A VILÁGIRODALOM
KLASSZIKUSAI

MURASZAKI
GENDZSI REGÉNYE

Fordította
HAMVAS BÉLA

A fordítást átdolgozta
PHILIPP BERTA

Muraszaki

GENDZSI REGÉNYE

Regény

2. kötet

Európa Könyvkiadó

1963

Az előszó és a jegyzetek az angol fordító,
Arthur Waley munkája

HARMADIK RÉSZ

FELHŐKOSZORÚ

Fontosabb szereplők

Az akasi hölgy Gendzsi kedvese száműzetése alatt
Az akasi hercegnő Az előbbi hölgy lánya Gendzsitől
Akikonomu császárnő Rokudzso lánya
Aoi Gendzsi első felesége
Aszagao hercegnő Momozono Sikibukjo herceg lánya, akinek Gendzsi kora ifjúsága óta udvarol, de eredménytelenül
Ateki Tamakacura öreg dajkájának lánya
Bugo no Szuke Ateki bátyja
Az öreg császár Gendzsi apja
Csudzso úrhölgy To no Csudzso legidősebb lánya. (Valójában Kokidennek hívták, de ezen a néven összetéveszthető lett volna Gendzsi mostohaanyjával.)
Fudzsicubo Az öreg császár felesége, Gendzsi szerelme
Gendzsi Az öreg császár fia egyik udvarhölgyétől
Higekuro Szuzaku feleségének, Dzsokjodennek bátyja
Hjobukjo herceg Muraszaki apja
A hulló virágok falujának hölgye Az öreg császár egyik udvarhölgyének húga, Gendzsi védence
Josikijo Gendzsi hűséges csatlósa, aki a száműzetésbe is követte
Jugao To no Csudzso, majd Gendzsi kedvese. Egy elhagyott házban halt meg
Jugiri Gendzsi fia Aoitól
Kasivagi To no Csudzso legidősebb fia
Kobai Kasivagi öccse
Kokiden Az öreg császár felesége, Gendzsi „gonosz mostohája"
Koremicu Gendzsi csatlósa
Koremicu lánya Goszecsi táncosnő; Jugiri rajong érte
Kumoi To no Csudzso kisebbik lánya
Momozono herceg Az öreg császár öccse, Aszagao apja
Muraszaki Gendzsi második „felesége". (Valójában azonban nem a herceg *kita no katá*-ja, azaz rangbeli felesége.)
Njogo hercegnő Az öreg császár húga
Oborozuki Szuzaku excsászár felesége, Gendzsi volt kedvese
Omi To no Csudzso törvénytelen lánya, akit befogad, de tévedésből, mert tulajdonképpen Tamakacurát keresi
Omija hercegnő Aoi és To no Csudzso anyja, az öreg császár húga

Rokudzso Az öreg császár öccsének özvegye
Rjozen császár Úgy szerepel, mint az öreg császár fia, valójában azonban Gendzsié és Fudzsicubóé
Szandzso Jugao szolgálólánya
Soni Tamakacura dajkájának férje, Ateki és Bugo no Szuke apja
Szocsi herceg Gendzsi mostohaöccse
Szujecumu Hitacsi herceg lánya. Ő a vörös orrú, furcsa természetű hölgy
Szuzaku excsászár Gendzsi mostohabátyja, Kokiden fia
Tamakacura To no Csudzso lánya Jugaótól
Taju Cukusiba való ember, nagy szájhős
Ucuszemi Vidéki helytartó felesége. Gendzsi rajong érte

ELSŐ FEJEZET

Felhőkoszorú

A hogy közelgett a tél, az Oi folyó mentén álló házban az akasi hölgy egyre rosszkedvűbb lett. Azelőtt Gendzsi egy-egy látogatásának puszta reménye is elegendő volt ahhoz, hogy felrázza búskomorságából: most azonban reggel, délben, este egyformán levert hangulatban találta őt a herceg.

– Meddig tart ez így? – kiáltotta Gendzsi türelmetlenül. – Végre valahára szánd el magad, kérlek, hogy eljössz a palotámba, és elfoglalod a szállást, melyet számodra tartok fenn!

Ámde nem tudta meggyőzni a hölgyet, hogy ezzel igazán nem teszi ki magát örökös sértegetésnek, megaláztatásoknak. Persze nem lehetett teljes bizonyossággal megmondani, hogyan alakulnak majd a dolgok, s ha Gendzsi minden fogadkozása ellenére balul ütne ki ez a lépés, a hölgynek iránta érzett neheztelése valódi és jogos haragba csaphatna át.

– Nem érzed – szólt Gendzsi –, hogy gyermekedet rövidíted meg vele, ha továbbra is itt tartod magadnál. Jól tudod, milyen terveim* vannak jövőjére vonatkozóan. Lásd be, viselkedésed arra vall, hogy nem vagy tekintettel a gyermekre... Feleségemmel minduntalan beszélgetünk erről, és jómaga nagy érdeklődést mutat a kislány jövője iránt. Ha egy időre rábíznád, kétségtelen, hogy szárnya alá venné. Így a kislány avatását és a felvételi szertartást* a legnagyobb nyilvánosság előtt lehetne megtartani.

Ez az érvelés egy cseppet sem győzte meg a hölgyet, és érezte, hogy éppen arra akarják rávenni, amire mindig is borzadva gondolt, tudniillik, hogy mi lesz, ha Gendzsi majd a gyermekét kéri tőle.

– Vedd el tőlem a gyermeket, ha akarod – mondta végül –,

és add oda azoknak a nagy uraknak: hadd neveljék fel, mint a saját gyermeküket! De amikor már azt hiszed, hogy ezzel jóvátettél mindent, ami a gyermek véletlen születésével járt, akad majd valaki, aki kifecsegi a titkot, akkor pedig hogyan állsz meg a világ szeme előtt?

– Igen, ebben a tekintetben óvatosnak kell lennünk – válaszolta Gendzsi. – De attól ne félj, hogy a gyermekről nem fogok kellőképpen gondoskodni. Amint tudod, Muraszakinak jó egynéhány évi házasságunk alatt nem született gyermeke, és ezt nagyon fájlalja. Barátkozni is vágyik, s amikor egyszer szóba került, hogy védencévé fogadná-e Akikonomut, a volt iszei Szüzet, szemlátomást el volt ragadtatva a gondolattól, habár a hölgy már akkor felnőttnek számított. Ha pedig egy kis gyermekről lenne szó, aki ráadásul a legbűbájosabb korban van, egészen bizonyos, hogy nagy lelkendezéssel fogadná, és minden idejét neki szentelné. Efelől nem lehet semmi kétség . . . – És áradozva beszélt Muraszaki alkalmazkodó természetéről, bájos lényéről. Ámde mialatt beszélt, az akasi hölgy elgondolkodott a Gendzsi kalandokban bővelkedő múltjáról szóló történeteken és számtalan szerelmi viszonyán, melyet a mendemondák neki tulajdonítottak. Egyrészt nagyon valószínűtlennek tetszett, hogy Muraszakit végül is ne érné el elődeinek sorsa, s minek kerüljön a gyermek Gendzsi pillanatnyi kegyeltjének kezébe, mikor talán nemsokára félreállítják és elfeledik. Másrészt, ha Muraszaki valóban olyan roppant kiváló asszony, hogy összes elődei és vetélytársai közül tartósan egyedül őt érdemesíti a sors Gendzsi kegyére, akkor kicsi a veszélye annak, hogy amíg anya és gyermeke megmarad a mostani ismeretlenségben, ez a ragyogó dáma csak egyetlen futó gondolatra is érdemesítse őket. Ha viszont akár az egyik, akár mindkettő megjelenik a Nidzso-inben, ez sértené Muraszaki büszkeségét, és felébresztené féltékenységét . . .

Az akasi hölgy anyja azonban túllátott a pillanatnyi nehézségeken, és most, kissé szigorúan, így szólt:

– Nagyon ostobán viselkedsz. Nagyon is érthető, hogy nem szívesen válsz meg a kicsitől, de el kell szánnod magad, hogy azt teszed, ami számára kedvezőbb. Bizonyos vagyok benne, hogy a gyermek jövőjére vonatkozóan őfensége szándékai teljesen komolyak, ezért azt tanácsolom, már most bízd rá a kislányt. Nem kell aggódnod. Maguk a császári hercegek is, anyai ágon, igen különböző rangból jöttek. Ha jól emlékszem, maga Gendzsi herceg is, akit a birodalom legelőkelőbb nemes urának tartanak, azért nem lehetett a trón örököse, mert anyja az udvar többi hölgyénél sokkal alacsonyabb származású volt. Ha ebből a szemszögből nézzük a dolgot, Gendzsi egy komorna fia. Ha az ilyen hátrány még a legmagasabb körökben sem számít, nekünk, szürke embereknek kár törni rajta a fejünket . . .

Az akasi hölgy tanácsot kért még másoktól is, akikről úgy hírlett, hogy igen bölcsek ilyen dolgokban – sőt több jövendőmondót és csillagjóst is megkérdezett. A válasz minden esetben ugyanaz volt: a gyermeknek a fővárosba kell mennie. Az egybehangzó vélemények láttán ingadozni kezdett. Gendzsi ellenben változatlanul aggódott tervének sikeréért. Az egész dolog nyilvánvalóan annyira fájdalmas volt az asszony számára, hogy a herceg többé nem is próbálta szóba hozni, és legközelebbi levelében is csupán megkérdezte, milyen kívánságai vannak az avatási ünnepséggel kapcsolatban. Az asszony ezt válaszolta: „Most már belátom, hogy az én helyzetemben tovább nem tarthatom magamnál a gyermeket, mert ártok vele jövőjének. Kész vagyok megválni tőle, de még most is attól félek, hogy olyan környezetben . . .” Gendzsi nagyon sajnálta az asszonyt, de azért utasította egyik írnokát, hogy a naptárból keresse ki az alkalmas napot, és titokban előkészületeket tett a gyermek fogadására.

A hölgy számára valóban keserves megpróbáltatást jelentett, hogy gyermekét más gondjaira bízza, de egyre azt mondogatta magában, hogy a kislány érdekében előbb vagy utóbb meg kell hoznia ezt az áldozatot. A dajkának, akit Gendzsi még Akasiba küldött, természetesen a gyermekkel együtt el kellett költöznie a palotába, hogy továbbra is gondozza; így tehát arra is fel kellett készülnie, hogy elveszti ezt a hölgyét, akivel már régóta megosztotta minden búját-baját, s akinek társasága az egyedüli vigaszt jelentette a maga egyhangú és boldogtalan életében; s ez csak fokozta kétségbeesését.

– Úrnőm – mondta a dajka –, sohasem fogom elfelejteni, milyen jó voltál hozzám már attól a naptól kezdve, hogy teljesen váratlanul, de úgy hiszem, a jó sors akaratából, a te szolgálatodra rendeltek. Meg lehetsz győződve róla, mindig vágyódni fogok rá, hogy velem lehess. Elválásunkat sohasem tekintem majd másnak, mint pillanatnyi szükségmegoldásnak. Meggyőződésem, hogy végül minden jóra fordul. De addig se gondold, hogy én talán kellemes várakozással gondolok arra az életre, mely olyan messzire vet tőled.

A dajka sírt. Így teltek napjaik, balsejtelmek közepette és készülődésben, míg el nem érkezett a tizenkettedik hónap.

A hóviharok és jeges esők még az eddiginél is nyomasztóbbá tették az életet az Oi mentén. A hölgy rádöbbent, hogy egyszerre mennyi minden szenvedés zúdulhat az emberre. A nap minden percét azzal töltötte, hogy kislányát ápolta, babusgatta. Egy reggel, amikor a sűrűn hulló hó körös-körül magasan állt, a hölgy ott ült, karján a gyermekkel, és újra meg újra végiggondolta a múlt minden nyomorúságát, s elképzelte az elkövetkező még sivárabb napokat. Már rég nem járt a ház elülső szobáiban. De erre a reggelre befagyott a ház előtt húzódó árok vize, s a hölgy most az ablakhoz ment, hogy megnézze. Puha, fehér, libegő lepel volt rajta, s ahogy ott állt, két kezét összefonta a tarkóján és kibámult, a szobában mindenki úgy érezte, hogy a hölgy vetélytársnője lehet ugyan herceg lánya, de testtartásra, mozgásra, aligha lehet az bájosabb, mint az akasi hölgy hószín ruhájában. Most felemelte köntöse ujját, hogy felitassa újra kicsorduló könnyeit, és a dajkához fordulva megszólalt:

– Ha ilyen napon történne,* mint a mai, úgy érzem, nem bírnám elviselni . . . – És elmondta ezt a költeményt: – Ha a környékbeli utakat magasan ellepi a hó, és visszatérnek a fellegek, lépdelj az írás nyomdokán: ha magad nem jössz is, adj jelt legalább.

Hogy megvigasztalja, a dajka könnyezve így válaszolt:

– Még ha Josino minden hava lehullna is ösvényére, ne kételkedj benne, hogy amerre a szíve vonja, lába oda az utat kitapossa.

Most egy kissé csendesebben hullt a hó. És az ajtóban egyszerre csak megjelent Gendzsi. Valahányszor a hölgy a herceg fogadására készült, a várakozás pillanatai mindig is fájó izgalommal töltötték el. És ma, hogy kitalálhatta Gendzsi látogatásának célját, nyomban gyötrelmes harc indult meg benne. Miért is egyezett bele? De van még idő! És ha most mégsem akarna megválni gyermekétől, vajon elragadná tőle a herceg? Nem, ez elképzelhetetlen! De várjunk csak! Hiszen beleegyezett, és ha most megváltoztatja szándékát, örökre elveszíti Gendzsi bizalmát. Egyik pillanatban úgy érezte, kész engedelmeskedni, ám a másik pillanatban úgy határozott, hogy a végsőkig hadakozni fog ellene.

Az ablaknál ült, ölében tartotta a kislányt. Gendzsi csodaszépnek látta a gyermeket, és egyszeribe megérezte, hogy a kislány születése a maga életének egyik legfontosabb eseménye lett. Tavasz óta növesztették a haját:* most már vagy négy ujjnyi volt, és laza hullámban borult fülecskéjére, mint valami kis kolostori novíciának. Bőre bámulatosan fehér és tiszta, a szeme bűbájos. Ilyen kis teremtéstől megválni, idegenek kezére bízni – Gendzsi nagyon jól tudta, mit jelenthet ez, és hirtelen úgy érezte, nem kívánhatja, hogy hozza meg ezt az áldozatot. Ismét elölről kezdték hát a megbeszélést, és vitával múlt el a nap java része.

– Hogy érdemes-e, az csak rajtad múlik – mondta végül az akasi hölgy. – Hatalmad van rá, hogy kárpótold a gyermeket azért a hátrányért, amelyet származása jelent. Ha hinni tudnék benne, hogy megteszed . . .

Gendzsit kimerítette a hosszú vitatkozás: kicsordult a könnye. Szörnyű volt látni bánatát. A gyermeknek azonban fogalma sem volt róla, mi történik körülötte, és harsányan követelte, hadd „kocsikázzon a szép fogattal". Anyja felkapta és ölben vitte ki az útra. Beültette a kocsiba, de a gyermek belecsimpaszkodott köntöse ujjába, és édes hangocskáján unszolni kezdte, hogy jöjjön vele „kocsikázni". Az asszony szívében pedig megszülettek a verssorok:

– Hiába volt hát minden imám . . . vagy megérem még, hogy az ikerlevelű fenyő, melytől ma megválok, egykor hatal-

mas árnyékot vet majd a földre? – De alig tudta kimondani a szavakat, és Gendzsi, látva, hogy ismét féktelen zokogás jött rá, ezzel a költeménnyel próbálta vigasztalni:

– Mint a kis fenyő, mely Takehumában a hatalmas fenyőszálból sarjad, mélybe nyúló gyökerű törzsemre oltva hosszan és háborítatlanul viruljon ez a kis csemete . . . Várj türelemmel – tette hozzá.

A hölgy minden erejével hinni akart Gendzsi igazában és abban, hogy minden jóra fordul. De most elindultak a kocsik . . .

A gyermekkel tartott a dajka és egy Soso nevezetű, jó családból való nemes hölgy, aki ölében tartotta a kardot, az Égi Gyermekeket és fejedelmi származás más jelvényeit*. A következő kocsiban egy sereg kisfiú és lányka foglalt helyet. Gendzsi azért hozta el őket, hogy a kislánynak legyen kísérete az úton. Mialatt a főváros felé tartottak, Gendzsit folytonosan üldözte a kép, amint a hölgy, fájdalomtól megroskadva, egyre néz utánuk. Vajmi kevés vád érhette azért, hogy abban a pillanatban keserűséget érzett Gendzsi iránt.

Egészen besötétedett, mire megérkeztek. Amikor a kocsik behajtottak, Soso és a dajka nézelődni kezdett, és megcsodálták, mennyi pompa közepette fognak élni ezentúl. Valójában – hisz vidéki és teljesen igénytelen környezetből jöttek – kissé elfogódottan feszengtek. De mihelyt megmutatták nekik a kis jövevény számára előkészített lakosztályt, és látták a szépen megvetett kicsinyke ágyat, a díszparavánt, meg mindent, amire a csepp hölgynek szüksége lehet, lassanként nekibátorodtak. A dajka szobája a nyugati szárnyba vezető folyosóról nyílt, az átjáró északi oldalán.

A kislány az úton aludt egyet, s amikor ölben bevitték a házba, nem sírt, és szemlátomást nem is félt. Egyenesen Muraszaki lakosztályába vitték, és ott kapott vacsorát. Kis idő múlva kezdett körülnézegetni.

Nyilván töprenghetett, miért nem látja anyját, s ahogy keresett-kutatott utána, parányi szája sírásra görbült. Elküldtek a dajkáért, és neki csakhamar sikerült is elterelnie a lányka figyelmét. Gendzsinek, amint elnézte a jelenetet, eszébe jutott,

bárcsak az anyát, csendes, vidéki otthonában, éppilyen könnyű lenne megvigasztalni. Egyelőre azonban csak azzal kárpótolhatta, ha gondoskodik róla, hogy a gyermek gondozása és nevelése semmivel se maradjon el attól, amit az anya legmerészebb álmában kívánhatott gyermeke számára. Ebben a pillanatban Gendzsi úgy érezte, valósággal áldás, hogy Muraszaki nem szült neki gyermeket: így most teljesen a kis jövevénynek szentelheti magát, és jóváteheti azt az igazságtalanságot, amit – születésének szerencsétlen körülményeit tekintve – ő, Gendzsi, követett el ellene. Néhány napon át a gyermek egyszer-egyszer még kereste anyját vagy másvalakit, akit Oiban naponta látott, és mivel senkit nem tudtak neki előkeríteni, visítozott és görcsös zokogásba kezdett. De természeténél fogva nyugodt, jókedvű apróság volt, és csakhamar barátságot kötött újdonsült anyjával, aki el volt bűvölve, hogy ilyen aranyos és ragaszkodó teremtésnek lehet a gondviselője. Minduntalan maga vitte ölben, maga járt utána a gyermek minden kívánságának, és részt vett minden játékában. A dajka lassan-lassan már Muraszaki kíséretéhez tartozott egészen, s már nem volt a régi, cselédsorban élő dada. Közben sikerült egy kifogástalan születésű szoptatós dajkát szerezni – vele is gyarapodott a háznép. A gyermek avatási ünnepére nem történt különösebb előkészület, de a kis játszópajtások mégis rájöttek, hogy valami készülőben van. A kislány ruhája – parányi holmik, akár egy játékbaba kelengyéje – bűbájos volt. A palotában mindig is annyian jártak ki-be, hogy a gyermekeknek alig tűntek fel a kis úrnőjük tiszteletére gyülekező vendégek. Csupán arra a szokatlan mozdulatra lettek figyelmesek, amikor a kislány – a ruhaujj megkötésének szertartásánál – felemelte mindkét karocskáját: ilyen bájos testtartásban még nem látták.

Ezalatt az anya Oiban csak még boldogtalanabb volt, mert most úgy érezte, csak magára vethet minden nyomorúságáért. Ha szilárdan kitart, a gyermek még most is nála lehetne, és az élet valamivel elviselhetőbb lenne. Nem hitt benne, hogy ilyen nagy horderejű változás valóban szükséges volt a gyermek érdekében, és keservesen bánta már engedékenységét. De a nagyanya is – főleg ő sürgette, hogy hozza meg ezt az áldozatot –

nagyon nélkülözte a kislányt, és kisírt szemmel járt-kelt a házban. De hozzájuk is eljutott a híre, milyen gondot fordít Gendzsi a gyermek nevelésére, és az öregasszonynak nem volt kétsége, hogy a lehető legjobbat tanácsolta.

Az akasi hölgyet valami furcsa lelkiismeretfurdalás gátolta abban, hogy bármi ajándékot vagy üzenetet küldjön a gyermeknek, aki többé már nem az övé, de igen sokat fáradt azzal, hogy a kislány minden pajtásának és – a dajkától lefelé – minden gondozójának ajándékot küldjön, és órákat töltött azzal, hogy anyagokat és színeket válogatott össze.

Gendzsi semmiképp sem kívánta, hogy a hölgy azt gondolja, mivel megvált a gyermekétől, ő most már ritkábban fogja meglátogatni. Ezért, bár nehezen lehetett megvalósítani, ragaszkodott hozzá, hogy még az év vége előtt elmenjen Oiba. Még a legszebb évszakban is unalmas lehet ott lakni, gondolta Gendzsi, de azelőtt legalább ott volt a gyermeke, akinek gondját viselhette, s a kicsi öltöztetésével, lefektetésével bizonyára sok ideje eltelt. Mivel töltheti most napjait – a herceg el sem tudta képzelni, és amikor látogatásáról nehéz szívvel visszatért, attól kezdve csaknem naponta írt a hölgynek. Szerencsére Muraszaki már nem féltékenykedett emiatt, mert szemlátomást úgy érezte, hogy aki lemondott ilyen bájos gyermekről, azt Gendzsi bármivel kárpótolhatja, amit a szíve diktál.

Az új esztendő szép, napsütéses idővel köszöntött be.* A Nidzso-inben szemlátomást minden rendjén ment, és mivel már minden javítási munkát elvégeztek, az ünnepek alatt szokatlanul sok vendéget tudtak ellátni. Az idősebb házasemberek, a szokáshoz híven, a hetedik napon jöttek el, és elhozták gyermekeiket is, hogy a szerencsekívánásnál ők is jelen legyenek. A kis vendégek szemlátomást mind kitűnő egészségnek örvendtek, és nagy vidáman voltak. Még a kevésbé rangos nemeseknek és csatlósoknak is, akik eljöttek tiszteletüket tenni, néhány napon át sikerült megőrizniük a vidámságnak legalább a látszatát, habár közülük nem is egynek éppen elég gondja-baja akadt.

A hulló virágok falujának hölgye, aki a keleti szárnyban volt elszállásolva, teljesen elégedetten éldegélt új környezetében.

Elég dolga akadt azzal, hogy fegyelmezze a komornákat és fiatal lányokat, akiket Gendzsi az ő szolgálatára rendelt. Az az érzés sem merülhetett fel benne, hogy számára nem jelent nyereséget a herceg közelsége, mert valahányszor Gendzsinek akadt néhány szabad pillanata, eljött és leült nála. Mindamellett sohasem jelentette be magát előre, és késő estig egyszer sem maradt a hölgy lakosztályában. Szerencsére a hölgy, természetéből folyóan, rendkívül igénytelen volt. Ha vágyott valamire, de nem kapta meg, nyomban arra gondolt, hogy „a sorsa nem így rendelte", és nem bánkódott tovább. Hála e természetének, igen könnyű volt bánni vele, és a herceg egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy magatartásával kimutassa, egyáltalában nem tartja őt kisebb jelentőségű személynek, mint Muraszakit; ennek pedig az lett az eredménye, hogy mindenkiben, aki csak átlépte a ház küszöbét, felötlött a gondolat: a herceg neheztelne, ha a hölgynek nem éppen úgy adnák meg a tiszteletet, akár a feleségének. A gondnokok és a szolgák is megértették, hogy a hölgy szolgálatát nem ajánlatos félvállról venni. Úgy látszott tehát, hogy minden zökkenés nélkül megy, s Gendzsi azt érezte, jól rendezte be életüket.

A hercegnek állandóan az Oi menti falusi ház járt az eszében: milyen szomorkásan telhetnek az akasi hölgy órái ezekben az ünnepi napokban. Mikor aztán az újévi ünnepek sora a herceg házában is és a Palotában is a vége felé közeledett, elhatározta, hogy ismét meglátogatja a hölgyet. Ebből a célból felvette legszebb ruháját: cseresznyepiros kabátja alatt sötét sáfrányszín, pompás ruhát viselt, melyet teljesen átitatott a ruhásládában elhelyezett illatszer. Ebben az öltözékben ment be elköszönni Muraszakitól, s amint a lenyugvó nap fényében elébe állt, megjelenése olyan ragyogó volt, hogy az asszony még a szokottnál is nagyobb csodálattal nézett rá. A kis hercegnő kacsójával jól megkapaszkodott apja hosszú és bő nadrágjának szélében, mint aki nem akarja elengedni. Gendzsi már kifelé tartott, és a női lakosztály ajtajában járt, de a kicsi még egyre rajta csimpaszkodott: kénytelen volt megállni, hogy kiszabadítsa magát. Amikor hízelgések árán végre rábírta a kislányt, hogy engedje el, sietve megindult a folyosón, és magában ezt

a falusi dalt dúdolta: – „Holnap újra visszatérek."* – A kapuban találkozott Muraszaki egyik hölgyével, és üzenetet küldött vele, de csupán ennyit: „Holnap újra visszatérek." Muraszaki nyomban ráismert a dal szövegére, és ezzel a költeménnyel válaszolt: „Ha a túlsó parton senki sem tartóztatná csónakod, el is hinném, hogy holnap újra visszatérsz." Gendzsi már éppen elhajtani készült, amikor e sorokat megkapta. Látva, hogy vág az asszony esze, elmosolyodott, és így válaszolt: „Valóban csak a dolgaim miatt megyek, de nyomban visszatérek. Már holnap visszatérek, ő pedig, ott a vízen túl, szidhat kedvére." A kislány természetesen egy árva szót sem értett mindebből, de azt gondolta, hogy valami tréfa-móka folyik, és nagy ugrabugrálásba kezdett. Muraszaki, szokása szerint, most is megenyhülhetetlen csintalansága láttán, és bár sokkal szívesebben veszi, ha egyáltalán nincs az a „túlsó parti hölgy", haragudni már nem tudott rá. Hogy annak mint anyának, milyen kínokat kell elviselnie, azt Muraszaki most maga is megítélhette. Állandóan az járt az eszében, mit érezne, ha elvennék tőle a gyermeket: egy pillanatra le nem vette szemét a kislányról, újra meg újra magához szorította, szép mellét a gyermek szájacskájába adta – órákhosszat dédelgette a kicsit.

– Kár, hogy nincs saját gyermeke – suttogták hölgyei. – De ha ez az övé lenne, akkor sem kívánhatna különbet...

Ezalatt az akasi hölgy elszánt nyugalommal viselte a vidéki élet egyhangúságát. A háznak volt valami különös varázsa, s ez Gendzsit is megfogta látogatásai alkalmával, ami pedig a ház lakóját illeti, a herceg elcsodálkozott azon, hogy a hölgy mind jobb és jobb színben van. Valóban, ha rigolyás apja nem iparkodott volna annyira, hogy teljesen elzárja a világtól, Gendzsi szerint semmi oka nem lehetett, hogy ne tudjon boldogulni. Igen, mindehhez csupán az kellett volna, hogy átlagember legyen az apja, s még ha valami cudar, az sem árthatott volna neki. Mert a hölgy olyan szép és okos volt, hogy ha csak egyszer is adódik alkalma, kiverekszi a maga boldogulását. Minden látogatás nyugtalanságot és kielégítetlenséget hagyott hátra Gendzsiben, s azon kapta magát, hogy egész idejét jövésmenéssel tölti – „ringó hinta, mely álom és álom közt jár".

Néha behozatta a citerát; rágondolt a szépséges zenére, mellyel a hölgy múlatta az akasi éjszakákat, és megkérte, hogy játsszék a lantján. A hölgy mostanában nem volt hajlandó egyedül játszani, de néha ráállt, hogy kíséri Gendzsit, és olyan mesterien játszott, hogy a herceg el sem tudta képzelni, hogyan tett szert ekkora készségre. A hátralevő idejük azzal telt el, hogy Gendzsi apróra beszámolt a kis hercegnő minden szaváról, tettéről. Gendzsi némelykor ügyes-bajos dolgaival is előhozakodott, szagai új imaházával vagy kacurai birtokával kapcsolatban, s ezután legfeljebb már csak arra futotta idejéből, hogy mielőtt visszarohanna a városba, némi gyümölcsöt vagy szárított rizst fogyasszanak el együtt. Ilyenkor nem jutott idő semmi bizalmas együttlétre, de már maga a tény, hogy Gendzsi sóváran megragadott minden lehetőséget, hogy láthassa az asszonyt, és meg sem kísérelte, hogy látogatásait titokban tartsa, arról árulkodott, hogy a hölgy nem jelentéktelen helyet tölt be szívében. Az jól látta is ezt, de sohasem aknázta ki a maga számára, és minden terhes megalázkodás nélkül követte Gendzsi utasításait, s egészében véve igyekezett minél kevesebb gondot okozni a hercegnek. A hölgynek sok minden fülébe juthatott, de olyan nő még a nagy udvari dámák közül sem került ki, akivel a herceg annyira bizalmas viszonyban lett volna, mint vele, sőt olyan híre járt Gendzsinek, hogy bizonyos tekintetben tartózkodó és nehezen hozzáférhető. Ha ott élne a herceg közelében, az talán rá is unna, de mindenesetre lehetőség nyílna kellemetlen versengésekre és féltékenykedésekre. Valahogy így magyarázható, hogy az akasi hölgy megbékélt Gendzsi rövid és ötletszerű látogatásaival. Apja – jóllehet hátat fordított a világi élet dolgainak – sóváran várta a híreket, hogyan viselkedik Gendzsi a lányával szemben, és minduntalan hírnököket küldött Oiba, hogy minél több értesülést szerezzenek. Sok mindent hallott, ami elszomorította és kiábrándította, de még gyakrabban akadtak biztatóbb jelek és hírek, s ilyenkor széles jókedvre derült.

Ez idő tájt történt, hogy meghalt Aoi hercegnő apja. Országszerte neves ember volt, és halála súlyos veszteséget jelentett a kormányzat részére. Úgy esett, hogy közéleti szereplése

idején sok zűrzavar és nyugtalanság akadt. Számítottak rá, hogy most is lesz felfordulás, s ez általános lehangoltságot váltott ki. Gendzsi is fölöttébb levert volt, személyes dolgai miatt is, de azért is, mert megszokta, hogy a maga feladatait eddig áthárithatta az öreg miniszterre. Így tudott magának elég sok szabad időt biztosítani. Szinte látta, hogy ezután nyakába zúdítanak mindenféle ügyes-bajos elintéznivalót, és ez a kilátás bizony nagyon nyomasztotta. A császár ugyan mindössze tizenkét éves volt, de korához képest, testileg és szellemileg egyaránt, igen érettnek mutatkozott, s ha önállóságot még nem is igen lehetett tőle várni, dolgaira felügyelni nem volt nehéz feladat. Viszont néhány évig erre még rászorult, és sajnos, senki sem akadt, akire Gendzsi rábízhatta volna ezt a feladatot. Így persze nagyon távolinak látszott az idő, amikor visszavonultan élheti majd a maga életét, s emiatt gyakran nagyon elégedetlen volt.

Egy ideig lefoglalták a megboldogult lelkéért tartott szertartások és ájtatosságok. Jómaga ezeket még lelkiismeretesebben végezte el, mint az elhunyt fiai és unokái. Az esztendőt – ahogy meg is jósolták – sorozatos nyugtalanságok és zűrzavarok jellemezték. A Palotát gyakran nyugtalanságban tartották különböző kellemetlen és aggasztó jelenségek: a bolygók, a nap, a hold mozgása szabálytalan és kiszámíthatatlan volt, és ismételten megfigyeltek baljós, fenyegető felhőalakzatokat. Különböző iskolákhoz tartozó tudós emberek részletes emlékiratokat terjesztettek a császár elé, s igyekeztek magyarázatot találni ezekre a különös jelenségekre. De be kellett vallaniuk, hogy az innen is, onnan is jelentett események közül sok egészen példa nélkül áll, és rendkívül rejtélyes. Miközben széltében-hosszában találgatás folyt, Gendzsi mélyen hallgatott bűnének titkáról,* amely pedig – könnyen lehet – kulcsot adott volna a nyugtalanító jelek megfejtéséhez.

Fudzsicubo hercegnő még az év elején megbetegedett, és a harmadik hónaptól kezdve betegsége komolyra fordult. A császár fenséges látogatása anyja betegágyánál, és más rendkívüli szertartások is már mind megtörténtek. A császár jóformán gyermek volt, amikor kikerült a hercegnő keze alól, és úgy

nőtt fel, hogy semmi mélyebb érzés nem élt benne anyja iránt. De most, hogy ott állt anyja ágya mellett, olyan ünnepélyesen nézett rá, hogy Fudzsicubo egészen elszomorodott.

– Már egy ideje biztosan érzem – szólt halk hangon a császárhoz –, hogy ez lesz életem utolsó esztendeje. De amíg betegségem nem akadályozta megszokott életmódomat, környezetemnek nem adtam értésére, amit magam tudtam: közel a halálom. Féltem a feltűnéstől és szóbeszédtől, ami az ilyen vallomás nyomában jár. Napi imáim és vallási gyakorlataim rendjén sem változtattam. Arra vágytam, hogy felkeresselek a Palotában, és elbeszélgessek veled a régi időkről. De ily erőfeszítésre ritkán éreztem erőt magamban . . . Most pedig már késő.

Igen halk, gyenge hangon beszélt. Harminchét éves volt, de sokkal fiatalabbnak látszott. A császárt, ahogy elnézte anyját, részvét és sajnálkozás fogta el. Nagyon fájt neki a gondolat, hogy midőn anyja elérte a kort, amikor rászorult volna fia gyámolítására, tudtán kívül már hónapok óta szüntelen szenvedések közepette élt, de egyetlenegyszer sem fordult azokhoz a megszentelt eszközökhöz, amelyek egyes-egyedül segíthettek volna rajta. Most aztán a császár, végső kísérletként, minden elképzelhető szertartást és varázslatot elvégeztetett, hogy megmentse anyját a haláltól. Gendzsi is megrettent, amikor megtudta, hogy Fudzsicubo már hónapok óta kínlódik, és maga is kétségbeesetten igyekezett gyógyírt keresni betegségére. De bizonyos volt, hogy elérkezett a vég. A császár egyre sűrűbben járt el anyjához, és sok megrendítő jelenet játszódott le köztük. A hercegnő nagyon szenvedett, és csak ritkán kísérelte meg, hogy huzamosabban beszéljen. De ahogy ott feküdt, és végiggondolta egész életét, megállapította, hogy ámbár külső életkörülményeit tekintve kevés asszonyra mosolygott rá úgy a szerencse, mint őrá, de minden idők történetében aligha akadt csak egy asszony is, akit belső nyugtalanság és nyomorúság állandóan úgy kínzott volna, mint őt. Az ifjú császár természetesen még most sem tudott születésének titkáról. A hercegnő érezte, nagy mulasztás, hogy nem világosította fel. És az egyetlen dolog, ami gondolatait a halálnál is jobban foglalkoztatta, éppen az volt, hogyan hozza ezt helyre.

Gendzsit, mint a kormányzat fejét, természetesen komolyan nyugtalanította, hogy pártja hamarosan elveszti egyik leghatalmasabb szószólóját, s mindez alig néhány hónappal a rangidős öreg miniszter elhunyta után. A birodalom java érdekében nyilvánosságra is kellett hoznia ezt a gondot. De szíve legmélyén – noha környezete előtt titkolta – határtalan szomorúság élt, amire csak állandó könyörgés és ima hozott enyhülést. Nagyon fájlalta, hogy Fudzsicubóval most már azt a kevés és egészen szertartásos érintkezést sem tarthatta fenn, amiből kapcsolatuk az utóbbi években állt. Az első hírre, hogy a hercegnő állapota válságosra fordult, azonnal ágyához sietett.

Fudzsicubo, amint felfogta, hogy ki áll ott, ágya mellett, Gendzsi meglepetésére, ha gyenge hangon és akadozva is, néhány szót próbált mondani neki. Először is megköszönte, hogy az elhunyt császárnak a jelenlegi császár felügyeletére vonatkozó kívánságait olyan lelkiismeretesen teljesítette. Az utóbbi időben sok minden történt, amiért okkal lehetett hálás Gendzsinek, és Fudzsicubónak gyakran szándékában volt, hogy megmondja, mennyire méltányolja jóságát. S volt még valami, amiről egy ideje beszélni kívánt . . . de csak magával a császárral. Nagyon fáj neki, hogy ezt soha . . . Szava most érthetetlenné vált, Gendzsit pedig könnyei gátolták abban, hogy válaszolhasson. Attól félt, hogy a jelenlevők majd tanakodni kezdenek Fudzsicubo felindultságán – pedig mindenki, aki tudta, milyen ember a hercegnő, csak fájdalommal láthatta őt szomorú helyzetében. Gendzsi rápillantott. Egyetlen gondolatával, semmiféle imájával többé vissza nem hozhatja Fudzsicubót! Kimondhatatlanul fájt a szíve, és bár nem tudta, hallja-e őt Fudzsicubo, így beszélt hozzá: – A nehézségek ellenére, melyekkel néha magam is küszködtem, igyekeztem mindig a legjobbat tenni őfelsége érdekében, vagy legalábbis azt, amit legjobbnak véltem. De az agg kancellár halála óta minden balul üt ki. És most, hogy magad is betegen fekszel, nem is tudom mit tegyek. Ha meghalsz, azt hiszem, hamarosan követlek . . . – E szónál megállt, de nem kapott választ. Fudzsicubo meghalt, egyik pillanatról a másikra, ahogy a gyertyát eloltja a szél, és Gendzsi magára maradt feldúltságában, nyomorúságában.

Korának minden nagy udvari dámája közül Fudzsicubo volt a leggyengédebben érző asszony, aki mindenkivel méltányosan bánt. Az ő rangjabeli hölgyek általában nem szokták elérni céljukat, anélkül hogy közben súlyos bajokat ne hozzanak egyszerű emberekre. Fudzsicubo ellenben még szolgáit és csatlósait is felmentette minden olyan feladat alól, amit személyes szabadságuk jogtalan megcsorbításának érzett.

Fudzsicubo jámbor volt, de annyi vallásos embertől eltérően, jámborsága nem a mások által összegyűjtött pénzbe markoló, hatásvadászó jótékonykodásban nyilvánult meg. Jótékonykodását (pedig tekintélyes összeget tett ki) saját zsebére gyakorolta. A rangokat, címeket, javadalmakat, amelyek fölött ő rendelkezett, nagy bölcsességgel és körültekintéssel ítélte oda, és nagylelkűségének annyi, de annyi bizonyítékát adta, hogy az egész birodalomban aligha akadt csak egyetlen kolduszszegény hegyi remete is, akinek ne lett volna oka megsiratni halálát. Közéleti személyiség temetésén is csak ritkán nyilvánult meg ilyen általános, mélyen átérzett fájdalom. Az udvarban más színt nem is lehetett látni, csak feketét, és teljesen kihunyt a tavasz utolsó néhány hetének minden megszokott ragyogása, vidámsága.

Egy nap, amint Gendzsi éppen a Nidzso-in előtt nőtt nagy cseresznyefánál álldogált, hirtelen eszébe jutott, hogy a császári Palotában rendes körülmények között ilyen idő tájt szokták megrendezni a virágok ünnepét.

– Ebben az évben fekete virágokat kellett volna nyitnod* – mondta halkan, és hogy a benne eláradó fájdalmával elrejtőzzék, kápolnájába sietett, és ott sírt, sírt keservesen, míg csak be nem sötétedett. Amikor végre kilépett a kápolnából, látta, hogy a látóhatár szélén lángolón nyugszik le a nap. Az izzó háttéren csodálatos tisztasággal rajzolódtak ki a hegyoldalban álló fák: ki lehetett venni minden ágat, minden gallyacskát. De most ritkás felhőfátyol úszott a hegyen át, és ormát szürke szalaggal övezte. Gendzsi ezen a napon nem volt olyan hangulatban, hogy figyelje a napnyugtát meg a szép felhőalakzatokat, de úgy érezte, hogy ez a ritkásan elfüggönyözött égbolt valami különöset jelent, és mert éppen senki sem járt a közelben, aki

hallhatta, elmondta ezt a költeményt: „Napnyugtakor a hegyet felhőkoszorú övezi, mely redőzött gyászruhába öltözteti az estét."

Volt egy pap, aki Fudzsicubo hercegnő családjában több nemzedéken át a házikáplán szerepét töltötte be. A hercegnő anyja fenntartás nélkül bízott benne, maga Fudzsicubo pedig az ifjú Rjozen császárba mély tiszteletet oltott az idős férfiú iránt, aki valóban országszerte híres volt szent életéről, és arról, hogy imáival mindig le tudta esdeni a segítséget. Ekkor már elmúlt hetvenéves, és egy idő óta visszavonultságban élt, s napjait teljesen a végső megtisztulásnak szentelte. Legutóbb azonban Fudzsicubo hercegnő halála visszaszólította az udvarba, és a császár többször is magához kérette. A pap ezúttal Gendzsi herceg útján kapott sürgős üzenetet. Késő éjszaka volt már, és az agg férfiú eleinte vonakodott elmenni, mondván, hogy ilyen éjszakai jövés-menésre ő már nem alkalmas. Őfelsége iránti hódolatból végre mégis megígérte, hogy minden erejét összeszedi és elmegy. A hajnali csendben, amikor az udvari urak közül sokan már eltávoztak, akik pedig szolgálatot teljesítettek, nem tartózkodtak őfelsége színe előtt, az agg férfiú belépett Rjozen szobájába. Rekedtes, öreg hangján egy ideig különféle közügyekről beszélt, majd így szólt:

– Igen kényes dolgot szeretnék megbeszélni felségeddel. Félek, talán nem is lesz bátorságom, hogy hozzákezdjek, de még sokkalta jobban félek attól, hogy ha nekivágok, nagyon megbántom felségedet. De olyasmiről van szó, amit nagyon helytelen lenne elhallgatni, titokról, mely remegéssel tölt el az ég szeme előtt. Mi célja lenne, hogy most, amikor oly közel a halálom, mélyen magamba temessem? Félek, maga Buddha is eltaszítana magától, ha szívemben ezzel a szentségtörő titokkal járulnék elébe.

Azzal hozzáfogott, hogy elmondjon valamit a császárnak, de szemlátomást képtelen volt rátérni a lényegre. Különös, hogy egyáltalán létezhet olyan földi dolog, ami ekkora felindulást vált ki az idős papból. Lehetséges volna, hogy nagy híre ellenére valamikor, titokban, szörnyű vérbosszút hajtott végre... vagy vétkes olyasmiben, hogy egy ártatlan embert tőrbe csal-

tak és elpusztítottak...? Ezernyi borzalom lehetősége vonult el a császár lelki szeme előtt.

– Tisztelendő atyám – szólalt meg végül –, kisgyermek korom óta ismersz engem, és én soha semmit el nem hallgattam előtted. És most meg kell tudnom, hogy van valami, amit te már hosszú ideje titkolsz előttem?! Bevallom, nagyon meglep e dolog.

– Semmit sem hallgattam el felséged előtt! – kiáltott fel az öreg ember méltatlankodva. – Vajon nem tettem-e felségedet a legtitkosabb varázsigék, a legrejtettebb tanítások mesterévé, pedig Buddha tiltja, hogy ezeket eláruljuk?! Felséged talán azt hiszi, hogy én, aki ezekben a szent dolgokban annyira megbízom felségedben, a magam tetteiből bármit is titkolok?... Amiről beszélnem kell, olyan dolog, mely máris súlyos következményekkel járt, s a jövőben még több bajt hozhat ránk. Felség! Elhunyt fenséges anyja hírnevéről van szó, és még valakiéről, aki birodalmunk kormányzatában jelenleg magas állást tölt be... Gendzsi hercegre gondolok. Pusztán kettejük érdekében, de meg azért is, nehogy esetleg más oldalról, elferdítve, tájékoztassák felségedet, magamra vállalom ezt a fájdalmas feladatot. Öreg ember vagyok és pap, így kevés veszteniválóm van, és ha ez a leleplezés azt jelentené számomra, hogy kegyvesztetté válok, akkor sem bánnám meg sohasem, hogy megtettem. Mert Buddha és az ég istenei félre nem érthető jelekkel értésemre adták, hogy kötelességem erről beszélni... Felséged bizonyára tudja, hogy anyja, az elhunyt császárné, már fogamzásától kezdve nyilvánvaló kétségbeeséssel várta felséged születését. Igen, azt mondta nekem, hogy bizonyos okok miatt a születendő gyermeknek különösen szüksége van imáimra. Hogy melyek ezek az okok, azt nem közölte velem, s minthogy az ilyen dolgokban nekem nincsenek tapasztalataim, semmi sejtelmem nem támadt. Felséged születését követően országunkban bizonyos válság jelei mutatkoztak: Gendzsi herceg kegyvesztett lett, majd száműzetésben élt. Ezen idő alatt felséged anyja napról napra gondterheltebben nézett felséged jövője elé, és újra meg újra kérte, hogy szakadatlanul imádkozzam felségedért. A dologban az volt a legkülönösebb, hogy mindaddig,

míg Gendzsi herceg a fővárosban tartózkodott, szemlátomást neki is tudomása volt róla, milyen utasításokat kaptam, mert minden alkalommal maga is nyomban üzent nekem, és meghagyta, hogy már kért imáimat toldjam meg további könyörgésekkel, vagy felszólított ilyen vagy olyan ájtatosság vagy szertartás megrendezésére...

Elképesztő, nyugtalanító, sőt rémítő volt ez a leleplezés. A császárban ellentmondó érzések birkóztak, és képtelen volt bármit is szólni, válaszolni. Az öreg pap félreértette szótlanságát: fájt neki, hogy leleplezésével, mellyel pedig őfelsége javát kívánta szolgálni, íme, kihívta neheztelését – meghajolt hát, és távozni akart őfelsége színe elől. A császár azonban visszatartotta.

– Örülök, hogy mindezt elmondtad nekem – szólt. Ha továbbra is úgy élnék, mit sem sejtve, már látom, hogy nevemhez örök időkre szégyen tapadna, hiszen az ilyen dolgok végül is kitudódnak. Csak azt sajnálom, hogy ennyi ideig titkoltad előttem, és reszketek a gondolatra, hogy tudatlanságomban ugyan mit tettem vagy mondtam már... Mondd, rajtad kívül tud még valaki erről? Valaki, aki ezt a titkot netán elárulhatja?

– Rajtam és Omjobun, anyád komornáján kívül senki sincs, akinek csak sejtelme lenne is a dologról. – Az öreg pap sietett megnyugtatni a császárt. – Ámbár ha való ez a titok, az nagy aggodalmat jelentene számomra. Napjainkban riasztóan gyakori minden természeti csapás, földrengés, aszály, áradás, és országunkban állandósult a zűrzavar és nyugtalanság. Mindezen jelenségeknek ez a titok jelentheti nyitját. Mindaddig, míg felséged gyámoltalan kis gyermek volt csupán, az ég megkönyörült ártatlanságán; most azonban, hogy felséged felnőtt, elérte a kort, hogy gondolkodni és ítélkezni képes, az égi hatalmak kinyilvánították nemtetszésüket. Hisz felséged is tanulta, gyakran megesik, hogy egy nemzedék bűnéért a következőnek kell lakolnia. Jól láttam, hogy felségednek nincs tudomása arról, miben keresendő a jelenlegi zűrzavarok és bajok oka, ezért is történt, hogy végre elhatároztam, feltárom a titkot, melyről azt reméltem, hogy soha el nem hagyja ajkamat.

Az öreg embernek nagy kínlódásába került a beszéd, szava gyakran sírásba fúlt. Nappal lett, mire elhagyhatta a Palotát. Amint Rjozen fel tudta fogni ezen elképesztő leleplezés teljes jelentőségét, máris kínozni kezdték egymásnak ellentmondó, zűrzavaros gondolatok. Legelsősorban is felháborodást érzett az öreg császár nevében, hiszen mindig arra tanították, hogy benne atyját lássa. De furcsa mód bántotta az a gondolat is, hogy Gendzsit, akinek a trónhoz sokkal több joga lett volna, mint neki, kiközösítették a császári családból, hogy mindössze miniszter, tehát pusztán az ország szolgája lett. Bárhonnan vette is szemügyre, számára az új helyzet fölöttébb fájdalmas volt; a megdöbbenés és zavar úgy elhatalmasodott rajta, hogy a nap már magasan állt az égen, de ő még egyre a szobájában feküdt.

Amikor Gendzsinek tudomására jutott, hogy őfelsége még nem kelt fel, feltételezte, hogy nem érzi jól magát, ezért nyomban megjelent, hogy érdeklődjék állapota felől. A császár könnyezett, és még látogatója jelenlétében sem tudott uralkodni magán. De a történtek alapján ez talán nem is olyan meglepő. Az ifjú ember mindössze néhány hete vesztette el anyját, így természetesnek érzett, hogy még most is feldúlt lelkiállapotban van. Sajnos, Gendzsire hárult a kötelezettség, hogy ezen a reggelen tájékoztassa őfelségét Momozono herceg* elhunytáról. Rjozen úgy érezte, mintha egész világa, mely csupa ismert, meghitt és szervesen összetartozó részből állt, egyszeribe pozdorjává ment volna. Gyászának első heteiben Gendzsi minden idejét a Palotában töltötte, és reggelente látogatást tett a császárnál. Sokszor elbeszélgettek, hosszan és zavartalanul, s egy alkalommal Rjozen ezt mondta:

– Nem hiszem, hogy sokáig megmaradok a trónon. Ennyire még egyszer sem éreztem, hogy óriási szerencsétlenség van készülőben. De ettől az előérzetemtől eltekintve, már az egész birodalmat gyötrő nyugtalanság is elegendő ahhoz, hogy állandó izgalomban és rémületben éljek. Ámbár mindez még el sem kezdődött, amikor már erősen töprengtem azon, hogy lemondok a trónról, de míg anyám élt, nem akartam elszomorítani. Most azonban úgy érzem, szabadon tehetek, amit jónak látok, és az a szándékom, hogy hamarosan valami nyugalmasabb életre rendezkedem be...

– Őszintén remélem, hogy semmi ilyet nem teszel – válaszolta Gendzsi. – A jelenlegi nyugtalanság nem vet rossz fényt sem rád, sem a kormányzatra. Ilyen természetű nehézségek némelykor még a legvilágosabb elméjű uralkodók alatt is támadhatnak; eléggé bizonyítja ezt Kína, de a mi birodalmunk története is. És attól sem kell mérhetetlen bánatba esned, hogy körötted eltávoznak az emberek, mint tiszteletreméltó nagybátyád is, hiszen ő olyan kort ért meg, amit mi, józan ésszel, a magunk számára nem remélhetünk...

Végre sikerült elérnie, hogy különböző érvekkel – melyeket én itt nem óhajtok megismételni, nehogy untassalak benneteket – egy időre enyhítette a császár rossz hangulatát. Mindketten egyformán sötét színárnyalatú, egészen egyszerű ruhát viseltek. A császárnak már évek óta, valahányszor a tükörbe nézett, feltűnt, mennyire hasonlít Gendzsi hercegre. Amióta megtudta, hogy valójában ki az apja, még gyakrabban vizsgálgatta a maga vonásait. Hát persze! Félreismerhetetlenül hasonlítanak egymásra! De ha ő Gendzsi fia, akkor ezt annak is tudnia kell, és lehetetlenség, hogy be ne vallják egymásnak. Újra és újra megpróbálta, hogy beszélgetésüket ebbe az irányba terelje. De úgy gondolta, hogy Gendzsi számára az egész dolog fölöttébb kínos lehet. Gyakran támadt olyan érzése, hogy ilyesmit lehetetlen is szóvá tenni, és egyik beszélgetésük a másik után elmúlt, hogy csupán a legáltalánosabb természetű dolgok kerültek szóba, bár érezhető volt, hogy Rjozen viselkedése még barátságosabb és kedvesebb, mint valaha. Gendzsi rendkívül érzékeny volt az ilyen hangulati változásokra, és persze észre is vette, hogy az ifjú császárnak iránta tanúsított magatartásában van valami új vonás – fokozott tisztelet, szinte hódolat. De nem tudhatta bizonyosan, hogy Rjozen ismeri a félelmes titkot. A császárnak eleinte az volt a szándéka, hogy beszél Omjobu komornával, és tőle részletesebben megtudja, hogyan is volt az ő születésével, és mi történt még ennek előtte. Legvégtére viszont úgy döntött, jobb, ha az asszony azt hiszi, ő a titok egyedüli letéteményese, s elhatározta, hogy senkivel sem beszél erről a tárgyról. Ámbár nem akarta elárulni, hogy maga mit tud, de vágyott rá, hogy további felvilágosítást kapjon

magától Gendzsitől. A többi között szerette volna tudni, hogy az, ami az ő születésével kapcsolatban történt, egészen példátlan-e, vagy pedig nem is olyan rendkívüli dolog, ami gyakrabban megesik, mintsem feltételeznénk. De egyszer sem tudta kellőképpen módját ejteni, hogy ezt a kérdést beleszője beszélgetésükbe. Rájött, hogy más forrásból kell ezt megtudnia, s erre újult buzgalommal nekilátott a történelem tanulmányozásának, és minden könyvet azzal az egyetlen céllal olvasott el, hogy az övéhez hasonló esetet találjon. Hamarosan láthatta, hogy Kínában a nem szabályos leszármazást nemcsak hogy sok esetben igen sokáig sikerrel titkolták, de nemegyszer eleve tudták, és szemet hunytak felette. Japánra vonatkozóan nem talált erre példát, de tudta, ha meg is esett ilyesmi, valószínűleg nem jegyezték fel, tehát ha nem lelni nyomát a hazai történelemben, ez mindössze annyit jelent, hogy ezen a tájon ilyesmit nagyobb sikerrel hallgattak el, mint egyebütt.

Gendzsi, minél többet gondolkodott rajta, annál jobban fájlalta, hogy Rjozen netán rájött születésének valódi körülményeire. Most ugyanis, hogy őfelsége ismételten felajánlotta lemondását, Gendzsi biztosra vette, hogy ez történt. Ahhoz kétség nem fért, hogy Fudzsicubo inkább bármit odaad, csak fia meg ne tudja a titkot: nem az ő utasítására történhetett, hogy feltárták előtte. De ki árulhatta el? Csak természetes, hogy a herceg Omjobura gondolt. A komorna arra a szállásra költözött, amelyet a császári hálóterem főudvarhölgyének szobáiból alakítottak át. Hivatalosan ez volt a szállása, és állandóan a Palotában kellett laknia. Amikor Gendzsi egy napon szóba hozta neki a dolgot, azt kérdezte tőle:

– Bizonyos vagy benne, hogy őfelségével való beszélgetés során valamiképp nem te ébresztetted fel benne ezt a gondolatot?

– Teljességgel lehetetlen – felelte az asszony. – Nagyon is tudom, úrnőm mennyire ragaszkodott hozzá, hogy soha meg ne tudja... Hiszen állandóan gyötörte a félelem, hogy netán a császár egy napon magától rájön a valóra. És ragaszkodott titkához, annak ellenére, hogy tudta, milyen veszélyeket rejteget a császár számára a titok nem ismerése.*

Most aztán rátértek arra, milyen szigorúan ragaszkodott Fudzsicubo az illendőséghez, és mennyire félt bármi botránytól és leleplezéstől. Amit más asszony idők folyamán megtanult volna bizonyos közönnyel szemlélni, az neki megkeserítette egész életét.

Akikonomu érdekében Gendzsi mindent megtett – jóval többet, mint amit az várhatott tőle –, és most már nevezetes személyiségnek számított az udvarnál. Az ősz folyamán, miután a Palotában egy időre felmentést kapott, beköltözött a Nidzso-inbe. A főcsarnokot engedték át neki, és érkezésének tiszteletére mindent élénk színekbe öltöztettek. Kivételes helyet töltött be, mert a házbeli nagylány szerepe jutott neki, és Gendzsi teljesen ennek szellemében társalgott vele, szórakoztatta. Egy nap, amikor kitartóan szakadt az őszi eső, s a kertben a csatakos virágok merő fakó szürkeséggé olvadtak össze, Gendzsiben rég elfeledett emlékek bukkantak fel, egyik a másik után: szeme könnybe lábadt, s átment Akikonomu lakosztályába. A legparányibb tarkaság sem enyhítette sötét gyászruháját, és azzal az indoklással, hogy az újabban lezajlott zavargások során országszerte elkövetett bűnökért vezekel, köpenye alatt magával hordta rózsafüzérét. De még ezt a komor vezeklőruhát is tökéletes előkelőséggel és bájjal tudta viselni, és köpenye finoman lebbent, amint belépett az elfüggönyzött fülkébe, ahol a hölgy üldögélt. Közvetlen közelében megállt – csupán egy vékony, rácsos paraván volt köztük –, majd bejelentést sem várva, megszólalt:

– Milyen szerencsétlen esztendőt élünk! Milyen keserves, hogy ilyen időjárás köszönt ránk, amikor a kertben minden a legszebb! Nézd a virágokat! Nem sajnálod őket? Kinyíltak, mivel eljött a napjuk, és ilyen fogadtatásban részesülnek!

Gendzsi a hercegnő ülőhelye mellett az oszlopnak támaszkodott, s amint a hercegnő felé fordult, ráhullt az esti fény. Sok közös emlékük volt – s arra a szörnyű reggelre emlékszik-e, kérdezte Gendzsi, amikor elment meglátogatni anyját a Mezei Palotában?

– Gondolataim nagyon is sokat járnak ama letűnt napok körül* – idézte Akikonomu, és szeme megtelt könnyel.

Gendzsi máris szépnek és érdekesnek találta a hercegnőt, amikor pedig valami okból felállt, és másképp helyezkedett el, olyan finoman, kecsesen mozdult keze, lába, hogy a hercegben az a kívánság ébredt, bár úgy láthatná, hogy szépsége még jobban érvényre jusson... Megálljunk! Hát szabad neki ilyen gondolatokkal foglalkoznia?!

– Évekkel ezelőtt – mondta Gendzsi –, abban az időben, amit sokkal szerencsésebben használhattam volna fel, teljesen a magam hibájából, számos szerencsétlenebbnél szerencsétlenebb kapcsolatom alakult ki, s ezek következtében nem volt egy pillanatnyi lelki nyugalmam sem. Közülük kettő különösen sok bánatot jelentett, addig is, míg tartottak, de végüket még szívtelenség és önfejűsködés sötét felhője is beárnyékolta. Az egyik kapcsolat az volt, mely anyádhoz, Rokudzso hercegnőhöz fűzött. Az a tény, hogy még haldoklásában is határtalan keserűséget érzett irántam, árnyékként borul egész életemre, s hogy kívánságának megfelelően tehettem valamit a *te* nagyvilági érvényesülésed érdekében, ez jelenti egyedüli vigaszomat. De az, hogy valamely tettemmel szerelmének lángját örökre eloltottam, életemnek mindig is a legnagyobb szomorúsága marad. – Gendzsi ugyan két szerelmét említette, de elhatározta, hogy a másikról nem beszél, ezért így folytatta: – Azalatt, míg a szerencse elszegődött mellőlem, bőven futotta időmből, hogy mindezen elgondolkozzam. Új tervet készítettem és reméltem, hogy ezzel most már mindenkit elégedetté és boldoggá tehetek. Tervemből következett, hogy megkértem a hulló virágok falujának hölgyét, telepedjék le házam új keleti szárnyában. Az ő vagyona bizony vajmi csekély, éppen ezért sokat nyugtalankodtam is miatta. Számomra nagy megkönnyebbülést jelent, hogy tudom, most már megvan mindene, amire szüksége lehet. Szerencsére, vele igen könnyű meglenni, tökéletesen megértjük egymást, és mindkét részről teljes az elégedettség (legalábbis ezt remélem). Visszatérésem után hamarosan időm legnagyobb részét az foglalta le, hogy gondolnom kellett az ifjú császárral, és segítségére voltam az államügyek intézésében. Jómagamat nem túlságosan érdekelnek ezek a dolgok, de örültem, hogy segítségére lehettem. Amikor viszont hozzáfogott, hogy udvar-

tartását kiegészítse, olyan feladat előtt álltam, ami határozottan ellenemre volt. Nem tudom, el tudod-e képzelni, milyen indulatokat kellett magamban legyőznöm, mielőtt átengedtelek a Palotának. Csupán annyit mondj, hogy rokonszenvet és hálát érzel irántam, akkor legalább nem kell azt gondolnom, hogy teljesen hiábavaló volt áldozatom.

Akikonomu zavarba jött. Miért kell a hercegnek ilyen hangot használnia? Nem is válaszolt.

– Bocsáss meg – folytatta a herceg. – Látom, neheztelsz rám . . . – S azzal más dolgokról kezdett beszélni. – Milyen szívesen elvonulnék valami csendes helyre, de jó lenne az a tudat, hogy földi létem hátralevő részében többé nem kell tartanom gondoktól, bajoktól, és mindennap annyi időt tölthetnék jövendő életem előkészítésével, amennyit kedvem tartja. De természetesen nagyon lehangoló lenne mindez, ha az ember életében nem akadt volna már annyi érdekes esemény, amikre visszagondolhat. Előbb persze még sok mindent el kellene rendeznem. Gyermekeim kicsinyek, s helyzetük a világban még nagyon bizonytalan. Hosszú időbe telik, mire kielégítően megalapozhatom jövőjüket. Ebben a dologban sokat segíthetsz nekem, mert ha egy napon . . . bocsáss meg, hogy ilyesmiről beszélek . . . őfelségét megajándékozod utódokkal, hatalmadban lesz, hogy gyermekeimnek számottevő szolgálatokat tégy, akkor is, ha a sors akaratából én már nem lennék köztetek . . .

Világos, hogy az ilyen beszéd a hercegnőnek jobban ízlése szerint való volt. Akikonomu jóformán csak egy-két szót szólt, de barátságosan, bátorítóan beszélt, és még javában tartott a családi tervek megbeszélése, amikor leszállt az alkonyat.

– És ha majd e sok fontos dolgomnak mind végére jártam – mondta végül Gendzsi –, remélem, marad még egy kis időm azokra a dolgokra, amelyekben igazán örömömet lelem . . . a virágok, az őszi levelek, az égbolt, azok az egyik napról a másikra beköszöntő változások és csodák, melyek egy esztendő leforgása alatt végbemennek . . . s mindennek már előre örülök. Tavasszal a virágzó fák rengetege, ősszel a kitáruló sík vidék . . . Te melyiket szereted jobban? Ilyen tárgyon természetesen céltalan vitatkozni, pedig gyakran megteszik. Jóllehet ízlésünk

vérmérsékletünktől függ. Minden embernek már születésekor adott „a maga évszaka", s ezt kell szeretnie. Ebben a dologban még sohasem sikerült senkit meggyőzni, bizonyos lehetsz benne. Kinában mindig is a „virághímes" tavaszt dicsőítették a legjobban. Nálunk azonban szemlátomást mindig a merengésre késztető ősz mélabúja ihlette jobban a költőket. Jómagam úgy érzem, nem is lehet ebben dönteni, mert bármennyire megörvendeztet is madarak éneke, virágok szépsége, be kell vallanom, ritkán emlékszem, melyik évszakban láttam egy bizonyos virágot, vagy hallottam ennek vagy annak a madárnak énekét. Ez azonban az én hibám, mert ha csupán egy lépést is kimozdulok a négy falam közül, máris megtanulhatom, milyen képek, mely hangok jellemzik az egyes évszakokat, hiszen láthatod, én nem csak a tavaszra gondoltam, hogy legyen rengeteg virágzó fám, de sokféle őszi virágot és cserjét is ültettem kertemben, s ezeket mind gyökerestül hozattam vidékről. Sőt, rajostul telepíttettem ide bogarakat is, melyek éles hangocskájukat magányos gyalogösvényeken és mezőkön tékozolnák el. Azért tettem, hogy mindebben örömömet leljem barátaim társaságában, s te is barátaim közé tartozol. Mondd meg hát, kérlek, melyik évszakot szereted a legjobban?

Akikonomu igen bajosnak érezte az efféle társalgást, de az udvariasság azt követelte, hogy mégis válaszoljon valamit, s ezért félénken így szólt:

– De hisz csak az imént mondtad, magad sem vagy képes emlékezni, hogy ami neked legjobban tetszett, azt mikor láttad vagy hallottad. Hogyan várhatnád el tőlem, hogy nekem jobb emlékezőtehetségem legyen? Mindenesetre, ha nehéz is dönteni, mégis azt mondanám, arra a költőre* szavazok, akinek számára az „őszi alkonyat a legkülönösebb és legédesebb" látvány. Olyankor magam is könnyebben elérzékenyülök, hiszen tudod, éppen ilyen időben történt, hogy . . . – Hangja elhalt. Gendzsi valóban jól tudta, mire gondol, ezért gyengéden egy költeménnyel válaszolt:

– A világ nem tudja, de neked, ó, őszidő, megvallom: szívembe markol az éjszakád közeledtével feltámadó szél . . .* Néha már-már úgy érzem, nem bírom tovább – tette hozzá.

Ilyen szavakra Akikonomu semmiképp nem volt köteles válaszolni, és azt gondolta, legjobb, ha úgy tesz, mint aki nem értette el Gendzsi szavait. Ez viszont arra késztette a herceget, hogy világosabban beszéljen, és a dolgok bizonyosan nagy lépéssel előbbre jutottak volna, ha a hercegnő nyomban a legfélreérthetetlenebb módon értésére nem adja, milyen irtózattal töltik el azok az érzelmek, amelyekről Gendzsi vallomásba kezdett. Ettől hirtelen észre tért a herceg. Milyen gyerekesen féktelenül viselkedett! Micsoda szerencse, hogy legalább a hercegnő megőrizte józanságát! Gendzsi nagyon lehangolódott; de sem sóhajtozása, sem sóvárgó pillantása nem indította meg a hölgyet. A herceg most észrevette, hogy Akikonomu csendesen, feltűnés nélkül ki akar surranni a szobából. Visszatartotta és így szólt:

– Látom, nagyon megbántottalak. Nem is tagadom, minden okod megvan a haragra. Nem lett volna szabad ennyire heveskednem. Tudom, helytelen volt. De ha elhamarkodottan beszéltem is, most mindez már a múlté. Kérlek, ne tarts haragot velem, mert ha barátságtalan vagy . . .*

Azzal visszavonult a maga lakosztályába.

Akikonomu még a herceg roppantul parfümös ruhájának illatát sem állhatta. Behívta szolgálónőit, és kitáratott velük ajtót, ablakot.

– Gyere csak ide, és szagold meg ezt a párnát! Ezen ült őfensége! – hívta egyik szolgáló a társnőjét. – Milyen különleges illat! El sem tudom képzelni, honnan szerzi ezeket az illatszereket. „Ó, bárcsak a fűznek olyan illata lenne, mint a szilvafának, és szirmai, mint a cseresznyevirágnak!" Így fohászkodott az öreg költő, és íme, Gendzsi herceg jelenti imájának meghallgatását, hisz benne szemlátomást minden tökéletesség egyesül.

Gendzsi a nyugati szárnyba ment. De ahelyett, hogy egyenesen bement volna Muraszaki lakosztályába, levetette magát az előcsarnokban álló heverőre. A válaszfal fölött messziről odalátszott egy lámpa pislákolása. Ott ült Muraszaki hölgyeivel: egyikük egy elbeszélést olvasott fel neki. A herceg töprengeni kezdett az imént történteken. Elszomorodva és kiábrándultan

állapíthatta meg, hogy még most sem mentes azoktól a hajlandóságaitól, amelyek a maga és mások életében már annyi bajt okoztak. Keresve sem találhatott volna alkalmatlanabb személyt, mint aki iránt most szerelemre lobbant! Igaz, egykori nagy bűne ennél sokkalta súlyosabb volt. De akkor még mentségére szolgált fiatalsága és tudatlansága, s az ég, mindezt figyelembe véve, egyszer még megbocsáthatta vétkét. Ámde ezúttal aligha hivatkozhat tapasztalatlanságra. Sőt, bűnbánón elismerte magában, hogy mostanáig igazán alaposan megtanulhatott volna mindent, amire ismétlődő ballépése megtaníthatja az embert.

Akikonomu keservesen megbánta, hogy bevallotta, számára legkedvesebb az ősz. Milyen egyszerűen megtehette volna, hogy egy árva szót sem válaszol! Mert szemlátomást éppen ez a felelete készítette elő az utat az elkövetkezett szomorú eseményhez. Senkinek sem beszélt róla, mi történt, de egy ideig nagy csüggedtségben és szomorúságban élt. Ámde Gendzsi ezután olyan hűvös udvariassággal bánt vele, hogy Akikonomu bizalma – ha csak részben is – hamarosan visszatért.

Amikor a herceg e kellemetlen közjáték napján, egy kései órában, bement Muraszakihoz, így szólt hozzá:

– Akikonomu említette nekem, hogy ő az őszt szereti legjobban. Vonzalmát nagyon jól meg tudom érteni, de ennek ellenére [illegible] meg, hogy te viszont, ahogy gyakran mondtad [illegible] kora reggeleket szereted. Bárcsak többet lehetnék [illegible]! Minden évszakban hosszú órákat tölthetnénk a kertben, és megbeszélnénk, melyik fát, virágot szeretjük a legjobban. Nincs a világon, amit jobban gyűlölnék, mint hogy időmet véget nem érő hivatalos ügyek emésszék fel. Te igazán tudod, hogy ha csupán a magam kedvét nézném, már régestelen-régen faképnél hagytam volna mindent, és visszavonultam volna valamelyik hegyi templomba . . .

De ott volt az akasi hölgy – rá is tekintettel kellett lenni. Gendzsi minduntalan eltöprengett, mi is lehet vele. De ahogy múltak a napok, jóformán egyre lehetetlenebbé vált, hogy kimozduljon a palotájából. Milyen kár volt a hölgynek fejébe vennie, hogy az udvarnál úgyis szerencsétlen lenne! Ha

csak egy kicsit jobban bízna benne, Gendzsiben, és eljönne vele egy fedél alá – amit helyében bárki megtenne –, bebizonyítaná neki, hogy semmi oka nincs az ilyesfajta tartózkodásra és óvatoskodásra. Amint sor került szagai imaházába vivő, szokásos útjára, ez kellő ürügyül szolgált, hogy nyomban ellátogasson Oiba.

„Milyen elhagyatott hely ez ahhoz, hogy az ember állandóan itt éljen" – töprengett, ahogy a ház felé tartott, és ha az ott lakók teljesen ismeretlenek lettek volna számára, még akkor is bizonyos sajnálatot érzett volna irántuk. De amikor arra gondolt, hogyan várja őt a szegény asszony minden áldott nap, és hogy reményei milyen ritkán teljesülnek, hirtelen mélységes részvét támadt fel benne, és ezt nem is titkolta a hölgy előtt. De ezzel csupán azt érte el, hogy a hölgy csak még vigasztalhatatlanabbá vált. Igyekezett tehát, hogy elterelje gondolatait, s eközben észrevette, hogy a sűrűn álló fák bozótja mögött fénypontok izzanak: az Oin fáklyafénynél halásztak a kormoránnal dolgozó halászok, s az izzó fénypontokat némelykor alig is lehetett megkülönböztetni a folyómeder fölött szálldosó, fénylő jánosbogárkáktól.

– Csodálatosan szép itt! – jegyezte meg Gendzsi. – Te is így éreznéd, ha nem úgy lenne, hogy a megszokás megfakítja az ember örömét.

– Ezek a fények a vízen! – suttogta a hölgy. – Gyakran úgy érzem, még most is Akasiban vagyok... Mint a halászok fáklyája csónakuk végében, múltban és jelenben úgy hozzánőtt hánykolódó bárkámhoz a nyomorúság, és jön velem egyik otthonomból a másikba.

– Az én szerelmem olyan, mint a titkos láng, mely lobogva ég, éppen mert rejtve van minden pillantás elől – válaszolta Gendzsi. – A tiéd pedig olyan, mint a halász fáklyája, mely fellángol a szélben, majd nyomban kialszik... De nem: igazad van – mondta egy kis idő múlva. – Az élet... a te életed és az enyém... valóban nem sokat ér.

A hercegnek ez idő tájt történetesen nem volt annyi elfoglaltsága, nem élt olyan hajszoltan, mint egyébként, így módjában állt, hogy idejéből még többet szenteljen imaháza to-

vábbi ékesítésére. Több napon át egyfolytában ott maradt a környéken, ami bizony ritkán esett meg, s remélte, hogy így – legalább pillanatnyilag – az akasi hölgy sem érzi magát annyira elhanyagolva.

MÁSODIK FEJEZET

Aszagao

Minthogy Momozono herceg meghalt, Aszagaónak, a kamói Szűznek, természetesen vissza kellett térnie az udvarba. Gendzsi, első üdvözlő sorait követően, még számtalan levelet és üzenetet küldött a hölgynek. Mert, amint mondottam is, a herceg jellemének sajátos vonása volt, hogy ha egyszer valakit megszeretett, vonzalmát sem a távollét, sem az idő múlása nem olthatta ki. Aszagao azonban nagyon jól emlékezett rá, mindig is milyen nehéz volt Gendzsit kellőképp távol tartania [illegible]tól, ezért gondosan ügyelt, hogy csak egészen előírásos [illegible]ott válaszokat küldjön. A herceget roppantul bosz[illegible] a hangsúlyozottan illedelmes levelek. A kilen[illegible] történt, hogy azt hallotta, a hercegnő beköl[illegible] régi rezidenciájába, a Momozono palotába. Ez [illegible] ott lakott Njogo hercegnő, az öreg császár egyik húga [illegible] Ez kedvező lehetőséget teremtett a herceg számára, mert egészen természetes és illendő volt, hogy meglátogassa a hercegnőt, aki egykor kedvenc húga volt apjának, és akivel mindig is rendkívül szívélyes viszonyt tartott fenn. A két hölgy külön lakott, a palota egy-egy szárnyában, s a nagy központi csarnok választotta el lakosztályukat. Bár az idős Momozono herceg csak nemrég hunyt el, eléggé romladozó, szomorkás külseje volt a palotának. Njogo hercegnő nyomban fogadta Gendzsit. A herceg úgy látta, hogy a hölgy sokat öregedett legutóbbi találkozásuk óta. Bizony megtörtnek látszott, s alig volt hihető, hogy valójában fiatalabb Aoi anyjánál, aki, mi-

óta csak ismerte, Gendzsi szemében semmit nem változott. A herceget most üdvözlő idős hölgy viszont, reszkető hangjával, görbedt tartásával, nem emlékeztetett régi önmagára.

– Minden balul megy, mióta elvesztettük szegény apádat, az öreg császárt, s ahogy múlnak az évek, csak egyre reménytelenebbnek tetszik a jövő. Bevallom, nincs egyetlen gondtalan pillanatom, és most még bátyám, Momozono herceg is itthagyott! Csak élek, éldegélek, habár ez aligha számít már életnek, kivéve, ha betéved egy-egy vendég, mint ma te, mert ilyenkor feledem minden bánatomat...

„Szegényke – gondolta Gendzsi –, milyen szörnyen megtörte az élet!" De nagyon udvariasan válaszolt:

– Apám halála óta számomra is nagyot változott a világ. Amint tudod is, először jött az a váratlan támadás ellenem, majd száműztek egy távoli tartományba. Később visszakaptam rangomat és jogaimat, s mindezzel sokféle megkötöttség és elfoglaltság jár. Mindig is szerettem volna elbeszélgetni veled, és végtelenül sajnálom, hogy mindeddig nem kínálkozott rá alkalom...

– Ó, ez a sok változás, ez az örökös változás! – vágott szavába a hercegnő. – Olyan szörnyű romlást látok mindenfelé. Szemlátomást semmi nem menekülhet előle, és gyakran úgy érzem, bármit odaadnék érte, ha meghaltam volna, mielőtt mindez megkezdődött. De hidd el, mégis örülök hosszú életemnek, mert így tanúja lehettem visszatérésednek. Szomorú lett volna, ha meghalok, mialatt te akkora bajban vagy, amikor még nem lehetett tudni, mi lesz a kibontakozás. Ez bizony szomorú lett volna. – Egy darabig hallgatott, aztán így folytatta vékony, reszketeg hangján: – Tudod, nagyon csinos ember lett belőled. De emlékszem, hogy amikor kisfiú korodban először láttalak, valósággal álmélkodtam rajtad! Sohasem hittem volna, hogy ember gyermekének arcáról annyi kedvesség sugározhat! És valahányszor látlak, mindig ezt érzem. Azt beszélik, hogy jelenlegi császárunk, Rjozen őfelsége, szakasztott másod, de kötve hinném. Lehet, hogy némileg hasonlít rád, de nekem ne akarja senki bebeszélni, hogy csak feleannyira is szép, mint te.

Így csevegett tovább. Ez a hízelgés bárki más szájából zavarba ejtő lett volna. De a furcsa öreg hölgy ömlengésén csak mulatni lehetett.

– Száműzetésem óta szinte nyomát sem lelni egykori, mondjuk, előnyös külsőmnek – felelte a herceg. – Az ember nem élhet évekig olyan nyomasztó körülmények között, hogy alaposan meg ne változzék. Ami a császárt illeti, biztosíthatlak, hogy az ő szépsége egészen más fajta. Nem hiszem, hogy valaha is akadt nála jobb megjelenésű fiatalember, és az az állításod, hogy szépsége nem ér fel az enyémmel, már megbocsáss, de egyenesen mulatságos.

– Ha mindennap meglátogatnál – szólt szemrehányón a hölgy –, azt hiszem, örökké élnék. Máris hirtelen egész fiatalnak érzem magam, és már nem is vagyok olyan biztos benne, hogy csak félig is oly rossz e világ, mint az imént mondtam. – De hamarosan ismét panaszkodott és sírdogált. – Mennyire irigylem nővéremet, Omija hercegnőt! – kiáltotta. – Ő bizonyára gyakran lát téged, hiszen anyósod. Szívesen lennék a helyében. Tudod, szegény bátyám gyakran emlegette, hogy eljegyzi veled lányát, és később nagyon bánta, hogy nem tette meg.

Ezekre a szavakra Gendzsi hegyezni kezdte a fülét.

– Jobbat nem is kívánhattam volna – felelte –, mint hogy szoros kapcsolatba kerüljek családoddal, de most is nagy öröm lenne számomra, ha otthonosabban mozoghatnék házatokban. De nem mondhatnám, hogy ez ideig valami sok biztatást kaptam volna ebben a tekintetben...

Gendzsit bosszantotta, hogy nem tudott erről idejekorán. Átnézett a ház másik szárnyára. Az ifjú hercegnő ablakai alatt gondosan ápolt kert húzódott. A herceg elnézte a késő őszi virágokkal beültetett ágyásokat s hátrább a szobákat. Elképzelte, amint Aszagao ott ül az ablak közelében, és kibámul ezekre a gyorsan hervadó virágokra. Igen, feltétlenül megpróbálja felkeresni! Meghajolt Njogo hercegnő előtt, és így búcsúzott:

– Természetesen az a szándékom, hogy most tiszteletemet teszem unokahúgodnál is, de nem szeretném, ha azt hinné,

hirtelen támadt ez a gondolatom. Kérném is engedelmedet, hogy a kerten át mehessek lakosztályába, ne pedig a folyosón és az előcsarnokon át.

A ház tövében haladva végre elért Aszagao ablaka alá. Ámbár csaknem besötétedett már, a szürke függöny mögött egy fekete díszparaván körvonalait vette észre. Bent hamar rájöttek, hogy Gendzsi itt jár, és Aszagao komornái, akik felháborítónak tartották, hogy a herceg akár egy pillanatig is a verandán várakozzék, sietve bevezették a ház végében levő vendégszobába. Ide jött be az egyik udvarhölgy, hogy megkérdezze, mit óhajt, és Gendzsi átadta neki a következő sorokat: „Az ember beküld egy levélkét, és várakozik az előcsarnokban – mennyire emlékeztet mindez ifjú korunkra. Bevallom, azt reméltem, hogy én, aki szent hivatásod idején éveken át hallgattam, pedig még ma is lelkes csodálód vagyok, talán jogot szereztem valamivel kevésbé szertartásos fogadtatásra!" Valóban súlyos dolog lenne, ha a hölgy nem részesítené ennél több bátorításban! Aszagao válaszát szóban közölték vele: „Visszatértem e házba, de apámat már nem találtam – olyan félelmes élmény ez, hogy nehezen hihetem, nem csupán álmodtam ama régi napokat, melyekből, íme, a vigasztalan valóság tünékeny látványára ébredek. Elismerem, barátságtalan lenne, ha olyan világban, ahol minden megváltozott, nem becsülném és nem bátorítanám azt a változatlan hódolatot, melyről írtál nekem."

Gendzsi azt gondolta, igazán szükségtelen, hogy Aszagao emlékeztesse őt az élet bizonytalan voltára. Van valaki, aki ezt nála fájdalmasabban tapasztalhatta az élet minden fontos és minden jelentéktelen dolgában egyaránt? Gendzsi válaszul ezt a költeményt küldte be: „Éveken át nem uralkodtam-e magamon férfiasan, nem hallgattam-e szemérmesen, míg csak az istenek fel nem oldottak alóla?" És még hozzátette: „Asszonyom, nem vagy már papnő, nem hivatkozhatsz arra, hogy szent hivatás bástyáz körül. Utolsó találkozásunk óta sok különös viszontagságon mentem át. Megengednéd-e nekem, hogy pusztán egy kis töredékét elmondjam, mi mindent láttam, mit szenvedtem . . ." Az udvarhölgy, aki átvette a herceg válaszát, észrevette, hogy rangjelzései, rendjelei még vakítóbbak, mint régebben: Gendzsi fölött is elmúlt néhány év, de betöltött méltósága messze meghaladta korát.

„Ha csupán azért akarsz meglátogatni, hogy megpróbáltatásaidról és szenvedéseidről beszélj, akkor tudd meg, megtiltották nekem az istenek, kik nemrég még parancsolóim voltak, hogy ilyen dologról bármit is meghallgassak." Ezt aztán jól megmondta!

– Mondd meg úrnődnek – kiáltotta bosszúsan Gendzsi –, hogy régi támadó kedvemet* már évekkel ezelőtt szárnyukra vették Sinado szelei. Vagy talán azt gondolja, hogy az istenek nem fogadták el fogadalmamat?*

Az üzenetet átadó hölgy észrevette, hogy a herceg igyekszik ugyan tréfás célzással elütni a dolgot, de valójában nagyon felindult – és a hölgy sajnálta miatta a herceget. Már évek óta megfigyelte, hogy úrnője egyre inkább távol tartja magát az élet mindennapos eseményeitől, szórakozásaitól, és már régi bánata volt, hogy Gendzsi herceg levelei gyakran válasz nélkül maradtak.

– Helytelen, hogy ilyen kései órán jöttem – mondta Gendzsi. – Látom, teljesen félreértik látogatásom célját. – Indulni készült, és sóhajtva ezt mondta: – Így bánnak az emberrel, ha öregszik . . . Tudom, hogy a történtek után értelmetlenség kérnem: a hercegnő őfensége csupán egy pillanatra jöjjön az ablakhoz, hogy láthassa, midőn távozom . . .

Gendzsi elhagyta a házat, miközben egy egész asszonysereg figyelte, és maguk közt a szokásos megjegyzésekbe és áradozásokba kezdtek. Szép idő volt, és ráadásul most még a szél is rendkívül kellemesen kezdett muzsikálni a közeli fák közt, s a hölgyek csakhamar már az elmúlt napokról beszélgettek, amidőn Momozono herceg még élt; különösképpen elemlegették Gendzsi réges-régi látogatásait, és azt, hogy mennyi jelét adta úrnőjük iránt érzett változatlan vonzalmának.

E kudarcba fulladt kirándulásról visszatérve Gendzsi sehogy sem bírt elaludni: hamarosan felpattant az ágyból, és kitárta ablakait. Sűrű reggeli köd ült a virágokon: most, az évszak végén, sápadtak és ziláltak voltak. A sokféle virág közt

itt is, ott is halványan fénylett egy-egy „hajnali glória".* Kiválasztott egyet, mely még hervadtabb és ősziesebb volt, mint a többi, s elküldte a Momozono palotába, a következő sorok kíséretében: „A barátságtalan fogadtatás, melyben tegnap este részesítettél, igen megalázó és fájdalmas emléket hagyott bennem. Feltételezem, megkönnyebbülten láttad, hogy hamarosan sarkon fordultam, jóllehet borzadva gondolok rá, hogy kettőnk dolga ide jutott. »Lehetséges, hogy a Hajnali Glória, melyet egykor láttam s melynek szépsége azóta is emlékezetemben él, most már hervadt, elszáradt virág csupán?« Hát semmit sem számít neked, hogy olyan hosszú időn át csodálód voltam, s jutalmat ezért nem kaptam? Legalább ezt javamra írhatnád . . ."

Udvarias sorait Aszagaónak is méltányolnia kellett, s amikor asszonyai sürögni-forogni kezdtek körülötte, és tust meg ecsetet kínálgattak neki, engedett rábeszélésüknek, és megírta ezt a költeményt: „Vége az ősznek, s a hajnali glória kísértetiessé vált virága hervadoz a köd borította sövény tövében." S még hozzátette: „Hasonlatod oly találó, hogy soraid megérkezte után friss harmatcseppek hulltak a virág szirmára, melyhez szavaidat intézted." Eddig tartott a levél, s bizony nem volt valami érdekes, sem pedig leleményes. De valamilyen okból Gendzsi többször egymás után elolvasta a költeményt, és azon kapta magát, hogy a nap folyamán is elő-elővesszi. Lehetséges, hogy a hölgy gyásza miatt kötelező kékesszürke papíron bátortalanul kacskaringózó ecsetvonások ragadták meg annyira. Mert gyakran megesik, hogy egy levél értékét pillanatnyilag nagyobbra becsüljük, akár írójának személye, akár az írás szépsége miatt. De ha lemásoljuk, és betesszük más írások közé, kiderül, hogy valami sántít benne. Hiába is próbálkozunk javítani értelmén vagy stílusán, az eredeti hatás végül mégis teljesen elvész.

Gendzsi belátta, hogy régebbi ostromló leveleinek hangja nem helyénvaló, és nem volt szándékában, hogy újra ilyen zabolátlan módon udvaroljon. Új stílusával valóban némi sikert ért el: mert Aszagao régebben bizony ritkán érdemesítette válaszra, ámde most felelt, és nem is barátságtalanul. De

Gendzsit még ilyen válasz sem igen elégítette ki, és nem bírta megállni, hogy ne próbáljon javítani ezen a soványkás eredményen. Ismét írt egy levelet, de ezúttal sokkal kevésbé óvatoskodott a szavaival. Azután elvonult palotájának keleti szárnyába,* kocsit küldött, hogy elhozassa Aszagao egyik udvarhölgyét: a hölgy nyomban fordult is, és vitte a herceg levelét. A hercegnő udvarhölgyeinek álmukba sem jutott volna eszükbe, hogy akár egy sokkal kevésbé előkelő tisztelő figyelmességeit is elutasítsák, nem is szólva olyan személyiségről, mint Gendzsi herceg, és most közbenjártak érdekében, merthogy olyan férfi az, „akinek kedvéért igazán érdemes egy kicsit engedni az erényességből". De Aszagao a múltban annyi erőfeszítést tett, hogy megóvja magát minden ilyen bonyodalomtól, s úgy érezte, ez már nem is alkalmas pillanat az engedékenységre: mindketten elérték már azt a kort, amikor legjobb elkerülni az ilyen kalandokat. Attól tartott, hogy még az évszak virágaira és fáira történő célzások is könnyen félreérthetők, és még ha maga Gendzsi nem is értelmezi tévesen, mindig akadhatnak emberek, akiknek gondjuk van rá, hogy ilyesmiket kiszaglásszanak, és ezzel bonyodalmakat okozzanak. Éppen ezért gondosan került minden bizalmasnak vagy érzelmesnek tetsző fordulatot.

Az udvarnál ez idő tájt azt híresztelték, hogy Gendzsi – Njogo hercegnő és más rokon hölgyek támogatásával és biztatására – élénk levelezésben áll az egykori papnővel. Nagyon összeillő párnak tartották őket, így meg sem lepődtek a kapcsolaton. A dolog végül Muraszakinak is fülébe jutott. Eleinte nem hitte, mert abban bízott, hogy ha Gendzsinek valóban lenne ilyen szerelmi viszonya, aligha lenne módja titokban tartani. De amikor Muraszaki, fejében ezekkel a gondolatokkal, figyelni kezdte Gendzsit, mintha azt vette volna észre, hogy szokatlanul szórakozott és levert. És mi lesz, ha erről az ügyről, melyet Gendzsi mindig is úgy emlegetett, hogy csupán unokatestvérek közötti tréfálkozás az egész, kiderül, hogy mégis valami fontos dolog – kezdete valaminek, amitől ő, Muraszaki, éjjel-nappal retteg?! Rang és műveltség dolgában ő és Aszagao jóformán egyenlők. De Gendzsi már régestelen-rég

bámulója a hercegnőnek, és teszi neki a szépet. És ha ez a régmúltban gyökerező vonzalom most ismét elhatalmasodna rajta, akkor felkészülhet a legrosszabbra – s ezt Muraszaki jól tudta. A fenyegető bajjal nem volt könnyű szembenéznie. Már évek óta, kétség és vita nélkül, övé volt az első hely Gendzsi szívében, ő volt a herceg minden tervének és törekvésének középpontja. Hogy egy idegen kiszoríthatja arról a helyről, melyet a hosszú megszokás révén sajátjának tekintett, ezt nagy megpróbáltatásnak érezte, és titokban felkészült rá. Gendzsi természetesen nem hagyná el teljesen, ebben bizonyos volt. De Muraszaki úgy érezte, hogy már csak amiatt is, mert oly sok éve bizalmas közelségben élnek, és minden apróságot tudnak egymásról, a herceg bizonyára kevésbé vonzónak érzi. Így latolgatta a dolgot, s némelykor úgy érezte, minden elveszett már, némelykor pedig reménykedett, hogy az egész képzelődés csupán, és minden a legnagyobb rendben van. Gendzsi iránta tanúsított magatartásában semmi nem akadt, ami miatt okkal panaszkodhatott volna. Időnként azonban némileg érződött rajta, hogy hangulata nem a legjobb, s ez meggyőzte Muraszakit, hogy máris eldőlt a sorsa – de kifelé egyáltalán nem mutatta kétségbeesését. Gendzsi ezalatt idejének legnagyobb részét a palota elülső szobáiban* töltötte, de sokat tartózkodott a császári Palotában is. Szabad idejében vég nélküli levelezést bonyolított. Muraszaki azon töprengett, miért kételkedett valaha is a híresztelésekben, melyektől az egész udvar visszhangzott. Csak legalább egy szót szólna, vagy valamiképp értésére adná, hogy mostanában mit forgat a fejében!

Közelgett a tél, és végül elérkezett a tizenegyedik hónap. Ebben az évben azonban nem tartották meg a szokásos vallási ünnepeket és felvonulásokat,* és így nem volt, mi lekösse Gendzsi figyelmét, s ezért egyre nyugtalanabbá vált. Egyik este, amikor a derengő félhomályban meg-megcsillantak a könnyű, szállongó hópelyhek, Gendzsi elhatározta, hogy elmegy a Momozono palotába. A nap folyamán gondolatai a szokottnál is többet időztek a palota úrnőjénél, és úgy érezte, hogy a hölgy most nem lesz annyira hajthatatlan. Mielőtt elindult, a nyugati szárnyba ment, hogy elbúcsúzzék Muraszakitól.

– Hallom, hogy Njogo hercegnő, sajnos, nagyon beteg – kezdte. – El kell mennem, hogy jobbulást kívánjak neki.

Muraszaki fel sem pillantott, csak játszott kis nevelt lányával, mint aki elhatározta, hogy nem hagyja magát zavartatni. Látszott már, hogy ebből baj lesz.

– Az utóbbi időben nagyon furcsán viselkedsz – folytatta Gendzsi. – Nem tudok róla, hogy bármivel is megbántottalak volna. Azt hittem, olyan jól megértjük egymást, hogy nem sérelmezed, ha hébe-hóba eltöltök egy-egy napot a császári Palotában. Vagy valami másról lenne szó?

– Annyira jól biztosan megértlek, hogy tudjam, nagy szenvedésre kell felkészülnöm – válaszolta Muraszaki. Félrefordította fejét, és leroskadt egy heverőre. Gendzsi sohasem bírta ilyen állapotban magára hagyni, hisz tudta, Njogo hercegnőhöz menet percről percre nyomorultabbul érezné magát Muraszaki miatt. De későre járt, és minthogy elígérkezett már erre az estére, semmiképp nem halaszthatta el látogatását.

Muraszaki meg csak feküdt a heverőn, és szüntelen azon tépelődött, hogy tudtán kívül talán már évek óta folyik ez az ügy – lehet, hogy már Gendzsi visszatérte óta. Az ablakhoz ment. Gendzsi még most is többnyire szürke ruhában járt, de az a kevés szín, amit gyásza megengedett, csak annál jobban világított rajta: Muraszaki elnézte, hogyan rajzolódik ki a herceg szép alakja, amint ott lépdel a csillogó hóban, és az a gondolat, hogy elvesztheti, hogy talán hamarosan eltűnik előle, és soha többé vissza nem tér, elviselhetetlen volt számára.

Gendzsi kísérete csupán néhány lovasból állt.

– Semmi kedvem hozzá – mondta nekik a herceg –, hogy most látogatóba menjek. Magatok is láthattátok, hogy az udvarban tett néhány halaszthatatlan látogatást leszámítva, alig is mozdultam ki hazulról. A Momozono palotabeli barátaim azonban nehéz időket élnek át. A fenséges hercegnő már évek óta bátyja segítségére volt utalva, és most, hogy elveszítette, a legkevesebb, amit megtehetek, hogy egyszer-egyszer némi biztatással és tanáccsal szolgáljak neki . . .

Ámde a kíséretéhez tartozó urakat nem egykönnyen lehetett megtéveszteni, és ahogy tovaügettek, így sugdolóztak:

– Nono, itt valami nincs rendjén! Ha meg is változott a hercegünk, annyira mégsem, hogy télen, ilyen késő éjszaka felkerekedjék, mert öreg hölgyekkel óhajt csevegni. E mögött rejlik valami. – És fejüket csóválták a herceg javíthatatlan könnyelműsége láttán.

A palota főkapuja az északi oldalon nyílt. Itt azonban többnyire nagy volt a forgalom, és mivel Gendzsi nem kívánt feltűnést kelteni, odahajtatott az egyik kiskapuhoz – ezen át szokott közlekedni Momozono herceg is. Beküldte egyik szolgáját, hogy jelentse érkezését. Mivel ígérete szerint sokkal korábban kellett volna jönnie, Njogo hercegnő már nem is várta, és most, a kései látogatástól megzavarva, utasította a maga szolgálóit, irányítsák a kocsit a nyugati kapuhoz. Egy perc múlva felbukkant a kapus: vacogósan, összefagyva sietett a hóban, és hozta a kulcsot. Sajnos, a zár sehogy sem akart kinyílni, és amikor a kapus visszament segítségért, a szolganépből egyetlen férfiember sem volt kéznél.

– Teljesen berozsdásodott – szólt panaszosan az öreg kapus, és egyre babrálta a zárat, mely élesen csikorgott, de nem engedett. – Jó volna még, csak szörnyen rozsdás. Mostanában senki sem használja ezt a kaput.

Semmitmondó szavai is névtelen levertséget keltettek Gendzsiben. Milyen egykettőre nem enged a zár, berozsdásodik a sarokvas, ha egyszer mögöttünk becsapódik az ajtó! „Harminc éves elmúltam!" – villant fel benne, és lehetetlennek érezte, hogy úgy éljen tovább, mintha körötte bármi is maradandó volna... mintha az emberekben élne az emlékezés... „És mégis – mondta magában –, tudom, hogy még ebben a pillanatban is, ha bármi igazi szépség szemem elé kerül, legyen az egyszerű virág vagy fa, az élet egyetlen szempillantás alatt ismét telítődik értelemmel, megtelik a valóság ízével."

Végre a kulcs megfordult a zárban, és hosszas döngetésre, rángatásra, végre lassan-lassan kinyílt a kapu. Gendzsi hamarosan ott ült a hercegnő lakosztályában, és hallgatta szokott mondókáit, panaszait. A hölgy belefogott egy hallatlanul bonyolult és szerteágazó történetbe, csupa olyan eseményről, amelyek nyilván igen nagy ideje játszódhattak le. A herceg figyelme elkalandozott – éppen csak annyi ereje volt, hogy a szemét nyitva tartsa. De nem telt bele sok idő, s a hercegnő szava elakadt. Ásított és ezt mondta:

– Nem megy. Ilyen késő éjszaka semmit sem tudok tisztességesen elmesélni. Minden összezavarodik...

Egyszerre csak furcsa, erős zaj ütötte meg a herceg fülét. Honnan jöhet? És mi lehet ez? Pillantása a hercegnőre esett. Igen, belőle áradtak ezek a furcsa hangok: mélyen elaludt, és olyan hangos horkolásba kezdett, hogy Gendzsi nem hitt a fülének.

Kapva kapott az alkalmon, hogy végre elmenekülhet, és éppen ki akart osonni a szobából, amikor hangos hümmögés ütötte meg a fülét – ez is igen öreg, rekedtes hang volt –, és látta, hogy valaki éppen bejön a szobába.

– Tessék! Micsoda szégyen! Megijesztettelek. Pedig csak jelezni akartam, hogy tudd, befelé készülök. De látom, sejtelmed sincs róla, ki vagyok. Nos, szegény apád, az öreg császár, aki szeretett tréfálkozni, nagyanyónak szokott szólítani engem. Erről talán eszedbe jut...

Lehetséges lenne?... De igen, ő az: a császári hálóterem éltes udvarhölgye, aki évekkel ezelőtt, a Piros Levelek ünnepén* olyan arcpirítóan kacérkodott vele, Gendzsivel. Mintha azt hallotta volna, hogy a hölgy belépett valamelyik laikus rendbe, és kegydíjat élvez a megboldogult Momozono herceg palotájában. De álmában sem gondolta volna, hogy a hölgy még az élők sorában van, ezért megriadt ettől a váratlan találkozástól.

– Sajnálkozva állapítom meg – válaszolta Gendzsi –, hogy azok a régi idők egészen elhomályosultak emlékezetemben, éppen ezért százszorosan kedves számomra minden, ami felidézi. Boldog vagyok, hogy ismét hallhatom a hangodat. Gondold csak el, kérlek, hogy akár az utasnak, kit Sitoku herceg* alva talált az út szélén, nekem sincsenek „szüleim, kik gondoljanak rám", ezért a hozzád hasonló régi barátaimhoz kell fordulnom, hogy menedéket találjak a világ ridegsége ellen.

Különös, milyen keveset változott a hölgy külseje, és bizony még most is olyan kihívó és kacér volt, mint akkor ré-

gen. Beszédjén persze érződött, hogy csupán néhány szál foga lehet, de még most is értette a módját, hogy szavait a régi gyengéd, hízelgő hangon mondogassa. Gendzsit mulattatta, hogy a hölgy úgy beszél, mintha ifjú lányka lett volna akkoriban, amidőn először találkoztak, és szakadatlanul mentegetőzik a változások miatt, amelyeket a herceg bizonyára észrevett rajta. Gendzsi mulatott – de el is szomorodott. Mert óhatatlanul eszébe jutott, hogy az udvarhölgyek közül, akik a hölgy vetélytársnői voltak, ma már egy sincs az udvarnál. Zömmel meghaltak, mások kegyvesztetté váltak, és ki tudja, hol tengetik nyomorult életüket. És hogy olyan nagyszerű teremtés, mint Fudzsicubo hercegnő, oly hamar eltávozhatott, ez a mulatságos nagyanyó pedig, akiben még fiatal korában sem akadt egy szemernyi báj vagy értelem, még ma is megvan! Külsejéből ítélve, még jó ideig vidáman elpepecselget, és vagy húsz évig még morzsolgathatja a rózsafüzért. Nem, igazán nem lelni mindennek sem célját, sem értelmét!

A hölgy látta, hogy a herceg fejében olyan gondolatok járnak, amelyek mélyen megindítják, és nyomban arra gondolt, Gendzsi azokon a részleteken töpreng, melyekre a hölgy lelkendezve mindig is úgy gondolt vissza, mint az ő „szerelmi viszonyukra", ezért most nagy pajzánul elmondta ezt a költeményt:

– Ámbár apád nagyanyónak hívott engem, nem vagyok annyira öreg, hogy hajdanán, te meg én, ne lehettünk volna szerelmespár.

Gendzsi kissé zavarba jött, de barátságosan válaszolt:

– Csak holmi semmirekellő ember feledkezhet meg ebben az életében, de minden jövendő létében is arról az anyai gondoskodásról, melyet te is tanúsítottál irányomban. Alkalmasabb időben ismét találkoznunk kell, és akkor alaposan kibeszélgetjük magunkat – mondta s azzal elsietett a nyugati szárnyba.

A zsalugátereket becsukták, mindent bezártak már éjszakára. Aszagao is csupán egyetlen ablakán hagyta félig nyitva a zsalut, mivel érezte, hogy nagyon is nyilvánvaló udvariatlanság lenne, ha Gendzsi látogatásának estéjén semmi világosság nem szűrődne ki. A hold feljött, és fénye egybevegyült a frissen hullott hó csillogásával. Valóban elbűvölő éjszaka volt. Gendzsinek eszébe jutott a szólásmondás, mely szerint a világon két elszomorító dolog létezik: „a szerelmes öregasszony és holdvilág a tél derekán" – de ma este e kényszerű összeházasítást teljesen igaztalannak érezte. Sürgősen beküldte levelét: ha a hölgy, aggályai ellenére, néhány pillanatra fogadni óhajtaná, miért ne élnének ezzel a kitűnő alkalommal, ahelyett, hogy csak bosszantja őt a céltalan halogatással?!

Aszagao nem kételkedett abban, hogy Gendzsi érzelmei valódiak. De ha már akkor is, amikor még mindketten fiatalok voltak, és éppen ezért egy s más ballépésüket meg lehetett volna bocsátani, ráadásul pedig még apja is szerette volna összehozni őket, ő mégis habozás nélkül megtagadta magát a hercegtől, mi értelme lenne, hogy most, amikor már túl vannak a koron, mellyel együtt járnak az ilyen felelőtlen kalandok, elcsevegjen a herceggel, vagy hogy egyáltalán fogadja őt? Gendzsi látta, hogy a hercegnő nem hajlik kérésére, s csodálkozott is, de meg is sértődött miatta. A hercegnő nem állhatta ezt az üres levelezgetést, üzengetést, de egyelőre nem látta, mi módon vethetné végét. Közben igen késő lett, heves szél kerekedett, és Gendzsi, mélységes csalódásában és szomorúságában már hazafelé készülődött, de még odavetette e búcsúköltményt: „Kemény szíved másban nem talál vezeklést, csupán abban, minek eltűrésére magamat is megtanítottál." Mint rendesen, Aszagao udvarhölgyei most is amellett kardoskodtak, hogy küldjön választ, mire a hercegnő, ellenkezve ugyan, de leírta ezt a költeményt: „Tán nekem kellene megváltoznom, nekem, kinek fülébe minden szellő olyan híreket suttog, hogy hiába telnek az évek, te ugyanaz vagy, aki voltál?!"

Gendzsi valósággal feldühödött, amikor e sorokat megkapta, de egy pillanat múlva érezte, hogy éretlenül viselkedik, és így szólt az udvarhölgyhöz, aki a választ hozta:

– A világ kincséért nem akarnám, hogy bárki is megtudja, hogyan bántak velem ma éjjel. Igérd meg, kérlek, hogy senkinek nem fogod elárulni. Várj csak! Legjobb, ha egyáltalán le is tagadod, hogy itt jártam . . .

Egész halkan suttogott, de néhány szolgálólány, aki a közelben járt, valamit mégis észrevett, és egyikük megszólalt:

– Nézd csak! Úgy látszik, a szegény herceg úrnak éles választ küldött úrnőnk. Ha nem is kedveli őt, de legalább a szokásos udvariassággal bánhatna vele. Mert egyáltalán nem olyan embernek látszik, aki nyomban visszaél vele, mihelyt némileg barátságos viselkedést tapasztal . . .

Gendzsi valójában nem volt ellenszenves Aszagaónak. Szépsége gyönyörködtette, és meg volt győződve arról, hogy egészen elragadó társat találna benne. Viszont abban is bizonyos volt, hogy ha érzelmeit elárulja neki, Gendzsi abban a pillanatban őt is besorolja csodálóinak nagy hadába, és majd azt képzeli, Aszagao is megelégszik azzal a bánásmóddal, amelyet a többiek eltűrnek. Tudta, hogy jómaga olyan megalázó helyzetet sohasem lenne hajlandó elviselni, éppen ezért rendíthetetlen volt elhatározása, hogy soha a legkisebb bizalmasságot sem engedi kifejlődni. Arra viszont nagy gondot fordított, hogy Gendzsi leveleit mindig kimerítően és udvariasan megválaszolja, és megengedte neki, hogy valakinek a közvetítésével eltársalogjanak, valahányszor erre a hercegnek kedve támadt. Nagyon is érthető, hogy Gendzsi, ilyen bánásmód mellett, hamarosan belefáradt az egészbe. A hercegnőnek az volt az egyetlen kívánsága, hogy vezekelhessen a kamói tartózkodásával együtt járó, s a maga vallása ellen elkövetett sok sérelemért.* Végső szándéka az volt, hogy szerzetbe lép; ám ha hirtelen szánja el magát ilyen lépésre, mindenki holmi balul végződött szerelmi bonyodalmat gyanít majd mögötte, s ezzel újra tápot ad a híresztelésnek, mely kettejük nevét már amúgy is összehozta. Éppen eléggé ismerte az életet, hogy tudja, a tapintatos hallgatás erénye igen kevés emberben győzi le azt a kívánságot, hogy valami ínyenc történetet tálalhasson fel, ezért senkit sem fogadott bizalmába, még a mellette napról napra szolgálatot teljesítő udvarhölgyet sem. Addig is mind buzgóbban készült arra az életre, melynek később teljességgel szentelni akarta magát.

Több fivére volt, de ezek Zembo herceg első feleségétől születtek,* és nagyon keveset tudott róluk. Egyéb látogatója a

Momozono palotában mind gyérebben akadt. Viszont az, hogy Aszagao rajongójaként nem kisebb személyt tartottak számon, mint Gendzsi herceget, széles körben felcsigázta az érdeklődést a hercegnő iránt.

Valójában Gendzsi nem holmi fejvesztett szerelmet érzett Aszagao iránt, de a hercegnő nyilvánvaló közönye arra ösztökélte, hogy folytassa az ostromot, míg célját el nem éri. A legutóbbi időben, más és más forrásokból, különböző rendűrangú emberektől – akik helyzetüknél fogva mind tudhatták, mit beszélnek – úgy értesült, hogy személye mostanában az egész birodalomban nagy megbecsülésnek örvend. Maga is érezte, hogy az államügyeket most sokkal alaposabban ismeri, mint a múltban, éppen ezért sajnálatos lett volna, ha valami botrány ismét megrendítené a belé vetett általános bizalmat. Viszont ha már kikezdte a pletyka e miatt az ügy miatt, óhatatlanul az motoszkált benne, hogy mint győztes, ne pedig mint szégyenszemre kikosarazott udvarló szerepeljen.

Ezenközben a Nidzso-inből való gyakori távolléte Muraszakit már meggyőzte róla, hogy a dolog a lehető legkomolyabb. Palástolni próbálta felindultságát, de némelykor mégis meglátszott rajta, hogy titokban sír, és Gendzsi egy napon azt kérdezte tőle:

– Mi van veled mostanában? Nem tudom, mi oka lehet, hogy ilyen rossz hangulatban vagy. – És ahogy Muraszaki homlokából gyengéden félresimította a haját, olyan emberpárnak látszottak, akik egyenesen festő ecsetjére kívánkoznak. – Rjozen császár nagyon rossz hangulatban van anyja halála óta – folytatta Gendzsi. – Kötelességemnek érzem, hogy időm nagy részét a Palotában töltsem. De nem ez az egyetlen dolog, ami ezekben a napokban igénybe veszi az időmet. Ne feledd, hogy most kell törődnöm számtalan olyan üggyel, amelyeket azelőtt az idős bal kéz felőli miniszter elvégzett helyettem. Engem éppannyira elszomorít, mint téged, hogy oly ritkán látjuk egymást, viszont mindent megteszek, ami módomban áll, és a jövőben valóban türelmesebb lehetnél velem. Nem vagy már gyermek, de most is oly kevéssé igyekszel beleélni magad az én érzéseimbe, annyira nem próbálod megérteni az én szem-

pontjaimat, mintha még most is gyermekkorodat élnéd. – Azzal pedig – valóban, mintha még most is kisgyermek lenne – helyre simogatta Muraszaki hajának egy fürtjét, mely a nagy zokogásban kiszabadult.

Muraszaki azonban csak ült, fejét félrefordította, és egy árva szót sem szólt.

– Ez valami egészen új dolog nálad – mondta Gendzsi. – Ugyan ki tanított erre a szeszélyes, kényeskedő viselkedésre?!

Gendzsi könnyedén vetette ezt oda, de magában azt kérdezte, mennyi időt töltenek még el ezzel a búsongással, mikor pedig az élet amúgy is számtalan szörnyűséggel fenyeget, s bármely pillanatban rájuk törhet valami, és kettejük közt örökre lehetetlenné teheti a kiengesztelődést. Eltökélte, hogy dűlőre viszi a dolgot, ezért így szólt:

– Talán a volt kamói papnővel való barátságomról híresztelnek valami ostobaságot, s ez vezet félre? A mi barátságunk azonban egészen tartózkodó, ezt végül magad is láthatod. Hosszú évekkel ezelőtt ismertem meg a hercegnőt, és mindig hangsúlyozottan hűvösen bánt velem. Ez sértő rám, s nemegyszer szemrehányással illettem miatta. Minthogy a hercegnőnek épp elég ideje jut a szórakozásra, hát levelezget. Mindössze ennyi a kapcsolatunk. Bizonyára magad is belátod, hogy ezért kár sírni. Ha valóban ezt vetted úgy szívedre, biztosíthatlak, hogy ebben a tekintetben nincs okod aggodalomra.

Egész nap azon fáradozott, hogy visszanyerje Muraszaki bizalmát, és türelme végül is eredményre vezetett.

Közben már igen magasan állt a hó, de még egyre hullt, ha nem is olyan sűrűn. A fenyők és a bambusz alakja nemhogy elmosódott volna, de a vastag hótakaróban különös élességgel rajzolódott ki körvonaluk az esti fényben.

– A minap megbeszéltük – mondta Gendzsi Muraszakinak –, hogy Akikonomu kedves évszaka az ősz, a tiéd pedig a tavasz. Ma este bizonyosabb vagyok benne, mint valaha, hogy az enyém viszont a tél. Lehet-e bármi is elbűvölőbb, mint egy ilyen téli éjszaka, amikor a hold felhőtlen égboltról süt le a szikrázó, frissen hullott hóra? Színeket nem ismerő szépsége mintha nem is e világról való lenne. Mindenesetre ezt a

tájat kedvesebbnek, megindítóbbnak érzem, mint az esztendőben bármikor. Mennyire nem értek egyet azzal a mondással, hogy a telihold szomorú látvány.

Így szólt, és az ablakon felhúzta a redőnyt. Kibámultak. A hold már magasan állt, és csendes, egyenletes fényével beborította a kertet. A kipusztult virágágyak a hűvös ragyogásban fájó élességgel feltárták a szél és fagy pusztítását. Lám, a folyót félig eltorlaszolta a jég, a teljesen befagyott tó pedig kimondhatatlanul magányosan és elhagyatva pihen hótakarója alatt. Gendzsi engedélyével a közelben gyerekek játszottak: óriási gömböt tapasztottak hóból. Bájosak voltak, amint serénykedve tipegtek a holdvilágnál. Egyik-másik leányka levetette köpenyét, és roppant szakszerűen munkához látott – közben ki-kivillant több réteg, furcsa alsóruhájuk. Fiútestvéreik viszont – némelyikük apród volt, és épp most jött meg szolgálatból, a többiek meg más foglalatosságból érkeztek – egyszerűen megoldották az övüket: lengett, lobogott a kabátjuk szárnya, hosszú hajuk előrebukott, és a havat söpörte – különös és bűbájos látvány volt. Az apróbbak közül néhányan egészen nekiszilajodtak örömükben, és a féktelen rohangálás izgalmában elpotyogtatták legyezőjüket meg egyéb holmijukat. Öröm volt látni az arcocskájukra kiülő széles jókedvet. Akkora hógömböt sikerítettek, hogy amikor tovább akarták görgetni, bizony egy hajszálnyit sem mozdult odébb, és amint bőszen nekiveselkedtek, a keleti szárny ajtajában megjelenő újabb gyerekhad csúfondáros nevetéssel kísérte erőlködésüket.

– Emlékszem – mondta Gendzsi –, hogy Fudzsicubo hercegnő egy télen hódombot emeltetett palotája előtt. Télidőben mindennapos szórakozás az ilyesmi, de ő értette a módját, hogyan lehet a legegyszerűbb dolgot is érdekessé, meglepővé tenni. Számlálhatatlan okom van rá, hogy minduntalan fájlaljam elvesztését! Élctének nagyobbik részében nem voltam vele bizalmas barátságban, ezért nemigen volt alkalmam, hogy közelről megfigyeljem. De míg a Palotában tartózkodott, gyakran megengedte, hogy apróságokban szolgálatára legyek: így nemegyszer alkalmam nyílt, hogy éljek szívességével. Minduntalan akadt valami, amit meg kellett beszélnünk egymással, és

rájöttem, hogy bár nem volt feltűnő vagy mutatós tehetség, egészen rendkívüli képesség lakozott benne, hogy még a teljesen jelentéktelen és mellékes dolgokat is olyan tökéletes ízléssel rendezze meg és alakítsa ki, hogy az a maga nemében páratlan legyen. Viszont eléggé félénk volt, és sok mindent túlontúl szívére vett. Ámbár ti ketten egyazon tőről eredtek, és éppen ezért igen sok közös vonásotok van, úgy vettem észre, hogy te sokkal kevésbé vagy kiegyensúlyozott, mint ő... Aszagao hercegnő viszont egészen más egyéniség. Valahányszor egy gondtalan pillanatomban előhozakodom egy-egy játékos ötlettel, olyan szellemesen válaszol, hogy valóban komoly erőfeszítésembe kerül, ha nem akarok alul maradni. Senkit sem tudnék mondani az udvarnál, aki ebben a tekintetben hozzá fogható volna.

– Azt hallottam – válaszolta Muraszaki –, hogy Oborozuki úrhölgy rendkívül művelt és szellemes. Mindabból, amit róla tudok, úgy gondolom, hogy rendkívül értelmes és tartózkodó. Éppen ezért még inkább meglepnek bizonyos dolgok, amelyek róla közszájon forognak...

– Teljesen igazad van – helyeselt Gendzsi. – Az udvarban élő összes hölgyek között őt tartom a legtöbbre, élénksége és szépsége miatt. Ami az általad említett mindenféle szóbeszédet illeti, pontosan tudom, mire célzol. Keservesen bánom, ami történt, amint bánok még sok egyebet is, ami életemnek ahhoz a szakaszához tartozik. És ahogy múlnak az évek, de sok megbánnivalója akad az embernek! Pedig, barátaim zöméhez képest, jómagam fölöttébb csendes és illedelmes életet éltem. – Egy pillanatra elhallgatott. Oborozuki nevének említése szemlátomást mélyen megindította. Csakhamar így folytatta: – Az az érzésem, hogy te lenézed a vidéki embereket, így az akasi hölgyet is. Hidd el, ő rendkívül művelt és okos, nem úgy, mint a legtöbb nő az ő köreiben, habár az ő osztályához tartozó emberek szükségképpen sok tekintetben különböznek tőlünk, és elismerem, hogy az akasi hölgynek vannak bizonyos képtelen és túlzó elvei, amelyekkel nem érthetek egyet... Közrendű nőkről semmit sem tudok, de az a tapasztalatom, hogy a mi köreinkben nagyon kevesen vannak, akik figyelemre méltók

és érdekesek. Az új szárnyban lakó vendégünk* mindenesetre kivétel: ő ma is olyan elbűvölő, mint világéletében. Ámbár az ilyesfajta szépség és értelem egészen ritka dolog, őt sohasem fűtötte olyan becsvágy, hogy hivalkodjék vele. Mióta először rájöttem, milyen képességekkel rendelkezik, és siettem vele megismerkedni, jómaga mindvégig közönyös maradt minden társadalmi hódítással szemben, amit pedig könnyen elérhetett volna. Most már régi a barátságunk, és nem is hiszem, hogy valaha elszakadjunk egymástól. Én legalábbis nagyon szomorú lennék, ha elhagyná házamat.

Mialatt Gendzsi hol erről, hol arról beszélt, késő éjszaka lett. A hold mind fényesebben sütött, és mély csend borult mindenre, ami nagyon jóleső volt a legutóbbi téli viharok után. Muraszaki elmondta ezt a költeményt:

– Jéggé dermedt a víz, de árad és apad a holdfény tengere.

Fejét kissé félvállra ejtve kibámult az ablakon: arckifejezése, hajának esése – mint már annyiszor – most is arra emlékeztette Gendzsit, akit elveszített. Egyszeribe minden gyengédsége, melyből annyi héten át másnak is juttatott, ha nem is sokat, ismét Muraszaki felé fordult, egyedül csak feléje.

Most éppen elkiáltotta magát egy szerelemmadár.* Gendzsi ezt a költeményt mondta:

– Nem érzed-e különösnek a szerelemmadár kiáltását ma éjjel, midőn, mint a kavargó hó, emlék emlékre halmozódik?

Miután nyugalomra tértek, Gendzsi lelkében még sokáig rajzottak az emlékek Fudzsicubo hercegnőről, s amikor végre elaludt, álmában nyomban megjelent neki a hercegnő, és mélységes szemrehányással így szólt hozzá:

– Lehet, hogy titkunkat jól őrzöd itt a földön, de a halottak birodalmában bűnt rejtegetni nem lehet, és én drágán fizetek azért, amire te vettél rá...

Gendzsi válaszolni próbált, de a félelem torkára forrasztotta a szót. Muraszaki meghallotta hirtelen feltörő, elfojtott kiáltását, és kissé ingerülten rászólt:

– Mit művelsz? Megijesztettél!

Muraszaki hangjára fölrezzent. Szörnyű fájdalommal és iz-

galommal ébredt, szeméből patakzott a könny, s kétségbeesetten erőlködött, hogy magába fojtsa feltörő zokogását. De csakhamar elsírta magát, és sírt keservesen. Muraszaki zavarban volt, de csak feküdt mellette, teljes csendben. Gendzsi nagyon is nyomorultul és kétségbeesettnek érezte magát, semhogy alvásra gondoljon: kibújt az ágyból, és nyomban levelet írt a környékbeli templomokba, s meghagyta, hogy bizonyos szövegeket és varázsigéket mondjanak el. De nem merte megjelölni, hogy mindez kiért történik.

Nem csoda, hogy álmában Fudzsicubo oly keserű és szemrehányó pillantással illette, hiszen a hercegnő (mint Gendzsi sejthette is szavaiból) úgy érezte, ez az egyetlen bűne megfosztotta lelki üdvétől. Gendzsinek eszébe jutottak Fudzsicubo szüntelen ájtatosságai. Azóta a végzetes nap óta egyetlenegyszer el nem mulasztotta imáit, lelkigyakorlatait, nem mulasztott el egyetlen jó cselekedetet sem, ami engesztelés lehetett bűnéért. De mindez hiába történt: ez az egyetlen bűne a túlvilágon is lemoshatatlan foltként tapadt rá. Mindezt Gendzsi még egyszer sem gondolta át világosan, most azonban egyszerre irtóztató elevenséggel és bizonyossággal támadt fel lelkében. Bárcsak lenne olyan bűvös szó, olyan varázslat, ami képessé tenné arra, hogy megkeresse Fudzsicubót abban a sötét birodalomban, ahol most a lelke tartózkodik, hogy saját bűnéért magára vállalja a büntetést! Sajnos, valójában még néhány szegényes istentiszteletet sem tartathatott a lelki üdvéért, mert ha a hercegnő nevét megemlíti, az udvarban nyomban lábra kap a gyanakvás.

A császárral kapcsolatban sem lehetett nyugodt a lelkiismerete, mert ha Rjozen rájött születésének valódi körülményeire, akkor most állandó félelem gyötörheti. Ebben az időben történt, hogy Gendzsi Amidának, a Határtalan Fényesség Buddhájának különös oltalma alá helyezte magát, és könyörgött a sértett istenséghez, hogy majdan a maga lelke és az asszonyé, kit romlásba vitt, egyetlen közös lótusztőről hajtson ki az ő szent Paradicsomában. De vajmi kevés reménye lehetett rá, hogy ezt eléri, és nemegyszer csüggedten ismételgette a költeményt:

– Szívesen követném őt, csak hinni tudnék benne, hogy megtalálom utamat az Alvilág napot nem látott folyama mentén.*

HARMADIK FEJEZET

A leányka

A következő év tavaszán* véget ért a Fudzsicubo emlékezetére tartott országos gyász. Az udvarban újra feltűntek a vidám színek, és amikor eljött az ideje, hogy nyári ruhát húzzanak, úgy tetszett, tarkább a divat, mint valaha. Az időjárás egyébként szokatlanul kellemes volt, és pompásnak ígérkezett a kamói ünnep* idejére. Aszagao hercegnőn nem látszott, milyen gondolatokat forgat fejében, mialatt elnézi az ünnepségeket, melyeken jómaga néhány évvel ezelőtt a főszerepet játszotta. Ámde ablakából elmerengve nézte a babérfát,* és bár nagyon szépek voltak a szélben ringó karcsú ágak, mégis úgy tetszett, pillantása valami más okból tér vissza rá minduntalan.

Gendzsitől levél érkezett, melyben ez állt: „Nem érzed-e különösnek, hogy velem együtt te is átéled a megtisztulás napját, de nem veszel részt benne?" És mivel eszébe jutott, hogy Aszagao még gyászban van apja halála miatt, hozzáfűzte ezt a költeményt:

„Alig hittem, hogy mint az ár örvénylő hulláma, oly hamar visszatérsz: sötét gyászruhás alak, kit tovasodor az idő rohanó folyama."

Határozott ecsetvonásokkal írt, bíbor papírra, s glicíniaágat* tett a levél mellé. Aszagaót meghatották a körötte lejátszódó események, és így válaszolt: „Úgy érzem, mintha csak tegnap öltöttem volna először sötét ruhát. De az idő folyama megáradt, és hamarosan elmossa bánatomat."* Költeményéhez nem mellékelt sem megjegyzést, sem magyarázatot – bizony szűkszavú válasz volt. De, akárcsak korábban, Gendzsi

most is minduntalan rajtakapta magát, hogy elővesszi a levelet, és úgy bámulja, mintha nem csupán néhány soros verset tartalmazna.

Mikor letelt a hercegnő gyásza, az a hölgy, aki általában a hírnök és közvetítő szerepét játszotta, a Nidzso-inből egyremásra érkező csomagokkal járt-kelt.* Aszagao hercegnőnek nem tetszett ez a tékozlás, és ha az ajándékokat bármi bizalmaskodó, tolakodó hangú levél vagy vers kíséri, bizony nyomban elutasítja a figyelmességet. De már egy esztendeje semmi panasza nem lehetett Gendzsi viselkedésére. Időről időre eljött a herceg, és érdeklődött hogyléte felől, de mindannyiszor teljesen nyíltan tette. Sűrűn érkező levelei szívélyes hangúak voltak, de mértéktartók, és Aszagaónak most már az okozta a legnagyobb fejtörést, mit is válaszoljon Gendzsinek.

A gyászév elteltével Gendzsi Njogo hercegnőnek is elküldte jókívánatait. Az idős hölgy roppantul megörült a levélnek, és miközben olvasta, ezt a megjegyzést tette asszonyainak:

– Milyen furcsa is, hogy ilyen kedves levelet kapok Gendzsi hercegtől! Bizony, hisz mintha csak tegnap lett volna, hogy karon ülő gyermek volt, s lám, milyen okosan, férfiasan ír! Hallom, hogy nagyon csinos férfi lett belőle, nekem azonban főként kivételesen kedves modora tetszik.

Az ifjabb udvarhölgyek nevetve hallgatták ömlengéseit – maguk közt egyébként is sokat derültek azon, hogy Njogo hercegnőnek ennyire gyengéje lett Gendzsi herceg.

Az öreg hölgy nyomban átsietett unokahúga lakosztályába.

– Ehhez mit szólsz?! – kiáltotta, a levelet lobogtatva. – Hát lehet valaki kedvesebb, figyelmesebb? Gendzsi mindig is második otthonának tekintette házunkat. Gyakran mondogattam is neked, milyen keserű csalódást jelentett szegény apádnak, hogy születésed körülményei miatt nem ajánlhatták fel kezedet a hercegnek. Azután mégis úgy döntött, hogy megteszi, s bizony nagyon nem szívesen egyezett bele elutazásodba. Később is hányszor, de hányszor elemlegette, és látszott is rajta, milyen keservesen bánja, hogy a dolgoknak elébe vágva, idejekorán nem ütötte nyélbe házasságotokat. Korábban is csupán az tartotta vissza, hogy nővérem, Omija hercegnő, akkor már

elrendezte, hogy lányát, Aoi hercegnőt, Gendzsihez adja. Apád félt attól, hogy bárkit is megbántson, az idő pedig múlt, de ő semmit sem tett a szívének oly kedves terv megvalósítása érdekében. Aoi hercegnő halálával viszont megszűnt az elhárithatatlan akadály, mely korábban lehetetlenné tette, hogy bárki tekintélyes ember felajánlja lánya kezét a hercegnek. Ámbár most több hölgy is ott él a herceggel egy födél alatt, de egyikük sem különösebben rangos. A magadforma hölgy például ott mindenképp a legelőkelőbb helyet foglalhatná el, és megvallom, nem látom be, hogy ha ilyen ajánlatot kapnál, miért is ne lenne szerencsés dolog elfogadni? Magamnak mindenesetre ez a véleményem. Biztosan nagyon szeret téged, különben nem kezdett volna levelezést nyomban, hogy Kamóból hazatértél.

Aszagao hercegnő nagyon elavultnak és helytelennek tartotta nagynénje szemléletét.

– Ha egyszer, apám szemrehányásai ellenére, annyi időn át kitartottam . . . pedig emlékezhetsz, ő nem szokta meg, hogy szembeszegüljek akaratával . . . igazán nagyon furcsa lenne, ha a történtek után engednék akár a tőled, akár valaki mástól jövő barátságos rábeszélésnek.

Látszott, hogy nem óhajt erről beszélni, s így a nagynéni nem emlegette tovább a dolgot. A palota minden lakója, az udvarhölgyektől a konyhalányokig, akik maguk többé-kevésbé mind szerelmesek voltak Gendzsibe, nagy érdeklődéssel figyelték, hogyan áll a herceg ügye úrnőjüknél, és legtöbbjük súlyos vereséget jósolt Gendzsinek. A herceg azonban rendületlenül hitt abban, hogy kitartó hódolata nyomán előbb vagy utóbb látja majd a jelét, hogy Aszagao kész megadni magát. Már régen rájött, hogy Aszagao nem az a nő, akit rá lehet bírni, hogy saját belátása és hajlama ellenére cselekedjék.

Legfőbb ideje volt, hogy gondoljanak Aoi fia, Jugiri felavatására. A fiú most töltötte be tizenkettedik évét. Sok szempontból jobb lett volna, ha a szertartást Gendzsi palotájában rendezik meg. De természetesen Jugiri nagyanyja is részt akart venni az ünnepen, ezért végül úgy határoztak, hogy a Nagy Csarnokban tartják meg. A fiút ott gyámolíthatta nagybátyja,

To no Csudzso, de Aoi többi bátyja is, akik most mindnyájan fontos hivatalt viseltek. Mivel az ünnepség az ő fedelük alatt zajlik le, még inkább késznek mutatkoznak, hogy mindent megtegyenek a siker érdekében. Olyan eseménynek ígérkezett ez, amely az egész birodalomban nagy érdeklődést váltott ki, és a mindenfelől özönlő látogatóktól és az ünnepi előkészületekkel járó sürgés-forgástól már napokkal előbb talpalatnyi szabad hely nem akadt.

Gendzsi eleinte úgy tervezte, hogy Jugirit a negyedik rangra emeli. De attól tartott, hogy ezt a lépést hatalmával való visszaélésnek tekintenék – és valóban: mi szükség lett volna erre a sietségre? A fiú bizony még nagyon éretlen volt, s mivel most minden államügyet Gendzsi tartott kezében, könnyen megtehette, hogy majd fokról fokra lépteti elő: így aránylag rövid idő alatt elérheti a negyedik rangot, s mégsem kelt majd feltűnést, nem vált ki rosszallást.

Ám amikor Jugiri a hatodik rangot jelző világoskék díszben megjelent a Nagy Csarnokban, ez több volt, mint amennyit nagyanyja, Omija hercegnő, el bírt viselni. Szerencsére Gendzsi tudta, hogy a hercegnő alaposan fel lesz dúlva. Amikor odament, hogy köszöntse, a hercegnő azon nyomban méltatlankodni kezdett.

– Ne feledd – válaszolta Gendzsi –, hogy még túlságosan fiatal a közéleti pálya megkezdéséhez. Jómagam nem is tartottam volna meg ilyen korán az avatását, ha nem az lenne a szándékom, hogy tudóst nevelek belőle. Ez hasznos elfoglaltságot jelent majd számára két-három éven át, ami egyébként haszontalanul múlna el. Amikor elég idős lesz hozzá, hogy közéleti pályára lépjen, bizonyos, hogy nagyon gyorsan előre fog törni . . . Magam a császári Palotában nőttem fel, és semmit sem tudtam a külvilágról. Mivel állandóan apám, a császár mellett éltem, csupán nagyjából ismerkedtem meg az írásművészettel és a könyvekkel, s ez bizony édeskevés volt. Még a legjobb esetben sem tanulhattam többet, mint amit maga a császár, maga is csak úgy innen-onnan, elsajátított, s így mindenből csupán összefüggéstelen részleteket ismertem meg, és sejtelmem sem volt arról, hogy mindez miképpen alkot össze-

függő egészet. Főként az irodalommal voltam így, de ismereteim a zene terén is reménytelenül hiányosak voltak, és valójában egyetlen hangszeren sem tanultam meg tökéletesen, sem citerán, sem fuvolán. Talán kiderül, hogy a fiú tanulékonyabb, mint magam voltam, ámbár sokkal gyakoribb, hogy a gyermekek a szülőiknél kevesebb tehetséget hoznak magukkal. Ezért úgy határoztam, hogy ennek a gyermekemnek sokkal alaposabb nevelésben kell részesülnie. Mert ha csupán én adom át neki a magam hézagos tudását, melyet az öreg császár mellett felszedegettem, félő, hogy ismereteimet olyan megfogyatkozottan adnám tovább, hogy e tudománynak ő már vajmi kevés hasznát látná . . . Megfigyeltem, hogy jó családból származó gyermekek, akik számára biztosítva van minden cím és jövedelem, amit csak kívánhatnak, és akik megszokták, hogy a világban még akkor is hódolattal veszik körül őket, ha vajmi kevéssé szolgáltak rá, haszontalan fáradságnak érzik, hogy szorgosan és alaposan tanuljanak. Ha azután egy idő múlva olyan hivatalhoz jutnak, amelyre csupán egy sereg bolond csínnyel és neveletlenkedéssel szolgáltak rá, s ráadásul minden nehézségük közepette csupán egy sereg köpönyegforgatóra támaszkodhatnak (ezek pedig jót mulatnak rajtuk), hamarosan mégis a világ legügyesebb államférfiainak hiszik magukat. De bármilyen befolyásos legyen is az ilyen ember, elég egy rokon halála vagy valami változás a kormányban – mert már ennyi is vesztüket okozhatja –, akkor pedig, meglepetésükre, hamarosan tapasztalhatják, milyen kevésre becsüli őket a világ. És *akkor* látják majd kárát annak a rendszertelen nevelésnek, melyről beszéltem. Mert az az igazság, hogy alapos tanulás nélkül, annak a bizonyos „japán szellemességnek", amelyről oly sokat hallani, az életben vajmi kevés hasznát látja az ember . . . Láthatod, hogy ha e pillanatban látszólag kevesebbet teszek is Jugiri érdekében, mint kellene, az a kívánságom, hogy egy napon a legmagasabb méltóság betöltésére is alkalmas legyen, hogy ennek akkor is megfeleljen, ha én már nem vagyok, és nem irányíthatom őt. Pillanatnyilag azt hiszed, hogy befolyásomat nem eléggé vetem latba érdekében, de gondom lesz rá, hogy ne csak úgy tekintsék, mint holmi éhenkórász tudósjelöltet.

Ám a hercegnő egyre csak panaszolta sérelmeit.

– Meggyőződésem, hogy mindent alaposan átgondoltál – mondta –, de a nagybátyja meg jóformán mindenki, egy árva szót sem ért meg ebből, s egyedül arra gondolnak majd, hogy a fiúnak igazságtalan elbánásban van része, s bizonyos vagyok benne, hogy szegény gyerek maga is nagyot csalódott. Állandóan abban a tudatban élt, hogy To no Csudzso gyermekei meg a többi kis unokatestvére, valamiképp mégis mind kevesebbek nála, s most aztán láthatja, hogy míg azok rangban mind előbbre jutnak, vele így bánnak... Biztosíthatlak, nagyon rosszul eshetett neki, hogy ezt a világoskék ruhát kellett magára öltenie. Fáj is érte a szívem.

Gendzsi óhatatlanul elnevette magát.

– Nem szabad ilyen komolyan venned ezeket a dolgokat – szólt. – Ugyan mi történt? Jusson eszedbe, kérlek, hogy tizenkét éves gyermekről van szó. Egészen bizonyos lehetsz benne, hogy semmit sem ért az egészből. Ha már egy kis időt eltöltött könyvei mellett, majd meglátod, hogyan halad, és nem fogsz neheztelni rám.

Jugiri diáknevének adományozását, szertartás keretében, a Nidzso-in új traktusában tartották meg, ugyanis a palota keleti szárnyában egy részt átalakítottak erre a célra. Mivel előkelő házaknál ritkán végeztek ilyen szertartást, az esemény hatalmas érdeklődést váltott ki: hercegek és minden rendű-rangú udvari urak versengtek a legjobb helyekért. A szertartás bonyolítására egybegyűlt professzorok nem készültek fel ilyen előkelő hallgatóságra, s persze roppantul izgatottak voltak.

– Uraim – szólalt meg Gendzsi a professzorok felé fordulva –, az az óhajom, hogy a szertartást pontról pontra végezzétek el, semmit ki ne hagyjatok belőle, és az előírt szokásokon ne változtassatok sem az itt egybegyűlt társaságra való tekintettel, sem pedig a testületetekbe felveendő növendék iránti kíméletből.

A professzorok mindent megtettek, hogy komolynak és szenvtelennek lássanak. Néhányan olyan ruhában jelentek meg, amelyet erre az alkalomra kértek kölcsön. Szerencsére sejtelmük sem volt róla, milyen lehetetlenül festenek ezekben az ódivatú és rosszul szabott ruhákban, s így megkímélte őket a sors, hogy alaposan zavarba jöjjenek. Arcjátékuk, furcsa beszédmódjuk, s tetejébe az a finomkodó nyájasság, melyet az alkalomhoz illőnek véltek, meg az a sok minden furcsa szokás és formaság, aminek mind eleget kellett tenniük, mielőtt egyáltalán elfoglalhatták a helyüket – mindez annyira mulatságos volt, hogy Jugiri unokatestvérei, akik ilyesmit még soha életükben nem láttak, képtelenek voltak leplezni mosolyukat. Jó is volt, hogy ünneplő közönségül a Nagy Csarnok-beli hercegek közül csupán az idősebbeket és megállapodottakat választották ki. Bennük legalább meg lehetett bízni, hogy elfojtják nevetésüket. Minden rendben is ment, ámde ekkor To no Csudzsóra és barátjára, Mimbukjo hercegre esett a választás, hogy a nagy kancsóból megtöltsék a serlegeket, és átnyújtsák a tudós vendégeknek. A tudós társaság szokásait nem ismervén, egy pillanatig mindketten tétováztak, mint akik számára egyáltalán nem bizonyos, valóban azt kívánják-e tőlük, hogy saját kezűleg végezzék el ezt a feladatot. A tudós férfiak mindenesetre így magyarázták habozásukat, és nyomban felháborodott tiltakozásba kezdtek:

– Az egész procedúra a legnagyobb mértékben szabálysértő! – kiáltották. – Ezeknek az uraknak nincs is akadémiai rangjuk, és jószerint nem is lenne szabad itt lenniök. Valamiképp értésükre kell adni, hogy mi nem ismerjük el az udvarban uralkodó megkülönböztetéseket és privilégiumokat. Tudomásukra hozandó, hogy viselkedésükön változtatniok kell...

E pillanatban a hallgatóság soraiból valaki kuncogni merészelt, mire a tudósok újabb tiltakozásba kezdtek.

– A procedúra nem folytatható – mondták –, míg teljes csend nem lesz. A szertartás bárminemű megszakítása a legnagyobb mértékben szabálysértő, s amennyiben ez megismétlődnék, kénytelenek leszünk távozni.

Egy ideig még zsémbeltek, a hallgatóság pedig kitűnően mulatott, hiszen mindenkit, akinek ilyen élményben még sohasem volt része, természetesen egészen magával ragadott ez a szórakoztató újdonság. Azoknak a keveseknek viszont, akik ismerték az ünnep rendjét, megvolt az az elégtételük, hogy el-

nézően mosolyoghattak a többiek bámész csodálkozásán. A Tudomány bizony rég nem részesült ilyen fényes megtiszteltetésben, és harcosai is most érezhették első ízben, hogy maguk is igazán fontos és jelentékeny személyek. A hallgatóságból senki egy árva szót nem súghatott a szomszédja fülébe, mert nyomban haragos rendreutasításban lett része, és ha a tömegben a nyugtalanság legparányibb jelét észlelték, nyomban felcsattantak: „Szégyenletes magatartás!" Egy ideig sötétben folyt a szertartás, de amikor váratlanul meggyújtották a fáklyákat, és láthatóvá vált a tudós férfiak elaggott és a sok méltatlankodástól és nagyképűsködéstől eltorzult ábrázata, Gendzsinek óhatatlanul Szarugaku csepűrágói* jutottak eszébe, ezeknek kacagtató mozdulatai, fintorai. „Bizony – gondolta, ahogy elnézte a professzorokat – az ő foglalkozásuk valóban furcsa és érthetetlen."

– Roppantul mulatságos, hogy ezek az összeaszott öregek mindenkit rendreutasítanak! – mondta, s azzal jól elbújt díszfüggönye mögé, mert hátha meghallották megjegyzését, és netán még őt is megrendszabályozzák.

Bizony szűkében voltak a helynek, ezért a főiskola sok ifjú diákját el kellett utasítani hely hiánya miatt. Amikor ez Gendzsinek tudomására jutott, utánuk küldött, és elnézésüket kérte: visszahozatta őket a nyárilakba, és étellel, itallal jól tartatta őket. A professzorok és doktorok közül néhányan, akiknek szerepe már véget ért, szintén elhagyták a palotát; ámde Gendzsi őket is visszahívatta, és verseltetett velük, amíg csak győzték. Ott marasztotta azokat az udvari urakat és hercegeket is, akikről tudta, hogy szívügyük a költészet. A professzoroknak az volt a feladatuk, hogy nyolcsoros verseket írjanak, közben pedig a társaság többi része, Gendzsitől lefelé, négysoros költeményekkel próbálkozott, melyekhez az irodalom tanárai jelölték ki a témát. A nyári éjjel olyan rövidnek bizonyult, hogy fényes nappal lett, mire hozzáfogtak, hogy felolvassák a költeményeket. A felolvasást az államtanács másodtitkára végezte: nemcsak jó megjelenésű, de zengő, kifejező hangú férfiú volt, s így előadása mindenki számára nagy élvezetet jelentett.

Roppant örvendetes volt, hogy előkelő származású ifjú emberek, akik oly könnyen megelégedhettek volna a rangjukkal járó örökös fényes szórakozásokkal, merő lelkesedésből „az ablakban ülve, jánosbogárkák és az ágakon csillogó hó fényénél" tanultak;* és a versengés részvevőinek elméjéből csak úgy rajzottak az ötletesebbnél ötletesebb tréfák, hasonlatok: bizony bármelyik alkotásukkal nyugodtan előállhattak volna a tengeren túli országban is, és nem hoztak volna szégyent birodalmunkra. De mert úgy tartják, hogy asszony nem érthet a kínai irodalomhoz, nem óhajtom megsérteni a konvenciókat azzal, hogy idézek néhányat e költeményekből – még azokat sem idézem, amelyekkel Gendzsi úgy megindította hallgatói szívét.

A diáknév adományozásának ünnepét nyomban követte a főiskolai felvétel, és végezetül Jugiri elfoglalta a Nidzso-inben számára készített lakosztályt. Most aztán a birodalomban található legtudósabb mesterek gondjaira bízták, ezek pedig komolyan hozzáláttak neveléséhez. Jugiri az első időben még csak meg sem látogathatta nagyanyját, mert Gendzsi észrevette, hogy az idős hercegnő szörnyen elkényezteti, és bizony úgy bánik vele, mintha még most is kisgyermek lenne; úgy látszott, sokkal több remény van rá, hogy Jugiri beleszokik új életmódjába, ha nincsen kitéve annak, hogy a Nagy Csarnokban minduntalan kényeztessék, dédelgessék. Omija hercegnő azonban nagyon szívére vette, hogy nem láthatja a fiút, s így végül Jugiri engedélyt kapott, hogy havonta három alkalommal ellátogasson hozzá.

Jugirit nagyon elkedvetlenítette szabadságának megnyirbálása, és kegyetlenségnek tartotta, hogy apja annyi munkát ró rá, jóllehet könnyen megtehette volna, hogy hagyja még egy kicsit szórakozni, aztán nyomban beülteti valami magas hivatalba. Hát olyan ostobának tartja őt Gendzsi, hogy tanulásra szorítja, mielőtt szerepet juttatna neki a kormányzás valamely posztján, jóllehet eddig ott szemlátomást mindenki boldogult tanulás nélkül is? Jugiri azonban értelmes és jó szándékú fiú volt, elég komolyan fogta fel az életet, és mikor látta, hogy mindaddig, míg a tanulást be nem fejezi, nem engedélyezik

neki sem a társadalmi szereplést, sem pedig azt, hogy hivatalba lépjen, elhatározta, hogy amilyen gyorsan csak lehet, átrágja magát a könyvein. Ennek az lett az eredménye, hogy négy-öt hónap leforgása alatt elejétől végig elolvasta a *Történeti Feljegyzéseket*,* sőt még sok más egyéb művet is. Amikor elkövetkezett a vizsgák ideje, Gendzsi úgy határozott, hogy előbb otthon kissé kikérdezi a fiút. Ebben segítségére volt To no Csudzso, aztán a birodalmi tanács első írnoka, meg a szertartások irányításával foglalkozó iroda vezetője és Gendzsinek még néhány más barátja is. Elhívatták Jugiri főinstruktorát, és felkérték, válasszon ki egyes részeket a *Történeti Feljegyzésekből*. Az átnézett minden fejezetet, és kiszedegette a legnehezebb részleteket – szóval éppen azokat, amelyeket a főiskolai vizsgáztatók szívesen kipécéznek –, s ezután sorra felolvastatta őket növendékével. Jugiri nemcsak hogy végesvégig akadozás nélkül, folyékonyan olvasott, de minden kétes vagy vitatható sornál világosan bebizonyította, hogy fel is fogja az olvasott szöveg értelmét. A jelenlevők mind elámultak tehetségén, és egyöntetűen megállapították, minden adottsága megvan rá, hogy kiváló tudós legyen belőle.

– Ha ezt szegény nagyapja megérhette volna! – sóhajtotta To no Csudzso.

Gendzsi nem bírta titkolni megindultságát: szeme könnybe lábadt, és így kiáltott fel:

– Mindebből azt érzem, hogy nagyon megöregedtem! Az ember eddig még szüntelenül csak mások miatt csóválgatta a fejét, és megjegyezte, hogy „bizony, eljárt fölöttük az idő", vagy hogy „nem olyan tevékenyek már, mint azelőtt". Most azonban, hogy magamnak is felnőtt fiam van (bár szerencsére még jó idő választ el második gyermekkoromtól), érzem, hogy míg ő napról napra okosodik, én már csak egyre butulok.

Az instruktor figyelmesen hallgatta Gendzsi szavait, és nagy elégedettséget érzett. To no Csudzso jócskán töltögetett neki a borból, és a tudós férfiú sovány, éles vonású arcára boldog és büszke mosoly telepedett. Egy szikrányi gyakorlati érzék nem volt benne, és világi sikerei bizony sohasem állottak arányban nagy tudásával. Abban az időben, amikor Gendzsi

fölfedezte, nem volt sem pártfogója, sem megélhetése. És ekkor váratlanul rákköszöntött a szerencse: annyi oktató közül éppen őt szemelték ki erre a különlegesen fontos feladatra. Az első perctől kezdve akkora megbecsülésben részesült, amit instruktori minőségében nem is várhatott, és most, hogy tanítványának szorgalma révén még nagyobbat nőtt Gendzsi szemében, végre-valahára kimagasló és jövedelmező pályának nézhetett elébe.

A tulajdonképpeni vizsga napján a főiskola udvaraiban hegyén-hátán tolongtak az előkelő hintók; valóban úgy tetszett, mintha az egész világ összecsődült volna, hogy részt vegyen a ceremónián, és a hercegi jelölt valóságos diadalmenet kíséretében vonult be a nagy kapun. Jugiri, külsejénél fogva, bizony nem illett bele a többnyire ágrólszakadt kinézésű, esetlen fiatalemberekből álló diákseregbe, akikkel együtt helyet kellett foglalnia: a pad legszélére ült le, mert a jelenlevő diákok közül ő volt a legfiatalabb; és azon sem lehetett csodálkozni, hogy riadozva ült le bárdolatlan osztálytársai közé.

Az akadémiai méltóságok idegeit ez alkalommal is kemény próbára tette, hogy oly nagy laikus hallgatóság volt jelen. Mialatt Jugiri a rá eső fejezetet olvasta, a hallgatóságot minduntalan csendre és illendő viselkedésre kellett inteni. De Jugiri egy cseppet sem zavartatta magát, és teljes sikerrel oldotta meg feladatát.

Ez az esemény nagy hatással volt a főiskola jövendő életére: mindinkább visszaszerezte régi tekintélyét, és ettől az időtől kezdve diákjai már nem csupán az alsó és középső társadalmi rétegből kerültek ki, de a felső körökből is, és mindinkább megszokottá vált, hogy ifjak nagy tisztségeket már csak bizonyos műveltség birtokában tölthettek be. Láthatták, hogy előnyt jelent az akadémiai fokozatok megszerzése, tehát ha valaki az irodalom doktora vagy borostyánosa, ez nemegyszer gyorsabb előmenetelt biztosít számára. Ez, oktatókat és tanulókat egyaránt, hallatlan buzgalomra serkentett. Gendzsi palotájában is gyakran sor került rá, hogy kínai verseléssel foglalkoztak. Gyakran vendégül hívott diákokat és professzorokat is, és a tanulás minden fajtáját az udvarnál is annyira

értékelték és támogatták, amint arra eddig csak ritkán akadt példa. Ez idő tájt szükségessé vált már, hogy császárnőt jelöljenek ki.

Akikonomu igénye nagy súllyal esett latba, mivel a császár anyja, Fudzsicubo hercegnő, halálos ágyán úgy nyilatkozott, az a kívánsága, hogy fiát az említett hölgy segítse tanácsaival; erre hivatkozhatott Gendzsi is, amikor Akikonomu megválasztását szorgalmazta. E választás nagy hátránya viszont az lett volna, hogy Akikonomu, akár előtte Fudzsicubo, szintén közeli rokonságban állt a császári házzal, az ilyen házasságot pedig országszerte nem nézték jó szemmel. Csudzso úrhölgynek viszont elsőbbségi joga volt, és hívei úgy érezték, hogy a császár nem is oszthatja meg mással trónját. De Akikonomu hercegnő ügyének is számos szószólója akadt, akik szintén felháborodva gondoltak arra, hogy bárki egy pillanatra is kétségbe meri vonni választásuk jogosságát.

Hjobukjo nemrég került a korábban Aszagao apja által betöltött posztra, a szertartásmesteri hivatal elnökének tisztébe; ilyenformán igen tekintélyes személyiséggé vált az udvarnál, s most már nem is lett volna helyes, ha továbbra is megtagadják lányának a császári udvartartásba való felvételét.

Hjobukjo herceg leányánál, akárcsak Akikonomu hercegnő esetében, hátránynak számított az uralkodóházzal való szoros kapcsolata, de valószínűnek látszott, hogy trónra juttatását a császár elhunyt anyja éppen úgy támogatta volna, akár Akikonomu hercegnő igényét, hiszen ez az udvarba újabban felvett hölgy bátyjának leánya volt. Sokan indokoltnak tartották is, hogy a császárnak ez az idősebb unokatestvére foglalja el Fudzsicubo helyét, és őrködjék az ifjú császár egészségén és boldogságán. Az igények tehát szinte egyformán jogosak voltak. Némi habozás után Gendzsi a maga kívánságát követte, és Akikonomut jelölte arra, hogy a császárral megossza a trónt. Milyen különös is, hogy ez a hölgy végül még ünnepelt anyjánál is magasabb polcra került! Ez volt az emberek véleménye, és szerte az országban nagy meglepetést keltett a hír, hogy a hölgyet ekkora kitüntetés érte – az udvart leszámítva ugyanis nemigen ismerték Akikonomu hercegnőt.

Ebben az időben To no Csudzso a Palota kancellárja lett, és Gendzsi fokozatosan átengedte neki az államügyek intézését. Csudzso éles elméjű, gyors észjárású, józan ítéletű férfiú volt, és vele született intelligenciáját komoly tudással alapozta meg. Bár a rímkereső játékban – mint emlékezünk – csúfosan lemaradt,* de a közügyek intézésében mindenkit megelőzött. Jó egynéhány felesége volt már,* s tőlük mintegy tíz gyermeke született. Ezek már mind felnőttek, és igen tekintélyes pozíciót értek el. A császárhoz feleségül adott lányán kívül volt még egy kisebb lánya is, név szerint Kumoi; ez egy hercegnőtől született, akivel Csudzsónak egykor titkos szerelmi viszonya volt. Tehát a kislány, születését tekintve, semmivel sem volt kevésbé rangos, mint féltestvérei. Anyja viszont később feleségül ment egy tartományi felügyelőhöz, akinek már szép számmal voltak gyermekei. Nagy kár lett volna, ha akkor a kislány mostohaapjánál, a tarkabarka gyerekhaddal nevelkedik fel, ezért To no Csudzso engedélyt kapott rá, hogy elhelyezze a Nagy Csarnokban, ahol anyja, Omija hercegnő, gondját viselte a kislánynak. Ő, az apa, mindenesetre sokkal kevesebbet törődött vele, mint nagyobbik lányával, Csudzsóval, de úgy hírlett, hogy a kislány mind értelem, mind szépség dolgában legalábbis egyenrangú nővérével. Gyermekkorában természetesen gyakran találkozott Jugirival. Amikor mindketten a tizedik életévük körül jártak, a ház más-más részében helyezték el őket. A kislány még ekkor is nagyon ragaszkodott Jugirihoz, de egyszer apja megmondta neki, nem látja szívesen, ha szoros barátságot tart fenn kisfiúkkal, s így amikor a kislány legközelebb találkozott Jugirival, igyekezett tartózkodóan viselkedni. A fiú elég idős volt már ahhoz, hogy elgondolkozzék ezen, és sértve érezze magát, s valahányszor Kumoi kint járt a kertben, és a virágokat meg az őszi faleveleket csodálta vagy babáit sétáltatta, nyomába szegődött, és kérlelte, engedje meg, hogy játsszék vele. A kislánynak ilyenkor nem volt szíve, hogy elküldje, mert az volt az igazság, hogy maga éppen annyira kedvelte a fiút, mint az őt. Dajkáinak feltűnt a kislány megváltozott magatartása, és el sem tudták gondolni, hogyan történhetett, hogy a két gyermek, akik éveken át szinte elválaszt-

hatatlan barátok voltak, egyszeriben úgy viselkednek, mintha csak idegenek lennének egymás számára. A kislány annyira fiatal volt még, hogy számára kettejük kapcsolatában nem volt semmi különös, ámde Jugiri két évvel idősebb volt nála, így hát lehetséges (legalábbis ezt gondolták róla), hogy megpróbált barátságuknak „nagyos" színezetet adni. Közben a fiú nekilátott a tanulásnak, s mind ritkábban volt alkalmuk találkozni. Mindenesetre leveleztek, de furcsa, gyerekes ákombákomjaik már akkor is sokat sejtettek jövőjükről. Ahogy az már ilyen gyerekkori irkafirkánál lenni szokott, minduntalan elvesztették vagy szanaszét hagyták a leveleket, s így mindkét házban csakhamar pontosan látták a szolgálók, mi van kialakulóban. De minthogy az árulkodással semmit sem nyerhettek, valahányszor kezükbe került egy-egy levél, elolvasták, majd sietve eltették szem elől.

Mihelyt véget értek a sikeres vizsgát követő ünnepek, igen csendesen folyt az udvari élet. Beállt az esőzés, és egyik éjszaka, amikor nyirkos, hideg szél borzolta a sás leveleit, To no Csudzso, akinek most nem akadt semmi dolga, meglátogatta anyját. Aztán behívatta Kumoit, és kérte, játsszék neki valamit a citeráján. Maga Omija hercegnő több hangszeren is kitűnően játszott, és minden tudását átadta unokájának is.

– Úgy látom – mondta To no Csudzso –, a lant az egyetlen hangszer, amelyen a nők sohasem lesznek mesterek. Pedig éppen művészi lantjátékot szeretnék hallani. Manapság már mintha híre-hamva sem lenne ennek a művészetnek. Bár igaz, az a hogyishívják herceg, no meg Gendzsi is . . . – Azzal elsorolta azt a néhány élő személyt, aki szerinte valamicskét ért ehhez a hangszerhez. – Azt hiszem, a női lantjátékosok közül a legjobb az a lány lehet, akit Gendzsi herceg vidéken, Oi mellett telepített le. Azt mondják, hogy játékmodorát egyenesen Engi császártól kapta örökül, ugyanis a hölgy apját a császár tanította. De ha meggondoljuk, hogy a hölgy hosszú éveken át az ország egyik félreeső vidékén élt, egészen rendkívülinek tetszik, hogy ekkora gyakorlatra tett szert. Gendzsi minduntalan emlegeti nekem játékát, s ahogy ő mondja, felülmúlhatatlan a tudása. Semmilyen tudományra nem áll annyira,

mint éppen a zenére, hogy fejlődni csak akkor lehet, ha van az embernek több társa, akikkel együtt tanulhat, gyakorolhat. Ha valaki elzárkózva él, egészen szokatlan, hogy mesterré váljék bármely hangszeren, s minden bizonnyal bámulatos tehetséget tételez fel. – Ekkor megpróbálta rábeszélni az idős hercegnőt, hogy játsszék egy kicsit.

– Szörnyen merevek az ujjaim – szabadkozott a hercegnő. – Már fogni sem tudom a hangokat.

De nagyon kellemesen játszott.

– Az akasi hölgy – jegyezte meg most To no Csudzso – minden bizonnyal nagyon tehetséges, mint már mondtam is. De rendkívül kedvezett is neki a szerencse. Hogy unokatestvéremnek, Gendzsinek, kislányt szült . . . és milyen régóta szeretett volna már lánygyermeket! . . . igazán különös és váratlan szerencse. Úgy látszik egyébként is roppant visszahúzódó és önzetlen teremtés lehet, ugyanis hallom, hogy teljesen lemondott a gyermekéről, és nem állta útját, hogy rangosabb emberek neveltessék fel a saját gyermekükként.

Azzal elmesélte az egész történetet – már amennyire ismerte a tényeket.

– Különös teremtmény minden nő – folytatta. – Csupán akkor érdemes fáradozni társadalmi érvényesülésükön, ha megvan a kellő képességük az érvényesülésre. – Több példára is hivatkozott, majd rátért lányának, Csudzsónak kudarcára: – Egyáltalán nem mondhatni, hogy kellemetlen külsejű lenne – kezdte. – Valóban, a kezdet kezdetén minden jó feltétel megvolt. De annyira ügyetlenül intézte a maga dolgát, hogy félreállították olyasvalaki miatt, akinek kezdetben szemlátomást semmi esélye nem lehetett. Némelykor úgy érzem, hogy teljesen haszontalan dolog efféle családi tervek kovácsolása. Remélem is, hogy ennek a kis hölgynek a jó sorsát majd helyesebben szolgálhatom. Egy időben úgy látszott, van is kilátásom rá, hogy ebben az irányban tegyek valamit, mihelyt a trónörökös* annyi idős lesz, hogy felavatják. Most azonban úgy hallom, hogy az akasi hölgy kislányát emlegetik eljövendő várományosként, és ha ez így van, attól tartok, más számára igazán nincs semmi remény.

– Hogy mondhatsz ilyet! – kiáltott fel méltatlankodva a hercegnő. – Nincs valami nagy véleményed a családodról! Apád, az egykori miniszter, mindig is rendületlenül hitt abban, hogy egy napon a mi családunkból kerül majd társ a trón ura mellé, és rengeteget küzdött, mire kieszközölte, hogy e gyermekedet az első adandó alkalommal bevegyék a császári udvartartásba. Ha élne, dolgaink nem üthettek volna ki ennyire balul.

És mindabból, amit elmondott, világosan kitűnt, hogy Gendzsinek ebben a dologban tanúsított magatartása rendkívül felháborítja.

Bájos látvány volt a kis Kumoi, amint anyjának tizenhárom húros nagy citeráján játszott. Ahogy a hangszer fölé hajolt, haja kedvesen előrehullt az arcába. Csudzso éppen azon elmélkedett, milyen előkelő és bűbájos Kumoi, amikor a kislány, megérezve, hogy figyelik, szemérmesen elfordult, és egy pillanatra látni lehetett különös szépségű arcélét. Ahogy vékonyka ujjaival lefogta a feszes húrokat, bal kezének tartása egészen olyan volt, mint a templomi szobroknak. Még nagyanyja is, aki naponta látta gyakorlás közben, suttogva kinyilvánította elragadtatását.

Több kettőst is játszottak, aztán félretették a nagy citerát, és To no Csudzso több darabot adott elő a hathúros japán citerán. Kemény, dúr hangnemre* hangolta, mert ez illett az évszakhoz. Minthogy Csudzso nem ünnepélyeskedett, és a rá jellemző ügyességgel játszott, egészen kellemesnek bizonyult ez a kissé harsány zene. Az ablak előtt álló fákon már csupán néhány viharvert levél árválkodott. Bent a házban, egy-egy díszfüggöny mögött, itt is, ott is idős udvarhölgyek dugták össze fejüket, és megkönnyezték Csudzso játékát, hiszen az ő korukban minden szíre-szóra hamar kicsordul az ember könnye.

– „Most már egy enyhe szellő is letépné az őszi fák levelét" – idézte To no Csudzso, majd az idézetet folytatva hozzátette: – „Nem az én citerám szava hathatta meg őket. Ha nem is tudnak róla, ezen őszi este szomorkás szépsége az, mi kicsalta könnyeiket." De gyertek, zenéljünk, mielőtt még elválunk.

Erre Omija hercegnő és unokája eljátszotta az *Őszi szelet*, To no Csudzso pedig énekelte a szövegét, de olyan szépségesen, hogy a jelenlevőknek most mind az járt az eszükben, hogy Csudzso jelenléte mennyivel vidámabbá teszi az együttlétet. S ekkor új vendég érkezett: Jugiri úgy vélte, hogy az ilyen este elveszett, ha az ember nem töltheti kellemes társaságban, ezért Gendzsi palotájából átjött a Nagy Csarnokba.

– Itt van Kumoi – szólt To no Csudzso, és odavezette a fiút a díszfüggönyhöz, amely mögött ott üldögélt a kislány. – Láthatod, hogy kissé félénk veled szemben, azért is menekült be a függönye mögé. – Majd egy pillantást vetett Jugirira és hozzáfűzte: – Nem hiszem, hogy az a sok olvasás javadra válik. Apád is egy véleményen van velem. Tudom, hogy a nagy tanulás haszontalan és terhes dolog, ha az ember, ésszerű határokat nem ismerve, hajszoltan dolgozik. Habár a te esetedben biztosan valami különös oka van rá, hogy azt higgye, az akadémiai fokozatok hasznodra válnak. Nem tudom, mi a szándéka, de bármi legyen is, meggyőződésem, hogy nem helyes egész nap a könyveid fölött görnyedned. – Majd így folytatta: – Jól tudom, néha szükséged van egy kis változatosságra. No, gyere, játssz valamit a fuvolámon. Ezt a mestereid sem kifogásolhatják, hiszen a fuvoláról annyi, de annyi régi tudós történetében szó esik.

Jugiri kezébe vette a fuvolát, és lejátszott néhány dallamot: némi gyerekes botladozással, de egész kellemesen játszott. A citerákat félretették. Majd Jugiri elénekelte a régi balladát: *Felvegyem-e virágos ruhámat?*, Csudzso pedig tenyerével lágyan verte az ütemet.

– Gendzsi éppen az ilyen hangversenyeket szereti – jegyezte meg To no Csudzso –, ezért is igyekszik mindig, hogy szabaduljon a hivatalos ügyek béklyóitól. Nem is kárhoztatom miatta, mert a világ mindenképpen örömtelen hely, és bizony jobb, ha az ember nyugodtan tölti idejét olyasmivel, amit szívesen csinál, ahelyett hogy napról napra olyan dolgokkal nyűglődik, amelyek egy cseppet sem érdeklik.

Körbeadta a boros kancsót, és mivel már alkonyodott, behozták a nagy lámpát, és nemsokára vacsorához ültek. Amint

az étkezés befejeződött, To no Csudzso szobájába küldte Kumoit. Omija hercegnő udvarhölgyeinek figyelmét nem kerülte el, hogy To no Csudzso, amennyire csak lehet, igyekszik távol tartani egymástól lányát és Jugirit.

– Nézzétek csak, elküldte a kislányt – suttogták –, mert nem akarja, hogy hallja az úrfi citerajátékát. Ha továbbra is így bánik velük, egy napon szomorú meglepetésre ébredhet.

Amikor jó idő múltán To no Csudzso haza készült, hirtelen eszébe jutott, hogy a hercegnő egyik udvarhölgyének elfelejtett megadni bizonyos utasításokat. Sarkon fordult, és szép csendben visszament a szobába, egészen halk hangon megadta utasításait, s már éppen kifelé tartott, amikor felfigyelt rá, hogy az ő nevét említik. A helyiség végében egy csoport idős udvarhölgy álldogált. Ezek nem vették észre, hogy Csudzso visszatért, és rendületlenül sutyorogtak. Csudzso megállt, feszülten fülelt, és ezeket a szavakat hallotta:

– Azt mondják, nagyon okos férfiú. De mindenki bolond, ha a saját gyermekéről van szó. Mindig is értelmetlennek találtam a közmondást . . . tudjátok, melyikre gondolok . . . arra, hogy „a gyermeket csupán a szülője ismeri". Merő képtelenség, ha mondom!

Azzal sokatmondón oldalba bökte szomszédnőjét. Szavai szinte letaglózták Csudzsót. Ahogy sietve kifelé tartott, rádöbbent: míg abban a hitben ringatta magát, hogy kordában tartja a két gyereket, ezek közt a barátság, a ház lakóinak szemében, már igen regényes színezetet öltött. Az idős hölgyek fülét egyszerre csak megütötte Csudzso fullajtárjának nyers kiabálása.

– Nocsak! Ehhez meg mit szólsz? – suttogták izgatottan. – Még csak most indul el. Hol rejtőzhetett egész idő alatt? De megmondom én! Régi fogása ez már. Meglátjátok, hogy igazam lesz.

Mire egy másik hölgy megjegyezte:

– Éreztem is valami leheletnyi illatot, de a kis Jugiri is valami nagyon hasonló illatszert használ, és azt hittem, még azt érzem. Nem gondolod, hogy őfensége itt járt a közelben? Mindnyájunk számára szörnyűség lenne, ha hallotta, miről beszélünk, amikor már úgy hisszük, hogy elment. Olyan hirtelen természet . . .

„Nos, elvégre igazán nincs miért emésztődni – elmélkedett To no Csudzso, mialatt a Palotába hajtatott. – Egészen természetes, hogy ezek ketten megbarátkoztak." De azért nagyon bosszantó lett volna, hogy a Csudzso hercegnőt ért csalódás után – hiszen nem lett belőle császárnő – most már Kumoi se lehessen ezen méltóság várományosa, holmi gyerekkori barátság miatt.

Mint mindig, Csudzso most is igaz jó barátságban volt Gendzsivel, de – akár a múltban – némelykor ütköztek érdekeik: Csudzso sokáig álmatlanul feküdt, emlékezetébe idézte kettejük fiatalkori versengéseit és későbbi féltékenykedéseit.

Az idős hercegnő jól látta, mi készül, de Jugiri kedvenc unokája volt, így bármit tett is, ő teljesen rendjén levőnek találta. De azért maga is bosszankodott bizonyos szóbeszédek miatt, amiknek véletlen fültanúja lett, s ezután már erélyesen őrködött, amire határozott, sőt némileg nyers természete alkalmassá is tette.

Csupán két nap telt el, és To no Csudzso ismét megjelent anyja lakosztályában. A hercegnő igen megörült, hízelgőnek érezte a látogatást: ritkán esett meg, hogy Csudzso ilyen hamar újból megtisztelje. Mielőtt fogadta volna, rendbe hozatta haját, és elővette legszebb ruháját, mert bár Csudzso a fia volt, de olyan nagy ember lett belőle, hogy jelenlétében némi bizonytalanság fogta el; de meg igyekezett is kedvező benyomást tenni rá, mintha teljesen idegen ember lenne. Ezúttal csakhamar kiderült, hogy Csudzso roppantul rosszkedvű.

– Haboztam, hogy ilyen gyorsan megjelenjek-e újból – kezdte. – Attól félek, szolgálónőid furcsállják majd a dolgot. Jól tudom, nem vagyok olyan körültekintő, mint apám volt, és nem tudok rólad úgy gondoskodni, ahogy jómaga. Mi ketten azonban mindig is sokat voltunk együtt, és remélem, ezután is így lesz. Ha visszatekintesz együtt töltött időnkre, nem hiszem, hogy csak egyetlen olyan alkalomra is emlékezhetnél, amikor közöttünk valami nézeteltérés vagy félreértés támadt volna. Nem hittem, hogy valaha is azzal a szándékkal jövök

el hozzád, hogy szemrehányásokat tegyek neked, s ráadásul ilyen különös dologban. Pedig éppen ezért jöttem...

Az idős hercegnő kikerekedett szemmel nézett rá, és jól látszott, hogy a Csudzso jövetelének hírére sietve magára rakott festék- és púderréteg alatt is elsápadt.

– Mire célzol? – kérdezte. – Valóban meglepő lenne, ha hirtelenjében olyasmire adnád a fejed, hogy egy magam korabeli asszonnyal civakodást kezdj. Nagyon érdekelne, miről is van szó tulajdonképpen?

Csudzso igazat adott anyjának: valóban sajnálatos lenne, ha összekülönböznének annyi évi gyengéd kapcsolat után. De azután így folytatta:

– A dolog roppant egyszerű. Gondjaidra bíztam egy gyermeket, akivel kicsiny korában magam, sajnos, nem foglalkozhattam. Ebben az időben lefoglalt nagyobbik lányom jövője, és nagyon feldúlt, amikor rájöttem, hogy minden erőfeszítésem ellenére nem tudtam mindent megtenni érte, amit terveztem. Abban azonban feltétlenül bíztam, hogy legalább ezzel a gyermekemmel nem vallok kudarcot. Ámde most látom, hogy korántsem így áll a dolog, és azt hiszem, joggal teszek panaszt. Biztosan azt mondod majd, hogy az illető ifjú úr nagyeszű diák. Amennyire magam ismerem, lehet, hogy a legjobb úton van afelé, hogy a világ legtudósabb emberévé váljon. De mindez nem változtat a tényen, hogy ezek ketten elsőfokú unokatestvérek, és együtt nevelkedtek. Ha kiderülne, hogy valamiféle kapcsolatban állnak egymással, az lenne a dolog színezete, hogy házadban elég laza erkölcsök uralkodnak. Az ilyesmi még egy közrendű családban is botrányos lenne... Jugiri jövője éppúgy aggaszt, akár a saját gyermekemé. Mindkettőjüknek arra van szükségük, hogy teljesen új arcokat lássanak maguk körül, s akkor rájönnek, hogy kapcsolatuk köznapi és érdektelen. Ha magam ilyen meggondolás folytán ellene vagyok e házasságnak, biztos lehetsz benne, hogy Gendzsi, mihelyt tudomására jutna a dolog, mindent elkövetne, hogy fia szélesebb körben kezdjen forgolódni. Ha nem tudtál segítségemre lenni abban, hogy elejét vedd vonzalmuk kialakulásának, legalább szólhattál volna róla. Akkor talán még el tudtam volna intézni, hogy hátrányai ellenére is nyélbe üssük ezt a házasságot, mielőtt még az egész városban szóbeszéd tárgya lenne a dolog. Valóban nem is tehettél volna rosszabb szolgálatot, mint hogy hagytad, menjen a két serdületlen gyerek a maga feje után.

Omija hercegnőnek sosem jutott eszébe, hogy a dolog enyyire komoly lehet, és most elszörnyedt.

– Teljesen igazat adok neked – mondta. – De honnan sejthettem volna, hogy a két gyerek egész idő alatt miben töri a fejét? Annyi bizonyos, fájdalmas, hogy ez megesbetett, s magamnak éppúgy okot ad a panaszra, mint neked. De azt hiszem, magát a két gyereket, nem pedig engem kell hibáztatnod azért, ami történt. Sejtelmed sincs róla, mit meg nem tettem a kislányért, amióta csak rám bíztad. Annyi minden előnyben részesült, amire a te figyelmed sosem terjedt volna ki, és ha én, természetes nagyanyai vakságomban, hosszú időn át nem is éreztem semmi különöset a fiúnak a kislány iránt tanúsított barátságában, milyen alapon gondolod, hogy máris valami baj történt? Amit tudsz, azt csak holmi semmirekellők fecsegéséből tudod, azoknak pedig legfőbb örömük, ha megtépázhatják valaki hírnevét. Ha mélyére nézel a dolognak, valószínűleg hamarosan rájössz, hogy merő koholmány az egész, s ráadásul ostoba koholmány.

– Szó sincs róla! – heveskedett To no Csudzso. – Itt nincs szó rágalmakról és hazugságokról. Ahogy ezek ketten viselkednek, már mindennapos élcelődés tárgya saját udvarhölgyeid körében is. Roppantul kellemetlen helyzet, és számomra igen nagy gondot jelent. – Azzal Csudzso ki is ment a szobából.

Szóváltásuknak hamarosan híre futott a Nagy Csarnok-beli idős hölgyek körében, és volt nagy szánom-bánom. Különösen azok a hölgyek, akiknek beszélgetéséből To no Csudzso elcsíphetett valamit, érezték, hogy bár ők semmi rosszat nem akartak, jóvátehetetlen bajt idéztek elő, és most már maguk sem értették, miért volt olyan sietős ilyesmit tárgyalgatni nyomban azután, hogy Csudzso herceg elhagyta a helyiséget.

To no Csudzso ezután magával az ifjú hölggyel beszélt, s óhatatlanul megenyhült a lányka ártatlan és behízelgő lénye

láttán. Aztán tovább bogozta a szálakat, és elővette a kislány dajkáját.

– Amikor alkalmaztalak – kezdte –, nagyon jól tudtam, hogy fiatal vagy, de a fiatalság nem jelent gyerekességet, és feltételeztem, helyén az eszed, akár más emberfiának. Látom, alaposan melléfogtam...

Epés szavaira lehetetlen volt bármit is válaszolni. Később azonban a dajka ezt mondta az egyik szolgálónak:

– Hogyan képzelik, hogy az ilyesmit meg lehet akadályozni? Mindez akkor is megtörténhetett volna, ha Kumoi a császár kedvenc lánya lenne! A régi históriákban a szerelmesek általában valami közvetítő segítségével találkoznak, de bennünket igazán nem lehet azzal vádolni, hogy ilyen szerepet játszottunk. Ez a két gyermek éveken át annyit lehetett együtt, amennyit csak akart, és ha úrnőnknek az volt a véleménye, hogy annyira fiatalok még, hogy együttlétükből baj nem származhat, mi okunk lett volna nekünk a beavatkozásra? Ráadásul egy ideje már sokkal ritkábban látják egymást, s így álmomban sem juthatott eszembe, hogy bármi helytelen dolog történhetett. Hogyhogy? A kis fiatalúr valósággal gyereknek tetszik még! Nem hiszem, hogy ilyesmi valaha is megfordult a fejében.

A dajka utólag így beszélt ugyan, de mialatt korholták, jobbára lehorgasztott fejjel álldogált ott, és To no Csudzso végül is ezt mondta:

– Elég ebből. Egyelőre senkinek sem teszek említést a dologról. Attól félek, már amúgy is elég sokan hallottak róla. Neked viszont módodban áll, hogy az itt-ott hallott szóbeszédet megcáfold... Ami az ifjú hölgyet illeti, az a szándékom, hogy mihelyt tehetem, magamhoz veszem a palotába. Úgy gondolom, anyám eléggé vigyázatlanul cselekedett, de nem láthatta előre, hogy ti, dajkák, oly ostobán fogtok viselkedni.

Így tehát mindnyájuknak át kell majd költözniük a birodalmi kancellár palotájába! Ez volt az ifjú dajka első gondolata, és olyan csábítónak érezte ezt a kilátást, hogy egészen megmámorosodott tőle, ámbár tudta, milyen súlyos csapás lesz az idős hercegnő számára, ha elveszíti Kumoit.

– Ugyan, eszembe sem jutna ilyesmi! – mondogatta, valahányszor eszébe jutott To no Csudzso figyelmeztetése, hogy ne beszéljen a dologról. – És ha mégis kedvem támadna, hogy átmenjek a tartományi felügyelő házába, és mindent elmondjak a kis hölgy anyjának?! Azt hiszem, Jugiri herceget senki sem kevesellheti. De persze nem tagja a császári családnak! Mondják is, hogy Kumoi úrhölgy anyja igen nagyralátó terveket forgat a fejében.

Ilyen oktondi teremtésre kár is lett volna szót vesztegetni, maga Kumoi pedig olyan fiatalka volt még, hogy fölösleges szószaporítást jelentett volna prédikációt tartani neki.

Az idős hercegnőt mindez nagyon kihozta sodrából, de mindkét unokáját szerette, Jugirit talán különösen is, és szíve mélyén nagyon meg volt elégedve azzal, hogy a két gyermekben vonzalom ébredt egymás iránt. Valahányszor elgondolkodott ezen, úgy érezte, hogy To no Csudzso szívtelenül ítéli meg a dolgot, és sokkal komolyabban veszi, semmint szükséges. Végül is ő, az apja, édeskeveset foglalkozott a kislánnyal, és egyetlenegyszer elő nem hozakodott vele, hogy bármi nagyralátó tervei lennének Kumoival. Igen, valóban úgy festett a dolog, mintha csak most támadt volna az a szándéka, hogy bejuttatja az udvarba, most, hogy ez a kellemetlen ügy kipattant, és most is csupán azért állt elő vele – gondolta méltatlankodva a hercegnő –, hogy elfogadható oka legyen a panaszra. Csudzso bizonyára sohasem gondolt komolyan a Palotával kapcsolatos tervre, s ha feltételezzük, hogy ez csak utólag támadt ötlete, akkor már nemegyszer mérlegelnie kellett azt az eshetőséget, hogy lánya közember felesége lesz. Ha pedig így van, hol találhatna ennél jobb partit? Jugiri, származását és sok előnyös tulajdonságát tekintve, nemhogy egyenlő Kumoival, de felette is áll. Valóban, a hercegnő el sem tudta képzelni, hogy bármelyik hölgy is ne fogadná büszkén férjéül. Kétségtelen, hogy Omija hercegnőt ebben a véleményében némi nagyanyai elfogultság vezette, de bárhogy volt is, bizony alaposan megneheztelt To no Csudzsóra. Viszont elhatározta, hogy nem érezteti vele, nehogy emiatt csak még jobban megharagudjon a fiatalokra.

Jugirinak halvány sejtelme sem volt a Nagy Csarnokban uralkodó izgalomról, és néhány nap múlva ismét beállított nagyanyjához. Legutóbb annyian voltak együtt, hogy négyszemközt egy szót sem tudott váltani Kumoival, éppen ezért most késő este jött, mert azt remélte, hogy ebben az órában már nagyobb lesz a nyugalom. Omija hercegnő mindig boldog volt, ha láthatta, s ömlött belőle a tréfa, móka. Aznap azonban félelmetesen komoly maradt.

– Nagyon feldúlt vagyok – szólalt meg végre, miután nagy szertartásosan elbeszélgettek mindenféle közömbös dologról. – Nagybátyád ugyanis nincs veled megelégedve. Nem szép tőled, hogy így félrevezetsz mindnyájunkat, mert természetesen a szemrehányásból nekem éppen úgy kijut, akár neked. De nem emiatt akarok beszélni a dologról. Azért hozakodtam vele elő, mivel egyébként talán rá sem jönnél, hogy kegyvesztetté váltál.

Jugirit annyira foglalkoztatta a dolog, hogy nagyanyja úgyszólván csak két szót ejtett ki, de ő máris kitalálta, mi következik. Arcába szökött a vér.

– Nem tudom, mi baja lehet velem – mondta. – Attól fogva, hogy elkezdtem a tanulást, állandóan úgy be vagyok zárva, hogy jóformán embert sem látok. Egészen bizonyos, hogy semmi olyasmi nem történt, ami ellen nagybátyámnak bármi kifogása lehetne . . .

A hercegnő szíve elszorult, látva, milyen kínjába kerül Jugirinak, hogy beszéljen vele erről.

– Lám, lám – mondta barátságosan. – Arra kérlek csupán, hogy a jövőben légy óvatos. – Azzal más irányba terelte a beszélgetést.

Mivel a legutóbbi hónapban jóformán más sem történt, mint hogy leveleket váltott imádottjával, Jugiri feltételezte, hogy már ezt is tilalmasnak tartják, s ettől igen rosszkedvű lett. A vacsorát felszolgálták, de a fiú enni sem akart. Hamarosan úgy látszott, hogy el is aludt. Valójában azonban nagyon is éber volt, és feszülten figyelte, mikor szűnik meg a szobájukba visszavonuló és lefekvéshez készülődő emberek neszezése. Ekkor halkan odalopózott Kumoi ajtajához, mely általában be volt ugyan zárva, de nem volt rajta sem retesz, sem lakat. Ám ezen az éjszakán az ajtó egy résnyire sem nyílt ki. Bentről egyctlen hang sem hallatszott. Jugiri szíve hangosan vert, mialatt az ajtóhoz lapult. Bár vigyázott, de mégis némi zajt csaphatott, mert a lány felébredt. Kumoi fülelni kezdett, de mást sem hallott, csak ahogy a szél járt a bambusznád közt, és nagyon halkan, a messzeségből, oda hallatszott a vadludak panaszos kiáltása. Ha még olyan ifjú lány volt is, lehetséges, hogy a legutóbbi hét eseményei szerencsétlenebbé tették, mintsem a felnőttek sejtették, mert Kumoinak ez a költemény jutott az eszébe: „A vadludak panaszos kiáltásával . . ."* És mivel azt hitte, senki sem hallja, hangosan elismételte a költeményt – s ettől Jugiri szíve csak még vadabbul vert.

Hogyan vehetné rá Kumoit, hogy kinyissa az ajtaját?

– Én vagyok itt, Kodzsidzsu – szólt elváltoztatott, gyerekes hangon. – Eressz be!

Kodzsidzsu Kumoi régi szoptatósdajkájának gyermeke volt. Jugirin annyira erőt vett a kétségbeesés, hogy bármi cselt jogosnak érzett, csak hogy Kumoit az ajtóhoz csalhassa. Most azonban csend lett, mert Kumoi restellte, hogy a fiú hallotta, amint magában beszélt, s mélyen párnájába fúrta a fejét. Jugiri csele nem tévesztette meg, és nagyon fájt neki, amint elképzelte, hogy álldogál kint, a bezárt ajtó előtt. Valamelyik szomszédos helyiségben egyszerre csak mozgolódni kezdtek a szolgálók, s egy pillanatra mindketten – a fiú az ajtó előtt, a lány az ágyban – mozdulatlanná dermedtek. Nemsokára azonban újra elcsendesült minden, és Jugiri visszament a saját hálószobájába. Amikor Omija hercegnő lakosztálya előtt járt, hallotta, hogy bent valaki nagyokat sóhajt. A hercegnő nyilván ébren volt még. Valószínűleg hallotta is, mi történt! Jugiri roppant óvatosan surrant el a hercegnő ajtaja előtt, s végül szégyenkezve, bűntudatosan lépett be a maga szobájába. Korán felkelt, és levelet írt Kumoinak. Remélte, hogy Kodzsidzsu útján – az éjszaka az ő hangját utánozta – sikerül is eljuttatnia. De sehol sem találta a gyereket, s így nagy szomorúan elhagyta a házat.

Kumoi nem bírta elviselni, hogy apja vagy nagyanyja korholja, ezért minden lehetőt megtett, csak hogy ezt elkerülje. De halvány sejtelme sem volt róla, mire gondolnak a felnőttek, amikor az ő „jövőjéről" vagy „hírnevéről" beszélnek. Az, hogy dajkái és a cselédek suttogva beszélgetnek róla, csupán legyezgette hiúságát, de egyáltalán nem rémítette. Azt pedig, hogy leveleket meg költeményeket ír, végképp ártalmatlan dolognak érezte, habár az őrzésére rendelt asszonynép nagy jeleneteket csapott miatta. Bár elgondolni sem tudta, miért tiltják ettől, de jól látta, hogy minden alkalommal szidás jár érte – így aztán Jugiri ettől kezdve egyetlen sort sem kapott tőle. Ha Kumoi csak valamicskét is nagyobb már, talál rá utat, hogy kijátssza a tilalmat. Jugiri ellenben már sokkal inkább tudott magán segíteni, s így most keserű csalódást érzett a lány szelíd megadása miatt.

Omija hercegnő nagy bánatára, To no Csudzso megszüntette a Nagy Csarnokban tett szokásos látogatásait. Csudzso sohasem beszélte meg dolgait feleségével,* így az csak férje általános rossz hangulatából és ingerültségéből következtetett arra, hogy valami hiba csúszhatott számításaiba. Ám egy napon Csudzso mégis szóba hozta a kettejük lánya, Csudzso úrhölgy miatt érzett csalódását.

– Azt hiszem – mondta –, leghelyesebb, ha lányunk a beiktatási ünnepségek* alatt nem tartózkodik a Palotában. Nem fog neki ártani egy kis itthoni nyugalom. Ámbár nem órá esett a választás, a császár mégis nagyon kedveli, sőt állandóan szolgálatban kell lennie, ez pedig a saját udvarhölgyei részére is nagy megerőltetést jelent, mert éjjel-nappal, minden órában küldözgetik őket . . .

Csudzso tehát kérelmet nyújtott be, hogy engedjék el lányát. Rjozen számára nagyon fájdalmas volt, hogy megváljon Csudzsótól, ezért először elutasította a kérést, de To no Csudzsónak szemlátomást annyira fontos volt a dolog, hogy a császár végül is beleegyezett, és elengedte a lányt egy kis szabadságra.

– Attól tartok, számodra elég unalmas lesz az itthoni élet – mondta To no Csudzso a lányának, amikor megérkezett. – De úgy rendeztem, hogy Kumoi eljön látogatóba. Így legalább lesz játszótársad. Nagyanyjánál igen jól bántak vele, de látom, hogy ott gyakran megfordul egy kellemetlenül koraérett fiú, s vele, ami egyébként elkerülhetetlen is volt, nagyon megbarátkozott. Pedig Kumoi még igazán túlságosan fiatal az ilyesmihez . . .

És nyomban intézkedett, hogy Kumoi úrhölgyet hozzák el a Nagy Csarnokból.

Lányának, Aoinak halála óta Kumoi ottléte jelentette Omija hercegnő egyetlen vigasztalását, s megrendítette, hogy most ilyen hirtelen el kell veszítenie a kislányt. Egy szóval sem említették, hogy elválásuk végleges-e vagy nem, hanem csak így, egyik napról a másikra megfosztották egyedüli örömétől, mely némileg enyhítette öreg napjainak búját-baját. És mindezt betetőzte, hogy a tulajdon fia is szembefordult vele, és közönyössé vált szenvedései iránt. Szemére is vetette ezt Csudzsónak, de az körömszakadtáig tagadott.

– Dehogy, dehogy! – tiltakozott. – Hogy mondhatsz ilyet, hogy ellened fordultam! Egyszerűen azt gondolom, hogy egy bizonyos dologban nem viselkedtél elég okosan, és ettől a véleményemtől senki el nem térithet. Csudzso úrhölgy mostanában igen nehéz időket élt át az udvarnál, ezért helyesnek véltem, hogy egy kis időre hazahívjam. Házamban elég unalmas az élet, így nagy vigasztalás lenne számára, ha szert tehetne egy ifjú társnőre. Csupán átmeneti rendelkezésről van szó . . . – Majd hozzátette: – Ne hidd, hogy hálátlan vagyok sok jóságodért, amit a gyermek iránt tanúsítottál. Tudom, hogy sohasem bírom neked meghálálni . . .

Az ilyen beszéd nemigen nyugtatta meg a hercegnőt, de jól látszott, To no Csudzso eltökélte, hogy elszakítja egymástól a két gyereket, és hasztalan is lett volna vitába szállni vele.

– Milyen szívtelenek vagytok ti, férfiak! – jegyezte meg a hercegnő. – Bármi okod legyen is erre az eljárásra, a végeredmény mégis az, hogy jómagam elvesztettem mindkét gyermek bizalmát. Ez talán eszedbe sem jutott, ugye? Egyébként ha Kumoi nincs itt többé, Gendzsi herceg . . . habár ő egy cseppet sem értelmetlen ember . . . biztosan arra gondol majd, hogy az

én házam nem biztonságos hely fiatalok számára, és minthogy Jugirit nemrég átvitette magához a Nidzso-inbe, most már majd ott is fogja.

Jugiri nemsokára újból beállított a Nagy Csarnokba. Sokkal gyakrabban eljárt, mint nagyanyja megszabta, mert egyre abban reménykedett, hogy valami véletlen folytán lehetősége nyílik és szót válthat kis játszópajtásával, akit oly kegyetlenül elragadtak tőle. Ámde a Nagy Csarnokhoz közeledve legelsőnek is To no Csudzso kocsiját pillantotta meg, s ettől nagyon elkedvetlenedett. Belopózott régi szobájába, amelyet most is fenntartottak számára, és egy kis ideig ott rejtőzködött. Nemcsak To no Csudzso volt ott a házban, de fiai is – Kasivagi, Kobai és a többiek –, Omija hercegnő azonban egyiküket sem akarta díszfüggönye mögött fogadni. Ugyancsak megjelent Szajemon no Kami és Gon Csunagon is – ezek nem a hercegnő édes gyermekei voltak, hanem megboldogult férjének, a bal kéz felőli miniszternek másik feleségétől származtak, de azért apjuk emléke iránt érzett tiszteletből el-eljártak Omija hercegnőhöz. Ezúttal mindketten elhozták kisfiaikat is, hátha megörvendeztetik és felvidítják vele mostohaanyjukat. Mindez azonban csupán azt eredményezte, hogy Omija hercegnő magában összehasonlította a fiúcskákat a maga kedvencével, Jugirival, és megállapította, hogy emezek bizony csúnyácska, érdektelen lurkók. Igazából csak két unokáját szerette, Jugirit és Kumoit. De most aztán elveszik tőle, és idegenekre bízzák a kislányt, Kumoit, akiben annyi örömét lelte, akit annyi gyengédséggel és gondoskodással vett körül, s aki annyi éven át egy tapodtat sem mozdult el mellőle.

– Még el kell mennem a Palotába – jegyezte meg To no Csudzso sietve. – Estefelé visszatérek, és elviszem Kumoit.

Csudzso tüzetesen átgondolta tervét, és magában megállapította: ha netán később szükségesnek mutatkoznék is, hogy beleegyezzen ebbe a házasságba, annyi bizonyos, hogy neki sosem lesz ínyére. Mindenesetre, majd ha Jugiri már elindult pályáján, meg lehet ítélni, milyen fából faragták, és akkor felmérheti azt is, milyen erősek a fiúnak Kumoi iránt tanúsított érzelmei. Ha még akkor is el akarná venni a lányt, az eljegyzést

illő módon ki lehet hirdetni, és az egész dolgot el lehet rendezni, anélkül hogy bárkinek a becsületén folt essék. De amíg mindkét fiatalnak szabadságában áll, hogy eljárjanak egy és ugyanazon házhoz, hiába is korholják és őrizgetik őket: fel kellene készülni rá, hogy amilyen fiatalok, még bajba kevered-nek. Anyjának ezt így nem mondhatta el, mert megsértette volna érzelmeit. El akarta kerülni, hogy bárkiben is felbukkanjon a gondolat, Omija hercegnő netán hibáztatható valamiért, ezért kapóra jött neki, hogy a Nagy Csarnokban meg a saját palotájában is azt mondhatta, lánya, Csudzso, ismét otthon tartózkodik, és szüksége van barátnőre.

Nemsokára azután, hogy To no Csudzso eltávozott, Kumoi üzenetet kapott Omija hercegnőtől: „Apád ma este magával visz téged hozzájuk. Remélem, megérted, hogy ez teljes egészében az ő akarata. Bármi történjék is, érzéseim sohasem változnak meg irányodban . . . Jöjj, látogass meg azonnal . . ."

A kislány nyomban beállított. Legszebb ruhájába öltözött, és bár csupán tizenegy éves volt és még fejletlen, de olyan kecses, mint egy ifjú hölgy, aki búcsúlátogatásra érkezik. A kislány nagyon feszengett, amikor Omija hercegnő elmondta neki, mennyire árva lesz majd nélküle, hiszen nem lesz kivel játszania, és hogy (bár a két ház nem esik távol egymástól) úgy érzi majd, mintha kis unokája messze-messze költözött volna. Omija hercegnő beszédét hallgatva a kislány homályosan megérezte, minden baj onnan ered, hogy barátságot kötött a kisfiúval: lehorgasztotta fejét, és keserves sírásba kezdett. Éppen ebben a pillanatban belépett Jugiri öreg dajkája:

– Ó, *én* nagyon, nagyon sajnálom, hogy elmégy tőlünk – szólt Kumoihoz. – Mindig is az *én* kedves úrnőmnek tekintettelek, ahogy Jugiri herceg is az *én* kis uram. Mindnyájan tudjuk, mi célja vele őfenségének, hogy elvisz téged innen, de ne hagyd ám magad megfélemlíteni!

A kislány ettől csak még boldogtalanabbnak érezte magát, és roppantul szégyenkezett – nem is tudta, mit válaszoljon.

– Ne mondj ilyet a gyermeknek! – kiáltotta Omija hercegnő. – Végtére is még minden rendbe jöhet, akkor pedig kár szegénykémet így felzaklatni!

– Az az igazság – válaszolta a dajka méltatlankodva –, hogy itt mindenki úgy véli, az én kis uram nem méltó hozzá. Úrnőm és őfensége is elhiheti, ha én mondom, hogy Jugiri a birodalom legragyogóbb nemesembere lesz . . .

A dajka, roppantul felháborodva, úgyszólván még ki sem mondta ebbeli véleményét, amikor belépett Jugiri. Nyomban felismerte Kumoi alakját a díszfüggöny mögött. De úgysem kerülhetett rá sor, hogy szót váltson vele, ezért megállt a küszöbön, és olyan keserves arcot vágott, hogy öreg dajkája nem bírta elviselni. Hosszas, suttogó megbeszélés következett. Végre Omija hercegnő engedett, és a növekvő homály leple alatt, egy óvatlan pillanatban, amikor a többi vendég jövésmenésétől meg lehetett oldani, Jugirit becsempészték a kis hercegnő díszfüggönye mögé. Ott ültek, és csak nézték egymást szótlanul. Mindketten nagy zavarban voltak, és szemük lassan-lassan megtelt könnyel.

– Ide figyelj – szólalt meg végre Jugiri. – Apád azt hiszi, hogy ha elvisz tőlem, többé nem foglak szeretni. De kegyetlenségével csak azt éri el, hogy még sokkal jobban szeretlek. Miért hogy annyi héten át nem láthattalak? Valamilyen utatmódot mégis csak találhattunk volna . . .

Minden szava gyermekre vallott, de hangjából olyan szenvedély csendült ki, ami furcsán felkavarta a kislányt.

– Pedig szerettelek volna látni, édesem! – mindössze ennyit bírt válaszolni.

– Szóval szeretsz még?

A kislány kapkodva, gyerekesen rábiccentett.

De most behozták a nagy lámpát, és egy pillanattal később az udvarból kiáltozás és lódobogás hallatszott be.

– Megjöttek a fullajtárok! Egy perc, és őfensége is itt lesz! – kiáltotta az egyik szolgáló nagy izgatottan. Kuomi tetőtől talpig beleremegett. Megpróbált kisurranni a szobából, de Jugiri hirtelen elkapta. Ekkor bejött a dajka, akinek el kellett kísérnie a kislányt a birodalmi kancellár palotájába, és megrettenésére egy fiúalakot vélt látni a díszfüggöny mögött. Micsoda oktalanság ilyesmit megengedni az utolsó pillanatban! Az öreg hercegnőnek úgy látszik hirtelen elment a józan esze!

– Bizony, csak szégyelld is magad! – dörmögte Jugiri felé fordulva, mikor berohant a függöny mögé, hogy a gondjára bízott kislányt kivezesse. – Nem tudom, mit szólna nagybátyád, ha ezt megtudná! Kedvem lenne, hogy a felügyelő feleségével* mindenesetre közöljem ezt, akkor pedig megkapnád a magadét! Akkor aztán lehetsz te Gendzsi herceg vagy akárki fia is, mégiscsak a hatodik rangban vagy, és semmi jogod, hogy szemet vess egy ilyen kis hölgyre!

Ebben, sajnos, nagyon is igaza volt. Jugiri nem haladt a ranglétrán, pedig mindenki más előlépett már. A fiú egyszeribe keserűn kitört azok ellen, akik sérelmének okozói voltak, és ezt a költeményt mondta: – Fakó volt a ruha, amelyben járattak, de véres könnyeim már rég megfestették, s nincs nyelv, mely színét gúnyolhatná.

– Vasmarokkal szorongatnak bennünket, hogy minden percünkre árny telepszik. Hogyan is rügyezhetne ki szerelmünk, mitől legyen mélyebb színű a virága? – Így felelt Kumoi, de jóformán el sem mondta még a költeményt, amikor jelentették, hogy őfensége kint várakozik. Erre a dajka kisietett a szobából. Mindössze három kocsi jött, hogy To no Csudzsót, a kislányt és holmiját elszállítsa. Jugiri hallotta, amint sorban elindultak.

Omija hercegnő most nyomban magához hívatta a fiút, de az alvást színlelt. Egész éjszaka ott feküdt, és keservesen zokogott, másnap pedig, már kora reggel, a dérlepte, fehér úton rohanni kezdett haza, a Nidzso-inbe. Szeme környéke duzzadt volt a sírástól, és félt, ha tovább marad a Nagy Csarnokban, nagyanyja majd hívatja. Egész úton hazafelé csak úgy rajzottak benne a búskomor gondolatok. Az eget sűrű felhők borították, jóformán egészen sötét volt még. „Vigasztalan a bánatom, akár a sötét égbolt, mely alatt egyre jobban hóvá, jéggé dermed a föld vize."

Gendzsi feladata lett, hogy a Goszecsi-ünnepre gondoskodjék táncosnőről. Ámbár csupán annyit vártak tőle, hogy valamelyik csatlósának családjából kiválasszon egy lányt, s a többi teendővel már hagyatkozzék a szülőkre, de ő a részletekkel is törődött: még az is érdekelte, milyen lesz a táncosnő kísére-

téhez tartozó kislányok ruházata, és amikor úgy látta, hogy azok mindent az utolsó pillanatra hagynak, maga sürgette meg a varrónőket. A hulló virágok falujából jött hölgynek jutott a feladat, hogy gondja legyen rá, ki milyen ruhában jelenik meg a szertartást megelőző reggeli fogadáson. Gendzsi úgy kívánta, hogy az ő udvartartásából küldött táncosnő tegyen ki magáért, ezért egész sereg apródot és kísérőt rendelt mellé, hogy arra még maga a császárnő is büszke lehetett volna. Az előző évben a Fudzsicubóért tartott országos gyász miatt semmiféle nyilvános ünnepet vagy mulatságot nem rendeztek, ezért mindenki roppant várakozással tekintett a most következő ünnep elé, és azok a családok, amelyek sorosak voltak abban, hogy kiállítsanak egy-egy táncosnőt, versenyre keltek egymással, hogy minél jobban kiképezzék és felékesítsék jelöltjüket. Az egyik táncosnő a felügyelő családjából került ki, a másikat To no Csudzso unokatestvérének, Szajemon no Kaminak családja adta, egyet pedig Josikijo küldött, aki most Imo helytartója volt. Ebben az évben a császár kinyilvánította azt a kívánságát, hogy mindegyik táncosnőt megtartja a Palota szolgálatában, ezért az utóbbi két nemes úr a saját lányát jelölte, azt küldte el az ünnepre. A Gendzsi udvartartásából küldött táncosnő Koremicu lánya volt. Maga Koremicu időközben Cu tartomány helytartója lett. Híre járt, hogy a kislány igen csinos és vidám gyerek. Amikor Gendzsi első ízben javasolta a kislányt, Koremicu egy cseppet sem lelkesedett a gondolatért, mert úgy érezte, hogy családja nem tarthat igényt ilyen megtiszteltetésre. De aztán lépten-nyomon azt mondogatták neki, hogy lám, a felügyelő nem habozott, jóllehet kislánya, akit kijelölt, fatytyú csupán. Koremicu, ellenkezve ugyan, de végre beleegyezett, mert akár a többiek, maga is azt gondolta, lányának így majd lehetősége nyílik, hogy állandó szolgálatra megmaradjon az udvarban. Otthon pedig oktatta, fáradhatatlanul tanította különböző tánclépésekre, és nagy gonddal válogatta ki a lányka szolgálatára rendelt kíséretet. Az ünnepet megelőző estén maga vitte el a kislányt a Nidzso-inbe. Közben Gendzsi szemlét tartott az uszályhordozó cseppnyi lányok és apródok fölött. Az udvartartáshoz tartozó hölgyek szolgálatában álló

legszebb gyerekek közül válogatták ki őket, s bizony ritkán lehetett együtt látni ilyen bájos gyereksereget. A herceg most abban buzgólkodott, hogy megtanítsa őket, hogyan kell szépen meghajolniuk, amikor sor kerül rá, hogy bemutassák őket a császárnak. Mindnyájan olyan ügyesen és annyi bájjal végezték a szokatlan mozdulatokat, hogy Gendzsi nevetve felkiáltott:

– Semmi nehézségünk nem lenne, ha szükség esetén még egy táncosnőt kellene jelölnünk.

Viszont többen voltak, mint ahány kislányra valójában szükség volt, de mivel mind egyformán ügyesnek és csinosnak mutatkoztak, Gendzsi kénytelen volt őket a szülők rangja szerint megrostálni.

Ezalatt Jugiri órák hosszat a szobájában rostokolt, és ügyet sem vetett rá, mi történik a mozgalmas házban. Nagyon is levert volt ahhoz, hogy könyvei mellett üljön, így egész nap csak feküdt, és a levegőbe bámult. Végül belefáradt a semmittevésbe, és mivel azt gondolta, szórakoztatná a társaság, kisétált, hogy elvegyüljön a palotát megtöltő csődületben.

Jugiri jó családból való, csinos és a maga tartózkodó módján igen kellemes modorú fiú volt. Az udvartartáshoz tartozó hölgyek erősen érdeklődtek iránta, de Jugiri sok szempontból rejtély maradt számukra. Muraszakival kevés dolga akadt, jóformán alig ismerte az asszonyt. Hogy miért húzódott vissza tőle, maga sem tudta volna megmondani. Lehet, hogy azért történt, mert talán valami homályos, egészen ösztönös megérzés folytán óvakodott attól, hogy megismétlődjék nála apja végzetes ballépése.*

A Goszecsi-ünnep táncosnője közben már meg is érkezett: paravánokkal elkerítették a szoba egy részét, s ott pihent egy kicsit, míg a próbára várt. Jugiri oda őgyelgett a paravánhoz, és belesett, hadd tudja, mit rejt. A sarokban ott feküdt, jobban mondva kuporgott a lány, és nagyon boldogtalannak látszott. Szemlátomást olyan idős lehetett, mint Kumoi, de magasabb volt nála, és tagadhatatlanul sokkal szebb. Már sötétedett, így az arcvonásait nem valami jól láthatta, de annyi bizonyos, volt benne valami, ami a szívének kedves kislányra emlékeztette. Hasonlatosságuk azonban nem volt annyira szem-

beötlő, hogy ez vonzotta volna a lányhoz, de Jugiriban felébredt a kíváncsiság, és hogy figyelmét maga felé fordítsa, elkapta a kislány uszályát és megrángatta. A kislány ijedten pillantott fel, a fiú pedig, a pillanat sugallatát követve, elmondta ezt a költeményt:

– Ámbár te az Örökkévaló Hegy hercegnőjének szolgálója leszel, aki az égbolton túl lakik, ne feledd, hogy ma éjszaka ajtód előtt várakoztam.*

A kislány hallotta, hogy a fiúnak kellemes hangja van, és hogy nyilván fiatal. De halvány sejtelme sem volt róla, hogy ki lehet, és kissé nyugtalankodni kezdett, amikor a kíséretéhez tartozó kislányok nagy sietve megjelentek a táncruhájával; mivel most már sokan voltak a szobában, Jugirinak igyekeznie kellett, hogy a lehető legnagyobb titokban elosonjon. Az ünnepen nem kívánt mutatkozni a maga lehetetlen kék ruhájában, és vigasztalhatatlanná vált a gondolatra, hogy szál egyedül marad otthon – ámde éppen ekkor meghallotta, hogy a császár engedélye alapján az aznapi szertartáson bárki bármilyen színű ruhában megjelenhet, így tehát maga is útra kelt a Palotába. Semmi szüksége nem volt a rejtőzködésre: alakja csinos fiatalemberre vallott, és férfias ruhája nagyon jól festett karcsú termetén; különös tetszéssel és csodálattal nézte is meg mindenki, még maga a császár is.

Az ünnepélyes bemutatás alkalmával a táncosnők mind kifogástalanul viselkedtek, és – mindent figyelembe véve – bizony nemigen lehetett volna választani a gyerekek közül, habár általában az volt a vélemény, hogy Koremicu és a felügyelő lánya szépség dolgában kimagaslik közülük. Azért bármilyen csinosak voltak is mind, egyikük sem léphetett a Gendzsi udvartartásából jött lányka* nyomába. Sokkal szerényebb körülmények közt nevelkedett, mint a többiek, és bizony holmi köznapi összejövetelen bizonyára észrevétlen maradt volna mellettük. Most azonban, hogy mindnyájan ugyanarra a szerepre öltözködtek, valódi fölénye egészen nyilvánvaló lett. Mindnyájan némileg meghaladták már a Goszecsi-ünnep táncosnőinél megszokott kort, és ettől sajátos jellege lett az ez évi ünnepségnek. Gendzsi részt vett az ünnepélyes bemutatáson, s a látvány

egyszeribe eszébe juttatta azt a régi ünnepet, amikor annyira megcsodálta az egyik kislányt, egy kormányzósági titkár lányát.* Most aztán, az ünnep estéjén, hírnököt küldött a lány házába, ezzel a költeménnyel: „Örvendezz, mert az ég lányain nem hagy nyomot az idő; rajtam viszont, aki felé hajdan meglebegtetted táncruhád ujját, óhatatlanul meglátszik az idő múlása és a bajok nyoma."

A hölgy számolni kezdte az éveket. Milyen régen történt is mindez! Tudta, ez a levél mindösze annyit jelent, hogy Gendzsi egy pillanatra gyengédséggel gondolt vissza rá, de boldoggá tette, hogy Gendzsi engedett ez érzésének. Így válaszolt a hercegnek: „Elég volt néhány szavad, és emlékezetemben máris felidézte azokat a téli napokat, habár régen elhervadt már a koszorú, mely gyönyörűséggel koronázta őket." A lány kék mintás papíron válaszolt, és írását váltogatta: vastag és vékony vonások vegyültek benne össze úgyszólván folyó írássá – kissé vegyes írásmód, de a hölgy társadalmi helyzetét tekintve mégis nagyon figyelemre méltó; ez volt Gendzsi véleménye, ahogy elnézte a levélkét.

Eközben Jugiri az *ő* goszecsi-ünnepi táncosnőjénél egy tapodtat sem jutott előbbre: igen sokat gondolt rá, és szívesen ápolta volna ismeretségüket, ha feltűnés nélkül megteheti. Szerencsétlenségére a lány általában rendkívül szigorú felügyelet alatt állt, Jugiri pedig még teljesen tapasztalatlan volt azon a téren, hogyan lehet kijátszani mások éberségét. Kétségtelen viszont, hogy nagyon tetszett neki a lány, és bár Kumoit senki nem pótolhatta, úgy érezte, hogy az ezzel a kislánnyal való barátság némileg enyhíthetné szomorúságát.

Mind a négy táncosnőnek a Palotában kellett maradnia, de egy kis időre el kellett hagyniuk az udvart, hogy elvégezzék az ünnepélyes megtisztulás szertartását. Josikijo lányát Kuraszakiba vitték, Koremicu lányát pedig Nanivába, tehát rövidesen mindegyik táncosnő elhagyta az udvart. A császári hálótermi szolgálatban egy hely szabad volt, és amikor a császár azt javasolta, hogy töltsék be Koremicu lányával, Gendzsi természetesen sietve igent mondott a lány nevében. Jugiri számára ez rossz hírt jelentett. Jómaga fiatal és jelentéktelen volt ahhoz,

hogy megpróbálja visszatartani a kínálkozó tisztség betöltésétől, és az is igen szomorú lett volna, ha a lány még csak meg sem tudja, ki az, aki azon az estén, a Nidzso-inben, összebarátkozott vele. Gondolataiban az első helyet még most is Kumoi foglalta el, de akadtak pillanatai, amikor fájt neki ez a kudarc, ha még olyan mellékes ügy volt is az egész. A lánynak volt egy öccse, aki apródként szolgált az udvarnál, és nemegyszer Jugiri mellé is beosztották Gendzsi palotájában.

– Mikor költözik be nővéred az udvarhoz? – kérdezte egy nap az apródtól, miután egy kicsit elbeszélgetett vele.

– Nem tudom. Ez évben valamikor – válaszolta a fiú.

– Rendkívül szép az arca – mondta Jugiri. – Irigyellek, amiért állandóan láthatod. Szeretném, ha el tudnád intézni, hogy ismét találkozhassam vele.

– Hogyan tehetném? – hökkent meg a fiú. – Sokkal fiatalabb vagyok nála. Nem nevelkedtünk együtt, és magam is csak kivételes alkalmakkor látom. Nincs rá lehetőségem, hogy bemutassam hozzád hasonló uraknak . . .

– De egy üzenetet . . . néhány sort csupán . . . el tudsz juttatni hozzá? – S azzal átadott neki egy levelet. A fiút úgy nevelték, hogy az ilyesmit valahogy nem érezte tisztességes dolognak, de Jugiri addig makacskodott, míg végre, jóformán akarata ellenére, elvállalta. A kislánynak viszont korát meghazudtolón tetszett a dolog, és mámoros boldogságot érzett a levélke láttán. Keménypapírra húzott, finom, vékony zöldes lapra írták a levelet. Maga az írás persze még eléggé kialakulatlan volt, de ígéretes. A levélhez költeményt is mellékeltek: „Ha rejtekemben maradtam is, az ég lánya mégis biztosan észrevette, milyen elragadtatással bámulom tolldíszes ruhaujjainak libegését."

A lány és öccse éppen együtt olvasgatták a levelet, amikor Koremicu váratlanul ott termett, és kitépte kezükből az írást. A lány meg sem moccant ültében, de arcába szökött a vér. Öcscsét azonban felháborította Koremicu erőszakossága, és haragosan kirohant a szobából.

– Ki küldte? – kiáltott utána Koremicu.

– Gendzsi herceg fia – felelte a fiú visszafordulva. – Aki a főiskolára készül. Nekem mindenesetre ő adta át és megkért, hogy hozzam el.

Koremicu még gyereknek tartotta Jugirit, s most harsány nevetésben tört ki.

– Nos, igazán csinos kis herceget választottál galambodnak! – mondta. – Azt hittem, valaki felnőtt küldte a levelet. Az ilyen mókában persze nem látok semmi rosszat . . .

Feleségének is megmutatta a levelet, és egyre mondogatta, milyen helyes fiú Jugiri.

– Ha sor kerülne rá – közölte vele suttogva –, hogy lányunk megnyerné valamelyik ifjú herceg tetszését, ezzel sokkal jobban gondoskodnánk róla, mintha elengedjük a Palotába, ahol neki mindig is csak igen szerény szerep juthat. Megnyugtató, hogy amennyiben Jugiri herceg csak egy parányit is hasonlít apjára, akkor felnőtt korában is megmarad érdeklődése lányunk iránt. Annyit emlegettem, hogy magad is tudod: ha Gendzsi hercegben egyszer vonzalom ébredt valaki iránt, azt sohasem felejti el, bármi történjék is. Láthatod, mit meg nem tett azért az akasi lányért is!

Ennek ellenére sietve készülődni kezdtek az eseményre, hogy lányuk beköltözik az udvarhoz.

E rövid kitérő után Jugiri gondolatait az eddiginél is jobban foglalkoztatta a maga balszerencséje. Kumoinak még csak egy levelet sem küldhetett. Szakadatlanul azon törte fejét, hol és mikor láthatná viszont. A Nagy Csarnokba már nem járt el, mert valahányszor meglátta a szobákat, ahol azelőtt annyit játszottak együtt, olyan emlékek ébredtek fel benne, amiket nem bírt elviselni. De otthon is csaknem ilyen nyomorultul érezte magát, és naphosszat bezárkózott szobájába. Gendzsi ekkor rábízta Jugirit a hulló virágok falujának hölgyére.

– Nagyanyja már aligha él sokáig – szólt a hölgyhöz. – Te ismered a fiút kicsi korától kezdve, és a leghivatottabb vagy arra, hogy vigyázz rá.

A hölgy mindig szívesen fogadott minden feladatot, amivel Gendzsi megbízta, és most is mindent megtett, hogy gondját viselje a fiúnak, de valóban nagyon szerette is Jugirit. A fiú is kedvelte őt, de egyáltalán nem tartotta csinosnak. Úgy érezte,

hogy ha Gendzsi annyi éven át szeretni tudott egy ilyen semmitmondó külsejű hölgyet, akkor bizonyára azt is megérti majd, hogy ha már az ember egyszer beleszeretett egy olyan bájos teremtésbe, mint Kumoi, akkor nem egykönnyen felejtheti el. Kétségtelen, hogy a hulló virágok faluja hölgyének akadt egy sereg más jó tulajdonsága, ami kedvessé tette. Alkalmazkodó és békés természetű volt, és Jugiri jól látta, hogy igen kényelmes dolog lehet ilyen természetű hölgybe beleszeretni. Ámde ha ennyire dísztelen lenne, mint ez a hölgy, akit gondozására rendeltek, akkor mégiscsak keserves időtöltésnek bizonyulna a szerelem. Vagy lehetséges, hogy apja szépnek és okosnak tartja a hölgyet? Erre nehéz lett volna felelni, egyvalamiben azonban bizonyos volt: Gendzsi mindig úgy rendezte a dolgot, hogy hosszú időn át ne maradjon négyszemközt a hölggyel. „Nem – állapította meg magában Jugiri –, jól emlékszem, hogy mióta a házban vagyok, éppen csak be-betért, valami apróbb ajándékot hozott, vagy néhány percig elcsevegett vele a paravánon át."

Ez idő tájt történt, hogy Omija hercegnő letette fogadalmát. Ruházatát szükségképpen meg kellett változtatnia, ámde ez nála nem azt jelentette, hogy most már ne kívánt volna tetszetősen öltözködni, és továbbra is rendkívül nagy gondot fordított külsejére. Jugiri eddig valóban csak olyan embereket ismert, akik számára a külső megjelenés sokat számított. A hölgy viszont, akinek gondjaira bízták, sohasem volt különösebben csinos, most pedig, hogy már nemigen számított fiatalnak, kissé esetlen lett, és a haja is gyérült. Mindez kellemetlen hatást tett a fiúra.

Ahogy közeledett az év vége, Omija hercegnő egész figyelmét annak a szívmelengető feladatnak szentelte, hogy elkészítse az ifjú tudós újévi ruháját. Pompás ruha volt, Jugiri ezt nem is tagadhatta, de szemlátomást mégsem törődött vele.

– Nem tudom, minek rendeltél ennyi minden ruhadarabot – mondta végül. – Egyáltalán nincs szándékomban, hogy újév napján elmenjek az udvarba. Miből gondoltad, hogy oda készülök?

– Micsoda beszéd ez! – szólt rá a hercegnő keserűen, csalódva. – Az ember még azt hihetné, hogy holmi öregúrról van szó, aki vánszorogni is alig tud.

– Az embernek fiatalon is lehet olyan érzése, hogy számára vége már az életnek – mormogta a fiú, és szeme megtelt könnyel.

A hercegnő jól tudta, mi bántja Jugirit, és szívből sajnálta. De úgy érezte, helyesebb, ha nem firtatják a dolgot, ezért kedvesen így szólt:

– Férfiemberhez úgy illik, hogy őrizze meg büszkeségét még akkor is, ha tudja, magasabb rangot érdemel, mint amit pillanatnyilag kaphatott. Nem szabad, hogy ez ennyire kedvedet szegje. Miért járkálsz mostanában olyan lógó orral? Bizony, már-már elviselhetetlen a rosszkedved!

– Nem tudom, miről beszélsz – válaszolta Jugiri. – Miért menjek el az udvarba, ha egyszer nincs hozzá kedvem? Egyébként, bizony nagyon kellemetlen, hogy csak a hatodik rangban vagyok. Az emberek látják ezt, és megjegyzéseket tesznek. Tudom, hogy ez nem marad így, de azért inkább csak itthon maradok. Meggyőződésem, ha élne még a nagyapám, nem engedné meg, hogy így bánjanak velem. Az embernek persze eszébe jut, hogy apám talán tehetne valamit értem, de úgy látszik, ő nem törődik azzal, hogy mi lesz velem. Azelőtt is elég ritkán láttam, most meg aztán egészen messzire telepített, a keleti szárnyba, és felém se néz. Csak egyvalaki foglalkozik velem valamicskét, az a „hulló virágokról" elnevezett hölgy, akit apám oda szállásolt.

– Szegénykém! – sóhajtott fel Omija hercegnő. – Akármilyen polcon van is az ember, nagy baj, ha nincsen anyja. De nemsokára eléred a kort, amikor kilépsz a világba, és magad lehetsz a szerencséd kovácsa. Akkor pedig az emberek hamarosan rájönnek, hogy meg kell becsülniük téged. Addig is légy türelemmel, és ne vedd így szívedre a dolgot. Nagyapád biztosan többet tenne érdekedben, ha még köztünk lenne. Ámbár apád ugyanazt a méltóságot tölti be, de szemlátomást nincs akkora befolyása, mint annak idején szegény nagyapádnak. Mindig is azt hallom, hogy nagybátyád, To no Csudzso, igen tehetséges ember, és magamnak is mindig ez volt a vélemé-

nyem. De észrevettem, hogy az utóbbi időben megváltozott, s ez napról napra jobban érződik rajta. De az már nagy baj, ha a magadforma ifjú ember, aki előtt ott az egész élet, ilyen borúlátón beszél a jövőről...

Újév napján Gendzsi, aki rendkívüli birodalmi kancellár volt, nem ment el az udvarba, hanem Fudzsivara no Josifusza* példáját követve, saját palotájában ünnepelte meg az évforduló ünnepeit. A hetedik napon neki, mint kancellárnak, fehér lovat küldtek ajándékba, ugyanolyan ceremóniák közepette, akár az udvarba, a császárnak. A Gendzsi által rendezett minden ünnepség, pompáját tekintve, sok szempontból páratlannak bizonyult, és csupán az udvarnál akadt másuk. A második hónap vége felé sor került a császárnak az előző uralkodónál, Szuzakunál teendő látogatására. Ahhoz még túlságosan korán volt, hogy minden virágban álljon, viszont rohamosan közeledett a császár anyjának emlékezetére tartott böjt hónapja, ezért nem lehetett halogatni a látogatást. Szerencsére ebben az évben szokatlanul korán virágzott a cseresznye: Szuzaku kertjében máris pompáztak a cseresznyefák. Palotájában óriási takarítás és tisztogatás előzte meg a császár érkezését; ezenközben az őfelsége kíséretéhez tartozó nemeseknek és hercegeknek más sem járt az eszükben, csak az új ruhájuk. Az utasítás értelmében halványzöld bélésű galambszürke ruhát kellett viselniük; a császár karmazsinvörös ruhát kívánt felvenni. Külön utasításra Gendzsinek is csatlakoznia kellett kíséretéhez: ő is vörös ruhát viselt. Így aztán a nap folyamán a császár és kancellárjának alakja szinte egybeolvadt, s úgy érződött, mintha egyetlen, vörösbe öltözött óriássá váltak volna. A jelenlevők mind roppant gondot fordítottak megjelenésükre, és vendéglátó házigazdájuk, az egykori császár – aki most sokkal jobb színben volt, mint valaha is remélni lehetett volna –, természetesen jóval nagyobb érdeklődést tanúsított az ilyen dolgok iránt, mint azelőtt, és maga is pompás öltözéket viselt.

Hivatásos költőket ezúttal nem kértek fel, csupán a főiskoláról hívtak meg mintegy tíz tudóst, akik kiváló verselő hírében álltak.

Olyan témákat választottak, amilyeneket a szertartásokat irányító hivatal posztjainak megpályázásakor szoktak kitűzni. Az volt a vélemény: Jugirinak hasznára válik, ha megtudja, milyen témákat szoktak adni a Palotában rendezett versenyeken. Hogy zavartalanul dolgozhassanak, mindegyik költőt külön-külön csónakban kitették a tóra, s ezek a félénk tudósok, akik közül kevesen ültek valaha is csónakban, bizony rettegve nézték, hogy eloldják a kötelet, a csónak megindul velük, s mindjobban távolodnak a parttól. Mihelyt sötétedni kezdett, a zenészek csónakba szálltak, és körbe-körbe jártak a tavon: zenéjük kellemesen elvegyült a hegyi szél sóhajtozásával. Lám, gondolta Jugiri, ezeknek olyan a hivatásuk, hogy kellemes kapcsolatuk van a világgal, s ehhez nem volt szükségük olyan keserves tanulásra, amire őt oly szívtelenül rászorították – és elégedetlenkedve ténfergett ide-oda.

Később bemutatták *A fülemüle tavaszi trilláinak* nevezett táncot.* Szuzakunak eszébe jutott az évekkel ezelőtt lezajlott híres virágünnep, és egyet sóhajtva így szólt Gendzsihez:

– De csodálatosan szép napok voltak! Soha többé nem lesz részünk benne!

Valóban, abban az időben sok olyan esemény akadt, amelyre Gendzsi most is meghatódva gondolt, és amikor a táncot befejezték, a boros serleget átnyújtotta Szuzakunak, s közben elmondta ezt a költeményt:

– Eljön a tavasz, és a madarak éppoly édesen dalolnak, mint egykor. De megváltoztak és gyászolnak azok, akik a virágzó fák alatt ülnek.*

Szuzaku így válaszolt:

– Ma eljöttek a fülemülék, hogy hírül hozzák a tavaszt. A napsugár csak így törhette át a ködöt, mely remetelakomat elzárja a világ hívsága és pompája elől.

Most Szocsi no Mija hercegen volt a sor, hogy átnyújtsa a boros serleget. A herceg nemrég lett a haditanács elnöke. Most, köszöntésül, ezt a költeményt mondta:

– Ne beszéljünk változásról! Minden időkön át változatlan a fuvolaszó s a rengő-ringó ágakon csattogó fülemüle tavaszi dala!

Tiszta, csengő hangon beszélt, s közben a császárra pillan-

tott, hogy ez elértse a bókot. Rjozen valóban megörült a kedves célzásnak, de amint átvette a serleget, szerényen válaszolt:

– Ha énekelnek is a madarak, és néhány sápadt virág nyit a fákon, csupán emlékeztető ez boldogabb napokra, amikor még az Erény uralkodott a földön.

Nagy komolysággal és alázattal mondta ezt. Az említett költemények egészen szűk körben hangzottak el, csupán néhány kiváltságos ember hallhatta őket, majd újabb versek következtek, de ezeket már senki sem jegyezte fel. A zenészek pavilonja kissé távolabb állt, ezért Szuzaku most azt javasolta, hogy közvetlen társaságából mindenki hozza el a hangszerét, és maguk is muzsikáljanak egy keveset. Szocsi no Mija tehát a lanton, To no Csudzso a japán citerán, Szuzaku pedig a tizenhárom húros citerán játszott a császárnak. A kínai citera most is Gendzsinek jutott. Ritkán esett meg, hogy ilyen tehetségekből egész zenekar jöjjön össze, s így hangversenyük feledhetetlenül szép volt. A jelenlevő urak közül nem egynek jó hangja volt, és előadták a *Soha ilyen napot!* és a *Cseresznyeárus* című dalt.* Végül a tó közepén elterülő sziget peremén, körös-körül fáklyákat gyújtottak, s ezzel véget ért az ünnep. De bármilyen késő're járt is, Rjozen úgy érezte, udvariatlanság lenne részéről, ha nem menne be tisztelegni Szuzaku anyjához, Kokiden hercegnőhöz, aki együtt lakott Szuzakuval. Gendzsinek természetesen el kellett kísérnie. Az idős hölgy személyesen fogadta őket, szemlátomást nagyon örült a látogatásnak. Kokiden nagyon megöregedett, amióta Gendzsi utoljára látta, de megvolt, élt – és Gendzsit elkeserítette a gondolat, hogy lám, a hercegnő még tíz körömmel megkapaszkodik az életben, de a nála sokkal fiatalabb Fudzsicubo már rég a sírban nyugszik.

– Emlékezőtehetségem bizony már nem a régi – mondta Kokiden –, de hosszú ideje a ti látogatásotok az első, ami egész tisztán felidézi bennem a régmúlt napokat.

– Sorban elvesztettem mindenkit, aki támaszomat jelentette – válaszolta a császár –, és számomra eddig még egyetlen évnek sem volt tavasza. De házadban tett mai látogatásom végre eloszlatta bánatomat. Remélem, megengeded, hogy gyakran eljöjjek . . .

Gendzsinek is kellett szólnia valamit, ami illett az alkalomhoz, és meg kellett kérdeznie, maga is eljöhet-e ismét. Aztán a menet, általános lelkesedés közepette, elhagyta a házat, s ettől az idős hölgy sajgó szívvel emlékezett vissza, milyen kudarcba fulladt minden kísérlete, hogy derékba törje Gendzsi pályafutását. Gendzsi uralkodásra született, és uralkodni is fog, az ő minden gáncsoskodása ellenére. „Igen, ilyen a sors!" – gondolta Kokiden, és szinte sajnálta már, minek is vesztegette idejét arra, hogy hadakozzék ellene.

Csak természetes, hogy ez a látogatás Gendzsinek eszébe juttatta Oborozukit. Nem mintha köztük teljesen megszűnt volna a levélváltás, hiszen még a legutóbbi időben is küldött neki egy-két szavas üdvözletet, valahányszor erre alkalom kínálkozott. Most, hazafelé menet, sok szépséges emlék villant fel benne az együtt töltött órákról.

Ami Kokident illeti, bármennyire hangoztatta is jóakaratát, valójában nagyon kelletlenül gondolt arra, hogy bármi kapcsolatot fenntartson a császárral és miniszterei vel. De néhanapján szükségesnek mutatkozott, hogy érintkezésbe lépjen velük a maga javadalmazása miatt, vagy egyik-másik barátja érdekében, s ilyenkor nemegyszer azt kívánta, bár ne érte volna meg azt az időt, amikor minden, amire törekedett, a fonákjára fordult. Kokiden öreg korára sem szelídült meg: még Szuzaku is csak nehezen fért meg vele, s nemegyszer eltöprengett, meddig bírja még anyja fárasztó társaságát.

Jugiri annyira kitüntette magát az ünnep fénypontját jelentő irodalmi vetélkedőn, hogy már ezért megadták neki a doktori fokozatot. A versengés résztvevői közül sokan jelentékenyen idősebbek voltak nála, némelyikük ráadásul komoly tehetség hírében is állt. De Jugirin kívül csupán ketten jutottak át a vizsgán. Amikor elérkezett az őszi előléptetések ideje, Jugiri kamarási rangot kapott. Változatlanul nagyon vágyott rá, hogy viszontlássa Kumoit. De tudta, hogy őt magát To no Csudzso állandóan szemmel tartja, s ilyen körülmények között annyi kellemetlenség várt volna rá, ha utat akar találni a lányhoz, hogy inkább beérte egy-egy alkalmi levéllel. De a lány egész idő alatt éppolyan boldogtalan volt, mint ifjú udvarlója.

Gendzsinek már régi óhaja volt, hogy új palotát építtessen, amennyiben talál megfelelő nagyságú telket, melynek éppolyan természet adta előnyei vannak, mint a Nidzso-innek. Ugyanis egy fedél alá akarta gyűjteni sok barátját, mert kényelmetlen volt számára, hogy nehezen éri el őket, mivel távoli vidéken laknak. Most aztán sikerült is szereznie egy négy *macsi** hosszon húzódó telket a hatodik kerületben, egészen közel Rokudzso hercegnő régi otthonához, és nyomban megkezdte az építkezést.

Hjobukjo hercegnek, Muraszaki apjának ötvenedik születésnapja a következő év őszére esett. Az előkészületek irányítását természetesen főként Muraszaki tartotta kezében. Gendzsi belátta, hogy ez alkalommal legalább látszatra le kell gyűrnie a herceg iránt érzett ellenszenvét, s ezért ő is elhatározta, hogy Hjobukjo születésnapját még fényesebbé teszi azzal, hogy már az új palotában ünnepli meg. Éppen ezért, amennyire csak lehetett, siettette az építkezést. Beköszöntött az új esztendő, de a ház még nagyon távol volt a befejezéstől. Bőséges munkát adott az építészek és munkások buzdítása, a születésnapi szertartás előkészítése, a zenészek, táncosok és más szereplők kiválasztása. Muraszaki saját kezűleg díszítgette a szertartásoknál használandó irattekercseket és képeket, és elvállalta a szokásos ajándékok, emléktárgyak elosztását is. Mindebben segítségére volt a hulló virágok falujának hölgye, s ezen idő alatt olyan meghittség alakult ki köztük, ami azelőtt ismeretlen volt számukra.

Az előkészületek híre hamarosan eljutott Hjobukjo herceghez. Azután, hogy Gendzsi Szumából való hazatérését követően közkegyelmet hirdettek, Gendzsi általában nem tett különbséget azok közt, akik ügyéhez hívek maradtak, és azok közt, akik félrehúzódtak. Hjobukjo viszont az első pillanattól fogva érezte, hogy az ő esetében kivétel történt. Minduntalan meg kellett érnie, hogy tüntető hűvösséggel bántak vele, s végül annak is útját állták, hogy kisebbik lányát a császár jövendőbelijéül jelöljék, de még egy sereg más apró, bosszantó kellemetlenség is érte – s végre belátta, hogy valamivel alaposan megbánthatta Gendzsit. De hogy mivel – el sem tudta képzelni, s valóban, számára nem is létezhetett volna baj, aminek megtörténtét jobban fájlalja. Hogy Gendzsi, annyi kegyeltje közül, éppen Muraszakit választotta háza úrnőjéül, ez Hjobukjónak, mint Muraszaki apjának, bizonyos társadalmi tekintélyt biztosított. Azt azonban senki nem állíthatta, hogy lánya diadalából neki személyesen bármi előnye lett volna. Ezúttal azonban ünnepre készültek, melyen szükségképpen Hjobukjo játszotta a legfontosabb szerepet, s ezt az ünnepet maga Gendzsi tervezte és készítette elő, és olyan nagyarányú munkálatokat végeztetett, hogy az egész országban szóbeszéd tárgya lett. Hjobukjo kezdett reménykedni, hogy öregségét, ha megkésve is, de hírnév ragyogja be, így hát fölöttébb elégedett volt. Feleségét viszont mérhetetlenül bosszantotta a dolog, mert sehogy sem állta, hogy férjét bármi megbecsülés érje azon a gyermekén keresztül, akinek jómaga csupán mostohája, és semmi okát nem látta, miért kellene most egyszeribe megbocsátani Gendzsinek, hogy ellene szegült kislányuk udvarban történő bemutatásának.

Az új palota a nyolcadik hónapban készült el. A palota azon részeit, amelyek megfeleltek a kos és a majom* asztrológiai jegyének, Akikonomu hercegnőnek tartották fenn, adandó alkalmakra, mert a palota e részei azon a telken húzódtak, ahol valamikor az ő lakosztálya állt. A sárkány és kígyó tájolású szárny Gendzsi számára épült; a bika-tigris fekvésű sarkot a hulló virágok faluja hölgyének szánták, s végül a kutya-vadkan szárnyat az akasi hölgy részére rendezték be, abban a reményben, hogy mégis hajlandó lesz beköltözni Gendzsivel egy fedél alá.

Gendzsi utasítására az egész telket alaposan átalakították, s ügyesen helyezkedtek el rajta dombok és tavak. Dimbes-dombos részek, tavak ugyan bőségesen akadtak ott eddig is, de szükségét látta, hogy emitt elegyengessék a talajt, amott felduzzasszanak egy patakot, hogy mindegyik lakosztály ablakából a legszebb kilátása legyen az illető hölgynek. Délkelet irányban feltöltette a telket, s a töltést beültette egy sereg korán virágzó fával. A töltés lábánál a tó partja különösen szép ívben húzódott, a part közvetlen közelében pedig, éppen az

ablakok alatt, szegélysorokat alakíttatott ki kőrisből, vörösszilvából, cseresznyéből, glicíniából, kerriából és kövi azaleából meg más növényekből, amelyek tavasszal a legszebbek, hiszen tudta, hogy Muraszaki különösen szereti a tavaszt. Aztán még itt is, ott is – ügyelve, hogy a kert képét ne zavarja – őszi virágágyakat is készíttetett, ügyesen beékelve a többi növényzet közé.

Akikonomu kertjében csupa olyan fa állt, ami ősszel egészen sötét-tarka. A patakot, még a vízesés fölött, megtisztították és jócskán kimélyítették, és hogy csobogása messzire elhallatszszék, középtájon nagy sziklaköveket helyeztek a patakba: ezeken megtört, robajlott a víz. Mivel már jócskán benn jártak az őszben, úgy adódott, hogy a kertnek ez a része érvényesült a legjobban. Itt valóban olyan szépség tárulkozott ki, hogy még az Oi környékén levő erdők híres őszi pompája is elbújhatott mellette.

Az északkeletnek néző kertben hűs forrás fakadt, melynek környéke kellemes búvóhelynek ígérkezett a rekkenő nyárra. Ezen az oldalon, a ház közelében, Gendzsi kínai bambuszt ültettetett az ágyások szélébe, kissé távolabb pedig sudár törzsű erdei fákat, amelyeknek lombja árnyas, szellős sátrat alkotott, s oly kellemes volt, akár a hegyvidéki erdőkben. Ezt a kertet fehér virágú deucia bokrok, „elfeledett szerelmet feltámasztó illatú" narancsfák, vadrózsa- és óriási peóniabokrok vették körül, de akadt még ott sok más cserje és magasra növő virág, s olyan ügyesen voltak összeválogatva, hogy tavasszal és ősszel mindig volt, mi pompázzon.

Keletnek fallal elkerített nagy térség terült el, emögött egy kis lak állt,* s előtte húzódott a fonott fűzfavessző sövénnyel elkerített versenypálya, mivel Gendzsi az ötödik hónapban rendezendő sportversenyek alkalmával itt kívánt tartózkodni. A patak mentén, ahogy illett, véges-végig bíbor íriszt* ültettetett. A versenylovak istállója éppen szemben volt, s úgyszintén a lovászok és istállófiúk szállása is. A birodalom minden tájáról ide gyűjtötték a legbátrabb lovasokat.

Az akasi hölgy lakosztályától északra magas töltés emelkedett, emögött épültek a raktárak és hombárok, de ezeket eltakarták a sűrűn álló fenyők, amelyeket azért ültettek ide, hogy a hölgy örömét lelje majd bennük, ha az ágakat hótakaró borítja. De hogy már az első téli napokban is legyen öröme, hatalmas ágyást ültettek be krizantémmal, s Gendzsi elképzelte, milyen boldog lesz a hölgy, ha meglátja őket egy reggelen, amikor az egész kertet ellepi a dér. Aztán állt ott egy anyatölgy,* hiszen a hölgy is anya volt, nemde? De akadt még ott számtalan más bokor meg fa, amit Gendzsi mind vad és hozzáférhetetlen helyekről hozatott, meg ritkán is lehetett látni ilyesmit, s így bizony még a nevüket sem tudták.

A költözködésnek a Távoli Partok ünnepe* táján kellett megtörténnie. Gendzsinek eleinte az volt a szándéka, hogy a ház minden lakóját egyszerre hozza át. De csakhamar kiderült, hogy ez túlságosan nagy vállalkozás lenne, ezért úgy rendezték el, hogy Akikonomu hercegnő valamivel később jöjjön át, mint a többiek. A hulló virágok falujának hölgye, szokott kedvességével és okosságával, nyomban elfogadta az indítványt, hogy maga és kísérete ne vonuljon át külön menetben, hanem együtt tartson Muraszakival az ünnepélyes költözködésnél. Gendzsi sajnálta, hogy Muraszaki nem abban az évszakban fogja megpillantani új birodalmát, amelyre különös gonddal megtervezték, a hurcolkodás azonban így is igen szórakoztató esemény volt. A menetben tizenöt kocsi haladt, a fullajtárok pedig szinte mind a negyedik vagy ötödik rangba tartozó nemesurak voltak. A menet külsőségeiben nem volt olyan pompás, ahogy az ember várta volna, ugyanis számolni kellett azzal, hogy túlságosan nagy pompa fitogtatása nem időszerű, mert felingerelheti az egyszerű népet, ezért a feltűnőbb külsőségeket és szokásokat vagy elhagyták vagy egyszerűsítették.

Gendzsi azonban gondosan kerülte még a látszatát is, hogy e megszorítások talán bizony nem egyformán vonatkoznak mindegyik hölgyre. A hulló virágok faluja hölgyének valóban nem lehetett semmi panasza, mert Jugirit megbízták, hogy az egész ceremónia alatt egyedül az ő rendelkezésére álljon. Az udvarhölgyek és a szolgálóasszonyok minden elképzelhető kényelmet megtaláltak az új palotabeli szállásukon, és jobban zengték Gendzsi dicséretét, mint valaha. Körülbelül hat nap

múlva Akikonomu hercegnő is megérkezett a Palotából. Bár az egész költözködést igyekeztek minden különösebb feltűnés nélkül lebonyolítani, Akikonomu fogadtatása szükségképpen nagy pompával és hatásosan zajlott le. A hercegnő ugyanis az ismeretlenségből a legmagasabb polcra jutott, melyet asszony egyáltalán elérhet az országban, de szépsége is úgy kivirult, és magatartásában, külsejében annyi méltóság nyilvánult meg, hogy a nép képzelete már nagyon sokat foglalkozott személyével, s amerre útja vitte, most is nagy tömeg verődött össze.

Az új palota egyes lakosztályait számos fasor és fedett átjáró kötötte össze, így könnyen el lehetett jutni egyikből a másikba, s egyik hölgynek sem lehetett olyan érzése, hogy eldugták a palota egyik sarkába. Amikor a kilencedik hónap elérkezett, és legszebben tarkálltak az őszi lombok, Akikonomu kertje teljes pompájában kitárulkozott, s ablakából valóban leírhatatlanul szép látvány tárult a szeme elé. Egyik este, amikor a vérvörös levelek tengerét langyos déli szél borzolta, Akikonomu különböző fákról szedett piros levelekkel megtöltött egy kis dobozt, és elküldte Muraszakinak. Küldönce a kíséretéhez tartozó egyik kislány volt. A leányka szép növésű, cseppet sem félénk teremtés volt, és nagy egykedvűen tipegett át a boltíves fahídon, mely a császárnő lakosztályától vezetett a többi épületrész felé. Muraszakit megörvendeztette a váratlan baráti gesztus, de egy ideig képtelen volt bármire is, és csak gyönyörködött a kis küldöncben: eszébe sem jutott megbántódni – pedig helyében mások megsértődtek volna –, amiért a császárnő nem idősebb, rangosabb asszonyra bízta küldeményét. A kislány zöld béléses sárga selyemköntöst viselt. Kabátja barna fátyolszövetből készült. Már a Palotában megszokta, hogy üzenetekkel szaladgáljon, és megjelenése, viselkedése párját ritkítóan tökéletes volt: szemlátomást semmi félszegséget nem érzett, még olyan személyiségek jelenlétében sem, mint Muraszaki. A dobozhoz ezt a költeményt mellékelték: „Ámbár a te kerted olyan, ahol csak a tavasz a drága, szíveld el, ha házam felől az őszi szél egy-egy vörös levelet a tenyeredbe hullat." Mulatságos volt látni, hogy mialatt Muraszaki az üzenetet olvassa, hölgyei ott tolonganak a kis küldönc körül, és elhalmozzák frissítőkkel meg mindenféle kedvességgel. Válaszul Muraszaki a doboz fedelére tenyérnyi mohaszőnyeget helyezett, arra pedig egy parányi sziklakövecskét. Azután egy ötágú fenyőgallyra rákötötte a papírcsíkra írt üzenetet: „A könnyű levelet elhordja a szél, s odalesz a dicsőített tavasz minden színe – csupán egy marad meg, a fenyő, mely megkapaszkodik a sziklában."

A császárnő első látásra azt hitte, hogy valódi fenyőgallyat lát. De amint tüzetesebben megszemlélte, látta, hogy akár a parányi sziklakő, ez is művészi munka – valami egészen finom és leleményes alkotás, aminek még nem látta mását. A császárnő tetszését megnyerte Muraszaki talpraesett válasza és tapintata: nem helyezte a maga kedves évszakát Akikonomu választása fölé, és mégis talált olyan jelképet, mely lehetővé tette, hogy jómaga ne maradjon alul válaszával – de Akikonomu hölgyeinek is tetszett az ügyes ötlet. Muraszaki később megmutatta a levelet Gendzsinek, mire az csalafintán azt állította, hogy Muraszaki válasza bizony nagyon kihívó, s hogy incselkedjék vele, később még így szólt:

– Az a véleményem, hogy nem valami kedvesen fogadtad az őszi faleveleket. Bármely más évszakban talán megengedhető ez a csipkelődés, de hogy éppen most teszel ilyet, amikor Tacuta istennő* uralkodik mindnyájunk felett, ez már csaknem zendülés. Várnod kellett volna, míg eljön az idődd, mert ilyen nézeteket csak virágzó ágak védelme alatt lehet büntetlenül hangoztatni.

Így beszélt, valójában azonban el volt ragadtatva a bizonyítékok láttán, hogy a házában lakó hölgyek között rokonszenv és jóakarat uralkodik, és úgy érezte, hogy életük új rendje sikeresnek bizonyul.

Amikor az akasi hölgy meghallotta, hogy megtörtént az átköltözés, és hogy már csak az ő lakosztálya – mely éppolyan tágas és szép, mint bármelyik – áll üresen, végre elhatározta, hogy most már ő sem tartja távol magát. Az istentelen hónapban érkezett meg. Körülnézett, és bár bizalmatlan természetű volt, semmi jelét nem látta annak, mintha azt várnák tőle, hogy szomszédnőinél kevesebb pompával és kényelemmel érje be.

Gendzsinek valóban arra is gondja volt, hogy háza népe minden dologban úgy tekintsen rá, mint a ragyogó jövő előtt álló kis hercegnő anyjára, nem pedig mint egy szegény és jelentéktelen vidéki család sarjára.

NEGYEDIK FEJEZET

Tamakacura

Ámbár tizenhét év múlt el azóta, hogy Jugao* meghalt, Gendzsi egyáltalában nem felejtette el. Ama régmúlt napok óta elég sokat látott a világból, a legkülönbözőbb vérmérsékletű emberekkel találkozott már, de Jugao természetének nem találta párját, és csak sóvárogva és bűntudattal tudott gondolni szerelmükre.

Ukon ugyan elég egyszerű teremtés volt, de egyedül vele beszélgethetett a halott hölgyről. Éppen ezért Gendzsi nagyon ragaszkodott hozzá, és Ukon, Jugao halálát követően, éveken át gyakorlatilag ott is lakott a Nidzso-inben, s idejének java részét a személyzet szállásán, az idősebb szolgálónőkkel töltötte. Ezután következett Gendzsi száműzetése, és Ukon, a herceg többi cselédségével együtt, átkerült a nyugati szárnyba, Muraszaki szolgálatába. Úgy tetszett, hogy Ukon szelíd és szerényen visszahúzódó, és meg is lepett volna bárkit, ha megtudja, hogy egész idő alatt mit forgatott a fejében. Mert Ukon, különösen az új palotába történt beköltözése után, állandóan azon töprengett, hogy a házban lakó előkelő hölgyek milyen rangsorban következnek, és megpróbálta felmérni, milyen hely jutna az ő szeretett úrnőjének, ha még élne.

„Annyi bizonyos – mondta magában Ukon, ahogy bíráló szemmel méregette az akasi hölgyet –, hogy a magadfajta asszony nem szoríthatta volna háttérbe az én szegény úrnőmet!" Valóban, Ukon saját szemével láthatta, hogy a herceg, még ha kevésbé szenvedélyes érzelmek fűzték is valakihez, nem úgy, mint Jugao esetében, sohasem fordult el attól, akinek szíve egyszer kitárult előtte, és sohasem viselkedett úgy, mintha kötelezettségei az illető hölggyel szemben megszűntek volna. Ha csordultig volt is a szíve érzelemmel, abból egy csepp sem mehetett veszendőbe. Így hát ha olyan kimagasló személyiséggel, mint Muraszaki, Jugao nem is mérkőzhetett volna, annyi bizonyos, hogy ha él, az új palotában neki jut az egyik legrangosabb lakosztály.

Állandóan ilyen szomorú gondolatok foglalkoztatták a magára maradott asszonyt. Sohasem próbált kapcsolatot teremteni elhunyt úrnőjének családjával, sőt még azt sem kísérelte meg felkutatni, hová lett a gyermek,* akit Jugao hátrahagyott az ötödik kerületben levő házban. Egyrészt ugyanis attól félt, hogy faggatni fogják, mi része volt abban a szerencsétlen dologban, másrészt céltalannak is érezte a keresést. Egyébként Gendzsi szigorúan meg is tiltotta neki, hogy bárkinek említést tegyen a dologról, így bár néha megfordult a fejében, hogy ír a házbelieknek, de úgy érezte, hűtlenséget követne el a herceg ellen. Így az égvilágon semmi hírt nem kaphatott. Jóval később hallott ugyan olyasmit, hogy a dajka, akinek felügyeletére maradt a gyermek, vidékre ment férjével, aki ott a kincstárnál dolgozik. Valószínű, hogy magukkal vitték a gyermeket is.

Valóban így is történt. Tamakacura négyéves volt, amikor Cukusiba került. Dajkája ugyanis hónapokon át hiába kutatott Jugao tartózkodási helye után, s amikor már kétségbeesetten, sírva, végigjárta az összes kerületeket, és bár házról házra járt, a legcsekélyebb nyomra sem bukkant, végül felhagyott minden reménnyel. Jómaga ugyan boldogan megtartotta volna a gyermeket, hiszen nagyon megszerette, és legalább emlékeztette volna úrnőjére, akit immár örökre elveszettnek tekinthetett – ámde figyelembe kellett vennie a gyermek érdekeit is. „Mi szegény emberek vagyunk – elmélkedett a dajka –, és Cukusi* nagyon messze esik a fővárostól. Talán kötelességem lenne értesíteni apját,* hogy mi történt, így legalább módja lenne, hogy megfelelően gondoskodjék a gyermek jövőjéről."

A magukfajta embereknek azonban nehéz volt kapcsolatot teremteni olyan rangos személlyel, mint To no Csudzso.

– Ha az apjának említést teszek a gyermekről – magyarázgatta egyszer férjének –, tüstént fejemre olvassa, hogyan lehettem olyan balga, hogy szem elől tévesztettem szegény úrnőmet. Bizony nem is tudom, mit válaszolnék neki. Aztán az is igaz, hogy ő bizony édeskeveset látta a kicsikét. Akár ha idegenek kezére adnám a gyereket. Magam sem hiszem, hogy ha sor kerülne rá, szívfájdalom nélkül elengedném. Persze meglehet, hogy nem is hajlandó bármit is tenni az érdekében. Annyi azonban bizonyos, ha meghallaná, hogy Cukusiba költözünk, nem engedné meg, hogy magammal vigyem a kislányt.

Így magyarázkodott a dajka férjének és társnőinek is. Ámbár Tamakacura alig múlt hároméves, amikor anyja eltűnt, viselkedése, bája már valóságos kis hölgyre vallott. Rendkívül csinos volt, és máris meglátszott rajta, hogy hajthatatlanul ragaszkodik a maga akaratához. De most aztán felrakták egy közönséges teherszállító bárkára, ahol bizony semmi sem szolgálja az utasok kényelmét, és ahogy kieveztek az öbölbe, a kislány roppant búbánatosan bámult maga elé. Még most is nagyon sokat gondolt anyjára, és önmaga megnyugtatására fennhangon megszólalt:

– Tudom ám, hová hajókázunk! Meglátogatjuk a mamámat!

Újra és újra elmondogatta, de mivel senki sem erősítette meg hitében, végül elsírta magát. Közelében két fiatalasszony üldögélt. Azok is sírtak, de nyomban abbahagyták, mikor az egyik tengerész rájuk szólt, hogy a „tengeren bajt hoz a könny".

Ahogy a part mentén haladtak, számtalan szép táj tárult elébük, s a dajkának eszébe is jutott, hogy ifjú úrnője milyen gyönyörűségét lelte volna a látványban: egy pillanatra azt kívánta, bárcsak itt lenne, és láthatná mindezt. De aztán eszébe jutott, hogy ha Jugao el nem tűnik, ő és a férje soha rá nem kényszerül, hogy elfogadják ezt a nyomorúságos vidéki állást. Bánatosan nézett hát vissza a város felé, és még a hullámokat is irigyelte, mert olyan békésen görögnek a part felé, „amelyre jómaga talán soha többé nem fog lépni". Az evezősök, nyers hangjukon, csakhamar belekezdtek a *Messzi hullámokon* című dalba, mire a két fiatalasszony, akik szemben ültek egymásnak, ismét keservesen sírni kezdett. Végre a hajó megkerülte az Arany Fokot, és az utasok, tudván, hogy az elébük tárulló part nem a nagy földdarabhoz tartozik, hanem Cukusi szigetéhez, érezték, hogy megkezdődött számkivetésük. Az öreg dajka szíve elszorult, de törődnie kellett kis védencével, s az bizony majd mindig annyi dolgot adott, hogy egyébre nem is gondolhatott. Időnként meg el-elszundított, és mint már egy ideje történni szokott, álmában megjelent Jugao. De úrnője oldalán mindig ott látott egy másik asszonyt is, aki szemlátomást mindenüvé követte. A dajka minden alkalommal szinte betegen, rémülten rettent fel, és egyre biztosabb lett benne, hogy Jugao már nem él.

Soninak, a dajka férjének kinevezése Cukusiba mindössze öt évre szólt. De mert igen szerény tisztséget viselt csupán, amikor eljött a visszatérés ideje, bizony bajosan tudta volna előteremteni a hosszú utazás költségeit. Így hát újra és újra halogatnia kellett az utat. Végül több hónapi örökös csalódás és halogatás után Soni súlyosan megbetegedett. Tamakacura ekkor tízéves volt, és napról napra szépült. Soni tudta, hogy közel a vég, és egyre azon töprengett, mi lesz a kislánnyal ezen a sivár helyen. Mindig is érezte, hogy ő és felesége helytelenül cselekedett, amikor magukkal hozták a gyermeket, hiszen a gyermek To no Csudzso lánya, és születésénél fogva jobb életre van joga, mint amit egy vidéki írnok szűkös, szegényes otthona nyújthat. Viszont öt év nem nagy idő, és mindig is abban reménykedett, hogy amint a hivatala lejár, visszaviheti a kislányt Kiotóba, és összehozhatja apjával. Igaz, megeshet, hogy To no Csudzso majd nem ismeri el a gyermeket. De nagy a főváros, és Soni nem kételkedett abban, hogy ha egyszer a gyerek letelepszik ott, az ilyen kislánynak nem kell soká várnia a megfelelő alkalomra. Éppen ezért minden tőle telhetőt megtett, hogy előteremtse az utazás költségeit. De most már érezte, hogy minden cserbenhagyta, s a sors azt rendeli, hogy jómaga már soha többé el ne hagyja Cukusit. Utolsó napjait is az szomorította meg, hogy méltánytalanság esett a kislányon, merthogy oly hosszú ideje távol él a fővárostól. Elhívatta fiait, és így szólt hozzájuk:

– Az a kívánságom, hogy mihelyt eljön a vég, Tamakacurát

vigyétek vissza a fővárosba. Még aznap. Ne is várjátok meg a temetést...

Soni családtagjain kívül senki sem tudta, hogy a kislány To no Csudzso gyermeke. A többi állami hivatalnok, és általában a világ szemében, a kislány Soni unokája volt, akinek szülei valami nehézséggel küszködnek éppen, s ezért rábízták a gyermeket. De családi körben változatlanul úgy bántak vele, mint a „kis hölgy"-gyel, és minden áldozatot meghoztak, hogy amennyire csak lehetséges, olyan nevelést kapjon, amihez születése alapján joga van. Soni hirtelen megbetegedése és halála szánalmas állapotba juttatta feleségét, de annak nagy bánatában is egyre csak az járt az eszében, vajon össze tudja-e hozni az útiköltséget, és visszaviheti-e végre a kislányt rokonaihoz. Sajnos, Soni népszerűtlen volt a helybeliek körében, így senki sem akart segíteni rajtuk. És csak telt-múlt az idő, egyik év a másik után, telve bajjal, gonddal és csüggedéssel, és sehol semmi remény nem kínálkozott a visszatérésre.

Tamakacura közben nővé érett. Megvolt benne anyja minden szépsége, sőt még annál is több; és szemlátomást apai örökség volt benne az előkelő származást jelző viselkedés, tagjainak, minden mozdulatának nemes finomsága, hiszen mindez teljesen hiányzott Jugaóból, akinek szépsége inkább holmi zugutca, nem pedig palota bélyegét viselte. Tamakacura valóban nagylelkű és más tekintetben is roppant elbűvölő teremtés volt. Híre csakhamar az egész szigeten elterjedt, és alig múlt el nap, hogy valamelyik odavalósi birtokos vagy gazdaember meg ne kísérelte volna, hogy levelezést kezdjen vele. Az esetlenül megfogalmazott és parasztos ákombákomokkal papírra vetett leveleket hol egyik, hol másik házbelire bízták, abban a reményben, hogy valamelyikük majd csak hajlandó lesz közvetíteni. Az ilyen jellegű otromba írások csak arra voltak jók, hogy mindenkiből, aki nem őslakó a szigeten, ellenszenvet váltsanak ki, és bizony ügyet sem vetettek rájuk. Tamakacura kérőinek makacskodása végül is már annyira terhessé vált, hogy a dajka azt kezdte híresztelni: igaz ugyan, hogy Tamakacura szemre pontosan olyan, mint bármely más lány, de van valami rejtett testi hibája, ami miatt sohasem mehet férjhez. Már el is határoztak (így szólt a nóta), hogy csendben ellesz „nagyanyjánál", míg csak él az idős asszony, aztán pedig kolostorba vonul. De azután bizony hamarosan bosszantónak érezték, hogy léptennyomon ezt kellett hallaniuk:

– Hát nem szomorú a szegény Soni unokájának sorsa? Úgy hírlik, rettentő nyomorék!

Ezt már nem állhatta az öreg dajka, és most újra azon törte a fejét, hogyan találhatna utat-módot rá, hogy a lányt elküldje apjához. Elképzelhető-e, hogy nem lesz hajlandó gondoskodni róla? Hiszen amikor még csak csecsemő volt, mekkora hűhót csapott körülötte! Az öregasszony buzgón könyörgött minden Buddhához és istenséghez, nyújtsanak rá valami módot, hogy Tamakacurát el lehessen vinni Kiotóba. Ámde soha ilyen kilátástalan nem volt még, hogy családjának bármelyik tagja is elkerüljön Cukusiból. Lányai helybeliekhez mentek feleségül, fiai a közvetlen környékben dolgoztak. Az öregasszony szíve mélyén még most is mindenféle álmot dédelgetett arra vonatkozóan, hogy lehetővé válik az egész család visszatérése. Ámde napról napra jobban kitetszett, mennyire valószínűtlen, hogy ebben bármi véletlen segítségükre siessen. Így nőtt fel Tamakacura, örökös sirámok és önvád közepette, és hozzászokott, hogy az élet nem más, mint csalódások és bajok végtelen sora, amibe csupán az évente háromszor, januárban, májusban és szeptemberben visszatérő vezeklési és böjtidő hoz változatosságot. Teltek, múltak az évek. Tamakacura már húszesztendős lett. Szépsége virágjában volt, de itt kellett elvesztegetnie, ezen a barbár és elhagyott vidéken.

Valamivel Soni halála után a család továbbköltözött a part mentén, Csikuzenből Hizenbe, mert azt remélték, hogy békésebb élet vár rájuk ott, ahol nem ismerik őket. Tamakacura híre azonban megelőzte őket, és mivel nemigen hittek a nyomorékságáról terjesztett mendemondának, a környék legrangosabb férfiai olyan makacsul kezdték ostromolni a lány gyámolait, hogy életük éppolyan zaklatott lett, mint azelőtt.

Tamakacura udvarlói közt volt egy bizonyos Taju no Gen, aki Cukusi kormányzósági hivatalában töltött be valami kisebb állást. Olyan családból származott, amely igen befolyásos

volt Higóban és környékén, és a sziget ezen oldalán tekintélyes személyiségnek számított. Ráadásul igen kitüntette magát a felkelők ellen vezetett egyik hadjáratban. A benne lakozó vakmerőséghez és kitartáshoz jó adag érzékiség is járult. Nagy szoknyabolond volt, állandóan rengeteg nővel vette körül magát, és szüntelenül leste az alkalmat, hogy gyűjteményét gyarapíthassa. Tajunak hamarosan fülébe jutott a szép Tamakacura híre, és házasságot gátló, rejtett nyomorékságának története.

– Mármint hogy nyomorék? – kiáltotta. – Rémülten merednek rá az emberek? Ezen ugyan ne bánkódjék, jöjjön csak hozzám! Majd én lakat alatt tartom!

És azonnal írt is Soni özvegyének. Az idős asszony hallott a férfi viselt dolgairól, és nagy zavarban volt. Azt válaszolta, hogy unokáját kolostorba szánják, ezért vele kapcsolatban semmi ilyen természetű ajánlatot nem fogadhat el. Taju nem szokta meg, hogy így elutasítsák: elhatározta, hogy tervét mindenáron megvalósítja, és lóhalálában átnyargalt Hizenbe. Nyomban szállására hívatta Soni három fiát, és ezt mondta nekik:

– Adjátok nekem a lányt, és egy életre barátotok leszek. Odaát, Higóban, az én nevem ér valamicskét . . .

A fiúk közül kettőt könnyűszerrel megnyert tervének, s ezek megígérték, hogy megteszik, amit Taju kíván tőlük. Egy pillanatra ugyan felébredt bennük némi aggodalom, vajon kiszolgáltathatják-e To no Csudzso gyermekét ennek a zabolátlan falusi hetvenkedőnek. De nekik maguknak is ki kellett harcolniuk helyüket a világban, és tudták, Taju abban nem túlzott, hogy sokat ér az ő barátsága, védelme. Másrészt pedig a szigetnek ezen a részén nem várhat arra nyugodt élet, aki Tajuval hadilábon áll. Ha a lány rangjához illő helyet nem foglalhat el a világban, ez az apja vétke, nem pedig az övék. Csak hálás lehet a sorsnak, mert egy ilyen férfiú (hisz a környéken végül mégis ő számít a legnagyob tekintélynek) ennyire belébolondult. Cukusiban mindenesetre nincs rá lehetőség, hogy jobban gondoskodjanak Tamakacuráról, és ha feldühítik Tajut, mert visszautasítják a felajánlott védelmet, az biztosan semmitől nem fog visszarettenni . . . Így érveltek, és mindent megtettek, hogy anyjukat Taju erőszakosságáról és bosszúállásáról

szóló történetekkel engedékenységre bírják. Csupán a középső fiú, Bugo no Szuke nem állt kötélnek.

– Rengeteget tudok erről a fickóról – mondta. – Szörnyű gyalázat lenne. Nem tehetjük meg, hogy egyszerűen kiszolgáltassuk neki a lányt . . . Valamiképpen módját kell ejtenünk, hogy teljesítsük apánk kívánságát, és visszavigyük a lányt Kiotóba. Valahogyan csak szerét ejthetjük . . .

Soni két lánya sírva hallgatta. Anyjuk szíve pedig majd megszakadt. Íme, mi lett minden tervéből, amit a lány szép jövőjéről szövögetett! Mi haszna volt akkor az elhagyatottságban, számkivetettségben töltött esztendőknek, ha Tamakacurát végül ki kell szolgáltatnia ennek a durva és lelkiismeretlen vadembernek?

Taju bizony nagyot nézett volna, ha megtudja, hogy Hizenben akadt valaki, akinek ez a véleménye róla. Úgy tartotta, hogy ha ő figyelemre érdemesít egy nőt, az ezt különös kegynek tekintheti, s ráadásul azzal büszkélkedett, hogy tud ő éppolyan gálánsan levelezni, mint bárki emberfia, és egyre-másra küldözgette leveleit. Lendületes, merész vonásokat vetett a vastag, erősen illatosított kínai papirosra. Jól látszott, hogy rátarti az írására. Fogalmazása bizony nem volt kellemes, körülményeskedő és mesterkélt hangja miatt. Csakhamar arra a meggondolásra jutott: itt az ideje, hogy ellátogasson a családhoz, és a két fiúval megegyezett, hogy beállít anyjuk házába. Taju úgy harmincéves lehetett, magas volt és izmos. Cseppet sem volt csúnya, de visszataszítóan vad képet tudott vágni, s ebben sűrűn gyakorolta is magát. Persze ezt az ábrázatát alárendeltjeinek és ellenlábasainak tartogatta. Ha jó hangulatban volt vagy szerelmi kalandokon járt az esze, egészen más hangot használt, másképp viselkedett. Bizony, az ember valósággal azt hihette, hogy valami kis madár csiripel, olyan ügyesen áthangolta goromba basszusát holmi szelíd, ezüstös fuvolaszóra:

– Udvarlóhoz úgy illik, hogy sötétség beállta után érkezzék, nemde? Mert ugyebár igaz, hogy aki udvarol, az éjjel jön. Mindig is erre tanítottak. Milyen pompás ez a tavaszi este! Ősszel természetesen számíthat rá az ember . . .

A fiúk szigorúan lelkére kötötték anyjuknak, hogy semmi-

képp fel ne ingerelje Tajut, s ilyen feltétellel megengedték, hogy találkozzék a férfival. Taju most ilyen szavakkal fordult az öregasszonyhoz:

– Asszonyom, ámbár sohasem volt szerencsém találkozni megboldogult uraddal, tudom, hogy jólelkű és egyenes ember volt. Mindig is reméltem, hogy egy napon alkalmam lesz tudtára adni, mennyire értékelem kiváló jó tulajdonságait, és mélységes sajnálattal hallottam, hogy időnap előtt elhunyt. Noha már nem áll módomban, hogy bármi szolgálatot tegyek neki, de engedd meg, hogy iránta érzett nagyrabecsülésemet tettel bizonyítsam. Úgy tudom, él itt egy ifjú hölgy. Így van, ugyebár? Nevelt gyermeked ő, vagy valamiféle rokonod. Csupán a legnagyobb tisztelet és nagyrabecsülés hangján merészelek beszélni róla, mert tudom, hogy roppant előkelő származású. Hidd el nekem, ha részem lehetne abban a szerencsében, hogy megismerkedhetnék egy ilyen hölggyel, térdre borulnék előtte, s rabszolgájaként felajánlanám neki életemet, azzal az alázatos kéréssel... Látom azonban, hogy te kissé görbén nézel rám. Bizonyára füledbe jutott mindenféle mendemonda... Hidd el, egy árva szó sem igaz belőlük. Megesett, hogy egy-két egyszerű vidéki lánykát megcsodáltam, de bizonyára megérted, hogy *ez* merőben más dolog. Ha megengednéd, hogy elnyerjem nagybecsű rokonod barátságát, őt tekinthetném eszményemnek, császárnőmnek, mindenemnek...

Ilyen szépen szónokolt még jó ideig. Végül az öreg dajka így válaszolt:

– Unokám számára valóban nagy szerencse, hogy fölkeltette ilyen magadforma kitűnő nemesúr érdeklődését. De sajna, születésekor kegyetlen tréfát űzött vele a természet... Uram, nemigen szóltam még én erről senkinek, de be kell vallanom, hogy a szegény lány nyomorúsága évek óta szorongató gondot jelent számomra. Az, hogy bárkinek is elígérjük, egyáltalán szóba sem kerülhet...

– Kérlek, ne szabadkozz annyira! – kiáltott Taju. – Ha égen-földön ő lenne a legkancsalabb, a legcsámpásabb, én akkor is a legrövidebb idő alatt kigyógyítom. Az az igazság, hogy a környékbeli templomok összes istenei és Buddhái mind adó-

saim nekem, és nem is kevéssel: szépecskén kérhetek tőlük, amit csak kedvem tartja...

Így hetvenkedett, de amikor már azt hitte, hogy ráálltak ajánlatára, és sürgetni kezdte az idős hölgyet, tűzzön ki hát egy napot, az hirtelen másról kezdett beszélni: nemsokára itt a nyár... a parasztoknak leghőbb vágyuk egy kis eső... – egyszóval a szokásos vidéki beszédtémákkal kezdte szórakoztatni. Taju úgy érezte, illő, hogy távozása előtt elmondjon néhány költeményt, és hosszabb csendes elmélkedés után megszülte ezt a verset:

Ha a lánynak nem kell férj,
Fenyves Öbölbe útra kelek
*s a Tükör-Istennél panaszt teszek.**
Akár hiszed, akár nem:
célomat így elérem.

– Azt hiszem, nem is rossz vers – tette hozzá félszegen mosolyogva.

A dajka túlságosan izgatott volt ahhoz, hogysem kedvét lelje a verselgetésben. Teljesen képtelen volt bármi választ összetákolni, így hát lányait kérte meg, válaszoljanak helyette.

– De kedves anyánk – válaszolták az ifjú hölgyek –, ha *neked* nincs mit mondanod, nekünk még kevésbé...

Hosszas, keserves fejtörés után az idős hölgy végre elmondta ezt a költeményt, melyben legalább annyira szólt önmagához, mint Tajuhoz:

– Bizony nem lenne szép dolog, ha a Tükör Őre nem hallgatná meg annak* imáját, aki annyi éven át benne, egyedül csak benne hitt.

– Mit jelentsen ez? – förmedt rá Taju. – Hogy merészelsz ilyesmit mondani?!

Indulatos kitörése olyan váratlanul jött, hogy Soni özvegye halálra rémült és elsápadt. Szerencsére lányai nem voltak annyira ijedősek: egyikük elnevette magát, mintha valami képtelen félreértésről lenne szó csupán, és nyomban így szólt Tajuhoz:

– Anyám szavait úgy értsd: reméli, hogy miután kis unoka-

húgunkért annyit, de annyit könyörgött a macurai istenekhez, nem fogják megengedni, hogy szegény lány nyomorúsága kiábrándítson téged. Drága anyánk bizony öregszik, és némelykor nem könnyű kihámozni beszédéből, hogy mit is akar mondani.

– Ohó, igen, igen, értem már! – válaszolta Taju, és elgondolkozva bólogatott. – Magam sem tudom, hogyan érthettem félre. Haha! Valóban tömören fejezte ki magát. Gondolom, nagyon műveletlen falusinak tartotok engem. Valóban az is lennék, ha csak a legkevésbé hasonlítanék is a környékbeliekhez. De nekem nagy szerencsém volt, és még a fővárosban sem igen találhattok férfiembert, aki jobb nevelést kapott volna, mint jómagam. Nagyot tévednétek, ha holmi közönséges, elparlagiasodott embert látnátok bennem. Valójában nincs is olyan tudomány, amiben magamat ne képeztem volna ki.

Szívesen megpróbálkozott volna még egy költeménnyel, de minden szellemi tartaléka kimerült, így hát búcsúzni kényszerült.

Az a tény, hogy a fiúk közül ketten nyíltan Taju pártjára álltak, fokozta az öregasszony félelmét és kétségbeesését. Most már másra sem tudott gondolni, csak hogy a lányt a lehető leggyorsabban és nagy titokban eltüntethesse Cukusiból. Középső fiát, Bugo no Szukét, egyre kérlelte, találjon rá valami módot, hogy a lányt elvihesse Kiotóba. A fiú azonban ezt válaszolta:

– Bár megtehetném! De fogalmam sincs róla, hogyan fogjak hozzá. Itt, a szigeten, nincs egy teremtett lélek, aki segítene. Régebben mi hárman összetartottunk, de most azok ketten azt mondják, hogy én ellensége vagyok Tajunak, és tudni sem akarnak rólam. És ha az embernek Taju az ellenlábasa, ezen a vidéken moccanni sem tud, nemhogy többedmagával hajóra szállhatna. A végén még megérném, hogy csak bajt hozok Tamakacurára.

Ámbár a lánynak senki sem mondta meg, mi zajlik, de látszott, hogy valamiképp mégis tud mindent. Szörnyű izgalomban élt, és Bugo no Szuke hallotta, amikor mélységes undorral kijelentette, hogy inkább eldobja magától az életet, mintsem

eltűrje a rá váró sorsot. Bugo meg volt győződve, hogy ez nem üres szó nála, és borzalmas erőfeszítés árán sikerült megszereznie az utazás költségeire szükséges összeget. Anyja, aki fölött bizony már nagyon eljárt az idő, nem kívánta Cukusiban lehunyni a szemét. Viszont annyira törődött volt, hogy nem is bír velük tartani, ha egyik lánya rá nem áll, hogy maga is eljön és gondozza. Ez a lány, Ateki, már évek óta férjnél volt, de Bugo no Szuke rábeszélte, hogy hagyja el otthonát, és az úton viselje gondját anyjuknak. A másik, idősebb lány ugyanis már sokkalta régebben férjhez ment, népes családja volt, s így az nem jöhetett.

Az utasok kénytelenek voltak késő éjjel nagy sietve elhagyni otthonukat, és nyomban hajóra szálltak, mert az utolsó pillanatban megtudták, hogy Tajut, aki annak idején hazatért Higóba, másnap (a negyedik hónap tizenkettedik napján) kora reggel visszavárják Hizenbe, és biztosra vehették, hogy egy percet sem vesztegetve, követni fogja őket.

Szomorú volt a búcsúzás, hiszen a nagyobbik lány már aligha láthatta viszont anyját. Ateki ellenben sokkal nyugodtabban búcsúzkodott. Igaz, hogy sokáig Cukusi szigete jelentette az otthonát, de egyáltalán nem fájlalta, hogy el kell hagynia, és csak amikor távoztukban egyikük rámutatott a macurai templomra, s Ateki tekintete végigvándorolt a parton, és felfedezte a helyet, ahol istenhozzádot mondott nénjének, akkor érezte, mennyire elszomorítja az utazás.

– Gyorsan evezünk – énekelte –, s az Úszó Szigetek eltűnnek a ködben. És ahogy őket sem kormányozza senki, magam is elhagyom a révet, hogy csak úgy tovasodródjam egy ismeretlen világ viharaiban.

– Nem ember többé, hanem a szél játékszere csupán, aki nyomorúságában arra kényszerül, hogy kimerészkedjék a mélységes mély tenger bizonytalan útjaira. – Így válaszolt Tamakacura, és végső kétségbeesésében ráborult a lócára, és órák hosszat ott feküdt mozdulatlanul.

Menekülésüknek hamarosan híre futott, és végül Tajunak is fülébe jutott. Ámde őt nem olyan fából faragták, hogy így elengedje zsákmányát, és bár dühében és meghökkenésében

egy pillanatig képtelen volt bármi cselekvésre, csakhamar összeszedte magát, könnyű vitorlást bérelt, és üldözésükre indult. Hajója éppen gyors járatra épült, és erős szelet kapott a part felől. Valósággal száguldott ki az öbölből, minden kötele feszült, s perccel utóbb már a hullámtörőn túl járt. Amint kiért a nyílt tengerre, a csendesebb vízen csak még gyorsabban haladt. Amikor a kapitány észrevette, hogy egy kis vitorlás veszett gyorsasággal száguld utánuk, azt hitte, kalózok vették őzőbe, és rohant, hogy befuthasson a legközelebbi kikötőbe. Csupán Tamakacura meg három útitársa tudta, hogy azon a gyorsan közeledő hajón van valaki, akitől – legalábbis nekik – jobban kell félniük, mint a legelvetemültebb kalóztól. A szegény lány szíve mind vadabbul vert, s valóban úgy döngött, hogy már-már a hullámok dübörgését sem hallotta tőle. Végre befutottak Kavadzsiri öblébe. Taju vitorlása már nem volt látható, s a menekülők fellélegzettek, ahogy hajójuk közeledett a kikötőhöz. Az egyik tengerész ebből a dalból énekelt egy részt:

Így siettem Kinából Kavadzsiri öblébe,
s eszembe sem jutott bánatos kedvesem, sem a kicsike,
ki ott sírt ölében . . .

Egykedvű, monoton hangon énekelt, de a bánatos dallam annyira megindította Bugo no Szukét, hogy hirtelen maga is belevágott a dalba:

s eszembe sem jutott bánatos kedvesem . . .

Bizony, maga is elhagyta mindazokat, akik a legdrágábbak voltak szívének, és nemigen gondolt rá, mi is lesz velük. Az a két-három odavalósi legényke, aki nála dolgozott, mégiscsak némi támaszt jelentett volna feleségének és gyermekeinek. De ezek az ifjoncok váltig könyörögtek, hogy hozza őket magával, ő pedig egy gyenge pillanatában beleegyezett. Elképzelte, mi lesz, ha Taju feldühödik az eredménytelen hajszán, visszasiet Hizenbe, és azoknak védtelen családján tölti ki bosszúját, akik

így kijátszották. Mire nem vetemedik majd? És tulajdonképpen mit is fog tenni? Bugo no Szuke most jött rá, hogy amikor a menekülést eltervezte, bizony nem látott tovább az orránál. Egyszeribe semmivé lett minden önbizalma, és lelki szemeivel máris olyan borzalmakat látott, hogy teljesen összeroppant, és fejét térdére hajtva sírni kezdett. Akár Po Csü-ji költeményében a fogoly, akiért váltságdíjat követelnek, s ez, csakhogy visszatérhessen hazájába, feleségét és gyermekét ott hagyja a tatár hordánál. Húga, Ateki, hallotta, hogy zokog, és nagyon is meg tudta érteni kétségbeesését. Akiket Hizenben hagytak, bizony szörnyű helyzetbe jutottak. Leginkább azt a néhány hűséges öreg emberüket és szolgájukat sajnálta, akik még akkor régen beleegyeztek, hogy eljönnek velük a fővárosból, abban a hiszemben, hogy öt év múlva visszatérnek. A legaljasabb árulás, hogy így cserbenhagyták éppen ezeket a hűséges öregeket.

Ők ketten, Ateki és bátyja, megszokták, hogy úgy emlegessék a fővárost, mint otthonukat, ámde most, hogy egyre közeledtek feléje, rádöbbentek, hogy szülővárosuk ugyan, de nincs egyetlen háza, mely ismerős lenne, nincs ott egyetlen barátjuk vagy ismerősük, akihez fordulhatnának. Ezért a lányért hagyták el azt a helyet, amely szinte egész eddigi életükben a világot, egyetlen igazi otthonukat jelentette, miatta tették ki életüket a hullámok kényének-kedvének, éspedig egy pillanatnyi habozás vagy aggodalmaskodás nélkül. És most, hogy értékes szállítmányukkal már csak egy kurjantásnyira vannak a kikötőtől, mihez kezdjenek vele? Miképpen vegyék fel a kapcsolatot a családdal, hogyan tudassák velük, hogy itt a lány, mi módon igazolják, hogy ki ő tulajdonképpen? Ámbár az utazás alatt minderről már vég nélküli beszélgetés folyt közöttük, de teljes tanácstalanság és zűrzavar lakozott bennük, ahogy sietve megindultak a főváros felé.

A kilencedik kerületben történetesen meghallották, hogy anyjuknak egy régi ismerőse még most is a szomszédságban él: ott sikerült is nekik ideiglenesen szállást találniuk. A kilencedik kerület ugyan már Kiotóhoz tartozik, de a város központjától még roppant messze fekszik, valamirevaló ember tehát

nem is lakik arrafelé. Így aztán Bugo no Szuke és húga, abbeli igyekezetükben, hogy valami befolyásos személyt találjanak, aki segítségükre lehet küldetésük teljesítésében, csak holmi fura alakokkal, piaci kofákkal meg házalókkal akadtak össze. Már közelgett az ősz, de még semmire sem jutottak, és semmi reményük nem lehetett arra, hogy az elkövetkező hónapok több sikert hoznak, mint az eddig kárba veszett idő. Ateki teljesen bátyjára hagyatkozott, mert azt hitte, hogy az minden helyzettel megbirkózik, s egészen elkedvetlenítette a fölfedezés, hogy bátyja éppolyan bénult a nagyvárosban, mint hal a szárazon. Bugo no Szuke csak a ház körül lődörgött, sejtelme sem volt róla, merre érdeklődjék vagy hogyan ápolja újabb ismeretségeit; és ha arról volt szó, hogy gondoskodjék magáról, éppolyan tehetetlennek bizonyult, akár a Cukusiból magával hozott fiatalemberek. Ezek a suhancok jó ideig csak morogva jártak-keltek, majd végre egyikük-másikuk munkát talált a környéken, a többi meg visszatért szülőföldjére. Atekinek mérhetetlenül fájt, hogy bátyja hajótörötté vált a fővárosban, nincsen se munkája, se pénze, így hát éjjel-nappal sopánkodott sorsa miatt.

– Ugyan már, húgom – mondta az –, miattam ne aggódj. Még ennél nagyobb utat is örömest megtettem volna, várnék, nélkülöznék még számtalan hónapon át, csak elhelyezhessem ifjú hölgyünket barátainál, akik majd gondoskodnak róla. Meglehet, hogy te meg én eljátszottuk jövőnket, de mit gondolsz, mit éreznénk most, ha hagyjuk, hogy az a szörnyeteg elhurcolja Tamakacurát átkozott barlangjába?! Az a véleményem, hogy mostani ínségünkben egyedül az istenek segíthetnek rajtunk. Nincs messze innen Javata nagy temploma, ahol ugyanazt az istenséget imádják, mint a mi hakozaki és macurai Javata-templomunkban, ahová anyánk el szokta vinni az ifjú hölgyet vezeklési gyakorlatokra. Az a két templom messze van ugyan, de ebben a harmadikban is ugyanaz az istenség lakozik, és azt hiszem, most majd Tamakacura mellett szól, hogy annyiszor elzarándokolt Hakozakiba és Macurába. Miért ne menne el az itteni templomba, hogy hálát adjon érte, amiért ilyen szerencsésen megérkezett a fővárosba?

Bugo no Szuke érdeklődni kezdett a szomszédoknál, és megtudta, hogy az öt apát közül az egyik szent életű ember, aki Sonival jó ismeretségben állt, még most is él. Engedélyt kapott, hogy beszéljen az öreg pappal, és megállapodtak, hogy Tamakacura felkeresheti a templomot.

Ezután elmentek még több más szent helyre is, s végül Bugo no Szuke azt javasolta, zarándokoljanak el a haszegavai Kvannon templomba.

– Nincs istenség Japánban, aki mostanában annyi csodát tenne, mint a hacuszei istennő. Azt hallottam, hogy híre még Kínába is eljutott,* és tudom, hogy bár Cukusi messze van, de Tamakacura úrhölgy hosszú éveken át nagyon érdeklődött az istennő csodatettei iránt, és példás jámborsággal hódolt előtte. Azt hiszem, hogy hacuszei útja többet lendít majd sorsán, mint bármi más.

Elhatározták, hogy a nagyobb nyomaték kedvéért gyalog teszik meg a zarándokutat. Magas kora és törődöttsége ellenére az öreg dajka sem akart otthon maradni. Tamakacura nem volt szokva ilyesmihez, s bizony félt, és nyomorultul érezte magát, amint a zarándokseregközepén keservesen bandukolt, jobbra vagy balra kanyarodva, ahogy épp kellett – de annyira elmerült gondolataiba, hogy észre sem vette, mi történik körülötte. Újra és újra eltöprengett, hogy ugyan mivel szolgálhatott rá erre a nyomorult sorsra. S ahogy az út porában vánszorgott, buzgón könyörgött Buddhához: „Ó, határtalanul tisztelt istenség, téged kérlek, hogy ha anyám már valóban nem lenne az élők sorában, engedd meg, hogy bárhol legyen is lelke, részvéttel tekintsen le rám, és imái váltsanak meg szenvedéseimtől, hogy oltalmat találjak azon a helyen, ahol most az ő lelke lakozik. De ha még élne, engedd meg nekem, ó Buddha, hogy egy napon szemtől szembe láthassam." Így könyörgött, de egyszerre csak eszébe jutott, hogy hiábavaló minden imája. Hiszen maga nagyon kicsiny volt még, amikor Jugao eltűnt, így csak halványan emlékezett rá. Ha meghallgatnák is imáját, nem ismerné fel anyját. Ez a gondolat mindig is elszomorító lett volna, mennyivel inkább most, hogy megviselték az út fáradalmai. A zarándokseregmindenesetre

lassan bandukolt, és csupán a negyedik napon, a kígyó órájában érték el a Cúba Piacot.* Tamakacura ekkor se élő, se holt nem volt már. Megpróbáltak összetákolni számára valami hordszéket, de annyira fájt a lába, hogy moccanni sem bírt, s így mi mást tehettek, mint hagyták, hogy pihenjen a fogadóban.

Szűkebb társaságukhoz tartozott Bugo no Szuke, két íjász és három-négy durva kinézésű suhanc, akik a poggyászt cipelték. A három nő megemelte ruhája szegélyét és övébe gyűrte, akár a parasztasszonyok, és két vénség kísérte őket, akik úgy festettek, mint megrokkant napszámosasszonyok. Bizony senki meg nem mondja, hogy az asszonyok közt van egy rangos személy is.

Alkonyatig azzal telt az idő, hogy ki-ki megtisztogatta a maga megszentelt lámpáját, aztán előkészítették a szent jelvényeket és áldozati ajándékokat, amelyekkel szokás szerint adóztak a haszegavai szentély zarándokai.

Amikor leszállt az este, és a fogadó tulajdonosa, egy öreg pap, körbejárta a házat, tanúja lett, hogy két öreg, roskatag cselédasszony nagy nyugodtan éppen fekvőhelyet készít Tamakacura számára a legjobbik szoba sarkában.

– Ezt a szállást ma éjszakára egy nemes hölgy foglalta le! Bármely pillanatban megérkezhet! – ripakodott rájuk felháborodva. – El innen, de azonnal! No nézd csak! Még azt sem mondják, hogy szabad-e, kérem!

Azok csak tanácstalanul bámultak rá, de a kaputól már ide hallatszott valami lárma: kiderült, hogy megérkeztek a várva várt vendégek. Szemlátomást ők is gyalog jöttek. Két előkelő nemes hölgy állított be egész szolgahaddal, melyhez tartoztak férfiak is, nők is. Valami négy-öt ló hozta a poggyászt, s bár a lovászok egyszerű ruhát viseltek, látszott, hogy jó házhoz tartoznak. A fogadós el volt szánva, hogy azt a szállást kapják meg, amit eredetileg is nekik szánt, de a betolakodottaknak szemlátomást eszük ágában sem volt odébb mozdulni. A pap ott állt, és tanácstalanul vakargatta fejét. A két öregasszonynak valóban nem volt szíve, hogy kimozdítsa Tamakacurát abból a kuckóból, ahol oly kényelmesen meglehetett, és átköltöztessék egy hátsó kamrába. Hamarosan kiderült, hogy az lenne az egyetlen lehetőség, ha egy másik fogadóban keresnének szállást, de mert ez megalázó és fárasztó lett volna, a kisebb rosszat választották: úrnőjüket áttelepítették a belső helyiségbe, társaságuk többi tagja pedig vagy a melléképületekben keresett menedéket, vagy csomagjaival együtt meghúzódott a főépület valamelyik zugában.

Az újonnan érkezettek nem lehettek olyan rangos, tekintélyes emberek, mint a pap állította, de nehéz lett volna megmondani, mifélék lehetnek, mert gondosan elrejtőztek a többi fogadóbeli vendég elől, sőt még egymáshoz is alig szóltak.

Az ismeretlen, aki miatt Tamakacurát se szó, se beszéd, elűzték helyéről, bizony nem más volt, mint Ukon, Tamakacura anyjának hűséges komornája! Az idős asszonynak, magányos és szomorú életében, évek óta az jelentette az egyetlen vigaszt, ha eljöhetett erre a zarándokútra, és Gendzsi mindig gondoskodott róla, hogy megfelelő kényelemben tehesse meg. Az asszony már annyira megszokta ezt az utat, hogy nem is érezte nagy vállalkozásnak, s most is, mivel gyalog jött, ráférte a pihenés, ezért nyomban lefeküdt a legközelebbi heverőre. Közvetlenül mellette húzódott a vékony sásból font válaszfal. Hallotta, hogy odaát járnak-kelnek, majd nemsokára bejött valaki, aki nyilván élelmet hozhatott be tálcán. Aztán megszólalt egy férfihang:

– Kérlek, vidd be ezt a hölgynek. Mondd meg, nagyon sajnálom, hogy ilyen rossz az ellátás, de én igazán mindent megtettem, ami módomban állt.

A férfi hangján érződött, hogy a hölgy, akinek mentegetőzését szánta, társadalmilag magasan fölötte állhat. Ukonban felébredt a kíváncsiság. Belesett a válaszfal hasadékán: rémlett neki, mintha már látta volna ezt a fiatalembert. Ki lehet? Törte a fejét, de nem bírt rájönni. De különös is lett volna, ha felismeri Bugo no Szukét, hiszen az még egészen kicsi fiú volt, amikor utoljára látta, most pedig egy felnőtt ember állt előtte, akit barnára cserzett Cukusi napja és szele, és akinek öltözéke roppant szegényes volt.

– Szandzso, úrnőnk kéret – szólalt meg most Bugo no

Szuke, és Ukon csodálkozva látta, hogy a Szandzsónak szólított idős asszony valamiképp szintén ismerős. De ez egyszer nem is tévedhet! Ő az, Szandzso, aki vele, Ukonnal, valaha együtt szolgált Jugaónál, és később – akár maga, Ukon – ő is azon néhány szolgáló közé tartozott, akit Jugao magával vitt az ötödik kerületben álló házba. Mintha csak álmot látna. Ki lehet a hölgy, akinek kíséretéhez tartozik? Feszülten figyelt, de a szomszéd helyiségben levő ágyat paravánokkal vették körül, s így nem láthatta, ki pihen ott. Már éppen elszánta magát, hogy megszólítja a Szandzso nevű szolgálót, és kifaggatja, amikor úgyszólván magától megoldódott egy s más rejtély: a férfi minden bizonnyal Soni egyik fia . . . az, akit Hjotodának szoktak szólítani, a hölgy pedig, aki iránt oly nagy tiszteletet tanúsítanak, nem lehet más, mint Tamakacura, Jugaónak To no Csudzsótól való gyermeke. Szörnyű izgalmában már nevén is szólította Szandzsót, de az öregasszony éppen abban buzgólkodott, hogy felszolgálja a vacsorát, és abban a pillanatban ügyet sem vetett a hívásra. Bosszantotta, hogy elszólítják munka közben, de bárki hívhatta is, sietős lehetett a dolga, ezért csakhamar előjött, és így méltatlankodott:

– Nem értem! Az utóbbi húsz évet Cukusi szigetén töltöttem, ott szolgáltam, és most egy kiotói hölgy nevemen szólít, mintha csak egészen közelről ismerne. Nos, én vagyok Szandzso. De nem hiszem, hogy velem óhajtanál beszélni.

Ahogy közeledett, Ukon meglátta, hogy ódivatú ruhája fölött valami lehetetlen szűk ujjú kabátot visel. És milyen rettentő terebélyes lett! Ahogy végignézett rajta, Ukon arcát elöntötte a szégyen pírja, mert rádöbbent, hogy fölötte is éppúgy eljárt az idő, s ha jómaga öregnek látja Szandzsót, akkor – még ha maga nem látja is – bizony ő is öreg lehet a másik szemében.

– Nézd csak! Hát meg sem ismersz?! – szólt, és egyenesen Szandzso arcába bámult.

– De még mennyire! – kiáltott fel az öregasszony, és összecsapta kezét. – Együtt szolgáltunk úrnőmnél. Még soha életemben nem ért ekkora öröm! Hol rejtegetted ennyi időn át a mi kedves úrnőnket? . . . Itt van veled, ugye?

És Szandzso roppant izgalmában elsírta magát, mert találkozásuk emlékezetébe idézte fiatalságát. Milyen idők voltak is azok! És de régen, milyen régestelen-régen is volt mindez!

– Mindenekelőtt – válaszolta Ukon komolyan – néhány szóval mondd el, mi újság? Veled van a dajka? És mi lett a pici lánnyal? . . . És hol van Ateki?

Ukon e pillanatban nem bírta elszánni magát, hogy halomra döntse Szandzso reményeit. Egyébként is fájdalmas volt számára, hogy Jugao haláláról beszéljen, ezért csak szótlanul hallgatta Szandzso elbeszélését, hogy itt van a dajka, a fiával és a lányával egyetemben – ők hárman. Tamakacura szép ifjú hölgy már, és szintén itt van velük.

– De csak fecsegek – kiáltotta végül Szandzso –, ahelyett, hogy rohannék, és elmondanám a dajkának . . . – S azzal már el is tűnt.

A hír hallatán, nagy meglepetésükben, Atekinek és anyjának az volt az első érzésük, hogy felháborodtak Ukon viselkedésén, mert feltételezték, hogy mindezen időn át rejtegette úrnőjüket, semmibe sem vette, hogy ezzel Jugao minden barátjára mennyi aggodalmat és keserűséget zúdított.

– Semmi kedvem viszontlátni – mondta végül az öreg dajka, egyet biccentve Ukon szobája felé –, de azt hiszem, hogy mégis be kell mennem hozzá.

Ám alig ült le Ukon fekhelye mellé, mely elől félrehúzták a függönyöket, máris mindketten sírva fakadtak.

– Mi lett vele? Hol van úrnőm? – zokogta a dajka. – El sem tudod képzelni, mit álltam ki mindezen évek alatt! Egyre csak azért imádkoztam, hogy valami jeladást kapjak, egy szóból, egy álomból megtudjam, hol rejtőzik. De egy árva híradás sem jutott el hozzánk, s a végén már mindenféle szörnyűség járt az eszemben . . . hogy talán valahol nagyon messze járhat. Bizony, már arra is gondoltam, hogy meghalt, és ettől annyira kétségbeestem, hogy meggyűlöltem az életemet, és örömest véget is vetek neki, ha nem szeretem annyira az őrizetemre bízott kislányt. Ezért torpantam meg, és nem léptem rá az Éjszaka Ösvényére. De láthatod, így is mi lett belőlem . . . Éppen csak pislákol bennem az élet . . .

Így beszélt még tovább is a dajka, s egyre abban a hitben volt, hogy Jugao úrnő is ott van valahol a közelben. „Hogy mondjam el nekik? Mit is mondjak?" – Jugao temetése után napokon át ezek a kérdések gyötörték Ukont, de most kétszer olyan szorongatott helyzetben volt. De véget is kell vetnie ennek, nem halogathatja tovább, beszélnie kell. És Ukon hirtelen félbeszakította az öreg dajka ömlengéseit:

– Ide figyelj! – kezdte. – Semmi értelme elbeszélnem, hogyan történt... de Jugao úrhölgy már rég meghalt.

Csend támadt, majd a némaságot megtörte a három öregasszony fékevesztett, görcsös zokogása.

Már sötétedett, és a zarándokok, kezükben az égő lámpával és az áldozati ajándékokkal, indulni készültek a templomba. Az asszonyok az utolsó pillanatig görcsösen kapaszkodtak egymásba, és alig tudva, mit tesznek, már-már együtt akartak útnak indulni, amikor Ukonnak eszébe jutott, hogy kísérői majd elcsodálkoznak rajta, milyen furcsán megszaporodott társaságuk. Ráadásul Bugo no Szuke sem tudott még róla, hogy így egymásra leltek, az öreg dajka pedig pillanatnyilag nem érzett magában annyi erőt, hogy a történtekről hosszadalmas magyarázatba bocsátkozzék. Így tehát különvált a két társaság, és Ukon kíváncsian nézegette a zarándokokat, amint egyesével elhaladtak előtte, és kiléptek az utcára. Volt közöttük egy roppant szegényes ruházatú lány: fejére vékony nyári kendőt kötött, ami a haját öszefogta ugyan, de nem rejtette el egészen. A zarándokmenetben a lány valamivel Ukon előtt mendegélt, és amennyire így hátulról láthatta, már meggyőződhetett róla, hogy a lány nemcsak rendkívül szép, de rangban is erősen különbözik a mellette botorkáló ágrólszakadt zarándoknéptől. Amikor végre megérkeztek, már javában tartott az istentisztelet, és a templom zsúfolásig megtelt; ugyanis a zarándoksereg, mellyel a Cukusiból való társaság együtt hagyta el a fővárost, javarészt izmos lábú paraszt- és napszámosemberekből állt, s ők egy pillanatnyi pihenő nélkül jöttek át Cubán, és már réges-rég biztosították helyüket a megszentelt épületben. Ukon rendszeresen eljárt a templomba, ezért most is nyomban a főoltártól jobbra levő, fenntartott helyére

vezették. De Tamakacura társasága még nem járt itt, s ráadásul balszerencséjük is volt, mert egy roppant élhetetlen sekrestyés kezébe kerültek, az meg beszorította őket a nyugati kereszthajóba. Fenntartott jó helyéről Ukon hamarosan felfedezte őket, és integetett nekik, hogy jöjjenek melléje. A dajka, amennyire néhány szóban tehette, nagy hirtelenjében igyekezett megértetni fiával, kicsoda Ukon, és miért integet nekik, majd az asszonyok átfurakodtak az oltárhoz, ott hagyván Bugo no Szukét és két kísérőjét, ahová az ügyetlen sekrestyés állította őket. Bár Ukon személy szerint nem volt tekintély, de tudták róla, hogy Gendzsi szolgálatában áll, és – mint azt Ukon már rég tapasztalhatta – ez már egymagában is elegendő volt, hogy még ilyen helyen is megóvja őt minden fölösleges zaklatástól. Ha úgy tetszik, hát meresztgesse szemét a tömeg, és súgdolózzon felháborodva, hogy ez a két vidéki, rosszul öltözött nő, aki csak az imént érkezett, a legnagyobb lelki nyugalommal leül arra a helyre, melyet uraságoknak tartanak fenn. Ukon nem állhatta, hogy ifjú úrnőjét beszorítsák egy sarokba, vagy hogy a szürke tömegben ide-oda taszigálják. Legszívesebben nyomban beszélgetni kezdett volna vele, de éppen most értek az istentisztelet legfontosabb részéhez, s így kénytelen volt lehajtott fővel térden állva maradni. Íme, eljött hát végre a találkozás napja, melyért annyi éven át könyörgött! Most már csak az van hátra, hogy Gendzsi, aki annyiszor kérte, próbálja meg kikutatni, mi lett Jugao gyermekével, örömmel fogadja ezt a felfedezést (és Ukon érezte, hogy így lesz), és befolyása révén segítse a szegény hölgyet, hogy bejusson az udvarhoz, amire születésénél fogva jogot is formálhat. Erről szólt imája is most, hogy Tamakacura oldalán ott térdepelt az oltár előtt. A zsúfolásig megtelt templomban az ország minden tájáról érkezett zarándokokat lehetett látni. Kiöltözöttségével és fennhéjázó magatartásával kirítt Jamato tartomány helytartójának felesége, hiszen a hívők többsége ódivatú ruházatú, egyszerű falusi ember volt. Szandzso a barbár Cukusiban eltöltött esztendők alatt teljesen elfelejtette, mennyire kiöltöznek a városiak minden ilyen alkalomra, és most le sem bírta venni szemét a pazar ruházatú hölgyről.

– Figyelj csak ide! – suttogta végül nagy áhítattal a dajkának. – Nem tudom, te miért könyörögsz Kvannon istenasszonyhoz, de én azért esedezem, hogy ha már a mi drága ifjú úrnőnk nem lehetett az elöljáró* felesége, pedig mindig is reméltem, akkor hadd mehessen feleségül a szépséges Jamato tartomány helytartójához. Mert még soha életemben nem láttam előkelőbb dámát, mint az ott! Imámban mondtam is Kvannon istenasszonynak: „Csak ezt a kérésemet teljesítsd, s majd meglátod, milyen gyönyörűséges áldozati ajándékokat hoz oltárodra az öreg Szandzso." – És kezével homlokát ütögetve, ismét nagy buzgón imádkozni kezdett.

– No – mondta Ukon, elcsodálkozva ezen a különös beszéden –, belőled aztán igazi falusi asszony lett. Hát nem tudod, hogy a hölgyünk To no Csudzso vér szerinti leánya? Ez már egymagában is elég. De most, hogy ismét hatalomra került Gendzsi herceg, aki anyja kedvéért mindent megtesz majd érte, azt hiszed, létezik az egész birodalomban olyan nemesúr, aki elég előkelő lenne számára? Igazán szomorú lecsúszást jelentene, ha hozzámenne holmi rongyos helytartóhoz!

De Szandzsót nem egykönnyen lehetett meggyőzni.

– Már bocsáss meg – mondta nagy meggyőződéssel –, mit tudhatok én a te Gendzsi hercegedről vagy a hozzá hasonlókról. De tulajdon szememmel láttam, hogyan vonult a mi elöljárónk felesége és egész kísérete Kijomizuban Kvannon istenasszony templomához, és mondhatom, maga a császár sem vonulhat fényesebb kísérettel. Ne is próbálj engem eltéríteni ettől! – S azzal az öregasszony újra imába merült.

A Cukusiból való társaság megállapodott abban, hogy a templomnál eltöltenek három napot. Ukon nem szándékozott ennyi ideig itt maradni, de kihívatta kedves lelkiatyját, és megkérte, hogy kerítsen szállást. Azt remélte ugyanis, hogy az ájtatos magábaszállás e napjaiban alkalma kínálkozik, hogy a dolgokat nyugodtan megbeszélhesse az öreg dajkával. A pap számos tapasztalatból tudta már, hogy Ukon mit kíván ráíratni imaszalagjára, amelyet majd be kell tennie a szent lámpába, ezért nyomban írta is: „Fudzsivara no Ruri úrhölgy nevében, íme, elhozom ezt az áldozati ajándékot és meggyújtom . . ."

– Ez így rendben is van – mondta Ukon (ugyanis Fudzsivara no Ruri álnéven emlegette Tamakacurát, valahányszor ebben a dologban megbeszélést tartott lelkiatyjával). – A szokásos szöveg mind maradhat, de arra kérlek, hogy most még bensőségesebben imádkozz ügyemben, mint valaha. Mert végre megértem azt a boldogságot, hogy rátaláltam az ifjú hölgyre, és soha még ennyire nem kívántam, hogy teljesedjék boldogságáért esedező imám.

– No lám! – kiáltotta a pap győzelmesen. – Akadt-e valaha is ennél világosabb eset? Hát rátaláltál? Drága asszonyom, igazán természetes, hogy rátaláltál. Hiszen éppen ezért imádkoztam éjjel-nappal, amióta a legutóbb itt jártál!

És a sikeren felbuzdulva, ismét dolgához látott, s abba sem hagyta reggelig. Ekkor az egész társaság, Ukon meghívására, elment a szállásra, melyet *daitokója** biztosított számára. Ukon úgy érezte, hogy ha valahol, hát itt lesz ereje hozzá, hogy belefogjon a történetbe, mely olyan nehezen kívánkozott ajkára.

Végre nyugodtan szemügyre vehette a gyermeket, akinek javáért annyi éven át imádkozott. Tagadhatatlan, hogy Tamakacura rosszul volt öltözve, és kissé zavarba is jött az idegenek láttán, mert érezte, hogy méregetik. Ukon azonban őszintén el volt bűvölve tőle és felkiáltott:

– Bár nem volt rá jogom, hogy reméljek benne, mégis abban a nagy szerencsében részesültem, hogy annyi finom hölgyet és urat láthatok, amennyit komorna csak láthat a fővárosban. Ott van mindenekelőtt Gendzsi herceg felesége, Muraszaki úrnő – őt csaknem minden nap látom. Milyen szépséges ifjú teremtés! Azt hiszem, nincs is senki, akit hozzá hasonlíthatnék. Aztán ott van az akasi kislány. Ő persze gyermek még,* de napról napra szépül, és nem lepne meg, ha végül valamennyi ifjú hölgyünket túlszárnyalná szépsége. Bizonyos, hogy olyan finom ruhákban járatják, akkora hűhót csapnak körülötte, hogy alig lehet más gyermekkel egy napon említeni. De azért – s ezt most súgva mondta a dajkának – a mi ifjú úrnőnk még ebben az öltözékében is felveheti velük a versenyt, erre akár meg is esküszöm. Nemegyszer hallottam már magától Gendzsi hercegtől, hogy a sok szépség között, akiket

apja uralkodása alatt az udvarban vagy egyebütt megismert, kimagasló helyet foglal el a jelenlegi császár anyja* és az Akasiban született kislány. Senki mást nem ismert, akiről minden teremtett lélek egybehangzóan azt állíthatja, hogy a feje búbjától a lába ujjáig maga a tökéletesség. Így mondta a herceg. Jómagam azonban sohasem láttam Fudzsicubo úrhölgyet, és az a kis akasi hercegnő bármilyen elragadó is, de jóformán ölbeli még, s ha Gendzsi herceg ilyen kijelentéseket tesz róla, mindössze a jövőre vonatkozó sejtelmeiről nyilatkozik. Muraszaki úrhölgyet ekkor szóba sem hozta, de jól tudom, hogy szíve mélyén őt tartja a legtöbbre, s annyira mindenki más fölé helyezi, hogy még csak eszébe sem jut megemlíteni ilyen felsorolásnál. És bár nagy úr Gendzsi herceg, ismételten hallottam tőle, hogy Muraszaki úrhölgy nála ezerszerte jobb férjet érdemelne. Nemegyszer eszembe jutott, hogy Gendzsi herceg, akit már kora ifjúságában olyan páratlan szépségű hölgyek vettek körül, amint említettem is, könnyen úgy végezheti napjait, hogy többé nem is talál hozzájuk foghatót. De már látom, hogy nincs igazam, mert ez a mi hölgyünk semmivel sem alábbvaló. Higgyétek el, nem fogok róla fellengzősen beszélni, de általában Gendzsi herceg ügyet sem vet olyan finomkodó ömlengésekre, hogy „a fény, mely lényéből árad, ragyogóbb, mint Buddha aranysugára". Én egyszerűen azt mondom majd neki: „Nézd meg, és nem ér csalódás."

Így beszélt Ukon, és kegyesen mosolygott a társaságra. De ne felejtsük el, hogy a dajka mit sem tudott Gendzsi és Jugao kapcsolatáról, és semmi okát nem látta, miért fogná pártját a herceg Tamakacurának, éppen ezért elég rosszkedvű volt.

– Szívből köszönöm indítványodat – mondta –, és elhiheted, hogy a hölgy jövőjét nálam jobban senki nem viseli szívén, mert megmondhatom: elhagytam házamat, otthonomat, elhagytam fiaimat, és visszatértem a fővárosba, amelytől már úgy elszakadtam, hogy egészen idegennek érzem, és mindezt egyedül Tamakacura úrhölgy kedvéért tettem. Mert már nem bírtam elnézni, hogy fiatalságát azon a kietlen helyen vesztegeti el, ahol egyetlen lélek nincs, akivel szót válthatna... Nem, valóban én lennék az utolsó, aki útját állná bármi olyan

tervnek, mely azzal kecsegtet, hogy elnyerheti az őt megillető helyet, és meggyőződésem, hogy azok közt a nagy urak közt, akikről említést tettél, sokkal nagyobb esélye van az érvényesülésre... De meg kell mondanom, különösnek érzem, hogy Tamakacurát teljesen idegen embernél szállásoljuk el, noha apja állandóan az udvarnál tartózkodik. Meglehet, nem egészen értem, mit is javasolsz... De nem lenne természetesebb megmondani apjának, hogy itt a lány, és ezzel lehetőséget adnánk neki, hogy a magáénak elismerje? Mi ezt szerettük volna, és nagyon boldogok lennénk, ha segítségünkre lehetnél.

Tamakacura füle hallatára folyt a beszélgetés, s bizony nagyon feszélyezte, hogy ilyen nyilvánosan tárgyalnak róla: izgett-mozgott a helyén, s végül háttal fordult a beszélgetőknek.

– Látom, azt hiszed, hogy túl sokat vállalok magamra – mondta Ukon. – Jól tudom, nem vagyok én senki, semmi. Ám azért Gendzsi herceg gyakran hívat, s olyankor én szolgálom ki, és szívesen veszi, ha mesélek neki mindenféle érdekes dologról, amit láttam vagy hallottam. Egy alkalommal elmondtam neki a mi hölgyünk történetét: hogyan maradt itt anya nélkül, és vitték el egy távoli tartományba (már amennyit magam tudtam erről). Őfenségét mélyen meghatotta a történet, és kért, kutassak csak tovább, és nyomban közöljem vele, ha bármit megtudok...

– Nem vonom kétségbe – válaszolta a dajka –, hogy Gendzsi herceg igen előkelő nemesúr. De amit mondtál, abból kiderül, hogy felesége van, akit nagyon szeret, sőt más hölgyek is élnek vele egy fedél alatt. Lehet, hogy abban a pillanatban érdekelte a történet, de fogalmam sincs róla, miért gondolod, hogy lányává fogadná Tamakacurát, ha egyszer ott a lány vér szerinti apja? Hálás lennék, ha mindenekelőtt abban lennél segítségünkre, hogy To no Csudzso tudomást szerezzen a hölgy megérkezéséről. Ha erre nincs mód...

Ukon nem titkolózhatott tovább. Ha nem beszél a dajkának Gendzsi és Jugao kapcsolatáról, minden további tárgyalás lehetetlenné válik. És mikor végre eljutott odáig, hogy bevallotta, Gendzsi ismerte Jugaót, vakmerően fejest ugrott a dologba, és elmesélte az egész borzalmas történetet.

– Ne gondold – mondta végül –, hogy Gendzsi mindezt már elfelejtette, vagy hogy valaha is el fogja felejteni. Az óta a nap óta egyetlen vágya, hogy valami módját lelje, amivel némileg is engesztelést nyújthatna vétkéért, mellyel úrnőm szörnyű végzetét előidézte, és nemegyszer hallottam, mennyire kívánja, bárha egy napon boldoggá tehetné Jugao úrhölgy gyermekét, hogy valamennyire is kárpótolhassa őt mindazért, amit elvesztett. És mivel kevés gyermeke van, azt tervezi, hogy örökbe fogadja a lányt, csak találja meg, és arra kért engem, mindig is úgy beszéljek róla, mint az ő saját gyermekéről, akit falura adott ki dajkaságba. Ámde akkoriban még nagyon tapasztalatlan voltam, és a történtektől annyira megrémültem, hogy nem mertem kérdezősködni. Végre egy napon váratlanul férjed nevére bukkantam a tartományi hivatalnokok listáján. Sőt, őt magát is láttam, bár elég messziről, azon a napon, amikor a birodalmi kancellár palotájába ment, hogy átvegye kinevezését. Persze akkor megszólíthattam volna, de magam sem tudom, miért, nem bírtam rászánni magam. Némelykor úgy képzeltem, hogy itt hagytad Tamakacura úrhölgyet az ötödik kerületben levő házban, mert nem bírtam elviselni a gondolatot, hogy a szigeten nevelkedik, mint holmi kis parasztlány . . .

Így telt el a napjuk, hol beszélgettek, hol imádkoztak, vagy pedig azzal szórakoztak, hogy elnézték a templom kapujához szakadatlanul özönlő zarándoksereget. Ablakuk alatt folyt a Hacusze. Ukon most ezt az akrosztichont mondta:

– Ha nem lépek be a kapun, melynél két fenyő áll őrt, vajon találkozott volna életünk öreg folyama?

Erre Tamakacura így válaszolt:

– Oly keveset tudtam én azokról a régmúlt napokról, akár ez a folyó tud a hegyről, amelyből fakad.

Ott ült Tamakacura, és csendesen sírdogált. De Ukon meg sem kísérelte, hogy vigasztalja, mert érezte, hogy most már minden jó úton halad. Ha azt nézi, hogyan nevelkedett fel Tamakacura, senkit sem hibáztathat azért, ha a lány viselkedésében akad némi vidéki nyerseség és egy árnyalatnyi együgyűség. Ukon el sem tudta képzelni, hogyan vihette végbe az öreg dajka, hogy ilyen nevelést is adjon neki, és újra meg újra

megköszönte neki mindazt, amit a lányért tett. Jugao természete mindvégig félénk, alkalmazkodó, szinte gyermeki volt; lányán azonban mindennek nyoma sem látszott. Tamakacurán, félénksége ellenére, öntudat, sőt tekintély érződött. „Meglehet – gondolta Ukon –, hogy Cukusi nem is olyan barbár vidék, mint az ember gondolná." Sorra vette valamennyi Cukusiba való ismerősét, de amennyire emlékezett rájuk, egyik faragatlanabb és neveletlenebb volt a másiknál. Valóban rejtélyt jelentett a dajka teljesítménye.

Mihelyt leszállt az alkony, mindnyájan visszamentek a templomba, s az éjszakát és a következő nap legnagyobb részét is ott töltötték, teljesen elmerülve a különböző lelkigyakorlatokban. Csípős őszi szél támadt a völgy felől, s ahogy Soni özvegye borzongva ott térdelt a főoltár előtt, a kegyetlen fuvallatra felelevenedett benne a múlt minden szenvedése. De minden szomorú emléke egyszeribe szertefoszlott a gondolatra, hogy a gyermek, akit annyi áldozattal fölnevelt, most már elfoglalja a származásánál fogva őt megillető helyet. Ukon beszámolt neki To no Csudzso többi gyermekének pályafutásáról. Amennyire láthatta, mindőjüknek roppant jól ment sora, tekintet nélkül arra, hogy egyiknek-másiknak anyja milyen rangból származott, s ez csak még jobban megnyugtatta az idős hölgyet.

Végül elérkezett a válás pillanata. A két asszony megadta egymásnak a címét, s aztán ki-ki elindult a maga útjára: Ukon a kis ház felé, amelyet Gendzsitől kapott, és nem esett messze az új palotától, a többiek pedig a kilencedik kerületben levő szállásukra tartottak. Alig váltak el, amikor Ukont elfogta a félelem: hátha Tamakacura szökni próbál előle, ahogy annak idején Jugao is elmenekült To no Csudzso elől. Egy percnyi nyugta sem volt, és szüntelenül jött-ment a maga házikója és a dajka szállása közt. Nemsokára itt lett volna az ideje, hogy visszatérjen az új palotába, és örült is, hogy véget ért a szabadsága, mert sürgősen be akart számolni Gendzsinek, milyen eredménnyel járt.

Ukon nem tudta megszokni az új palotát, és valahányszor belépett a kapun, mindig elképedt a hatalmas rezidencia lát-

tán. És mostanában annyi, de annyi kocsit húztak ki-be,* hogy egészen elszédült a forgalomtól, s magában azon töprengett, egyáltalán eljut-e a házig.

Ezen az éjszakán nem hívatták: Ukon nyugtalanul hánykolódott ágyában, és egyre azon járt az esze, hogyan tudná felfedezését a legmegfelelőbb formában tudomására hozni Gendzsinek. Másnap – ámbár úgy esett, hogy éppen aznap tért haza szabadságáról egy sereg udvarhölgy meg az udvartartás sok más fiatalja – Muraszaki az öreg Ukonért küldött, s az roppantul megörült a kitüntetésnek.

– De hosszú szabadságon voltál! – kiáltotta Gendzsi, amikor Ukon belépett. – Amikor legutóbb találkoztunk, olyan voltál, mint holmi búvalbélelt öreg özvegyasszony, és lám, most szinte dévaj kedvedben látlak. Biztosan valami örvendetes esemény történt veled. Mégpedig mi?

– Uram – válaszolta Ukon –, igaz, egy álló hétig távol voltam a fővárostól. De nem tudom, hogy ami történt, számodra örvendetes-e. A hegyeken túl, Hacuszéba mentem, méghozzá gyalog, és összeakadtam valakivel, akit bizony nagy örömmel láttam viszont.

– Ki volt az? – csapott le rá Gendzsi, és Ukon már-már szólni akart, amikor eszébe jutott, hogy sokkal helyesebb, ha négyszemközt mondja el a dolgot, szóval amikor Muraszaki nincs jelen. Ámbár megeshet, hogy a dolog kerülő úton mégis fülébe jut Muraszakinak, akkor pedig majd zokon veszi, hogy nem mondta meg azonnal... Ukon nehéz helyzetbe került.

– Nos, ha mindenáron tudni akarod... – kezdte Ukon, de éppen ekkor özönleni kezdtek a látogatók, s így neki vissza kellett vonulnia. De még a nap folyamán, később, amikor a nagy lámpát behozták, és Gendzsi békésen üldögélt Muraszakinál, sőt már mondta is a herceg, hogy hamarosan lefekszik, Ukont hívatta be a szokásos esti masszírozás céljából.

Muraszaki úrnő idestova huszonnyolc éves, de szebb, mint valaha – ez volt az öregasszony gondolata, amint belépett. Valóban úgy tetszett, mintha minden varázsa most teljesedett volna ki. Már néhány hónapja volt annak, hogy Ukon utoljára ilyen közelről láthatta úrnőjét, s akár meg is esküdött volna

rá, hogy ezen rövid idő alatt Muraszaki úrnő szépsége megkétszereződött. Ennek ellenére nem féltette Jugao lányát. Igaz, tagadhatatlan különbség van e ragyogó herceg nő és a félénk cukusi lány között, de ez a különbség annyi csupán, ami az ismeretlenséget a hírnévtől elválasztja: amint fordul a szerencse, helyrebillen a mérleg.

– Nem szívesen masszíroztatom magamat az újonnan jött ifjú szolgálónőkkel – jegyezte meg Gendzsi Ukonnak, amikor az belépett. – Nagyon is tudtomra adják, hogy terhükre van ez a munka. Szívesebben hívok olyasvalakit, akit már régtől fogva ismerek... például téged.

Gendzsi környezete ugyan még sohasem tapasztalta ezt, és most nagy titokban összemosolyogtak. Tudták, Gendzsi csupán azért beszél így, hogy örömet szerezzen az öregasszonynak, és legyezgesse hiúságát. De semmiképp sem felelt meg az igazságnak, hogy bármelyikük valaha is ne örömmel fogadta volna a parancsot, éppen ezért inkább bosszantotta őket a tréfa.

– Haragudnál rám – suttogta Gendzsi Muraszakinak –, ha idősebb hölgyek társaságában kezdeném örömömet lelni?

– Igen – bólintott Muraszaki –, azt hiszem, igen. Az ember sohasem tudhatja, hányadán áll veled. Engem komolyan nyugtalanítana...

Az öregasszony javában dolgozott, Gendzsi pedig beszélt hozzá, szórakoztatta. Ukon még egyszer sem látta ennyire vidámnak és barátságosnak. A herceg a közügyek teljes irányítását átadta To no Csudzsónak: a kísérlet bevált, és Gendzsi annyira megkönnyebbült, mert megszabadult régi, nyomasztó terhétől, hogy úgyszólván egy pillanatig sem bírta megőrizni komolyságát. Az emberek többsége teljesen lehetetlennek érezte volna, hogy eltréfálkozzék egy ilyen józan, idős hölggyel, mint Ukon. De Gendzsiben megvolt az a különleges adomány, hogy bele tudta magát élni bárki helyzetébe, és hozzá tudott férkőzni a makacsul bánatos vagy rendíthetetlenül komoly emberhez is.

– Meséld csak el, milyen érdekes emberre bukkantál – folytatta. – Úgy sejtem, megint valamelyik szent emberedről lesz szó. Elhoztad, hogy imádkoztassak vele magamért. Igaz?

– Bizony nem! – felelte Ukon méltatlankodva. – Álmomban sem jutna eszembe ilyesmi. – És halkabban így folytatta: – Réges-rég szolgáltam egy hölgynél, s most megismerkedtem a lányával... Az anya borzalmas véget ért... Biztosan tudod, kiről beszélek...

– Igen – felelte Gendzsi. – Nagyon jól tudom. A hír, melyet hoztál, egészen más, mint vártam. Hol volt a gyermek ennyi éven át?

– Vidéken – felelte Ukon tétován, a pillanat ugyanis szemlátomást nem kedvezett arra, hogy töviről hegyire elmesélje a dolgot. – Néhány idős szolgálónő gondjába vette a gyermeket – folytatta –, és most is, hogy a lány már felnőtt, szolgálatában állnak. Arról természetesen semmit sem tudtak, hogy előző úrnőjük milyen... Kínszenvedés volt beszélnem róla. De végül is megembereltem magam, és elmondtam nekik...

– Azt gondolom, hogy erről talán majd máskor beszéljünk! – vágott szavába Gendzsi, és félrevonta Ukont. Muraszaki azonban mindent hallott.

– Miattam ne fájjon a fejed, kérlek – szólt ásítva. – Egyébként is félálomban vagyok már. És ha olyasvalami, amit nem hallhatok... – Azzal fejét, fülét betakarta köntöse ujjával.

– Olyan szép, mint az anyja? – kérdezte ekkor Gendzsi.

– Magam sem hittem volna – felelte Ukon. – De meg kell mondanom, nemigen vehettem szemügyre...

– Arról meg vagyok győződve, hogy *csinos* – mondta Gendzsi. – Az érdekel, hogy szerinted több-e ennél? Ha például összehasonlítanánk a feleségemmel... – s azzal Muraszaki felé biccentett.

– Azt nem – vágta rá Ukon nagy sietve –, az azért túlzás lenne...

– Ugyan – vágta rá Gendzsi –, nem járhat messze attól, amit magad gondolsz. Látom az arcodról. A magam részéről kitartok a szokásos szülői hiúság mellett. Remélem, hogy a lány és magam közt fölfedezek némi hasonlatosságot...

Azért mondta ezt, mert a lányt saját gyermekeként akarta szerepeltetni, és félt, hátha hallja valaki a beszélgetésüket. Minthogy ennyit már tudott, nem bírt ellenállni a kísértésnek, hogy megismerje az egész történetet, és nyomban magával is vitte Ukont a szomszédos szobába, ahol zavartalanul beszélgethettek.

– Nos – mondta Ukonnak, amikor az kielégítette kíváncsiságát –, most már világosan látom, mit kezdjünk a lánnyal. Jöjjön ide, lakjék nálam. Évek hosszú során át annyit töprengtem, mi lehet vele, és attól féltem, hogy fiatalságát valami elhagyatott, vigasztalan helyen tékozolja el. Roppantul örülök, hogy rátaláltál. Egyetlen aggodalmam van csak... az apja miatt. Úgy érzem, nyomban közölnöm kellene vele, hogy itt a lány. De magam sem tudom, hogyan fogjak hozzá, hiszen semmit sem tud Jugao úrhölgyhöz fűződött kapcsolatomról. Nem is látom, mi haszna lenne, ha felvilágosítanám. Neki már annyi gyermeke van, hogy alig tudja, mit kezdjen velük. És ha most házába kerül egy felnőtt lány, akit mint karon ülő gyermeket látott utoljára, csak terhére lenne. Sokkal egyszerűbb, ha én fogadom be, hiszen csak kis családom van, és egyszerűen azt mondom, hogy az enyém, csak vidéken neveltettem szép csendben. Ha igaz, amit róla mesélsz, akkor biztosan körül fogják rajongani. Az ilyen lányra való felügyelet végtelen sok tapintatot és gondot igényel. Nem hiszem, hogy helyes lenne ilyen nagy felelősséggel terhelni To no Csudzsót.

– Legyen úgy, ahogy fenséged óhajtja – válaszolta Ukon. – Annyi bizonyos, hogy ha fenséged nem fogja elmondani To no Csudzsónak, senki mástól meg nem tudja. Jómagam egyébként is sokkal jobban szeretném, ha ide jönne, és nem máshoz kerülne. Mert meggyőződésem, hogy te minden erővel jóvá akarod tenni, ami részed volt Jugao szörnyű sorsában, és találhatsz-e jobb módot, mint hogy minden hatalmadban álló eszközzel igyekszel előmozdítani lánya boldogságát?

– Az a tény, hogy anyját romlásba vittem, sok ember szemében furcsa indok lehet arra, hogy igényt tartsak a gyermek fölötti gyámkodásra – mondta Gendzsi mosolyogva, de szeme megtelt könnyel. – Iránta érzett szerelmem még most is nagy helyet foglal el szívemben – tette hozzá kis idő múltán. – Bizonyára furcsállod, hogy így beszélek, hiszen láthatod, ki mindenki tartozik házamhoz... És teljesen igaz is, hogy a halála

óta eltelt évek alatt sok mély vonzalmat éltem át. De akár hiszed, akár nem, szívemet senki sem kavarta fel annyira, mint a te drága úrnőd azokban a régi napokban. Már elég régóta ismersz engem, s így tudhatod, hogy nem vagyok az az ember, akiben hirtelen fellángol a szerelem, s egykettőre el is hamvad. Mindezen évek alatt kimondhatatlanul nagy vigaszt jelentett számomra, hogy veled legalább néha elbeszélgethettem úrnődről, és enyhülhetett sóvárgásom. De mindez nem elég. Mindig is vágyódtam valamire, ami az ő szívének kedves volt, valamire, aminek szüntelen gondozója, őrzője lehetnék. Jöhetett volna-e jobb, mint hogy az én védelmem alá kerül az ő elárvult gyermeke?

Az a legközelebbi teendő, gondolta Gendzsi, hogy levelet ír magának Tamakacurának. Eszébe jutott, hogy Szujecumu milyen tehetetlennek bizonyult a levélírás terén, és attól tartott, hogy Tamakacura, a maga furcsa nevelése következtében, még százszor félszegebbnek és tehetetlenebbnek bizonyul. Mielőbb túl akart jutni ezen a rossz tapasztalaton is, ezért haladéktalanul írt is neki. A legbarátságosabb hangon biztosította a lányt pártfogásáról, s a levél szélére ezt a költeményt írta: „Messziről nem látszik, de keresd és megtalálod a szigeten nőtt mezei virágot. Mert az ősi tőről mindegyre új sarjak fakadnak."

Maga Ukon vitte el a levelet, s ő sok mindent elmondott abból is, amiről Gendzsivel beszéltek, és főként azokat a szavait idézte, melyekből kitűnt szívélyessége, jóindulata, mert így kívánta eloszlatni Tamakacura aggodalmait. Gendzsi sok szép szövetet, ruhát és a dajkának meg a társaság többi tagjának különféle ajándékokat küldött. A ruhatárra felügyelő udvarhölgy – Muraszaki beleegyezésével – átkutatott minden szekrényt, és rengeteg ruhát kiteregetett Gendzsi elé. A herceg ezek közül válogatta ki a legkülönlegesebb színű és mintájú darabokat, mert egyre az járt az eszében, mivel ejthetné ámulatba, mivel örvendeztethetné meg legjobban a cukusi háziszőttesekhez szokott lányt.

Ha apja részesíti ennyi kedvességben – de nem: Tamakacurának elég lett volna ennek parányi hányada is –, valóban

boldoggá teszi vele. De nagyon kellemetlen érzést jelentett, hogy lekötelezettjévé váljon valakinek, akit sosem látott, s akitől igazán nem volt semmi várnivalója. És hogy letelepedjék a házában – ez a lehetőség egyenesen megrettentette. Ukon azonban egyre erősködött, hogy ezt az ajánlatot nem lehet elutasítani, és a többiek is azzal érveltek, hogy mihelyt megtalálja illő helyét a világban, apja bánni fogja, hogy annyira elhanyagolta, és sietve érvényesíti majd apai jogait.

„Hogy az öreg Ukon, aki végeredményben senki, semmi, olyan helyzetben van, hogy bármi szolgálatot is tehet, már önmagában véve csoda – mondták –, és hogy ez megeshetett, azt mutatja, hogy valamely istenség vagy Buddha pártunkat fogta. Ahhoz képest, amit Ukon máris tett, az már semmiség, hogy To no Csudzót értesíti, és mihelyt már valamivel kényelmesebben berendezkedtünk . . ."

Barátai így bátorították Tamakacurát. De akár elfogadja a herceg meghívását, akár nem, az udvariasság úgy kívánta, hogy legalább a költeményére válaszoljon. A lány tudta, hogy Gendzsi bíráló szemmel fogja nézni verselését és kézírását, mert felkészült rá, hogy valami reménytelenül parlagi és régimódi írásművet fog kapni. Ettől csak még kényesebb feladattá vált a válasz megfogalmazása. Erősen illatosított kínai papirost választott. „Valami hiba mégis lehetett a mezei virág tövével, mert különben nem maradt volna észrevétlen a tenger mentén elterülő csatakos réten." Így hangzott Tamakacura válasza. Igen fakó tussal írta, és ahogy Gendzsi mohón vizsgálgatni kezdte, az volt a véleménye, hogy a lány írásából hiányzik az erő és határozottság. De a műveltség és előkelőség látszott rajta – jobban, mint várni merészelte. Gendzsi egészében véve nagyon megkönnyebbült.

Most arról kellett határoznia, hogy a ház melyik részében lakjon a lány. Muraszakinál, a déli szárnyban, egyetlen helyiséget sem lehetett nélkülözni. Akikonomu császárnőt rangja nagy udvartartásra kötelezte. Az udvari szabályok megtiltották, hogy bármikor is népes kíséret nélkül jelenjék meg, ezért helyiségeit úgy építették, hogy úgyszólván korlátlan számban elhelyezhessék udvarhölgyeit. Tamakacura részére itt bőven

akadt volna hely, ám csakhamar valósággal elveszettnek érezte volna magát Akikonomu hölgyeinek seregében, de egyébként is, ha itt helyezi el, az lenne a színezete, mintha azt várná a lánytól, hogy ő is a császárnő szolgálatára álljon. Az egyetlen nagyobb szabad hely tehát az a szárny maradt, melyet hivatalos iratainak megőrzésére épített. Az iratok zömét már átadták To no Csudzsónak, s ami még itt maradt, azt könnyen el lehetett helyezni másutt is. Ennek a lakosztálynak az volt az előnye, hogy Tamakacura itt a hulló virágok falva hölgyének közvetlen szomszédságába kerül, márpedig Gendzsi meg volt győződve róla, hogy a hölgy eszes és szíves lénye nagy vigasztalást jelentene az új lakó részére.

És most, amikor már minden készen állt, úgy érezte, addig nem fogadhatja házába Tamakacurát, míg Muraszaki előtt fel nem tárja a teljes igazságot a lány származásáról és a maga kapcsolatáról, mely anyjához fűzte. Alig fogott bele, máris világosan látta, az asszonyt bosszantja, hogy ennyi időn át titkot csinált a dologból.

– Látom, haragszol, mert mindezt nem mondtam el már korábban – mondta a herceg. – Te azonban mindig nagyon jól tudtad, hogy régen, mielőtt még megismertelek, sok ilyen szerelmi kalandom volt, és sohasem láttam értelmét, hogy ezeket szóba hozzam, ha csak valami különleges körülmény nem tette indokolttá. Ebben a dologban roppant lényeges, hogy az ember minden részletet ismerjen, és szívesebben avatlak bele téged, mint bárki mást, egyszerűen azért, mert te mindenkinél drágább vagy számomra.

Ezután elmesélte Jugaóhoz való kapcsolatának egész történetét. Muraszaki világosan érezte, hogy Gendzsi mélyen megindult, de azért nagy örömét is leli benne, hogy minden részletet újból emlékezetébe idézhet.

– Ha az ember beszélgetni kezd, nemegyszer ráterelődik a szó ilyen dolgokra – mondta végül Gendzsi. – Számtalan olyan történetet hallottam, hogy asszonyok vak szenvedéllyel ragaszkodtak valakihez, még olyan esetben is, ha nem viszonozták szerelmüket. Ilyen szenvedélynek nemigen bír ellenállni még olyan ember sem, aki elhatározta, hogy semmi regényt meg

nem tűr életében, és sok olyan férfit láttam, aki azonnal megadta magát. De olyan szerelmet, mint Jugaóé, azt a teljes önfeledtséget, hogy valaki úgy átadja magát egyetlen, egy pillanatra nem szűnő szenvedélynek... ilyet nem láttam, nem hallottam még soha, és ha Jugao életben lenne, semmivel sem jelentéktelenebb helyet töltene be itt, a palotámban, mint például az akasi hölgy... Természetesen sok tekintetben nem volt tökéletes, és ez nem is lehetett másként. Szellemi képessége nem volt nagy, szépsége sem mutatkozott hibátlannak, de páratlanul szeretetre méltó teremtés volt...

– Ha úgy kegyeidbe fogadnád, mint az akasi hölgyet, igazán nem lenne oka panaszra – vetette közbe hirtelen Muraszaki. Mert az akasi epizódon még most sem bírta túltenni magát. De a kis hercegnő* minduntalan bejárt Muraszaki lakosztályába, és most is ott játszadozott a közelben, s ahogy Muraszaki elnézte az ártatlan, kedves kislányt, és eszébe jutott a maga gyermektelensége, megbocsátotta Gendzsi hűtlenségét, hiszen annak köszönhette, hogy ilyen bűbájos játszótárshoz, kis pajtáshoz jutott.

Mindez a kilencedik hónapban történt, de Tamakacura beköltözését még egy ideig halogatni kellett, mert szállását ugyan kijelölték már, de szolgálói még nem voltak. Először is néhány csinos apród és komorna kellett mellé. Az öreg dajka még Cukusiban is el tudta érni, hogy egészen rendes gyerekeket szerzett szolgálatára. Némelykor ugyanis megesett, hogy valaki, akire rossz idők jártak, a fővárosból elvetődött a szigetre, és örült, ha fiát vagy lányát tisztességes háznál elhelyezhette. De hogy menekülve elhagyták Cukusit, ott hagyták ezeket a fiatalokat. Most aztán megbízást adtak a piaci árusoknak meg kereskedőembereknek, hogy tartsák nyitva szemüket, és küldjenek értesítést, mihelyt alkalmas gyerekekkel találkoznak. Ahogy az ilyen nagy városban lenni szokott, hamarosan együtt is volt a takaros kis szolgahad. Egy szót sem szóltak nekik Tamakacura rangjáról: Ukon a saját házában tartotta meg a seregszemlét, mert ekkor Tamakacura is oda költözött, hogy ruhatárát átnézzék – de egyidejűleg szolgálóit is ellátták megfelelő ruházattal, és kioktatták őket kötelességeikre. A költöz-

ködés Gendzsi palotájába a tizedik hónapban zajlott le. A herceg már előbb felkereste a hulló virágok falujának hölgyét, és előkészítette az új szomszédok érkezésére.

– Egyszer régen bensőséges kapcsolat fűzött egy hölgyhöz, aki egészen váratlanul búskomorságba esett: elmenekült az udvarból, és nemsokára meghalt vidéken, egy elhagyatott helyen. Egy kislány maradt utána, akiről éveken át semmi hírt nem kaptam. Mindennek sok-sok éve már, s a kislány ma felnőtt hölgy. Bár mindig is kerestettem, de csak mostanában, egészen véletlenül bukkantam a nyomára. Azonnal elhatároztam, hogy meghívom palotámba, és szomszédságodba, a használatlanul álló irattári helyiségbe szállásolom be. Egyik anyátlan gyermekemmel szemben már bizonyságot tettél határtalan jóságodról, és azt hiszem, e gondot nem érezted túlságosan terhesnek. Ha az új jövevénnyel szemben is olyan tudnál lenni, mint Jugiri herceggel voltál, teljes szívemből hálás lennék neked. A lányt igen szegény falusi környezetben nevelték fel. Sok szempontból bizonyára nincs felkészülve arra az életre, melyet majd itt kell folytatnia. Remélem, hogy te majd tanítgatod . . . – Ezután különböző javaslatokat tett Tamakacura nagyvilági nevelésére vonatkozóan.

– Sejtelmem sem volt róla – válaszolta a hölgy –, hogy még egy lányod van. De nagyon örülök, már csak az akasi gyermek miatt is. Meg vagyok róla győződve, a kicsi el lesz ragadtatva, hogy van egy nővére . . .

– Anyja a legszelídebb, legsimulékonyabb teremtés volt, akit valaha is láttam – mondta Gendzsi. – Lánya, Tamakacura úrhölgy, minden bizonnyal hasonlít rá, és mivel veled roppant könnyű békességben meglenni . . .

– Annyi ráérő időm van – válaszolta a hölgy nagy sietve. – Éppen arra vágyom, hogy egy hozzám hasonló természetű emberről gondoskodhassam kissé, tanácsaimmal segíthessem . . .

Gendzsi szolgáinak és csatlósainak csupán annyit mondtak, hogy rövidesen megérkezik egy idegen hölgy.

– Szeretném tudni, ezúttal ugyan kit szedett fel – jegyezte meg egyikük.

– Nem hiszem, hogy ez valami újabb kaland lenne – szólalt meg egy másik. – Valószínűleg valamelyik elhagyott szeretője lesz, aki most éppen rászorul a segítségére . . .

A társaság három kocsival érkezett. Mivel Ukon felügyelt minden apróságra, az egész költözködés annak rendje-módja szerint bonyolódott, legalábbis nem kerekedett belőle holmi falusi felvonulás, ami feltűnést kelthetett volna. Ahogy megérkeztek, szállásukon már mindenféle ajándék várta őket Gendzsitől. A herceg hagyott nekik időt, hogy elrendezkedjenek, és csak aznap késő este látogatta meg őket. Valamikor régen Tamakacura nemegyszer hallotta, amint túlzó csodálattal úgy emlegették a herceget, „Gendzsi, a Ragyogó". Egyébre nem is emlékezett, hiszen olyan volt az élete, hogy nem jutott el hozzá semmi történet az udvar és a paloták életéről, de nem is törődött ilyesmivel. Most, amikor díszfüggönyének résén át egy pillantást vethetett Gendzsire – csak halványan láthatta, mivel a helyiséget mindössze a válaszfal túlsó oldalán meggyújtott nagy lámpa távoli fénye világította meg –, érzéseibe csodálat és rémület vegyült (maga is elképedt rajta, hogyan lehetséges ez).

Ukon a nehéz bejárati ajtó mindkét szárnyát kitárta, és szertartásos udvariassággal vezette be a herceget.

– Mire jó ez? – ellenkezett a herceg. – Túlságosan nagy ügyet csinálsz abból, hogy eljöttem. Fölösleges az ilyen ünnepélyesség, ha a ház lakóinak kedvük támad, hogy meglátogassák egymást. – Azzal leült a lány függönyökkel körülvett széke mellé. – Ezt a sápadt világítást is bizonyára igen regényesnek érzed – folytatta Ukon felé fordulva. – Tamakacura úrhölgy azonban elfogadta a lányom szerepét, családi összejövetelekhez pedig nagyobb világítás jár. Talán nincs igazam?

Azzal kissé megemelte a függöny egyik csücskét. A lány roppant félénken ült ott, és Gendzsi most már azt is látta, hogy arcát félig elfordítja. De azt is nyomban észrevette, hogy a lány külseje miatt nincs szükség semmi aggodalomra.

– Nem tudnál gondoskodni jobb világításról? – kérdezte Gendzsi, megint csak Ukon felé fordulva. – Olyan bosszantó ez . . .

Ukon gyertyát gyújtott, és magasra tartva odahozta.

– Elég keserves feladat így elindítani a beszélgetést – közölte suttogva Ukonnal. – No, így már jobb lesz.

Már az a mód is, ahogy a lány lehorgasztotta fejét, mint aki fél a másik embernek szemébe nézni, olyan élénken emlékeztette a herceget Jugaóra, hogy nem tudott idegent látni a lányban, és önkéntelenül is a tökéletes meghittség hangján kezdett vele beszélgetni, mintha egész életükben egy fedél alatt laktak volna.

– Kicsi korod óta kereslek, kutatlak mindenfelé – kezdte a herceg –, és most, hogy megtaláltalak, itt ülsz előttem, s látom arckifejezésedet, melyet olyan jól ismerek, ez szinte elviselhetetlen számomra. Oly nagyon kívántam beszélni veled, de most . . . – Elhallgatott, hogy szeméből letörölje a könnyet, s közben Jugao, Jugao páratlan lényének édes emléke zsongott benne. – Nem hiszem – mondta végül, magában számolgatva a Jugao halála óta eltelt éveket –, hogy vér szerinti apa valaha is ennyi időn át kerestette volna gyermekét, mint én kutattam utánad. Valóban, olyan nagy idő telt el közben, hogy értelmes, tapasztalt hölgy lett belőled, és sokkal érdekesebb történetben számolhatsz be arról, hogyan éltél ott, a szigeten, mintha még most is gyermek lennél. Kárpótlásul ez marad nekem, ha már egyszer csupán ilyen sokára találkozhattunk . . .

Mit is meséljen neki? – tűnődött a lány. Jó ideig csak ült szótlanul, lehorgasztott fejjel, végül félénken ezt mondta:

– Jusson eszedbe, kérlek, hogy jómagamat is, akár a piócagyermeket,* hároméves koromban kitettek a tengerre. Ahol partra vetődtem, ott csupán olyasmit élhettem át, amit te csak semmitmondónak érezhetsz. – Szava szinte gyermekded dünnyögésben halt el, akár anyjánál, régestelen-régen.

– Sajnáltalak is, amikor meghallottam, hová vetett a sors – mondta Gendzsi. – De gondom lesz rá, hogy ezentúl senkinek ne fájjon a szíve miattad.

Ezen az estén a lány nem is szólt többet, de már az az egyetlen rövid válasza is meggyőzte Gendzsit, hogy egyáltalában nem holmi jelentéktelen teremtés. A herceg visszatért lakosztályába, s most már bizakodott, hogy a lányt minden nehézség nélkül el tudja indítani a társadalmi érvényesülés útján.

– Szegény Tamakacura olyan sokáig élt vidéken – mondta később Muraszakinak –, hogy egyáltalában nem lepett volna meg, ha igen póriasnak bizonyul, és fel is készültem rá, hogy majd igen sokat el kell néznem neki. De szemlátomást éppen ellenkező a helyzet: képes rá, hogy megállja a helyét. Mulatságos lesz megfigyelni, milyen képet vágnak barátaink, ha híre fut, hogy ez a lány itt lakik a házban. Szinte látom, milyen izgalom fogja el majd némelyiket . . . például mostohaöcsémet, Szocsi no Mija herceget. Tudom, hogy egyébként jó kedélyű, szórakoztató emberek némelykor azért savanyodnak úgy meg, valahányszor látogatóba jönnek hozzánk, mert házunkban eddig nem volt semmi ilyen vonzóerő. Majd igyekszünk minél több mulatságot rendezni a lány ittléte alatt. Mókás lesz látni, melyik ismerősünk vidámodik fel, és melyik őrzi meg szokott ünnepélyes komolyságát.

– Nálad furcsább apát sem láttam még! – kiáltott fel Muraszaki. – Nyomban azon jár az eszed, hogyan használhatnád fel a lányt csaléteknek kevésbé szilárd erkölcsű barátaid számára. Valóban szörnyűség!

– Bárcsak annak idején eszembe jutott volna! – nevetett Gendzsi. – Csak most jövök rá, hogy magad is milyen remekül megfeleltél volna erre a célra. Ostobaság volt, hogy akkoriban nem gondoltam rá. De bárhogy történt is, jobb, hogy téged teljesen megtartottalak magamnak.

Gendzsi kijelentésére Muraszaki elpirult kissé: fiatalabbnak és bűbájosabbnak tetszett, mint valaha. Gendzsi tuskövet hozatott, és egy írásgyakorlásra szánt papírcsíkra leírta ezt a költeményt: „Bár neki és nekem ugyanegy okunk van a gyászra, ő maga mégis csupán úgy tartozik hozzám, mint agg főhöz a vendéghaj."

Ahogy Muraszaki elnézte, milyen mélyeket sóhajt Gendzsi, hogyan járkál fel s alá, és közben suttogva beszél magában, megértette, hogy Jugao iránt érzett szerelme nem afféle kamaszos lángolás volt, hanem olyan vonzalom, mely mélyen felkavarta.

Amikor megmondták Jugirinak, hogy megérkezett egy mostohanővére (akinek létezéséről soha nem hallott), és ott fog

lakni a palotában, s szóltak neki, hogy barátkozzanak össze, és tegyen róla, hogy a lány otthonosan érezze magát, a fiú nyomban elrohant Tamakacura lakosztályába, és így köszönt be:

– Én nem sokat számítok itt, jól tudom, de mivel testvérek vagyunk, úgy gondolom, korábban is hívathattál volna. Ha tudom, ki vagy, boldogan segítek neked a kicsomagolásnál. Igazán szólhattál volna...

Ukon a közelben tartózkodott, és most eltöprengett: „Szegény ifiúr! Bizony nem jól van ez így! Ugyan meddig hitegetik azzal, hogy Tamakacura a nővére? Nincs ez így rendjén..."

Mérhetetlen különbség volt Tamakacura mostani élete és a Cukusiban eltöltött napok közt. Itt, mintegy varázsszóra, egyszeribe ölébe hullt minden, ami az előkelő és kényelmes élethez tartozik, amott meg a legegyszerűbb holmik előteremtése is szüntelen fejtörést jelentett, s ha sikerült is keríteni valami ruhát, bizony piszkos, elnyűtt, ódon volt az már. Itt pedig Gendzsi herceg a lányának, Jugiri herceg pedig a nővérének tekinti...

„Igazi előkelő urak ők mindketten – elmélkedett az öreg Szandzso. – Magam sem értem, miért tartottam olyan nagyra azt az elöljárót." Valahányszor pedig eszébe jutott, hogyan páváskodott a szigeten Taju, az a hitvány alak, majd hogy meg nem ütötte a guta.

Amikor Ukon részletesen elmesélte a dolgokat, Gendzsi készséggel elismerte, hogy Bugo no Szuke ritka bátorságról és bölcsességről tett bizonyságot, amikor kitervelte Cukusiból való hirtelen menekülésüket. Alig hihető, hogy bárki idegen nagyobb odaadással szolgálta volna Tamakacurát, mint ez a tejtestvére, ezért Gendzsinek gondja volt rá, hogy amikor a lány kíséretéhez tartozó urak listáját összeállította, Bugo no Szuke is szerepeljen rajta.

Bugo no Szukének még a legvérmesebb reményei közt sem szerepelt, hogy ő, az egyszerű cukusi parasztember, valaha is beteheti lábát egy miniszter palotájába, de még az sem fordult meg a fejében, hogy valaha életében csak láthat is egy palotát. És most mégis itt volt, és nemcsak ki-be járhatott kedvére, de előkelő urakat és hölgyeket kísért el útjukra, nevükben intézte dolgaikat, és úgy utasítgatta szolgáikat, mintha csak a saját alárendeltjei lettek volna. És hogy teljes legyen a boldogsága, nem múlt el nap, hogy vendéglátó házigazdájuk ne mutatta volna meg jó szándékát az ő úrnője iránt, ne kedveskedett volna neki valami apró, de ötletes figyelmességgel.

Az év végén szokás szerint megtörtént a tavaszi ruhaanyagok kiosztása. Gendzsit az a szándék vezette, hogy az újonnan érkezetteknek ne legyen olyan érzésük, mintha hátrányban lennének a házbeli előkelő hölgyekkel szemben. De attól tartott, hogy bármilyen kecses és bájos is Tamakacura, öltözködés dolgában bizonyára kissé parasztos az ízlése, ezért úgy határozott, hogy a kiosztásra kerülő ruhaselymekkel együtt néhány szőttes ruhát is ad neki, s így fokozatosan szokhatja meg a legújabb divatot. Az udvarhölgyek nagy igyekezettel mind be akarták bizonyítani, hogy kisujjukban van a legdivatosabb feszes ingvállak és köntösök készítésének tudománya, és akkora buzgalommal láttak munkához, hogy amikor sor került rá, és a ruhákat bemutatták Gendzsinek, az így kiáltott fel:

– Attól félek, túlságosan nagy a buzgalmatok. Ha mindegyik ajándékomra ennyi műgondot kell fordítani... márpedig nem szeretném, ha ebből féltékenység támadna... akkor bizony nehéz dolgom lesz.

Így beszélt a herceg, majd az egész ruhatárat átkutatta, és finom anyagokat keresgélt össze. Muraszaki is segítségére sietett, és rendelkezésére bocsátotta a sok drága ruhát, amit a herceg apránként külön az ő ruhatára számára ajándékozott. Most mindet kiteregették és átnézték. Muraszakinak különös tehetsége volt ilyesmihez, és Gendzsi jól tudta, nincs még egy asszony a világon, aki öltözködésében finomabb érzékkel válogatja össze a színeket.

Sorra-rendre hozták a ruhákat, valamennyit frissen, kiporolva: Gendzsi válogatott köztük, egyiket csodálatos sötétvörös színe, másikat különleges mintája vagy érdekes színvegyítése miatt tetette félre.

– Ezt tedd abba a legutolsó dobozba – szólt, s máris kezébe

nyomta a ruhát a hosszú, keskeny ruhásszekrények mellett álldogáló egyik udvarhölgynek. – Majd meg így szólt: – Ezt talán tedd a te dobozodba.

– Úgy látom, nagyon igazságos elosztásra törekszel – szólalt meg Muraszaki. – Meggyőződésem, senkinek sem lesz rá oka, hogy megbántódjék. De szabad javasolnom valamit? Nem lenne helyesebb, ha inkább azt vennénk fontolóra, hogyan illik majd az anyag az illető hölgy egyéniségéhez, nem pedig azt, hogy a ruhák jól festenek-e együtt a dobozban?

– Jól tudom, miért mondod ezt. – Gendzsi elnevette magát. – Azt szeretnéd, ha taglalnám a hölgyek személyes bájait. Így akarod megtudni, milyennek látom őket. De mindjárt beleesel a magad ásta verembe! Az én anyagaim közül választhatsz magadnak kedved szerint, és választásod alapján megtudom, milyennek látod *önmagadat.*

– Halvány sejtelmem sincs róla, milyen vagyok – válaszolta Muraszaki, és kissé elpirult. – Végül is ebben a témában én csak legutolsó sorban vagyok illetékes. Az ember csupán tükörben látja önmagát...

Hosszas vita után végül így osztották el az ajándékokat: Muraszaki egy kívül sárga, belül virágos köntöst kapott, leheletnyi mintája piros szilvavirágból állt – a divatos kelmefestés remeke volt. Az akasi kislánynak testhezálló hosszú ruhát választottak: kívül fehér volt, belül sárga, s végig be volt borítva fényes piros fátyolszövettel. A hulló virágok faluja hölgyének Gendzsi világoskék ruhát ajándékozott, beleszövött tengeri kagyló mintával. Gyönyörű volt a maga bonyolult szövésével, de a színe túlságosan világos lett volna, ha nem borítják elég sűrű, rozsdaszín bolyhok.

Tamakacurának, más egyéb ajándék mellett, testhezálló ruhát küldött: mintája piros alapra szőtt hegyi kerria volt. Úgy tetszett, hogy Muraszaki egy pillantásra sem méltatja ezt a ruhát, ámde Gendzsi helyesen megsejtette, hogy egész idő alatt azt találgatja, mit jelentsen ez a választás. Tamakacura bizonyára jó megjelenésű, akár az apja, To no Csudzso – gondolta Muraszaki – de hiányzik belőle annak vidámsága és kalandvágya. Muraszakinak sejtelme sem volt róla, hogy bármi is elárulja

rajta, min töpreng, éppen ezért meglepődött, amikor Gendzsi egyszerre csak megszólalt:

– Igyekszünk a ruhát az egyéniségnek megfelelően megválasztani, de ez végül úgyis megbukik, és kiderül, hogy csak úgy vaktában ajándékoztunk. Soha nem találok semmit, ami méltó lenne szép barátnőimhez, vagy amiért ne lenne halálos kár, ha csúnyára vesztegetjük. – És közben mosolyogva pillantott az ajándékra, melyet Szujecumunak szánt: kívül fehér, belül zöld, úgynevezett „fűzfa" szövésmintájú ruha volt, rádolgozott szőlőindás kínai díszítéssel.

Az akasi hölgynek fehér köntöst küldött: mintája szilvavirág volt, közte itt-ott egy madár vagy pillangó szálldosott, bélése igen szép sötét bíborszín, szabása pedig kissé a kínai divatot tükrözte. Muraszaki figyelmét ez a választás sem kerülte el, és úgy értelmezte, hogy vetélytársnője, akiről Gendzsi olyan könnyed hangon beszél, valójában jelentékeny helyet foglal el gondolataiban.

Ucuszeminek, aki ekkor már apáca volt, szürke köpenyt szánt, de saját kabátjai közül is küldött neki egyet, és jól tudta, hogy Ucuszemi emlékezni fog rá: jázminvirág-mintás anyagból volt, udvari karmazsinvörös hajtókával, barnásvörös béléssel. Mindegyik dobozban levél is volt, s ebben kérte az illető hölgyet, hogy kedvéért, az újévi ünnep alkalmával, viselje ezt a ruhát. Gendzsi minderre igen nagy gondot fordított, és el sem tudta képzelni, hogy valamelyik ajándékát ne fogadják szívesen. És hogy valóban kedvükre tett, hamarosan kiderült nemcsak az özönével érkező, lelkendező hangú levelekből, de abból is, milyen bőkezűen megjutalmazták a herceg ajándékait szállító embereket. Szujecumu most is a régi palotában, a Nidzso-inben lakott, és az ő ajándékával érkező küldönc különleges jutalmat várt, mivel igen nagy utat kellett megtennie. De Szujecumu szemében ez nem üzleti ügy, hanem etikettkérdés volt. Valamikor régen őt úgy tanították, hogy az ilyen ajándék udvarias tisztelgést jelent, amelyre azonos nyelven illik válaszolni: előszedett hát egy narancsszínű köntöst, mely a kézelőnél már alaposan kirojtosodott. Rátűzte levelét, és a köntöst a küldönc vállára vetette. A levelet roppantul illatos micsinokui

papirosra írta, melyet az idő nem csak alaposan megsárgított, de már a rendes vastagságát is kétszeresére duzzasztotta. „Ó jaj, hogy ajándékod csupán arra jó – írta –, hogy távollétedre emlékeztessen! Milyen örömem lehetne a ruhában, ha sosem látod meg rajtam?" A levélre egy költemény következett: „Volt-e valaha is ajándék, mely nagyobb szívtelenségről árulkodott? Íme, visszaküldöm: itt a kínai köntösöd, alig is viseltem, de kifakult sós könnyeimtől." A régimódi, kicirkalmazott kézírás pompásan illett a költemény dagályos stílusához. Gendzsi, mialatt olvasta, minduntalan felnevetett, és amikor észrevette, hogy Muraszaki csodálkozva néz rá, átnyújtotta neki Szujecumu üzenetét. Aztán megnézegette a piszkos, ócska köpenyt, mely a hoppon maradt küldönc útján érkezett, és közben olyan borús volt az arca, hogy a jóember először megbújt a szobában ácsorgók hát mögött, majd el is oldalgott: félt, hogy megsértette az etikettszabályokat, mert őfensége színe elé be merte hozni azt a vacak holmit. Kínja láttán a szolganép nagy sutyorgásba, nevetgélésbe kezdett. Akinek kedve tartja, ám nevessen kedvére a hercegnő régimódi viselkedése nyomán kialakuló helyzeteken, de már maga a tény, hogy idejétmúlt divathoz való ragaszkodás ilyen nevetségessé válhat, roppant nyugtalanító gondolatokat támasztott.

– Nincs is ezen semmi nevetnivaló – mondta Gendzsi. – Csupa nyugtalanító érzés fog el, ahogy olvasom a kifejezéseit: „kínai köpeny", meg hogy: „kifakult sós könnyeimtől". Egy-két nemzedékkel ezelőtt még minden ruha „kínai" volt, és bármilyen alkalomra írták is a költeményt, a ruha ujját mindig „könny áztatta". És mi a helyzet a ti verseitekkel vagy az enyémekkel? Jobbak-e csak egy hajszálnyival is? Lehet, hogy mi más fordulatokat alkalmazunk, mint a hercegnő, de ezeket verselésnél mi is éppúgy derűre-borúra leírjuk, és éppolyan érzéketlennek bizonyulunk, akárcsak ő a mi korunk nyelvével szemben. És így van ez nemcsak a magunkforma műkedvelők esetében, de azoknál is, akiknek egész hírnevük állítólagos költői tehetségükön nyugszik. Emlékeztek, milyen is, amikor az udvari ünnepségeken unos-untalan hajtogatják: *madoi, madoi?** Csoda, hogy még nincsenek torkig ezzel a szóval. Nem

is olyan régen azt a szót, hogy *adabito,* „te hűtelen", jól nevelt emberek minden szerelmes levelükbe beleszőtték. A harmadik sorban aztán addig ragozgatták: „a hűtlennek", „a hűtlentől" és így tovább, míg végre eszükbe jutott valami befejező verssor. És mindnyájan így csináljuk. Böngésszük a szépen kicirkalmazott *Verselési tanácsadót,* és ha már kellő számú frázist bemagoltunk, legközelebb, amint alkalom adódik, hasznosítjuk. Ez a módszer viszont nem nagy változatosságot eredményez. És ha mi is egyhangúak vagyunk, miért ne lenne az a szegény hercegnő, akinek elvei tiltják, hogy bármilyen könyvet is kezébe vegyen, kivéve azt a hazai készítésű, sárgult papírra írt néhány elavult minta-versgyűjteményt, melyekkel apja, Hitacsi herceg, valamikor régen megismertette őt. Ezen kívül más olvasmányt nem is engedélyezhettek neki, mint *A honi dalköltés kalauzát.* Sajnos, ez a könyv szinte kizárólag a *Kerülendő hibák*kal foglalkozik: tilalmai, szőrszálhasogatásai csupán arra voltak jók, hogy növeljék a természetében amúgy is meglevő merevséget. Csoda-e, ha ilyen nevelés eredményeként minden írása elcsépelt és szürke?

– Túlságosan szigorú vagy – vette védelmébe Muraszaki a hercegnőt. – Bármit mondasz is, ezúttal mégiscsak sikerült összehoznia a választ, mégpedig haladéktalanul. Kérlek, add nekem versének egy másolatát, hadd mutassam meg az akasi kislánynak. Nekem is voltak olyan könyveim, mint a *Verselési kalauz,* de fogalmam sincs róla, hová kallódtak el. Lehet, hogy belevette magát a moly, tehát kidobták. Azt hiszem, aki nem ismeri a régi frázisgyűjteményeket, bűbájosan különlegesnek, eredetinek érzi Szujecumu költeményét. Nézzük csak...

– Ne tégy ilyesmit – vágott közbe Gendzsi. – Tönkreteszed a kislány egész nevelését, ha már most felébreszted benne az érdeklődést a költészet iránt. Elismert alapelv, hogy a nő, bármekkora készsége mutatkozzék is a tudomány vagy művészet valamely ágában, semmiképp ne éljen vele, mert különben az a veszély fenyegeti, hogy mindez elvonja figyelmét tulajdonképpeni hivatásáról, kötelezettségeiről. Minden tárgyból éppen csak annyit tudjon, hogy teljes elhanyagolással senki ne vádolhassa. Ennél tovább csak veszedelem árán mehet: vagy

aláássa azt az erejét, amit a szemérem jelent, vagy csorbát szenved szelíd bája, pedig enélkül egyetlen nő sem arathat tetszést.

Ezenközben viszont megfeledkezett róla, hogy Szujecumu levelét meg kell válaszolnia. Muraszakinak igaza volt: a hercegnő költeményének valóban van rejtett értelme, s abból kitetszik, hogy vigasztalást vár. Nem vallott volna Gendzsire, hogy ne gondoljon óhajával, és mivel érezte, hogy a hercegnő nem olyan nagyon igényes, papírra vetette válaszát: „Ha szívtelenségről beszélhetünk, akkor sem engem, hanem téged illet a vád: lám, azt írod, visszaküldöd a köntöst, pedig ha tudod, hogyan vedd fel,* szerelemről álmodsz."

ÖTÖDIK FEJEZET

Az év első dala

Újév napjának reggelén pompás idő köszöntött be.* A levegő enyhe volt, ragyogott a napfény, és az égbolton egyetlen felhő sem úszott. A kertekben mindenütt, még tenyérnyi kopár helyecskéken is, friss hajtás sarjadt, és napról napra tündöklőbben zöldellt a hóban; a fákat még ködfátyol takarta, mintha csak azzal a szándékkal burkolóznának be, hogy rejtett csodájuk későbbre maradjon meglepetésnek. Ez az örömteli változás nemcsak a kerteken, erdőkön látszott meg: bár maguk sem tudták, miért, férfit és nőt egyaránt egyszeribe vidám, bizakodó hangulat fogott el. Képzelhető, hogy az első tavaszi napok varázsa, amely mindenütt olyan gyönyörűséges volt, hogyan bontakozott ki Gendzsi palotájának kertjeiben, a jádetörmelékkel felhintett ösvényeken, a ligetekben, a tavak körül. Fárasztó és tökéletlen lenne bármi leírás, amivel megpróbálnám visszaadni annak a négy kis birodalomnak minden szépségét, amelyet Gendzsi szíve legkedvesebb hölgyeinek juttatott. Annyit azonban mondhatok, hogy a tavaszi kert,* nagy

gyümölcsfa-ligeteivel, most éppen messze túlszárnyalta a többit, és Muraszaki, még díszparavánja mögött is, szilvavirág illatától terhes levegőt szívott magába. Tehát valóságos földre szállt menny volt ez a hely, de olyan menny, mely sokféle kényelmével és meghitt hangulatával a halandó ember vágyaihoz igazodott. Az akasi hercegnő még most is Muraszaki lakosztályában lakott. Az udvarhölgyek közül a fiatalabbja az ő rendelkezésére állt, míg az idősebbek, valamint azok a hölgyek, akik valamiben jeleskedtek, megmaradtak Muraszaki szolgálatában.

Az év harmadik napján történt. Már valamennyien összegyűltek a tükörkalács* körül, és nagy nyüzsgés, nevetgélés közepette elmondták a „Bárha ezer évig lakhatnánk árnyékodban" kezdetű verset meg más újévi költeményeket, amikor Gendzsi váratlanul megjelent: sokan nagy hirtelen imára tették össze kezüket. Látszott a hölgyeken, mennyire kényelmetlen számukra, hogy így rajtakapják őket, amint igencsak félvállról veszik a nap szent szokásait. Erre Gendzsi nevetve így szólt hozzájuk:

– Ugyan már! Semmi szükség rá, hogy ilyen komolyan vegyétek az értünk mondott imát. Meggyőződésem, hogy mindegyikőtöknek éppen elég kérnivalója van a maga számára. Mondjátok hát meg, mi az, amire ebben az évben a legjobban vágytok, és én is segítek leesdeni kívánságotokat.

A hölgyek között volt egy bizonyos Csudzso nevezetű* is, aki magánál Gendzsinél volt udvarhölgy, de a herceg, száműzetésekor, átengedte Muraszakinak. A szegény hölgy nagyon jól tudta, hogy jómaga mit kívánna leginkább, de csupán enynyit mondott:

– Éppen most kezdtem törni a fejemet, mit is kérjek magamnak, de csupán odáig jutottam el, hogy elmondtam az imát: „Bárcsak addig élhetne hercegünk, míg áll Kagami hegye* Omi tartományban."

A reggel egy sereg újévi látogató fogadásával múlt el, majd Gendzsi fel akarta keresni palotájának lakóit, hogy elmondja nekik jókívánságait, és megnézze, hogyan festenek a hölgyek újévi ruhájukban.

– A te hölgyeid szemlátomást nem veszik elég komolyan ezeket a szokásokat – mondta Muraszakinak. – Megleptem őket, amint valamennyien viháncoltak, ahelyett hogy imádkoztak volna. Neked és nekem külön ájtatosságot kell tartanunk.

Ezután a herceg elmondta az imát, de bizony beletoldott, amiből kitetszett, hogy jómaga is csak egészen kevéssel veszi komolyabban a dolgot, mint a hölgyek, akiket az imént megbírált. Ezután ezt a költeményt nyújtotta át Muraszakinak: „Szerelmünk folyója legyen oly tiszta, mint ama tó vize, melyen a tavaszi napsütés az utolsó jégkérget is elolvasztotta." Mire az asszony így válaszolt: „Látom, amint e tó fényes tükrén tovavonulnak a felhőtlen évek, amelyeket a szerelem tartogat számunkra." Erre Gendzsi most is azt kezdte bizonygatni (de sokszor tette már!), hogy bármit beszéljenek is róla, vagy bármit vél rajta látni ő maga, soha ne féljen. És roppant szenvedélyesen, meggyőződéssel hangoztatta, hogy minden érzése, cselekedete mögött Muraszaki iránt érzett szerelme húzódik meg, melyen nem változtat semmi más, múló érzés vagy szeszély. Pillanatnyilag meg is győzte Muraszakit, és az örömmel hallgatta fogadkozásait.

Nemcsak az év harmadik napja volt, de a patkány napja is,* így hát kiváló alkalmat jelentett imára és nagy elszánásokra.

Gendzsi következő látogatása az akasi kislánynak szólt. Kis szolgálólányai és apródjai az ablak előtt húzódó dombon éppen újévi játékokat játszottak, cibálták a törpefenyőket, s szemlátomást kimondhatatlan örömüket lelték ebben a foglalatosságban. A kis hercegnő szobáiban hegyén-hátán édességgel teli dobozok és kosárkák álltak – valamennyit anyjától kapta ajándékba. És az egyik játékra – kis fülemüle volt az, mely ötlevelű fenyőágon ült – panaszos üzenetet kötöttek: „Az *én* otthonomban sohasem hallani a fülemüle hangját . . .* Mellette ez a költemény állt:

Ó fülemüle, oly sok hónapon át,
míg idegenek hallhatták hangodat,

én csak vártam. Hát ne tagadd meg tőlem
az év első dalát!

Gendzsi elolvasta a költeményt, és meghatódott, mert tudta, hogy az akasi hölgyet csupán nagy felindultsága késztethette arra, hogy ilyen szomorú hangot pendítsen meg újévi költeményében.

– Gyere, kis fülemüle! – szólt a gyermekhez. – Iparkodj a válasszal. Valóban szívtelenség lenne, ha tavaszi hangodat sajnálnád attól, akitől ezek a szép holmik érkeztek!

Azzal a mellette álló szolgától elkérte a maga tusküvét, előkészítette a kislánynak, és máris szólt neki, hogy fogjon hozzá. Elnézte, amint írt: olyan bájos volt a lányka, hogy érezte, irigyel mindenkit, aki naphosszat mellette lehet, és rádöbbent, megbocsáthatatlan vétket követett el, hogy ekkora boldogságtól éveken át megfosztotta az akasi hölgyet. Megnézte, mit írt a kislány. „Bár évek óta tart a távollét, a fülemüle nem egykönnyen feledheti el a fát, melyen először fészkelt, és ahol megtanult énekelni." A lapos versikének volt egy előnye: az anya biztos lehet benne, hogy a költemény felnőttek segítsége nélkül készült.

A nyári palotaszárny* nem volt éppen a legszebb, ámbár ebben az évszakban alig is lehetett volna várni, hogy vonzóbb legyen. Gendzsi körülnézett, de semmit nem látott, ami valami sajátos ízlésről vagy hajlamról árulkodott volna: a hölgy által meghonosított rend egyszerűen finom ízlésre és jó nevelésre vallott. A herceg érzelmei az itt lakó hölgy iránt évek óta egy cseppet sem lanyhultak, de meghittebb bizalmasságra sem késztették. Éppen ezért már régóta sokkal szilárdabb és zavartalanabb kapcsolat alakult ki köztük, mint valaha is létezhet olyan férfi és nő között, akik szerelmespárnak számítanak. Aznap reggel egy ideig elbeszélgetett a hölggyel. A hölgy díszparavánja mögött ült, ámde a herceg egyszerre csak óvatosan fölemelte a függöny egyik sarkát és bekémlelt. Milyen keveset változott a hölgy! Azt viszont sajnálattal látta, hogy nem valami jól fest rajta az ajándékba küldött újévi ruha. Az utóbbi évek alatt a hölgy haja jócskán meggyérült, s így régi hajvise-

letét már csak úgy tudta megtartani, hogy hajzatát hamis fürtökkel tette dúsabbá. Gendzsi ezt már rég megszokta, de most azon kezdte törni a fejét, vajon mások milyennek láthatják a hölgyet, és nyomban úgy érezte, hogy középkorú, csúnyácska asszony lehet a szemükben. Annál jobb tehát, hogy neki, aki szerette, megadatott az a különös képesség, hogy ma is jobbára olyannak lássa, mint régen, nem pedig úgy, amilyen most. És mi lenne, ha az asszony egy napon ráunna, ahogy nőknek gyakran elegük lesz azokból a férfiakból, akik igen keveset nyújtanak nekik, akár jómaga is ennek az asszonynak?!

Ilyen gondolatok jártak Gendzsi fejében, míg ott ült nála. „Nagy szerencsénk volt mindkettőnknek – összegezte magában a dolgot. – Nekem azért, mert jól tudom áltatni magam, neki pedig azért, mert olyan higgadtan fogad mindent a sorstól."

Hosszan elbeszélgettek, főként a régi időkről, míg csak eszébe nem jutott, hogy már rég úton kellene lennie a nyugati szárny felé.

Ahhoz képest, hogy Tamakacura még csak rövid ideje lakott ott, máris rendkívül kellemesen berendezkedett. Szép számban levő, csinos szolgálónői révén pedig nagy élénkség is uralkodott errefelé. A terjedelmes, nélkülözhetetlen bútordarabok már mind megérkeztek, de a kisebb berendezési tárgyakból még hiányzott egy és más. Ez bizonyos tekintetben előnyt jelentett, mert lakosztálya így tágasnak és egyszerűnek tetszett – ennek pedig megvolt a maga varázsa. Ám a lakosztály úrnője, midőn váratlanul belépett, szépségével egyenesen zavarba ejtette Gendzsit. Milyen tökéletesen állt rajta a hegyi kerria mintás, testhezálló, hosszú ruha! Óhatatlanul össze kellett hasonlítania azzal a hölggyel, akitől az imént búcsúzott el, s Gendzsinek eszébe is jutott, hogy a lányon valóban semmit sem találni, ami ne bírná el, hogy szemügyre vegyék, semmit, ami jóindulatú elnézésre szorulna: a feje búbjától a lába ujjáig maga volt a sugárzó üdeség és káprázatos ifjúság. Haja a fürtök végén kissé meg volt ritkítva – habár ez még a régi, nehéz napokban tett valamely fogadalom emlékét őrizte –, s ettől a lány minden mozdulata könnyed, lenge lett, ami összhangban állt levegős lakosztályával. Ha Gendzsi nem az apa szerepét

választotta volna magának, most nem lett volna alkalma elnézni, amint a lány, minden elfogódottság nélkül, fel s alá repdes a szobában . . . A lány viszont megszokta Gendzsi fesztelen látogatásait, maradéktalanul élvezte a herceg társaságát, sőt azt sem bánta volna, ha Gendzsi valamivel kevesebb respektussal bánik vele . . . Ámde ekkor egyszeribe felötlött benne, hogy Gendzsi végül is csak játssza az apa szerepét, s ekkor úgy érezte, hogy már eddig is többet engedélyezett neki, mintsem helyzetükhöz illik.

– Úgy érzem – mondta végül Gendzsi –, mintha már évek óta itt laknál, és meg vagyok győződve, hogy soha nem lesz okom megbánni jóveteledet. De házam többi lakójával te még nem barátkoztál meg úgy, mint én veled. Észrevettem, hogy Muraszaki úrhölgyet nem szoktad meglátogatni. Ez rosszul esik nekem, de remélem, hogy a jövőben eljársz hozzá, minden formaság nélkül, valahányszor csak kedved tartja. Nagy segítségére lehetnél a nála lakó kislány körül. Például vállalhatnád, hogy te tanítod zenére . . . Biztosan tudom, hogy Muraszaki úrhölgy lakosztályában mindenki fölöttébb előzékeny és kedves lesz hozzád . . . Igérd meg, hogy próbát teszel!

– Ha úgy kívánod! – a lány csupán ennyit mondott, de hangján érződött, hogy szívesen engedelmeskedik.

Már besötétedett, mikor belépett az akasi hölgy lakosztályába. Az egyik nyitott ajtón át a szél fuvallata a szobában levő emelvény felől finom, különleges keverésű illatot hozott a herceg felé. De hol lehetett a hölgy? A herceg alaposan szétnézett a szobában, de hiába. Ott látta az írószeres dobozkát, s karnyújtásnyira tőle egy halom könyv meg papiros hevert. Egy hosszú, lapos, lojangi kínai brokáttal szegélyezett párnán szép citera hevert. A parazsas serpenyőben – melyen még a félhomályban is látszott, hogy becses, különleges munka – csipetnyi tömjén égett abból a fajtából, amelyet „az udvari ember kedves illata" néven ismernek. Ez töltötte be az egész szobát, s ahogy elvegyült a mosusz illatával, bódítón megcsapta Gendzsit, már amikor bekanyarodott a folyosóra. Ahogy közelebb lépett, hogy megnézegesse az emelvényen heverő papírlapokat, észrevette, hogy bár akad közte sok különböző stí-

lusú írásgyakorlat s némelyike egészen érdekes, de különlegesebb, igényesebb folyóírással nincs ott semmilyen próbálkozás. Ott hevert már a kislány levele, amelyben megköszöni a játékmadarat és az ágacskát. Látszott, hogy a hölgy, nagy boldogságában, éppen másolgatott egy sereg, alkalomhoz illő klasszikus verset. De az írások közt volt egy saját költeménye is: „Mily kimondhatatlan boldogság! A fülemüle, mely a tavasz virágainak csalogatására távoli erdőbe költözött, ím visszatért a völgybe, fészkére!" A hölgy lemásolt régi verseket, mint a „Dalodra vártam" és a „Házam ott áll, ahol a szilvafa virágzik" kezdetű költeményeket és még számtalan verssort, töredéket, ami mind átcikázik az ember agyán, mikor váratlanul vigaszra lel. Gendzsi egyenként felszedegette a papírokat, és bár restellte, mégis el-elmosolyodott. Aztán bemártotta a tollat, és már éppen meg akarta írni üzenetét, amikor az akasi hölgy váratlanul előjött a hátsó szobából. Hiába vette körül most már akkora pompa, lényében még most is őrzött némi alázatosságot, aggódó tetszenivágyást, annak jeléül, hogy más társadalmi osztályhoz tartozik. Ám ahogy ott állt, és csaknem teljesen simán aláomló, hollófekete haja elütött ruhájának fehér színétől, Gendzsi különös vonzást érzett. Újév napjának éjszakája volt. Gendzsi nemigen tehette meg, hogy távol maradjon lakosztályától, mert látogatók jöhettek, de Muraszaki is várta...

Mégis az akasi hölgy lakosztályában töltötte az éjszakát, ez pedig sok helyütt nagy csalódást keltett, főként a déli szárnyban, ahol Muraszaki udvarhölgyei keserű szavakat ejtettek a herceg oly rosszkor elkövetett hűtlensége miatt...

Úgyszólván sötét volt még, amikor Gendzsi visszatért, bizonygatva önmaga előtt, hogy bár későn jött haza, de azt nem mondhatják, hogy egész éjszakára kimaradt. Az akasi hölgy viszont úgy érezte, hogy a herceg nagyon korán kerekedett fel, hiszen épp csak elkezdődött az éjszaka. A herceg látogatása mégis végtelenül boldoggá tette. Muraszaki bizonyára ébren várhatta, így Gendzsi felkészült rá, hogy igen rossz hangulatban találja. De az ember sosem lehet biztos semmiben, ezért puhatolózva megszólalt:

– Elszundítottam... és milyen kényelmetlen helyzetben! Egészen gyerekes dolog volt... Ültömben elaludtam. Bár felkeltettek volna! Balul sikerült figyelmesség volt részükről...

De nem: Muraszaki egy árva szót sem válaszolt. Ahogy a herceg látta, hogy pillanatnyilag úgysem tehet egyebet, lefeküdt és alvást színlelt, de mihelyt kivilágosodott, felkelt és kiment a szobából.

Másnap roppant sok dolgot jelentett az újévi fogadás, de ez merő szerencse volt, mert megőrizhette tekintélyét. Szokás szerint csaknem mindenki megjelent az udvartól, a hercegek, a miniszterek, a nemesek. Gendzsi hangversenyt adatott, majd kiosztott sok csecsebecsét és újévi ajándékot. A vendégeskedés még az idősebb és kevésbé hírneves vendégek számára is igen izgalmasnak ígérkezett, elképzelhető tehát, milyen várakozással gondoltak rá ebben az évben az ifjabb hercegek és nemesurak, hisz szüntelenül kalandokra vártak, és most abban a gondolatban tetszelegtek, hogy a Gendzsi palotájába újonnan érkezett ifjú hölgy cseppet sem elérhetetlen számukra. A szelíd esti szellő a ház minden zegét-zugát betöltötte a virágzó gyümölcsfák illatával, de a legédesebben illatoztak a Muraszaki kertjében virágba borult szilvafák. Éppen elérkezett a megnevezhetetlen óra, amikor már vége a nappalnak, de nincs még éjszaka. Megkezdődött a hangverseny; a levegőben édes dallamban áradt a fuvolaszó és húrok pengése, s végre felhangzott a „Virágozzék, gyarapodjék ez a ház"* ringató üteme; lüktetően visszatérő sorát, „De édes is a *szaki*-fű!", a társaság nagy lelkesedésére Gendzsi is énekelte. Valóban, a hercegben megvolt az a különös adomány is, hogy ami éppen soron volt, akár tánc, akár zene vagy bármi más, ha egyszer ő maga bekapcsolódott, környezetében ez mindenkit máris olyan teljesítményre sarkallt, amit az maga sem hitt volna el önmagáról.

Ezalatt a házbeli hölgyek, lakosztályuk magányában, mást nemigen hallottak, csak a lovak patáinak dobogását, a kocsik dübörgését; olyan volt a helyzetük, akár azoké, akik valami szerény érdemükért üdvözültek: bár a Paradicsomban születtek újjá, de lakóhelyül csupán ki nem feslett lótuszbimbót kaptak.* De még rosszabbul jártak azok, akik a régi keleti szárny-

ban laktak; régebben ugyanis legalább fültanúi lehettek az ilyen ünnepségnek, de most teljes elzártságra és tétlenségre voltak kárhoztatva, s ez még csak növekedhet az évek múlásával. Teljesen le is mondhattak volna az udvari életről, és visszavonulhattak volna a „hegyi ösvényekre, ahol ismeretlen a bánat" – de nem tették. Viszont, ha voltak is sérelmeik, egy árva panaszos szót nem ejtettek. Igaz, ha leszámítjuk, hogy leginkább csak magukra voltak hagyatva, egyébként nem is igen lehetett okuk panaszra. Teljes kényelemben és biztonságban voltak elszállásolva. Amelyikük vallásos volt, háborítatlanul végezhette ájtatosságait, aki viszont tanulni kívánt, bőven futotta idejéből, hogy akár ezer füzetet is megtöltsön hazai írásjegyekkel. Bármi kívánságuk volt lakásukkal vagy a berendezéssel kapcsolatban, csak szóltak és máris teljesült. És néhanapján jótevőjük is meglátogatta őket – így ezen a tavaszon is, mihelyt véget értek a sürgés-forgással teli újévi ünnepnapok.

Végtére is Szujecumu Hitacsi herceg lánya volt, s így elég tekintélyes udvartartásra volt joga. Gendzsi el is látta elég szép számú kísérettel. Valóban olyan volt a környezete, hogy jobbat nem is kívánhatott. Maga a hercegnő rendkívül megváltozott az utóbbi időben. Haja már egészen megszürkült. Gendzsi látta, hogy ez zavarja a hölgyet, és szemlátomást azon töpreng, hogyan hat ez rá; ezért, beszélgetés közben, eleinte nem nézett rá. Pillantása persze a hölgy öltözékére szállt. Látta, hogy az újévi ajándékul küldött ruha van rajta, de most bizony nagyon furcsán festett, s a herceg elámult, hogyan is juthatott eszébe, hogy ilyen, hozzá egyáltalán nem illő ruhát ajándékozzon neki, amikor rájött, hogy a hiba egyesegyedül abban keresendő, aki a ruhát viseli. A hercegnő a ruha fölé vékony, béleletlen, tompa fekete krepp köpenyt öltött: olyan merev anyagból volt, hogy minden mozdulatra ropogott. Pedig az ajándékba kapott szőttes ruhához vastag köpeny kívánkozott, s természetesen az is látszott, hogy majd megveszi a hideg ebben az öltözékben. Pedig a herceg bőven küldött neki téli köpenyre való anyagot. Ugyan mit csinálhatott velük? Ámbár Szujecumun szemlátomást semmi sem érvényesült, minden anyag valahogy kopottnak, színehagyottnak tetszett – csupán az az egyetlen virág virított rajta . . .* De az ember ne jártassa az eszét ilyesmin. És Gendzsi határozott mozdulattal behúzta a félrevont függönyszárnyat.

A hercegnőben nem élt sértődöttség. Beérte vele, hogy a herceg évről évre csalhatatlan jelét adta vonzalmának. Hát nem mindig is úgy bánt vele, mint hozzá közel álló, egyenrangú barátnőjével, akit teljesen bizalmába fogadott, akivel a legkeresetlenebb hangnemben társalgott? Mi a vonzalom, ha nem ez?

Ezalatt Gendzsinek meg az járt az eszében, milyen fárasztó és unalmas teremtés is a hercegnő. De úgy döntött, el kell szánnia magát, hogy némileg barátságosabb legyen hozzá, mivel egészen bizonyos, hogy ezt a feladatot senki más nem vállalja el helyette.

Gendzsi észrevette, hogy a hercegnőnek beszéd közben is a szó szoros értelmében vacog a foga a hidegtől. Megrettenve nézte.

– Nincs senki, aki törődjék a ruházatoddal? – kérdezte. – Nem hinném, hogy az ilyen merev, esetlen felsőruha valami nagyon illik jelenlegi környezetedhez. Például ez a köpönyeg. De ha már ragaszkodsz hozzá, legalább légy következetes, és ugyanilyen jellegű ruha fölé hordd. Mégsem viselhetsz emilyen stílusú köpenyt, amolyan stílusú ruha fölött.

Gendzsi még egyszer sem mondta meg ilyen keresetlenül a véleményét, ámde a hercegnő csak kuncogott.

– Bátyám, Daigo no Azari, azt ígérte, hogy megőrzi nekem azokat a meleg anyagokat, és mind elvitte, mielőtt időm lett volna, hogy ruhát csináltassak belőlük. Még a cobolyprémemet is elvitte.* És így bizony fázom . . .

Bátyja nyilvánvalóan még fázósabb lehetett. Gendzsi csak roppant vörös orral tudta elképzelni a férfiút. A jámbor hiszékenység kétségtelenül megnyerő tulajdonság, ám a hölgy kissé túlzásba viszi. De annyi bizonyos, hogy ez nála nem tettetés, ezért hát Gendzsi jókedvűen így válaszolt:

– Ami a cobolyprémedet illeti, örömmel hallom, milyen sorsra jutott. Mindig az volt a véleményem, hogy azt esőben,

hóban kell hordani. Bátyád bizonyára a hegyekbe készül zarándokútra. De *ettől* neked még igazán nem kell fáznod. Ebből a fehér selyemből annyit kaphatsz, amennyit csak akarsz, és nyugodtan csináltasd meg hét rétegben, ha szerinted így nem elég meleg. Kérlek, szüntelenül emlékeztess ígéretemre, mert ha valamit nem teszek meg nyomban, könnyen elfelejtem. Sohasem volt jó emlékezőtehetségem, mindig segítségre szorultam, most pedig, hogy időmet és figyelmemet egyszerre annyi oldalról igénybe veszik, minden elmarad, ha csak nem emlékeztetnek rá szüntelen . . .

És mivel úgy érezte, legbiztosabb, ha cselekszik, míg eszében van a dolog, küldöncöt menesztett az új palotába újabb brokát- és selyemküldeményért.

A Nidzso-int szépen rendben tartották, gondozták, de mivel már nem itt volt a herceg fő rezidenciája, némileg elhagyatottnak tetszett. A kertek viszont éppolyan gyönyörűségesek voltak, mint valaha. Virágba borultan állt a piros szilva, s bizony kár, hogy szépségét és illatát, mondhatni, eltékozolja! Gendzsi e sorokat suttogta: „Tavaszt látni jöttem régi otthonomba, és ritkább virágra leltem, mint valaha is nyitott gyümölcsfa ágán!"*

A hercegnő meghallotta szavait, de szerencsére nem értette meg a kevéssé hízelgő célzást.

Gendzsi rövid látogatást tett Ucuszeminél is, aki már apáca volt. Ucuszemi úgy rendezkedett be, hogy nyomát sem lehetett látni semmi dísznek vagy személyes ízlésnek. Mindegyik szobája úgy festett, mint holmi hivatali várószoba. Csak egyetlen feltűnő darab akadt ott, egy nagy Buddha szobor; Gendzsi már kesergett magában, hogy ilyen rideg, maga mellett semmit meg nem tűrő kegyes jámborság kerítette hatalmába azt a bájos, szelíd teremtést, de egyszerre meglátta Ucuszemi imakönyvének díszítését, az oltár elrendezését, a tálkákban úszó virágszirmokat. Mindez és még sok apró finomság arról árulkodott, hogy a vallásos szigorúság alatt még nem halt el teljesen Ucuszemi szíve. Kékesszürke díszfüggönye finom ízlésről és gondosságról tanúskodott. Ucuszemi olyan messzire ült le mögötte, hogy alig lehetett látni. De egyetlen szín mégis

világított a sötétben: az ő, Gendzsi, ajándéka. Az élénk színű ruha ujja ki-kivillant Ucuszemi szürke köpenye alól. Gendzsi meghatva látta, hogy jó szívvel fogadták ajándékát, és könnyes volt a szeme, amikor megszólalt:

– Tudom, hogy most már emlékeznem sem szabad arra, hogyan éreztem egykor irányodban. De szerelmünk kezdettől fogva mást sem hozott számunkra, mint zaklatottságot, bánatot. És jól is van ez így, hogy ha már barátságban maradtunk, most egészen másképp nézünk egymásra.

Ucuszemi is mély megindultságot érzett. Végül ezt mondta:

– Hogyan is kételkedhettem jóakaratodban, amikor pedig láttam, mennyit fáradoztál, hogy gondoskodhass rólam, hogy megvédj . . . Bizony hálátlan lettem volna . . .

– Állíthatom, hogy még sok más szerelmes férfi szenvedett úgy, ahogy én – szólt Gendzsi, mert igyekezett könnyedebb hangon folytatni a társalgást. – Buddha büntetésből mérte rád mostani életedet, mert annyi férfi szívét összetörted. És hogyan szenvedhettek a többiek, ha csak töredékrészében is azt kellett átélniük, mint nekem! Nem egyszer, de sokszor, újra meg újra beléd szerettem. És a többiek . . . Látod, én tudtam, hogy igazam van. Bizonyos vagyok benne, hogy te most arra gondolsz, volt egy olyan akadály, amely mellett eltörpült a mi ifjúkori kalandunk.

Gendzsit kizárólag az a szándék vezette, hogy a beszélgetést elterelje kettőjük kapcsolatáról, és csak mondta, ami éppen eszébe jutott. De Ucuszemi nyomban azt képzelte, hogy a hercegnek kerülőúton fülébe jutott az a szörnyű dolog . . .* Elpirult és halk hangon így szólt:

– Ne emlékeztess erre. Már maga az, hogy hallottál róla, elég büntetés számomra . . .

És elsírta magát.

Gendzsi nem tudta, mire céloz Ucuszemi. Azt hitte, hogy az asszonyt csupán fokozódó melankóliája és félénksége késztette arra, hogy elvonuljon a világtól. Hogyan beszélgessen vele, ha már egy elejtett megjegyzésére is zokogásban tör ki? Nem akart még elmenni, de semmi könnyed társalgási téma nem jutott eszébe. Néhány általános érdeklődő szó után el is

búcsúzott. Bárcsak Szujecumu volna apáca, Ucuszemit pedig odavehetné a helyébe! Ezen töprengett Gendzsi, amikor hazafelé menet útja ismét elvitt a vörös orrú hölgy ajtaja előtt. Ezután még számos rövid látogatást tett csupa olyan embernél, akiket mind ő tartott el. Így szólt azokhoz, akiket már rég nem látott:

– Ha néha nagy időbe telik is, mire újra eljutok hozzád, ne hidd, hogy irányodban táplált érzéseim megváltoztak. Ellenkezőleg: gyakran eszembe jut, milyen kár, hogy olyan ritkán találkozunk. Mert repül az idő, és minden mély vonzalomhoz az a félelem tapad, hogy a halál váratlanul elragad bennünket...

Egyetlen szava sem volt, ami ne lett volna őszinte, hiszen akinek mondta, ahhoz – így vagy úgy – de szívósan ragaszkodott. Nem hasonlított a legtöbb rangjabeli emberre, benne nem volt semmi nagyképűség, semmi önhittség. Bármilyen rangú emberrel került is össze, bármilyen körülmények között találkozott is velük, modora mindig egyformán barátságos és figyelmes volt. Igen, legrégibb baráti kapcsolatainak zömét ez tartotta össze, egyes-egyedül ez.

Ebben az évben meg akarták tartani az újévi álarcos játékot.* A táncosok először a császári Palotában szerepeltek, majd a Szuzaku-int* kellett felkeresniük, utána pedig Gendzsi palotájába készültek. Egyszóval igen nagy utat kellett megtenniük: lassan hajnalodott, mire megérkeztek. Az idő kissé borongósnak indult, de alkonyattájt elvonultak a felhők, és ragyogó holdfény öntötte el a még vékony hólepelbe öltözött szépséges kerteket. Az utóbbi időben feltűnt ifjú udvaroncok közül többen rendkívül tehetségesen játszottak egyik vagy másik hangszeren. Igen sokan értettek a fuvolához, és ezen az éjszakán akkor remekeltek igazán, amikor üdvözölték a Gendzsi palotájához érkező álarcosokat. A házbeli hölgyeket értesítették az ünnepségről, és ezek most összegyűltek a központi csarnok és ennek két szárnya közt felállított emelvényen. A nyugatnak néző lakosztálybeli hölgy* meghívást kapott, hogy a színjátékot a kis akasi hercegnő társaságában nézze meg, mert az ő szobájának ablaka arra az udvarra nyílt,

ahol a táncokat bemutatták. Muraszaki a szomszédságukban tartózkodott – csupán egy függöny választotta el őket. Amikor a táncosok bemutatták tudásukat az excsászárnak, felszólítást kaptak, hogy még egy előadást tartsanak Kokiden lakosztálya előtt. Így tehát később érkeztek, mint jelezték. Mielőtt megkezdték a táncot, előbb fel kellett nekik szolgálni az álarcosoknak kijáró fogásokat. Gondolták is, hogy a kései órára való tekintettel némileg leröviditik ezt a különös szokásokkal és ünnepi mozzanatokkal tarkított előjátékot. De éppen ellenkezőleg történt: minden még az előírtnál is aprólékosabb gonddal bonyolódott. Kelet felől halvány fény derengett, még sötött a hold, de most ismét havazni kezdett, és ezúttal sűrűbben. Szél is kerekedett: már bókolt a fák koronája, s jól látszott, hogy heves vihar készülődik. A most következő színjátékot sajátságos ellentét jellemezte: a tánc ütemére könnyedén, kecsesen libbent az álarcosok vakító fehérrel bélelt, finom tompazöld köpenye, s közben köröttük egyre sűrűsödött a fenyegetőn közelgő vihar sötétsége. Szemlátomást csupán merev és némileg esetlen fejdíszük tollbóbitája volt összhangban a hellyel és idővel. Mert ahogy a tánc ütemére lengtek, bólogattak, valami sajátosan eleven, gyönyörködtető látványt nyújtottak.

A táncosoknak zenével és énekkel kíséretet szolgáltató ifjak közül különösen kitűnt Jugiri meg To no Csudzso egyik fia. Mire világos nappal lett, és már csak ritkásan szállingózott a hó, a kristályos hidegben felcsendült a *Bambuszfolyó** dallama. Oly szívesen leírnám ezt a táncot – ahogy a táncosok hirtelen lábujjhegyre emelkednek, karjukat kitárják, s köntösük ujja szárnyként leng –, leírnám, milyen gyönyörűséges, ahogy egyik hang a másik után felzárkózik a pattogó dalban. De jól mondják, hogy ilyesmivel még festőművész sem birkózik meg – éppen ezért úgy hiszem, mesemondótól még kevésbé várhatjuk, hogy le tudja ezt festeni.

A palotabeli hölgyek versengve díszítgették páholyukat. Körbe tarka kendőket, leplcket teregettek ki. A fényes újévi ruhák némelykor csak átsejlettek a leeresztett díszfüggönyök mögül, majd meg ki-kivillantak, valahányszor egyik-másik

udvarhölgy előrehajolt, hogy megigazitsa az ülőpárnát, vagy a lehullott legyezőt felemelje. A derengő világosságnál mindez úgy tetszett, mint valami virágos rét, „melyet áttetsző tavaszi ködfátyol takar". Ilyen különös, elbűvölő látványban csak ritkán van része az embernek. A táncosok merev szárú művirágfüzérrel díszített magas turbánja is idegenszerű, barbár szépséget sugárzott. S amikor felcsendült a befejező imádság – habár a szavakat nem lehetett érteni, dallama pedig hangzavarnak tetszett csupán –, az előadás annyi feszültséget, izgalmat jelentett, hogy e pillanatban ez a vad rikoltozás megrázóbbnak bizonyult, mint bármi muzsika, amivel gyakorlott zenész húvösen tudatos előadásán keresztül el akar bennünket bűvölni.

A szokásos ajándékosztás után végre eltávoztak a táncosok. Világos nappal volt már, de minden vendég visszavonult, hogy ha elkésve is, aludjék egyet. Gendzsi déltájban kelt fel ismét.

– Azt hiszem, Jugiri éppolyan jó muzsikus lesz, mint Kobai* – jegyezte meg az elmúlt éjszaka eseményeiről beszélgetve. – Meglep, milyen tehetség lakozik a most felnövő ifjakban. Elődeink, szilárd erkölcseiket tekintve, kétségtelenül fölöttünk állottak, de a mi nemzedékünk művészi érzékenység dolgában kifinomultabb, ezt merem állítani. Egy időben azt gondoltam, hogy Jugiri teljesen más, mint társai, és arra számítottam, hogy belőle igazi, megfontolt államférfit tudok majd nevelni. Attól tartok, hogy a magam természete eléggé könnyelmű, és mivel nem akartam, hogy az én példámat kövesse, gondosan ügyeltem, hogy komolyabb életfelfogást oltsanak bele. De bőven látom a jelét annak, hogy Jugiri teljesen kifogástalan és ünnepélyesen komoly külseje alatt ugyanazok a gyarlóságok rejlenek, amelyek rám nézve végzetesnek bizonyultak. Ha kiderülne, hogy az ő bámulatosan józan és értelmes viselkedése póz csupán, bizony ez mindnyájunkat eléggé bántana.

Így beszélt, de valójában nagyon meg volt elégedve fiával. Aztán dúdolni kezdte a dalt,* amelyet a táncosok már indulásra készülődve énekeltek, majd végül megszólalt:

– Elnéztem a házbeli hölgyeket, amint tegnap éjszaka itt mind összegyűltek, s az a gondolatom támadt, milyen csodálatos lenne, ha egyszer rábeszélhetném őket, hogy hangversenyt adjanak nekünk. Amolyan magánjellegű ünneputó* lehetne.

Szándékának csakhamar híre futott a palotában. A brokátból készült szép tokokból – ilyenben őrizgették a hangszereket – itt is, ott is előkerült a lant meg a citera, és szinte elképzelhetetlen, milyen serényen tisztogatták, fényesítgették, hangolták hangszerüket, aztán csak folyt, folyt a gyakorlás – és a szertelen ábrándozás.

HATODIK FEJEZET

A pillangók

A harmadik hónap vége felé, amikor a környékbeli gyümölcsösökben már-már elvirágoztak a fák, és a vadmadarak kiáltásában már nem érzett az első üdeség, Muraszaki tavaszi kertje napról napra csak még varázslatosabbá vált. A tavon túl, a dombon álló erdőcske, a két szigetet összekötő híd, a moha borította vízpart, napról napra, sőt szinte óráról órára szebben zöldellt – s mi lehet ennél csábítóbb? „Bárcsak átjuthatnánk a vízen!" – sóhajtozta a palotában lakó fiatalság. Végre Gendzsi úgy döntött, hogy csónakok is kerüljenek a tóra. A csónakokat kínai ízlés szerint építették meg. Mindnyájan lelkendezve várták, hogy elkészüljenek, így a díszítésre vajmi kevés idő jutott: amint vízre lehetett bocsátani őket, nyomban beszálltak. Azon a napon, amikor vízre bocsátották a csónakokat, a császári énekkarból meghívott muzsikusok vízi zenét adtak elő. A látványosságnak sok nézője akadt: ott volt jó egynéhány herceg meg más nemesúr és udvaronc, sőt Akikonomu császárnő is, aki Gendzsi új palotájában töltötte pihenőnapjait.

Akikonomunak eszébe jutott, milyen választ küldött Muraszaki az ő ajándékára.* Azt kívánta mondani: „Ne most látogass meg, hanem tavasszal, amikor legszebb lesz a kertem." Gendzsi is sokszor emlegette, hogy a tavaszi kertet meg akarja mutatni neki. Milyen egyszerű lenne, ha csendesen átmehetne Muraszaki birodalmába, amikor éppen kedve tartja, kigyönyörködné magát a virágokban, s aztán távozna! De ő már császárnő, felséges személy, akit gúzsba kötnek a szabályok és szokások. Ámbár ha jómaga nem is tehette, de kíséretében még jócskán akadtak, akik helyette is élvezhették a mulatságot. Oda hozatta tehát az egyik új csónakot, és beültette néhány ifjabb, vállalkozóbb kedvű udvarhölgyét. A tavaszi kerthez vezető utat véges-végig vízen lehetett megtenni. Először végig kellett evezni a déli tavon, majd egy keskeny csatornán át a csónak nyílegyenesen egy miniatür mesterséges hegynek haladt, amely látszólag teljesen elzárta az utat. De valójában csak meg kellett kerülni, s a társaság máris megérkezett a halászlakhoz. Itt felvették Muraszaki hölgyeit, akik megbeszélés szerint ott vártak rájuk. Valamennyi csónak orrát faragott sárkányfej díszítette, tatján pedig a halászsas képe ékeskedett – teljesen a kínai ízlésnek megfelelően. A legénységhez tartozó fiúk is mind kínai ruhát viseltek, s hajukat hátul tarka szalaggal megkötötték. Amint elértek a víz közepére, s már kifelé haladtak, a tó hatalmasnak tetszett. A csónakázók számára az egész élmény újdonságot, kellemes izgalmat jelentett, de most valósággal azt hitték, hogy ember nem lakta, idegen föld felé haladnak. Ámde az evezősök most a két nagy szigetet elválasztó csatorna sziklás partja alá kormányozták a csónakot, s ahogy az utasok jobban körülnézhettek, gyönyörűséggel látták, hogy a szikla minden kiszögellését, minden párkányát olyan gondosan megtervezték, akárha festő húzta volna meg ecsetjével. A ködréteg fölé imitt-amott felnyúlt egy gyümölcsös fáinak legteteje, telis-tele virággal – akárha tarka szőnyeg lebegne a levegőben. A messzi távolban egy pillantásra feltűnt Muraszaki lakosztálya: ide látszott az udvarán álló fűzfa, földet seprő sötétzöld ágaival, látni lehetett a sejtelmesen csillogó, virágba borult gyümölcsfákat. Még ilyen

távolságból is szinte érezhetően áradt illatuk a két szigeten és a sziklákon át. Másutt a cseresznye úgyszólván elvirágzott már, de ott szemlátomást dacolt a hervadással, és virágzott a palota körül a fedett folyosókra, oszlopos előcsarnokokra felkúszó glicínia is: minden fürtje üde volt még. Itt pedig, ahol a csónakok kikötöttek, a hegyi kerria tengernyi sárga virága elárasztotta a sziklaszirteket, s onnan nézegette magát a tó tükrében. A csónakok körül mindenféle vízimadár bukdácsolt vagy ide-oda repdesett, csőrében kis gallyal vagy virágszirommal. Az aprócska papagájok párosával szálldostak, és finom színekben pompázó tollazatuk tükörképe meg-megrebbent a fodrozódó vízen. A kirándulók, mint akik tündérországba pottyantak, azzal töltötték egész napjukat, hogy elragadtatva bámuldoztak, és irigykedve gondoltak a favágóra,* akinek baltája nyelén végül levelek hajtottak.

Számos játékos hangú költemény született, például ez is: „Ha szél fú, még a hullám szirom-fodra is különös színekben tündököl, ámbár nem virág az; de ahol jársz, ez a híres hegyfok, a kerria virág sziklája."* Vagy egy másik: „Hová is siethetnének tavaszi tavunk csatorna-ágai, mint Idé* zuhatagaihoz, hiszen a sziklákat sehol olyan sűrűn be nem fonja a kerria virág!" És még egy másik költemény: „Minek nekem a Teknőchát Hegyéről* álmodnom, hiszen ráleltem a varázslatra, mely engem és nevemet megóv a mulandóságtól." Vagy ez a költemény: „A szelíd tavaszi napfényben még az evező tolláról gyöngyöző vízcseppek is oly halkan hullanak a tükörsima vízre, akár a pergő virágszirmok."

Az élmény újdonsága annyira lenyűgözte a kirándulókat, hogy csakhamar nem is gondoltak vele, merre eveznek, hol fognak kikötni. Valóban, mintha a víz a felejtés varázslatával bűvölte volna el szívüket. Beesteledett már, de még most is siklott velük a csónak, s úgy érezték, hogy a *Királyi vad* szépséges dallamára egyre úszik velük, tovább, tovább... Egyszer csak megálltak. Felkérték a hölgyeket, szálljanak partra, s ekkor elképedve látták, hogy ismét a halászlaknál vannak.

A halászlak berendezésében a fényűzés a legnagyobb egyszerűséggel párosult. A helyiségek bizony jóformán üresek vol-

tak, de ahogy a társaság lelkendezve betolongott, az eddig kopár oszlopcsarnokok és a széles folyosók annyi színnel, tarkasággal teltek meg, amin nemigen lehetett volna túltenni. Most újból szólították a zenészeket. Ezúttal egy sereg kevésbé ismert kompozíciót játszottak, amelyek általános tetszést arattak. Hamarosan felsorakoztak a táncosok is, akiket maga Gendzsi válogatott össze, de ő jelölte ki a zenedarabokat is, amelyekről úgy gondolta, hogy lekötik a hallgatóság figyelmét.

Fájlalták is, hogy a sötétség beálltával vége szakadt ennek a szórakozásnak. Amint leszállt az éjszaka, átmentek a palota előtt elterülő udvarba. Ott már égtek a fáklyák, és a nagy lépcső lábánál, a bársonyos pázsiton, nemcsak hivatásos zenészek, de az udvarból érkezett látogatók és a család más barátai is bemutatták tudásukat fúvós és pengetős hangszereken, majd a fuvolajáték néhány válogatott mestere kétszólamban játszott.* Ezután a palotában fellelhető minden citerát és lantot kihoztak a lépcsőre, és gondosan összehangolták egy magasságra. Most nagy hangverseny kezdődött, és pompásan előadták a „Soha ilyen napot!" kezdetű dalt. Még az istállófiúk meg a többi szolganép is, akik kint, a nagy kapu előtt sűrűn sorakozó kocsik körül őgyelegtek, hegyezték a fülüket, és még ha egyébként rá sem hederítettek az ilyen zenére, most tátott szájjal, elragadtatva hallgatták. De elképzelhetetlen is, hogy a tavaszi hangnem, a maga sajátos színezetű, átható csengésével – melynek hatását az éjszaka szokatlan szépsége még csak fokozta – akár a legeltompultabb embert is meg ne indítsa.

Hajnalhasadtakor ért véget a hangverseny. „Visszatérő"* dalként sort kerítettek még a *Tavaszi örömök* című dalra, majd Szocsi no Mija herceg intonálta a *Zöld füzek*et,* és igen ügyesen visszakanyarodott az eredeti hangnemre. Gendzsi is vele énekelt.

Már felhangzott a madarak harsány reggeli éneke is, ámde Akikonomu császárnő, függönyei mögül, rosszkedvűen hallgatta.

Ezekben a napokban egy szemernyi árnyék nem borult Gendzsi sugárzó jókedvére és megelégedettségére. Barátai csak

egyetlen dolog miatt sajnálkoztak, s úgy érezték, szükségképpen fájdalmas lehet Gendzsi számára is, hogy Muraszaki mind ez ideig nem ajándékozta meg gyermekkel. De azért úgy érezték, balszerencséjéért némileg kárpótolja, hogy maga mellett tudhatja vér szerinti lányát, a szép Tamakacurát (ugyanis mindenki édes lányának tartotta). Gendzsi nem titkolta, hogy nagyra tartja az ifjú hölgyet, s ez mindenütt szóbeszéd tárgya lett, de meg káprázatos szépségéről is olyan hírek kaptak szárnyra, hogy hamarosan egy sereg udvarló versengett kezéért. Gendzsi pontosan tudta, hogy így lesz. Azok a fiatalemberek, akiknek – társadalmi helyzetük révén – joguk volt erre, megfelelő közvetítők útján már annyira jutottak, hogy tettek is célzásokat ebben az irányban. De kétségtelen, hogy a kevésbé rangos udvaroncokban csak titkon parázslott a szerelem, akár a kőhányás alá rejtett tábortűz.*

To no Csudzso fiai persze szintén abban a hitben éltek, hogy a lány Gendzsi gyermeke, és nagy érdeklődést tanúsítottak Tamakacura iránt. A legrangosabb udvarló azonban Gendzsi féltestvére, Szocsi no Mija herceg személyében jelentkezett. Úgy esett, hogy Szocsi no Mija herceg három éve elözvegyült, és belefáradt már abba a sivár életmódba. Ezért világosan kifejezésre juttatta, hogy egyrészt megfelelő férjjelöltnek tartja magát Tamakacura számára, másrészt, hogy szíve szerint nyomban megtartaná az esküvőt. Ezen a reggelen is igen feldúlt kedélyállapotban volt; fején glicíniakoszorúval, epekedő pózokban kellette magát, Gendzsi tehát igazoltnak látta sejtelmét, hogy a herceg ez alkalommal komolyan szerelembe esett. Gendzsi mindeddig szándékosan nem vette tudomásul, hogy valami nincs rendjén. Amikor körbejárt a nagy kancsó, Szocsi no Mija bánatos hangon így szólt Gendzsihez:

– Tudd meg, ha nem szeretnélek annyira, már rég hátat fordítok ennek a mulatságnak. Számomra szörnyű volt ez az éjszaka . . . – És ezt a költeményt mondta: – Mivel e szívben is az övéhez oly hasonló vér lüktet,* immár mit sem ér az életem, s hamarosan az áradó folyó lesz a temetőm. – Azzal levette a glicíniakoszorút, és Gendzsi fejére tette. Közben ezt a költeményt idézte: – „Tiéd legyen koszorúm!"

Gendzsi nevetve elfogadta, és így válaszolt:

– Figyeld a tavasz virágát, míg csak az utolsó szirma is ki nem bomlik. Akkor is jut még időd, hogy örvényt és kétségbeesést emlegess.

Azzal elkapta öccsét, és erélyesen lenyomta a székére, s megígérte, ha marad, aznap még sokkal szórakoztatóbb színjátékot nézhet végig, mint az előbbi volt.

Úgy történt, hogy Akikonomu császárnő ezen a napon kezdte meg tavaszi ájtatosságát. A vendégek közül sokan nem akarták elszalasztani az ebből az alkalomból rendezett szertartásokat; engedélyt kértek tehát, hogy maradhassanak, majd visszavonultak a vendégszobába, és nappali ruhát öltöttek. Néhány vendégre otthon sürgős teendők vártak, czért – kénytelen-kelletlen – elhagyták a palotát. Ámde mikor később visszatértek, láthatták, hogy még semmit nem mulasztottak, mert csaknem dél lett, mire megkezdődött a tulajdonképpeni ünnep. A látogatók, élükön Gendzsivel, hosszú sorban átvonultak a császárnő lakosztályába. Az egész udvar megjelent. Ámbár ez a pompa Akikonomu rangjának szólt, nagymértékben Gendzsi befolyásának és népszerűségének elismerését is jelentette.

Muraszaki kívánságára virágáldozatot készültek bemutatni a legfőbb Buddhának. A virágokat nyolc fiúcska vitte: némelyikük madárnak öltözött, a többi meg pillangónak. A madarak ezüsttálkákban cseresznyevirágot vittek, a pillangók aranytálon kerriavirágot. Tulajdonképpen egészen közönséges virágok voltak, amiket bárhol találni, de ebben az elrendezésben nem e világról való fényt és pompát árasztottak. A fiúk csónakon érkeztek, ugyanis a Muraszaki lakosztálya előtt levő kikötőhelyen szálltak be. Amikor kikötöttek Akikonomu birodalmában, egy hirtelen szélroham belemarkolt az ezüsttálkákba, és egy csomó szirmot szertehintett a parton. Felhőtlen volt az ég, és valóban kedves látványt jelentett, amikor a kis küldöncök az úszó ködfátyolból kiléptek a napfényre.

Úgy érezték, nem illenék az alkalomhoz, ha a zenészek számára felállítanák a szokásos sátrat, ezért a császárnő szobái előtt húzódó fedett oszlopcsarnok alatt készítették el a pódiumot: ezen helyezték el a székeket, hogy idegen szokás szerint* leültethessék a zenészeket. A kisfiúk, az áldozati ajándékot magasra tartva, előre jöttek a lépcső aljáig. Most hozzájuk léptek, akik a tömjént hozták: elvitték a tálakat a nagy oltárra, és tartalmukat átöntötték a virágtartó szent edényekbe, miközben elmondták a felajánlás előírt szövegét. Ebben a pillanatban megérkezett Jugiri – Muraszaki költeményét hozta: „Ősz szerelmese, kinek az a legkedvesebb, ha az elszáradt fű közt szóló tücskök cirpelését hallgathatod, ne haragudj a pillangókra, akik tilosban járva, átszöktek hozzád kertemből." A császárnő elmosolyodott. Őszi levelekből álló ajándékára ezek a jelképes madarak és pillangók jelentették tehát a kései választ.

A császárnő udvarhölgyei – mert úrnőjük választása iránti hűségből mindeddig maguk is az ősz mellett kardoskodtak – az előző napon tett pompás kirándulás következtében kissé meginogtak állhatatosságukban, és azzal tértek vissza a császárnőhöz, hogy ha csak egyszer is látná a tavaszi kertet, megváltoztatná véleményét.

Az áldozati ajándékok átnyújtása után a „madarak" eljárták a *kaljavinka* táncot.* A kísérőzenét igazi fülemülék csattogása szolgáltatta – és milyen különös volt, amint messze a tóról, bele-beleszólt egy daru vagy kócsag. Túlságosan hamar elérkezett a tánc szilaj, gyors befejező része.

Most a pillangókon volt a sor. Először egy ideig ide-oda repdestek, majd felsorakoztak egy kuszán összefonódott tüskés sövény mentén, amelyről dús pompával omlott alá a sárga kerria, és itt mutatták be táncukat.

A császárnő nevében főudvarmestere, néhány udvaronc segédletével, ajándékokat osztott a gyermektáncosoknak. A „madarak" cseresznyeszín kabátkát, a „pillangók" kerriaszín selyemmel bélelt köpenyt kaptak. Annyira ide illő ajándék volt ez, hogy az ötlet aligha lehetett a pillanat szülötte, s valóban úgy érzett, mintha Muraszaki elképzeléséről már korábban elhullajtottak volna néhány szót a császárnő előtt. A zenészeknek fehér béleletlen ruhát nyújtottak át, és – rangosztályuknak megfelelően – selymeket vagy posztóféléket. Jugiri a maga számára kék kabátot kapott, de egy női ruhát is, hogy

tartalékolja ruhásszekrényében. Ugyanekkor megbízást kapott, hogy Muraszakinak vigye meg a császárné válaszát: „Tegnap sírhatnékom volt, merthogy mindent elmulasztottam... De mit tehetnék? Nem vagyok a magam ura. »Ha van valami, ami kísértésbe vihetne, hogy cikornyás illemszabályok nyolcszoros falát leromboljam, a kertedből hozzám átröppent pillangók látogatása minden bizonnyal erre késztetne.«"

Meglehet, az a véleményetek, hogy az általam elismételt költemények közül sok nem méltó tehetséges szerzőjéhez. Erre csak azt válaszolhatom, hogy e költeményeket mind az adott pillanat sugallta, és hogy írójuknak éppoly kevéssé tetszettek, mint nektek.

Visszatekintve azt látom, hogy elfeledtem felsorolni, milyen ajándékokat osztott ki vendégeinek Muraszaki az előző napi ünnepség végeztével. Azt úgyis gondoljátok, hogy szépséges volt valamennyi, nekem pedig igen fárasztó lenne mindet részletesen leírni. Ettől a naptól kezdve mindenesetre megszokottá vált, hogy üzenetek jöttek-mentek a tavaszi és az őszi lakosztály között; minduntalan közös hangversenyeket és kirándulásokat szerveztek, és a két udvartartáshoz tartozó hölgyek lassacskán egyforma otthonossággal jártak-keltek mindkét kis birodalomban.

Tamakacura azon az éjszakán találkozott először Muraszakival, amikor az álarcosok tánca folyt a palota előtt, és folytatódott is a barátkozás. Világos, hogy az újonnan érkezett hölgy vágyott a szívélyes kapcsolatra, s ebbeli kívánságának nehéz lett volna ellenállni. De az is kitetszett, hogy a lány rendkívül értelmes, és ráadásul roppant könnyű megférni vele. Valóban, hamarosan ő lett az egész palota kedvence.

Ahogy mondtam is, Tamakacurának számos udvarlója akadt, de Gendzsi eddig még halvány jelét sem adta, hogy bármelyiküket is különösebben bátorítaná. Érzelmei ebben a dologban valóban eléggé ingadoztak. Azzal kezdhetném: jómaga nem bízott benne, hogy sikeresen tovább tudja-e játszani jelenlegi apai szerepét. Hamarosan tennie kellett valamit, és gyakran megfordult a fejében, hogy első lépésként fel kellene világosítania To no Csudzsót a lány származását illetően.

Amíg ezt halogatja, a maga helyzete rendkívül kínos. Egyrészt ugyanis Jugirinak szokásává vált, hogy ki-be járjon Tamakacura lakosztályában, ez pedig nagyon feszélyezte a lányt. Jugirit viszont nem lehetett elítélni, mivel mindenki szemében Tamakacura öccsének számított. (És meg kell vallani, másként, mint testvéri vonzalommal, nem is közeledett a lányhoz.) To no Csudzso fiai, akik Jugirival való bizalmas barátságuk révén gyakran eljártak a házhoz, félre nem érthető módon körüludvarolták Tamakacurát. A lány persze tudta, milyen vérségi kapcsolat fűzi őt ezekhez az ifjakhoz, s már teljességgel tanácstalan volt, hogyan fogadja közeledésüket. Nagyon szerette volna, ha igazi apjának legalább tudomása van jelenlegi helyzetéről, de jómaga nem próbált kapcsolatot teremteni vele (hiszen Gendzsi sokkal jobban tudhatta, hogy ebben a helyzetben mi a teendő), s ő tökéletesen megbízott a hercegben: ha nem lenne jóakarója, miért is tett volna meg érte annyit? Tamakacura ugyan nem volt annyira simulékony természet, mint Jugao, de engedelmessége meghatotta és boldoggá tette Gendzsit, mert rá emlékeztette. Ámbár hamarosan tapasztalhatta, hogy Tamakacura sokkal önállóbb, mintsem feltételezte.

Ismét eljött a nyár, és meghozta azt az örömet, amit az új ruha jelent. Ravasz, de alapjában véve igen kellemes időjárás volt. Gendzsinek ebben az évszakban igen kevés tennivalója akadt, s így az új palotában sokat zenéltek, szórakoztak. Gendzsi hallott róla, hogy a nyugati szárnyba* garmadával érkeznek a szerelmes levelek. Mindenki örömmel látja, ha elképzelései valóra válnak, így Gendzsi is boldogan sietett Tamakacurához, hogy megnézegesse a leveleket. Vállalta, hogy elolvassa valamennyit, sőt még tanácsot is ad, melyiket kell figyelmen kívül hagyni, s melyikre adjon udvarias választ. Tanácsait a lány bizonyos hűvösséggel fogadta. A levélírók közül messze kirítt Szocsi no Mija herceg: ő írt a legtöbbet és a legszenvedélyesebben. Gendzsi mosolygott, amikor átolvasta a vaskos kis köteget kitevő levélgyűjteményt.

– Szocsi és én mindig jó barátok voltunk – mondta. – A császári család hercegei közül mással nem is voltam ilyen bizalmas barátságban, és tudom, hogy ő is mindig kedvelt en-

gem. Az egyetlen dolog, amiben valaha is nézeteltérésünk támadt, az efféle udvarlás volt. Ő ennek mindig is sok időt szentelt. Mulattat, de bizonyos tekintetben le is hangol, hogy látom: annyi év múltán is pontosan úgy viselkedik, mint amikor még mindketten ifjak voltunk. De azért szeretném, ha válaszolnál neki. Az udvarnál rajta kívül senkit nem ismerek, akivel rangos hölgy kellemesen levelezhetne. A herceg jelentékeny férfiú. Már megjelenése is feljogosítja...

És ilyen értelemben beszélt még tovább, természetesen nem azért, hogy Szocsit befeketítse, hanem éppen ellenkezőleg: úgy akarta lefesteni, hogy felkelthesse a tapasztalatlan lány érdeklődését. Megjegyzéseivel azonban homlokegyenest ellenkező hatást ért el.

Aztán ott volt Higekuro herceg. Mindenkor józanság és rátermettség jellemezte, siker koronázta minden vállalkozását. De ahogy Gendzsi bepillantott leveleibe, aggodalom fogta el: lehet, hogy a Szerelem Hegyén, ahol – emlékezzünk csak – maga Konfuciusz* is elbotlott, ez a nagyeszű herceg is vesztébe rohanhat? Tamakacura gyűjteményében volt egy rendkívüli darab: sötétkék kínai papirosra írt, édes illatot árasztó levél. Igen keskenyre hajtogatták. Gendzsiben már ettől is felébredt a kíváncsiság. Kiteregette és pillantása végigfutott a költemény sorain: „Talán nem is tudsz szerelmemről, hiszen olyan az, mint a búvópatak, mely a föld alatt rejtőzik, és csupán egy pillanatra bukkan elő a napvilágra, aztán visszatér az üregbe, ahonnan kitört."

Nagyon jó írás volt, melyben egyéni ötletesség párosult a legdivatosabb stílussal.

– Ki írta ezt? – kérdezte Gendzsi, de csak egészen bizonytalan feleletet kapott.

Ekkor belépett Ukon, s Gendzsi most hozzá fordult:

– Szeretném, ha úrnődnek némi támogatást nyújtanál az effajta levelek megválaszolásában, ha majd érkezik még ilyesmi. Viselkedésünk elé manapság nem emelnek korlátot, s ebből sok olyan nehéz helyzet alakulhat ki, amiért nem mindig minket, férfiakat kellene kárhoztatni. Viszont nemegyszer beválik, ha a hölgy átmenetileg szigorúbb, mert így el lehet kerülni olyan kínos helyzeteket, amelyekbe mi, férfiak, azért sodródunk, mert a szerelmet legfőbb időtöltésnek és szórakozásnak tekintjük. Az adott pillanatban persze az urak rossz néven veszik ezt a szigorúságot (nálam jobban ki is tudhatná ezt?), s az ismert modorban felpanaszolják hölgyük „kegyetlenségét" és „hidegségét". Végül azonban hálásak lesznek érte, hogy volt, ki gátat vessen a dolognak... Másrészt megeshet, hogy valamelyik kevésbé rangos udvarló, aki éppen ezért számításba sem jöhet, komoly érzelmeket táplál, de mert nem akarja megsérteni a hölgyet, levélben nem is merészkedik tovább, mint hogy néhány banális megjegyzést tesz kertről, időjárásról. Ha ilyen esetben a hölgy többet óhajt kiolvasni a levélből, mint az valójában mond, és kikosarazza a kérőt, ennek az lesz az eredménye, hogy már szenvedély kap lábra ott, ahol eddig csak modorosságról volt szó. Ha viszont udvarias választ kap, mely ugyanolyan közhelynek számító kifejezéseket tartalmaz, mint a kapott levél, ez véget vet az udvarló regényes képzelgésének, és lemondásra készteti. De bármi történjék, a hölgy legalább mindent megtett, ami tőle elvárható... Másrészt talán még sokkal veszedelmesebb, ha a mai divatnak megfelelően oly bőviben ontott bókokat és udvariaskodásokat nemhogy semmibe venné az ember, de félremagyarázza, és mindezt az udvarias formaságot valódi érzelem jelének tekinti. Mert ha az ilyesmi jelenthet is pillanatnyi kellemes kis izgalmat, idő múltán feltétlenül valami kellemetlen helyzetet eredményez... Gyakran megesik, hogy az ifjú lány minden tartózkodást félretesz, és a következményekre nem gondolva, átadja magát valami méltatlan vonzalomnak, csupán azért, hadd lássa a világ, hogy ő a szív embere. Az újonnan felfedezett gyönyör eleinte magával ragadja, de a megszokás ennek is elveszi ízét, s néhány hónap múlva a kellemes izgalom helyébe unalom, sőt csömör lép... Okom van rá, hogy feltételezzem: ebben az esetben mostohaöcsém, de Higekuro herceg is, teljesen őszintén viselkedik, és bármint érezzen is úrnőd, nem illő, hogy valaki az ő helyzetében ilyen ajánlatokat csak úgy kurtán-furcsán elintézzen. Ami pedig a többieket illeti, alacsony rangjuk miatt nem jöhetnek számításba, éppen ezért

senki nem kifogásolhatja, ha úrnőd, pillanatnyi hangulatának megfelelően, vagy barátibban, vagy éppen hűvösebb hangon válaszol nekik.

Mialatt Gendzsi ezt fejtegette, Tamakacura ott ült a szoba legtávolabb sarkában, háttal a beszélgetőknek, de egyszer-egyszer hátrapillantott: finom arcéle ilyenkor pompásan érvényesült. Szorosan testhez simuló, zöld béléses, halványpiros szilvavirágszín hosszú ruhát hordott. Rövid kabátkájának színe összhangban állt az éppen virágjában álló deucia fehérségével. Öltözködésén érzett valami takaros egyszerűség, de nem volt sem lompos, sem divatjamúlt. Ha viselkedésében akadt is még némi csiszolatlanság, ennek oka inkább a nem kellő önbizalom lehetett. Falusi nevelésének ettől az utolsó csökevényétől még nem tudott megszabadulni, de minden más tekintetben bőven élt minden lehetőséggel, amit az új palotában kialakult élete nyújtott. Hajviseletén, a szépítőszerek használatán látszott, hogy éles szemmel, értőn megfigyeli környezetét. Megérkezése óta egészen nagyvilági, divatos szépséggé fejlődött, és (mint Gendzsi bánatosan megállapította) teljességgel megérett rá, hogy nem neki, de sajnos valaki másnak, valamelyik szerencsés ifjú embernek szűzi arája legyen. Ahogy elnézte kettejüket, Ukonnak is az járt az eszében, hogy Gendzsi sokkal inkább lehetne a lány kedvese, mint apja. Sőt bizonyosra vette, hogy egymásnak vannak teremtve. Ukon tudta, hogy bármenynyit keressen-kutasson is Gendzsi, a lány számára nem talál élettársat, aki külsejében annyira illenék Tamakacurához, mint jómaga!

– Sokszor nem is továbbítom az érkező leveleket – jegyezte meg az öregasszony. – Azt hiszem, igazat adsz, hogy ezt a három-négy levelet, amit láttál is, nem küldhettem vissza. Átadtam őket úrnőmnek, de ő még nem válaszolt rájuk, bár természetesen küld választ, ha te ragaszkodsz hozzá...

– Talán azt is tudod – szakította félbe Gendzsi –, ki küldte ezt a különös levelet? Bár szemre kicsiny, de igen tartalmas.

– Ó, ezt?! – kérdezte Ukon. – Éppen ezt nem egyszer, de százszor visszaküldtem, de nem bírtam lerázni a küldöncöt. Kasivagi kapitány, To no Csudzso őfenségének legidősebb fia küldte. Az úr ismeri a kis Mirukót, úrnőm szobalányát, és ő volt az, aki a küldöncöt legelőször beengedte. Biztosíthatlak, hogy a kislányon, Mirukón kívül senki sem tud a dologról...

– Milyen pompás! – kiáltotta Gendzsi, igen megkönnyebbülten. – Persze Kasivagi rangja elég alacsony... ez mindenesetre hátrányt jelent. De olyan férfiúnak, mint To no Csudzso, egyik fiát sem lehet csak úgy félreállítani. És az is igaz, hogy sokan töltenek be fontos tisztséget, és mégsem örvendenek olyan megbecsülésnek, mint To no Csudzso bármelyik fia. Ráadásul úgy tartják, hogy a fiúk közül Kasivagi a legkomolyabb és legtehetségesebb. Ilyen fiatalember hódolata igen megtisztelő, s bár előbb-utóbb megtudja, milyen szoros rokoni kötelék fűzi Tamakacurához, e pillanatban nem tartom szükségesnek, hogy felvilágosítsuk.

Egyre nézegette a levelet, majd újból megszólalt:

– Kézírásában vannak bizonyos, cseppet sem megvetendő vonások. – Tamakacurához fordulva így folytatta: – Bármit mondok is, te rábólintasz, de érzem, hogy bensődben folyton ellenkezel. Nagyon sajnálom, hogy nem szólok kedved szerint, de ha úgy gondolnád, hogy minden további nélkül adjalak át apádnak, ebben bizony nem értenék egyet veled. Nagyon fiatal vagy még és tapasztalatlan. Ha egyszerre becseppennél annyi vadidegen fiú és lány közé, bizonyos vagyok benne, hogy szerencsétlennek éreznéd magad. Ha viszont várasz, míg megalapozom a jövődet (éspedig úgy, ahogy apád, akire annyi kötelezettség nehezedik, sohasem tudná eligazítani), még bőven lesz idő, hogy származásod titkát feltárjuk.

Ámbár kifejezetten nem mondta, hogy szíve szerint megtartaná magának Tamakacurát, de igen sokszor veszedelmesen közel járt ahhoz, hogy ilyesmit sejtessen. Elszólásait a lány vagy nem értette meg, vagy hallatlanná tette. Ez bosszantotta Gendzsit. A látogatás viszont örömére szolgált, és egészen boldogtalan lett, amikor rádöbbent, hogy legfőbb ideje visszatérni a saját lakosztályába. Már indulni készült, amikor a lány óvatos szavakkal emlékeztette ígéretére, hogy közli szülőapjával, mi van vele. Erre aztán Gendzsit még a szükségesnél is jobban furdalta a lelkiismeret. Tamakacura ugyanis, őszintén

megvallva, egy cseppet sem érezte sürgősnek, hogy elhagyja a palotát. Mindössze megkönnyebbült volna, ha végre békében áteshet a vér szerinti apjánál történő elkerülhetetlen bemutatkozáson, mert valahányszor erre gondolt, odalett a lelki békéje. Bármilyen kedves lesz is apja, nem lehetséges, hogy jobban gondját viselje, mint Gendzsi herceg. To no Csudzso egyetlenegyszer sem látta őt csecsemőkora óta, s könnyen megeshet, hogy minden érdeklődés kihalt belőle. Tamakacura az utóbbi időben egy sereg régi történetet olvasott, s azokban sok, a magáéhoz hasonló esetre bukkant. Lassan-lassan belátta, hogy a gyermek számára kényes dolog, ha felhívja magára az apja figyelmét, jóllehet az már azt is elfelejtette, hogy ő a világon van. Ezért le is tett a gondolatról, hogy maga vegye kézbe a dolgot.

Gendzsi megérkezett Muraszaki lakosztályába, s még telve volt lelkesedéssel a hölgy iránt, akit az imént meglátogatott.

– Milyen különös, bűbájos teremtés ez a Tamakacura! – kiáltott fel. – Anyja, akivel sok évvel ezelőtt olyan közeli kapcsolatban álltam, természete szerint szinte már túlságosan komoly, sőt nehézkes volt. De látom már, hogy lányára jobban ráillik majd a jelző, hogy „nagyvilági dáma", habár természetesen igen mélyen érző teremtés. Meggyőződésem, hogy ragyogó jövő áll előtte...

Gendzsi modorából Muraszaki nyomban rájött, hogy a herceg Tamakacura iránt érzett érdeklődésében fordulat következett be.

– Nagyon sajnálom a lányt – felelte az asszony. – Ő persze teljes bizalommal van irántad. De én jól tudom, mit értesz azon a kifejezésen: „nagyvilági dáma", és ha kedvem tartja, közölhetem a szerencsétlen teremtéssel, mi vár rá...

– Csak nem akarod azt mondani, hogy visszaélek a bizalmával? – kérdezte Gendzsi felháborodva.

– Elfelejted – válaszolta Muraszaki –, hogy valamikor magam is ugyanilyen helyzetben voltam. Te elhatároztad, hogy úgy bánsz velem, mint lányoddal, de ha nem tévedek, elhatározásodhoz nem nagy sikerrel maradtál hű...

„Milyen agyafúrt minden nő!" – gondolta Gendzsi bosszúsan, merthogy egyszeribe így kitalálták legrejtettebb gondolatait. De sietett megjegyezni:

– Ha szerelmes lennék Tamakacurába, arra jómaga valószínűleg éppen olyan hamar rájönne, mint te.

Annyira bosszús lett, hogy nem is folytatta a beszélgetést, de magára maradva beismerte, hogy ha az emberek ilyen következtetésre jutnak, aligha állnak messze az igazságtól. De végtére is ezt saját maga mégiscsak jobban megítélheti, mint az asszony. Különben is, Muraszaki nem érdemben ítéli meg a dolgot – elmélkedett Gendzsi –, hanem saját tapasztalata alapján inkább csak feltételezi, hogy a dolog abban az irányban fog tovább fejlődni...

Hogy önmaga előtt bizonyítsa, Muraszakinak mennyire nincs oka gyanakvásra, gyakran ellátogatott az épületnek amabba a szárnyába, és nem egy órát eltöltött Tamakacura társaságában.

A negyedik hónapban eléggé nyomasztó volt az időjárás. Egyszer egész áldott nap zuhogott az eső, ámde mikor este kitekintett, megkönnyebbülve látta, hogy végre-valahára kiderül az ég. A fiatal juharfák és tölgyek lombja csodás zöld függönyt szőtt a kertben. Gendzsinek eszébe jutottak a verssorok: „A negyedik hónapban az idő derültebb lett és csendes...",* majd gondolatai a nyugati szárnyban lakó lány körül kezdtek keringeni. És ezen a kora nyári estén hirtelen elfogta a sóvárgás: valami üdeségre, valami illatra vágyott. Egy árva szót sem szólt senkinek, hanem átlopakodott Tamakacura lakosztályába. A lányt íróasztala mellett találta; lenge öltözékben, könnyed testtartással ült ott és gyakorolt. Teljesen váratlanul érte e látogatás, és amikor Gendzsi belépett, elpirult és felállt. Ahogy olyan fesztelenül üldögélt otthonos öltözékében, jobban hasonlított anyjára, mint eddigi találkozásuk alkalmával bármikor. Gendzsi akaratlanul is felkiáltott:

– Ki gondolta volna! Ma este szakasztott olyan vagy, mint Jugao! Természetesen mindig is láttam, hogy hasonlítasz rá, de soha ennyire! Jugiri történetesen egyáltalán nem hasonlít anyjára, ezért könnyen elfelejtem, milyen elképesztő hasonlóság lehet anya és gyermeke között.

Karnyújtásnyira egy tál állt, rajta maréknyi gyümölcs, közé szúrva virágos narancság.

– Ahogy a ruha ujja is, ha narancsvirághoz ér, átveszi annak illatát, úgy kaptad meg te is anyád szépségét, s most már ketten egy testté váltatok. – Így szólt, majd hozzáfűzte: – Elvesztettem őt, s ezért semmi nem tudott vigaszt nyújtani. Habár sok év múlt el azóta, de holtomig nem enyhülő, keserves bánattal fogok rá gondolni. Ma éjszaka azonban, ahogy megláttalak, egy pillanatra úgy éreztem, ő tért vissza hozzám... hogy ami történt, álom csupán... Légy elnéző irántam, hiszen te el sem tudod képzelni, hogy ez a pillanatnyi illúzió mekkora boldogsággal ajándékozott meg. De most már ennek is vége...

Azzal megragadta a lány kezét. Tamakacura egy kissé megrettent, mert a herceg még egyszer sem vetemedett ilyesmire, de azért higgadtan válaszolt:

– Bizony nyomorult sorsra jutok, ha a virág illata éppolyan boldogtalanságot hordoz, mint maga a virág, mely elenyészett.

Tamakacura érezte, hogy valami nincs rendjén. Állát öklére támasztotta, és csak bámult maga elé. De éppen ezt a testtartását Gendzsi különösen vonzónak találta. Elnézte a lány párnás kezét, bársonyos bőrét, egész alakjának finom vonalát. Ennyi szépséggel szemben, ha ilyen közelről láthatta, sohasem maradt érzéketlen; ráadásul a lány minden vonása emlékeket ébresztett benne – ennek már nem bírt ellenállni: elvesztette a fejét. Habár csupán annyit tett, hogy némileg ködösen vallott róla, mit érez Tamakacura iránt, a lányt mégis rettegés fogta el – ehhez kétség nem férhetett, hiszen egész testében reszketett.

– Ugyan már – szólt Gendzsi –, mitől rettegsz ennyire?! Ugyan mi rossz lehetne abban, hogy így érzek irántad? Hiszen csak te tudsz róla és jómagam. Már jó ideje nem titok előtted, hogy nagyon kedvellek, most pedig már azt is tudod, hogy jobban törődöm veled, mintsem gondoltad volt. De ha olyan vak szenvedély vonzana hozzád, mely férfiembert még sosem kábított, ez sem árthatna esélyednek Szocsi no Mijánál, Higekurónál és másoknál. Mert szemükben te az én lányom vagy, és

sohasem jutna eszükbe, hogy irántad érzett szeretetem akadályt jelenthet udvarlásukban. Attól félek csupán, hogy sohasem találsz magadnak olyan férjet, aki feleannyit törődne veled, mint jómagam. Az érzés, melyet irántad táplálok, nem olyan gyakori, mint talán képzeled...

Most már egyre úgy beszélt, mintha korábbi szavai másról nem is tanúskodtak volna, csupán túlcsorduló apai érzésről.

Az eső teljesen elállt, „a szél suhogva járt a bambusznád között", és tündöklőn fénylett a hold. Szépséges és ünnepi hangulatot árasztó éjszaka volt. Tamakacura hölgyei tapintatosan visszavonultak, amikor észrevették, hogy a beszélgetés eléggé bizalmasra fordult.

Gendzsi az utóbbi időben gyakran eljött, de a körülmények csak ritkán mutatkoztak olyan kedvezőnek, mint aznap éjszaka. Egyébként most, hogy minden előzetes fontolgatás nélkül megvallotta érzelmeit, egyszeribe még nagyobb erővel kerítették hatalmukba. Minden feltűnés nélkül – hisz a lány jóformán észre sem vette, mi történik – levette a lány válláról a lenge köpenyt, melyet nyár eleje óta viselt, és elnyújtózott Tamakacura mellett. A lány megrémült, de főként attól rettegett, hogy valaki meglepheti őket. Lehetséges, hogy vér szerinti apja nem kívánná elismerni őt, sőt, az is előfordulhat, hogy tudni sem akar majd róla – gondolta szomorúan –, de annyi bizonyos, hogy nem fogja kitenni olyan megpróbáltatásnak, mint amit most el kell tűrnie... Minden erejével igyekezett elfojtani feltörő könnyeit, de nem bírta sokáig: fékevesztett zokogásban tört ki. Gendzsi elkedvetlenedett.

– Ha így érzel, akkor bizonyára nem nagyon szívelhetsz – mondta. – Még csak kísérletet sem tettem olyasmire, amiért bárki is kárhoztathatna. Nem lenne rá okuk, még akkor sem, ha kettőnket semmi kapocs nem fűzne össze. Márpedig csaknem egy éve barátok vagyunk. Vagy mégis furcsállod viselkedésemet? Jól tudod, sohasem kényszerítenélek rá, hogy olyasmit tégy, ami miatt utóbb bánkódnál. Kérlek, ne haragudj rám! Szakasztott mása lettél anyádnak, így már az is határtalan vigasz számomra, ha csak veled lehetek...

Még sokáig beszélt, gyengéden, kedveskedve, mert ahogy a

lány ott feküdt mellette, megtévesztésig hasonlított Jugaóhoz. De bármennyire boldoggá tette volna, ha ott maradhat még a lány mellett, be kellett látnia, hogy szörnyen elhamarkodottan, meggondolatlanul cselekedett. Késő́re járt. Bármely pillanatban bejöhetett valaki, és meglephette őket.

– Ne gondolj rosszat rólam azért, ami ma este történt – mondta végül, és felkelt a heverőről. – Nagyon elszomorítana, ha így lenne. Jól tudom, vannak, akik mindig féken tartják érzelmeiket. Csupán annyit mondhatok, hogy engem más anyagból gyúrtak. De biztosíthatlak, bármit gondolj is rólam, nálam az ilyen érzelmi kitörés oka nem pillanatnyi könnyelműség, nem szeszély. Ha vonzalom ébred bennem, határtalan az és örök. Ne tarts attól, hogy bármit is teszek, amivel kockára teszem jó híredet. Annyit kérek csupán, engedd meg, hogy néha így beszélhessek hozzád, mint ma éjszaka. Talán remélhetem, hogy egyszer majd ugyanolyan lélekkel válaszolsz.

Gendzsi szelíden és józanul beszélt, de a lány magánkívül volt az izgalomtól, és érthető választ nem adott.

– Látom, nagy hibát követtem el – mondta végül a herceg. – Mindig is úgy éreztem, hogy mi ketten kiválóan megértjük egymást, de látom már, hogy egyoldali ez a barátság. Hiszen az nem zavarhat ennyire, hogy némileg értésedre adtam érzelmeimet. Csak az lehet az oka, hogy kifejezetten irtózol tőlem...

Elhallgatott, majd ki is ment a szobából, de előbb lelkére kötötte a lánynak, hogy a történtekről senkinek ne szóljon.

Ámbár Tamakacura már nem számított nagyon fiatalnak, teljesen ártatlan volt még, s ezért sokkal szigorúbban ítélte meg Gendzsi viselkedését. Valójában a herceg pusztán annyit tett, hogy mellé feküdt a heverőre, de ő, tapasztalatlanságában, azt képzelte, hogy ezzel már a lehető legnagyobb mértékben visszaélt a helyzettel. Udvarhölgyeinek, amikor visszatértek a szobába, nyomban feltűnt Tamakacura roppant zavara, és zaklatni kezdték kérdéseikkel, hogy mi baja. Alighogy visszavonultak, öreg dajkájának lánya, Ateki (elég bosszantó módon) máris ömlengeni kezdett Tamakacura pártfogójának roppant kedvességéről.

– Milyen örvendetes – mondta –, hogy őfensége ilyen bámulatosan figyelmes irányodban. Tisztelem, becsülöm vér szerinti apádat,* de erősen kétlem, hogy feleennyire is gondodat viselné... Gendzsi herceget szemlátomást őszinte örömmel tölti el, hogy törődhet veled.

Tamakacurát azonban annyira meglepte és felháborította Gendzsi viselkedése, hogy abban a pillanatban szemernyi hálát sem tudott érezni a több mint apai gondoskodás miatt, mely annyira meghatotta Atekit. Egyáltalán nem vágyott rá, hogy viszontlássa, és mégis: most, hogy nem volt ott mellette, furcsa magányosságot és levertséget érzett.

HETEDIK FEJEZET

A jánosbogárka

Gendzsi helyzete ekkoriban rendkívül szerencsésen alakult. Az ország kormányzásával kapcsolatban minden szál az ő kezében futott össze. De bármilyen óriási volt is hatalma, a közügyek apró, jelentéktelen részleteivel csak ritkán terhelték. Ugyanis egy ideje minden kisebb dologban To no Csudzsóra bízta a döntést, s ez a megoldás sikeresnek bizonyult. Gendzsi biztosan ült a nyeregben, több volt a szabad ideje, ennek pedig – ha más és más módon és különböző mértékben is – minden eltartottja hasznát látta. Egyrészt sokkal több időt tudott fordítani ügyes-bajos dolgaikra, de azt is érezhették, hogy kinek-kinek a maga pozíciója szintén megszilárdult, biztosabb lett. Ámbár régebbről – amikor a herceg ellen szövetkezettek hatalma még nem rendült meg – jól tudták, hogy Gendzsi számára bármely pillanatban adódhat olyan helyzet, melyben nemhogy támaszt nem nyújthat, de maga is védelemre szorul, legtöbbjük – közte nem egy olyan ember, akivel a herceg édeskeveset gondolt – igen elégedett volt a maga sorsával. A nyugati szárnyban lakó hercegnő* ellenben továbbra is aggódva

gondolt arra, hogy gyámapja legutóbb milyen esztelen irányba terelte kettejük kapcsolatát. A herceg modora ugyan más volt, mint azé a férfié,* aki annak idején a szigeten annyit zaklatta, de azért most is csaknem olyan rémület kerítette hatalmába, mint régen, a menekülését megelőző hetekben. Úgy érezte, hogy hitványul becsapták: a herceg eleinte ragaszkodott hozzá, hogy apa és lánya szerepét játsszák, majd váratlanul egészen más húrokat kezdett pengetni. Hiába is fogadkozott Gendzsi, nemigen lehetett elhinni – legalábbis a lány semmiképp nem hitte el –, hogy a nyílt botrány elkerülése érdekében igyekszik majd féken tartani indulatait. Tamakacurának senkije sem volt, akihez fordulhatott volna, és most, hogy szembe kellett néznie az élet valóságos nehézségeivel, sokkal inkább érezte, mint valaha is gyermekkorában, milyen pótolhatatlan veszteség érte anyja halálával.

Gendzsi viszont fölöttébb elégedetlen volt önmagával, merthogy olyan oktalanul cselekedett. A dologról egy árva szót nem ejtett senkinek, és mivel önmagát mindenképpen meg akarta győzni, hogy azon a szerencsétlen éjszakán tanúsított viselkedése teljességgel rendkívülinek számít, gyakran ellátogatott a lányhoz. Ismételten ejtett néhány szót, amelyet így is, úgy is lehetett magyarázni (szerencsére volt annyira óvatos, hogy nem az udvarhölgyek vagy komornák jelenlétében), de általában úgy viselkedett, hogy senki sem találhatott rajta kivetnivalót. Valahányszor ingoványos területre merészkedett, Tamakacura torkában érezte a szívét, és ha bárki másról lett volna szó, szavába vág, és elküldi dolgára. Így azonban egyszerűen úgy tett, mint aki nem is hallja, mit mond a herceg.

Tamakacura vidám és élénk természet volt, tehát könnyen barátkozott. Szocsi herceg, meg a többi udvarlója – habár igen kevés bátorítást kaptak – továbbra sem hallottak egyebet a lányról, mint dicsőítő szavakat szépségéről, bűbájos lényéről. Így hát még jobban törték magukat Tamakacura után. Bánatukra beköszöntött már az esős ötödik hónap is,* de még semmi jelét nem látták, hogy buzgalmuk elnyeri jutalmát.

A levelek közt, amelyeket Tamakacura megmutatott Gendzsinek, volt egy Szocsi hercegtől is: „Ha rávinne szíved, hogy

csak egyetlenegy pillanatra is fogadj, holtig hálás lennék neked, mégha aztán soha többé nem is láthatnálak. Mert annyi hónap elmúltával végre enyhülhetne fájdalmam, mely szüntelen gyötör . . ."

– Még sosem voltam tanúja, hogyan udvarol Szocsi herceg – jegyezte meg Gendzsi, amint elolvasta a levelet. – Látványos színjáték lehet. Kérlek, közöld vele, hogy eljöhet.

És tanácsokat kezdett adni, milyen frázisokkal válaszoljon a lány. Tamakacurának azonban egy cseppet sem tetszett a gondolat: azzal hozakodott elő, hogy szédül, pillanatnyilag egyetlen tollvonásra sem képes, majd pedig próbálta más irányba terelni a beszélgetést.

– De hiszen nem szükséges, hogy saját kezűleg írj – jegyezte meg Gendzsi, visszakanyarodva a maga tervére. – Majd együtt tollba mondjuk a levelet.

Tamakacura udvarhölgyei között jóformán egy sem akadt, akiben eléggé megbízott volna. Az egyetlen kivételt Szaiso no Kimi jelentette, aki Tamakacura anyja öccsének volt a lánya: ő sokkal értelmesebbnek tetszett bármelyik ifjú hölgynél. Tamakacurának egyszer ugyanis fülébe jutott, hogy ez az unokahúga nehéz körülmények közt él. Elhívatta, hogy lássa, mit tehetne érdekében; úgy tetszett, Szaiso az a használható teremtés, akinek örül az ember, ha maga mellett tudhatja, de kivételes művésze az írásnak is – éppen ezért megtartotta szolgálatában. Gendzsi tudta, hogy a lány gyakran betölti az írnok szerepét Tamakacura mellett, ezért behívatta, és diktálni kezdett neki. Gendzsit ugyanis szörnyen gyötörte a kíváncsiság: látni akarta, hogy mostohaöccse, akinek viselkedését az élet minden egyéb helyzetében jól ismerte, hogyan viselkedik az ilyesfajta látogatás alkalmával. Ámde mióta Gendzsi elkövette azt a megbocsáthatatlan meggondolatlanságot, Tamakacura jóval több figyelmet fordított az udvarlóitól érkezett levelekre. Semmi oka nem volt rá, hogy Szocsi herceget előnyben részesítse, de mostani kínos helyzetéből csupán a férjhez menés jelenthetett szabadulást – mindegy, hogy ki a férj. Pedig mindeddig esze ágában sem volt, hogy ebben a vonatkozásban komolyan gondoljon a hercegre.

Szocsi no Mijának sejtelme sem volt róla, hogy sikerét sokkal inkább Gendzsi herceg szeszélyének, mintsem a maga udvarlásának köszönheti: lelkendezve elrohant az új palotába, és oda állított Tamakacura ajtaja elé. A fogadtatásra nem lehetett panasza, mert nyomban hellyel kínálták a lány díszfüggönye közelében. Körülnézett. Jobbra-balra olyan holmikat és dísztárgyakat látott, amelyek sokkal inkább udvarlótól eredő figyelmességnek, mintsem szülői ajándéknak tetszettek. A levegő drága illatokkal volt terhes. A sok függöny meg brokát és ezernyi más apróság láttán Szocsi hercegben az a gyanú ébredt, hogy Gendzsi – mert bizonyos volt benne, hogy mindez az ő ajándéka – nem apja a lánynak. De ha nem az apja – állapította meg szomorúan –, akkor Gendzsi személyében komoly vetélytársa támadt.

Tamakacura nem igyekezett, hogy társalgás alakuljon ki, vagy akár csak válaszoljon is a herceg kérdéseire, szolgálónői pedig szemlátomást teljesen képtelenek voltak rá, hogy úrnőjük nevében válaszoljanak, s hogy még maga Szaiso is – pedig az volt a híre, hogy minden nehéz helyzetből kivágja magát – félszeg hallgatásba merülten üldögélt, Gendzsi odasúgta:

– Mi van veletek? Odanőttetek a székhez? Mozduljatok meg, és csináljatok valamit... Hol marad az udvariasság?!

De szavainak nem volt semmi foganatja. Azok csak tanácstalanul bámultak a levegőbe.

Leszállt az este, és mivel erősen felhős volt az ég, csaknem teljes sötétség borult a szobára. Tamakacura, függönyei mögül, csak sejtésnyit láthatta mozdulatlanságba dermedt udvarlójának a homályban is kecsesen kirajzolódó alakját. A lány felől, a meg-meglebbenő esti légben, különös illat szállt Szocsi felé.* Ismerősnek érezte, de nem tudta, honnan. A szoba mintha telítve lett volna mindenféle drága illattal, s ettől felgyúlt a herceg képzelete: mindig is szépségesnek képzelte a lányt, de most, hogy elbódult az illatfelhőtől, még százszorta szebbnek gondolta. Tamakacura függönye vastag volt, több rétegből állt, de már teljesen be is sötétedett. Nem láthatta a lányt, csupán érezte, hogy még ott van a közelében; ámde lelki szemei előtt mégis olyan elevenen rajzolódott ki, mintha

kettejük közt nem volna semmi akadály – és Szocsi no Mija szenvedélyes vallomásba kezdett. Beszédmódja semmit nem emlékeztetett már a hivatásos udvari emberre vagy a megcsontosodott világfira. Hosszan tartó beszédben kiöntötte szívét – Gendzsi pedig, a lány függönyökkel elkerített emelvényének sarkában meghúzódva, igen felindultan fülelt a herceg természetes és közvetlen, szinte kisfiús beszédére. Amikor Szocsi herceg befejezte mondanivalóját, jutalmul üzenetet kapott Szaisótól: közölte a herceggel, hogy úrnője már egy kis ideje visszavonult szobájába!

– Ez már mégsem járja! – suttogta Gendzsi, és a lány rejtekhelyének ajtajához osont. (Jómaga ugyanis annyira fülelt öccsének ékesszóló szavaira, hogy nem is vette észre, mikor illant el Tamakacura.)

– Nem szökhetsz meg egyszerűen, miközben beszélnek hozzád. Mindenféle furcsa előítéletek élnek benned, és folyton a dolog érdemi részét nézed. Egyetlen látogatóddal sem bánhatsz így, főként nem egy olyan rangos személlyel, mint Szocsi herceg, mert amit az imént tettél, azt még egy gyereknek sem nézik el. Te pedig felnőtt nő vagy már, az udvari életről is van némi tapasztalatod, ezért tűrhetetlen a viselkedésed. Ha félénk vagy ahhoz, hogy társalogj, legalább maradj illendően a közelében...

Gendzsi mindeddig nem tette be a lábát Tamakacura belső szobájába, de a lánynak semmi kétsége nem volt az iránt, hogy – illemtanári buzgalmában – most habozás nélkül megteszi. Kelletlenkedve előjött búvóhelyéről, és újból helyet foglalt az elfüggönyözött emelvény legszélén. Szocsi most általánosabb jellegű beszélgetést kezdett, de a lányt szemlátomást semmilyen téma nem érdekelte.

Ekkor Tamakacura váratlanul arra lett figyelmes, hogy közvetlen közelében kigyúl valami fényesség. Sőt, mintha a fény el is mozdulna, valahányszor Gendzsi megmoccan. Egyszer csak látta, hogy a herceg odalép a díszfüggönyhöz, visszacsapja a belső függönyt, s most már csak egyetlen áttetsző szövet csüngött alá. Erre helyezte azt a fénylő valamit – talán papírba burkolt mécses lehet... Mit művel? A lány megdöbbent.

Az történt, hogy Gendzsi az este, a lány lakosztályába jövet, rengeteg jánosbogárkára bukkant. Egy kis papírtasakba gyűjtötte őket, s keblébe rejtette a kis világító lámpást. Amint megérkezett, eldugta egy sarokba.

Tamakacura megrettent a hirtelen felizzó fénytől: nyomban széttárta legyezőjét, és mögéje rejtette arcát – de Szocsi herceg ekkorra már megpillantotta varázslatos szépségét. Gendzsi éppen ezt akarta. Ugyanis élt a gyanúperrel, hogy öccsének minden figyelmessége, amivel eddig Tamakacurának adózott, pusztán annak tulajdonítható, hogy Szocsi elhiszi a közszájon forgó történetet, elhiszi, hogy Tamakacura valóban Gendzsi lánya. Bár híre járt, hogy Tamakacura személyében az udvar újabb szépséggel gyarapodott, Gendzsi tudta, hogy Szocsi hercegnek csupán halvány elképzelése lehet a lány bájáról. De azt is el akarta érni, hogy megoldódjék a saját dilemmája, ezért úgy döntött, hogy Szocsi most már ne csak tessék-lássék udvaroljon, hanem bolonduljon bele Tamakacurába. Azt hitte, hogy most valóban szerető, önzetlen szülőnek bizonyult. Különös önámítás! Mert ha csak egy pillanatig elgondolkodik a dolgon, rájön, hogy a saját lányát, az akasi hercegnőt, semmi áron ki nem szolgáltatta volna udvarlójának. Most aztán kilopózott a hátsó ajtón, és visszatért lakosztályába.

Szocsi roppantul felbátorodott. Már nem hitt Szaiso levelének: mialatt ő az előbb beszélt, a hölgy bizonyára ott ült, ahol a jánosbogárkák fényénél végül is megpillantotta. „Egyszóval mégis felkeltettem érdeklődését – elmélkedett. – Türelmesen meghallgat, sőt nyilvánvalóan szívesen van közelemben." Azzal fellebbentette a könnyű fátyolszövetet – a vastag szövésű belső függönyt Gendzsi már félrehúzta. A lány most már csak jó karnyújtásnyira volt tőle, s bár a kis tasak jánosbogárka nem valami híres* világítást jelentett, de fel-felparázsló fényüknél is látott annyit, hogy megállapíthatta, Tamakacura az egyik legszebb nő, akit valaha is látott. A következő pillanatban azonban, Tamakacura hívására, már be is jöttek szolgálónői: leszedték a különös lámpást, és eltették szem elől.

Gendzsi hadicsele valóban igen eredményesnek bizonyult. Szocsi mélységesen feldúlt állapotba került, habár csupán egy pillanatig láthatta a heverőn bánatosan kuporgó Tamakacurát.

– Azt kívánja hát e lelketlen világ, hogy a csendesen világló jánosbogárka, mely bátortalan a beszédre, még a szerelmét beszédesen hirdető cseppnyi lámpását is eloltsa?!

Így szólt most Szocsi herceg. Tamakacura attól félt, hogy ha nagy gonddal megválogatja minden szavát, a férfi még azt hiszi, hogy különös jelentősége van válaszának, ezért nyomban felelt neki:

– Sokkal mélyebb az a szerelem, melyről a jánosbogárka parányi fénye vall, mint bármely szenvedély, miről dologtalan udvaroncok, a szót könnyen forgatva, beszélnek.

A lány hangja hűvös volt. Ráadásul vissza is húzódott az emelvény legtávolibb részébe. Szocsi még egy ideig vesztegette a szót, tiltakozván e barátságtalan bánásmód ellen, de hamarosan rájött, hogy akár hajnalig is koptathatja nyelvét, akkor sem ér el semmit. Behallatszott, ahogy az ereszről csepegett az eső, s ebből tudta, hogy kellemetlen éjszaka van, de felkelt és eltávozott. A fülemülék nem törődtek az esővel, vidáman csattogtak – de Szocsi herceg nem volt olyan hangulatban, hogy élvezze, és egy pillanatra sem állt meg dalukra.

Az ötödik hónap ötödik napján Gendzsinek dolga akadt az istállóknál. Útja a lány lakosztálya előtt vitt el, s felhasználta az alkalmat, hogy megállapítsa, mi történt azon az éjszakán, amikor Szocsi ott járt.

– Sokáig maradt a herceg? – kérdezte. – Remélem, nem engedted meg neki, hogy elragadtassa magát! Olyasfajta ember ő, aki könnyen elveszti önuralmát... nem mintha rosszabb lenne másoknál, hiszen ritka ember, aki ilyen körülmények között féken tudja tartani önmagát.

Így beszélt hát a házasságközvetítő, aki pedig éppen az általa emlegetett estén Szocsi herceg karjába hajszolta! Arcpirító következetlenség volt ez a hercegtől, de Tamakacura nem állhatta meg, hogy ne mulasson rajta: hiszen éppen attól az embertől óvja, akit maga hívott a házba! Tamakacura elnézte az ünneplő ruhába öltözött herceget, és az járt az eszében: Gendzsi szépségét sem a természet, sem bármi praktika

nem tehetné tökéletesebbé. Milyen lenge a köpenye, és milyen tüneményes összhangban van rajta minden! Talán bizony tündérek festették a ruháját? A'maihoz hasonló napokon még az ismert, megszokott minták is új jelentőséggel, új szépséggel telítődnek – elmélkedett Tamakacura. Ismét rápillantott Gendzsire, és ez fordult meg a fejében: „Ha kettőnk helyzete nem lenne ennyire elhibázott, azt hiszem, már rég fülig beleszerettem volna!"

Levél érkezett. Szocsi herceg küldte: vékony fehér papirosra írta, avatott kézzel – szellemes is volt, és az alkalomhoz is illett. Ámde attól tartok, ha leírnám ezt a megcsodált levelet, egyáltalán nem tetszene rendkívülinek, ezért csupán a kísérő költeményt jegyzem fel: „Az a sors jusson nekem, mint a patak mellett észrevétlenül nyíló virágnak? Az úton tucatszámra járnak-kelnek a sétálók, de még napszálltával is szárán a virág: senki meg nem kívánta – ügyet sem vetettek rá!" A levelet hosszú-hosszú szárú, gyönyörű íriszre* kötötte, amilyet a lány még sosem látott.

– Teljesen igaza van – jegyezte meg Gendzsi. – Ma nem térhetsz ki előle.

És amikor Tamakacurát minden udvarhölgye unszolni kezdte, hogy legalább ez egyszer saját kezűleg válaszoljon, az a következő választ írta – ennek azonban igen kevés köze volt mindahhoz, ami a szívében zajlott: „Jobb a virágnak, ha megmarad a víz mellett, és örül, hogy elnéznek mellette. Mert ha hirtelen letépik, megláthatja, milyen gyenge a gyökér, amelyről fakadt."

Semmitmondó válasz volt, és Szocsi herceg fürkésző tekintete a lány keze írásában is valami határozatlanságot, tétovaságot vélt felfedezni. Bizony, ahogy elnézte a levelet, cseppet sem volt biztos benne, nem fogott-e alaposan mellé... Tamakacura azonban igen elégedett volt önmagával. Ezen a napon számtalan tisztelőjétől kapott mindenféle fajta pompás varázslabdát.* Képzelni sem lehetett nagyobb ellentétet, mint ami megmutatkozott a szigeten, fojtogató szegénységben eltöltött évek és a mostani életét kitöltő kényeztetés között. Tamakacura sok dologról ma már enyhültebb felfogást vallott, mint

az új palotába való beköltözése előtt, és kezdte belátni, hogy színtiszta nyereséget jelent, ha fennmarad Gendzsivel való kapcsolata, feltéve, hogy barátságuk továbbra is megőrzi ártatlan jellegét.

A nap folyamán Gendzsi ellátogatott a keleti szárnyban lakó hölgyhöz.*

– A császári testőrség ifjai ma itt tartanak viadalt – kezdte. – Utána Jugiri bevezeti őket a maga lakosztályába, és arra számít, hogy te gondoskodsz megvendégelésükről. Pontosan napnyugta előtt érkeznek. Valószínű, hogy nagyobb társasággal jönnek, mert amióta az udvarnál híre futott, hogy mi, itt az új palotában, egy szellemes és szépséges csodalényt rejtegetünk, óriási érdeklődést tanúsítanak irántunk, és egy pillanatnyi nyugtunk sincs már. Készülj fel hát a legrosszabbra.

A palotának ettől a részétől nem messze terült el a versenypálya: az előcsarnokokból igen jó kilátás nyílt rá.

– A szárny és a főépület között húzódó összekötő folyosón mind kitárhatnád a kertre nyíló ajtókat – mondta a herceg. – A fiatalemberek onnan jól fognak látni. A jobb kéz felőli testőrség rendkívül erős ez évben. Véleményem szerint sokkal érdekesebb társaság, mint az udvari méltóságok zöme.

Ez – ahogy Gendzsi szándékolta is – felajzotta a háznak ebben a részében lakó fiatalokat, és csakhamar zsúfolásig megteltek a folyosók. Tamakacura rezidenciájából még az apródok és ifjabb komornák is eljöttek, hogy tanúi legyenek az eseménynek. Az átjáró folyosó nyitott ajtóiban helyezték el őket, míg a rangosabb vendégek a zöld zsalugáterek, vagy az új divat szerint a rojtok legvégéig megfestett függönyök mögött rejtőztek. A látogatók közül sokan érkeztek művészi kínai ruhában, mely külön erre az ünnepi alkalomra készült; szemlátomást a diantuszlevél zöldje volt a legkedveltebb színárnyalat. Az ebben a szárnyban lakó hölgyek nem kaptak semmi bátorítást, hogy kiöltözzenek erre az alkalomra, ezért legtöbbjük őszibarack-szín béléses, kívül zöld könnyű nyári ruhát öltött. Versengés, ártatlan magakelletés bőven akadt, s a versenypályán összegyűlt ifjú udvari uraknál sikerült is learatniuk egy-egy elismerő pillantást.

Gendzsi a kos órájában* jelent meg a színtéren, s ott már válogatott vendégsereget talált. Gendzsi csupán hivatalos egyenruhájukban ismerte a versenyzőket, s most érdekesnek látta őket ebben a díszben, szépen kiöltözött fegyverhordozóik és szolgáik kíséretében. Estig tartott a viadal. A hölgyek ugyan édeskeveset értettek a játékból, de nagy örömmel szemlélték az elegáns lovaglókabátkába öltözött fiatalembereket, akik vakmerő elszántsággal vetették magukat a küzdelembe. A pálya vége nem esett nagyon messze Muraszaki lakosztályától, s így udvarhölgyei valamennyit mégis elcsíphettek a viadalból. A lovaglóversenyt lovas labdajáték követte; ezt a *Tagjuraku** dallamára játszották. Majd páros táncverseny következett a *Naszori** keretében. Mindezt harangok zengése, dobok döngése kísérte – ezzel jelezték, melyik pár nyert. Egészen besötétedett már, a nézők alig láthatták, mi történik. A már négy fal közt folytatott mulatság első része abból állt, hogy a győztes lovasoknak kiosztották a díjakat. Majd nagy lakoma következett, és bizony igen későre járt, amikor a vendégek szétszéledtek.

Gendzsi úgy intézkedett, hogy ezen az éjszakán a keleti szárnyban alszik. De jó ideig ébren volt még, és elbeszélgetett a hulló virágok falujának hölgyével.

– Nem vetted észre, hogy Szocsi herceg ma feltűnően túltett minden vendégünkön? – kezdte. – Megjelenése persze nem a legjobb ajánlólevél számára, de viselkedésében, modorában van valami, amit jómagam nagyon vonzónak tartok. Legutóbb módom nyílt rá, hogy megfigyeljem olyankor, amikor azt hitte, senki sem látja. Arra a következtetésre jutottam, hogy azoknak, akik olyan nagy hangon magasztalják szellemét és ötletességét, sejtelmük sincs róla, miben is rejlik az ő igazi varázsa.

– Tudom, hogy Szocsi herceg az öcséd – válaszolta a hölgy –, de jóval idősebbnek látszik nálad. Hallottam, hogy az utóbbi néhány hónap alatt gyakran megfordult itt. Az igazat megvallva, akkor láttam utoljára, amikor nővérem évekkel ezelőtt az udvarnál volt. Megvallom, akkor nem gondoltam, hogy ennyire előnyére fejlődik. Abban az időben öccsét, Cukusi helytartóját csodáltam. Most látom csak, hogy az ő modora, magatartása, nem volt annyira fejedelmi, amit viszont szerinted joggal el lehet mondani Szocsi hercegről.

Gendzsi látta, hogy bármilyen rövid volt is az idő, melyet a hölgy aznap Szocsi herceg társaságában töltött, annak kellemes lénye teljesen meghódította. Gendzsi mosolygott, de nem akart rátérni az összes vendégek jó és rossz tulajdonságainak megtárgyalására. Sosem szenvedhette azokat, akik említeni sem tudják valamely ismerősüket anélkül, hogy nyomban ízekre ne szedjék, le ne szólják jellemét. Most, hogy hallotta a hölgy áradozását Higekuro hercegről, nem vette lelkére, hogy kiábrándítsa, főként azért nem, mert már némi félelemmel gondolt rá, hogy Higekuro herceg – aki szerinte egyáltalán nem megfelelő ember – lesz Tamakacura legkomolyabb udvarlója.

Gendzsinek a hulló virágok falujának hölgyével fennálló kapcsolatát már évek óta csupán a szokásos bizalom és barátság jellemezte. Feltételezhető volt, hogy – mint már régóta szokásukká vált – most is hamarosan visszavonulnak mindketten, ki-ki a maga nyughelyére. Hogyan és miért támadt benne először ilyen gondolat? Erre már nem emlékezett, de úgy érezte, hogy ezen az éjszakán szívesen megszegné ezt a szabályt. A hölgy viszont szemlátomást biztos volt benne, hogy a herceg most már visszavonul, és eszébe sem jutott, hogy ezt zokon vegye vagy csak szomorkodjék is miatta. Igen hízelgőnek érezte, hogy a maga lakosztálya olyan ünnepség színhelye lehetett, amihez hasonlatosat maga már hosszú-hosszú évek óta nem látott.

– A hervadt fűszálat, amelyhez még a vad erdei ló sem nyúl, ma a vadon nőtt tóparti írisszel egy koszorúba fonták.

Így fejezte ki háláját és büszkeségét. Gendzsi meghatódott, hogy ilyen kisebb esemény is oly sokat jelent számára, és ezzel a költeménnyel válaszolt:

– A csikónak, ha árnyéka ott hull a vízre, ahol a közelben vadhattyú szárnya tükröződik a tavon, sosem kell messze mennie íriszért és édesen illatozó mocsári mézfűért.

Milyen könnyű volt is elégedetté tenni ezt az asszonyt! És hogy megfakultak Gendzsi bókjai!

– Ámbár ritkán sikerül eljutnom hozzád – mondta a herceg –, hidd el, sohasem érzem magam boldogabbnak, mint amikor itt lehetek.

Nem vallott volna a hölgyre, ha Gendzsinek fejére olvas nem őszinte szavai miatt. Szó nélkül fogadta – és aludni tértek. Gendzsi látta, hogy az asszony a saját ágyát engedte át neki, és a holmijait is mind elvitette. Ha a hölgy magatartása meg nem győzi, hogy köztük bizalmasabb együttlét már nem jöhet szóba, Gendzsi talán hajlott volna rá, hogy javasolja, ezúttal másképp rendezzék el a dolgot.

Ebben az évben a szokottnál jóval tovább tartott az esős időszak. Máskor az eső egyhangú zuhogását egyszer-egyszer derült nap enyhítette, de most hétszámra csak esett, szakadt. Az új palota lakói számára nehezen teltek a napok, s hol ilyen, hol olyan szórakozással próbálkoztak. Végül is illusztrált verses elbeszélések olvasásába menekültek. Az akasi hölgy, egyéb jó képessége mellett, tehetséges volt a könyvek másolásában, és roppant finoman fel is díszítette őket. Amikor meghallotta, hogy mindenki valami elfoglaltságot keres, hogy könnyebben átvészelhesse ezeket a napokat, számtalan könyvet küldött át lányának, a kis hercegnőnek. A leglelkesebb azonban Tamakacura volt, mert ő már hajnalban fölkelt, és egész áldott nap olvasgatta és másolta a regényes történeteket. Néhány ifjabb udvarhölgye egy egész sereg, részben legendás, részben valóságos személyekről szóló történetet ismert, és igen ügyesen mesélték is őket. Tamakacura azonban óhatatlanul úgy érezte, hogy saját életének története – ha valaha is sor kerülne rá, hogy elmondja – sokkalta érdekesebb lenne, mint bármelyik elbeszélés, amivel őt óhajtották szórakoztatni. Igaz, *Szumijosi történetében** a hercegnő szenvedései egyes helyeken hasonlítottak a maga megpróbáltatásaira. De Tamakacura nem értette, hogy emberöltőkön át miért háborogtak annyit, miért könnyezték úgy meg a lelkiismeretlen udvarlójának* karma közé került hercegnő sorsát. Ez epizód csupán – gondolta Tamakacura –, s ha így nézzük, a maga menekülése Taju erőszakossága elől, van ennyire izgalmas.

Gendzsi egy nap egy halom kölcsönbe ígért könyvvel körüljárta a palotát, s amikor belépett Tamakacurához, látta, hogy szokása szerint elmerült az előtte fekvő könyv olvasásába.

– Javíthatatlan vagy! – szólt rá nevetve. – Némelykor azt hiszem, hogy az ifjú hölgyek másért sincsenek a világon, mint hogy piacot jelentsenek annak a portékának, amivel a sületlen és valószerűtlen történetek szerzői házalnak. Meggyőződésem, hogy az a könyv is, amelybe most annyira belemélyedsz, tele van a legvadabb képtelenségekkel. Ámbár ezt magad is jól tudod, mégis egészen lenyűgöz az a sok különcködés, és roppant izgalommal olvasod. Hogyisne, hiszen még ebben a hőségben is itt ülsz, és rágódsz rajta. Meggyőződésem, hogy halvány sejtelmed sincs róla, mennyire rendetlen a hajad... De lássuk csak! Jól tudom, hogy ezeket a régi történeteket nem nélkülözheti az ember, valahányszor ilyen rossz az időjárás. Mivel is üthetnétek agyon az időt? De őszinte leszek. Az utóbbi időben magam is sokat foglalkoztam ilyen könyvekkel, és megvallom: magam is elképedtem rajta, mennyi élvezetet nyújtottak. Szemlátomást művészet az is, ha az egyes részekből úgy szövik össze a történetet, hogy az olvasó – ámbár az egész história merő kitalálás – szentül hiszi, hogy mindez megeshet, és éppannyira megindul, mintha szeme láttán zajlanának le az események. Eszünk tudja: minden eseményt töviről hegyire azzal a határozott céllal agyaltak ki, hogy hasson ránk; ámde ha a cselekményt kellő ügyességgel építik fel, kedélyünket felkavarja: felháborodunk a képzeletbeli hercegnőt ért sok igazságtalanságon. Máskor meg az író ékesszólása visz rá bennünket, hogy elfogadjuk a legvadabb képtelenségeket is, mert a nyelv pompája elvakítja ítéletünket... Az utóbbi időben többször előfordult, hogy fülelve megálltam, valahányszor egyik-másik ifjú hölgyünk felolvasott társnőinek, és egészen meglepődtem, milyen népszerű lett ez a kitaláláson alapuló művészet. Mit gondolsz, mai íróink hogyan tesznek szert erre a tehetségre? Általános vélemény szerint a sikert aratott elbeszélések szerzői jobbára csak különlegesen szenvedélyes hazudozók, akiknek képzelőerejét rendkívül felfokozza, hogy szüntelenül holmi hihető valótlanságokon törik a fejüket. Ez persze tisztességtelen dolog...

– Jobbára talán éppen azok ásnak le így a mélyre – válaszolta Tamakacura –, akik maguk is szeretnek másokat becsapni. Biztosíthatlak, jómagam mindig is úgy olvasom ezeket az elbeszéléseket, hogy elfogadom: valóban meg is történtek. – Azzal félrelökte a maga másolta könyvet.

Gendzsi így folytatta:

– De hiszen láthatod, hogy valójában sokkal többre becsülöm ezt a művészetet, mintsem szavaim sejtetik. Ezek az elbeszélések a gyakorlat szempontjából is mérhetetlenül értékesek. Ha nem lennének, mit tudnánk azokról, akik előttünk éltek, az istenek korától kezdve egészen napjainkig? Mert a történeti művekből, például a *Japán krónikájá*ból az életnek csupán egy kis részébe pillanthatunk be, míg a naplókból és elbeszélésekből, amelyeket feltornyoztál magad körül, apróra megismerheted az akkori emberek magánéletét... – Gendzsi mosolygott, majd így folytatta: – Nekem azonban megvan a magam elmélete, hogy alapjában véve mi ez a művészet, és hogyan keletkezhetett. Azzal kezdem, hogy lényege nem egyszerűen abban áll, hogy a szerző elmeséli valakinek a kalandjait. Ellenkezőleg: úgy keletkezik az elbeszélés, hogy íróját az emberekkel és dolgokkal kapcsolatban szerzett jó vagy rossz tapasztalatai... de nem csak azok, amelyeket saját bőrén érzett, hanem olyan események is, amelyeknek egyszerűen szemtanúja lett, vagy pusztán hallomásból ismer... olyan szenvedélyes felindultságot váltanak ki belőle, hogy nem hallgathat. A saját életében és a körülötte zajló eseményekben léptennyomon akad olyasmi, amit annyira fontosnak érez, hogy nem engedheti feledésbe menni. Úgy érzi, hogy örök időkre az emberek tudomására kell hoznia. Gondolom, így keletkezhetett ez a művészet. Világos tehát, hogy az író mestersége nem merülhet ki abban, hogy leírja mindazt, ami szép és jó. Némelykor persze az erényességről ír, erről szövögeti kedvére az eseményeket. De sok bűnt és bolondságot is lát, ezek is megrázzák, és éppen olyan érzésekkel töltik el, mint a tapasztalt kiváló, jó cselekedetek: ez mind fontos számára, ezt mind összegyűjtögeti. Egyszóval bármi lehet az elbeszélés tárgya, feltételezve, hogy minden eseménye e világon zajlik, nem pedig valami tündérországban, mely véges elménk számára hozzáférhetetlen... Ennek a művészetnek külső megjelenése természetesen nem mindenütt egyforma. A kínai udvarnál és egyéb idegen országokban szükségképp más és más módon nyilvánul meg az író géniusza, és másképp is szerkesztenek, mint nálunk. Az elbeszélés művészete még nálunk, Japánban is nagy változásokon ment át az idők folyamán. És mindig is lesz különbség a könnyedebb és a komolyabb elbeszélő műfaj között... Nos, eleget mondtam ahhoz, hogy lásd, csupán kötekedni akartam veled, s azért kezdtem azzal, hogy minden elbeszélés csak felszínes ügyeskedés terméke. Egyesek erkölcsi okok miatt tiltakoznak az olyan művészet ellen, melyben együtt szerepel a tökéletesség és gyarlóság. Pedig még azokban a beszédekben is, amelyeket Buddha az ő jóságában följegyeznünk engedett, egyes szakaszokban találni olyasmit, amit a tudósok *upajá*nak, vagyis „az adott esetre érvényes igazságnak" nevezznek. Ez a tény némely felületes embert kétkedésre vitt, mondván, vajon az ilyen, önmagának ellentmondó tanítás alkalmas-e hitünk megerősítésére. Sőt, mi tagadás, még a *Nagy Ösvény** szent könyveiben is akad erre példa. Már-már azt is mondhatnánk, hogy valóságos keveréke igaznak és tévesnek. Ámde e szent iratok célja, nevezetesen hogy bennünket az üdvösségre vezessenek, mindig ugyanaz marad. Éppen ezért szerintem nyugodtan kijelenthetjük, hogy az elbeszélés művészetének nem kell hátat fordítanunk azért, mert az előbb említett cél érdekében együtt szerepelteti az erényt és a bűnt. Ha ilyen szemmel nézzük, az elbeszélést már nem hasznos igazságok és hiú képzelgések vegyülékének tartjuk, amint azt a közönséges szemlélet diktálja, hanem meglátjuk benne azt a művet, mely minden fokon és részében komoly és határozott célt szolgál.

Mindabból, amit Gendzsi mondott, kitetszik, hogy az írói mesterségnek valódi fontosságot tulajdonított.

Muraszaki is – pedig eleinte csupán azért böngészte a regényeket, hogy lássa, melyik alkalmas fogadott lánya, az akasi hercegnő számára – valósággal beletemetkezett olvasmányaiba. Különösen szívéhez nőtt *Komano históriája.** Egyik nap meg is mutatta Gendzsinek az illusztrált másolatot, és így szólt:

– Mit szólsz hozzá? Ugye nagyon jók a képek?

Azért szerette annyira ezeket az illusztrációkat, mert az egyik képen látható volt a történetben szereplő kislány, amint székén elnyújtózva békésen szunyókál – s ez Muraszakit valahogy a saját gyermekkorára emlékeztette.

– Csak nem akarod azt mondani – kérdezte Gendzsi –, hogy ez a csöppség már a történet elején holmi gáláns szerelmi kalandok hősnője? Ha meggondolom, hogy gyerekkorodban milyen példásan gondodat viseltem, rájövök, hogy önuralmam még sokkalta szokatlanabb, mint feltételeztem.

Tagadhatatlan, hogy Gendzsi magatartása sok szempontból szokatlan volt, de aligha mondhatni, hogy példás lett volna – legalábbis a szó szokásos értelmében.

– Remélem, ügyelsz rá, és nem adsz a kis hercegnő kezébe semmi léha olvasnivalót – folytatta. – Bizonyára rájönne, hogy az elbeszélés hősnője nagyon helytelenül cselekedett, amikor titkos szerelmi kapcsolatba bonyolódott, de jobban szeretném, ha nem is tudná, hogy létezik ilyesmi.

„Ez már több a soknál – méltatlankodott magában Muraszaki. – Csak az imént jött meg a Tamakacuránál tett végeláthatatlan látogatásból, és máris nekiáll, hogy kioktasson fiatal lányok neveléséről."

– Nagyon fájlalnám – szólalt meg végre –, ha olyan könyveket olvasna, melyek az erkölcstelen viselkedést követendő példaként tálalják fel. De remélem, nem kívánod, hogy az *Odvas fa** legyen egyetlen olvasmánya. Até úrhölgy aztán igazán remekül boldogul, balkezesebben már nem is csinálhatná a dolgát. Végül el is nyeri jutalmát, de csak azon az áron, hogy viselkedése mindvégig hajthatatlanul makacs, olyan makacs, hogy az ember alig is tartja nőnek.

– Pedig abban az időben voltak ilyen nők – válaszolta Gendzsi. – Sőt állítom, hogy ilyenek ma is élnek köztünk. Hogy miért? Azért, mert olyan embertől és világtól visszahúzódó emberek nevelték őket, akiket néhány teljesen egyoldalúan megfogalmazott gondolat vezet. Némely jó családban a lányok nevelését hallatlan aggodalmaskodás jellemzi. Ennek könnyen az lehet az eredménye, hogy életképtelen teremtéseket tenyésztenek ki belőlük, s minél nagyobb a szülők törődése, azok csak annál gyerekesebbé válnak, tudatlanságuk és ügyefogyottságuk egyre nyilvánvalóbb. És ha az emberek ezek után megkérdik, mi is hát az a magasabb rendű nevelés, akár a gyereket nézik, akár a szülőt, rájönnek, hogy csalás az, szélhámosság . . . Ha viszont a gyerekben netán akad vele született tehetség, amint ennek leghalványabb jele mutatkozik, az efféle szülők ezt nyomban a saját embertelen nevelési rendszerük javára írják, kétségbeejtően önelégültek lesznek, s szertelen áradozással beszélnek nagyon is átlagos csemetéikről. Pedig a világ most már sokkal többet vár e boldogtalan teremtésektől, mint amire képesek, s zokon veszi, ha a csodás szó vagy tett elmarad . . . – Majd hozzátette: – A túlzott dicséret sokat árt a fiataloknak. A szolganép hízelgése ebből a szempontból különösen veszedelmes.

Ennek ellenére Muraszaki gyakran tapasztalhatta, hogy Gendzsi az ellen nem emelt szót, ha mindenki, aki csak megfordult náluk, magasztalta a kis akasi hercegnőt, sőt nemegyszer mindent elkövetett, hogy a kislányt megmentse a fejmosástól, ámbár jól tudta, hogy a gyerek rászolgált a fenyítésre.

A regénybeli mostoha rendszerint gonoszul bánik a rá bízott gyermekkel. A herceg azonban a tulajdon szemével láthatta, hogy a való életben ez nincs mindig így. Éppen ezért valahányszor könyveket válogatott Muraszaki és védence számára, mindig gondosan kiselejtezte azt a történetet, mely a szokott módon a lelketlen mostohát rajzolja meg, mert attól tartott, hogy Muraszaki azt gondolhatja, figyelmeztetésnek szánja – pedig erre éppen semmi szükség.

Mint már említettem, Jugiri ritkán látta Muraszakit. Az viszont természetes, hogy néhanapján meglátogatta kis húgát, az akasi hercegnőt. Gendzsinek nem volt kifogása ez ellen, sőt arra törekedett, hogy a két gyermek között gyengéd testvéri kapcsolat alakuljon ki. Gendzsi ugyan fiatal volt még, de gyakran gondolt arra, mi lesz, ha ő már nem él, és nem egy olyan helyzet villant fel képzeletében, amelyben a kis hercegnő rászorulhat bátyja segítségére. Éppen ezért megengedte a fiúnak, hogy meglátogassa a kislányt, sőt, ha kedve tartotta, bemehe-

tett díszfüggönye mögé is, ámbár attól még most is tiltotta, hogy Muraszaki udvarhölgyeivel beszélgetésbe elegyedjen. A házban olyan kevés gyermek élt, hogy a szokottnál jóval több gondot fordítottak rájuk. Jugirin mindenesetre látszott, hogy hálás a gondoskodásért. Az élet mindennapos dolgaiban éles ítélőképességről és józanságról tett bizonyságot. Gendzsi számára megnyugtató érzés volt, hogy ha valami baj lenne, Jugirira mindig lehet majd számítani.

A kislány mindössze hétéves volt, és még most is főként a babák érdekelték. Egy-két éve még, a Nagy Csarnokban, Jugiri gyakran eljátszott akkori kis pajtásával, így most is a babaház kitűnő udvarmesterének bizonyult – habár ez a szerep gyakran igen fájdalmas emlékeket ébresztett benne. Bizony nemegyszer gyorsan elfordította a fejét, mert a szeme csupa könny lett. Látogatása alkalmával természetesen gyakran ott találta a kis hercegnő játszótársnőit is, s ilyenkor hosszan elcsacsogtak erről-arról. Jugiri is részt vett ezekben a beszélgetésekben, de a kislányokat mind csak felületesen ismerte meg, és azt is látta, hogy jómaga egyikőjüket sem érdekli különösebben.

„Sohasem ismerhetem meg az életnek ezt az ízét?" – töprengett Jugiri. Bár szüntelenül ez járt az eszében, valahányszor egybegyűlt a kis társaság, viselkedése egykedvű maradt. A zöld színű rangjelzés!* Igen, ebben kell keresni minden baj forrását, az ilyen apróbbakét is, meg a nagy szerencsétlenségét is, mely összezúzta minden reményét.*

Néha felbukkant benne a gondolat, hogy fogja magát, odaáll Kumoi apja elé, és vitába száll vele: érvel, kiabál, nagy jelenetet rendez – és To no Csudzso beadja a derekát. Ámbár eleget szenved így is, csendben, szótlanul, s mit nyer vele, ha most még nevetségessé is teszi magát mások előtt?! Nem. Helyesebb, ha teljes közönnyel viseltetik az egész világ iránt, mert Kumoit ezzel győzheti meg igazán, hogy első vallomása óta a maga érzései egy szemernyit sem változtak.

Kumoi bátyjai és Jugiri közt minduntalan akadt apró-cseprő nézeteltérés, s ilyenkor egy kis időre elhidegültek egymástól. Így például Kasivagi, Kumoi legidősebb bátyja – nem sejtve, hogy Tamakacura a testvére – állandóan írogatott a lánynak, s amikor azt tapasztalta, hogy levelei gyakran nem jutnak el a címzetthez, Jugirihoz fordult segítségért. De esze ágában sem volt, hogy viszonzásul felajánlja a maga szolgálatait, ámbár feltehetőleg ő éppolyan könnyen bejuthatott Kumoihoz, mint Jugiri Tamakacurához. Jugirit bosszantotta, hogy hozzá fordul, és kereken elutasította. Barátságuk ugyan nem szakadt meg, de kapcsolatukat, akárcsak apjukét, kisebb-nagyobb vetélkedések, összezördülések jellemezték.

To no Csudzsónak igen sok gyermeke volt; többségük maradéktalanul beváltotta a már zsenge korukban hozzájuk fűzött reményeket, mert közkedvelt, érdemes emberekké lettek. A kormányban viselt tisztsége lehetővé tette Csudzsónak, hogy fiairól nagyszerűen gondoskodjék. Lányaival viszont – ezek jóval kevesebben voltak – nem volt ilyen szerencséje. A legnagyobb lányával kapcsolatos tervei teljesen meghiúsultak,* majd később jelezte azt a kívánságát, hogy Kumoit szeretné bemutatni az udvarnál – de felszólítást máig sem kapott. Viszont ennyi éven át sem feledte a kislányt, aki anyjával együtt olyan rejtélyesen eltűnt, sőt emlegette is azok előtt, akik tudtak róla, milyen kapcsolat fűzte őt a szerencsétlen hölgyhöz. Mi lett velük? Arra gyanakodott, hogy a hölgy, amilyen furcsán félénk volt, elmenekült valami messzi, elhagyatott vidékre, és magával vitte a bájos kislányt. Csudzso rászokott, hogy fürkészve megnézze minden lány arcát, akivel csak összehozta a sors, és minél egyszerűbb, minél rosszabbul öltözött, minél nyomorultabb teremtés volt a lány, annál jobban hajlott rá, hogy elhiggye: a saját elveszettnek hitt gyermekét látja. Mert minél mélyebbre süllyedt a lány, annál kevésbé fordulhatott elő, hogy ő maga bárkit is meggyőzhessen róla, hogy Csudzso lánya. Úgy érezte, lehetetlen, hogy valamelyik megbízottja előbb-utóbb rá ne akadjon arra a lányra, akkor pedig mindent, mindent megtesz érte, hogy kárpótolhassa eddigi keserves életéért! Fiainak megmondta a kislány gyerekkori nevét, és arra kérte őket, azonnal értesítsék, ha bárhol rábukkannának valakire, aki ezt a nevet viseli.

– Restellem, de be kell vallanom, hogy ifjú koromban igen

sok céltalan kalandba bonyolódtam – mondta. – De ez a kapcsolatom merőben más volt. Szívből szerettem a hölgyet, és mélységesen fájlalom, hogy nemcsak bizalmát veszítettem el, de nem tudtam tenni semmit sem azért az egy szem kislányért, aki szerelmünk bizonyságaként született.

Megesett, hogy hosszabb időn át nem gondolt az egészre, főleg olyankor, amikor semmi sem történt, ami emlékeztesse rá. De valahányszor olyasmit hallott, hogy valaki magához vett egy lányt, árvát vagy egy állítólagos szegény rokont, nyomban feltámadt benne a gyanakvás: rengeteget nyomozott utána, s amikor kétségtelenül bebizonyosodott, hogy alaptalanul gyanakodott, keserű csalódást érzett.

Ez idő tájban történt, hogy különös álmot látott. Elhívatta az akkor ismert legjobb álomfejtőket, és kifaggatta őket, mit jelentsen az álma.

– Azt jelenti – felelték –, hogy végre megtudtad, mi történt a gyermekkel, akit sok évvel ezelőtt elvesztettél szemed elől, s akit azért nem tudtál megtalálni, mert más gyermekének tartja az egész világ.

– Mármint hogy megtudtam?!... – dadogta To no Csudzso. – Nem, éppen ellenkezőleg: semmit sem tudok róla. Fogalmam sincs, miről beszéltek!

NYOLCADIK FEJEZET

Egy ágyás szegfű

Egy napon, amikor nagy volt a forróság, és Gendzsi tűrhetetlenül tikkasztónak érezte az új palota zárt levegőjét, elhatározta, hogy kirándul a tó partjára, a halászlakhoz. Meghívta Jugirit, hogy tartson vele, majd csatlakozott hozzájuk az udvari urak java része is, mert Gendzsi baráti kapcsolatban állt velük. Kacurai birtokáról hozatott a nyugati patakból fogott *ajut*, a közelebbi patakokból került *isibusi* meg más édesvízi hal, mert a lakomára halat kívántak fő fogásnak. To no Csudzsónak több fia is beállított, hogy meglátogassa Jugirit, s ahogy megtudták, hová ment, ők is a társaság után eredtek.

– Az utóbbi napokban mintha ólmos súly nehezedett volna az emberre, és milyen álmosság ült rajta! – kiáltotta Gendzsi. – Mennyivel jobb itt!

Borról gondoskodtak, de a herceg még jéghideg vizet is hozatott. Finom hideg levest meg más ínyencségeket szolgáltak fel. Itt, a tó partján, legalább meg-megrezdült a levegő, de a nap perzselően tűzött le a felhőtlen égről. Már hosszabbodtak az árnyak, de még egyre tartott a bogarak idegtépő zümmögése.

– Ilyen napot sem értem még meg! – szólt Gendzsi. – Végül itt sem jobb, mint a négy fal közt. Bocsássatok meg, de olyan tespedt vagyok, hogy nemigen tudlak szórakoztatni benneteket. – Azzal visszahanyatlott a párnákra. – Ilyen időben az embernek se zenéhez, se játékhoz nincs kedve, de azért sürgős szükségünk lenne valamire, ami megmozgatja az eszünket. Már többször eltöprengtem, vajon egyáltalán lenyugszik-e ma a nap... De annyi bizonyos, hogy sokkal rosszabb soruk van azoknak az ifjaknak, akik ma a császári Palotában szolgálatot teljesítenek. Képzeljétek csak el, hogy az ember ilyen időben még az övét és a szalagjait se lazíthassa meg! Itt legalább kedvünkre lustálkodhatunk. Egyetlen gondunk, hogy el ne aludjunk. Melyőtök tud valami érdekes újságot? Ne féljetek attól, hogy netán hallottam már, hiszen innen-onnan egészen szenilis vagyok: csak akkor szerzek tudomást valamiről, amikor mindenki más már elfelejtette.

Mindnyájan törték a fejüket, mi újságot vagy mulatságos történetet mesélhetnének – de hiába; és mivel vendéglátó házigazdájuk felszólította őket, hogy helyezkedjenek kényelembe, a vendégek, némi feszengés után, mégis sorra nekivetették hátukat a veranda hűvös fémkorlátjának.

– Nos – szólalt meg Gendzsi –, bár manapság ritkán esik meg velem, de való igaz, hogy valami apró hírem mégis van. Olyasmit hallottam, hogy To no Csudzso őfensége nemrég

megtalálta és magához vette egy vér szerinti lányát, akinek évekkel ezelőtt nyoma veszett. Halljuk hát, Kobai – fordult Kasivagi öccséhez –, te biztosan tudod, mi igaz mindebből.

– Valóban valami ilyesmi történt – válaszolta a fiatalember. – De a közszájon forgó történetekben jócskán akad túlzás is. Tény, hogy az elmúlt tavaszon apám valami álmot látott, s ez arra indította, hogy felszólítson bennünket, gondosan nézzünk utána mindennek, ha olyasvalakire akadnánk, aki azt állítja magáról, hogy az ő gyermeke. Kasivagi bátyám hallott is egy lányról, aki állítólag hitelt érdemlően bizonyítani tudta, hogy apánk házasságon kívül született gyermeke. Ekkor utasítást kaptunk, hogy keressük fel, győződjünk meg róla, mi igaz a híresztelésből. Meg is tettük. Mindössze ennyit tudok. De bizonyos vagyok abban, hogy itt bárki tud ennél érdekesebbet. Attól tartok, hogy amit én meséltem, pusztán azok számára érdekes, akiket érint.

„Szóval igaz!" – villant fel Gendzsiben, és csendben azon töprengett, mi vezethette így félre To no Csudzsót, hogy elhitte, sikerült megtalálnia Jugao lányát.

– A ti családotok már amúgy is népes – mondta Kobainak. – Őszintén csodálom, hogy apátok még a légben is kutat a rajtól lemaradt fecske után. Nekem még meg lehetne bocsátani az ilyesmit, hiszen kis fészekalj fiókát etetek. Apád szemlátomást kissé telhetetlen. Habár büszkén vállalnám a gyermekeimet, de sajna, rám, mint apára, nem támasztanak igényt. Ámbár nem puszta véletlen, hogy To no Csudzso kapósabb, mint én. Homályos a hold képe, ha a víz mélye zavaros. Apátok ifjúkori kalandjaiban nem volt válogatós, és ha valamennyi fiú- és lánytestvéreteket ismernétek, valószínűleg rájönnétek, hogy egészében véve igen különös család vagytok...

Jugiri egy sereg történetet hallott, ami mind igazolta Gendzsi állítását, s nem állhatta meg, hogy szabadjára ne engedje jókedvét. Kobai és fivérei ezt roppant ízléstelennek tartották.

– Jó, jó, csak nevess, Jugiri – folytatta Gendzsi –, de azért jobban tennéd, ha lehullott leveleket szedegetnél, mint hogy ott alkalmatlankodsz, ahol nem látnak szívesen. Van itt akkora koszorú, hogy találsz más virágot is, s az majd megvigasztal.

Kívülről szemlélve Gendzsi To no Csudzsóval kapcsolatos minden megjegyzése tréfa volt csupán, amit jó barátok elnéznek egymásnak. Valójában azonban egy idő óta kettejük viszonya tagadhatatlanul hűvös volt, s ez még fokozódott, amikor Csudzso gúnyosan elutasította, hogy Jugirit elfogadja vejéül. Gendzsi rájött, hogy az imént túl élesen szólt, de nem nyugtalankodott amiatt, hogy megjegyzései fülébe jutnak régi barátjának, sőt, azon kapta magát, szinte várja, hogy a fiai beszámoljanak neki.

E beszélgetés az elhagyott gyermekről, akit To no Csudzso nemrég elismert és befogadott, arra emlékeztette Gendzsit, legfőbb ideje, hogy elszánja magát arra a réges-rég tervbe vett vallomásra. Tamakacura már jó egy éve ott élt az új palotában. Az udvar hivatalosan is befogadta, és már semmi ok nem volt aggodalomra, hogy apját bármi szégyen érheti miatta. To no Csudzso nézetei azonban sok tekintetben igen különösek voltak. Pontosan, szigorúan megkülönböztette a „jó" és a „rossz" embereket. Akik megütötték a maga nagy igényei alapján megszabott mértéket, azokkal szemben rendkívül szolgálatkésznek és előzékenynek mutatkozott. Az összes többi embert viszont mind semmibe vette, mégpedig annyira tökéletesen, akkora fölénnyel, amire főminisztereknél sem akadt soha példa. Ki tudja, hogy a saját lányát is hová nem sorolná? Gendzsinek ekkor ragyogó ötlete támadt: összehozza To no Csudzsót és Tamakacurát, de nem árulja el, ki a lány, míg Csudzso egyszer s mindenkorra ki nem jelenti, hogy megfelelőnek tartja.

Az esti szellő most már üdítően hűsnek érzett, s az ifjú vendégek bizony nagy sajnálkozva búcsúzkodtak.

– Boldogan elüldögélnék még itt a hűvösben, de tudom, hogy a ti korotokban akad ennél érdekesebb szórakozás is. – Azzal Gendzsi elindult a nyugati szárny felé. Vendégei az ajtóig elkísérték. Mivel tudta, hogy a bizonytalan esti világításnál az udvari köpönyegben valamennyien szinte egyformák, Gendzsi nyomban előszólította Tamakacurát, és halkan elmondta neki, miért jött ilyen nagy kísérettel.

– Vendégül láttam To no Csudzso fiait, Kasivagit, Kobait meg a többieket – szólt. – Jól látszott rajtuk, hogy roppantul szeretnének ide is velem jönni, Jugiri pedig olyan derék fiú, hogy nem lett volna szép tőlem, ha neki nem engedem meg, hogy eljöjjön. Ezekkel a szegény ifjakkal, To no Csudzso fiaival, valóban rövidesen közölni kellene, hogy a testvérük vagy. Attól félek, többé-kevésbé mindnyájan szerelmesek beléd. Ha egészen egyszerű családnál történik olyasmi, hogy váratlanul felbukkan egy ismeretlen ifjú hölgy, akkor is végeláthatatlan találgatásokba kezdenek mindazok, akik bejáratosak a családhoz, és bár roppant kíváncsian várják, hogy megpillanthassák, mégis nyilvánvalóan mindegyikük eleve elszánta magát, hogy beleszeret. Sajnos, palotámnak már érkezésed előtt meg nem érdemelten olyan híre volt, hogy egész sereg páratlan teremtést rejteget. Minden látogató már jó előre elkészítette bókjait és kellemkedő szólamait, s ahogy beállított, rájött, hogy nincs akinek elmondja, hacsak nem óhajt orcátlannak mutatkozni. Te azonban gyakran kérdezősködtél e fiatalemberek felől, és panaszkodtál, mert nincs alkalmad, hogy magad megítéld, valóban olyan értelmesek-e, ahogy mások állítják. Gondoltam, nem lesz ellenedre, ha ide hozom őket. Lehet, hogy egyikkel-másikkal szívesen váltanál szót...

Mialatt suttogó hangon folyt ez a megbeszélés, a fiatalemberek kint álldogáltak a kertben. A kertet nem szabályos foltokban, nem valamely rendszert követve ültették be, de éppen itt sok-sok szegfű nyílt egy csomóban: valóságos sövényt alkottak a hosszú szárú kínai és japán szegfűfajták, és tengernyi virágúk az alkonyatban is virított. Persze a fiatalembereket ezen az estén az a remény éltette, hogy más virágot szakíthatnak, de ahogy ott üldögéltek a ház előtt, alig bírták megállni, hogy egy nyalábra valót ne szedjenek a pompás virágból.

– Valóban igen figyelemreméltó fiatalemberek mind – folytatta Gendzsi. – Nem is egy akad köztük, aki a maga módján valóságos lángelmének tetszik, s ez még Kasivagira is áll, akinek viselkedése egyébként egészen nyugodt és tartózkodó. Ugye, megint írt neked? Úgy emlékszem, együtt olvastuk egy költeményét?! Az adott körülményeket tekintve persze nem szabad bátorítanod, de azért ne bánj vele nagyon ridegen.

Jugiri még e rendkívül jó megjelenésű fiatalemberek között is meglepően csinosnak és előkelőnek tetszett. Gendzsi felhívta rá Tamakacura figyelmét, és ezt suttogta:

– To no Csudzso Jugirival szemben tanúsított magatartása roppantul kiábrándít. Már ott tartanak, hogy rá sem néznek senkire, aki ízig-vérig nem a maguk fajtája.* Egy cseppnyi más vér, még ha császári vér is az, már szálka a szemükben...

– A császári családból származó hercegekre valamikor bizony nem így tekintettek – jegyezte meg Tamakacura, és idézte a régi népdalt: „Jöjj házamba..."*

– Szemlátomást nemigen sietnek lakomát csapni szegény Jugiri tiszteletére – állapította meg Gendzsi. – Nagyon fáj a szívem mindkettőjükért. Már gyermekkorukban vonzalom ébredt bennük egymás iránt, s ez azóta sem halt ki belőlük. Régóta el vannak szakítva egymástól, és jól tudom, mennyit szenvedtek azóta. Ha To no Csudzso csupán Jugiri alacsony rangja miatt tagadja meg beleegyezését, ez alkalommal beérhetné azzal, hogy hallatlanná teszi az emberek megjegyzéseit, és rám bízza a dolgot. Úgysem tételezheti fel, hogy az a kívánságom, a fiú örökre megrekedjen a hatodik rangban...

Gendzsi megint éles hangon beszélt To no Csudzsóról, s ahogy néhány órával ezelőtt zavarba jöttek tőle a fiúk, most Tamakacurát is felkavarta a fölfedezés, hogy Gendzsi és To no Csudzso közt egyre mélyül a szakadék. Nem utolsósorban azért aggódott, mert a dolgok ilyen állása mellett csak még valószínűtlenebb, hogy Gendzsi a közeljövőben feltárja To no Csudzso előtt az ő valódi származását.

Mivel ezen az estén nem volt holdvilág, máris behozták a nagy lámpát.

– Végre elviselhetően kellemes, langyos az idő – jegyezte meg Gendzsi –, de nem ártana még egy kicsivel több világosság.

Behívatta az egyik szolgát, és kiadta a parancsot:

– Hozz be egy állványt, fáklyákkal! Majd ide tedd!

Amint az ember megjelent a fáklyákkal, Gendzsi észrevette, hogy a közelben egy hazai készítésű szép citera hever. Magához húzta, és megpendített néhány akkordot. A nehéz *ricu* hangnemre volt felhangolva, mégpedig igen tisztán. Rendkívül jó hangszernek tetszett. Egy kis ideig játszott rajta, majd így szólt Tamakacurához:

– Egész idő alatt igazságtalan voltam hozzád: azt hittem, nem érdeklődsz semmi ilyesmi iránt. De szívesen játszanék ilyen jó hangszeren, az ablaknál ülve egy hűvös őszi estén, amikor már fölkelt a hold. Együtt zenélnék a tücskökkel, cirpelésük is hozzátartoznék a kísérethez. Bensőséges zene lenne ez, és mégis egészen modern. A japán citera hangjában van valami oldottság, valami fesztelenség, ezért is nem alkalmas ünnepi zenére. De ha meggondoljuk, hogy csaknem minden hazai dalunk és táncunk ezen a hangszeren született meg, csak tisztelettel pillanthatunk rá. Szórványos irodalmi utalásokból tudjuk, hogy e hangszer története visszanyúlik a messzi-messzi múltba. De manapság úgy beszélnek róla, hogy az ember azt gondolná, kizárólag ifjú hölgyek számára találták ki, mert tőlük rossz néven veszik, ha idegen ország művészetével és szokásaival ismerkednek. De roppant fontos, hogy valahányszor csak teheted, ne egyedül gyakorolj, hanem más hangszerekkel játssz együtt. Ez nagyon sokat használ majd a játékodnak. A japán citera ugyan nem annyira bonyolult, mint többi vetélytársa, de azért távolról sem olyan könnyű játszani rajta, mint sokan képzelik. Jelenleg senki sem játszik rajta jobban, mint apád, To no Csudzso. Elámulnál, ha hallanád; nem is fogja a hangokat, de fél kézzel pengetve is rengeteg hangszínt csal ki minden húrból. Mintha csak varázsszóra hol ilyen, hol olyan hangszerré változna át citerája. És szinte hihetetlen, milyen telten zeng nála az a néhány vékonyka húr.

Tamakacura magától megtanult már valamennyire, de tudta, sokat kell még tanulnia, és szívesen került volna össze kiváló játékosokkal.

– Mit gondolsz, kapnék rá engedélyt, hogy meghallgassam? – kérdezte, de hangján nem sok reménykedés érződött. – Azt hiszem, néha játszik is, amikor eljön ide szórakozni. Még azon a messzi szigeten is akadtak néhányan, akik zenét tanítottak, és mindig úgy néztem rájuk, hogy ők bizonyára alaposan értenek ehhez a hangszerhez. De mindabból, amit mondtál, úgy sejtem, hogy apám merőben másképp játszhat...

– Úgy is van – bólintott Gendzsi –, és biztosan meg is ismered majd játékát. Azt hiszem, tudod, hogy bár keleti citerának hívják, és az ország másik feléből származik, a császári Palotában minden hangversenyt ezen a hangszeren nyitnak meg. A hangszerek tárolására felügyelő hölgy szokta ünnepélyesen behozni. Ami a mi országunkat illeti (más népek zenéjének történetéről keveset tudok), bizonyos, hogy ez a citera jelenti minden hangszerünk ősét, és hogy minden idők legnagyobb játékosa éppen a te apád... ez pedig nagy öröm lehet számodra. Ahogy említettem, néhanapján szokott zenélni itt is, másutt is, de többnyire valami más hangszeren. Elég nehéz rávenni, hogy japán citerán játsszék. Némelykor éppen csak belekap, de ki tudja miért, nem hajlandó folytatni. Minden nagy művésszel így szokott ez lenni: csak kellő hangulatban tudnak játszani, az pedig ritkán jön rájuk. De egyszer azért biztosan lesz rá mód, hogy meghallhasd...

Most néhány szokványos akkorddal és futammal próbálkozott, s a lány máris elcsodálkozott, hogyan is bírta elviselni a szigeten oktatgató zenészek esetlen játékát. Milyen izgalmas lehet, ha az ember ott élhet apja mellett, aki – Gendzsi szavai szerint – még nála is sokkal-sokkal jobban játszik! Elviselhetetlenül fájt neki a gondolat, hogy az eltelt időben jóformán mindennap hallhatta volna játékát, mégpedig a saját otthonában, ahol semmi nem zavarhatja, semmi nem szakíthatja félbe muzsikálását. Mikor, ó, mikor kezdődik is meg ez az új élet?! Gendzsi most régi balladákat játszott: elénekelte a „Lágyabb párna volna vágyam" kezdetű balladát is, s amikor ehhez a sorhoz ért: „Ó, úrnőm, hát megváltál tiéidtől", nem bírta megállni, hogy el ne kapja a lány pillantását, és rá ne mosolyogjon. Tamakacura kellemesnek tartotta a herceg hangját, de az is roppantul tetszett neki, ahogy, néhány rögtönzött ütemmel, áthidalta a versszakokat. Gendzsi most hirtelen félbeszakította a zenélést, és így szólt:

– Most rajtad a sor. Csak azt ne mondd, hogy félsz, mert bizonyos vagyok benne, hogy tehetséges vagy, s akiben van tehetség, megfeledkezik a hallgatóságról, mihelyt belemerül a játékba. A hölgy,* aki „túlságosan félénk volt s ezért csak hangtalanul mert dalolni", egyre a *Szofurent** óhajtotta volna énekelni, ami persze egészen más dolog. Meg kell szoknod, hogy bárki előtt merj játszani, és ne törődj vele, mi lesz a véleménye . . .

De hiába próbálkozott, nem tudta rávenni, hogy belefogjon. Tamakacura biztosra vette, hogy aki őt a szigeten tanította – idős hölgy volt, akit állítólag valamilyen kapcsolat fűzött a fővároshoz, sőt szegről-végről rokonságban állt a császári családdal is –, elejétől végig mindent rosszul tudott. Bár rábírhatná Gendzsit, hogy játsszék még egy kicsit, mert legalább annyit elleshetne tőle, hogy teljesen kudarcot ne valljon: igyekezett minél közelebb kerülni a citerához, merőn bámulta a herceg ujjait, és feszülten fülelt.

– Miért nem ad mindig ilyen kellemes hangot? – kérdezte a lány nevetve. – Vagy talán a széljárástól függ . . .

Rendkívül bájos volt, ahogy ott ült előrehajolva Gendzsi felé, és a lámpa fénye teljesen megvilágította arcát.

– Ha jól emlékszem, nem mindig hallgattál ilyen készségesen – mondta a herceg, és a lány bánatára félretette a citerát. Ámde Tamakacura udvarhölgyei ki-be jártak a szobában. Ezért-e vagy más okból, de ezen az estén Gendzsi továbbra is igen komolyan és kifogástalanul viselkedett.

– Már egy szálat sem látok a fiatalemberek közül, akiket magammal hoztam – jegyezte meg a herceg. – Attól félek, belefáradtak, hogy bámulják azt a sok virágot, s éppen ezt az egyet ne lássák, akiért eljöttek, és csalódottan eltávoztak. Ámbár azt kellett volna már rég nyélbe ütnöm, hogy apjuk ellátogasson ebbe a virágoskertbe. Nem is halogathatom tovább, hisz az élet tele van bizonytalansággal . . . Jól emlékszem arra a beszélgetésünkre, amikor apád először elmondta, hogy anyád elvitt téged, és hogy ő már milyen régóta kutat utánatok. Mintha csak ma történt volna . . .

És mint még soha senkinek, részletesen elmondta Tamakacurának, miről beszélgettek azon az esős éjszakán, és elmesélte találkozását Jugaóval.

– „Boldogan megmutatnám a világnak e gyermekvirág szépségét, ha nem félnék, hogy az emberek megkérdik, hol a sövény, amely mellett nőtt."* Az az igazság, hogy igen-nagyon szerette anyádat, s éppen ezért gondolni sem bírok arra, hogy elmeséljem neki az egész siralmas történetet. Ezért is rejtegettelek úgy, ahogy a lepke gubóba rejti bábját. Tudom, nem lett volna szabad ennyit halogatnom a dolgot . . .

Gendzsi elhallgatott, a lány pedig ezzel a költeménnyel válaszolt:

– Ki törődik azzal, honnan ültették át először a gyermekvirágot, mely holmi kusza sövény mellől került ide?

Tamakacura szeme csupa könny volt, amint alig hallható hangon elsuttogta ezt a választ.

Előfordult, hogy Gendzsi maga is megrettent tőle, milyen gyakran eljár a háznak eme részébe, és hogy helyreüsse a dolgot, ilyenkor napokon át távol maradt. De azért vagy a lány szolgáival vagy egyéb háztartási ügyekkel kapcsolatban mindig sikerült valamit kieszelnie, s persze jöttek-mentek küldöncei. Tamakacura tehát a herceg távolmaradásának rövid időszakai alatt is állandóan érintkezésben maradt vele. Az az igazság, hogy ilyenkor Gendzsi másra sem gondolt, csak Tamakacurára. Éjjel-nappal azon töprengett, hogyan lehetett olyan esztelen, hogy ilyen végzetes útra lépett. Ha kapcsolatuk olyan marad, mint eddig is volt, szembe kell néznie azzal, hogy elviselhetetlen szenvedés vár rá. Ha viszont nem marad hű elhatározásához, és a lány elfogadná őt kedvesének, olyan botrány kerekedne, amivel jómaga még csak megbirkóznék, de a lány számára jóvátehetetlen katasztrófát jelentene. Nagyon megszerette a lányt, de annyira azért nem nőtt a szívéhez – s ezt jól tudta –, hogy valaha is eszébe jusson egy polcra állítani Muraszakival; ha viszont Muraszakival szemben alárendelt helyzetbe hozná a lányt, az saját érzelmeit is sértené, de roppant igazságtalanság lenne Tamakacurával szemben is. Habár maga kivételes helyzetet foglal el az állam kormányzásában, a lány számára mégsem lenne kitüntetés, hogy holmi

késő́n jött, mellékes tagként szerepeljen a házban. Ennél még az is jobb – Gendzsi jól tudta ezt –, ha valami egészen jelentéktelen kis tisztviselőember szívében uralkodhat, de korlátlanul. Majd azon töprengett, ne adja-e feleségül mostohaöcscséhez, Szocsi herceghez – esetleg Higekuro herceghez. Habár ez a megoldás mindenképp kívánatosnak tetszett, de erősen kételkedett benne, lenne-e hozzá ereje, hogy megtegye. Tudta, az ilyesfajta áldozatot könnyebb tervezgetni, mint meghozni. De némelykor mégis úgy gondolt erre a tervére, mint aki már végleg elszánta magát, s ilyenkor el tudta hitetni önmagával, hogy terve már útban is van a megvalósulás felé – de aztán újból ellátogatott Tamakacurához.

Tamakacura talán még a szokottnál is bájosabb lehetett, s ráadásul elkövetkezett a citeraoktatás, s ez azzal járt, hogy minduntalan egészen közel hajoltak egymáshoz, majd meg szorosan egymás mellett üldögéltek: kapcsolatuk, félelmetes gyorsasággal, egyre meghittebbé vált. Gendzsiben már ernyedni kezdett minden jó szándék. Ami pedig a lányt illeti, belőle egyre tünedezett a régi bizalmatlanság. Gendzsi most már jó ideje példásan illemtudónak mutatkozott, s így a lány bizonyos volt benne, hogy a herceg ő iránta tanúsított, nem helyénvaló gyengédsége már a múlté. Lassan-lassan megszokta, hogy Gendzsi állandóan a közelében tartózkodik, megengedte, hogy beszéljen, amiről kedve tartja, sőt válaszolt is neki, bár tartózkodóan. Így aztán bármilyen eltökéltség élt is Gendzsiben látogatása előtt, távozáskor már megint úgy érezte: a legnagyobb erkölcscsősz sem kívánhatná, hogy kettejük kapcsolata miatt férjhez kényszerítse Tamakacurát, mert ugyan mi kivetnivaló lehet abban, ha még egy ideig magánál tartja a lányt? Úgy érezte, bizonyos lehet benne, hogy jelenléte nem terhes a lány számára. Eleinte riadtnak látszott ugyan, de nem azért, mintha ellenséges érzéseket táplálna vele, Gendzsivel szemben – egyszerűen tapasztalatlan volt még. Ámbár „hatalmas a kapu őre", Tamakacura lassan-lassan merőben más nézeteket vall majd az életről. Hamarosan már a saját vágyaival is harcra kell kelnie, nem csak az ő szenvedélyével, akkor pedig hamar megtörik az ellenállása . . .

To no Csudzso kissé nyugtalan volt újonnan felfedezett lánya* miatt. Háza népének szemlátomást igen lesújtó véleménye volt a lányról, az udvarnál pedig azt suttogták, hogy a lánynak hiányzik egy kereke. Fia, Kobai, természetesen beszámolt róla, milyen kérdéseket tett fel neki Gendzsi, mire To no Csudzso nevetve így válaszolt:

– Tudom, miért izgatja ennyire ez a dolog. Egy-két évvel ezelőtt maga is befogadta egy lányát, akinek valami parasztasszony vagy kicsoda volt az anyja, és most nevetségesen kényezteti. Igazán furcsa: Gendzsi mindenkiről csak kedvesen nyilatkozik, ám ha rólam van szó vagy hozzátartozóimról, igyekszik a lehető legkellemetlenebbül viselkedni. Ámbár azt hiszem, van abban valami kitüntető, ha ő szólja le az embert.

– Apám, ha arra a lányra gondolsz, aki a nyugati szárnyban lakik – jegyezte meg Kobai –, biztosíthatlak, hogy nála szebbet képzelni sem tudnál. Szocsi herceg és még sokan mások egészen belébolondultak . . . Igen, egybehangzó vélemények szerint ő az egyik legszebb nő az udvarnál.

– De te csak nem ülsz fel ilyen mendemondának?! – vágta rá To no Csudzso. – Bármelyik lányról ezt mondják, ha apja olyan rangos ember, mint Gendzsi, s olyan furcsa a világ, hogy akik ilyen híreket terjesztenek, maguk is hisznek benne. Én egy percig sem hiszem el, hogy csak a legkevésbé is különb az átlagnál. Gendzsi birodalmi kancellár, a vele szemben álló ellenzék egy maroknyi sincsen, s magának olyan megbecsülésben van része, ami eddig csak kevés miniszternek jutott osztályrészül. Meghiszem, hogy boldogsága mégsem teljes, mert nincs lánya, akire gondoskodását vesztegesse, akit olyanná neveljen, hogy az egész udvar irigyelje és csodálja. Képzelem, milyen gyönyörűség lenne számára egy ilyen gyermek nevelése. De ebben az egyben nem kedvez neki a szerencse. Persze, van egy kislánya, az, aki Akasiban született. De sajnos, az anya szülei egészen egyszerű emberek, s így a kislány sohasem játszhat olyan szerepet, ami magától értetődő lenne olyan kislánynál, akinek húgom, Aoi, vagy Gendzsi jelenlegi felesége, Muraszaki úrhölgy lenne az anyja. Mindent egybevetve okom van rá, hogy azt higgyem, a kislány pályafutásá-

val kapcsolatban roppant nagyralátó tervei vannak... Ami pedig az újonnan fölfedezett hercegnőt illeti, nem lepne meg, ha megtudnám, hogy nem is az ő gyermeke. Gendzsi gyengéit te éppen olyan jól ismered, mint én... Sokkal valószínűbb, hogy csupán egy a sok lány közül, akit ő tart el. – Most néhány rosszmájú megjegyzést tett Gendzsi szokásaira és jellemére, majd így folytatta: – Viszont ha továbbra is lányaként szerepelteti a hölgyet, előbb-utóbb férjhez kell adnia. Azt hiszem, Szocsi hercegre fog esni választása, mert vele mindig rendkívül jó viszonyban volt. Annyi bizonyos, hogy szerencséje lenne a lánynak, ha ilyen férjet kaphatna. A herceg egészen kiváló jellem...

To no Csudzso számára e pillanatban semmi sem lehetett bosszantóbb, mint ez a véget nem érő találgatás Tamakacura jövőjét illetően, pedig ekkortájt az udvarnál másról sem beszéltek. Valósággal belebetegedett, valahányszor feltették a kérdést: „Ugyan mi lehet Gendzsi herceg szándéka?" „Miért gondolta meg magát?" és így tovább – jóllehet az ő lányának, Kumoinak jövője szemlátomást senkit sem érdekelt. Miért nem szentel Gendzsi csak egy kicsit is Kumoi úrhölgyre abból a buzgalomból, amit arra fordít, hogy állítólagos lányával elkápráztassa a várakozással teli udvart? Elég lett volna, ha Gendzsi egyetlen szót súg a császárnak, és máris biztosítva volna Kumoi jövője – ámde nyilvánvaló, hogy ezt a szót sosem fogja kiejteni.

Ha Gendzsi netán arra vár (ámbár ez alig hihető), hogy Kumoi az ő fiáé, Jugirié lesz, miért nem emelteti a fiút illő rangra? Ha aztán Gendzsi méltó ajánlatot tenne, ő igazán kész lenne mérlegelni a házasság lehetőségét. Hogy Jugiri mit érezhet, erre egy pillanatig sem gondolt, minthogy mindig is lehetetlen fickónak tartotta.

Egy nap To no Csudzso a szokottnál is komolyabban elmorfondírozott ezen, és elhatározta, hogy magával a lánnyal fogja megtárgyalni a dolgot: maga mellé vette Kobait, és bement a lány szobájába. Úgy esett, hogy Kumoi elaludt. Ott feküdt a törékeny kis teremtés, csupán egy vékony, áttetsző kendő volt hanyagul rádobva. Annyi bizonyos, hogy ezen a meleg napon gyönyörűség volt látni ilyen hűs, üde testet. A könnyű lepel alatt tisztán kirajzolódott tagjainak gyengéd körvonala. Kinyújtott karjára hajtotta fejét, kezében még most is szorongatta a legyezőjét. Kibontott haja szétterült körülötte, s bár nem volt különösebben dús vagy hosszú, olyan selymesen, olyan finom hullámban bukott az arcára, hogy igazán elbűvölő látványt nyújtott. Udvarhölgyei is pihentek, de valamivel távolabb, a Kumoi függönyökkel körülvett emelvénye mögött nyíló szobában, s így nem ébredtek fel nyomban: To no Csudzso türelmetlenül zörgött legyezőjével, mire Kumoi lassan felemelte fejét, és riadtan rábámult. Szépsége, melyet alvástól kipirult arca még csak fokozott, nem maradhatott hatástalan: büszkén is nézett rá To no Csudzso, ámbár szavai ebből mit sem árultak el.

– Hányszor mondtam már, hogy a te korodban még az is szégyen egy lány számára, ha rajtakapják, hogy ültében elszundít, és lám, fényes nappal ágyban találllak... Bizony jobban vigyázhatnál. Hogyan is lehettél ilyen dőre, hogy minden udvarhölgyedet elengedd magad mellől? Fiatal lány számára rendkívül veszedelmes, ha így mutatkozik, s ráadásul számodra teljesen szükségtelen is: éppen elég személyzetet adtam melléd, hogy állandóan legyen, aki vigyáz rád. Az ilyen meggondolatlan viselkedés nagy illetlenség – hogy enyhén fejezzem ki magam. Nem mintha azt kívánnám, hogy egész nap összekulcsolt kézzel üldögélj, mint aki Fudo varázsigéit mormolja.* Nem tartozom azok közé, akik a kifinomultság jelét látják abban, ha valaki a mindennapos érintkezésben is szertartásos, és csak úgy hajlandó egy szóra, ha körülbástyázza magát paravánokkal meg függönyökkel. Szememben ez egyáltalán nem előkelő, hanem gyerekes és különcködő viselkedés. Csak csodálni tudom, ahogy Gendzsi a maga császárnőjelöltjét* neveli. Semmilyen téren nem tesz túlzott védelmi intézkedéseket, és a lány tehetségét nem kényszeríti sem ilyen, sem olyan irányba. Arra azonban gondja van, hogy semmilyen téren ne maradjon tájékozatlan. Így aztán a lány képes rá, hogy magától is okosan döntsön, míg más lányok kénytelenségből mindig azt teszik, amit mondanak nekik. Meglehet,

eleinte úgy tetszik, mintha szellemi képessége kissé bágyadt és fakó lenne, de később, ha igen harmonikus és mindenre kiterjedő nevelést kap, jelleme és modora feltétlenül visszanyeri jellegzetes vonásait. Az akasi hercegnő ma még fejlődésének első és legkevésbé érdekes időszakát éli. Nagyon kíváncsi vagyok, hogyan alakul tovább, ha már az udvarnál lesz.

E bevezető után végre rátért a tárgyra, amely miatt valójában ide jött.

– Jól tudod, hogy a jövőddel kapcsolatos terveim nemigen váltak be. De még most is remélem, hogy tehetünk valamit, ami nem is megvetendő. Azt mindenképpen megígérhetem, hogy nem leszel vele nevetség tárgya. Sok mindent hall az ember, s agyamban is megfogant egy-két terv, de e pillanatban nehéz lenne dönteni. Ám addig se csaljon lépre egyes fiatalemberek könnye és fogadkozása. Azoknak nincs jobb dolguk, mint hogy szórakozzanak a magadfajta hiszékeny teremtések kárára. Tudom, amit tudok . . .

Így folytatta még jó ideig, de egyre kedvesebben beszélt.

Régen, amikor minduntalan leszidták a Jugirival való barátság miatt, azért búsult olyan nagyon, mert akkor még sejtelme sem volt róla, miért az a nagy háborgás. Most már világosabban látott ezekben a dolgokban, s szörnyen szégyenkezett, valahányszor eszébe jutott, hogy a nagyobbak előtt többször is beszélt olyasmiket, amiket – most már tudta – őrültség volt szóba hozni. Az öreg hercegnő* gyakran felpanaszolta, hogy Kumoi sohasem látogatja meg. Ettől zavarba jött, mert valójában úgy állt a dolog, hogy nem merészelt kimozdulni: apja biztosan azt hinné, a látogatást ürügyül használja arra, hogy titokban találkozhasson szerelmesével.

Pedig az idő tájt To no Csudzso figyelmét jobbára más valami kötötte le. Mihez kezdjen újabban megkerült lányával, az Omiból jött höggyel? Ha egyszer annyi fáradságába került a felkutatása, most talán hazaküldje, pusztán azért, mert egyesek nem valami hízelgőn nyilatkoznak róla? Ezzel olyan hírbe hozná saját magát, hogy tűrhetetlenül szeszélyes és bogaras ember. Ámde mindabból, amit hallott vagy látott, ezt a kö-

vetkeztetést vonta le: szó sem lehet róla, hogy a lány közéjük vegyüljön. Viszont ha továbbra is négy fal közé zárva tartja, az udvarnál csakhamar olyan híresztelés kapna lábra, hogy a lány eszményi szépség, s ő a kellő pillanatra vár csupán, hogy bemutassa, s akkor majd mindenkit elkápráztat. Ez is rendkívül bosszantó lenne. Az adott körülmények között talán az lenne a legjobb, ha a lányt összeismertetné Csudzso úrhölggyel,* aki ez idő tájt történetesen otthon lakott. Így talán meg lehetne állapítani, hogy ez az Omiból való hölgy közelebbi ismeretség során valóban olyan szörnyetegnek bizonyul-e, mint sokan állítják. Így hát egy nap így szólt lányához, Csudzsóhoz:

– Már készülök átküldeni hozzád újonnan érkezett húgodat. Úgy látszik, elég furcsa modora van, éppen ezért hálás lennék neked, ha felkérnéd valamelyik idősebb udvarhölgyedet, foglalkozzék vele egy kicsit. Fiatal lányok társasága ilyen esetben semmit sem használ, csak még biztatnák a lehetetlenkedésre, hogy legyen min nevetniük. Úgy értesültem, hogy viselkedése nagyon is izgága.

Elmosolyodott, ahogy rágondolt arra a néhány mulatságos históriára, mely máris a fülébe jutott.

– Szívesen megteszek mindent, amit csak tudok – válaszolta Csudzso úrhölgy. – Nem hiszem, hogy szegény teremtés annyira lehetetlenül viselkednék, mint híresztelik. Pusztán arról lehet szó, hogy Kobai, mivel még hitelesebbé akarta tenni felfedezettjét, túlozta a lány szépségét, s persze némi csalódás érte az embereket. Semmi okát nem látom, hogy a dologban veszedelmet sejts. Nagyon is megértem, hogy aki belecsöppen ebbe a környezetbe, eleinte kissé fejvesztett, és nem mindig találja el, mi helyes . . .

Mindezt igen higgadtan mondta. Csudzso úrhölgy nem volt nagy szépség, de lényéből a tudatos fölény derűs nyugalma áradt, ez pedig, párosulva kedves modorával, igen sok embert arra indított, hogy szépnek lássa a hölgyet. Most apja is megérezte ezt, amint elnézte lányának mosolyra húzódó száját: akár a piros szilva virága azon a reggelen, amikor kibontja a szirmát.

– Hajlok rá, hogy igazat adjak neked – felelte To no Csud-

zso. – De változatlanul az a véleményem, hogy Kobai ítélőképessége olyan gyengének bizonyult, ami az ő korában már megengedhetetlen . . .

To no Csudzso hajlott rá, hogy elhiggye: az omi hölgy hibáit valószínűleg alaposan túlozzák, s minthogy visszafelé amúgy is ott vitt el útja a lány szobája előtt, úgy gondolta, hogy mindenesetre benéz hozzá. Amint átkelt a kerten, nyomban meglátta, hogy a hölgy csaknem teljesen felhúzta ablakredőnyeit. Jól lehetett látni, hogy ketten vannak a szobában: a hölgy meg egy Goszecsi nevű ifjú lány, aki az elmúlt télen a táncosok között szerepelt. Azok ketten dupla hatost* játszottak. Az omi hölgy izgalmában szüntelen dagasztotta a tenyerét, és így kiabált: – Kicsit! Kicsit! Bárcsak kis számot dobnál!

Teli tüdővel kiabált, visított, rikácsolt.

„Micsoda teremtés!" – gondolta To no Csudzso, és intett kísérőinek – mert azok már befelé tartottak, hogy bejelentsék a látogatást –, hogy még egy kicsit szeretné észrevétlenül figyelni a jelenetet. Elhelyezkedett a szárnyas ajtó mellett, és belesett a folyosóról nyíló ablakon, ott, ahol résnyi hézag volt a papír és a keret között.* Az ifjú táncosnő is teljesen belemerült a játékba. Most felkiáltott:

– Tizenkettő! Tizenkettő! Holtbiztos, hogy most tizenkettőt dobok! – És csak rázta, rázogatta a dobópoharat, de nem bírta elszánni magát, hogy kiborítsa. A kis hengeres bambusztartályban valahol ott lapul az a várva várt szám, szinte látta a két kis kőkockát, a rájuk pettyentett hat pontocskával . . . De honnan tudhatná az ember, mikor borítsa ki? A két ifjú arcon soha nem látott izgalom és feszültség látszott. Az omi hölgy kissé igénytelen külsejű volt, de azt azért nem lehetett állítani – ez volt Csudzso véleménye –, hogy kifejezetten csúf lenne. Sőt, szép is akadt rajta. A haja például egymagában is sok mindenért kárpótolhatta az embert. Volt azonban két komoly fogyatékossága: túlságosan alacsony homloka és roppant erős, nyers hangja. Egyszóval nem lehetett vele különösképpen büszkélkedni, ámde hiába is tagadná – Csudzso most emlékezetébe idézte a tulajdon tükörképét –, hogy a lány és közötte nagy a hasonlatosság.

– Nos, hogy vagy? – kérdezte To no Csudzso, amikor ajtót nyitottak neki. – Attól tartok, beletelik egy kis idő, mire megszokod az itteni dolgokat. Szeretném, ha gyakrabban láthatnálak, de tudod, hogy az időmmel nem én rendelkezem . . .

– Emiatt ne fájjon a fejed! – kiáltotta a lány, szokása szerint teli torokból. – Én mindenesetre itt vagyok! Vagy nem? Be is érem ennyivel. Ha már annyi éven át nem volt szerencsém hozzád . . . Megvallom, amikor ide jöttem, és láttam, hogy nem leszek veled egész nap, pedig ezt vártam, annyira bosszús lettem, mintha két egyest dobtam volna.

– A dolog úgy áll – mondta To no Csudzso –, hogy e pillanatban nincs senkim, aki hozza-vigye üzeneteimet, és általában véve törődjön velem. Azt forgatom a fejemben, hogy mihelyt megszoksz itt, megtanítlak, hogyan lehetnél segítségemre. Ámde egy cseppet sem vagyok bizonyos benne, hogy neked megfelelne ez a megbízatás. Ezzel nem azt akarom mondani, mintha más családnál, mint komorna, nem boldogulnál jól. De az mégis más . . . Ott lenne egy sereg más fiatal nő is . . . Nem lenne annyira feltűnő . . . Attól tartok, hogy nem valami sikerülten fejezem ki magam . . . Csupán azt akartam mondani, hogy az ember lánya vagy húga mindig felajzza a társaság kíváncsiságát. Amint beállítanak, már kérdik is: „Hol a lányod?" „Hadd lássam, melyik a húgod?" és így tovább. A lányok ilyesmitől nemegyszer zavarba jönnek, ez pedig csak még kínosabb a szülők számára. A te esetedben persze . . . – Elhallgatott.

Hiába köntörfalazott: végül is kimondta, amit pedig el akart hallgatni. Jobbára csak annyit közölt a lánnyal, hogy szégyenkezik miatta. Szerencsére a lány nem sértődött meg.

– Jól van ez így – mondta. – Ha holmi finom hölgyek és urak közé dugnál, csak kapkodnám a tekintetemet. Akkor már inkább kihordom utánuk az éjjeliedényt. Azt hiszem, ennek meg is tudnék felelni.

– De furcsa ötleteid vannak! – nevetett To no Csudzso. – De mielőtt még tovább mennénk, egy kis kérésem lenne hozzád. Ha él benned némi vonzalom apád iránt, akit olyan ritkán látsz, próbáld kissé mérsékelni a hangodat, ha velem

beszélsz. Komolyan mondom, évekkel megkurtítod az életemet, ha továbbra is így harsogsz a fülembe...

Milyen szívderítő felfedezés, hogy még egy miniszter is tud tréfálkozni!

– Nem megy! – vágta rá a lány. – Egész életemben ilyen voltam. Gondolom, ilyennek születtem. Anyám is ezzel gyötört, mióta csak az eszemet tudom. Azt szokta mondani, azért van mindez, mert amikor gyerekágyban feküdt, a mjobói templom egyik papját beengedte hálószobájába. Annak volt olyan harsogó hangja, és mialatt egyik imát a másik után olvasta, szegény anyám azon töprengett, nem az ő hangján szólalok-e majd meg. És bizony úgy történt. De kedvedért mégis azt kívánnám, bár ne beszélnék ilyen hangosan...

Látszott, fáj neki, hogy szomorúságot szerez To no Csudzsónak. Azt meghatotta a gyermeki ragaszkodás e jele, és barátságosan így szólt:

– Így hát nem te vagy a hibás, hanem anyád, mivel életének olyan döntő pillanatában egy jámbor embert választott társaságnak maga számára. Mert meg van írva: „A káromló nyelve pedig reszkessen és némuljon el", de szemlátomást fordítva is igaz: a jámbor emberek hangja mind harsogóbbá válik.

A herceg kissé tartott lányától, Csudzso úrhölgytől. Tudta, hogy Csudzso elcsodálkozik majd, mi késztethette őt arra, hogy alaposabb nyomozás nélkül befogadjon valakit, aki így kirí a családból. Az is megfordult a fejében, milyen tréfákat gyártanak majd rokonai az ő rovására, s mindez rövidesen az udvarnál is szájról szájra jár. Már-már ott tartott, hogy lemond tervéről, ámde belátta: késő, már nem vonulhat vissza.

– Szeretném, ha néha átsétálnál, és meglátogatnád nővéredet, Csudzso úrhölgyet, amíg itthon tartózkodik – mondta. – Azt hiszem, tudna neked adni néhány hasznos útbaigazítást. Végül is egyszerű emberek úgy csiszolódhatnak, ha elvegyülnek olyan társaságba, mely a magukénál jóval kifinomultabb. Szeretném, ha gondolnál erre, mikor együtt leszel vele.

– Ó, de pompás lesz! – kiáltott fel a lány boldogan. – Álmomban sem mertem volna gondolni, hogy ha el is küldesz ér-

tem, olyan előkelő hölgyet csinálsz belőlem, mint a nővérem. A legtöbb, amit reméltem, hogy hízelgéssel elérem, én hozhatom a vizet a kútról...

Utolsó szavait már vékonyka hangon mondta: csipogott, akár a most kikelt verébfióka – ugyanis hirtelen eszébe jutott apja figyelmeztetése. A hatás elképesztő volt, de a herceg semmi célját nem látta, hogy újból korholni kezdje, ezért jóindulatúan így szólt:

– De miért kellene vizet hordanod vagy fát aprítanod?! Viszont ha már elküldlek Csudzso úrhölgyhöz, jól eszedbe vésd, hogy mintaképed soha többé nem lehet a mjobói templom szent életű embere.

A lány ezt nagyon komolyan vette.

– Nagyon fogok igyekezni – mondta. – Mikor mehetek el látogatóba?

To no Csudzso nagy ember volt. Azt is tudták róla, hogy az akkori államminiszternek ő a legfélelmesebb ellenfele. Ámde az omi hölgynek sejtelme sem volt róla, hogy a miniszter jelenlétében mindenki meg szokta magát húzni, s így jómaga bizalmasan, minden elfogultság nélkül beszélt vele.

– Majd megkérdem, melyik nap lesz alkalmas – válaszolta To no Csudzso. – Ámbár azt gondolom, valószínűleg egyik nap éppoly jó, mint a másik. Igen, szerintem nyugodtan mehetsz akár ma is... – Azzal kisietett a szobából.

A lány utánabámult. Csudzsót a negyedik és ötödik rangosztályból való tisztviselők kísérték: pompás látvány volt, amint a főépületen végig ott lépdeltek a herceg nyomában. De miért lökdösik oldalba egymást, min nevetgélnek?

– Nos, igazán előkelő urat kaptam apának – mondta végül a lány. – Ebben nincs is semmi hiba. Ha meggondolom, igazán furcsa, hogy olyan nevetségesen kicsiny házikóban nevelkedtem, holott jog szerint kezdettől fogva ebben a palotában lett volna a helyem.

– Ha kíváncsi vagy a véleményemre, megmondhatom, hogy túlságosan nagy úr hozzád – mondta barátnője, a táncosnő. – Sokkal jobban jártál volna, ha valami derék dolgos ember jelentkezik apádként, mert az nem szégyellne téged...

Ez már elevenébe talált.

– Már megint kezded! – kiáltotta az omi leányzó. – Az ember ki sem nyithatja a száját, mert mindjárt letorkolod. De ez volt az utolsó eset, hallod, az utolsó! Most már én is hölgynek számítok, tehát várj a sorodra, s ha engedélyt adok rá, akkor szólj. Most legalább tudod!

Arca lángolt a haragtól. Most, hogy ilyen tüntetően fenn hordta a fejét, mert olyasvalakivel került össze, akit magánál kevesebbnek érzett, egyszeribe egészen csinosnak, csaknem méltóságteljesnek látszott. Ámde a mindenféle szedett-vedett népségtől eltanult beszédmódja javíthatatlanul közönséges maradt.

Valóban különös dolog, hogy némelykor egy egészen egyszerű megjegyzést is, ha nyugodt hangon, szenvtelenül hangzik el, eredetinek és érdekesnek érzünk. Ha például a költészetről folyik eszmecsere, a bírálatként elmondott közhely is mélyenszántó gondolatnak érződik, ha különleges hanghordozással ejtik. Vagy ha az ember jól megválasztott hangsúllyal idéz egyetlen sort, valamely kevéssé ismert költemény kellős közepéből, mély hatást érhet el még olyan embereknél is, akiknek sejtelmük sincs róla, hogy a szavak mit jelentenek. Ha ezzel szemben valaki kellemetlen hangon mondja el, vagy közönséges nyelven fogalmazza meg mondanivalóját, bármilyen fontos vagy mély gondolatot fejez is ki, mégis mindenkinek az lesz a véleménye, hogy nem érdemes meghallgatni. Ez történt az omi hölggyel is. Erős, rikácsoló hangja volt, és általában oly kevéssé ügyelt arra, milyen hatást tesz ez a környezetére, akár a dajkája ölében sivalkodó gyerek. Ezért sokkal együgyűbbnek tetszett, mint amilyen volt. Valójában rendkívüli könnyedséggel komponált olyasfajta harmincegy szótagos költeményeket, ahol minden páratlan vers kezdete a rá következő vers végével azonos.

– De most készülődnöm kell! – kiáltotta. – Apám meghagyta, hogy látogassam meg Csudzso úrhölgyet, és ha nem megyek el máris, a hölgy még azt gondolhatja, hogy nem akarok találkozni vele. Tudod mit, azt hiszem, még ma este elmegyek hozzá, mert bár látom, hogy apám rettentő nagy véleménnyel van rólam, de ebben a palotában mégsem juthatok előbbre, míg a hölgyek is mellém nem állnak . . .

Ebből is kitetszett, hogy több józan ész szorult beléje, semmint az ember feltételezte volna.

Most aztán nekiült, és a következő levelet írta Csudzso úrhölgynek: „Mélyen tisztelt asszonyom! Ámbár már sok-sok napja itt élünk – ahogy a szólásmondás tartja: egy macskaugrásra egymástól –, eddig még, hogy úgy mondjam, az árnyékod közelébe sem merészkedtem, mert az igazat megvallva váltig arra gyanakodtam, hogy ajtódon azt a nagybetűs írást találnám: »Tilos a bemenet.« Ámbár nem szívesen említem meg, de végül is – a költő szava szerint – mindkettőnket »a muszasi mező bíborával festettek meg«. Ha nagyon szókimondónak tartasz, mondd csak meg, de ne vedd zokon." Bizony pacás írása volt. A levél hátlapjára írta az utóiratot: „Mellesleg szólva, olyasmit forgatok a fejemben, hogy még ma este a nyakadra ülnék. Kérlek, ne haragudj a pacnik miatt, de ha a mondás szerint a Minaszé folyó minden vize sem lenne elég, hogy lemossa, minek is próbálkoznék vele jómagam?"

A levél szélére ezt a különleges verset írta: „Eltöprengek a nagy kérdésen, mely akkora, mint a Hitacsi tenger partján a Talány Hegyfok, ahol zsenge és zöld a fű: mikor, de mikor is találkozunk, miként Tago partján a hullámok?"

A költemény mellé még odanyomorgatta: „Most már nem irok többet, mert megvallom, olyan nyugtalan vagyok, mint a gosinói nagy folyón a tajték . . ."

Mindezt egyetlen lapnyi, verselésre szánt kék papírra írta, szinte teljesen folyóírással, és bőségesen kidíszítette mindenféle kacskaringóval, melyek teljesen önálló életet éltek, s az égvilágon semmi értelmük nem volt. A *si*nek a két farkincáját roppant hosszúra húzta. A sorok egyre inkább elferdültek, a végén már az a veszély fenyegette őket, hogy lemásznak a papírról. De a lány olyan boldogan szemlélte művét, hogy alig bírt megválni tőle. Aztán, egy végső ámuló pillantás után, mégis összehajtogatta a levelet, de egészen kicsire, rákötötte egy szál szegfűre, és átadta kedvelt küldöncének, egy kis pa-

rasztfiúnak. A palotának ebben a részében az végezte a piszkos munkát. Helyes gyerek volt, és bár csak rövid ideje szolgált itt, már egészen otthonosan járt-kelt. Most átballagott Csudzso úrhölgy lakosztályába, egykettőre eltalált a szolgálónők nappalijába, és kérte, hogy az üzenetet nyomban vigyék be őnagyságának. Az asszonyok egy ideig csodálkozva nézték, méregették a fiút, de egyszerre az alantasabb cselédek közül valaki felkiáltott:

– Ó, tudom már! Az északi szárnyból jött ez a kisfiú! – Azzal át is vette a levelet, s eljuttatta Taju no Kimi komorna kezébe. Ő nyomban bevitte Csudzso úrhölgynek, majd parancsára széthajtogatta, és elébe tartotta. Az előkelő hölgy egy pillantást vetett rá, elmosolyodott, és máris intett, hogy félretehetik. Úgy esett, hogy ekkor éppen egy Csunagon nevű hölgy volt szolgálatban. Az lopva egy pillantást vetett az ott heverő levélre, és mivel azt remélte, hogy elejétől végig elolvashatja, megjegyezte:

– Úrnőm, így távolról megítélve, szokatlanul előkelő levél lehet!

Csudzso úrhölgy intett, hogy vegye csak kezébe a levelet.

– Nem tudom kihámozni, hol az eleje és hol a vége – mondta. – Nagy szolgálatot tennél nekem, ha meg tudnád mondani, mi ez egyáltalán. Lehet, hogy ez a folyóírás butít meg ennyire . . . – Majd néhány pillanat múlva megkérdezte: – Nos, mire jutottál? Ha nem arra válaszolok, amit ír, nagyon udvariatlannak fog tartani. Szeretném, ha te írnád meg a választ helyettem. Meg vagyok győződve róla, hogy jól megoldod . . .

Az ifjú udvarhölgyek nyíltan nem mertek mulatni a dolgon, de karjukra hajtották fejüket, úgy kuncogtak. Valaki bejött, és szólt, hogy a fiú még most is ott van, és válaszra vár.

– De hiszen ez a levél egy halom szólásmondásból áll, s közülük egyetlenegynek sincs semmi köze ahhoz, amit a hölgy mondani óhajt! – kiáltotta Csunagon kétségbeesetten. – Mit válaszoljak erre? Egyébként is meg kell rajta látszania, hogy te írtad, úrnőm, nem pedig valaki harmadik személy, különben szegény teremtés nagyon megbántódik.

„Bánt a gondolat – írta Csunagon, úrnője nevében –, hogy bár már régóta szomszédok vagyunk, még nem volt alkalmunk találkozni. Jöjj el, kérlek . . ." A levél szélére pedig ezt a költeményt írta: „Szuma partján, mely Hitacsi földjén a Szuruga tenger mentén húzódik, arra tartsatok, ó, hullámok, ahol a Hako hegyfokot fenyőerdők borítják."*

– Azt hiszem, túllőttél a célon – jegyezte meg Csudzso úrhölgy, amikor elolvasta a levelet. – Remélem nem hiszi, hogy én írtam ezt a nevetséges értelmetlenséget . . .

– Biztosíthatlak, úrnőm – válaszolta Csunagon –, hogy több értelem van benne, mintsem gondolnád, de annyi mindenesetre, hogy kielégítse azt, akinek szól.

Azzal összehajtogatta a lapot, és útjára indította a levelet.

– Egy ilyen előkelő hölgy milyen egykettőre rájön, mire is gondol az ember! – kiáltott fel Omi, amint átfutotta a választ. – Nézd csak, milyen finoman fejezi ki magát! Pusztán azzal, hogy megemlíti a fenyőket, a napnál világosabban értésemre adja, hogy már most, nyomban, elvár . . .

Nem vesztegethette az időt. Beillatosította magát, mégpedig úgy, hogy füstöltette magát valami illatszerrel, amihez – bizony cseppet sem fukaron – mézet is adagolt, arcát pedig sötétpirosra mázolta. Végül kifésülte a haját – említettem már, hogy finom szálú, dús haja volt, s ha gondot fordított rá, igazi ékességévé vált.

A most következő látogatás mi más lehetett, mint roppant jó szórakozás.

KILENCEDIK FEJEZET

A fáklyák

Az udvarnál csakhamar másról sem folyt a szó, mint Omi úrhölgy különcségeiről.

– Rejtélyes dolgok – jegyezte meg Gendzsi. – Apja parancsára szigorúan őrzik, négy fal közé zárva. Hogyan lehetséges,

hogy mégis mindenki oly sokat tud róla? Az ember mást sem hall, mint a lány nevetséges viselkedését példázó históriákat. A herceg pedig nemhogy eldugná ezt a szegény féleszű teremtést, de valósággal tüntet vele. Szerintem ezt megint csak azért teszi, mert konokul azt hiszi, hogy az ő családja makulátlan. Ahelyett, hogy előbb puhatolózott volna, egyszerűen magához vette a lányt, mert úgy vélte, ha egyszer az ő vére folyik ereiben, feltétlenül hibátlannak bizonyul. De mert rájött, hogy a lány kivételt jelent a szabály alól, bosszúból kiszolgáltatja: hadd váljon nevetségessé. Ámbár alig hiszem, hogy ha már ennyi gondot, bajt vett a nyakába, valami nagy öröme telnék benne, hogy a lány nevének puszta említése is harsogó hahotát vált ki . . .

Mellesleg megjegyezve Omi sorsa szemlátomást igazolta Gendzsi magatartását, hogy vonakodott megválni Tamakacurától – ezt a lány is jól látta. Egyáltalában nem volt bizonyos, hogy To no Csudzso elveszettnek hitt és megkerült lányával jobban bánna, mint az elsővel. Az öreg Ukon dajka, aki úrnőjének szórakoztatására állandóan gyűjtötte és azon melegében feltálalta az omi hölgy baklövéseiről szóló történeteket, egyre erősgette, hogy To no Csudzso nem az az ember, akit bárki is gondolkodás nélkül elfogadna apjának.

„Igaz ugyan, hogy Gendzsi magatartása irányomban nem egészen olyan, mint kívánnám – töprengett Tamakacura –, de meg kell vallanom, hogy eddig még nem akarta átlépni az általam szabott határt. Gyakorlatilag nem is lehetne találni nála kedvesebb, figyelmesebb embert."

Tamakacura szívében lassan barátság, sőt valamiféle meghitt bizalmasság lépett a hála helyébe.

Már eljött az ősz, és vele a metsző hideg szél – az „első szél", melynek fagyos lehelete ellen „csupán kedvesünk köpenye véd". Gendzsi nagyon igyekezett elkerülni a nyugati szárnyat, de mindhiába: zenei lecke vagy más valami ürügyén, hamarosan ismét Tamakacuránál töltötte java idejét.

Egyik este, öt-hat nappal újhold után, Gendzsi váratlanul beállított a lányhoz. Felhős volt az égbolt, hideg az idő, s a szél bánatosan dúdolt az ablak előtt növő sás közt. Bent Tamakacura csendben üldögélt, fejét citerájának támasztotta. Mint már annyiszor, Gendzsi ma is megpróbálkozik valami óvatos közeledési kísérlettel – csak hogy oda jusson, ahol kezdte. Gendzsi fortyogott magában, és egész látogatása alatt valami panaszos szemrehányás érződött rajta. De mégis későre járt már, amikor távozásra késztette a félelem, hogy netán megbántja a többi hölgyet. Távoztában észrevette, hogy Tamakacura ablaka előtt alig pislognak a fáklyák. Hívatta egyik emberét, és új fáklyákat gyújtatott, de kissé távolabb a háztól, ott, ahol egy furcsán nőtt kecskerágó bokor meghajlott ágai valóságos sátrat alkottak egy mély, hűvös patak partja közelében. A hasított fenyőből készült vékony fáklyákat nagyobb távolságra helyeztette el: magányos és sápadt árnyuk meg-meglibbent bent a falon, ahol a kivilágítatlan szobában Tamakacura és Gendzsi üldögélt. Gendzsi pillantása a lány kezére szállt: kísértetiesen törékenynek tetszett a haja alkotta sötét háttérben. Ahogy a távoli fáklyák hűvös fénye az arcára esett, vonásai szorongásról, bizalmatlanságról árulkodtak. Gendzsi indulófélben volt már, de még egyre ott álldogált.

– Szolgáidnak kösd a lelkükre, hogy a fáklyákat ne hagyják kialudni – szólt. – Még nyáron sem okos dolog kivilágítatlanul hagyni a kertet, kivéve persze, ha süt a hold. Ősszel pedig . . . Egyszóval nagyon nyugtalan lennék. Ígérd meg, hogy gondolsz rá. „Ha az ajtódnál égő fáklya olyan lánggal lobogna, mint a szívemben lángoló tűz, nem lennél híjával világosságnak."

És emlékeztette a régi dalra, melyben a férfi azt kérdezi kedvesétől: „Meddig izzék még sóvárgásom fojtott lánggal, mint a kapunál parázsló őrtűz?"

– Bárha magától kihunyna a parázsló szenvedély, ahogy az őrtűz felszálló füstje szertefoszlik a légben! – Így felelt a lány, s még hozzáfűzte: – Nem tudom, mi van veled. Kérlek, most, de nyomban hagyj magamra, mert még azt gondolják a házbeliek . . .

– Ahogy kívánod – válaszolta Gendzsi, és kilépett az udvarra. A hulló virágok faluja hölgyének lakosztályából zeneszó szűrődött ki. Valaki fuvolázott, és kínai citerán kísérték.

Bizonyára Jugirinál gyűlhetett össze egy kisebb társaság. A fuvolás csak To no Csudzso legnagyobb fia, Kasivagi lehetett. Rajta kívül senki nem volt az udvarnál, aki ilyen csodálatos finomsággal, ilyen tökéletesen játszott volna. Milyen kellemes lenne, villant fel Gendzsiben, ha hajlandók lennének kijönni, és a patak partján, a fojtottan izzó fáklyák fényénél éjjeli zenét adnának! „Szívesen csatlakoznék hozzátok – írta Gendzsi –, de ha látnátok, milyen sápadt, ködös árnyat vetnek az őrfáklyák a nyugati szárny kertjében, megtudnátok, miért nem sietek hozzátok . . ." Jugirinak küldte az üzenetet. Csakhamar három alak bukkant elő a sötétből.

– Nem hívattalak volna benneteket – kiáltotta feléjük –, de éppen azt a dalt játszottátok, hogy *A szél súgta a fülembe* . . . Ennek a dalnak sosem bírok ellenállni.

Azzal maga is elővette citeráját. Egy kicsit játszott rajta, majd Jugiri hozzáfogott, és *bansiki** hangnemre épített fuvoláján rögtönzött. Kasivagi próbálkozott a kísérettel, de persze gondolatai egészen másutt jártak:* minduntalan rosszul lépett be.

– Késtél! – kiáltott rá Gendzsi. Végül Kobainak kellett segítenie bátyján, hogy be tudja tartani az ütemet: halkan, egyhangúan zümmögte a melódiát – olyan volt, akár valami tűnődő tücsök cirpelése. Gendzsi kétszer is eljátszatta velük a dalt, majd citeráját Kasivaginak nyújtotta. Már jó ideje nem hallotta a fiatalember játékát, és most gyönyörködve figyelte, hogy nem csupán a fúvós hangszerekhez ért.

– Nagyobb örömet nem is szerezhettél volna nekem – szólt, amikor a darabot befejezték. – Apád kitűnő citerajátékos hírében áll, te azonban messze túlszárnyalod . . . Mellesleg figyelmeztetnem kellett volna benneteket, hogy ott bent ül valaki, s biztosan mindent hall abból, ami itt történik. Tehát helyes, ha ma este mérsékeljük az ivást. Ne sértődjetek meg, mert sokkal inkább magamra gondolok, mint rátok. Most, hogy az idő kezd múlni fölöttem, sokkal veszélyesebbnek tartom a bort, mint azelőtt. A legnagyobb meggondolatlanság is kicsúszhat a számon . . .

Tamakacura valóban minden szót hallott – de Gendzsinek ez is volt a szándéka. A lány örült, mert a herceg legalább érzi, hogy szükséges fegyelmeznie magát. A közelben tartózkodó két vendég nagyon érdekelte a lányt, már csak azért is, mert oly közeli rokonságban állt velük – bár erről azok ketten mit sem tudtak. Titokban már régóta gyűjtögette a híreket a két fiatalember természetére, viselt dolgaira vonatkozóan. Kasivagi – ezt nagy szomorúságára már többször megállapította – fülig belészeretett. A fiatalember ezen az estén többször is majd hogy el nem ájult, de játéka egy szemernyit sem árulkodott a benne hullámzó felindultságról.

TIZEDIK FEJEZET

A tájfun

Ebben az évben nagy gondot fordítottak Akikonomu császárnő birodalmának szépítésére. Kertjében most ezer színben lángolt a tengernyi dércsípte falevél és őszi virág. Főként a lugasok nyújtottak csodálatos látványt: a részben lehántott, részben kérgében meghagyott fából ácsolt vázat át- meg átszőtték a virágzó gallyak. És minden reggel, minden este, amikor a nap sugarai végigpásztázták a kertet, mintha minden virágot és fát csillogó gyöngyfüzérek ékesítettek volna. Akit csak még néhány hónappal ezelőtt magával ragadott a déli kert szépsége, most, az őszi táj hűvösebb szépségét szemlélve, óhatatlanul hűtlenné vált eddigi ízléséhez. Egyébként meggyőződésem, hogy az ősz szerelmesei mindig is többségben voltak, s hogy a császárnő mellé rendelt hölgyek is átpártoltak régi szerelmükhöz, ezzel csak természetes vonzalmuknak engedelmeskedtek.

Akikonomut annyira elbűvölte a látvány, hogy a császár engedelmével egy időre visszavonult a maga rezidenciájába. Sajnos, a megboldogult Zembo herceg* halálának évfordulója a nyolcadik hónapra esett, s ezért Akikonomu aggodalommal

figyelte, ahogy szinte óráról órára egyre jobban kibontakozik az ősz. Attól tartott ugyanis, hogy a legszebb őszi hónapnak is vége lesz, mialatt az ő gyásza még tart. Gyásza alatt pedig a négy fal között kellett élnie, és minden szórakozás tilos volt.

Az őszi napéjegyenlőség ideje ebben az évben különösen heves viharokkal köszöntött be. S aztán egy nap szuroksötét lett az égbolt, és irtózatos szélvihar támadt. Bárhol másutt is szívfacsaró látvány lett volna, ahogy a teljes szépségükben pompázó fákat letarolja, a virágokat mind letapossa a szél, de látni a csodálatos kertnek pusztulását, melynek minden talpalatnyi darabkáját határtalan figyelemmel és gonddal tervezték meg, látni, ahogy a harmatgyöngy-füzérek egy pillanat alatt elszakadnak és szerteszóródnak – olyan színjáték volt, amely a nézőt szinte őrületbe sodorta. Egy idő múlva még fenyegetőbbé vált a szélvihar, és mindent elnyelt a por és köd vakító kavargása. A császárnő ott ült a szorosan bezárt ablaktáblák mögött, s mialatt a szélroham meg-megingatta a szoba falát, szíve összeszorult, de nem annyira a rémítő vihar láttán, mint inkább a gondolattól, hogy visszavonhatatlanul vége lett az ősz pompájának.

A dél kertben éppen vidékről hozott vad növények ültetése folyt, amikor kitört a roppant vihar. A türelmetlen vágy, melyet a költő tulajdonít* a zsenge leszpidéziának, bizony nagyon is kielégülhetett. Muraszaki reggelenként láthatta, amint a szél falevélről és virágról durván lesöpörte a harmatot. Egyik nap szemlélődve üldögélt az ablaknál, s ezalatt Gendzsi az egyik közeli szobában a kis hercegnővel játszott. Jugirinak történetesen kedve támadt átjönni a keleti szárnyba. Ahogy elért az összekötő folyosó végére, észrevette, hogy a Muraszaki lakosztályába vezető nagy szárnyas ajtó félig nyitva áll. Oda sem gondolt, mit tesz: megállt és benézett. Bent számtalan udvarhölgy járt-kelt, s ha Jugiri csak egy kis zörejt csap is, a hölgyek felpillantanak és meglátják. Természetesen azt hinnék, hogy leskelődni állt meg. Mi mást tehetett, mint hogy igyekezett meg sem moccanni. A szél még bent a házban is annyira érződött, hogy a paravánokat nem lehetett felállítani. A magas emelvényt mindig paravánokkal vették körül, de

most ezeket is összehajtogatták, és a fal mentén egymásra rakták. Pedig bent – a folyosón jártában bárki jól láthatta – egy hölgy hevert félkönyékre támaszkodva: méltóságos lénye, viselkedése már egymagában elárulta, ki az. Nem lehetett más, mint Muraszaki. Szépsége úgy érte a fiút, mint mikor a hajnali ködben, hirtelen, pirosat nyitó, virágba borult cseresznyefa lángol fel a vándor álmosan hunyorgó szeme előtt. Szépsége a szívébe nyilallt, s egy szempillantás alatt átjárta, mintha erős illatszert locsoltak volna az arcába. Szebb volt bárki nőnél, akit valaha is látott. Emelvénye előtt, az oszlopról, a szél letépte a függönyöket és lobogtatta, mint óriási zászlókat. A hölgyek hiába kapdostak a lebegő függönyszárnyak után, s a küzdelem során (amelyet Jugiri csak félig-meddig láthatott) nyilván valami igen mulatságos dolog történt, mert Muraszaki egyszerre nagy kacagásban tört ki. De csakhamar ismét elkomolyodott, mert ha kisebb mértékben is, de itt bent is jóvátehetetlenül rombolt a vihar, és Jugiri jól látta, hogy minden újabb szélroham után kétségbeesett pillantást vet a kint frissen beültetett virágágyakra. Jugiri szeme lassanként megszokta az elébe táruló képet, s meg is állapította, hogy némelyik udvarhölgy igazán csinos, de egy pillanatnál tovább egyikük sem vonhatta el figyelmét arról a csodálatos teremtésről, akinek szolgálatában állottak. Most már megértette, miért igyekszik Gendzsi annyira távol tartani őt ettől az asszonytól. Apja elég bölcs volt, és tudta, ha valaki egyszer meglátja, odalesz az önuralma. Gendzsi előre látta ezt az eshetőséget, ezért is tiltotta, hogy belépjen Muraszaki lakosztályába. Hirtelen rájött, milyen kevéssé biztonságos a búvóhelye, de szégyenkezett is a gondolatra, hogy netán rajtakapják a leselkedésen, s már menekülni készült, amikor kinyílt a bal oldali ajtó, és maga Gendzsi lépett be.

– Micsoda szél! – kiáltotta, mikor szemügyre vette a megtépázott emelvényt. – Bizony helyes lenne, ha zárva tartanád a redőnyöket. Meglehet, hogy még nem vetted észre, de hölgyeiddel együtt teljesen ki vagy szolgáltatva bárki férfiember szemének, ha történetesen erre jár . . .

Jugiri már elkapta tekintetét az ajtónyílásról, de Gendzsi

hangjának csengése fékezhetetlen kíváncsiságot ébresztett benne: újból visszafordult. Apja éppen Muraszaki fölé hajolt, és valamit sugdosott a fülébe. Aztán meg nevetett. Jugiri nagyon furcsának érezte, hogy ez a vidám, szép és még szinte egészen fiatal férfi valóban az ő apja. Ami pedig Gendzsi párját illeti, olyan szép volt az e pillanatban, aminél szebbet képzelni sem lehetett. Jugiri szinte megbűvölten bámulta, és még órák hosszat ott kuporgott volna a résnyi ajtónyílásnál, ámde a folyosó szemközt levő oldalán hirtelen felpattant az ajtó, s nagy zavarára teljesen láthatóvá vált búvóhelye. Vonakodva elindult visszafelé (most már tehetette, mert Muraszaki hölgyei mind visszahúzódtak a helyiség túlsó végébe), elkerült a veranda felé, és beüzent apjának, mintha csak az imént érkezett volna a keleti szárnyból. Apja válaszolt a köszöntésre, és csakhamar meg is jelent; de kifelé jövet mondott valamit Muraszakinak, ami nyilván a hanyagul behajtott folyosói ajtóra vonatkozott.

– Nézd csak! – kiáltotta bosszankodva. – Ugye igazat szóltam az imént? Igazán gondosabb lehetnél!...

„Mi mást jelenthet ez – gondolta Jugiri –, mint elismerést a hölgyek felé, annyi évi hűséges szolgálatukért! Csupán ez a sziklákat görgető, egész erdőket letaroló szélvihar tudja kijátszani éberségüket, hogy Muraszaki néhány másodpercen át védtelen marad az arra járó kíváncsi pillantásával szemben..." Most már megvallhatta, hogy neki nagy szolgálatot tett a félelmetes forgószél.

Ekkor néhány csatlós érkezett, és jelentette, hogy a szélvihar egyre erősödik.

– Északkeletről jön – mondták –, így a palota többé-kevésbé védett helyet jelent, nem érzi meg a szél teljes erejét. A versenypálya mellett álló kis lak és a halászkunyhó azonban nagy veszélyben forog...

Mialatt ezek azzal foglalkoztak, hogy minden ajtót és ablakot jól bezártak, és kijavították az éjszaka folyamán keletkezett károkat, Gendzsi Jugirihoz fordulva megkérdezte:

– Honnan jössz?

– Nagyanyámnál töltöttem az éjszakát – válaszolta a fiú.

– De mindenki azt hajtogatta, hogy nagy vihar közeledik, és úgy éreztem, haza kell jönnöm, hátha segíthetek valamit... De annyi bizonyos, hogy a harmadik kerületben sokkal komiszabb a szél, mint itt, a hatodikban. Ott, minden egyébtől eltekintve, már a szél bömbölése is szörnyű. Ne vedd rossz néven, de úgy érzem, jó lenne, ha nyomban vissza is térnék. Nagyanyám úgy fél, mint egy kétéves gyermek. Nem lenne szép tőlem, ha magára hagynám...

– Helyes, menj csak vissza most mindjárt – válaszolta Gendzsi nevetve. – Az ember némelykor azt hiszi, csak mese az a szólás, hogy az öregek eljutnak a második gyerekkorba. A legutóbbi időben a saját családom körében tapasztalhattam, hogy valóban megtörténik ilyesmi. Kérlek, mondd meg neki, hogy tudok róla, milyen nehéz a helyzet a harmadik kerületben, és magam is szívesen elmennék, de tudom, hogy amit magam tehetnék érte, arra te magad is képes vagy.

Jugiriban erős kötelességérzet élt. Ez idő tájt naponta legalább egyszer meglátogatta nagyanyját, és valóban vad szélvihar kellett volna ahhoz, hogy visszatartsa a harmadik kerületbe vivő útjától, vagy attól, hogy hazatérjen arra az időre, amikor apja rendszerint keresni szokta. Persze voltak rituális idők, amikor napokra el kellett zárkóznia a császári Palotában. Egyébként sem a közügyek, sem az állami ünnepek és szertartások alkalmával teljesített, szabad idejét eléggé igénybe vevő szolgálat nem térítheté el attól, hogy fel ne keresse az új palotát, utána pedig meg ne látogassa az idős hercegnőt. Csupán akkor nézett a maga szórakozása után, ha mindennek már eleget tett. Ilyen napon pedig még kevésbé lett volna képes rá, hogy magára hagyja az öreg hölgyet, mert bár már most is szörnyen tombolt a vihar, de minden jel arra mutatott, hogy nemsokára még fenyegetőbbé válik.

A hercegnő valóban boldog volt, hogy Jugiri megjelent.

– Ez a legszörnyűbb tájfun, amit valaha is megértem – mondta a hölgy –, pedig nem egyben volt már részem.

Egész testében reszketett. Időről időre furcsa, rémítő robaj hallatszott: a szélroham le-lehasított egy-egy faágat, s az szilánkokra zúzódott a földön. Sok más vészről nem is beszélve,

a házak tetejéről csak úgy hullt a cserép. Az utcán járni nem volt valami biztonságos, s az idős hölgy vegyes érzelmekkel, hálásan és rémüldözve hallgatta Jugiri elbeszélését a szerencsésen átélt veszedelmekről.

Az öreg hercegnő egyhangú és magányos napjai furcsa ellentétben álltak életének azzal a fénykorával, amikor férjének szerencsecsillaga delelőjén állt. Az, hogy unokájának, ennek a higgadt fiatalembernek látogatása olyan sokat jelentett számára, egész világosan jelezte, mekkorát fordult számára a világ azóta, hogy házának előcsarnokaiban ott tolongott az előkelő társaság színe-java. Annyi bizonyos, hogy nevét még most is mindenütt ismerték, és országszerte tisztelték; ez azonban csak csekély vigaszt jelenthetett azért, hogy tulajdon fiának, To no Csudzsónak vele szemben tanúsított viselkedése egy idő óta minden volt, csak nem szívélyes. Szép Jugiritól, hogy eljött ezen az estén. De miért ilyen töprengő? Talán a szélvihar bömbölése teszi, hogy másutt jár az esze? Igen, ez valóban igen nyugtalanító.

Valahányszor Jugirit ebben a házban tűnődő hangulat fogta el, rendszerint kis játszópajtásán* járt az esze. De ezen az éjszakán egyetlenegyszer sem gondolt rá, és a vihar sem nyugtalanította. Az az arc, az a minden szándék nélküli reggeli leskelődése alkalmával megpillantott arc üldözte szünet nélkül, míg csak meg nem fékezte képzeletét; bűntudatosan töprengett, mi történhetett vele, hogy éppen ebben a házban egész áldott este nem Kumoi, hanem másvalaki arcát látja maga előtt. És ha vétkes cselekedet volt, hogy udvarolni merészelt To no Csudzso lányának, mit gondolnának róla a felnőttek, ha rájönnének, hogy üres óráiban Gendzsi feleségéről ábrándozik? Erőnek erejével próbált valami másra gondolni, de már néhány pillanat elmúltával megint az aznap reggel megpillantott látvány járt az eszében. Tévedett volna? Aligha! Muraszaki vitathatatlanul olyan szépség, amilyen minden száz évben csak egy vagy kettő születik, s egész korszakokban nem akad hozzá fogható. Ha valami furcsa akad a dologban, csak az, hogy Gendzsi, akinek ilyen felesége van, valaha is érdeklődhetett olyan teremtés iránt, mint a keleti

szárnyban lakó hölgy.* Ez valóban magyarázatra szorul. Szívszakasztó, hogy korának legeslegszebb asszonya olyan férfinak jutott, akinek egyéb bizalmas kapcsolatai azt igazolják, hogy egy szikrányi ítélőképessége sincsen.

Jellemző volt Jugiri rendkívül fejlett erkölcsi érzékére, hogy amikor ábrándjaiban meghittebb közelségbe került ezzel a bűbájos asszonnyal, és magában tündéri boldogság óráit festegette, nem magáról Muraszakiról ábrándozott, hanem valaki másról, aki hajszálra hasonlít hozzá. Igen, ez hiányzik neki: érezte, hogy enélkül nem is érdemes élni.

Hajnaltájt kissé nyirkosra és hűvösre fordult a szél; az orkán hamarosan szakadó esővel söpört végig mindenen. Ekkor híradás érkezett, hogy az új palota számos melléképületét földig lerombolta a szél. A főépület azonban szilárdan állt, és dacolt minden viharral. Gendzsi lakosztályában állandóan kibe jártak, aminek szemlátomást az volt a célja, hogy enyhülést keressenek az izgalmas órák feszültségére. A palota oldalszárnyait azonban nem lakták olyan sűrűn. Például Jugiri legközelebbi szomszédját – a hulló virágok falujának hölgyét – bizonyára szörnyű félelem gyötörte. Természetesen Jugiri kötelessége volt, hogy támaszt, védelmet nyújtson neki, ezért még a sötétben hazafelé indult. Az eső annyira ferdén vágott, hogy Jugiri éppen csak beszállt gyaloghintójába, amikor a szellőztetőn át bevert: csuromvíz lett a térde. A város hihetetlenül elárvultnak és megviseltnek tetszett. Jugiriban is furcsa érzés támadt, mintha az ő lelkében is, akár a külvilágban, egy hirtelen támadt forgószél elsöpört volna minden ismert határkövet, sorompót. Mi történt vele? Egy pillanatig csupán annyit érzett, hogy valami szomorú az, valami szégyenletes dolog... sőt förtelmes! Tegnap reggel... Igen, ez az! Megőrült! Hajszálra úgy viselkedett, mint holmi holdkóros, mint egy tébolyult. Beleszeretett Muraszakiba!

A szomszédságában lakó hölgynek valóban sürgős szüksége volt némi segítségre és bátorításra. De Jugiri végül is meggyőzte róla, hogy a legnagyobb vészen túljutottak már, majd pedig mindent rendbe hozatott a maga ácsaival. Érezte, hogy végre illenék üdvözölnie apját is. A középső csarnokból nyíló

ajtókat még mind zárva, eltorlaszolva találta. Végigment az átjáró folyosón, majd megállt, és a korlátnak támaszkodva kibámult a déli kertbe. A még megmaradt néhány fa is görnyedezett a szélben, hogy csúcsuk majdnem a földet érte. Leszaggatott ágak hevertek mindenütt, s ahol virágágyak húzódtak, most csak szemetes romhalmaz látszott: hegyén-hátán hevert ott zsúpszalma, tetőcserép, diribdarab farács vagy kerítésroncs. A felhők közti hasadékon éppen sápadtan kitekintett a nap, és hunyorogva bámulta a kert szomorú arculatát; de a látóhatár szélén sötét felhők gomolyogtak. Jugiri könnyes szemmel meredt a kietlen látványra. Töprengve kérdezgette magában, miért is van arra ítélve, hogy mindig olyanra vágyódjék, ami elérhetetlen számára? Letörölte könnyeit, odalépett Gendzsi ajtajához és beszólt.

– Mintha Jugiri szólna – hallatszott Gendzsi hangja. – Sejtelmem sem volt róla, hogy már ilyen késő́re jár . . .

Hallatszott, hogy Gendzsi feltápászkodik. Csend lett, majd Gendzsi felnevetett – nyilván valami megjegyzésen mulatott, amit Jugiri nem hallott.

– Bizony nem – szólt Gendzsi. – Neked és nekem jobb sorunk volt, mint a legtöbb szerelmesnek. Sohasem ismertük meg, mit jelent elszakadni egymástól, mihelyt pitymallik, s azt hiszem, hogy ennyi év múltán könnyen beletörődnénk valami ilyen sorsba.

Jugirinak már az is szerzett némi örömet, hogy fültanúja lehetett efféle beszélgetésnek. Muraszaki válaszából egy árva szót sem hallott, de a minduntalan felcsattanó nevetésből arra következtetett, hogy nem valami komoly beszélgetés folyik köztük. És Jugiri úgy érezte, hogy megállapíthatja: szóval így megy ez, valahányszor kettesben vannak – s azzal tovább hallgatózott. Most azonban szapora léptek közeledtek. Gendzsi nyilván saját kezűleg akarta kinyitni az ajtót. Jugiri rádöbbent, hogy a szükségesnél jóval közelebb áll az ajtóhoz, s bűntudatosan hátrált egy-két lépést.

– Nos – kérdezte Gendzsi –, az este örült neked a hercegnő?

– Azt hiszem, igen – felelte Jugiri. – Valami történhetett közte és nagybátyám, To no Csudzso között, s ez nagyon felizgatta. Hosszasan sírdogált. Nagyon sajnáltam.

Gendzsi elmosolyodott.

– Tudom, miről van szó – mondta. – Hamarosan túljut rajta. Beszélj a lelkére, hogy ne törje a fejét ilyesmin. To no Csudzso azt hiszi, hogy a hercegnő meggondolatlanul járt el, s ezt most minden úton-módon érezteti vele. To no Csudzso számára rendkívül fontos, hogyan ítélik meg mások az ő viselkedését, anyjával kapcsolatban pedig mindig különös gonddal ügyelt arra, hogy a világ szemében ő legyen a fiúi szeretet mintaképe. Kívülről szemlélve így is van. De azt hiszem, hogy számára főként a látszat fontos. Az az igazság, hogy senkit sem szeret igazán. Ez az ítélet talán szigorú, de én a jó tulajdonságait is szívesen elismerem. Rendkívül tájékozott és okos, s úgy ért a zenéhez, ami manapság igen ritka. Ráadásul igen jó megjelenésű. Ellenben, mint mondtam, érzéseit kissé felületesnek tartom. De hiszen mindannyiunknak megvan a magunk ilyen vagy olyan hibája . . . Most jut eszembe: meg kell érdeklődnöm, hogyan vészelte át a császárnő ezt az ítéletidőt. Megtudakolhatnád, nem lehetnék-e valamiben segítségére.

Azzal egy levelet adott át Jugirinak. A levélben ez állt: „Attól félek, hogy a vihar nemigen hagyott aludni. Magam is eléggé fáradtnak és megviseltnek érzem magam, különben már rég átmentem volna, hogy meglátogassalak . . .”

Ahogy Jugiri a császárnő lakosztálya felé tartott, megpillantott egy kislányt, amint kezében kalitkával, könnyű léptekkel éppen kitipegett a kertbe; azért jött, hogy szelíd kabócáival szippantasson egy kis reggeli harmatot. Kissé távolabb néhány hölgy, kosárral a karján, sétált a virágágyak között: nézegették, akad-e egy-egy szál virág, ami túlélte a vihart. Az alacsonyan járó viharfelhők, amint furcsa szépségükben átúsztak a kert felett, időről időre eltakarták a hölgyeket. Jugiri odakiáltott nekik, s azok nem ijedtek meg, sőt, még csak zavarba sem jöttek – de nyomban eltűntek a házban.

Jugiri még kisfiú volt, amikor Akikonomu bevonult Gendzsi házába, ezért megengedték neki, hogy kedvére ki-be járjon lakosztályába. Így történt, hogy a fiú igen jó viszonyba

került a császárnő néhány udvarhölgyével. Most is, hogy Jugiri a császárnő válaszára várt, régi ismerősei közül ketten, egy bizonyos Szaiso no Kimi és egy Naisi nevű hölgy felbukkant a folyosó végén. Jugiri hangosan odaköszönt nekik, majd hosszasan elbeszélgetett velük. Jugiri mindig fenséges jelenségnek képzelte Akikonomu úrhölgyet, s ahogy körülnézett, most is el kellett ismernie, hogy igen előkelő környezetben él, és kitűnő ízléssel rendezte be lakosztályát. Ámde azóta megtanult más mértékkel mérni: már nem érezte érdekesnek, hogy ellátogathat a palotának e részébe.

Visszafelé jövet Muraszaki lakosztályában már minden ablakot nyitva talált. Az élet a szokott kerékvágásban haladt tovább. Átadta a császárnő válaszát, melyben ez állt: „Lehet, hogy igen gyerekes dolog, de roppantul felzaklatott a vihar. Bizonyos voltam benne, hogy eljössz és körülnézel... Még most is nagy segítséget jelentene számomra, ha szakíthatnál egy percet..."

– Jól emlékszem – jegyezte meg Gendzsi –, hogy az ilyesmi mindig könnyen felizgatta. Képzelem, hogy Akikonomu és hölgyei milyen fejvesztett félelemben tölthették az éjszakát! Helytelenül tettem, hogy nem néztem feléjük...

Elindult, hogy átmenjen a császárnő lakosztályába, ámde rájött, hogy nincs vele a köpenye: visszament a magas emelvényhez, fellibbentette a függöny egyik sarkát, és eltűnt mögötte. Jugiri egy szempillantásnyi ideig láthatta egy világos ruha ujját. Szíve oly hangos zakatolásba kezdett, hogy azt hitte, még bent a szobában is hallhatják. Gyorsan elkapta tekintetét az emelvényről. Egy kis várakozás következett – Gendzsi nyilván a tükör előtt állva igazgathatta köpenyét. Jugiri most hallotta apja hangját:

– El kell ismerni, hogy Jugiri igazán csinos ma reggel. Bizonyára elfogult vagyok, és mások még éretlen kamaszt látnak benne, de jól tudom, hogy ebben a se ilyen, se olyan korban levő ifjú embereknek bizony nem szokott valami előnyös külsejük lenni.

Most ismét csend támadt. Gendzsi bizonyára elégedetten szemlélte magát a tükörben, merthogy az idő múlása oly kevés kárt tett külsejében. Jugiri hamarosan hallotta, amint elgondolkodva így szólt:

– De furcsa is! Valahányszor Akikonomunál vagyok, mindig ijesztően lomposnak, rendetlennek érzem magam. El sem tudom képzelni, mivel ébreszti az emberben ezt az érzést. Benne igazán nincs semmi rendkívüli, sem a szellemi képességeiben, sem a megjelenésében. S az ember mégis úgy érzi, hogy egész idő alatt méricskélik, bírálgatják, s azt hiszem, ha napvilágra jutna némely véleménye, furcsa ellentétben állna a modorában megnyilvánuló szelíd nőiességgel...

Gendzsi előjött a függöny mögül. Jugiri igyekezett, hogy teljesen egykedvűnek lássék, de apja szemében ez nem lehetett annyira meggyőző, mint jómaga hitte, mert Gendzsi egyszerre csak megállt, sarkon fordult, visszament az emelvényhez, és Muraszakinak suttogott valamit arról, hogy előző nap nyitva maradt az ajtó.

– Nem, bizonyos vagyok benne, hogy nem tesz ilyet – válaszolta Muraszaki méltatlankodva. – Nyomban meghallom, ha valaki közeleg a folyosón. A hölgyeim semmit sem hallottak...

– Akkor is furcsa! – dohogta Gendzsi, ahogy kijött a szobából. Jugiri most látta csak, hogy a keresztfolyosó végében néhány úr vár rá. Hozzájuk sietett. Próbált beszélgetésbe elegyedni, velük nevetgélni. De ma nem vágyott társaságra. Barátai egyébként sem vártak tőle sok vidámságot, de ezúttal még szomorkásabb hangulatban találták, mint egyébként.

Apja azonban csakhamar visszatért, és magával vitte őt a keleti szárnyba. Az udvarhölgyek éppen azzal foglalatoskodtak, hogy meleg holmit készítsenek a hamarosan beálló hideg időre. Néhány őszes hajú idősebb asszony szabott és varrt, a fiatal lányok pedig szorgosan kiaggatták a paplanokat meg télikabátokat a lakkozott állványokra. Éppen egy nagyon szép sötétvörös ruhát porolgattak, simítgattak – pompás színű ruhadarab volt, a modern ruhafestés valóságos remeke – és kitették szellőzni.

– Nézd csak, Jugiri – szólalt meg Gendzsi –, a te kabátod ez, ugye? Azt hiszem, szívesen felvetted volna a császár ál-

tal rendezendő krizantémünnepen, de persze ez a csúf szélvihar minden ünnepséget lehetetlenné tett. Milyen szomorú lesz is ez az ősz!

Jugiri azonban nem sok örömét lelte abban, hogy apjával tartson a sorozatos látogatásokra, és elosont kis húgának, az akasi hercegnőnek szobájába. A gyermek még nem volt ott.

– Még úrnőnknél van – mondta a kislány dajkája. – Ma a szokottnál későbben ment át. Annyira félt a vihartól, hogy csak nagy sokára aludt el, és ma reggel sokat bajlódtunk vele, mire hajlandó volt felkelni.

– Amikor a helyzet veszélyessé vált, jöttem volna, hogy virrasszak mellette, de hallottam, hogy nagyanyámat nagyon felizgatta a szélvihar, és úgy gondoltam, helyesebb, ha hozzá megyek. Mi van a babaházzal? Nem esett baja?

A dajka és társnői nevettek.

– Ó, a babaház! – kiáltotta egyikük. – Valahányszor legyezem magam, a kis hölgy minduntalan rám kiált, hogy elsöpröm a babáit. Képzelheted, mit éltünk át, hiszen a szél már-már felborította az egész palotát, pillanatonként recsegve leomlott valami... Jobb lesz, ha te ügyelsz a babaházra. Nem titkolom, hogy végképp elegem van belőle.

Jugirinak több levelet kellett írnia, és mivel a kislány még most is mostohaanyjánál volt, így szólt a dajkához:

– Kaphatok rendes papirost? Talán a te szobádban levő írószeres ládikából?...

A dajka azonban egyenesen a kis hercegnő íróasztalához ment, leemelte az írószeres lakkdoboz tetejét, és a benne található legfinomabb papirosból kitett egy egész tekercset. Jugiri először ellenkezett. De végül nem túlzás-e máris, mekkora hűhót csapnak az ifjú hölgy és jövője körül? A tulajdona azért még nem holmi érinthetetlen szentség! Elfogadta tehát a bíborszín vékony papírt, gondosan kikeverte a tust, és lassan, gonddal írni kezdett. Közben meg-megvizsgálta az ecset hegyét. Bámulatra méltó összeszedettséggel dolgozott: a kivitelezés komolyabb volt, mint maga az írásmű – de Jugiri nevelése annak idején nem is erre irányult.

A költemény így hangzott: „Amikor az üvöltő szelek ezen a zűrzavaros éjszakán egész felhőcsordákat kergettek az égbolton, még akkor sem felejtettelek el téged egyetlen pillanatra sem, te feledhetetlen!" A költeményt egy megtépett miszkantusz gallyra kötötte, amit az előcsarnokban szedett fel. Erre általános nevetés tört ki.

– Látszik, hogy nem olvastad Katano no Sosót* – jegyezte meg az egyik dajka –, mert akkor legalább olyan virágot választanál, ami illik a papírhoz...

– Igazad van – felelte Jugiri rosszkedvűen. – Ilyesmin sosem törtem a fejemet. De akkor az egész környéket bejárhatnám, mire megfelelő virágot találnék. De nincs ilyen szándékom...

A dajkáknak meg a háztartáshoz tartozó egyéb hölgyeknek mindig az volt az érzésük, hogy Jugirit roppant nehéz kihozni a sodrából: úgy látszott, nemigen törődik vele, hogy mit gondolnak róla – éppen ezért egyre inkább hajlottak rá, hogy önhittnek tartsák, olyannak, aki nagyon fennhordja az orrát.

Jugiri még egy levelet írt, majd behívatta egyik kísérőjét, Uma no Szukét, és mindkét levelet átadta neki. De persze nem egy helyre szánta a két levelet,* mert Uma no Szuke, miután megnézte a címzést, az egyiket egy apródra, a másikat pedig egy hallgatag és kötelességtudó belső inasra bízta. Közben hosszasan suttogva közölte velük utasításait és intelmeit. A fiatal szolgálólányok oldalát fúrta a kíváncsiság, de hasztalan hegyezték fülüket, egyetlen szót sem tudtak elcsípni.

Jugiri belefáradt a várakozásba, és útra kelt nagyanyjához. Az idős hölgy éppen ájtatosságait végezte udvarhölgyei társaságában, akik bizony nem mind voltak öregek és csúnyák. Ruházatuk és magatartásuk azonban különös ellentétet jelentett az imént látott fiatal, könnyelmű, fecsegő teremtésekhez képest. Még az ájtatosságra érkezett apácák sem voltak megtörtek vagy csúfak; éppen ezért még patetikusabb látványt jelentettek sötét és rossz szabású ruhájukban.

A nap folyamán eljött To no Csudzso, és amikor a nagy lámpát behozták, Csudzso és az öreg hercegnő hosszú, csendes beszélgetésbe merült. Végre a hercegnő felbátorodott, és így szólt:

– Már nagyon rég nem láttam Kumoit... – és elsírta magát.

– Éppen indítványozni akartam, hogy holnap vagy holnapután átküldöm hozzád – válaszolta To no Csudzso. – Igazán nem sok örömem van benne. Jóval soványabb lett, és arcára némelykor valami különös kifejezés telepszik... Mintha valami nyomná a lelkét. Nem értem, hogy van ez: a fiaimmal soha, egyetlen pillanatra sem volt gondom, a lányaimmal viszont lépten-nyomon bajok vannak. És sohasem az én hibámból...

Ezt olyan hangsúllyal mondta, amiből világosan kitetszett, hogy az idős hercegnőnek még most sem bocsátott meg egészen Konok igazságtalansága rendkívül bántotta a hercegnőt, de nem próbált védekezni.

– Ha már a lányaimról beszélünk! – folytatta To no Csudzso. – Valószínűleg hallottad, hogy nemrég elég szerencsétlen szaporulat következett be a családomban. Sejtelmed sincs róla, mennyi bosszúságom van vele...

Panaszos hangon beszélt, de még végére sem ért mondókájának, máris elnevette magát.

– Nem állhatom, mikor így beszélsz! – szólt az öreg hercegnő. – Annyi mindenesetre bizonyos, hogy ha valóban a te lányod, akkor nem is lehet olyan sikerületlen teremtés, mint híresztelik.

– Habár te nagyon is elnéző vagy mindenben, ami velem van kapcsolatban – válaszolta To no Csudzso –, úgy hiszem, adódhatnak esetek, amikor a te türelmednek is vége. Ezért egyáltalán nincs szándékomban, hogy bemutassam neked a lányt.

NEGYEDIK RÉSZ

A KÉK NADRÁG

Fontosabb szereplők

Az akasi úrhölgy Gendzsi száműzetése helyéről hozta magával
Az akasi hercegnő Az akasi hölgy lánya
Akikonomu Rokudzso lánya, Rjozen császár hitvese
Aoi Gendzsi első felesége
Aszagao hercegnő Az egyetlen hölgy, akinek Gendzsi hiába udvarol
Csudzso úrhölgy To no Csudzso lánya, Rjozen császár ágyasa
Csudzso no Omoto Szolgálólány Higekurónál
Az új császár Lásd: Trónörökös
Dzsokjoden hercegnő Szuzaku ágyasa
Fudzsicubo Gendzsi mostohaanyja. Gendzsi titokban szerelmes volt belé
Gendzsi herceg A regény hőse
Higekuro Makibasira férje. Az asszony megőrül. Higekuro később Tamakacurát veszi feleségül
Hjobukjo herceg Muraszaki apja
A hulló virágok falujának hölgye Szelíd, türelmes hölgy. Rá bízták Jugiri nevelését
Jamato kormányzója Ocsiba anyjának unokaöccse
Jugao Gendzsi ifjúkori szerelme. Rokudzso féltékenysége pusztította el. Egy elhagyott házban halt meg. Lásd az első rész negyedik fejezetét
Jugiri Gendzsi fia Aoitól
Kaoru Kasivagi és Njoszan fia. A világ szemében Gendzsi gyermeke
Kasivagi To no Csudzso fia, Njoszan szerelmese
Kobai Kasivagi öccse
Kodzsidzsu Njoszan szolgálónője
Koremicu Gendzsi kedvelt csatlósa
Koremicu lánya „A Goszecsi táncosnő". Jugirinak tetszett abban az időben, amikor nem jöhetett össze Kumoival
Kumoi To no Csudzso lánya, Jugiri felesége
Moku no Kimi Szolgaasszony Higekurónál
Makibasira Higekuro elmebeteg felesége
Muraszaki Gendzsi felesége. Anyjának alacsony rangja miatt nem lehetett Gendzsi *kita no katája*, vagyis törvényes hitvese

Niu Az új császár és az akasi hercegnő fia, Gendzsi unokája.
Nisi no Mija Muraszaki legidősebb nénje
Njoszan Szuzaku excsászár kedvenc lánya. Szuzaku kérésére Gendzsi elfogadta *kita no katájá*nak. Kasivagi szerelme
Ocsiba Szuzaku lánya, Kasivagi felesége. Kasivagi halála után Jugiri szeret belé
(Az) omi hölgy To no Csudzso házasságon kívül született lánya
Omija hercegnő To no Csudzso anyja, Jugiri anyai nagyanyja
Rokudzso úrhölgy Gendzsi ifjúkori szerelme. Iszonyúan féltékeny volt minden vetélytársnőjére
Rjozen császár A világ hite szerint az öreg császárnak (Gendzsi apjának) fia; valójában az öreg császár kedvesének, Fudzsicubo hercegnőnek fia Gendzsitől
Szaiso Tamakacura szolgálója
Szocsi herceg Gendzsi féltestvére
Szuzaku Excsászár, Gendzsi féltestvére, Njoszan és Ocsiba apja
Tamakacura To no Csudzso és Jugao lánya. Gendzsi örökbe fogadta
To no Csudzso Gendzsi jó barátja. Gendzsi első feleségének, Aoinak bátyja
Trónörökös Szuzaku fia. Később trónra lép. Ő az „új császár"

ELSŐ FEJEZET

A császár szemleútja

Gendzsit még egyre Tamakacura jövője foglalkoztatta. Elhatározásának megfelelően mérlegelte a különböző lehetőségeket: becsülettel igyekezett valami tervet kovácsolni, hogy biztosítsa a lány boldogulását. De ahogy Muraszaki megjósolta, a lány hírnevén máris némi csorba esett. Most már léptennyomon összekapcsolták Tamakacura és Gendzsi nevét, ettől pedig a lány helyzete igazi apjával szemben csak még kínosabbá vált. Ha mások viselkedéséről volt szó, To no Csudzso roppant szigorú elveket vallott. Ha megtudná, hogy saját lánya az, akiről így pletykáznak, felháborodása nem ismerne határt, s egyáltalán nem érezné kötelességének, hogy kímélje Gendzsit, vagy hogy enyhítse félreérthető magatartásának következményeit. Gendzsi most már azt kérdezte magában, mi előnyt jelenthetne akár a lánynak, akár az apjának, ha felfedi rokonságukat? Minden bizonnyal jobb, ha a lehető leggyorsabban keres neki megfelelő férjet, vagy ha ráveszi a császárt, fogadja be a Palotába.

Úgy hírlett, hogy ebben az évben a császár részt vesz az oharanói ünnepen.* Az egész birodalomból özönlött a nép, hogy lássa az ünnepségeket, s a kíváncsiak közül több társaság az új palotából* került ki. A menet a nyúl órájában* hagyta el a Szuzaku kaput, és az ötödik kerület főútjára érve jobbra fordult. A városon végestelen-végig, messze, egészen a Kacura folyóig, az út mindkét oldalán sűrű sorban álltak a kocsik. Nem is zarándoklás volt ez, hanem császári szemleút; ezúttal azonban őfelsége gyaloghintóját az ifjú hercegek és nemesek zöme lóháton kísérte: pompás nyereg és dísz ékesítette a lovakat. Lovon ültek a csatlósok is: csupa szép növésű, jóképű

férfi, pompás ruhában, s így az összhatás egyenesen káprázatos volt. Minden főrangú miniszter megjelent, a jobb kéz és a bal kéz felőli minisztertől a kancelláron át lefelé. A kisebb hivatalnokok részére, a hatodik rangosztályig bezárólag, különös kegyképpen engedélyezték, hogy galambszürke köpenyt és borvörös köntöst húzzanak. Aznap hullt egy kevéske hó, de az ünnepi felvonulás alatt nagyon szép volt az idő. Azok az udvaroncok, akik részt vettek a legutóbbi vadászatokon, most is furcsa, merész öltözékükben jelentek meg. A hat testőrcsapat sólyomkertjéből kikerült idomítók adták a kíséretüket. Ezeknek riasztóan vad, mintás gúnyáját a főváros legtöbb lakója nem is ismerte, s így most nagy kíváncsian nézegették őket. Ámbár akadt sok olyan mozzanat, ami nem érdekelhette az ifjú hölgyeket, mégis ezrével eljöttek, pusztán azért, mert vonzotta őket a látvány festőisége, érdekessége. Megható volt az a sok rozzant, ütött-kopott jármű, amint nagy zörgés, zötyögés közepette befutott, hogy gazdáik láthassák a menetet. A legkeresettebb hely a nézők számára közvetlenül a csónakok kikötőhídja előtt volt. Ott rengeteg hintó álldogált, köztük Tamakacura úrhölgy kocsija is. A császári gyaloghintó ablaka nyitva állt, s persze Tamakacura nyomban arra fordította fejét, és megbűvölten bebámult. Skarlátvörös, fényes köpenybe burkolózva, mozdulatlanul ült ott a császár, és ifjú arcát egyetlen pillanatra sem fordította se jobbra, se balra. A lány még soha életében nem látott ennyi pompás öltözéket, ennyi szép arcot, de a császár mindenkin túltett. Nem állhatta meg, hogy lopva egy pillantást ne vessen apjára, amikor az, a többi miniszter társaságában, ellovagolt előtte. Szép termetű férfi volt, erő és merészség sugárzott belőle – éppen ezzel magaslott ki a menetben haladó közemberek közül. De Tamakacura tekintete csak igen rövid időre kalandozott el a gyaloghintóban ülő, skarlátvörösbe öltözött alakról. Szemügyre vehette volna egyik-másik ifjú herceget, akinek szellemességéről vagy csinos külsejéről sokat hallott, megleshette volna egyik-másik kamarást vagy udvaroncot, aki elárasztotta szerelmes leveleivel – de figyelemre sem méltatta őket, társnői hiába is hívták fel figyelmét rájuk, ő egyre csak a vörös

köpenybe burkolózott alakot bámulta: nem csupán a császára volt az, de az egész tömegből a legszebb ifjú férfi. Tamakacura megállapította, hogy arcra roppantul hasonlít Gendzsi hercegre, habár méltóságának fensége a császár vonásait komollyá és rendíthetetlenné merevítette; ez viszont nagyon elütött Tamakacura gondviselőjének megszokott arckifejezésétől.

Meg kellett vallania, hogy a menetben elvonuló szürkébb alakok bizony kiábrándították. Szeme Gendzsihez és Jugirihoz szokott, ezért abban a tévedésben élt, hogy a szépség a nemesi származás velejárója. Elképedve állapította meg, hogy az aznap látott mindenféle szabású állról meg orról nem is hinné el, hogy az általa állnak, orrnak ismert testrész változatai. Ráismert Hjobukjo hercegre és kísérőjére, Higekuro hercegre is: rajta általában nem sok csinosság akadt, de ma elegáns volt testőregyenruhájában, vállán szép mívű perzsa tegezzel. A herceg sötét bőrű volt, és roppant szőrös. Tamakacura ezt visszataszítónak érezte, habár tudta, férfiaktól nem várhatja, hogy olyan bársonyos és finoman árnyalt bőrük legyen, mint egy hölgynek, aki éppen akkor állt fel szépítkező asztala mellől. Persze hogy ostobaság ez tőle, de nem tudott másként gondolkodni. Vitázhatott önmagával, amennyit csak akart: a Higekuróhoz hasonló férfiak elrettentették. Gondolatai visszatértek a császárra. Gendzsi legutóbb említette, hogy esetleg behívják a Palotába. Tamakacura azonban nem kívánt a császár ágyasa lenni. Nem csábította ez a lehetőség. Egyébként is úgy érezte, hogy jómaga nem elég vonzó külsejű, és el sem tudta képzelni, hogy őt ilyesmire kiszemelhessék. Ha valami más módon tartozhatna a Palotához, s ha nem is élvezné a császár barátságát, de legalább gyakran láthatná őt, és nem ilyen futólag, mint ma – ez már tetszett volna Tamakacurának. Ettől kezdve szívesen elidőzött ennél a gondolatnál.

A menet végre megérkezett Oharanóba: a gyaloghintó megállt, és a császári sátorban nagy lakomát szolgáltak fel. Az udvari ruhában érkezett vendégek már éppen átöltöztek, felvették saját vadászruhájukat és köpenyüket, amikor az új pa-

lotából terebélyes ajándékkosár érkezett, tele borral és gyümölccsel. A császárnak az volt a kívánsága, hogy Gendzsi vegyen részt a nap eseményeiben, az azonban kimentette magát azzal, hogy a megjelölt ünnepnapra olyan vallásos gyakorlata esik, amit nem mulaszthat el.* Amint megérkezett a kosár, őfelsége egy testőrhadnagyát máris útnak indította az új palotába a maga ajándékával: tucatnyi fogoly volt az, ágra felaggatva. Mellékelte hozzá a szokásos, prózában írt üzenetet is, amelyet itt nem ismételnék meg, lévén hogy az uralkodók ilyen alkalmakra szerkesztett mondatai nem szükségképpen érdekesek. A költemény viszont így hangzott: „E vadmadarak nyoma, a behavazott dombon át, bizton elvezetne téged arra az útra, melyet a hagyomány jelöl ki." Ezzel arra célzott, hogy a birodalmi kancellár személyét császári szemleút* alkalmával eddig még sosem kellett nélkülözni.

Gendzsi a köteles tisztelettel megvendégelte a császár küldöttjét, és válaszul ezt a költeményt küldte vele: „Már reggel olyan sűrűn hullt a hó, hogy bárhol keresem is az utat, az elhagyott domb hófúvásos oldalában nem lelem a régi nyomot."

Ámbár jóval többet hallottam róla, mi mindent történt ez alkalommal, mégis hézagosan ismertetem a dolgokat, s pillanatnyilag nem is kívánok többet mesélni minderről.

Másnap reggel Gendzsi levelet írt Tamakacurának, amelyben ez állt: „Hogy érezted magad tegnap? Jól láttad az ünnepi felvonulást? Ha igen, meggyőződésem, hogy most már egészen más véleményed van múltkori indítványomról..." Tamakacura először megmosolyogta Gendzsi elképzelését, hogy a gyaloghintó ablakán át vetett futó pillantás őt máris arra késztethetné, hogy megváltoztassa véleményét a Palotában való szolgálatról. Ámde egy pillanatnyi töprengés után rádöbbent, hogy valóban ez történt. Milyen ügyesen rátapint arra, hogy más mit forgat a fejében!

Válaszul ezt a költeményt küldte: „Hogyan láthattam volna a mennybolt fényességét, hiszen a komor hófelhők ködétől megsápadt a reggel?"

Gendzsi megmutatta a levelet Muraszakinak, és magyarázatul ezt fűzte hozzá:

– Azt indítványoztam, folyamodjék valamely palotabeli posztért. De nem vagyok biztos benne, hogy el tudom fogadtatni. Tudod, hogy már Akikonomu úrhölgy is az én házamból került a császár szolgálatába. Még azt gondolnák, sok a jóból, hogy most még egy védencemet magas posztra akarom juttatni a Palotában. De azzal sem nyernék semmit, ha visszaadnám a lányt apjának, hiszen To no Csudzso egy lányát már bejuttatta a császár ágyasának. Nehéz és bonyolult ügy ez... A császár igen vonzó férfi. Tamakacura most már látta, s ha maga csak néhány évvel is fiatalabb lenne, és jobban bízna a saját varázsában, biztosan nem nyugodna, míg csak helyet nem kapna az udvarnál...

– Milyen szörnyűnek látsz te minden embert – válaszolta nevetve Muraszaki. – Ha Tamakacura rajong is a császárért (márpedig semmi okunk rá, hogy ezt feltételezzük), a magafajta lánynak álmában sem jutna eszébe tolakodni... Bennünk, nőkben, valóban nincs annyi szerénytelenség, mint feltételezed.

– Lehet – felelte Gendzsi –, de az is igaz, hogy a császár sokkal szebb, mintsem gondolnád. Ha láttad volna, magad is elismernéd.

Most másfajta nehézség jelentkezett. Ha Tamakacura továbbra is békésen ott él az új palotában, törzsi származását senki sem firtatja. Gendzsi törzséhez, a Minamoto-törzshöz tartoznék, és minden további vizsgálat nélkül engedélyeznék neki a háziistenek tiszteletét. Ha viszont Gendzsinek sikerül őt bejuttatnia a Palotába, vagy talál számára férjet, színt kellene vallania, hogy voltaképp melyik törzshöz tartozik a lány. Ha a saját lányaként akarná szerepeltetni, akkor ki kell jelentenie, hogy a lány a Minamoto-törzs tagja. Ha ez mindössze azt jelentené, hogy Kaszuga istenséget* megfosztja egy tisztelőjétől, az még nem sokat számítana. De megeshet, hogy egy szép napon kiderül az igazság, akkor pedig Gendzsi eljárását – azokkal szemben, akik a lányt az ő kezéből nyerték el – olyan szégyenletesnek minősítenék, hogy a herceg többé nem merne a szemükbe nézni.

Azt természetesen tudta, hogy a felsőbb társadalmi rétegek-

ben minden lelkiismeret-furdalás nélkül átlépnek egyik törzsből a másikba; igen, szinte divattá vált ez az eljárás . . .

De nem, semmi célja, hogy ilyesmivel érveljen. Az örökbefogadás semmit sem változtat a tényeken. Tamakacura nem az ő lánya, hanem To no Csudzsóé. Előbb-utóbb úgyis tudomására jut a dolog, akkor pedig helyesebb, ha Gendzsi szájából tudja meg az igazságot. Gendzsi tehát írt To no Csudzsónak, és anélkül hogy bármi magyarázattal szolgált volna, megkérte, vállalja el a tanú szerepét a lány régóta halogatott avatási ünnepén.* Az ünnepet az új év második hónapjára tűzték ki.

Az öreg hercegnő, To no Csudzso anyja, egész télen nagyon sokat betegeskedett, és bár a szokás azt kívánta, hogy amennyiben To no Csudzso lesz a tanú, az ő anyja házában tartsák meg az ünnepet, Gendzsi attól félt, hogy a hercegnő számára ez sok kényelmetlenséget fog jelenteni. Észrevette, hogy Jugiri, aki minduntalan együtt volt nagyanyjával, napról napra gondterheltebb arccal jár-kel. Ez rosszat jelenthetett: lehetséges, hogy az idős hölgy napjai meg vannak számlálva. És ha a hercegnő meghalna, mielőtt a tervezett megbeszélés Gendzsi és To no Csudzso közt megtörténne, Tamakacura nem gyászolhatná a hercegnőt, ez pedig nagy vétek lenne, még ha maga a lány nem is tehetne róla. Éppen ezért Gendzsi útra kelt a harmadik kerületbe, és először az öreg hercegnőnél jelentette be magát. Kénytelen volt a legnagyobb titokban tartani a dolgot, mert éppen az előző nap még azzal érvelt, hogy vallási kötelezettségei miatt nem mozdulhat ki hazulról. Hogy a hercegnőt ne érje csalódás, e látogatás alkalmából éppen olyan pompás ruhát öltött, amilyet a legutóbb megtartott ünnepi felvonuláson is viselt volna. A hercegnő határtalanul örült Gendzsi káprázatos megjelenésének. Bármennyire megviselte is betegsége, egyszeribe feledte minden szenvedését, fölkelt az ágyból, és kényelmesen ülve, párnákkal feltámogatva, fogadta a herceget.

Omija hercegnő persze igen gyenge volt, de a társalgás nem esett nehezére.

– Pusztán abból, hogy figyelem Jugirit, mindig tudom, hogyan állnak a dolgok – kezdte Gendzsi. – Az utóbbi időben roppant szórakozott és levert volt, és néha, amikor azt hitte, hogy egyedül van, hallottam, hogy nagyokat sóhajt. Tudtam, ez azt jelenti, hogy aggódik érted, és úgy éreztem, magamnak is el kell jönnöm, hogy érdeklődjem hogyléted iránt. Mostanában azonban még a Palotába is csak egészen különleges alkalmakkor látogatok el. Még most is a birodalmi kancellár tisztében vagyok, de íróasztalomon egyetlen hivatalos iratot sem találnál. Teljesen a négy fal közé zárkózva élek, és a külvilág eseményeiről semmit sem tudok. Talán helyteleníted, hogy ilyen fiatalon kitérek a közügyekkel kapcsolatos felelősség elől, és tudom, hogy régi és újabb időkből is számos példát tudnál felsorolni arra, hogy aggastyánok tántoríthatatlanul kitartottak hivatalukban, míg csak össze nem roskadtak. Hogy a világ számára jómagam nem jelenthetek ilyen épületes példaképet, annak részben az az oka, hogy belőlem minden ilyen irányú képesség tökéletesen hiányzik, másrészt pedig az, hogy természetemnél fogva javíthatatlanul rest vagyok . . .

– Tudom, csupán mentegetőzni akarsz, mivel oly rég nem kerestél fel – válaszolta a hercegnő. – Nos, egészen jól megvoltam, és ez év elejéig, a korommal járó nyavalyáktól eltekintve, nem is volt okom panaszra. Mostanában már nem sok jót ígér állapotom. A minap eszembe is jutott, vajon látlak-e még. Ma valóban sokkal jobban vagyok, mint egyébként: egyáltalán nem érzem, hogy a sír szélén állnék. Mindig is az volt a véleményem, hogy ha az ember már minden barátját elvesztette, nem sok értelme, hogy tovább vonszolja az életet. Jómagam készen állok a halálra, sőt, kívánom is a halált. Hogy mostanáig elhúztam, ez főként Jugiri rendkívüli jóságának és odaadásának köszönhető. Látom, nagyon feldúlja a gondolat, hogy elveszíthet . . .

A hercegnő beszéd közben sokat sírdogált, és annyira remegett a hangja, hogy Gendzsi csak nehezen tudta kihámozni szavainak értelmét; de a töredezett és gyakran összefüggéstelen mondatok mögött meghúzódó felindultságot mindvégig jól követte és értette is.

Beszélgetésük során Gendzsi ezt mondta:

– Gondolom, To no Csudzso napjában többször is eljön hozzád, ugye? Szeretnék vele szót váltani, ha ittlétem alatt történetesen beállítana. Van valami, amiről már rég szeretnék beszélni vele. Sajnálnám, ha most nem kínálkozna rá alkalom, hiszen az utóbbi időben elég ritkán látjuk egymást.

– Nem tudom, mi lehet az oka – válaszolta az öreg hercegnő. – Talán nagyon sok a dolga, de lehet, hogy nem is akar eljönni. Csak annyit mondhatok, hogy mióta betegeskedem, egyszer sem járt itt. Nem tudom, mi az, amit szeretnél vele megbeszélni. Csak ne lenne olyan elfogult szegény Jugirival szemben! Hányszor elmondtam neki, hogy kár vitázni arról, hogyan kezdődött ez a dolog. A baj megesett, a gyerekekről megindult a szóbeszéd, s ha továbbra is elválasztja őket, csak magára haragít mindenkit. De ha egyszer a fejébe vesz valamit, nem lehet vele bírni. Mindig is ilyen volt . . .

Gendzsi elmosolyodott: a hercegnő feltételezése szerint bármi beszélgetés csak kedvence, Jugiri körül foroghat.

– Attól tartok, hogy részben én vagyok a hibás – szólt Gendzsi. – Úgy láttam, To no Csudzso nem látja érdemesnek, hogy beleavatkozzék a dologba, ezért magam sem bolygattam. Később, amikor láttam, milyen haragra lobbant, azt kívántam, bár semmi közöm ne lenne az egész dologhoz . . . De most nem erről szeretnék beszélni vele . . . Valakiről, akinek sorsa érzésem szerint nagyon érdekelheti őt, nemrégiben, véletlen folytán megtudtam, hol lakik. Persze nyomban szólnom kellett volna neki, de bizonyos okok miatt viszolyogtam attól, hogy szóljak a dologról. A hölgy számára nyomban otthont kellett biztosítani, és mivel az én családom igen kicsiny, magamhoz vettem az új palotába. Ezt azonban kezdettől fogva csupán átmeneti megoldásnak szántam . . . Abban az időben csak nagy ritkán találkoztam To no Csudzsóval: teltek-múltak a hónapok, és nem akadt lehetőségem, hogy megbeszéljem vele a dolgot, jóllehet minden szándékom az volt, hogy az első adandó alkalommal sort kerítek rá . . . Úgy alakult a helyzet, hogy a császári ruhatár felügyelői posztjára udvarhölgyet keresnek. Ez a hely hosszú ideje betöltetlen, a munkát egyszerű házvezetőnőkre és cselédekre bízták, s ennek eredményeként, persze, óriási felfordulás keletkezett. Régebben nem volt nehéz találni valakit erre az állásra. Mindössze az volt a kívánalom, hogy a hölgynek ne legyenek családi kötöttségei, de jó származású és kellemes természetű legyen. Manapság azonban, a származás és nevelés szempontjától eltekintve, szemlátomást nehéz találni olyasvalakit, aki múltját és tapasztaltságát is figyelembe véve, csak a legkisebb mértékben is alkalmas lenne ezen állás betöltésére. A császár több pályázót megnézett, akiknek mind kitűnő ajánlásuk volt, de úgy döntött, hogy egészen más rangbeli nőt szívesebben látna . . . Nyomban Tamakacura úrhölgyre gondoltam, arra a lányra, akit házamba fogadtam. Amennyire megítélhetem, ő éppen olyasfajta, akit őfelsége keres. Tudom, hogy a palotabeli szolgálatot általában csupán ugródeszkának tekintik arra, hogy a császár figyelmét felhívják magukra, és bejussanak a kegyébe, ezért a ruhatári felügyelő munkáját mindig is csak ímmel-ámmal végezgették. Ez azonban nem mehet így tovább. Nézetem szerint Tamakacura alkalmas személy arra, hogy a dolgokat helyes irányba terelje . . . Persze, semmit sem tehetek addig, míg apjával össze nem jövök, és meg nem beszélem vele a dolgot. Már felkértem, hogy a lány avatásán vállalja el a tanú szerepét, és most, hogy te is jobban érzed magad, remélem, hogy az ünnepet nemsokára megtarthatjuk itt, a házadban.

– Ha jól értettelek – válaszolta az öreg hölgy –, a lány To no Csudzso gyermeke. Elbeszélésed nagyon meglep. Ámbár Csudzso fiatalkorában igen féktelen volt, sohasem mulasztotta el, hogy gyermekeiről gondoskodjék, és valóban, élete folyamán már sok furcsa lelencet szedett fel, akiknek sikerült meggyőzniük Csudzsót, hogy ő az apjuk. Ha ez a lány valóban az ő lánya, teljesen megmagyarázhatatlan, hogy minden kapcsolatot elvesztett vele, és hagyta, hogy a te lányodnak tartsák. De furcsa dolgokat mesélsz! Ámbár, most jut eszembe, hogy évekkel ezelőtt hallottam valamit . . .

– Lehet, hogy valószínűtlennek érzed – felelte Gendzsi –, de szóról szóra igaz, amit mondtam. To no Csudzsónak persze hosszabban mondom el, tőle megtudhatod a részleteket. Hosszú és elég csúnya história ez, és hamarosan azt kívánod, bár

szóba se hoztam volna. Még Jugiri sem tud róla, és Tamakacurát az én lányomnak tartja. Tudom, te nem adod tovább a dolgot. – Gendzsi így intette óvatosságra az idős hölgyet.

Ezalatt To no Csudzsónak fülébe jutott, hogy Gendzsi herceg ott jár anyjánál.

– Anyám biztosan boldog most – jegyezte meg –, de nem bántam volna, ha Gendzsi előzően értesít bennünket, hogy hozzá készül. Egyedül Jugiri van anyámnál. Bizony szerencsétlen dolog ez. Senki sincs ott Gendzsi fogadására, senki, aki gondoskodjék róla, hogy kíséretét tisztességesen megvendégeljék.

To no Csudzso nagy hirtelen összeszedte néhány fiát, és Gendzsi egyik-másik ismerősét, akiket hamarjában el tudott érni, és nagy sietve elküldte őket az öreg hölgyhöz, kérve, győződjenek meg róla, vajon a fenséges vendéget szégyenszemre nem hanyagolják-e el.

– A bor! – kiáltotta utánuk. – Gondoskodjatok róla, hogy megkínálják borral és egy kis gyümölccsel. Magam is veletek mennék, ha nem tartanék tőle, hogy csak bajt okozok . . .

Éppen ekkor adták át neki anyja üzenetét.

„Gendzsi itt van nálam – írta a hercegnő. – Persze nagyon megörültem neki, de tudtam, nem csupán azért jött, hogy velem csevegjen. Ki is derült, hogy arra számított, téged is itt talál. Valami beszélnivalója volna veled."

Mi más történhetett, mint hogy a hercegnő, érezvén, hogy közel a vég, ismét rá akarja venni Gendzsit, hogy szót emeljen Jugiri érdekében. Gendzsi pedig valószínűleg ráunt már, hogy a fiú napszámra olyan epekedő ábrázattal jár-kel – gondolta To no Csudzso. „Bizonyára azt képzeli, hogy némi célirányos hízelgés után, egyetlen szavára máris megváltoztatom a nézetemet. Ha ez netalán nem lenne elég, még mindig ott van érvnek, hogy anyám kívánságának, mostani állapotára tekintettel, mindenképp engednem kell. Gondolom, e pillanatban összedugják a fejüket, és azt hányják-vetik, mivel békíthetnének meg . . . Az adott körülmények között nehéz lenne megkötni magam . . . de miért is tenném?!" Így füstölgött magában. Nagyon bosszantotta a dolog, és a meghívás egy csöppet sem volt ínyére. Az udvariasság erényét azonban fölöttébb nagyra tartotta – márpedig nagy gorombaság lett volna, ha visszautasítja anyja meghívását, éppen olyankor, amikor Gendzsi nála jár. Helyesebb nem elhibázni a dolgot . . . Látszott is, hogy komolyan elszánta magát, mert készülődni kezdett: felvette legszebb ruháját, és hamarosan útra kelt, mindössze egy maroknyi fullajtárral, de kíséretében ott voltak az udvartartásához tartozó összes urak. Impozáns látványt nyújtott a tovavonuló társaság, de közülük is kitűnt To no Csudzso ragyogó alakja: jelentékenyen magasabb és arányosan vállasabb is volt a többieknél, de arckifejezése és testtartása is megfelelt annak a képnek, mely nagy államférfiakról él a nép képzeletében. Ragyogó volt az öltözéke: borvörös selyemből készült hosszú nadrágot és piros bélésű fehér köpenyt viselt, mely pompás, hosszú uszályban végződött. Ruházata furcsa ellentétben állt Gendzsiével, aki csupán mintázatlan kínai selyemből készült köpenyt viselt, kissé hanyagul a vállára dobva, ahogy egy nagy úr öltözik, holmi kisebb jelentőségű alkalomra. Ez az ellentét bárki más számára hátrányos helyzetet eredményezhetett volna, de Gendzsinél csupán arra volt jó, hogy meglássék: legszerényebb ruhájában is versenyre kel azzal, aki uszályos díszben pompázik.

To no Csudzso fiai és Jugiri barátok voltak, így természetes, hogy erre a látogatásra elkísérték apjukat. Csudzso történetesen el tudta érni két öccsét is. Ezek ketten más anyától születtek. Egyikük a trónörökös nevelője volt, a másik pedig a Nagy Tanácsban képviselte a Fudzsivara nemzetséget. Aznap ugyan nem volt államtanácsi ülés, de úgy adódott, hogy To no Csudzso házában egybegyűlt tíz-tizenkét magas rangú állami tisztviselő (a főkincstárnok, az ötödik rangosztály kincstárnoka, a testőrség ezredese és mások). Ők aztán, több nemesúrral és közemberrel együtt, szintén csatlakoztak a menethez. Az öreg hercegnő fogadócsarnokában tehát egy sereg udvaroncot és nemesembert vendégeltek meg. A nagy kupa újra meg újra körbe járt, a hangulat igen emelkedetté vált, és – ami mindenkinek feltűnt – olyan jelenetek játszódtak le, amelyeknek fénye, vidámsága messzi túltett minden szórakozáson, ami

valaha is zajlott régimódi özvegyasszony házában. Gendzsi és To no Csudzso csakhamar élénk beszélgetésbe merült. Ha valaki külön-külön látta őket, azt hihette, hogy régi barátságukból más sem maradt, csak a felgyülemlett apró sérelmek nyomán keletkezett bosszúság. De e semmiképp ki nem tervelt, szinte véletlen találkozás első pillanatában egyszeribe feledték minden összezördülésüket, ingerültségüket. Alighogy leültek egymás mellé, máris mindkettejükben csak úgy rajzottak a közös emlékek. Mennyi szenvedést, mennyi örömet éltek át együtt! Megfoghatatlannak tetszett, hogy olyan semmiségek, mint a legutóbbi hónapok során is előadódtak, gátat emelhettek közéjük. Pedig így volt. Éppen ezért több mondanivalójuk volt egymás számára, mint bármikor. Kérdések, emlékezések, célzások gyorsan követték egymást, és már bealkonyodott, de a két barát még nem fogyott ki a szóból. Végre To no Csudzso észbe kapott, hogy vendégének netán szüksége lehet frissítőre, és – a kupát Gendzsinek nyújtva – így szólt:

– Régi bánatom már, hogy oly ritkán látlak, és úgy éreztem, elidegenedésünket betetőzné, ha úgy jársz itt ma, hogy nem vagyok itt fogadásodra. Azt képzeltem, hogy szóltál volna tervbe vett látogatásodról, ha nem akartál volna szándékosan kitérni előlem. Szerencsére arra az elhatározásra jutottam, hogy barátságunk kevésbé sínyli meg, ha felszólítás nélkül eljövök, mint ha távol maradok olyan napon, amikor megtiszteled anyám házát . . .

– Ha valaki veszélyezteti jó kapcsolatunkat, az én vagyok – válaszolta Gendzsi. – Ha tudnád, mennyire rászorulok elnézésedre, megbocsátásodra.

To no Csudzso számára rejtélyt jelentett e mondat, de természetesen úgy okoskodott, hogy e szavak a Kumoival és Jugirival kapcsolatos kellemetlenségekre vonatkoznak. Bizonyos volt benne, hogy most valami nagy kellemetlenség éri, de várt, hadd folytassa Gendzsi.

– Régente ritkán fordult elő, hogy bármi fontos dologban eltért volna a véleményünk, akár a magunk életével, akár az ország dolgaival kapcsolatban. Éppen ezért a legteljesebb bizalommal adtam át neked az államügyek vezetését. Annyira valószínűtlennek látszott, hogy nézeteink eltérjenek, ahogy a madár két szárnya sem repülhet egymással ellentétes irányba. Még ha az utóbbi időben úgy érezted is, hogy néha nem a régi összhangnak megfelelően cselekszem, de azt nem állíthatod, hogy nagy jelentőségű, döntő kérdésekről volt szó. De mindez kevés. Minél idősebb leszek, annál jobban ügyelek, hogy barátságunkat még ezek az apró, családi perpatvarok se zavarják meg. Szemlátomást kerültél engem, de a magam bőrén tapasztaltam, hogy azok a feladatok, amelyeket éppen én raktam a válladra, vajmi kevés időt hagynak az embernek a barátság ápolására, és ha csupán ismerősök lettünk volna, nem is csodálkozom rajta, hogy kissé nehéz veled összejönni. De a mi kapcsolatunk, a történtek ellenére is, némileg mégis más volt . . .

To no Csudzsónak halvány sejtelme sem volt róla, hogy Gendzsi mire akar kilyukadni.

– Annyi bizonyos, hogy egy időben igen bizalmas barátok voltunk – válaszolta. – Lehetséges, hogy visszaéltem barátságoddal, mivel egyáltalán nem vettem tekintetbe, milyen nagy távolság választ el bennünket. Te kettőnket a madár szárnyához hasonlítottál. A mi helyzetünk azonban sosem volt olyan. Te mindig jóval fölöttem álltál, s hogy jómagam a szürkeségből magas rangra és tisztségre jutottam, jól tudom, hogy ezt csakis neked köszönhetem. Talán gyakrabban el kellett volna ismernem, hogy elkötelezetted vagyok, de ahogy az ember öregszik, mindinkább hajlik rá, hogy a dolgokat természetesnek tekintse . . .

To no Csudzso – pedig érkezésekor még kelletlen hangulatban volt – most úgyszólván mentegetőzve beszélt. Gendzsi ekkor megpróbált célzást tenni azon a bizonyos esős éjszakán folytatott beszélgetésükre, majd Jugaóra, végül pedig To no Csudzso kislányára, Tamakacurára.

– Híreim vannak róla. Meg fogsz lepődni – mondta végül, de nem fogott bele, hogy elmesélje az egész történetet, hanem egyszerűen közölte To no Csudzsóval, hogy Jugao rég meghalt, Tamakacura pedig egy idő óta nála lakik,

To no Csudzsónak kibuggyant a könnye.

– Úgy emlékszem, hogy amikor eltűnt a szemem elől, nyomban elmeséltem neked és még néhány barátomnak, mennyit fáradoztam, hogy nyomára leljek Jugaónak és gyermekének. Jobb lett volna, ha nem beszélek a dologról, de olyan boldogtalan voltam, hogy nem tudtam uralkodni magamon. Viszont minden keresés-kutatás eredménytelen maradt, s végül minden reményem odalett. Csak legutóbb, amikor magas rangba kerültem, és ez lépten-nyomon arra csábított különböző furcsa és lehetetlen teremtéseket, hogy rám, mint apjukra hivatkozzanak, akkor kezdtem megint sokat gondolni arra a gyermekemre, aki igazából az enyém. Mennyivel nagyobb örömmel elismertem és üdvözöltem volna Jugao lányát, mint a kapum előtt minduntalan összecsődülő gyanús és kevéssé meggyőző önjelölteket. Most azonban, hogy tudom, jó kezekben van a lány...

Beszélgetésük visszatért arra az esős éjszakára, a sokféle elméletre, melyet akkor fejtegettek. Rájuk cáfolt-e az élet, vagy megerősítette őket? És folyt a beszélgetés, hol sírtak, hol nevettek, és szavaikból nem érződött sem szemrehányás, sem hidegség – virradatig beszélgettek.

– Még nincs kedvem hazamenni – mondta Gendzsi, mikor végre fölemelkedett. – Olyan régen történt mindaz, amiről beszéltünk, hogy elavult történetnek érzem, és szinte olyan érzésem támad, hogy nem is velem estek meg. De a ma éjszakai találkozásunk visszahozta őket a feledésből és...

Talán azért történt meg, mert ivott – mert valami oka biztosan volt, hisz csak igen ritkán esett meg vele, hogy elárulta érzelmeit – Gendzsi teljesen összeroppant, és csak úgy patakzott a könnye.

Nem ő volt az egyetlen a házban, aki sírt ezen az éjszakán. Az öreg hercegnő felmérte, hogy Gendzsi rangban is, hatalomban is milyen magasra emelkedett Aoi halála óta, és óhatatlanul arra kellett gondolnia, milyen hatással lenne kényes ízlésű lányára a mai, még jelentékenyebb emberré vált Gendzsi. Csupán egy-két év kellett volna, és némileg több tapasztalat mindkettőjük részéről, s akkor talán minden rendbe jön.

Jugiri és Kumoi dolga To no Csudzso látogatásakor még csak szóba sem került. Gendzsi egyáltalán nem óhajtotta erre terelni a beszélgetést, mivel tudta, a lány családja szerint ő mulasztást követett el, mert nem emelt szót az udvarnál Kumoi érdekében, s neki bizony nem volt kedve védekezni – Csudzso pedig nem mert olyan témát érinteni, amit Gendzsi szemlátomást szándékosan kerül, pedig ezzel azt a látszatot keltette, mintha e dolog miatt még élne benne némi nehezte-lés.

– Ma éjszaka nem kísérlek haza a palotádba – mondta Gendzsinek. – Ha lovasaink most váratlanul együtt nekivágnának az alvó városnak, fölösleges izgalmat váltana ki. De ha legközelebb itt találkozunk, előzőleg kihirdettetem, hogy elkísérlek...

Bizonyosra lehetett venni, hogy az öreg hercegnő rendbe jön annyira, hogy az avatási ünnepet meg lehet tartani az ő házában.

– Ha előbb nem, de akkor biztosan találkozunk – mondta Gendzsi.

Kíséretük kint várakozó tagjai észrevették, hogy amikor végre megjelent Gendzsi és To no Csudzso, mindketten látható elégedettséggel mosolyognak, mint akik valami nehéz tárgyalásnak sikerrel a végére értek. Mit jelenthet mindez? Mi hatalmat ruházhatott még To no Csudzsóra? Képtelen találgatásokba kezdtek, s eszükbe sem jutott volna, hogy ezen az éjszakán netán szót sem ejtettek közügyekről.

A Tamakacura felfedezéséről szóló híradás annyira megrendítette To no Csudzsót, hogy abban a pillanatban meg sem tudta volna mondani, vajon örömet vagy szomorúságot érez-e miatta. Gendzsinek csupán egy oka lehetett, amiért örökbe fogadta a lányt – ámbár ezt egy szóval sem említette az elbeszélés során. Egy szó sem esett arról, hogy a lányt most már visszakapja vér szerinti apja, és To no Csudzsónak az a meggyőződése támadt, hogy Gendzsi a jelen körülmények között ezt minden módon el is fogja kerülni. Hogy Tamakacurát nyilvánosan nem vette maga mellé ágyasának, ebben csak Muraszakitól és a többi hölgytől való félelme akadályozhatta meg. Ha valóban az a helyzet, mint sejti, akkor igazán

szerencsétlen dolog volt Gendzsitől az a nevetséges híresztelés, miszerint Tamakacura az ő lánya. Végül is az, hogy megkedvelte a lányt, nem becsületsértő sem a lányra, sem magára Gendzsire, és ha kapcsolatuk nyilvánosságra kerül, csupán az az ostoba megtévesztés okoz majd botrányt.

Ha Gendzsi úgy akarná megoldani ezt a kényes kérdést, hogy Tamakacurát bemutatja az udvarnál, akkor – így morfondírozott magában To no Csudzso – legnagyobb lányának félelmes vetélytársa támadna, pedig már így is épp elég gondja van a Palotában. Ámde most, hogy Gendzsivel újra éledt régi barátságuk, To no Csudzso szilárdan eltökélte, hogy még egyszer nem teszi ezt kockára. Felkészült tehát, hogy bármit kívánjon is Gendzsi, ő megteszi.

Kibékülésük a második hónap elején történt. Ugyanezen hónap tizenhatodik napja a Higan ünnep* kezdete, ezért különösen alkalmasnak tetszett Tamakacura avatási szertartásának megrendezésére. A naptárt vizsgálgatva kiderült, hogy hosszú időn át nem is lesz más alkalmas nap, és mivel az öreg hercegnő javulása tartósnak ígérkezett, szemlátomást nem lehetett semmi akadálya, hogy az ő házában, tizenhatodikán, megtartsák az ünnepet.

Mikor Gendzsi legközelebb meglátogatta védencét, most már közölhette vele, hogy réges-rég megígért találkozásukat illetően végre megegyezett To no Csudzsóval, és hogy bár nem mondta el neki az egész történetet, de annyit mindenesetre közölt vele, amennyit Csudzsónak tudnia kellett. Úgy tetszett, Gendzsi olyan helyesen választotta meg az időt, és annyi tapintattal hajtotta végre a dolgot, hogy Tamakacurának az az érzése támadt, vér szerinti apja sem cselekedhetett volna nagyobb körültekintéssel és odaadással – és nem kívánt változtatni sorsán. Mindenesetre nagy kő esett le szívéről, hogy megtudta, To no Csudzsót kellőképp tájékoztatták ittlétéről. Gendzsi pedig azt gondolta, hogy ha már nekivágott a dolognak, helyes lesz, ha Jugirival is nyomban közli, mert kínos, hogy a fiú egyre abban a hitben él, hogy a lány a nővére. A hír, hogy Tamakacura nem Gendzsi lánya, nem lephette meg Jugirit, mert apjának a lánnyal szemben tanúsított magatartása miatt az utóbbi hónapokban már amúgy is gyanút fogott. Ámde eszébe jutott, hogy a tájfun idején, egyik reggel, megpillantotta a lányt (és be kellett vallania, hogy még szebbnek látta, mint azt a hölgyet, akitől a sors kegyetlensége elválasztotta), és most egy percre úgy érezte, bolond volt, mert nem ismerte fel a valóságot, és nem használta ki az alkalmat, melyet a véletlen nyújtott. De még jóformán át sem suhant rajta a gondolat, máris utálattal elvetette. Akár csak gondolatban és csupán egyetlen pillanatra is hűtlen lehet-e ahhoz a szerelemhez, melyre feltette egész életét?

Amikor elérkezett a szertartás napja, hírnök érkezett a Szandzso palotából, és átnyújtotta a hercegnő ajándékait, így a szokásos lakkdobozt is – ebbe helyezik a levágott hajfürtöt. Bár kevés idő maradt az előkészületekre, de ez is és az összes többi ajándék is mind roppant szép volt. Omija hercegnő ezt írta levelében: „Nem tudom, helyes-e, hogy ilyen alkalommal írok?* Az ünnepségen azonban semmiképpen nem tudok részt venni, mert túlságosan beteg vagyok, nem kelhetek fel. Meglehet, példátlan, hogy ilyen alkalomra levelet és néhány ajándékot küldök, de szokatlanul magas a kor, melyet megértem, s így a hétköznapi szabályok rám nem érvényesek. Meglepő és örvendetes volt számomra a legutóbbi hír, és szívem szerint unokámnak szólítanálak, de habozom – csak kifejezetten a kívánságodra teszem meg . . . »Mivel ketten, a fiam és a vőm, egyaránt elismernek téged, kétszeres okom van rá, hogy törzsem rég elveszett sarjaként köszöntselek«."*

A levélen és a költeményen meglátszott, hogy idős ember írta, reszketeg kézzel. Gendzsi jelen volt, amikor a hírnök megérkezett, mivel éppen átjött Tamakacura lakosztályába, hogy az ünnepre vonatkozóan megadja végső utasításait.

– A stílus, melyre őt tanították, számunkra már igen furcsa és divatjamúlt – jegyezte meg, a levelet nézegetve. – De hallottam, hogy a maga idejében az udvarnál élő hölgyek között ő volt a legnagyobb írásművész. Az ember hajlamos rá, hogy elfeledje, mennyire eljárt az idő szegényke fölött. Nézd csak meg ezt a sort! Milyen szörnyen reszketett a keze!

Aztán másodszor is elolvasta a költeményt és felkiáltott:

– Mennyi ötlet! Az egész költeményben nincs egyetlen olyan fordulat, amely ne tartalmazna különleges célzást a mai ünnepre. Az ember nehezen tudna elképzelni olyan sorokat, amelyekben kevesebb a henye, hézagtöltő szó. – Gendzsi mosolygott.

Az öreg hercegnő házában történt leleplezés után még a To no Csudzsónál kevésbé heves vérű ember is hallatlan türelmetlenséggel várta volna az avatás ünnepét. Amikor elérkezett az idő, jól látszott, hogy az ünnepet az elképzelhető legnagyobb pompával, minden apró részletre ügyelve tartják meg. A nagy előkészületek láttán azonban To no Csudzsónak csak még jobban meggyőződésévé vált, hogy lánya kezdettől fogva Gendzsi kedvese. Csudzso, mint tanú, a disznó órájában* léphetett be a lány díszparavánja mögé. Észrevette, hogy az ilyen alkalmakkor szokásos díszítésen túlmenően a lány emelvényét olyan pompásan feldíszítették, aminek még nem látta mását. Amikor a szertartás magvát jelentő rész befejeződött, és a paraván mögött ételeket szolgáltak fel, Gendzsi gondoskodott róla, hogy a helyiségnek ezt a sarkát a szokásosnál is jobban kivilágítsák. Apa és lánya valóságos fényözönben került szemtől szembe. De nem volt elég, hogy láthatta a lányt – a legszívesebben ezer kérdéssel árasztotta volna el: hallani akart gyermekkoráról, sorsának későbbi fordulatairól, anyja haláláról és mindenről, ami az aznapi rendkívüli eseményig történt. De jól tudta, hogy ilyen megbeszélés abban a pillanatban nem lehetséges, és To no Csudzsónak meg kellett érnie azt a furcsa dolgot, hogy még egy szót sem váltott a lányával, de máris felszólították, hogy kösse meg ruháján az övet.

– A nagy nyilvánosság előtt még nem jelentettem be, hogy te vagy az apja – suttogta Gendzsi. – Viselkedj hát úgy, mint aki barátságból vállalta a tanú szerepét.

– Emiatt ne legyen gondod! – válaszolta To no Csudzso. – Még a legkedvezőbb körülmények között is nehezemre esne, hogy egyszeribe lányomnak szólítsam, de hogy most, e pillanatban . . . – mialatt a boroskancsó körbe járt, még hozzáfűzte: – A mai események fénye és az, hogy annyit fáradoztál az ünnep sikeréért, annyira lenyűgöz, hogy hálátlanság lenne részemről, ha megkérdezném, miért nem avattál korábban bizalmadba. Gondolom, annyit elismersz, hogy egészen különös lenne, ha e percben nem éreznék némi tanácstalanságot . . .

Gendzsi nem válaszolt.

A császári hercegek javarészt az előcsarnokban várakoztak, közöttük volt Tamakacurának több kérője is. Mindnyájuknak fúrta az oldalát, hogy a két miniszter miért tartózkodik olyan hosszasan a paraván mögött. To no Csudzso fiai közül csak a két idősebbet, Kasavagit és Kobait avatták be a titokba. Ezek szükségképpen kissé vegyes érzelmekkel fogadták a dolgot: csalódást jelentett, hogy Tamakacura a nővérük, de roppant megkönnyebbülés volt, hogy udvarlásuk mind ez ideig titok maradt.

– Mondhatom, boldog vagyok, hogy ilyen szerencsésen megúsztam – suttogta Kobai, Kasivagihoz hajolva. – Kis híja volt, hogy el nem árultam magam. Így azonban, azt hiszem, senki sem tud róla.

– Nagyon furcsa ember ez a Gendzsi – súgta vissza Kasivagi. – Ez már a második eset, hogy gyermekévé fogad egy lányt, mert vonzódik hozzá, aztán meg karjába kergeti valakinek, aki éppen szemet vet rá . . .

Gendzsi bizony hallotta mindkét megjegyzést; To no Csudzsóhoz lépett, és így szólt:

– Nagyon kérlek, légy óvatos még egy ideig, különben csorba esik mindkettőnk hírnevén. Ha egyszerű polgárok lennénk, csupán a saját lelkiismeretünket kellene megnyugtatnunk. Kettőnk ügyei eléggé össze is bonyolódtak, de rajtunk kívül senkinek semmi köze ehhez. Sajnos, te is és én is hivatalt töltünk be, ahol mindenféle-fajta ember véleménye sokat számít . . . márpedig közülük sokan egészen más mértékkel mérnek, mint mi magunk . . . s kellemetlen következményekkel járhat, ha semmibe vesszük véleményüket. Végzetes lenne például az egész dolgot kiteregetni. Ha apránként szivárog ki, semmi baj nem lehet belőle. Az a fontos, hogy az embereknek bőven legyen idejük megemészteni valamely botránkoztató részletet, mielőtt még az újabb részlet nyilvánosságra kerül.

– Valójában nem volt szándékom, hogy a lányt továbbra is szárnyad alatt hagyjam – válaszolta To no Csudzso –, de be kell vallanom, hogy ez már bevált. Úgy tetszik, a sors is úgy döntött, hogy inkább a te lányod legyen, mintsem az enyém. Számíthatsz rá, hogy pontosan úgy járok el, amint jónak látod.

Mindketten nagyon igyekeztek, hogy Tamakacura származását illetően még egy ideig eltitkolhassák az igazságot, ámde mások dolgainak megtárgyalása a legtöbb ember számára annyira kedves időtöltés, hogy az ilyesfajta törekvések rendszerint kevés eredménnyel járnak. Ebben az esetben sem telt el nagy idő, és máris minden részlet közismertté vált. Az omi hölgy, nagy pletykafészek lévén, csakhamar megtudta a titkot, és egy nap Csudzso úrhölgy lakosztályában, ahol éppen jelen volt Kasivagi és Kobai is, elrikoltotta magát:

– Micsoda hírt hoztam nektek! Apám megint rábukkant egy lányára! Ehhez mit szóltok? De ő szerencsésebb, mint én voltam, mert mielőtt apa megtalálta, Gendzsi herceg azt állította róla, hogy az övé a lány, és roppant hűhót csapott körülötte. Na és most figyeljetek, mert ez a legfurább az egészben: ennek a lánynak az anyja semmivel sem volt különb, mint az enyém!

Mindezt a szokott harsogással adta elő, rá sem hederített, hogy milyen hatást kelt a hangja. Csudzso úrhölgyet kínosan érintette minden ilyen kitörése, és nem is válaszolt. Kasivagi kötelességének tartotta, hogy szigorú hangon megjegyezze:

– Való igaz, hogy Tamakacura úrhölgy apánk lánya. Bizonyos okok miatt kedvezőbbnek látszott, ha Gendzsi herceg neveli. De nem kívánatos, hogy ez szóbeszéd tárgya legyen. Nem is értem, hogyan juthatott a füledbe. És még ennél is jobban meglep, hogy te ezt újságnak tartod, amit az egész házban ki kell kürtölni. Tapasztalatból tudom, hogy egyik-másik udvarhölgyünk nemigen tudja féken tartani a nyelvét, s lehet, hogy valamelyiküknek fülébe jutott a dolog . . .

Az omi hölgy harsogó nevetésben tört ki:

– No de ilyet! – kiáltotta. – Mekkora ügyet csinálsz belőle! Hiszen az emberek másról sem beszélnek! És figyeljetek csak! Mondják, a lány azt reméli, hogy a császári hálóterem udvarhölgye lesz. És most hallgassatok meg mindnyájan. Eszem ágában sem lett volna, hogy betegyem a lábamat ezekbe a hodály szobákba, lóssak-fussak a nővérem parancsára, elvégezzek minden munkát, amihez ti túl előkelőnek hiszitek magatokat, s hogy megtettem, csupán azért volt, mert megígérték, hogy ő, amint szerét ejtheti, szólni fog érdekemben. Akár már holnap én lehetnék a császári hálóterem udvarhölgye, ha a nővéremnek nem úgy tartja kedve, hogy idegennek engedje megkaparintani ezt az állást.

Kitörésére hangos nevetés volt a válasz.

– Fogalmam sincs róla, hogyan juthat ilyesmi az eszedbe! – mondta végre egyikük. – Azt hiszed, hogy ha a császári hálóterem udvarhölgyének helye betöltetlen lenne, mindössze azon múlna a dolog, hogy egyszerűen választani kell közted és Tamakacura úrhölgy közt?!

– Látom, csúffá akartok tenni! De sebaj! – kiáltotta haragosan. – Jól tudom, honnan fúj a szél: azt hiszitek, nem vagyok jó arra, hogy a magatokforma nagy urak közt éljek. Azt mondjátok meg, kinek a hibájából vagyok itt egyáltalán? Kasivagi fiatalúr azt hitte, bölcs dolog egy szegény lányt elhozni a falujából, és ebben a finom házban csúfot űzni belőle. Persze, ti nagy urak vagytok, miniszterek vagy mit tudom én, mik! Hát tiszteltetlek benneteket . . .

Csúfondáros reverenciával behátrált a sarokba.

Kasivagi figyelte, ahogy levegő után kapkodva ott kuporgott kuckójában. Nem is lett volna csúnya, de dühtől eltorzult arca, kikerekedett szeme e pillanatban olyan elképesztő látvánnyá változtatta, hogy Kasivagi kénytelen volt igazat adni a lánynak: valóban hiba volt, hogy ide hozta. Hiábavaló próbálkozást tett, hogy megbékítse, pedig még öccse, Kobai is segítségére sietett:

– Teljesen igaz, hogy nővérünknek, Csudzso úrhölgynek, ilyen dolgokban van némi szava, és meggyőződésem, hogy mindent el fog követni érdekedben. De előbb csillapodj le egy kissé. Bárki emberfia megmondhatja, hogy e pillanatban olyan vagy, akár a Napistennő,* midőn „addig toporzékolt kemény kövekkel kirakott udvarán, míg a szilánkok hópehelyként nem

repdestek". Légy egy kis türelemmel, és meglátod, Csudzso úrhölgy szívén viseli dolgodat, s mindent megtesz érdekedben, amit csak tud.

Kasivagi nem állhatta meg, hogy meg ne jegyezze:

– Ha így folytatod, mindnyájunkat csak az a remény éltethet, hogy akár a Napistennő, végül te is bezárkózol egy barlangba.

Azzal Kasivagi és Kobai el is távozott.

– Bátyáid sosem mertek volna beállítani ide, és így kigúnyolni engem, ha te fel nem biztatod őket! – Ezt sziszegte Omi Csudzso úrhölgynek, és szeme csupa könny volt.

De még most is reménykedett, hogy megnyerheti nővére jóindulatát. Belevetette hát magát mindenféle munkába, amitől még a napszámos asszonyok és a konyhalányok is húzódoztak. A nap minden órájában fel s alá száguldozott (többnyire éppen nem a helyes irányban), s annyira buzgott benne a tettvágy, hogy arra nem volt példa e régi ház történetében. Valahányszor találkozott nővérével, odakiáltott neki:

– Ugye, most már igazán beajánlasz arra az udvari állásra?!

Csudzso úrhölgy nem állhatta ezt a zaklatást, de érezte, jobb, ha nem válaszol.

To no Csudzso is tudomást szerzett Omi rossz irányban tapogatózó becsvágyáról, és mulatott rajta. Egyenesen Csudzso úrhölgy lakosztályába ment, és meghagyta, hívják oda Omit. A lány ott járt a közelben, s amint meghallotta, hogy szólítják, nagy rivalgással válaszolt, és berontott a szobába.

– Úgy látom, mostanában rengeteg dolgod akad – mondta To no Csudzso. – Ha ennyi energiával látsz munkához a Palotában is . . . mert úgy hallom, oda törekszel . . . ott nem egyhamar akad másod. De miért nem szóltál már korábban, hogy arra az állásra pályázol? Az imént hallottam először a dologról.

Omi nagy elégedetten állapította meg, hogy apja legalább nem űz gúnyt belőle.

– Azt reméltem, hogy tudomásodra jut – felelte To no Csudzsónak. – Merthogy tiszteletreméltó nővérem vagy más-

valaki megígérte, hogy szól neked, és bizony azt hittem, jó kézbe került a dolog. Igazán annyira számítottam rá, és amikor rájöttem, hogy az a Tamakacura úrhölgy az én állásomra pályázik, és az egész világ azt hiszi, hogy meg is kapja, úgy éreztem magamat, mint a szegény üstfoltozó, aki milliókról álmodik, és annyira megzavarodtam, hogy, amint mondani szokás, azt sem tudtam, hol áll a fejem.

Tagadhatatlan, hogy a lány kifejezései nagyon szemléletesek voltak. To no Csudzso alig bírta megőrizni komolyságát, de végül mégis ki tudta mondani:

– Bár bevontál volna bizalmadba! Hiszen ha sejtem, hogy szeretnéd azt az állást, közbelépek, mielőtt bárki más pályázó felbukkan. Tamakacura úrhölgynek természetesen igen komoly esélye van. Ha időben tudok róla, őfelségét bizonyára könnyen meggyőzőm, hogy te olyasvalaki vagy, akit nem szabad elszalasztani. Merem állítani, hogy most sem késtünk el. De iparkodj, fogalmazd meg a kérvényedet, és írd le, amilyen szépen csak tudod. Ha őfelsége meglátja, hogy teli van tűzdelve a *Hosszú költemények*ből meg más régi művekből vett szóképekkel (mert biztosra veszem, hogy így lesz), egészen bizonyos, hogy komolyan mérlegeli majd a dolgot. Őrá ugyanis nagy hatással van az ilyesmi. – A lánynak sejtelme sem volt róla, hogy szívtelen, tréfás kedvű apja gúnyt űz belőle.

– Ha mindössze ennyit kell tennem – válaszolta vidáman –, ezt pompásan összehozom. Japán verseket csak úgy kirázok az ujjamból, meg sem tudnál állítani. Csak azokkal az ünnepélyes megszólításokkal nem vagyok egészen tisztában. De ha ebben segítesz egy kicsit, megcsinálom, hogy még rólad is beleszövök valami hízelgőt! – Kezét dörzsölgette örömében, hogy kiváló fogalmazási készségét bebizonyíthatja.

A nemesurak, akik éppen szolgálatban voltak Csudzso úrhölgynél, fültanúi lettek az egész beszélgetésnek, és szinte fuldokoltak a hangtalan nevetéstől. Némelyikük valósággal nevetőgörcsöt kapott, hogy ki kellett vezetni a szobából. Csudzso úrhölgyet egy cseppet sem mulattatta a dolog: az egész kínos jelenet közben hol a hideg, hol a meleg futkosott a hátán. To no Csudzso viszont tréfának vette az egészet.

– Ha bármikor rossz hangulatban leszek – mondta az omi hölgynek –, hozzád jövök némi szórakozásért. Nálad mindig része van az embernek valami mókában.

Az udvarnál azonban azt beszélték, hogy To no Csudzsót valójában nagyon bántja a lány korlátoltsága, és hogy csupán azért tréfálkozik rajta, hogy leplezze csalódottságát.

MÁSODIK FEJEZET

A kék nadrág

Gendzsi is, To no Csudzso is erősen sürgette Tamakacurát, fogadja el a császári hálóterem udvarhölgyének posztját, de a lány továbbra is habozott. Ennek az állásnak nem volt feltétlen velejárója, hogy közvetlen kapcsolatba kerül a császárral, vagy valamiképp a császár közvetlen védelme alá jut. De mióta annyi emberen, köztük állítólagos apján is láthatta, hogy érdekesnek találják őt, feltételezte – habár erre különösebb oka nem volt –, hogy a császár is minden bizonnyal vonzódni fog hozzá. Szinte látta már a vég nélküli kellemetlen viszálykodást Akikonomuval és Csudzso úrhölggyel, nem is szólva a császár kisebb rangú kegyeltjeiről. Jómaga máról holnapra nevezetes személy lett: vele, aki jóformán útszélen talált lelenc volt, a két legfőbb miniszter tisztelettel bánt. Mindez sok helyütt elkerülhetetlenül ellenszenvet ébresztett. Az ismerős nők között (Tamakacura meggyőződése szerint) egész sereg akad, aki elkényeztetett törtetőnek tartja, és kéjes örömmel szemlélné, ha kínos és megalázó helyzetbe kerülne. Elég idős volt hozzá, hogy világosan lássa, mennyi kellemetlenséggel és veszéllyel járna bármelyik út, ami most nyitva áll előtte, s bár környezetének nem beszélt aggodalmairól, állandóan igen levert volt és tanácstalan.

Persze Tamakacura helyzete sokak szerint nem adhatott okot panaszra. Gendzsi magatartása változatlanul kifogástalannak bizonyult, és az új palotabeli élete sok szempontból valóban irigylésre méltó volt. De érezte, hogy a Gendzsi és közte levő kapcsolat kétértelmű, és már hónapok óta számtalan találgatás és tréfa tárgya. Olyan helyzetbe jutott, amit lényegében visszatetszőnek érzett, és sóvárogva várta, hogy véglegesen tisztázhassa magát minden gyanúsítás alól, amik élnek mindaddig, amíg csak a herceg házában tartózkodik.

To no Csudzso arra törekedett, hogy jó viszonyban maradjon Gendzsivel, és mivel abban a meggyőződésben élt, hogy barátja bármilyen ígéretet tett is, valójában nem akar megválni a lánytól, éppen ezért kísérletet sem tett arra, hogy jelenlegi otthonából kimozdítsa Tamakacurát, vagy vele szemben bármi más módon érvényesítse apai jogait.

A két versengő apa közt elfoglalt kétes helyzete következtében Tamakacura neve és története természetesen csak még hírhedtebbé vált. Még súlyosbította a dolgot, hogy amikor amúgy is mindenki a lányt leste, a nyár közeledtével, Gendzsi már jóval kevésbé volt tartózkodó, mint aki úgy okoskodik, hogy a lány apjával közölte már, hol a gyermeke, s ezzel hősiesen eleget tett kötelességének, amit a józan apa szerepe rótt rá. Ebben az időben Tamakacura nagyon vágyott rá, bár lenne valaki bizalmasa, egy nő – anya vagy barátnő –, akivel kínzó aggodalmainak csak egy töredékrészét is megbeszélhetné! Sajnos, most hónapokon át Gendzsi és To no Csudzso volt leggyakoribb látogatója, vagyis éppen az a két ember, akiben a legkevésbé bízhatott.

Tamakacura gyászideje letelt,* de míg véget nem ért a hónap, nem lehetett szó nyilvános eljegyzésről.* A császár türelmetlenül várta, hogy pontot tegyenek az ügy végére, Tamakacura kérői pedig még jobban ostromolták mindazokat, akikről azt hitték, hogy befolyásolhatják a lány elhatározását. De bárhová fordultak is, a válasz mindig ugyanaz volt: nem lehet tenni semmit, legfeljebb majd a tizedik hónapban.

Újdonsült fivérei* nem kaptak bátorítást, hogy meglátogassák Tamakacurát. Viszont ha a lány udvari szolgálatba lép, az ő feladatuk lenne, hogy dolgait intézzék, s ennek kapcsán sok mindent meg akartak beszélni Tamakacurával. Kasivagi rop-

pantul rajongott Gendzsi „lányáért", ezért nem kis derültséget keltett, hogy oly gyorsan alkalmazkodott az új helyzethez. Ez viszont zavarta a fiatalembert, s így csupán apja kívánságára látogatott el az új palotába. Szemre éppolyan volt a fogadtatás, mint azelőtt. Amikor beállított, és jelentette, hogy üzenetet hozott, megvárakoztatták kint a kertben, és mivel úgy szólt az utasítása, hogy titokban teljesítse megbízatását, kénytelen volt behúzódni egy babérfa árnyékába, merthogy fényesen sütött a hold. Miután Kasivagi erősködött, hogy küldetése igen bizalmas természetű, végre megengedték, hogy a délnek néző, lefüggönyzött ablakon át beszélhessen Tamakacurával. A lány azonban annyira izgatott volt, hogy nem bírt beszélni, ezért válaszát szolgálónője, Szaiso, továbbította.

– Amikor apám kiszemelt, hogy én adjam át üzenetét, bizonyára feltételezte, megtisztelsz azzal, hogy saját magad válaszolsz. A dolgot alaposabban meg kellene beszélni, és attól tartok, hogy ez a körülményeskedés igen kellemetlen módszernek bizonyul. Ámbár nem érdemesítesz rá, hogy a szokásos módon bánj velem, ne feledd, hogy elismerten egy és ugyanannak az apának gyermekei vagyunk. Lehet, hogy régimódi vagyok, de abban a reményben jöttem ide, hogy sokkal többet jelent számodra egy fiútestvér . . .

Tamakacura érezte, hogy valamilyen elfogadható mentséget kell találnia, ezért így szólt a szolgálónak:

– Mondd meg neki, hogy örömmel köszönetet mondanék az elmúlt évben irányomban tanúsított minden kedvességéért. Sajnos, igen rosszul érzem magam, ágyhoz vagyok kötve. Hogy ilyen udvariatlanul fogadom, arra csak egy mentségem van: hogy immár családi kötelék fűz össze bennünket.

Szaiso komorna megismételte ezt a közlést, de bizony sután és ridegen hangzott.

– Ha úrnőd nem jól érzi magát – jegyezte meg Kasivagi –, nem lenne helyesebb, ha bemennék, és ágya mellett állva beszélnék vele? Fontos dologról van szó, márpedig így egyáltalán nem érzem, hogy bármi kapcsolat lenne köztünk. Ámbár nem ragaszkodom hozzá mindenáron . . .

Azzal halk hangon olvasni kezdte apja üzenetét.

Kasivagi olyan csinosan volt öltözve, hogy császári herceg se szebben, s bizony a komorna cseppet sem bánkódott úrnője hajthatatlanságán.

– „A Palotával kapcsolatos tervünkre vonatkozóan semmi továbbit nem hallottam tőled – így szólt az üzenet. – Legfőbb ideje, hogy eldöntsük a dolgot, ezért szeretnék veled még beszélni. Azt hiszem azonban, hogy az ismert okok miatt helyesebb, ha mostanában távol maradok. De semmi sem szól az ellen, hogy néha-néha te írj nekem, és mélységes hallgatásod némileg zavarba ejt." – Mondd meg úrnődnek – fűzte hozzá Kasivagi –, hogy a múltban talán ellenszenvesnek érezhette társaságomat, viszont e megváltozott körülmények között ez már nem sértheti. Máig sem tudom, hogy korábbi közeledésemet, amit valóságos kapcsolatunkat nem ismerve kíséreltem meg, miért utasította vissza olyan ridegen és érzéketlenül. Még kevésbé értem, hogy most, amikor már nem érhet az a gyanú, hogy mint udvarló közeledem hozzá, ő kitart amellett, hogy szobájának fala meredezzék köztünk. Soha többé el nem fogadom, hogy így bánjon velem. Hangsúlyozd neki, hogy nagyot kellene változnia a jól nevelt társaságnak ahhoz, hogy ilyen udvariatlanságot bárki eltűrjön . . .

Hogyan békítse meg Kasivagit?

– A kapcsolatunkban történt változás nem közismert – mondta válaszában Tamakacura. – Egyébként is azt hiszem, családod nem várja el tőlem a városi jó modor finomságait, hiszen éveken át hagyta, hogy elparasztosodjam a vad Cukusiban.

Így ugratta Kasivagit, mégpedig teljes sikerrel.

– Bocsáss meg, hogy beleavatkozom – mondta a komorna –, de úrnőm helyzetét az teszi nehézzé, hogy nem tudja: úgy jöttél-e, mint udvarló vagy pedig mint testvér. Fölöttébb érzékeny rá, hogy mit gondol felőle a világ. Meggyőződésem, hogy ez az egyetlen ok, amiért nem jön elő, és nem beszél veled négyszemközt. Ez a magatartás azonban egyáltalán nem jellemző rá. Meglátod, ha legközelebb eljössz . . .

– Köszönöm, nem! – kiáltotta Kasivagi. – Úgy érzem, eljárhatnék ide jó egynéhányszor, és sokáig elüldögélhetnék, mi-

re úrnőd elismerné, hogy szolgálatom révén felszabadultam a tilalom alól.

E szavakkal elhagyta a házat.

Higekuro herceg ugyanabban a testőrezredben szolgált, mint Jugiri, és minduntalan fölkereste a fiút, hogy hosszan és lelkesülten beszéljen neki Tamakacuráról. Mindig is azt remélte, hogy Jugiri szót emel érte Gendzsinél. Úgy gondolta, hogy Tamakacura számára képzelni sem lehet nála alkalmasabb férjet. Jóképű, kedves ember ő, aki rangja és születése révén sokkal előkelőbb pozíciót biztosíthat a lánynak, mint az valaha is jog szerint remélhette. Mit kívánhat még Gendzsi? Jugiri szerint viszont az jelentette a legnagyobb nehézséget, hogy Tamakacura néhány hónap múlva bevonul szolgálattételre a Palotába. Ez Gendzsi ötlete volt, To no Csudzso pedig – mivel azt hiszi, hogy ez valami gondosan kidolgozott terv szerves része – bölcsebbnek érzi, ha nem avatkozik a dologba.

Higekuro herceg Szuzaku excsászár hitvesének, Dzsokjoden úrhölgynek a bátyja volt. Gendzsi és To no Csudzso mellett őt ismerték a legbefolyásosabb embernek az egész birodalomban. Ekkortájt harminckettő-harminchárom éves lehetett. Felesége – Muraszaki nénje – négy évvel idősebb volt nála. Ez a korkülönbség sok esetben semmit nem jelentett volna, de Makibasira úrhölgy* sokkal idősebbnek látszott a koránál. Higekuro „mamuskának" becézte, de ezt nem pusztán mókának szánta, ugyanis az asszony vénlányos természete már a kezdet kezdetén idegesítette, és már néhány hónap elmúltával azon töprengett, meddig bírja még elviselni felesége társaságát.

Higekuro szerencsétlen házassága arra késztette Gendzsit, hogy ne támogassa a herceg udvarlását. Pedig Higekurónak nem volt olyan híre, hogy rendezetlen vagy egyenesen léha életet élne. Annyi bizonyos, hogy keveset tartózkodott otthon, de attól eltekintve, hogy Tamakacurának tette a szépet, egyébként minden idejét szemlátomást kizárólag az államügyeknek szentelte. Amikor meghallotta, hogy To no Csudzso jó véleménnyel van róla, és hogy maga a hölgy egyáltalában nem rajong a palotabeli szolgálatért, Higekuro – a nagy csüggedés után – ismét felbuzdult. Magában megállapította, hogy Gendzsi nyilván ellene van, viszont mindenki tudja, hogy Gendzsi miért vonakodik megválni Tamakacurától.

A kilencedik hónapban, egy reggel, amikor az évben először minden, de minden csillogó dértől szikrázott, egyik hírnök a másik után hozta a szokásos, ízlésesen hajtogatott, ötletes szerelmes leveleket. Tamakacura egyetlen sort sem akart látni, és csak vonakodva tűrte, hogy felolvassák neki a leveleket.

A Higekurótól érkezett levél így szólt: „A változó égboltról azt olvasom le, hogy kegyelmi időm* már-már lejárt. »Ha csupán a remény éltetett volna, kétségbeesésbe kerget ez a böjtös hónap. De én már olyan vagyok, hogy életemmel a fogyó napok hajszálvékony fonalán csüngök«."

Úgy látszik, feltételezte, hogy már döntöttek Tamakacura sorsáról, s a jövő hónap elején múlhatatlanul cselekszenek is. Tamakacura erről mit sem tudott.

Egy másik kérője, Szocsi herceg, ugyanilyen csüggedt volt. „Minek is írok? – panaszolta. – Elvesztettelek, erről nincs többé mit mondani. De »míg ott állsz a reggeli nap fényében, s ruhád ujján talán még ott remeg egy cseppnyi harmat, mely egyszer ráhullt az árnyékos kerti úton«. Ha hihetnék benne, hogy tudod, elvesztésed mit jelent számomra, ez talán nyújtana némi vigasztalást . . ."

A levelet, melyben ez a költemény állt, mélyen, a tövénél levágott, jéghideg bambuszszálra kötötte, s embere olyan vigyázva hozta, hogy vastagon megmaradt rajta a zúzmara. Hírnöke – akár a többi levélíróé – olyan személy volt, akinek választékos megjelenése illett a levél eleganciájához.

Hjobukjo herceg fia, Szahjoje, volt még az a kérő, aki roppant sürgető leveleket írt. Muraszaki fivére lévén, minduntalan megjelent nővére lakosztályában, és levertsége úgyszólván bizonyság volt arra, hogy íme, olyan értesülést szerzett: eldőlt Tamakacura sorsa. Szahjoje levelével megérkezett a küldönc: „Még ha végül el is felejtlek, hogyan, ó, hogyan tanuljam meg elviselni a szomorú életet, amelyben a feléd szálló gondolatnak nincsen már helye . . ." És így tovább.

Tamakacura udvarhölgyei számára minden levél érdekes és

élvezetes volt. Fáradhatatlanul tárgyalták a levélíró stílusát, a papír színét, a levél illatát és más ilyesmit.

– Remélem, úrnőnk még jó ideig nem dönt – jegyezte meg az egyik hölgy. – Halálosan unatkozni fogunk, ha ennek vége szakad.

Tamakacura néhány tétova mondattal válaszolt Szocsi hercegnek, de hangja egyáltalán nem volt elutasító. Költeményében ugyanis ezt mondta: „Ki tudja, hogy a napraforgó, mely szemlátomást önszántából, készségesen fordul a nap világa felé, nem őrizné-e meg szívesen a levelén csillogó deret?" Ezt többféleképp is lehetett magyarázni, de Szocsi herceget már ez a halvány búsongás is kellemesen lepte meg. Abban persze nem hitt, hogy a Palotában való szolgálatot akarata és jobb meggyőződése ellenére vállalná, éppen ezért válaszát csupán arra magyarázta, hogy jól nevelt ember módjára meg akarja köszönni a kitartó udvarlást. Ennek ellenére Tamakacura levele nagy örömet szerzett a hercegnek.

A délelőtt folyamán még egy sereg kevésbé rangos kérőtől érkezett egy-egy epekedő levél. Legtöbbjük iránt a lány semmiféle különösebb érzelmet nem táplált, ezért ünnepélyes kijelentéseikre úgy válaszolt, amint – a Gendzsitől kapott tájékoztatás szerint – a levélíró társadalmi helyzete megkívánta. Valóban – még Gendzsi és To no Csudzso megállapítása szerint is – Tamakacura mindezen események során annyi józanságról és alkalmazkodókészségről tett tanúbizonyságot, hogy a női nem más képviselői is bölcsen utánozhatnák.

HARMADIK FEJEZET

Makibasira

– Nagyon megrendít mindaz, amit az imént elmondtál – szólt Gendzsi Higekuro herceghez, néhány hónappal később lezajló beszélgetésük során. – Könnyen meglehet, hogy minden tervemet fel fogja borítani. Remélem, senkinek sem szólsz róla . . .

Pedig Higekuro pontosan ezt tette; akkora volt a kísértés, hogy büszkélkedjék sikerével, hogy nem állhatott ellen. Az események óta, amelyekre Gendzsi célzott, már eltelt némi idő.

Tamakacura akkor nem annyira Higekuro viharos ostromának engedett, mint inkább annak az érzésének, hogy ez a férfi, akinek érintésétől még most is irtózattal rettent meg, nem a szerelem, hanem a sors eszköze, amely elől éppolyan kevéssé lehet kitérni, akár a többi sorscsapás elől, amely őt apró gyerekkora óta szakadatlanul éri. Higekuro eleinte azt remélte, hogy a lány idővel majd hozzá szokik, ezért úgy tett, mintha nem venné észre lehangoltságát. De az idő múlásával csak egyre keservesebb lett a helyzet, s Higekuro már-már reménytelennek látta a dolgot, amikor kiderült, hogy Tamakacura teherben van. A hercegben most újabb reménység ébredt: úgy érezte, hogy az ég megpecsételte kapcsolatukat, és elhatározta, hogy béketűréssel viseli a lány mostani szeszélyességét. Mert Tamakacura szépségének pusztán a látása is mind nagyobb örömmel töltötte el, és elviselhetetlen volt számára a gondolat, hogy esetleg nem tudja megtartani magának, és egy napon majd arra ébred, hogy Tamakacura a Császári Palotába vagy egyenesen őfelsége karjába menekült előle. Pillanatnyi sikerében szerinte éppannyi része volt Ben no Omoto* ravaszságának, mint az isijamai Buddha könyörületességének, hiszen már régóta esedezett hozzá. Földi szövetségese azonban kegyvesztetté lett a dologban vállalt szerepe miatt, és most a cselédség szállásán raboskodott. „Ámbár mindenki engem kárhoztat – töprengett a szerencsétlen teremtés –, világos, hogy valójában a boldogságos Buddha a felelős. Hiszen úrnőmnél már egy sereg udvarlója érdekében próbáltam közbenjárni, de egy szemernyi sikert sem értem el, s hogy most volt eredménye, csak azért eshetett meg, mert az isijamai Buddha első pillantásra felismeri bármely nemesúrban a becsületes szívet . . ."

Gendzsi a világ minden kincsét odaadta volna, ha ez nem történik meg. Ő is és To no Csudzso is, mindketten támogat-

ták Higekuro udvarlását, mert – bár joggal panaszkodhattak volna az eljárás miatt, mellyel Higekuro kierőszakolta győzelmét – már elkéstek azzal, hogy leszidják vagy hogy kiadják az útját. Bizony, ha meg akarják menteni a lány jó hírét, arra csak egyetlen lehetőség van: úgy kell bánniuk Higekuróval, mint hivatalosan elismert udvarlóval. És ettől a perctől kezdve valahányszor ellátogatott az új palotába, tüntetően nagy tisztelettel és megbecsüléssel fogadták. Higekuro szívből óhajtotta, hogy minél előbb hazavihesse a menyecskét. Gendzsi azonban úgy döntött, hogy ez szóba sem kerülhet mindaddig, míg fennáll a veszélye, hogy a lányt Higekuro palotájában bárki is kelletlenül fogadja. Legalább is ezt az ürügyet hangoztatva halogatta Tamakacura távozását.

– Bizonyosodj meg róla – kérte To no Csudzsót –, hogy nem csöppen-e váratlanul holmi pletyka és féltékenykedés kellős közepébe. A botránynak, civakodásnak még az árnya is fölöttébb kínos lenne.

– Ellenkezőleg – jegyezte meg To no Csudzso. – Sokkal jobban aggódnék, ha a császári Palotába menne, habár azt hiszem, hogy ez most már nem is lehetséges. Őfelsége kétségtelenül elfogult Tamakacurával szemben, és ilyen helyzetben minden hölgy, ha csak igen előkelő rokonság nem támogatja, felkészülhet rá, hogy tömérdek kellemetlenségben lesz része. Jómagam mindent megteszek érdekében, amit csak bírok, de magad is tudod, milyen nehézségeim vannak Csudzso úrhölgy palotabeli pályafutásával is . . .

Ebben sok igazság volt. Maga a császár javasolta, hogy Tamakacura pályázzék a szabad helyre. De rokonszenve – ha egyáltalán él benne – mindössze azon alapult, hogy egyetlen-egyszer látta a lányt, s az ilyen felületes tetszés semmiképpen sem jelenthette azt, hogy teljes uralkodói tekintélyével védeni fogja a lányt vetélytársnőinek orcátlan acsarkodása ellen.

A szertartásos átadó levélben, amelyet To no Csudzso az esküvőt követő harmadik napon küldött a férjnek, célzatosan hangsúlyozta, milyen szerepet játszott Gendzsi Tamakacura nevelésében, és a nevelőapa szüntelen gondosságáról és jóságáról igen meleg szavakkal emlékezett meg. Ugyanis meg

volt győződve róla, hogy levelének tartalmáról Gendzsi végül tudomást szerez. Az esküvőt persze a legnagyobb titokban tartották meg, de már a híre is olyan izgalmas pletykának ígérkezett, hogy nem sokáig maradhatott rejtve. Szigorúan bizalmas értesülésként adták tovább szájról szájra, és hamarosan eljutott a hír a Palotába is. Végül magának a császárnak is elmesélték.

A császár igen jóakaratúan nyilatkozott a dologról.

– Rendkívül sajnálom, hogy elveszítjük a hölgyet – mondta. – Persze ha úgy érezte, hogy másfelé van lekötve, ez mindjárt magyarázatot nyújt arra is, miért habozott ilyen sokáig. Nagyon megértem, hogy most nincs kedve tartós kötelezettséget vállalni. De ha kedve lenne, hogy egyszer-egyszer segítségünkre legyen . . .

A tizenegyedik hónapban jártak ekkor. Tamakacura ráállt, hogy a császári hálóterem udvarhölgyének feladatát megpróbálja ellátni Gendzsi palotájában levő régi szállásáról. Éppen ebben az időben igen sok vallásos szertartás zajlott le az udvarnál, s az új udvarhölgynek egy pillanatnyi nyugta sem lehetett. Beosztottjai minduntalan átjöttek a Palotából, hogy utasítást kérjenek tőle, és Tamakacura szobájában nagy jövés-menés, ifjúi csevegés zajlott. Tamakacura bosszúságára Higekuro herceget már nem elégítették ki a hosszas esti látogatások, hanem tartósan bevette magát Tamakacura lakosztályába. Szocsi herceg és a többi udvarló még most sem tudta, hogy a házasságkötés titokban megtörtént, és persze felháborodtak azon, hogy vetélytársuk megengedhet magának ilyen szabadosságot. Egyiküknek ráadásul kétszeres oka volt rá, hogy boszszús legyen. Szahjoje herceg volt ez, Makibasira bátyja. Nem elég, hogy udvarlásával szégyenletes kudarcot vallott, de nővére nevetség tárgya lett, mivel férje állandóan ott él egy másik asszony házában. A fiatalember feldühödött, de pillanatnyilag nem kínálkozott lehetősége, hogy felelősségre vonja sógorát.*

A helyzet valóban elég mulatságos volt. Higekurót hosszú éveken át a korrektség, szorgalom és józanság példaképének ismerték, most pedig az udvarnál minden második ember az

ő szenvedélyes udvarlásán, éjnek idején tett titokzatos kirándulásain, hajnali hazatérésein köszörülte a nyelvét. Regényesen kiszínezték a történetet, hogy végül Higekuro barátai egészen elámultak, milyen titokzatos változás mehetett végbe a hercegben. Tamakacura természeténél fogva kedvelte a társaságot, jó kedélyű volt és vidám. Ám Higekuro jelenlétében mintha kicserélték volna: búskomor lett, ingerlékeny és heveskedő, mégpedig olyan mértékben, hogy mindenki jól láthatta, egy fikarcnyit sem törődik férjével. Minduntalan eltöprengett, vajon hiszi-e Gendzsi, hogy boldog ezzel a visszataszító emberrel, és elvörösödött a gondolatra, milyen lesújtó véleménye lehet az ő ízléséről. Eszébe jutott Szocsi herceg eleven, melegséget sugárzó, vonzó lénye. Ugyan mi szállhatta meg jómagát, amikor . . .? És még barátságtalanabb lett Higekuróhoz, mint valaha.

Gendzsi megkönnyebbülést érzett, merthogy egyszer s mindenkorra felszámolhatta azt a helyzetet, mely miatt annyi kellemetlen gyanúsítás érte. Érzelmei némelykor belesodorták fonák és kétértelmű helyzetekbe, de természetes hajlama (ezzel nyugtatta magát) afelé terelte, hogy tartózkodjék az ilyen bonyodalmaktól. Éppen Muraszaki társaságában volt, amikor ezek a gondolatok támadtak benne, és váratlanul megszólalt:

– Emlékszel, mennyire gyanakodtál, amikor Tamakacura beköltözött hozzánk? Most már láthatod, hogy semmi okod nem volt a nyugtalanságra . . .

Igen, ő, Gendzsi, most már valóban biztonságban lehetett. Még ha úgy adódik is, hogy ismét találkoznak, és netán a régi meghittség is némileg újraéledne köztük, az már nem lenne olyan veszélyes, mint eddig . . . Emlékezetébe idézte azt az időt, amikor Tamakacura iránt érzett szerelme a leghevesebben lángolt, amikor egyenesen azzal hitegette magát: módot tud találni arra, hogy a lányt megtartsa magának. De várjunk csak! Valóban gyökeresen megváltozott mindez? Hogy Tamakacurától megváljon – ez a gondolat azelőtt talán fájdalmasabb volt, mint e pillanatban? És Tamakacura képe ettől kezdve még kitartóbban üldözte.

Egyik reggel, amint meghallotta, hogy Higekuro herceg rövid időre eltávozott Tamakacura lakosztályából, újra átment látogatóba. Látta, hogy Tamakacura roppant lehangolt, és nincs jó színben. Hallott róla, hogy egy ideje már a legkisebb erőfeszítésre is képtelen. De a herceg megjelenése mintha kissé felrázta volna, ugyanis felült a heverőn, és a paravánt kissé behajtotta. Gendzsi igyekezett roppant tartózkodóan viselkedni, és egy ideig eléggé szertartásosan elbeszélgettek a napi újdonságokról. Micsoda üdülés volt Higekuro társasága után egy valóban szép külsejű férfi közelségében lenni! Igaz, férjének arcán látszik becsületessége, jóindulata – de milyen köznapi, közönséges vonásai vannak! Keservesen szégyellte, hogy Gendzsi és az egész világ szemében úgy tetszhet, íme, ez az ő választása. Tamakacura szemébe könnyek gyűltek. Beszélgetésük lassan fesztelenebbé vált. Gendzsi egy alacsony székért nyúlt, és egészen közel húzta a heverőhöz. Amióta utoljára látta Tamakacurát, arca valóban megvékonyodott, de vonásai ettől csak megszépültek. Gendzsiben elviselhetetlen fájdalom ébredt arra a gondolatra, hogy teljesen elveszítheti Tamakacurát.

– Lehajoltam ugyan, de egy kortyot sem ittam . . . és mégsem gondoltam volna, hogy a Halál Folyójának partján, a gázlónál, valaki más nyújtja kezét afelé, akit én elvesztettem.*

A herceg olyan gyengéden nézett Tamakacurára, hogy az nem bírta ki: eltakarta arcát, és közben ezt a költeményt suttogta:

– Bár elenyészne életem, e habfodor a szenvedések vizén, mielőtt még ő átvezetne a Halál Folyójának gázlóján.

– Ugyan, ugyan – szólt Gendzsi mosolyogva –, a folyón át kellett kelni. Nem kerülhetjük el azzal, hogy „eltűnünk". De megígérem, hogy én is ott leszek, és megfogom a kezedet. De beszéljünk komolyan! Bizonyosan tudod, milyen nyomorultul érzem magam a történtek miatt. Amikor úgy küszködtem, hogy az irántad való érzéseimet legyőzzem magamban, bizony nem azért tettem, hogy szabad légy, és elsietve odaadd magad egy férfinak, aki téged sokkal kevésbé szeret, mint én. Nem értem, hogyan bízhattam meg valaha is józan megfontoltságában! De ki sejthette volna?! . . .

Gendzsi látta, hogy Tamakacura számára kínos ez a téma, ezért másra terelte a beszélgetést, és hirtelen így folytatta:

– A császár nagyot csalódott, mert egyetlenegyszer sem mutatkoztál az udvarnál. Mit szólnál hozzá, ha egy ideig a Palotában laknál, amikor tőlünk eltávozol? Ha egyszer letelepszel új otthonodban, onnan már nem lesz könnyű elszabadulnod. A császár mindenesetre azt fogja gondolni, hogy következetlen vagyok. De örömmel közlöm veled, hogy igen elégedett mindazzal, ami történt . . .

Így beszélt Gendzsi, mert arra törekedett, hogy minden vigasztaló szóval, ami éppen eszébe jut, elszórakoztassa Tamakacurát. De kárba veszett fáradság volt. Tamakacura csakhamar csillapíthatatlan zokogásban tört ki. Gendzsi megrettenve látta, hogy a saját megmagyarázhatatlan cselekedete milyen mérhetetlen nyomorúságba taszította Tamakacurát. Látszott, hogy részvétével nem segít rajta, ezért a tőle telhető legjózanabb és szenvedélytől mentes hangon tanácsokat kezdett adni legközelebbi jövőjére vonatkozóan. Főként azt hangoztatta, hogy a körülményeket tekintve szó sem lehet róla, hogy Higekuro házában lakjék.*

Higekuro herceg kezdetben nagyon ellenezte, hogy Tamakacura beköltözzék a Palotába, de végül belátta, hogy onnan sokkal könnyebben átviheti majd magához, mint hogy most kiragadja Gendzsi kezéből, ezért végül beleegyezett, hogy Tamakacura néhány hetet töltsön az udvarnál.

Higekuro mostani elhelyezése Tamakacura lakosztályának egyik sarkában, igen szűkösnek és kényelmetlennek bizonyult; de még ha rá is beszéli Tamakacurát, hogy jöjjön vele a saját palotájába, ott még sok minden tennivaló akadt, ha csak valamennyire is elviselhető szállást akart neki biztosítani. Az elmúlt esztendőben mindent a sorsára hagyott, s az egész épületben jóformán minden sürgős javításra szorult. Felesége állapota iránt már hónapok óta nem érdeklődött, és szemlátomást már a gyermekeivel sem törődött, jóllehet mindeddig nagyon-nagyon szerette őket. Alapjában véve azonban jószívű, sőt érzelmes ember volt. Bizonytalanul és ködösen ugyan, de érezte, hogy feleségének valószínűleg igen fájna, ha most egy

másik asszony tiszteletére újra berendezi a házat, és mindent elkövetett, hogy az asszonyt megkímélje minden fölösleges kellemetlenségtől és megaláztatástól. De gondolatait ebben az időben annyi egyéb dolog foglalkoztatta, hogy óvatossági rendszabályait nem valami sikeresen hajtotta végre; bizony jóformán minden úgy zajlott le, hogy az lett a látszata: szántszándékkal megsérti felesége érzékenységét.

Makibasira úrhölgyet nem úgy nevelték, hogy megtanuljon szolgálni és félreállni. Császári herceg lánya volt, a báj és szépség (főként lánykorában) nem hiányzott belőle, s mindig is körülhízelegték, csodálták. Az utóbbi években azonban valahogy megváltozott: valami lelte vagy talán megháborodott. Egyre furcsábban viselkedett, sőt némelykor úgy tetszett, nem is tudja, mi történik körülötte. Emiatt, de egyéb okokból is, már régóta szó sem volt arról, hogy Higekuro, a szó természetes értelmében, feleségének tekintse Makibasirát, viszont továbbra is úgy bánt vele, ahogy azt az asszony rangja megkövetelte, és mindeddig semmi sem történt, amiből a világ arra következtethetett volna, hogy szívében az első helyet nem a felesége tölti be.

A Tamakacura fogadására tett előkészületek híre fülébe jutott Hjobukjo hercegnek.

– Szóval idáig jutottunk! – szólt sóhajtva. – Hallom, hogy a lány igen csinos és okos. A herceg biztosan úgy rendezkedik be, hogy mindenki szeme elől elrejtse. De ha az a lány megveti lábát a házban, olyan helyzetbe kerül a lányom, amit egyetlen rangjabeli asszony sem tűrne. Azonnal intézkedem, hogy megvédjem a megaláztatásoktól. Ha Higekurót nem lehet észre téríteni, akkor a lányom hagyja ott, de azonnal. Végül is, amíg én élek, addig neki is van otthona . . .

Azzal hozzálátott, hogy rendbe hozassa palotája egyik lakatlan szárnyát.

Ámde Makibasira úrhölgy már hosszú évek óta férjnél volt. Ha apja is Hjobukjo herceg, a házát már rég nem tekintette otthonának; a hír, hogy apja haza szeretné vinni, egyáltalán nem nyugtatta meg – éppen ellenkezőleg: még jobban feldúlta amúgy is bomlott agyát. Először ingerültség és düh jött rá,

majd teljesen kimerülve, naphosszat mozdulatlanul feküdt ágyában.

Alapjában véve igen csendes és kiegyensúlyozott kedélyű volt, és némelykor inkább roppant illedelmes gyermeknek látszott, mintsem felnőtt asszonynak. De egy ideje hirtelen rájött egy roham, s ilyenkor kiszámíthatatlan és visszatetsző csínyeket követett el környezetével szemben. Nemrég meg már senkit sem tűrt meg a maga közelében, és lakosztályában szörnyű piszok és rendetlenség uralkodott. Higekuro herceg egyébként is borzadt minden rendetlenségtől, de most, hogy Tamakacura kínosan tiszta és gondozott lakásából tért meg, visszahőkölt attól a szennytől, ami itt fogadta.

Higekuro azonban éveken át megosztotta életét Makibasirával, és részvéte ezúttal is erősebbnek bizonyult, mint undora. Úgy látszott, az asszony felismeri Higekurót, sőt, minden baj nélkül beszélgetni is kezdtek. Egy idő múlva Higekuro ezt mondta:

– Nyilvánvaló ugye, hogy két ember kapcsolata nem marad örökre egyforma. De csak durva vagy teljesen neveletlen emberek között támad ilyesmiből veszekedés és viszály. A magunkfajta ember uralkodik magán, és béketűrő mindaddig, amíg a helyzetet elviselhetőnek érzi; ha pedig úgy látják, hogy a további kitartásnak nincs értelme, békében elválnak. Te viszont annyira felindultál ezen a dolgon, hogy valósággal a betege lettél, és bár én meg akartam beszélni veled ezt az ügyet, nem voltam bizonyos benne, megfelel-e a lelkiállapotod ilyen beszélgetésre. Nem mintha bármi újat mondhatnék. Mindebben már jó ideje megegyeztünk. Mert azután, hogy nálad elkezdődtek azok a rohamok, még jó ideig türelmesen vártam, és ügyeltem, hogy semmi olyat ne tegyek, amivel megszomoríthatlak. De te magad is mindig elismerted, hogy igazán nem várhatok örökké: előbb vagy utóbb kell jönnie valakinek, aki irányítja a háztartást. Nos, ez most meg is történik. Ne haragudj rám ezért. Ha érzelmeimről nem is beszélek, de biztos lehetsz benne, hogy már csak a gyermekeink miatt is sosem fogok rosszul bánni veled, sosem foglak elhanyagolni. Örökös neheztelésednek és féltékenykedésednek az az oka, hogy gátlástalanul és betegesen átengeded magad mindenféle vad álomnak és fantazmagóriának. Megértem, hogy mindaddig, míg nem történt meg a döntés, aggódásban és izgalomban éltél. De most már minden eldőlt. Szánd el magad, hogy előbb megpróbálsz beleilleszkedni a helyzetbe, s ne kezdd azzal, hogy azt állítod, méltatlanul bántam veled. Hallom, hogy apád felháborodott az én állítólagos durva magatartásomon, és az a szándéka, hogy hazavisz. Mi a véleményed: komolyan gondolja ezt, vagy fenyegetésnek szánja, mert reméli, hogy ezzel észre térítheti?

Nevetve mondta ezt, de az asszony válaszul csak szemrehányón és szenvedőn nézett rá. Még a Higekuro személyes szolgálatára rendelt két komorna, Moku no Kimi és Csudzso no Omoto is ellene volt ebben a dologban, és fennhangon méltatlankodtak Tamakacura küszöbönálló jövetele miatt.

Egy nap, amikor Makibasira állapota szemlátomást jobb volt, mint az utóbbi idők folyamán, és csendesen sírdogálva feküdt, váratlanul így szólt Csudzso no Omotóhoz:

– Ha szemembe mondaná, hogy szégyell, mert öreg vagyok, és furcsán viselkedem, nem venném rossz néven. De nem bírom elviselni, hogy apámat is belekeveri a dologba. Neki bezzeg nem merne ilyesmit a szemébe mondani, és ha ennek híre fut . . . Ha nekem mondja, nem számít. Mindezt hallottam már előbb is, s ha elismétli, hát sebaj! De az apám . . .

Ebben a pillanatban belépett Higekuro herceg. Az asszony fektében nyomban hátat fordított neki, hogy ne lássék az arca. Makibasira igen vékonyka volt, s a hónapok óta tartó szüntelen betegeskedés annyira megviselte, hogy valószínűtlenül törékenynek tetszett, amint ott feküdt. Hosszú, selymes haja volt, de az utóbbi időben rohamosan hullott, és több helyütt egészen meggyérült. Makibasira szörnyű zavarban volt, és keservesen sírt. Feltűnően szép sosem lehetett, de elég sok volt benne apjából, annak előkelőségéből és bájából – ámbár jelenlegi ápolatlan és megviselt állapotában mindez alig látszott meg rajta.

– Mit mondtál apádról? – kérdezte Higekuro, ahogy belépett. – Rettentő viszályt támasztasz közöttünk, ha azt állítod, hogy becsmérlően nyilatkoztam róla. Egyébként egy szó sem

igaz ebből . . . – Majd barátságosabban így folytatta: – Sohasem éreztem magam igazán jól Gendzsi herceg pompás palotájában, és nem kívánnék hosszú ideig ott maradni. De úgy döntöttem, hogy továbbra is együtt akarok lenni azzal a hölggyel, akinél éppen most jártam, és mivel sem korom, sem természetem nem állja az örökös ide-oda szaladgálást, elintéztem, hogy a hölgy ide jöhessen, és velünk éljen. Neki is, nekem is kellemesebb lesz így, és azt hiszem, jobb lesz számodra is. Az a körülmény, hogy a hölgy olyan messze és olyan gondos őrizet alatt álló helyen lakik, a szükségesnél is feltűnőbbé teszi a dolgot. Jól tudod, hogy Gendzsi herceg jelentékeny személyiség. Ő felelősséget érez a hölgy boldogságáért, és ha meghallaná, hogy barátságtalan vagy hozzá, rád és rám is nagyon megharagudnék. Arra kérlek tehát, légy hozzá olyan kedves, amilyen csak bírsz lenni . . . De ha úgy érzed, hogy inkább elköltözöl Hjobukjo herceghez, és egy ideig nála laksz, tedd azt. Megígérem, hogy gyakran meglátogatlak. Attól semmi esetre se félj, hogy többé nem foglak szeretni, és nem gondoskodom rólad. Szeretném, ha viszont én is bizonyos lehetnék abban, hogy te meg kissé higgadtabban és józanabbul ítéled meg a dolgokat. Meggyőződésem, hogy nem tudod, mennyit ártasz nekem a jajveszékeléseddel, de remélhetőleg tartózkodsz majd tőle, legalábbis, míg kedvelsz. Éveken át mindent elkövettem, hogy boldoggá tegyelek, és bizonyos lehetsz benne, hogy továbbra is így lesz . . . – Higekuro engesztelni próbálta, és szinte úgy beszélt hozzá, akár holmi duzzogó gyerekhez.

– Szükségtelen, hogy beszámolj szerelmi ügyeidről – válaszolta az asszony. – Nem érdekelnek. Tudod te jól, mi nyugtalanít. Apám a betegségem kezdete óta nagyon nyugtalankodik miattam. Gondolni sem merek rá, mit érezne, ha mostani állapotomban hazatérnék. Határtalanul elszomorítja, ha engem szenvedni lát . . . Nem tehetem . . . Apám azt mondja, hogy Muraszaki úrhölgy, aki végül is a testvérem, igen nagy hibát követett el: szétrombolta boldogságomat, mert bemutatott téged annak a lánynak. Ebben azonban nem vagyok vele egy véleményen. Mutasson be téged, akinek csak akar, engem nem érdekel . . .

Makibasira nyugodtan és értelmesen beszélt. De Higekuro már máskor is látta ilyen hangulatban, és nagyon jól tudta, hogy bármely pillanatban vad téboly törhet ki rajta.

– Ami Muraszaki úrhölgyet illeti, nagyot tévedsz – szólt Higekuro. – Az ő keze nincs benn ebben a dologban. Lakosztályába zárkózva úgy él, mint a mesebeli elvarázsolt hercegnő, és sosem jutna eszébe, hogy beleavatkozzék a magunkforma emberek ügyeibe. Nem törődik ő velünk, hidd el. Semmi sem szomoríthatná el annyira, mint ha azt gondolnák róla, hogy ő próbált bennem érdeklődést kelteni Tamakacura úrhölgy iránt. Kérlek, ne híresztelj ilyesmit. Sok baj lehet belőle.

Higekuro egész délután Makibasirával társalgott. Alkonyatkor kezdtek elkalandozni gondolatai, és észrevette, hogy már csak úgy találomra válaszolgat. Ugyanis közben azon töprengett, mit tegyen, hogy ne kelljen az egész estét Makibasirával töltenie, de azért lehetőleg ne sértse meg. Már éppen fel akart állni, amikor heves hóvihar tört ki. Ha most mindenáron elmenne, bántón kitetszene, hogy hanyatt-homlok menekülni kíván felesége társaságából. Ha az asszony csak egy szóval is panaszkodik vagy szabadjára engedi rossz hangulatát, a herceg könnyen megteheti, hogy felfortyan és elmenekül a kellemetlen helyzetből. Ámde éppen az ellenkezője történt: Makibasira csodálatosan megértőnek, józannak és kedvesnek bizonyult. Kegyetlenség itthagyni. Higekuro még nem is szánta el magát: keze az ajtón tétovázott, és csak bámult ki az alkonyatba.

– Attól félek, nagyon heves vihar lesz – szólt az asszony, és férjére pillantott. – Nem találod meg az utat. Hirtelen egészen besötétedett . . .

Az asszony arckifejezése egyszeribe megváltozott. Higekuro pontosan tudta, mi zajlik benne. „Vége már annak – gondolta Makibasira. – Ha maradna is, ugyan mi értelme lenne? . . .”

– Megvárom, míg kissé kitisztul – mondta Higekuro, majd később megjegyezte: – Egy más alkalommal bizonyára itt maradhatok, ameddig csak óhajtod. De ma este bizonyos okok . . . félreérthetnék . . . Gendzsi és To no Csudzso is kifejezetten azt óhajtja, hogy el ne mulasszam . . . De nincs szükség ma-

gyarázkodásra. Olyan jó és türelmes vagy, hogy bizonyára megbocsátasz. Ez lesz az utolsó eset. Ha Tamakacura úrhölgy már itt lakik, minden sokkal egyszerűbb lesz... Valóban, ma este annyira jól vagy, hogy nem látom okát, miért kellene bárkinek is veled maradnia...

– Tudom, hogy valójában nem szívesen maradnál itt ma éjszaka – felelte az asszony szelíden. – Jobb lesz nekem, ha elmégy. Amíg tudom, hogy jó szívvel gondolsz rám, nem érdekel, hová mégy. Megígérem, hogy nem sírok többé. Nézd csak! Egészen száraz a ruhám ujja...

Makibasira behozatta a füstölőedényt, különböző friss illatszereket hintett bele, és saját kezűleg alaposan beillatosította Higekuro hosszú lovaglókabátját. Az asszony ruhája lágyan omló szövetből készült, s ahogy most a füstöléssel foglalatoskodva előrehajolt, lágy redőkben hullt alá: kedves, szívmelengető jelenséggé vált. De hogy megvékonyodott, milyen sovány lett! Akár valami sápadt kísértet, mely lebeg a téli éjszakában! Szeme megduzzadt a sírástól, de az arca szép. Ezt gondolta Higekuro, és hirtelen gyengédség ébredt fel benne az asszony iránt. Nem is lehetett soha hibáztatni semmiért. Nem kellett volna most is várnia még, hónapokon, esetleg éveken át, mielőtt ilyen szörnyű fájdalmat okoz neki? Mert ebben a pillanatban megértette, mit szenvedhet az asszony, mióta hűtlenkedni kezdett. De amikor javában furdalta a lelkiismeret, megjelent előtte Tamakacura képe. Mélyet sóhajtott, és hozzáfogott, hogy magára vegye a kabátját, de közben egy aprócska füstölővel belülről is megillatosította a kabát ujját. Higekuro nem volt olyan csinos férfi, mint Gendzsi, de szép termetű. És ahogy ott állt, és hosszú lovaglókabátjával foglalatoskodott, olyan férfinak tetszett, akivel nem lehet tréfálni. Egyik kísérője most elég hangosan megjegyezte, hogy a havazás úgyszólván elállt, és késő're is jár az idő; elég hangosan mondta, hogy a herceg meghallja – habár nem fordult feléje. Csudzso no Omoto és Moku no Kimi, a két komorna, a sarokban levő heverőn nyújtózkodott: szomorú történeteket meséltek egymásnak, és közben nagyokat sóhajtottak:

– De szomorú is az élet!

Makibasira békésen, csendben hevert Higekuro lábánál, és egy alacsony zsámolyra támasztotta fejét. De most hirtelen felpattant, felkapta a ruhaszárításra szolgáló nagy parázstartót, odaugrott a herceg háta mögé, és a fejére borította.

Egy pillanat művc volt az egész, olyannyira, hogy Higekurónak sejtelme sem volt róla, mi történt. Csak azt érezte, hogy szeme-szája egyszeribe tele lett felhőszerűen finom porral. Belevakult, fulladozott, s bár nem ébredt rá, mi is történt, de a hamut rázogatta, söpörgette kabátjáról, nadrágjáról, ingéről, hajáról. Makibasira udvarhölgyei rémülettől dermedten álltak mellette. Vajon megérti-e Higekuro, hogy asszonyukra egyszerűen megint rájött a szokásos roham, az a furcsa háborodottság, mely arra készteti, hogy felháborító csúfságokat kövessen el éppen azok rovására, akiknek pedig leginkább szeretne a kedvükben járni. Ha azt hinné, hogy előre megfontoltan követte el, hogy eszénél volt, amikor így csúffá tette, valószínű, hogy feléje sem néz többet. Az asszonyok körülvették a herceget, leporolgatták, lemosták, és tiszta ruhát hoztak neki. De Higekuro egész testében érezte azt a karcolós, kaparós tikkadtságot, mintha sűrű, rakoncátlan hajjal benőtt feje bújáig meghempergették volna hamuban.

Ilyen állapotban nem mutatkozhatott Tamakacura ragyogó otthonában. Elbocsátotta kíséretét, és hozzáfogott, hogy berendezkedjék éjszakára.

Makibasirát udvarhölgyei vették gondjukba. Higekuro tudta, hogy tettéért nem lehet felelősségre vonni. De hogy az asszony olyan tökéletes közönnyel nézte kínos helyzetét, melyet éppen ő idézett elő, a herceg hirtelen haragra lobbant. Érezte is, hogy a legszívesebben szidalmakkal illetné, de tartott tőle, hogy megszállottságában ismét tombolni kezd. Éjfél volt már, de elküldött papokért és ördögűzőkért, és már javában tartott is a könyörgő szertartás. A tébolyult asszony ekkor már szörnyen átkozódott és őrjöngött. A papok egész éjszaka vesszőzték, rángatták,* de még hajnalban is zagyvaságokat beszélt és sírt; ezután rövidesen megnyugodott valamennyire, és Higekuro megragadta az alkalmat, hogy mentegetőző sorait elküldje az új palotába.

„Ma éjszaka hirtelen rosszul lett valaki – írta –, így lehetetlen volt eltávoznom. Egyébként nagy havazás ígérkezett, és barátaim erősen furcsállták volna, ha ragaszkodom hozzá, hogy útra keljünk. Több ízben is már-már elindultam: csontig átfáztam, mialatt egyre lestem az alkalmat, hogy megszökhessem... Nagyon is jól tudom, hogy nem szakad meg a szíved, mert nem jelentem meg, de félek, mások előnyöket kovácsolnak maguknak udvariatlanságomból..."

Eltalálta. Tamakacura egy cseppet sem bánkódott távolmaradása miatt. Bocsánatkérő levelét, melyet a herceg borzalmas jelenetek közepette, nagy izgatottan vetett papírra, ki sem bontotta, sőt tudomást sem vett róla.

Higekuro felesége még másnap is igen zavarodott volt, ezért újabb ráolvasásokkal kísérleteztek. A herceg titokban azért imádkozott, hogy felesége legalább annyi időre térjen észhez, hogy azalatt elhelyezhesse a házban Tamakacurát. Mert a jelen pillanatban természetesen nem szánhatta el magát ilyen lépésre. Jómaga ismerte az asszonyt, ezért tudta, hogy tombolása és bosszúja csupán betegségének következménye, de bárki idegent borzadás és utálkozás fogott volna el.

Alkonyatkor, mint rendesen, indult volna Tamakacurához. Mióta a felesége megbetegedett, a herceg ruhatárát senki sem gondozta. Állandóan panaszkodott, mondván, minden ruhadarabját olyan rosszul szabják, hogy az utcán mulatnak rajta. Ezen a napon új kabátot készítettek ki számára, de ez is olyan rosszul állt rajta, hogy nem volt hajlandó elmenni benne. A másik kabátjába, amelyet azon a szerencsétlen éjszakán viselt, rengeteg apró lyukat égetett a faszénparázs; bár gondosan letisztogatták, és még jól érzett rajta az éjszaka belefüstölt illat, mégis kellemetlen szagot árasztott. Gondolni sem lehetett arra, hogy ilyen megpörkölődött, tönkretett ruhában megjelenjék az új palotában. Ezeket a ruhadarabokat mind félredobálta, leküldte a mosókonyhába, még egyszer gondosan kitisztíttatta és rendbe hozatta őket. Amint visszakapta, megkérte Moku no Kimit, hogy még egyszer illatosítsa be mindegyik darabot. A herceg most végre indulásra készen állt.

Már egyetlen távol töltött éjszaka után sokkal csodálatosabbnak és vonzóbbnak találta Tamakacurát, mint bármikor. Amíg nála lehetett, feledett mindent, ami otthon lejátszódott. És szüksége is volt erre a vigaszra, mert iszonyatos látványt kellett nemrég elviselnie. Látogatása jól belenyúlt a következő napba.

Szemlátomást semmilyen varázsige vagy ráolvasás nem használt, mert a szellem továbbra is megszállva tartotta a beteg asszonyt: Makibasira tébolyultan dühöngött. Higekuro rettegett tőle, hogy az asszony még kárt tesz benne vagy legalábbis valami komiszságot művel vele, ezért néhány napon át lehetőleg távol tartotta magát felesége lakosztályától. Ha tennivalója néha rá is kényszerítette, hogy egy-két órát otthon töltsön, bevette magát az épület legtávolibb részébe, és nagy óvatosan behívatta magához gyermekeit. A legnagyobb egy tizenkét éves kislány volt, a két fiú ennél fiatalabb. A gyermekek lassan már megszokták, hogy apjuk és anyjuk csak ritkán találkozik, de olyasmi eddig még nem került szóba, hogy anyjuk helyét más asszony foglalja el. Ráadásul dajkáik bebeszélték nekik, hogy Tamakacura beköltözése csupán egy része valami alattomos és szörnyű tervnek, ezért csak vonakodva engedelmeskedtek apjuk hívásának.

Amint Hjobukjo herceg meghallotta, mi történt, első gondolata az volt, hogy lányát a legsürgősebben elhozza Higekuro házából. „Bizonyos, hogy ezzel megérett a helyzet a végleges szakításra – gondolta. – Ha ad magára, egyetlen napot sem maradhat egy födél alatt a férjével. Végül is, míg élek, itt jó dolga lesz... Semmi szükség, hogy tragikusan fogjuk fel az ügyet..." Hjobukjo be sem jelentette magát, egyszerre csak megjelent Higekuro házában, hogy elvigye a lányát. Úgy esett, hogy Makibasira éppen eléggé nyugodt volt, és használni tudta az eszét. Ámbár valahányszor így magához tért, és némileg felfogta, mi történt, szörnyű búskomorságba esett.

Amikor jelentették, hogy itt az apja, nyomban rájött, hogy ez mit jelent, és elhatározta, hogy nem ellenkezik. Ha itt marad, tanúja lehet, amint férje szeretetének utolsó morzsái is széthullanak, odavesznek. Végül pedig mégis rákényszerülne,

hogy elmenjen, de sokkal megalázóbb körülmények között. Apja azt hitte, hogy lánya számára nagyobb biztonságérzetet jelenthet, ezért elhozta fivéreit is. Az idősebbek, köztük Szahjoje is, magas hivatalt viseltek az udvarnál; most is olyan ruhában és akkora kísérettel jöttek, mint akik hivatalos ceremóniára érkeznek, de ugyanígy Makibasira öccsei is, akik csak most kezdték meg pályafutásukat, s egyikük testőrkapitány, a másik hadnagy, a harmadik pedig segédhivatalnok volt a birodalmi tanácsnál. Az egész társaság nem kevesebb, mint három kocsit töltött meg. Makibasira régóta sejtette, hogy ha apja valaha is eljön érte, ilyen körülményesen és ünnepélyesen állít majd be – de az udvarhölgyek is gyanakodtak erre. Ennek ellenére valósággal főbe kólintotta a látvány, hogy apja akkora díszkísérettel jelent meg, hogy véget vessen házasságának. Még csak rontotta a helyzetet, hogy jelentették: a palotának abban a részében, melyet Hjobukjo az ő rendelkezésére kíván bocsátani, nem fér el az összes udvarhölgyeivel. Sietve tanácskoztak a dologról, s úgy döntöttek, hogy a szolgálóknak körülbelül a fele térjen vissza saját otthonába. Nagy sírás-rívás kezdődött, suttogva kicsikarták az ígéretet, hogy visszajöhetnek, „mihelyt úrnőjük meggyógyul", majd sietve összeszedték kevéske személyes holmijukat. Ezután össze kellett készíteni a beteg asszony poggyászát is, és izgatottan tárgyalták, mire lesz szüksége új otthonában. A pityergés és fejvesztett szaladgálás közepette, szemlátomást közönyösen, ott ténfergett a három gyerek. Anyjuk magához hívatta őket:

– Nagy gondban éltem hosszú időn át, de most mindennek vége: már nem érdekel, mi lesz velem. Hármótok előtt azonban még ott az élet, nem akarom, hogy magammal rántsalak benneteket a romlásba. Kislányom, téged magammal viszlek, bármi jöjjön is. A fiúkat azonban el kell engednem apjukhoz, valahányszor az látni akarja őket. Igen, nála is hagynám őket, ha hinni tudnék benne, hogy gondja lesz rájuk. Nagyapjuk szívesen megadna nekik mindent, igyekezne boldoggá tenni őket, amennyire csak lehet. De a fiúk, felnőtt korukra, kárát látnák ennek a kapcsolatnak. Manapság ugyanis mindent csak Gendzsi herceg útján lehet elérni, nagyapátok pedig igen rossz viszonyban van vele. Szívem szerint mindőtöket magammal vinnélek az erdőbe, messze, a hegyek közé, ahol senki sem lelne ránk . . . De tudom, bűn lenne ez . . .

És szemét elborították a könnyek. A gyermekek nemigen tudták, mi történik köröttük, de ők is csendesen hüppögtek.

– Szegénykék – sóhajtozták a dajkák. – Régi történetekből jól tudjuk, hogy a legjobb apa is szembefordul gyerekével, ha szíve már egy másik asszonyé. A mi urunk pedig durva ember, lám, beteg feleségét kiteszi a házból. Hogyan lehetne hát szíve e védtelen kis teremtésekhez? . . .

Már késő́re járt. Úgy látszott, hogy újra havazni kezd. Valóban komor és barátságtalan este volt.

– Siessetek! – kiáltotta valaki. – Vihar készül!

Makibasira törölgette a szemét, az ablakhoz ment és kinézett. Útra készen állt, de a kislány mindig is kedvence volt apjának, ezért nem is hihette, hogy a herceg nem bánja, ha elmegy egyetlen búcsúszó nélkül: levetette magát a heverőre, és kijelentette, hogy a kocsi bizony elindulhat nélküle. Anyja próbált a lelkére beszélni, mondta, hogy éppen elég bajuk van egyébként is, s így nem szép tőle, hogy pontosan ilyenkor szófogadatlankodik. A kislány azonban egyre abban reménykedett, apja visszajön, hogy elbúcsúzzék tőle, és elhatározta, hogy nem indul el, míg nem sikerül találkozniuk. A vihar azonban kitört, s ekkor végre belátta: semmi kilátása rá, hogy apja ilyen éjszakán eljöjjön.

A női lakosztályba lépve, jobb kéz felől egy oszlop állt. A kislány legtöbbször ennek a tövében üldögélt. Most gyűlölettel gondolt rá, hogy meghitt kis zugában ezentúl egy idegen foglal helyet: előszedett egy sötétbarna színű, összehajtogatott papirost, sietve ráfirkantott néhány szót, és hosszú hajtűjének hegyét az oszlop repedésébe feszítve odatűzte a papírt. Ezt írta: „Búcsúzom e háztól, s meglehet, nem látom többé. De te, ó, Hűség Fájából faragott oszlop, ne felejts el engem!" Amikor a kocsi elindult, az asszonyok szomorúan bámultak vissza a meghitt helyre, amelyet minden bizonnyal sosem látnak viszont. E pillanatban úgy érezték, hogy az a fa – melyet eddig észre sem vettek –, igen, az az egyetlen hely, ahol a nyári me-

legben oly jó lehetne hűsölni. Makibasira is, meg a hölgyei is, egyre bámultak vissza, míg a legmagasabb fa csúcsa is el nem tűnt a szemük elől. Hosszú éveken át az a ház volt otthonuk, s ha nagyot változott is mostanában, mégis igen nagyon keserű volt az elválás.

Ezalatt Hjobukjo herceg palotájában nagy nyugtalansággal várták Makibasira érkezését. A herceg éles nyelvű felesége* keserű szemrehányásokat tett, amiért férje összeveszett Gendzsivel. Ugyanis meg volt győződve róla, hogy ez az ellenségeskedés szülte a mostani bajokat is.

– Az egész azzal kezdődött, hogy te olyan nyomorultul, gyáván viselkedtél abban a szumai ügyben. Egész idő alatt, míg Gendzsi távol volt az udvartól, egy árva sort sem írtál neki, s ezek után meglepődtél, mert ő nem óhajtott segíteni neked, hogy kisebbik lányunkból császárnőt csinálj. Nagyon jól tudod, miért nem tett érdekedben semmit sem. Akkoriban meg is vallottad nekem, és mások is éppolyan jól tudják. Persze azt hittem, tanultál az egyszeri leckéből, és megragadod az első alkalmat, hogy ismét kegyébe férkőzz. De nem. Gendzsi herceg teljesen a te fattyad, a Muraszaki úrhölgy befolyása alatt áll. Pedig milyen könnyű dolgod lenne! Csak fel kellett volna keltened érdeklődését húgai iránt... kiváltságos helyzetben levő emberektől mindig is elvárják, hogy tegyenek valamit rokonaik érdekében... és bármit elérhettünk volna. Most aztán Gendzsi összeveszett azzal az állítólagos „lányával", és mivel szüksége mutatkozott, hogy nyakába varrja valakinek, aki elég ostoba, hogy elvegye, ráakadt arra az ügyefogyott Higekuróra: annak a feleségét, mivel a te lányod, könnyen ki lehetett túrni a helyéből. Esküszöm, csodálkozom, hogy hajlandó vagy mindezt lenyelni...

– Hallgass, asszony! – vágott közbe Hjobukjo. – Gendzsi herceg a mi urunk és parancsolónk, s ebben a házban illő tisztelettel kell beszélni róla. Olyan okos embernél, mint ő, nem sokra megy az ember hízelgéssel, ha egyszer azt tartja róla, hogy megsértette. Száműzetése idején elügyetlenkedtem a dolgot, s ez mindnyájunkra sok bajt hozott. De nem én voltam az egyetlen, aki melléfogott. Ha körülnézel az udvarnál, ki

bukott le, és ki kerekedett felül, láthatod, minden attól függ, milyen magatartást tanúsított a szumai és akasi időkben. Büntetést és jutalmat soha még ilyen pontosan ki nem mértek. Nem jártam rosszabbul, mint a többiek. Ellenkezőleg: amikor néhány évvel ezelőtt az ötvenedik születésnapomat ünnepeltem,* Gendzsi herceg sokkal nagyobb érdeklődést tanúsított, mintsem rangom és származásom szerint megilletne, éspedig azért, mert szereti a lányomat, Muraszakit. A te vádaskodásod szerint ezt az érzelmet nem használtam ki eléggé a magam javára.

Felesége azonban egyre jobban nekikeseredett, s ráadásul emiatt az ügy miatt – Gendzsi viselkedését illetően – botrányos híresztelésbe kezdett. Gondolnivaló, hogy ezekben a kiagyalt történetekben jól kikezdte a herceget, hiszen az egész udvarnál vitathatatlanul neki volt a legélesebb nyelve.

Feleségének és gyermekeinek elköltözése teljesen váratlanul érte Higekurót. Azt még el tudta képzelni, hogy Makibasira, hirtelen támadt gyerekes dacból, megkérte apját erre a drasztikus lépésre. De igazából Hjobukjo herceget kellett hibáztatnia, hiszen Makibasira teljesen ingatag kedélyállapotban volt, és ha apjában lett volna egy cseppnyi tapintat, néhány óra múlva az asszony talán már arra kéri, hagyja ott, ahol van.

– Igen, egészen megdöbbentő – mondta Higekuro Tamakacurának, amikor meghallotta a hírt. – Számodra persze jóval könnyebb lesz most, hogy eljöjj, és együtt lakjunk. Ámbár olyan volt az állapota, hogy csakhamar úgyis múlhatatlanul be kellett volna zárni a ház valamely távolabb fekvő szárnyába, akkor pedig egész nyugodtan élhettünk volna. Zokon veszem, hogy csak úgy, egyik pillanatról a másikra elvitték. Teljesen az a látszata, hogy nem gondoskodtam róla kellőképp. Nyomban elmegyek apjához, és panaszt teszek.

Higekurón nagyon szép, fűzfazöld béléses kabát volt és kékesszürke selyemnadrág. Igen jól állt neki ez az öltözék. Az udvarhölgyek elnézték, amint útra kelt Hjobukjo palotájába, és el sem tudták képzelni, miért van, hogy úrnőjük annyira nem szívelheti.

Az imént hallott hír csak még jobban meggyőzte Tamakacurát, hogy bolondságot csinált, amikor ilyen embernek nyújtotta a kezét, és amikor a herceg kifelé tartott a szobából, még csak fel sem pillantott.

Higekuro, Hjobukjo herceghez menet, előbb útba ejtette a saját házát. Itt Moku no Kimibe botlott, akit itt hagytak, mivel a herceg személyes szolgálatában állt. Tőle részletesen megtudta felesége távozásának történetét. A hercegen látszott, hogy szomorú, és amikor a komorna elmondta, hogy a kislány mennyire ellenkezett, mert nem akart elmenni búcsú nélkül, maga már attól félt, hogy a herceg elveszti önuralmát.

– Hjobukjo egyáltalában nem érti, mit kellett nekem eddig is tűrnöm, mióta csak megtébolyodott a feleségem – mondta végül. – Nem hiszem, hogy bármennyire is javára válnék ez a költözködés, mert értelme most már teljesen elborul. De mi célja volt megengedni, hogy azokat a szerencsétlen gyermekeket is magával vigye? . . .

Tekintete éppen kislányának kedvenc oszlopára esett. Látta, hogy valamit bedugtak az oszlop hasadékába. Nyomban tudta, hogy ki tehette: kivette az összehajtogatott levelet és elrejtette ruhája ujjába. Hjobukjo palotájába menet elolvasta, és közben bizony törölgette a szemét: a kislány kézírása ugyan nem volt szép, de mélyen meghatotta a költeményből kicsendülő érzés.

Amikor megérkezett, látta, szó sem lehet róla, hogy találkozzék feleségével vagy kislányával. Az asszony szüleitől ezt az üzenetet kapta: „Ha csupán újabb keletű lenne, hogy lányunkat elhanyagolod, talán még meghallgatnánk ellenvetéseidet, és mérlegelnénk, hogy megfelelő biztosíték ellenében visszaengedjük. De nagyon jól tudjuk, hogy érzelmeid már jó ideje máshoz kötnek, és semmi okunk nincs rá, hogy feltételezzük: idővel megjavul a magatartásod. Ezért is szántuk el magunkat, hogy haladéktalanul cselekszünk, és meg vagyunk győződve róla, hogy ezzel sok bosszúságtól és kellemetlenségtől mentettünk meg téged . . .”

Higekuro azt válaszolta, hogy őt bizony – minden jóérzést félretéve – egyszerűen becsapták. Tudták, mennyire szereti

gyermekeit, éppen ezért feltételezhették volna, hogy anyjuk iránt is maradt benne annyi emberséges érzés, hogy érdemes legyen vele megvitatni (talán több ízben is) a dolgot, mielőtt ilyen erőszakos rendszabályhoz nyúlnak. Így azonban senki sem ismeri a való tényállást, ez pedig elkerülhetetlenül azt eredményezi, hogy az emberek teljesen téves következtetésekre jutnak, s őt elmarasztalják.

Így próbálta bizonyítani a maga igazát, de teljesen eredménytelenül. Hjobukjo még a kislánynak sem akarta megengedni, hogy kimenjen és beszéljen vele. A nagyobbik fiú, aki ekkor a tizedik évében járt, már apródként szolgált az udvarban. Elbűvölő gyermek volt, mindenki nagyon kedvelte ezt a nem éppen szép, de igen élénk és értelmes fiút. A másik, a nyolcéves fiú, rendkívül csinos volt, és nagyon hasonlított nővéréhez. Őt most kivezették Higekuróhoz, s ez, a gyerek haját cirógatva, szomorúan mondta:

– Jó, hogy ennyire hasonlítasz nővéredre, mert az elkövetkező évek alatt téged nézhetlek, s legalább emlékeztetsz rá.

Hjobukjo herceget arra kérte, hogy legalább néhány percnyi beszélgetésre nyújtson alkalmat. A herceg azonban azzal mentette ki magát, hogy meghűlt, és pillanatnyilag minden megerőltetéstől tartózkodnia kell. Mi mást tehetett Higekuro, mint hogy elhajtasson. Két fia beszállt a kocsiba, hogy még elbeszélgessenek vele. Arra kérték apjukat, hadd kocsikázzanak egyet, de mivel az éppen Tamakacurához készült, elég kínos helyzetbe került.

– Jobb, ha itt maradtok – szólt. – Hamarosan újra eljövök és látjuk egymást.

A fiúk a kocsi után bámultak; kisvártatva látták, hogy a kocsi nem hazafelé tart, hanem elkanyarodik az új palota felé. Riadtan meredtek egymásra. Higekuro pedig, mihelyt ismét Tamakacuránál volt, egyszeribe feledte döbbenten bámuló két fiát, feledte szerencsétlen, őrjöngő, vonagló feleségét, s bizony jó időbe telt, mire újból híreket próbált szerezni apósa házából. Úgy gondolta, nem is várhatják, hogy újólag megkockáztasson egy olyan fogadtatást, amiben a legutóbb része volt.

Hjobukjo azonban újabb sértésnek vette távolmaradását, és csípős megjegyzéseket tett Higekuro kérges szívére.

– Még nekem is volt bosszúságom e miatt a história miatt. – Egy nap ezt jegyezte meg Muraszaki Gendzsinek. – Mostohám azt mondja, nem lett volna szabad megengednem, hogy így feldúld lánya otthonát.

– Nehéz volt megállapítani, mit is kellett volna tenni – válaszolta Gendzsi. – Ha csak rajtam múlt volna, én igazán nem biztatom Tamakacurát, hogy menjen feleségül Higekuróhoz. Apjának tetszett meg a gondolat, én pedig engedtem kívánságának. A császár egy cseppet sem örült, és persze azt is hallom, hogy a lány többi kérője is megharagudott rám. Szocsi hercegről ugyan nehezen hiszem ezt, hiszen annyira értelmes. Meggyőződésem, mihelyt látja, hogy valóban lemondtam Tamakacuráról, csalódása ellenére is lesz benne annyi józanság, hogy ne éppen velem kezdjen viszályt. Nagyon örülök, hogy a lányhoz való kapcsolatom igazi természete most már ismeretessé vált. Általában helyesebbnek tartom, ha az ember hallgat magánügyeiről, de vannak esetek, amikor az emberek mindaddig a valóságnál sokkal rosszabbnak képzelik a dolgokat, míg csak mindent meg nem tudnak róla.

Tamakacura ez idő tájt még kevesebbet törődött vele, hogy legalább mutassa, mintha örülne Higekuro szerelmi közeledéseinek. A herceg azonban fáradhatatlanul iparkodott, hogy legyőzze a lány ellenszenvét. Mikor elérkezett az ideje, hogy Tamakacura néhány napra a Palotába menjen, és bemutassák a császárnak, Higekuro mindent megtett, hogy megakadályozza, de legalábbis késleltesse elválásukat. Kétségtelen volt azonban, hogy a császár minden további huzavonát udvariatlan eljárásnak tekintene. Gendzsi és To no Csudzso sürgette Higekurót, hogy azonnal engedelmeskedjék; az mérlegelte a dolgot, és meg kellett állapítania, hogy régebben számtalan példa akadt arra, hogy a császár ilyesfajta kívánságot nyilvánított. Így hát engedett, és a következő év tavaszán Tamakacurát elvitték a Palotába.

Ekkortájt éppen táncos ünnepek folytak a Palotában, így a Tamakacura bemutatásával kapcsolatos szertartás csekély figyelmet keltett. De jól tudta mindenki, hogy ajánlója Gendzsi, To no Csudzso meg Higekuro volt, a birodalom három leghatalmasabb embere. Néhány bátyja és Jugiri kíséretében érkezett, ezért nem is látszott valószínűnek, hogy észrevétlen maradjon. A számára kijelölt lakosztályt csupán egy fedett folyosó választotta el Hjobukjo herceg legidősebb lányának, Nisi no Mija úrhölgynek szobáitól. De ha szállásuk között csekély is volt a távolság, érdeklődésük és hajlamaik szempontjából annál távolabb estek egymástól. Éppen ezért semmiféle udvarias érintkezésre nem került sor köztük.

Ebben az időben történetesen nem volt semmi bonyodalom az udvari életben: nem élt most ott egyetlen alacsonyabb rangú kegyencnő vagy titkos szerető sem. Korlátlanul uralkodott a négy előkelő hölgy, Akikonomu, Csudzso, az imént említett Nisi no Mija és a bal kéz felőli miniszter egyik lánya. Rajtuk kívül még ketten akadtak, két ifjú lány – az egyik a rangban fiatalabb állami írnok, a másik a kancellár lánya –, akik eléggé kedveltek voltak. Nagyjában és egészében tehát szabad volt az út.

Ebben az évben az álarcosok minden lakosztályt felkerestek az udvarban, ahol csak akadt rokonuk vagy ismerősük, és az egész ünnep sokkal élénkebb és szórakoztatóbb volt, mint máskor. A táncosok mindegyik lakosztályban fényűző fogadtatásban részesültek: csak ritkán lehetett látni ennyi pazar díszfüggönyt és tarka kendőcskét. A legpompásabb előadást Dzsokjoden úrhölgynél, a trónörökös anyjánál tartották. A herceg még kisfiú volt csupán,* de a gyerekszobában nagy társasélet zajlott.

Amint az álarcosok eljárták táncukat a császár előtt, felkeresték Akikonomu úrhölgy lakosztályát, majd szereplésük késő este Szuzaku excsászár palotájában ért véget. Jó ideig vitatkoztak, továbbmenjenek-e Gendzsihez, de ilyen kései órában alkalmatlan lett volna fogadásuk, ezért a herceg nem bátorította őket. Hazatértek Szuzaku palotájából, de tartott bennük az este folyamán élvezett vendéglátás okozta jókedv: körbejárták a trónörökös lakosztályát, és teli torokkal énekelték a *Bambuszfolyót*.*

Az égen már sápadt fénycsíkok jelentek meg, amikor csatlakozott hozzájuk egy sereg fiatalember: közöttük volt To no Csudzso egyik-másik fia és jó egynéhány udvari úr, akik híresek voltak szép hangjukról. A társaságban a legfiatalabb volt To no Csudzso nyolcadik fia; ez Csudzso törvényes feleségétől született, éppen ezért önmaga roppant fontosságának tudatára nevelték. Jóképű gyerek volt, körülbelül olyan korú, mint Higekuro nagyobbik fia, akivel gyakran össze is hasonlították – az ő javára. Az előadáson jelenlevő többi gyerekkel ellentétben őt nem hatotta meg a sokat emlegetett dáma megjelenése: kedvére elnézegette Tamakacurát.

Az udvari szokásokban Tamakacura még nem volt annyira jártas, mint legtöbb vetélytársnője és szomszédja. Bölcsen óvakodott tehát attól, hogy ruházatát szokatlan és feltűnésre pályázó színekből állítsa össze. De amikor riválisainak ízléséből indult ki, akkor is nemegyszer nagyobb sikert aratott, mint ők maguk. Tamakacura és udvarhölgyei számára igen élvezetes szórakozást jelentett a palotabeli élet, és azt kívánták, bár sose érne véget.

Amerre csak megfordultak az álarcosok, mindenütt melegen bélelt, drága kabátokat kaptak ajándékba, de rengeteg finom enni- és innivalóval is megvendégelték őket. Bár úgy volt, hogy lakomájukhoz nem Tamakacuránál terítenek, ámde a hölgy Higekuro segítségével mégis olyan pazar vendéglátásban részesítette őket, amit aligha lehetett féllábon állva lenyelt frissítőnek* nevezni. E napon Higekuro a Palotában teljesített szolgálatot, s az ünnepség alatt többször odaszólt feleségének:

– Szükségtelen, hogy itt tölts még egy éjszakát. Az a látszata lenne, mintha meggondoltad volna magad, és a Palotában akarnál maradni.

Tamakacura nem felelt. Udvarhölgyei azonban tiltakoztak ez ellen, mondván, hogy Gendzsi csupán azzal a kikötéssel engedte el az új palotából, ha komótosan zajlik le látogatása a császárnál. Tekintettel arra, hogy eddig még egyszer sem járt az udvarnál, és talán hosszú időbe kerül, mire ismét eljöhet, ez a legkevesebb, amit a puszta illendőség megkövetel. Meggondolatlanság lenne ilyen hamar távozni . . .

Higekuro fájó szívvel vette tudomásul Tamakacura szemmel látható ellenkezését: lám, nem akarja elhagyni azt a helyet, amelynek – Higekuro feltételezése szerint – Tamakacura számára az lehetett a varázsa, hogy védelmet nyújt az ő ölelései ellen.

Szocsi herceg jelen volt, amikor az álarcosok a Palotában táncoltak, és szíve vadul vert, mikor a hálótermi udvarhölgy* szállása felé igyekezett. Tudta, Tamakacura ráismerne az ő levelére, és fel sem bontaná, ezért valamilyen ürüggyel bement Higekuro szolgálati szobájába, és onnan indította el küldöncét. Tamakacura persze azt hitte, hogy férjétől jött a levél. Némi habozás után felbontotta: „Minden évszak közül a leggyűlöletesebb lett számomra a tavasz, mert látnom kell, amint az erdő mélyén párjával repül minden madár, és szárnyukat összefonják." Így hangzott a költeménye, s Tamakacura arca lángvörösre gyúlt, mialatt olvasta. Már éppen azon gondolkodott, mit válaszoljon, amikor belépett a császár.

Már fenn járt a hold, és fényénél Tamakacura vizsgálódva nézte őfelsége arcvonásait. Nyomban megállapította, hogy roppantul hasonlít Gendzsihez, és vigasztalódva gondolt rá, hogy lám, van még a világon olyan ember, aki szép, mint Gendzsi, és mégsem megközelíthetetlen számára, holmi mondva csinált szülői kötelék miatt. Viszont gyámapja nagyon szereti őt – efelől nem lehetett semmi kétsége –, ám ezen a fiatalemberen, sajnos, szemernyi sem látszik abból a vonzalomból, amely pedig – Gendzsi szerint – él benne iránta. Őfelsége igen jóindulatú és részvevő hangon sajnálkozását fejezte ki afölött, hogy Tamakacura nem szándékozik tartósan a Palotában élni. A lány igen kényelmetlenül érezte magát, arcát ruhája ujjába rejtette, és nem válaszolt.

– Nagyon szeretném tudni, mi jár az eszedben – mondta végül a császár. – Van számodra egy kis újságom, ami, úgy képzelem, nem lesz ellenedre. De most jut eszembe: különleges tulajdonságod, hogy szeretsz adós maradni a válasszal.

Azzal átnyújtott egy akrosztichont. Ebben azt is megkérdezte, milyen régebbi vonzalma miatt halogatta ennyit találkozásukat, s bejelentette, hogy a harmadik rangra emeli.

– Azt reméltem, hogy idővel jó barátok leszünk – tette hozzá. – De úgy látom, neked más a véleményed.

Ennél a néhány szónál olyan árnyalat vegyült hangjába, amely azt látszott igazolni, hogy a császár nemcsak külsőleg, de érzéseiben is rendkívül hasonlít Gendzsire. A hölgy szíve megdobbant az örömtől. Ezzel a költeménnyel válaszolt:

– Nem tudom, milyen régi szerelemről beszélsz. E perctől kezdve csak annak szolgálok, aki a bíbort ruhám ujjára helyezte... Most már az a kötelességem, hogy megszolgáljam, amihez csekély érdemmel jutottam – mondta a lány félénken.

A császár fölnevetett.

– Nem – mondta –, azt kaptad, ami járt neked, s inkább használd ki jól. Nem megvesztegetésnek szántam. De azt hiszem, minden értelmes ember elismeri: rosszul jártam ebben a dologban...

Könnyed hangon beszélt, de jól látszott, hogy valójában bosszankodik.

„Rettenetes – elmélkedett szegény Tamakacura –, hát valahányszor egy szép férfinak megtetszem, ez nyomban közli is velem, hogy örökre el kell válnunk?!" A császár nyilván barátságuk végzetes akadályának tekinti az ő házasságát.

Tamakacura ekkor igen tartózkodó lett. A császár észrevette ezt, és attól félt, hogy megbántotta valamivel. El is határozta, hogy ezentúl óvatosabb lesz (ugyanis változatlanul az járt az eszében, hogy fenntartja kettőjük ismeretségét).

Közben Higekuro meghallotta, hogy a császár együtt van Tamakacurával. Úgy megriadt, hogy nyomban terveket kovácsolt, hogyan vihetné haza az asszonyt az első adandó pillanatban. Tamakacura már nem ellenkezett, mert sorozatos kudarcai minden ellenállóképességét megtörték. Higekuro egyik ürügyet a másik után találta ki, hogy elvihesse Tamakacurát, s amikor egyikkel sem ért célt, meg akarta nyerni To no Csudzso és az udvari tanács más tagjainak támogatását. A császár végre megadta beleegyezését.

– Látom már – jegyezte meg az ifjú császár jóindulatúan –, sokkal jobb, ha hazaengedem. Ha most itt tartom, Higekuro még egyszer nem fogja neki megengedni, hogy eljöjjön, pedig

én arra számítok, hogy gyakran eljön majd. Azt hiszem, igazat szólok, ha azt mondom, hogy én sokkal előbb érdeklődtem iránta, mint Higekuro herceg. Ő azonban sokkal gyorsabban elszánta magát a cselekvésre, s előnyhöz jutott, amit teljesen ki is használ... Homályosan emlékszem, hogy régen történt már valami ehhez hasonló eset, de a szereplők neve nem jut eszembe.*

A császár évekkel ezelőtt messziről már látta a lányt, és érdeklődése felébredt: úgy érezte, érdemes lenne megismerkedni vele. Közelről pedig még vonzóbbnak tetszett, mint képzelte, vagy ahogy Tamakacura személyes ismerőseinek beszéde nyomán sejthette. Megbocsáthatatlannak érezte, hogy ilyen ügyetlenül fogott a dologhoz. Az egyik pillanatban úgy döntött, hogy fokozatosan megszerzi Tamakacura bizalmát, a másik pillanatban pedig azt gondolta, hogy nem elég világosan adta tudtára érzéseit, s ilyenkor szenvedélyes, lázas szerelmi vallomásba kezdett. Közben Tamakacurának óhatatlanul arra kellett gondolnia, hogy a saját érzései megegyeznek annak a hölgynek érzelmeivel, akinek történetére őfelsége célzott.

Közben több közéleti személyiség, aki kihallgatást akart kérni őfelségétől, bejelentkező levelével kint ácsorgott a folyosón, az ajtó előtt pedig Higekuro állt őrt, fontoskodó képpel.

– Tudom, hogy a herceg testőrtiszt – szólt a császár, Higekuro túlzott buzgalmán bosszankodva –, de úgy vélem, hogy ezúttal túlságosan komolyan veszi hivatali kötelességét.

Búcsúzóul ezt a költeményt adta át Tamakacurának: „Császári rangom kilencszeres sövénnyel vesz körül. Ez az oka, hogy a szilvavirágnak még az illata sem, bizony, még ennyi sem jut el trónom lépcsőjéig."* Nem volt valami különösen szép vers, ezt később Tamakacura is megállapíthatta, de akkor remekműnek látta.

– Higekuro olyan, mint az az ember, aki »ibolyát ment szedni«. Nem várhatom tőle, hogy akár csak rövidke időre is elhagyja a tavaszi rétet* – tette hozzá a császár. – Nincs szívem, hogy ilyet kérjek tőle. Többé nem próbálok közeledni hozzád...

Tamakacura csak csodálni tudta a császár finom tapintatát:

– Bár annak a virágnak nem lesz olyan illata, mint fán virító társainak, hadd vigye a szél trónusodhoz és vissza.*

A császárnak nehezére esett, hogy végső búcsút mondjon Tamakacurának – mert azt hitte, hogy utoljára látja –, és távoztában is még többször visszanézett.

Higekuro úgy döntött, hogy Tamakacura még egy éjszakát nem tölthet el a Palotában. Tudta, hogy ebben az ügyben hiába fordulna államtanácsbeli tagokhoz, mert azok megengedhetetlennek tartanák ezt az elhamarkodott lépést. Ezért egy árva szót sem szólt senkinek, hanem egyenesen bement Tamakacurához, és ezt mondta neki:

– Úgy érzem, alaposan meghűltem. Igen fontos lenne, hogy nyomban elvonuljak valahová, ahol megfelelő ápolást kaphatok. Nincs kellemetlenebb, mint betegen vendégeskedni.

Olyan gyenge, panaszos hangon beszélt, hogy Tamakacura nagyon megsajnálta. Néhány óra múlva el is szállásolták Tamakacurát Higekuro házában.

Apja, To no Csudzso, hamarosan meghallotta, mi történt. Nem volt nagyon ínyére a dolog, mert félt, hogy a császár udvariatlanságnak fogja tartani ezt a hirtelen menekülést. Egészében véve azonban örült, hogy nem kérték ki a véleményét, mert ilyen csekélység miatt nem óhajtott vitába szállni Higekuróval. Egyébként is, ami nem ment simán, arról azt tartotta, hogy Gendzsi ügye, nem pedig az övé; Gendzsi pedig – bár nagy csapás volt számára, hogy gyámapai szereplése ilyen hirtelen véget ért – úgy érezte, nem hivatott arra, hogy beleavatkozzék.

Higekuro szíve mélyén jól érezte, hogy Tamakacura éppúgy nem választhatta meg sorsát, ahogy a sópároló kemence füstje sem önszántából száll el a hegyek fölött, de annyira felbuzdult a maga sikerén, hogy Tamakacura ridegsége nem csorbította örömét. Úgy érezte magát, mint a haramiavezér, aki a vonakodó menyecskét nyergébe emelte és elragadta. Még meg is dorgálta Tamakacurát, mert olyan hosszasan kettesben maradt a császárral. Az asszony ebből azt olvasta ki, hogy Higekuro elviselhetetlenül kicsinyes és bosszúvágyó. Ettől kezdve még mások jelenlétében is mind kevesebb fáradságot fordított

arra, hogy legalább látszatra meglegyen köztük a jó viszony. Higekurónak Hjobukjo herceg családjával is megszakadt minden kapcsolata. Mindenesetre igyekezett úgy tenni, mint aki ezt nem is tekinti nagy veszteségnek. Valójában azonban fájt neki ez az elszigetelődés. Ennek ellenére nem próbált levelet küldeni Hjobukjónak. Most már minden idejét arra fordította, hogy újonnan megszerzett kincsét elhalmozza nem kívánt figyelmességeivel.

Gendzsi hónapok alatt felkészülhetett már arra, hogy el kell válnia Tamakacurától, elvesztése mégis jóval nagyobb csapást jelentett, mintsem sejtette. Nem annyira a lány távozását viselte el nehezen, hanem azt (így magyarázkodott magában), hogy Higekuro olyan hirtelen és maradéktalanul birtokába vette Tamakacurát. Bármi volt is az igazság, Gendzsi egy pillanatra sem szűnt meg gondolni Tamakacurára, s csakhamar szórakozottság és búskomorság lett úrrá rajta. Bárki látta, nyomban észre is vette. Azt mondják, bármi történik velünk, azt mind előbbi életünkben tanúsított viselkedésünk vagy – ahogy mások mondják – a sors hozza ránk. Gendzsi azonban úgy érezte, hogy a maga újabb és újabb nyomorúságáért senki mást, semmilyen más hatalmat nem tehet felelőssé. Mindennek okát csakis a maga roppantul felfokozott érzékenységében kell keresnie, semmi másban. Szeretett volna írni Tamakacurának, de most, hogy a bősz Higekuro karmai közt volt, nem lehetett megírni a megszokott apró tréfákat, együgyűségeket.

A második hónapban nagy esőzés kezdődött. Az újévi ünnepek után ez az időszak különösen üresnek és unalmasnak tetszett. Gendzsinek kétségbeejtően szüksége volt valami szórakozásra, s ezért hűtlen lett elhatározásához: látogatást tett Higekuro házában. Azt persze tudta, hogy Tamakacurával nem találkozhat, és fájt is neki, hogy csupán egy levélkét küldhet be, hiszen régebben megszokta, hogy órákat töltsön el társaságában – viszont többre nem merészkedhetett. Még így sem tartotta okosnak, hogy lezárja a levelét, bár elő tudta keríteni az öreg dajkát, Ukont, és vele küldte be; így arra kényszerült, hogy óvatosan megválogassa szavait. Csupán abban bízhatott, hogy Tamakacura olvasni tud a sorok közt.

„E szomorkás napokon, amikor a tavaszi eső órákon át csak hull, permetez a földre, eszedbe jut-e a palota, ahonnan jöttél, gondolsz-e lakóira?" Ezt írta, és még hozzáfűzte: „Szomorú idő ez, számomra sivárabb, mint valaha, mert vágyak és emlékek kínoznak, amelyekről most nem beszélhetek." Ukon átvette a levelet, és sikerült is átadnia Tamakacurának egy olyan kivételes pillanatban, amikor Higekuro éppen nem volt mellette. Az öregasszony természetesen semmit sem tudott Gendzsinek úrnője iránt táplált érzelmeiről, mivel az soha, egyetlen szóval sem tett említést a herceg meg-megismétlődő meggondolatlanságairól, kitöréseiről, de ahogy most megfigyelte Tamakacurát, amint az a levelet olvasta, az igazságot javarészt le tudta olvasni arcáról. De pontosan mi is történhetett kettejük között? Ettől kezdve Ukon gyakran törte rajta a fejét, ámde eredménytelenül.

Ebben az időben Gendzsinek minduntalan eszébe jutott elválása Oborozukitól,* amikor az Szuzaku császár ágyasa lett. Oborozuki is a császári hálóterem udvarhölgye volt; őt is elvitték és bezárták oda, ahová nem követhette. Emlékezett rá, hogy akkoriban igen boldogtalan volt, de olyan nyomorultul nem érezte magát, mint most. Azért van-e ez, mert jómaga egyre érzelmesebbé válik – töprengett Gendzsi –, vagy pusztán az az oka, hogy a jelen szenvedései mindig jobban sajognak, mint bármi fájdalomé, aminek már csupán az emlékét idézheti fel? De akár rosszabb a ma szenvedése, mint a tegnapé, akár nem, egyvalamit biztosan tudott: valahányszor elkalandozott, mindig csak feldúltság és kín származott belőle. Nos, legyen vége most már mindennek. Ettől a naptól kezdve nem tűr meg életében semmi megalázó bonyodalmat, s akkor biztosan olyan boldog lesz, mint soha még. Ámde e pillanatban nem volt valami könnyű megkezdeni ezt a mindenbe beletörődő, nyugodalmas életet. Eszébe jutott, hogy a rossz időjárást kihasználhatja arra, hogy citeráján gyakoroljon – de alig vette elő hangszerét, amikor eszébe jutott, hogy ezt vagy azt a fordulatot vagy futamot hogyan játszotta Tamakacura abban az időben, amikor naponta leckét adott neki. Hogy az emlékezés varázsát megtörje, hangszerét áthangolta a keleti hangnemre, és eljátszotta a régi dalt: *Hadd nőjön a káka!** Ha Tamakacura most látja, amint ott ül, és játssza a kedves dalt, bizony különös lett volna tőle, ha nem vágyik vissza ide, régebbi otthonába.

Az ifjú császár sem tudta feledni Tamakacurát, pedig csak rövid ideje ismerték egymást. „Amikor erre járt, és karmazsinvörös köntösének uszálya húzódott utána . . ."* Valami okból folyton ezek a szavak zakatoltak benne, habár dallamtalanabb, nehézkesebb verset keresve sem találni. És a császár is azon gondolkodott, milyen rejtett úton-módon lépjen kapcsolatba Tamakacurával. Az asszony azonban már régen arra a belátásra jutott, hogy neki a sors nem szánt boldogságot, arra pedig nem bírta magát elszánni, hogy eljátszadozzék szép gondolatokat, szóképeket tartalmazó levelek írásával. Egyik levél a másik után érkezett, de Tamakacura pusztán nyugtázta a sorokat. Gyakran hálával gondolt rá, milyen fáradhatatlan buzgalmat fejtett ki Gendzsi az ő jóléte és kényelme érdekében. Mit tehet ő arról, hogy a herceg a két véglet, az apai érzés és a szerelem közt hányódik? Senki, soha senki nem fog róla úgy gondoskodni, mint Gendzsi – ebben bizonyos volt.

A harmadik hónapban jártak. Az új palota kertjében virágba borult a glicínia és a hegyi kerria, és gyönyörű volt esténként, amikor a lenyugvó nap fénye pásztázta a szépséges virágoktól roskadozó ágakat. Gendzsi számára mindig ez az idő jelentette a legnagyobb gyönyörűséget, de most szinte közönyös maradt. Otthagyta Muraszaki birodalmát, és átment a nyugati kertbe.* Itt is pompásan virágzott a hegyi kerria: szemébe ötlött a kerriának egy hosszú indája, mely átnyúlt a kínai bambuszcsoport fölött, és magában elmondta ezt a költeményt: „Ó, hegyi virág, mely a sziklán érzed magad otthon, taníts meg rá, hogyan viseljem el hangtalanul a szerelmet, melyet titkolnom kell."* Soha még ilyen keserűen nem bánta elhatározását, hogy átengedte a lányt másnak. Míg itt volt nála, milyen könnyűnek tetszett bölcsnek lenni, lemondást fogadni. De most, hogy már elveszítette, hihetetlennek érezte, hogy ezt a borzalmat szántszándékkal tervelte el és hajtotta végre. Tör-

ténetesen észrevette, hogy a galambházban egy csomó tojás fekszik: csinosan elrendezte egy kosárkában, tett mellé narancsot és citromot, majd – egészen határozott szándékkal* – ajándékba küldte Tamakacurának.

Mikor Higekuro meglátta a kosárkát, és a kísérő levelet, nevetésben tört ki:

– Milyen különös ember ez a Gendzsi! – kiáltotta. – Hogyhogy? Ha valóban apád lenne, akkor sem várhatná, hogy egynémely rendkívüli alkalmat leszámítva, láthasson téged! Ugyan mit akar? Bárhogy nézem is, mintha mindig amiatt panaszkodnék, hogy nem láthat téged.

Tamakacurának szemlátomást nem volt szándékában, hogy nyugtázza az ajándékot, de mivel a küldönc egyre várt, Higekuro így szólt:

– Hadd válaszoljak helyetted!

„Nem hiszem, hogy ezt a fiókát, melynek egyik fészek sem volt otthona, bárki is visszakövetelhetné." Ezt a költeményt küldte, és még hozzáfűzte: „Feleségem meglepődött ajándékodon, és nem tudta, mit feleljen, mert netán úgy tetszhet válaszából, hogy nem érdemében ítéli meg ajándékod jelentőségét . . ."

Gendzsi nevetett, mikor elolvasta a levelet.

– Nem tudtam, hogy Higekuro nem átall foglalkozni ilyen semmiséggel! – mondta. – Hová jutott a világ!

Szívében azonban mélységes sértődöttség élt Higekuro tulajdonát fitogtató hangja miatt.

Ahogy múltak a hónapok, Makibasira úrhölgy egyre jobban elmerült sötét és ijesztő gondolataiban. Hamarosan szemlátomást közeledett a teljes ügyefogyottság és gyengeelméjűség felé. Higekuro állandóan érdeklődött utána, mindent megtett, ami módjában állt, hogy kényelmesebbé tegye életét: semmi költséget nem kímélt, s úgy gondoskodott feleségéről, mintha még nála, otthon élne. Gyermekeihez változatlanul mélységesen ragaszkodott, de Hjobukjo herceg nem engedte meg, hogy lássa kislányát. A két fiú azonban szinte minden idejét apja házában töltötte, s visszatérve nagyapjukhoz, sokat csacsogtak „a kedves új hölgyről", aki most náluk lakik.

– Mindenféle pompás játékot tud, és egész nap játszik velünk – mesélték.

A kislány kikerekedett szemmel nézett rájuk, minthogy benne egészen más kép alakult ki arról az asszonyról, akit nagyszülei mindig úgy emlegettek, mint valami kegyetlen szörnyeteget, aki feldúlta otthonukat. Valójában egyáltalán nem volt meglepő, hogy Tamakacura megnyerte a fiúk szívét: megvolt az a rendkívüli adottsága, hogy bárhol fordult is meg, bármiféle, bármilyen korú emberrel meg tudta magát kedveltetni.

Az év tizenegyedik hónapjában Tamakacura szép fiúcskát szült Higekurónak. Az apa határtalanul boldog volt. Nem nehéz elképzelni, milyen gonddal őrködött anya és gyermeke fölött. To no Csudzso is örült, hogy ilyen jóra fordult a házasságuk, és úgy érezte, nagyon bölcsen cselekedett, amikor támogatta. Magában megállapította, hogy Tamakacura meg is érdemli a sikert, mert éppolyan bájos, akár a nővérei, akikért viszont jómaga sokkal többet fáradozott. Kasivagi szintén boldog volt, hogy minden jól alakult, mert már roppant szolgálatkész, rajongó fivérré higgadt. Talán még most is valamivel több élt benne, mint testvéri szeretet: ahogy elnézte a gyermeket, úgy érezte, nem bánná, ha mástól született volna, nem Higekurótól . . . ha például Rjozen császár gyermeke lenne – micsoda jövő várna a kisfiúra, hiszen a császár szüntelenül bánkódik, mert nincsen gyermeke.

Tamakacura, mihelyt felépült, ismét ellátta a császári hálótermi szolgálat irányítását, de hazulról, és semmi hajlandóságot nem mutatott, hogy ismét megjelenjék a Palotában. Mivel a régebbi időben már akadt példa erre, senkinek nem lehetett ellene kifogása.

Most egy kissé visszatérnék korábbi dolgokra. Ez év őszén To no Csudzso különc lánya, akinek nem sikerült elérnie vágyát, hogy a császári hálóterem udvarhölgye legyen, egy sereg esztelen szerelmi kalanddal tetézte családja keserveit. Nővére, Csudzso udvarhölgy, állandó izgalomban élt, mert meg volt győződve róla, hogy az omi hölgy előbb vagy utóbb valami csúnya dologba keveredik, amivel az egész családot hírbe

hozza. Semmi értelmét nem látta, hogy szükségtelenül ilyen felelősséget vegyen magára, ezért megkérte apját, tegyen valamit. To no Csudzso magához hívatta a lányt, és erősen a lelkére kötötte, maradjon békében a nővére lakosztályában, és ne kószáljon a házban – az utóbbi időben ugyanis ilyen szokást szedett magára. A figyelmeztetés azonban hatástalan maradt, és hamarosan megint reszkethettek miatta azok, akiknek gondjaira bízták.

Egyik nap egy sereg előkelő udvari úr érkezett a házba. Szokatlan szépségű őszi éjszaka volt, szólt a zene, és mindenki roppant jól érezte magát. Még az egyébként csendes és higgadt Jugiri is igen belemelegedett a beszélgetésbe. A szoba végében csoportosuló hölgyek közül valaki, Jugirira mutatva, megjegyzést tett szomszédnőjének, hogy még sohasem látta a fiút ilyen szépnek.

– Szép? Kire mondjátok, hogy szép? – rikkantotta valaki éles hangon, és a hang gazdája hirtelen a megadott irányba fordult. Mielőtt bárki megakadályozhatta volna, az omi hölgy átfurakodott a tömegen, aztán megállt, és tátott szájjal bámult Jugirira. Eközben a jelenlevők azon töprengtek, hogy a lány elragadtatástól szétnyílt ajkairól vajon milyen otromba bolondság vagy arcátlanság hangzik majd el. De csupán annyi történt, hogy a hölgy rámutatott a zavartan álldogáló Jugirira, és hangja, melyet suttogásnak szánt, betöltötte az egész termet:

– Nézzétek csak, ej, nézzétek csak!

És harsogva rákezdett egy versre:

Hajódat ha tengeren elveszted,
s a vágyott partod el nem érheted,
*jöjj hajómra, ezt még megteheted.**

– Csakúgy, mint az egyszeri ember, aki elvesztette evezőjét, s amikor ugyanoda jutott vissza, ahonnan elindult, így szólt: „Mindennek egy a vége" – tette hozzá bátorítólag.

„Ki lehet ez a féktelen vadóc?" – ámuldozott szegény Jugiri, ámde hirtelen eszébe jutott egy csomó furcsa história, ami nemrég szájról szájra járt egy különös lányról, akit To no Csudzso gyermekévé fogadott. Biztosan ő az! És nevetve ezzel a költeménnyel válaszolt:

Hajóm bizony szilánkokra mehet,
de embereimmel inkább odavesszek,
semmint menedéket tenálad keressek.

„Ez bizony nem valami kedves!" – gondolatban így összegezte véleményét az omi hölgy.

NEGYEDIK FEJEZET

A virágos szilvaág

Bár korai volt még a kis akasi hercegnő avatására gondolni, Gendzsi szerette volna, ha haladéktalanul megünneplik. A trónörökösnél a nadrág felvételének ünnepét a második hónapban akarták megtartani, és Gendzsit talán az a kívánság vezérelte, hogy a lány nyomban a Palotába menjen, mihelyt a kis herceg megalapítja saját udvartartását. Éppen ezért az első hónap vége felé, tehát olyan időben, amikor az otthoni és a kinti élet egyformán eseménytelen volt, Gendzsi felülvizsgálta az avatás alkalmával használandó illatosítókat és füstölőszereket. Először megnézte, milyen illatszereket küldött legutóbb Cukusi szigetének helytartója. Csakhamar megállapította, hogy az újabb szállítmányok minősége távolról sem üti meg azt a mértéket, mint a régi küldeményeké. Kinyittatta tehát a Nidzso-inben levő raktárt, és az ott fellelhető összes kínai illatszert elhozatta az új palotába.

– Az illatszerekkel ugyanaz a helyzet, mint a hímzéssel és a brokáttal – jegyezte meg. – A régiek sokkal inkább mesterre vallanak, mint a mai készítmények.

Azzal keresgélni kezdett megfelelő hímzéseket és aranybro-

kátokat, mert igen sok kellett a doboztetők, szőnyegek és párnák beszegéséhez, amelyeket a Palotában lezajló bemutatási szertartásnál használnak. Szerencsére rábukkant néhány különösen finom darabra, amelyeket még apja, a néhai császár kapott ajándékba koreai jósoktól, akik uralkodása kezdetén ellátogattak az udvarba.* Ezek az anyagok becsesebbek voltak minden újabban behozott portékánál, ezért Gendzsi úgy döntött, hogy csak régi hímzést és szőttest használ fel, azt a holmit pedig, amit Cukusi helytartója küldött erre az alkalomra, mind elosztogatta barátainak. Az avatásnál használatos illatszerekkel ezt nem tehette, mivel hamar kimerült volna a régi készlet. Udvartartása tagjainak átadott egy bizonyos mennyiséget, majd úgy rendelkezett, hogy a régi és új illatszereket vegyítsék össze. Ezután össze kellett készíteni az ajándékokat, mert az avatáson részt vevő vendégek közül senki sem távozhatott úgy, hogy legalább valami csekély ajándékot ne kapjon. Hátra voltak még a különböző jutalmak, amelyeket az ünnepségen vezető szerepet játszó hercegek és nemesek kapnak. Az új palota és a Nidzso-in csak ritkán látott ilyen sürgés-forgást, és itt is, ott is, minden lakosztályban csengett a mozsár és a törő.* Ezalatt Gendzsi bezárkózott lakosztályába, és valósággal beletemetkezett bizonyos titokzatos kísérletekbe. Ugyanis valamiképp hozzájutott két titkos recepthez, amelyeket Nimmjo császár* nagy féltékenyen őrzött, s állítólag sosem került utódai kezébe. Muraszaki sem óhajtotta, hogy lefőzzék. Sikerült is rájönnie Nimmjo fiának, Motojaszu hercegnek receptjére: Muraszaki elsáncolta magát a nagy hálószoba kettős ajtaja mögött nyíló titkos kamrában, és senkinek sem árulta el, miben mesterkedik. Ámbár Gendzsi megjegyezte, hogy hamarosan úgyis mindenkit nyomra vezet a rejtekhelyéről kiáradó illat. Valóban, mindketten úgy belefeledkeztek ebbe a munkába, hogy az ember nehezen hihette, az elkövetkező ceremónián ők a felnőtteket megillető tiszteletre méltó szerepet fogják játszani. Gendzsi is és Muraszaki is kénytelen volt segítséget venni maga mellé, mert az illatszerek készítésén kívül még sok munka volt hátra. Ilyen pompás illatszereket nem őrizhettek akármilyen edényben, ami

éppen kéznél volt. Órákat töltöttek el azzal, hogy kiválogassanak megfelelő alakú korsókat, pontosan az alkalomhoz illő, vésett virágmintával díszített füstölőket és dobozokat, amelyek méltók a csodás illatokhoz. És hogy még nehezebb legyen a választás, minden darabnál azt is kellett tekinteni, hogy legyen rajt valami új, valami meglepő. Hasonló munka folyt mind az új palotában, mind a Nidzso-inben: az asszonyok egymással versengve igyekeztek, hogy olyan illatszereket készítsenek, amik felkeltik válogatós gazdájuk figyelmét.

A második hónap tizedik napján volt egy kis eső, nem több, mint amennyi ahhoz kellett, hogy Gendzsi palotája előtt a piros szilvavirág színe és illata teljes pompájában kibontakozzék. Szocsi herceg hallott róla, milyen készülődés folyik, és mivel bizalmas barátság fűzte a házhoz, be mert állítani, ámbár tudta, hogy mindenkinek rengeteg a tennivalója. Előbb eltársalgott erről-arról, majd kiment Gendzsivel, hogy megnézze a virágokat. Ekkor beállított egy küldönc: levelet hozott, amelyet egy virágját hullató szilvaághoz kötöttek. A küldönc jelentette, hogy Aszagao hercegnőtől, a volt szűz papnőtől jött. Szocsi hallott róla, hogy Gendzsi rajongója a hercegnőnek.

– Mit ír? – kérdezte. – Remélem, némi sikert értél el nála.

Gendzsi mosolygott.

– Üzleti levél ez – szólt. – A hercegnő hallotta, hogy illatszereket készítünk, és mivel ezen a téren nagy tapasztalattal rendelkezik, néhány tanácsot ad nekem.

Azzal gyorsan elrejtette a levelet. Szavaiban lehetett némi igazság, mert a küldönc egy cédrusfa dobozt is hozott, benne két üvegtálkával: mindkettő tele volt nagyocska illatszer-golyóbisokkal. Az egyik tálka kék üvegből volt, rajta öttűjű fenyőlevél minta. A másik fehérből készült, belecsiszolt szilvaággal. Még a dobozt átkötő zsinórt is nagy gonddal választották meg: finom, selymes tapintású volt.

– Milyen előkelő ízléssel készítették össze! – kiáltotta Szocsi herceg, és tekintete közben a dobozra meredt. Sikerült is kibetűznie a rákötözött költeményt: „Akár a virágos szilvaágnak, ezeknek az illatszereknek sem sok a saját illatuk, de ha te használod őket, császári illat árad majd belőlük . . .”

A herceg Jugirit bízta meg, hogy tartsa jól a küldöncöt; meg is vendégelte itallal, fáradsága jutalmául pedig piros szilvavirág színű, sárga béléses, testhezálló kínai női ruhát adott neki. Gendzsi az Aszagao által küldött virág színével egyező árnyalatú papírra írta válaszát, majd az ablak előtt álló, már említett szilvafáról letépett egy gallyat, és arra kötötte a levelet.

„Sejtem, mit írhat – elmélkedett Szocsi, miközben elnézte Gendzsit, amint az éppen válaszát fogalmazta. – De igazán csodálkozom, hogy annyi bizalmas beszélgetésünk után szükségesnek tartja, hogy így titkolózzék!" És most azon kezdett töprengeni, vajon a dologban nincs-e még valami titok, amit nem sejt.

– Látom, azt hiszed, hogy valami titoknak jöttél a nyomára – szólalt meg Gendzsi. – Nagyon tévedsz. Szívemnek nincsen olyan zuga, amit ne tárnék fel előtted.

Gendzsi költeménye így szólt: „Mélységesen felkavart virágaidnak illata, és hogy a világ ne lássa gyengeségemet, édességét ruhám redőjébe rejtettem."

– Nyilván azt gondolod – mondta Szocsi felé fordulva –, túlságosan nagy cécót csinálok a közelgő ünnep miatt. Jómagamnak van egy mentségem: ő az egyetlen lányom. Nem ámítom magam azzal, hogy rendkívüli a szépsége vagy az esze, ezért nem is kívánnék senki kívülállót terhelni azzal, hogy a szertartáson legyen a tanúja. Akikonomu császárnő éppen itt van nálunk, és olyan kedves volt, hogy megígérte, ellátja ezt a tisztet. Az iránta érzett tiszteletből igyekszem mindent illő módon előkészíteni.

– Örülök, hogy sikerült megnyerned a császárnőt – válaszolta Szocsi herceg. – Igen jó gondolatnak tartom, hiszen mindnyájan reméljük, hogy lánykád egy napon ugyanazt a helyet foglalja majd el, amit most Akikonomu tölt be.

Ekkor küldöncök érkeztek különböző lakosztályokból, ahol az illatszerek keverése folyt; Gendzsi ugyanis úgy döntött, hogy akkor kell még egyszer, utoljára próbát venni a keverékből, amikor az esti levegő nyirkosodni kezd.

– Segíts elbírálni, milyenek ezek az illatok – szólt Gendzsi az öccséhez. – Meggyőződésem, hogy nálad jobban senki nem érthet hozzá.

Behozták a füstölőket, és bár Szocsi herceg szabadkozott, hogy ehhez egyáltalán nem ért, hamarosan minden jelenlevőt csodálatba ejtett kifinomult hozzáértésével. Valamely illatszerről, melynek alkatrészeit egyáltalán nem ismerte, például ilyesmiket mondott:

„Túlzottan nagy adag szegfűszeget érzek benne." Vagy egy másikról: „Csupán egy csipetnyivel több aloé kellett volna bele."

Sosem bírált általánosságban, hanem rendre figyelembe vette az apró részleteket is, hogy megállapíthassa a versengők pontos és igazságos rangsorát, noha ezek bárki átlagos bíráló szemében mind egyképpen állták volna a kritikát.

Amikor ez lezajlott, végre előkerült a Gendzsi által készített két titkos keverék. Ahogy egykor Nimmjo császár is, egy nevezetes alkalommal, elásta a maga készítette illatszert a jobb kéz felőli testőrség laktanyája mellett húzódó árok partján, Gendzsi is földbe rejtette a két titkos keveréket a palota nyugati keresztfolyosója közelében fakadó kis patak partján. Koremicu fiát, Hjoje no Dzsót küldték el, hogy ássa ki, majd Jugiri behozta és letette Szocsi herceg elé ezt a két utolsó illatszert.

– Nem, nem – tiltakozott Szocsi. – Nagy füst van már itt. Ilyen levegőjű szobában nem lehet megítélni . . .

De semmit sem lehetett tenni, mert az illatszerek készítése olyan buzgalommal folyt a ház minden zugában, hogy a levegőben mindenütt illatfelhő úszott. A herceg elszántan folytatta a kóstolgatást, és általános tetszést keltett, hogy ilyen kedvezőtlen körülmények közt is finom érzékkel rá tudott tapintani az illatszerek legsejtelmesebb finomságaira és legparányibb hibáira is. Ámbár igen nehéz volt választani a felsorakoztatott *kurobo* fajták közül, legjobbnak Aszagao hercegnőjét találták, mert a *kurobo* sajátságos erős illatába itt még finom édes fűszer is vegyült. A különböző *dzsidzsu* fajták közül a Gendzsi által készített, rendkívül finom és érdekes keverék könnyűszerrel elnyerte az elsőséget. Muraszaki három fajta il-

latszert mutatott be. Általános volt a vélemény hogy *baikvája* finomabb, szellemesebb keverék, mint a másik kettő. Szocsi herceg lelkesedett érte, és kijelentette, nem tud elképzelni még egy illatot, ami olyan jól vegyülne el az évszak levegőjét átitató szaggal.

A hulló virágok falujának hölgye úgy érezte, ha a felügyelete alá tartozó hölgyeknek megengedné, hogy egész sereg illatot küldjenek be, a két bíráló feladatát bonyolulttá és hosszadalmassá tennék (igen, a hölgy szokott szerénysége még ilyesmiben is megmutatkozott), ezért csak egyetlen illatszert küldött, azt a fajtát, amelyet lótuszlevélnek hívnak, de ez egy igen gyengéd, finom változata volt, s ezt Gendzsi igen jellemzőnek érezte a hölgy szerény természetére. Az akasi hölgy – övé volt a téli kert, s ennek folytán az ember azt várta volna, hogy a maga évszakának megfelelő illatszert küld – nem óhajtotta ilyen leplezetlenül kihívni a nyár és a tavasz úrnőjét. Szerencsére eszébe jutott egy recept, amelyet Minamoto no Kintada* állított egyszer össze az Uda császártól* örökölt feljegyzések alapján. Ez egymagában elegendő lett volna, hogy a hölgy szép elismerésben részesüljön; ráadásul sikerült rábukkannia a híres „Száz lépés" füstölőszer * alkatrészeire is, és Szocsi herceg arra kényszerült, hogy mindkét készítményt a legnagyobb dicséretre érdemesítse.

– Bírálónk kezdi elveszíteni finom ítélőképességét – panaszolta Gendzsi –, és most már válogatás nélkül mindent agyondicsér.

Most kelt fel a hold. Felszolgálták a vacsorát, majd a társaság tagjai történetekkel szórakoztatták egymást. A holdat halvány köd fátyolozta: elbűvölő volt. Még a reggeli eső nyomán könnyű szellő lengedezett, és a bódító fűszerekkel már teli szobákba behozta a kert fáinak illatát. A zeneteremből fuvolaszó és pengetős hangszerek zsongása hallatszott, ugyanis gyakoroltak, mivel a másnapi ünnepen fontos szerep jutott a zenének. Megérkezett több udvari úr, és most nagy pengetéssel hangolták a citerákat, kellemesen gyöngyözve szállt a fuvolaszó. To no Csudzso fiai közül Kasivagi és Kobai csupán azért jött el, hogy hivatalosan bejelentsék szándékukat: részt vesznek a másnap megtartandó szertartáson. De ott marasztották őket, és kérték, álljanak be a zenélők közé. Gendzsi maga gondoskodott róla, hogy kapjanak hangszert. Szocsi herceg elé letett egy lantot, magának pedig elhozatta a nagy kínai citerát. Kasivagi *vagon*on* játszott. Így már nagyon érdekes játék alakulhatott ki. Később Jugiri bemutatta tudományát fuvolán; az évszaknak megfelelő dalokat választott, s a hangok sikkantva szálltak a felhők birodalma felé. Emlékszünk még, hogy Kasivagi öccse, Kobai, híres volt szép hangjáról. Ő volt az, aki még mint kisfiú, a rímkereső verseny alkalmával elénekelte a Takaszago balladát. Most az *Umegajét* adta elő: „Látod, a szilvafa ágára eljött a fülemüle, hogy elmondja a hírt: itt a tavasz! Ám hiába énekel, ám hiába énekel, sűrűn hull a hó." Bátyja és Gendzsi vele énekelte a visszatérő sorokat. Bár némi gyakorlás kellett volna hozzá, hogy igazán nagy sikerük legyen, de így is rendkívül kellemes esti szórakozásnak bizonyult. Amikor körbe kínálták a bort, Szocsi herceg elmondta ezt a költeményt:

– Mámorba ringatott bennünket „a fülemüle dala", pedig már a hófehér ágaktól is ittasak voltunk.

Mire Gendzsi így válaszolt:

– Hercegem, ha már ezen a tavaszon nincs más fény, mi házamba vonzzon, hadd húzzanak vissza a zsenge virágok, mielőtt letelne idejük. – E szavakkal átadta a serleget Kasivaginak, aki Jugirihoz fordulva ezt a verset mondta:

– Még egyszer játszd el üveghangon az éjszaka fuvoladalát, míg csak virágokból vetett ágyán el nem szunnyad a fáradt fülemüle.

Jugiri pedig így válaszolt:

– Ne kívánd, hogy fuvolám sikoltó hangjával felrettentsem a virágokat, hiszen még a vad tavaszi szélnek sincs szíve hozzá, hogy felrázza őket.

Mindenki nevetett ezen a furcsa kifogáson. Mikor Kobai került sorra, ő ezt énekelte:

– Ha a tavaszi köd nem fedné el az eget és a földet, a most még mélyen alvó madarak már rég megkezdték volna harsány hajnali dalukat!

És valóban, a keleti égbolton már megjelentek az első fénysávok. Szocsi herceg bejelentette, hogy nyomban indulnia kell. A versengés során kifejtett bírói tevékenysége jutalmául Gendzsi egy köpenyt adott neki saját ruhatárából, és két edénykében füstölőszert; ezeknek kinyitására a verseny alkalmával már nem került sor. Mindezt betették Szocsi kocsijába, s amikor a herceg rájuk akadt, ezt a verset rögtönözte:

– Illatszer és finom ruha! Becsületes ember vihet-e haza ilyen ajándékot hajnali szürkületben?

– Ennyire azért nem kell félned a családodtól! – nevetett Gendzsi, mert ott állt a herceg kocsija mellett. Aztán ezzel a költeménnyel válaszolt Szocsinak: – Azt hiszem, kedves barátom, hogy családodban mindenki dörzsölni fogja a szemét, ha ilyen jó kabáttal válladon lát hazatérni.

Szocsi igen jól öltözött embernek tartotta magát, ezért kissé zokon vette ezt a megjegyzést. Az eseményre való megemlékezésül a többi vendég is kapott kisebb ajándékot: köntöst, brokát alsóneműt vagy más ruhadarabot.

Az avatási ünnepet másnap este tartották meg Akikonomu lakosztályában. A társaság a kutya órájában* gyűlt össze. A császárnő a folyosó végéről nyíló kettős ajtó mögötti kis szobában tartózkodott, s hamarosan csatlakoztak hozzá az udvarhölgyek, akiknek az volt a feladatuk, hogy az avatásra váró lányka haját megfésüljék. Ugyanis ezt a szobát jelölték ki öltözőnek. Muraszaki szintén ott volt, és mivel mindkét hölgy egész sereg udvarhölgyből álló kísérettel jelent meg, igazán nem sok hely maradt. A kis hercegnőt csak a patkány órájára* várták: akkor végezték el az öv megkötésének szertartását. A szobát csupán kint, a folyosón levő nagy lámpa fénye világította meg. Úgy esett, hogy Akikonomu eddig még nem találkozott a kislánnyal, de amennyire most láthatta, megállapította, hogy igen bájos. Gendzsi azonban suttogó hangon egyre mentegetőzött a kislány miatt.

– Tudtam, hogy segítségemre leszel – mondta. – A gyereken persze nincs semmi rendkívüli, s valójában restellnünk kellene, hogy fárasztunk miatta. Olyat teszel ezzel, amit szerintem egyetlen császárnő meg nem tett . . .

– Semmi különöset nem látok benne, hogy eljöttem, mert valóban azt képzeltem, hogy egyszerű családi ünnep lesz. Ha miattam fejtesz ki ekkora pompát, biztosíthatlak, hogy nem neked kell zavarban lenned, hanem nekem.

Mialatt a császárné ezt az udvarias kis beszédet mondta, olyan bűbájosnak, annyira fiatalosnak tetszett, hogy Gendzsi meg volt elégedve önmagával: ha ennek az alkalomnak egyéb jelentősége nem lenne, már az is nagy szó, hogy négy fal közt ennyi bájos hölgy gyűlhetett egybe.

Gendzsi nagyon szerette volna, ha a kislány anyja részt vesz a szertartáson, hiszen tudta, mennyire fájna neki, ha nem hívnák meg; de mivel Muraszaki hivatalosan örökbe fogadta a gyermeket, nehéz lett volna kigondolni, milyen minőségben hívják meg az akasi hölgyet. Így aztán Gendzsi, nehéz szívvel ugyan, de elvetette a gondolatot.

To no Csudzso szörnyen bosszankodott, amikor hallott az előkészületekről, majd pedig az ünnepségről. Lányának, Kumoinak szépsége most virult igazán, és Csudzso persze nehezen viselte el, hogy lánya otthon, a négy fal közt vesztegesse el báját és ifjúságát, míg az akasi kislány sikerétől visszhangzik a város. Jugiri vonzalma Kumoi iránt szemlátomást még nem érett meg, de nem is gyengült. Ha most ő, Csudzso, olyasmit kezdeményezne, amin megérződnék, hogy hajlandó az egyezkedésre, csak megalázó visszautasításban lehetne része. Bizony, semmi ilyen kockázat nem létezett akkor, amikor Jugiri még nyíltan vallotta, hogy szerelmes Kumóiba. To no Csudzso érezte, hogy ennek a dolognak irányítását kiengedte a kezéből, s valójában sokkal inkább önmagára haragudott, mintsem Jugirira.

A fiatalember hallotta, hogy nagybátyja már nem beszél róla éles hangon, de éveken át tartó nyers, elutasító viselkedését nem tudta egykönnyen elfeledni, és nem is tudta elszánni magát, hogy maga kérje: vessenek véget a viszálynak, melyet egyes-egyedül To no Csudzso szított. Éppen ezért hajszálra úgy viselkedett, mint eddig. Persze hűségét időről időre ezer kínnal-keservvel tudta csak megőrizni. Ez természetes is. Ellenben egy pillanatra sem feledte el azt a napot, amikor a lány

dajkái kigúnyolták őt világoskék ruhája miatt, ezért elhatározta, hogy mindaddig, míg tanácsosi rangjának teljes méltóságában meg nem jelenhet, semmiféle közeledési kísérletet nem tesz.

Gendzsi nagyon helytelenítette, hogy a fiú ilyen magányosan és nyugtalanul él. A jobb kéz felőli miniszter nemrég utalt arra, hogy szívesen fogadná vejéül Jugirit, és hasonló biztatást kapott egy bizonyos Nakacukasza hercegtől is... Csak nem hagyja a fiú, hogy holmi gyerekkori szerelem útjába álljon ilyen szilárd kapcsolatnak? Gendzsi beszélt Jugirival a két ajánlatról.

– Vagy az egyiket, vagy a másikat feltétlenül el kellene fogadnod – mondta. – Szánd el magad minél előbb!

Jugiri nem válaszolt, hanem tisztelettel várta, hogy apja folytassa mondanivalóját.

– Tudom, bizonyos szempontból képtelenségnek tetszik, hogy én adjak neked tanácsot ilyesmiben – jegyezte meg Gendzsi némi hallgatás után. – Emlékszem, magamnak mennyire terhemre volt, amikor apám, az öreg császár, kioktatott hasonló dolgokról. Ámde biztosíthatlak, hogy tanácsa, bár abban a pillanatban bosszantott, később legtöbbször teljesen helyesnek bizonyult, és nem bánnám, ha gyakrabban megfogadtam volna... Tulajdonképpen a következőket akartam mondani: jelenlegi nyugtalan életmódod eléggé árt jó hírednek. Persze, mindenki arra gondol, hogy valami régebbi vonzalmad tart lekötve, és javarészt úgy képzelik, hogy holmi alacsony származású vagy rossz hírű nőbe gabalyodtál bele, akit nem vezethetsz be a családodba. Tudom, hogy az igazság éppen ennek a fordítottja: valóban, senki sem vádolhat, hogy célod nem felfelé tör. De most már egészen világos, hogy nem érheted el, amit kívánsz... Ilyen körülmények között egyedül helyes út, ha kinyújtod kezedet az után, amit elérhetsz, és igyekszel a magad javát nézni... A te korodban éppen ilyen keserveim voltak, sőt még rosszabbul alakult a helyzet, mert a Palotában az embert gúzsba kötik mindenféle szabályok, tilalmak. Mindenki szemmel tartott, és tudtam, ha csak egyet moccanok is, mindjárt belekapaszkodnak, és kiaknázzák a maguk javára olyan emberek, akik vesztemből hasznot húzhatnak. Éppen ezért mindig nagyon óvatos voltam... Igen. De minden elővigyázatosságom ellenére egyszer mégis bajba kerültem, és akkoriban úgy látszott, mintha végleg tönkretettem volna magamat. Akkoriban még alacsony rangban voltam, semmiben sem tűntem ki. Úgy éreztem, hogy azt tehetem, ami jólesik, mert ha valami balul ütne ki, akkor sincs sok veszteniválóm. Bizony, ilyenkor szokott az ember elkövetni mindenféle végzetes és helyrehozhatatlan hibát, mert akkor lakozik bennünk a legerősebb szenvedély, amikor még nem fejlődött ki az emberben a mérséklet és önfegyelem, mely érettebb korunkban már megvéd a nagyobb dőreségektől. Amikor azt mondom, hogy ezen a téren tanácsra van szükséged, ezzel semmiképp sem becsülöm le értelmi képességeidet, mert a nőkkel való kapcsolatukban szemlátomást még a legjózanabb férfiak is minduntalan kibogozhatatlan bonyodalmakba kerülnek. Az egyik nehézséget az jelenti, hogy hajlandóságunk éppen olyan nőkhöz vonz bennünket, akik mellett hosszabb időn át lehetetlen kitartani. Eszembe jut egy eset, amikor a hölgy hírnevén komoly csorba esett, a férfinak pedig nemcsak a földi, de valószínűleg a túlvilági boldogsága is odalett, mert a nő örökre meggyűlölte a férfit, ifjúi meggondolatlanságában elkövetett tapintatlansága miatt... És még valami: tegyük fel, megnősülsz, és aztán rájössz, hogy nem boldog a házasságod. Lesznek pillanatok, amikor kísértést érzel, hogy felborítsd az egészet. De nem szabad elhamarkodottan cselekedni. Valahányszor tűrhetetlennek érzed a helyzetet, gondold végig újra meg újra. Valószínűleg rátalálsz arra a nyomós okra, amely miatt érdemes még egy kicsit kitartani. Még ha a hölgy iránt ki is veszett belőled minden érzés, talán belátod, hogy a szülei kedvéért érdemes lesz még egyszer próbálkoznod... De ha nem lennének szülei vagy más hozzátartozói, akikkel szemben kötelezettségeid vannak, megeshet, hogy némi töprengés után rájössz: az asszony beszédében vagy viselkedésében van valami jellegzetes apróság, ami továbbra is vonz. Lehet, hogy végül mindkettőtök számára az a legjobb, ha ingatag volta ellenére is a régi kerékvágásban megy tovább az életetek.

Üres perceiben Gendzsi így oktatta az ifjú embert, de hangja sosem volt zordon. Az is igaz, hogy mindig megmaradt az általánosságban való bölcselkedés, példálózás mellett. Jugiri merő oktalanságnak tartotta, hogy apja tanácsát követve most egyszeribe másfelé érdeklődjék, pusztán azért, mert ott szívesebben látnák. Ha akarják, persze kényszeríthetik, de legalább ne sértsék meg azzal, hogy a jóságosság álarcában indítványoznak neki ilyen képtelenséget.

Időközben Kumoi észrevette, hogy apja, aki már egy ideje olyan furcsán szomorú tekintettel nézegeti őt, most még bánatosabban pillant rá. Érezte, hogy saját hibájából félre csúszott az élete, és hamarosan már semmi boldogságot nem remélt – de kifelé nem mutatta reményvesztettségét: úgy látszott, elégedett azzal is, hogy ilyen észrevétlen múlik el ifjúsága. Jugiri levelei – a fiú olyankor írt, amikor el-elfogta a sóvárgás, és könnyíteni akart a szívén – éppen olyan szenvedélyesek voltak, akár elválásuk első napján. De vajon igazán így érez-e a fiú? Némelykor közel állt hozzá, hogy kételkedjék benne, és ha lett volna más udvarlója, aki hódolatának kézzelfoghatóbb bizonyítékát adja, bizony könnyen feltételezi, hogy Jugiri vallomásaiban nincs egy szemernyi őszinteség sem. Tapasztalatlan lány azonban nem kételkedhet – a kételkedés olyan nők kiváltsága, akik számára a szerelem megszokott időtöltés csupán. Jugiri levelei minden gondolatát betöltötték, és újra meg újra elolvasta őket.

To no Csudzsónak hamarosan tudomására jutott, hogy Nakacukasza herceg felajánlotta lánya kezét Jugirinak, és hogy ez a gondolat Gendzsinél kedvező fogadtatásra talált. Félrehívta Kumoit, és látható izgalommal beszámolt neki a hírről.

– Attól tartok, ez annyit jelent, hogy az ifjú ember engedett – szólt. – Kétségtelen, hogy Gendzsi megsértődött, mert mindjárt kezdetben nem fogadtam el Jugirit, és most mindenáron meg akarja mutatni, hogy már késő változtatni szándékomon. A te kedvedért hajlandó lennék bármennyire megalázkodni előtte, de félek, nevetségessé tesszük magunkat.

Szemébe könnyek gyűltek, mialatt beszélt. Kumóit ez zavarba hozta, mert még sosem látta sírni: fejét félre fordította, s így elrejtette saját csendben hulló könnyeit is. To no Csudzso nem tudta, mitévő legyen. Elviselhetetlen volt számára lánya szenvedése. Hirtelen elszánta magát, hogy végső kétségbeesésében Gendzsihez fordul. Menekülve kirohant a szobából.

A zajra Kumoi visszafordult, majd az ablakhoz lépett, és apja után bámult. Ugyan mit gondolt volna kedvese, mit tett volna, ha most látja apjának furcsán elkésett könnyeit? Bizonyosra vette, hogy Jugiri nem ilyennek képzeli a zsarnokot, aki közéjük állt.

Ebben a pillanatban beállított egy küldönc. Levél Jugiritól! Kumoinak az volt az első gondolata, hogy a fiú bizonyára most közli, eljegyezte Nakacukasza herceg lányát. Egy darabig nem is merte felbontani a levelet. Mikor végre elszánta magát, láthatta, hogy a levél hangja éppolyan szenvedélyes, mint azelőtt. Jugiri költeménye így szólt: „A hűtlenség, mit egykor bűnnek tartottak, ma egész földünkön uralkodik, s ha az ember szíve csupán egy óra hosszat állhatatos marad, félkegyelműnek tartják." Jugiri levelében sehol egyetlen célzás nem volt olyan szándékra, amelyről apja beszélt, de minél többet gondolt rá, maga annál inkább meggyőződött róla, hogy a híresztelés nem lehet alaptalan. „Szinte látom, hogy te, aki annyit szónokolsz a rendíthetetlen hűségről, nemsokára az új útra, a hitszegés útjára térsz." Jugirinak sejtelme sem volt, mit jelentsen ez a mondat, és órákon át eredménytelenül tépelődött rajta.

ÖTÖDIK FEJEZET

Fudzsi no Uraba

Jugiri nagyon szerette a kis akasi hercegnőt, de az új palotában lezajló események iránt semmi érdeklődést nem mutatott. Nemrég ugyanis meghallotta, hogy a „kapu őrzőjét"* kimerítette a nem vártan hosszúra nyúlt éberség, és már-már

úgy látszik, hogy összeomlik. Jugiri érzékenységét sértette a régi visszautasítás, ezért jobban szerette volna, ha a másik oldalról teszik meg az első lépést. Bár sokszor tervezte, hogy közeledik nagybátyjához, de valahányszor sor kerülhetett volna rá, úgy érezte, csak akkor lesz képes erre, ha Csudzso vele szemben tanúsított magatartásából valamiképp kitűnne, hogy a sokat emlegetett fordulat valóban bekövetkezett.

Kumoi viszont meg volt győződve róla, hogy hamarosan kihirdetik Jugiri eljegyzését Nakacukasza lányával, ezért mindent megtett, hogy száműzze szívéből hűtlen kedvese emlékét. Valójában tehát szabad volt az út, de különböző félreértések következtében mindkét részről lehetetlenné vált a közeledés. Apjának rossz helyütt alkalmazott makacssága idézte elő ezt a helyzetet, ámde az most már hajlandó lett volna bármi megegyezésre. Az volt a legfontosabb, hogy bármi megalázkodás árán megelőzzék Nakacukasza herceg határozott és végleges ajánlatát, mert ez szemlátomást még nem történt meg. A történtek után nagyon nehéz lett volna a lány számára akár csak nagyjából is elfogadható házastársat találni, ugyanis a család minden óvatossága ellenére közismertté vált Kumoi és Jugiri régi barátsága. Bármilyen ártatlan volt is kapcsolatuk, a lányra valamiképp mégis bélyeget nyomott. To no Csudzso világosan látta azt is, hogyha most nekifog mást keresni férjül Kumoinak, ez neki és a lánynak is nagyobb megaláztatást jelentene, mintha most nyomban beadja a derekát. El is határozta, hogy közvetlenül Jugirihoz fordul. Azelőtt is találkoztak alkalmilag, és szemre igen jó viszonyban voltak, de úgy érezte, hogy nehéz lesz egyenesen rátérni erre a tárgyra. Ha Jugirit kifejezetten ezzel a célzattal magához kéreti, az túlságosan nagy feltűnést kelt, de ekkora behódolásra még mostani hangulatában sem tudta elszánni magát. A körülmények folytán azonban végül is megfelelő alkalom kínálkozott.

A harmadik hónap huszadik napján, anyja halálának évfordulóján, emlékünnepet tartottak a Gjokurakudzsiban.* Az ünnepre egy sereg herceg és nemesember gyűlt össze, s megjelent Jugiri is: immár felnőtt férfi volt, s pompásan kiöltözött az alkalomra. Bizony semmi kivetnivaló nem akadt rajta. To no

Csudzso jelenléte – mert természetesen ő vezette az ünnepi szertartást – mindig is nyomasztóan hatott Jugirira, de igen tartózkodó és óvatos magatartása ez alkalommal nem kerülte el nagybátyja figyelmét. Gendzsi költségére különleges felolvasást is tartottak a szent iratokból, Jugirinak pedig, mint az elhunyt unokájának, személy szerint sok mindenben intézkednie kellett.

Késő délután mindnyájan hazafelé tartottak a virágjukat hullató fák alatt, s ekkor To no Csudzso egy pillanatra megállt, hogy körülnézzen, mert a szomorú ünnepség alatt felgyülemlő emlékei teljesen hatalmukba kerítették. Jugirit is meghatotta az este szépsége, és szintén megpihent. A levegőben készülődő eső szaga érzett, és néhányan oda is kiáltottak nekik, hogy siessenek, ha nem akarnak megázni. To no Csudzso megfordult, és látta, hogy a búcsúzó nap szomorúsága Jugirit is megragadta. Szelíden meghúzta a fiú ruhájának ujját és megkérdezte:

– Mit jelentsen az, hogy egész nap szántszándékkal kerültél engem? Azt hittem, ilyen alkalommal hajlandó leszel fegyverszünetet kötni. Érzem, hogy a mai napon életem fordulópontjához értem. Öregszem, és nem engedhetem meg magamnak, hogy elveszítsem azok vonzalmát, akik köröttem felnőttek . . .

– Emlékszem – válaszolta Jugiri –, nagyanyám halála előtt arra kért, hogy ha valaha is nehézségeim lennének, elsőnek hozzád forduljak tanácsért. Szívesen meg is tettem volna, ha világosan értésemre nem adod, hogy látni sem kívánsz . . .

Beszélgetésük azonban félbeszakadt, mert hirtelen szél kerekedett, szakadó záport zúdított le, s így az egész társaság nagy sietve igyekezett hazafelé.

To no Csudzso még soha nem beszélt így hozzá. A Kumoival kapcsolatos bonyodalomra ugyan nem tett célzást, de Jugiri úgy érezte, hogy szavaival kifejezetten bátorítani akarja. Jugiri gondolatait ugyanis szüntelenül ez a dolog foglalkoztatta, és a legsemmitmondóbb megjegyzésekből is hajlandó volt célzást kiolvasni. Ezt tudta is magáról, s ezért egész éjszaka azon töprengett, mit is mondott To no Csudzso.

Pedig Jugiri éveken át tanúsított türelme végül valóban teljes diadalt aratott. Beletellett még egy kis idő, de pusztán azért, mert To no Csudzso alkalmasabb pillanatra várt, amikor teljesen és feltétel nélkül megadhatja magát.

A negyedik hónap elején, egy este, az udvarban viruló glicínia (mert még soha ilyen gazdagon nem virágzott, és a színe sem volt még soha ilyen pompás, mint ebben az évben) arra késztette To no Csudzsót, hogy zenével egybekötött lakomára hívja meg néhány barátját. Ahogy sűrűsödött a homály, és az alkonyatban világító virágok szépsége még kábítóbbá vált, To no Csudzso letört egy virágos ágat, és megkérte fiát, Kasivagit, vigye el Jugirinak, a következő üzenet kíséretében: „Nagyon örülnék, ha folytathatnánk néhány nappal ezelőtt megkezdett beszélgetésünket. Ha nincs jobb szórakozásod, gyere át, látogass meg..." A glicíniaágra rákötötte ezt a verset: „Kertemben a legérettebb színében virul a glicínia. Már csak néhány éjszakán át világít majd a sötétben."

Jugiri egy pillanatig sem kételkedhetett: ez a jel, amelyre várt. Megköszönte Kasivaginak, hogy elhozta az üzenetet, és átnyújtotta neki ezt a költeményt: „Sajnos, attól félek, hogy míg a sötétben tapogatózom, lekésem az órát, amikor a telt színű virágok szétsugározzák pompájukat az éjszakába."

– Szégyenlem magam, hogy csak ilyen vers tellett tőlem – szólt Kasivagihoz. – Kérlek, javíts rajta, amennyit csak tudsz.

– Nem jönnél mindjárt velem? – kérdezte Kasivagi.

– Nem – válaszolta Jugiri határozottan. – Kísérőim csak terhedre lennének. – Azzal elküldte Kasivagit.

Gendzsi tanúja volt a jelenetnek. Most a költeményt is elolvasta, és így szólt Jugirihoz:

– Valóban mindent megkaptál, amit csak kívánhattál. Nos, örülök, hogy itt tartunk. A legutóbb lezajlott események bizonyára rádöbbentették, milyen sokszor rosszul bánt anyjával, és a mostani engedékenységét engesztelésnek szánja...

Jugirit bántotta ez a bizalmaskodó és fölényes hang.

– Nem hiszem, hogy meghívása bármi rendkívülit jelentsen – válaszolta elpirulva. – A glicínia virágzik, és zenélni szeretnének. Egészen természetes, hogy meghív...

– Nos, mindenképp fontos számára, hogy megjelenj, mert különben nem Kasivagit küldte volna el meghívásával. Helyes lenne, ha nyomban indulnál.

Ha valaki történetesen figyelte volna Jugirit, bizonyára úgy látja, hogy egykedvűen, gépiesen engedelmeskedik. Pedig izgalomtól akadozott a szívverése, és olyan várakozás feszült benne, hogy majd elájult.

– Várj egy kicsit! – kiáltotta Gendzsi. – Az a sötét köpeny nem lesz jó az alkalomra. Míg ifjú senkiházi voltál, és nem vettél részt az államtanács ülésein, addig megtette. De most már valami különb öltözék illet... Hadd kölcsönözzek a magaméból...

Egyik szolgáját elküldte a ruhatárba, és csakhamar egész halom pompás udvari ruhát tett le Jugiri elé. Az kiválasztott egyet, és magával vitte a szobájába. Mire összekészülődött, a félhomály már sötétséggé sűrűsödött. Sietve tette meg az utat nagybátyjához, és éppen abban a pillanatban lépett be, amikor To no Csudzso magában már bánatosan megállapította, hogy nem is számíthat rá. Hét-nyolc fiatalember, élükön Kasivagival, bevezette Jugirit. To no Csudzso díszhelyet tartott fenn számára. Jómaga ebben a pillanatban éppen nem volt a szobában: kiment, hogy udvari kalapját kicserélje kényelmesebb fejfedőre. Felesége és néhány ifjú komorna segédkezett neki.

– Feltétlenül vessetek egy pillantást új vendégünkre – jegyezte meg. – Láttam, amint az előbb megérkezett. Valóban igen előkelő külsejű fiatalember lett belőle, és pompásan öltözködik. Úgy látom, markánsabb és határozottabb jellem, mint az apja. Gendzsi persze mindig kiváló társaságbeli ember: kedélyes, varázsos lénye egészen magával ragadja az embert, és máris valószerűtlennek érzi a hétköznapok bajait, nehézségeit. A közügyekben azonban nem elég komoly, nem elég megfontolt... Ámbár meglehet, hogy ez a hiba erénynek számít... Fia azonban nem örökölte hibáit. Úgy hallom, tudósabb, mint az apja, és roppant komoly, kitartó természet...

To no Csudzso most visszatért vendégeihez, majd a szokásos udvarias üdvözlés után így szólt Jugirihoz:

– Akkor kellett volna jönnöd, amikor a legszebb volt a tavaszi virágzás. Az idén bámulatos látványban volt részünk... Minden elképzelhető színben gyönyörködhettünk. De rosszul bánt velünk a tavasz, mert még egyszer sem tartózkodott nálunk ilyen rövid ideig. Vigasztalásunkra már csak ezek a csodálatos, szinte nyáriasan pompázó virágok maradtak. Jómagam nagy gyönyörűségemet lelem bennük, és remélem, hogy színük ma éjszaka számodra is jelent valami különöset...*

To no Csudzso bátorítóan mosolygott. Már feljött a hold, és miután fényénél elgyönyörködtek a glicíniában – már amennyit láthattak belőle –, újból leültek és zenéltek, iszogattak. To no Csudzso látta, hogy Jugiri elfogódottságának eloszlatására a baráti biztatás nem elegendő, hanem erőteljesebb bátorításra van szüksége, ezért megjátszotta a jócskán becsípett ember szerepét, és váltig ivásra nógatta Jugirit is. Ő azonban elhatározta, hogy megőrzi teljes józanságát, és újra meg újra visszautasította a kínálást.

– Hallom – mondta To no Csudzso –, olyan tudós leszel, amilyet napjainkban már bizony nem látni. Talán azért is viselkedsz ilyen hűvösen régi barátaiddal, mert azok nem dicsekedhetnek ekkora hírnévvel. De gondolom, hogy még a te tudós könyveidben is sok szó esik „családi látogatásokról", és van valaki...* márpedig ő igen kedves a te elveidet valló emberek előtt... s ez a bölcs ilyen kis szabályokra alapította tanítását. Erről jómagad bizonyára többet tudsz, mint én, tehát valószínűleg valami különös okod lehet rá, hogy ennyire kerülöd nagybátyád házát...

Csudzso panasza egész természetesen olvadt bele a zene és a bor által kiváltott érzelmes megnyilatkozások áradatába.

– Ugyan – válaszolta Jugiri –, ha semmi egyéb nem fűzne hozzád, mint anyám és nagyanyám emléke, már az is elegendő lenne számomra, hogy utolsó leheletemig szolgáljak neked. És el sem tudom képzelni, mivel szolgálhattam rá erre a szemrehányásra. Te voltál az, aki értésemre adtad, hogy engem itt nem látnak szívesen...

To no Csudzso hallgatott, de amint kellő alkalom kínálkozott, elénekelte a régi dalt: „Ha úgy kitárod szívedet..."*

Ezalatt Kasivagi, nyilván apja utasítására, letört egy glicíniaágat – a legsötétebb virágút és a leghosszabbat, amit csak talált –, és a vendég boros serlege köré fonta. Jugiri szerényen szabadkozott, mire To no Csudzso elmondta ezt a költeményt:

– Rokoni kötelékünk jelképe e virág, s juttassa eszedbe: addig vártam,* míg mélyebben nem csüngött, mint a fenyő ága, s most végre megalázom büszkeségemet.

Jugiri felemelte a boros serleget, könnyedén meghajolt, és így válaszolt:

– Különös: annyi harmatos tavaszon magányra voltam ítélve, míg csak el nem jött ez az évszak, amikor nekem nyílt e virág.

Azzal átadta a serleget Kasivaginak, majd kézről kézre járt a pohár, s mindenki igyekezett jól szerepelni egy-egy költeménnyel. De ilyen dáridózás közepette nem születhetett semmi jó vers, s bizony az elszavalt költemények még döcögősebbek voltak, mint amelyeket már elmondtam.

Még csak a hetedik nap volt újhold után, és a tó csendes tükre fölött ritkás ködfátyol lebegett. A fáknak még nem volt dús nyári lombjuk, és bőven akadt még csupasz, levéltelen ág: ezeken most elomlott a glicínia dús fürtű virága, mely nyáron már belevész a sűrű lombba.

Kobai, akinek hangját ilyen alkalmakkor mindenki hallani kívánta, elbűvölően elénekelte a *Nádsövény dalát*.*

– Ugyan már – szakította félbe To no Csudzso. – Itt senki sem tördelte ki a sövényt!

És mikor Kobai az ismétlődő sorhoz ért, To no Csudzso túlharsogta:

– „Köszöntünk ez ódon házban!"*

Mindenkiből nyomtalanul eltűnt minden elfogódottság, és harsány dalolás, nagy vidámság közepette késő éjszakáig együtt maradt a társaság. Végre Jugiri elérkezettnek látta az időt, hogy a maga részéről jelt adjon az indulásra. Jóval becsípettebbnek igyekezett látszani, mint valójában volt, és így szólt To no Csudzsóhoz:

– Attól tartok, hogy egészen hasznavehetetlenné váltam.

Megengednéd, hogy itt aludjam? Forog velem a világ. Azt hiszem, ha útra kelnék is, aligha érnék haza baj nélkül.

– Kasivagi! – kiáltotta To no Csudzso. – Vettess ágyat Jugirinak! Magam gondoskodnék róla, de máris jóval többet ittam, mint az én koromban megengedhető, ezért meg is kérlek benneteket, folytassátok a hangversenyt nélkülem.

Így szólt, s azzal egyenesen a szobájába ment.

– Mindent tudok – fordult Kasivagi Jugirihoz. – „Eljöttél, hogy lásd a virágot, és ott is maradj mellette." Mindent megteszek érdekedben, de nem biztos, hogy olyan könnyen megy, mint gondolod.

– Hidd el, nem pillanatnyi esztelen szeszély ez tőlem – válaszolta Jugiri. – Nem úgy nevezik-e a fenyőt, hogy a „virág szerelmese", és „nem várakozik-e mégis egész éveken át kitartóan, míg csak el nem jön a virágzás ideje"? Vezess hozzá . . .

Kasivagi nem volt biztos benne, hogy apja ezt kívánta elérni, és nemigen volt kedve ekkora felelősséget magára vállalni, de csodálója volt Jugirinak, és mindig is remélte, hogy végül így fordul a dolog. Így tehát nem sokat habozott, hanem megmutatta az utat húga szobája felé . . .

Másnap volt Buddha meghintésének ünnepe.* A szent képmást vivő papok egy kissé megkésve érkeztek, így már este lett, mikor a Gendzsi háza népéből küldött kislányok beállítottak, és hozták a hálaadó áldozatokat és alamizsnákat. A szertartásnak ezt a részét éppen úgy tartották meg Gendzsi palotájában, akár az udvarnál, az ünnepnap esti fogadáson pedig több látogató fordult meg Gendzsinél, mint a császárnál. Így aztán a képmás őrzésével megbízott papok – pedig a császár előtt jól megállták a helyüket – most, a második alkalommal, a sokkal élesebb szemű társaság előtt, szemlátomást kissé bizonytalankodtak.

Mindezek az események azonban Jugirit a legkevésbé sem érdekelték: már jókor reggel felöltötte legszebb ruháját, és elrohant To no Csudzso házába. Az új palotában sok olyan ifjabb udvarhölgy akadt, akik ugyan nem voltak szerelmesek Jugiriba, de nagy érdeklődéssel figyelték minden lépését, s most bizony nemigen örültek neki, hogy véget ért hosszúra nyúlt legénykedése.

Beteljesült a két fiatal évek hosszú során át felgyülemlett vágyakozása, mégpedig úgy, ahogy a legmerészebb álmukban sem remélték: a két ifjú teremtés egyesülése olyan volt, akár a fonott kosár, mely egy cseppnyi vizet nem enged át.* To no Csudzso is, ahogy egyre jobban megismerte Jugirit, mindinkább megszerette, és elhalmozta figyelmességével. Ámde maradt még benne tüske amiatt, hogy ilyen megalázó módon be kellett adnia a derekát. Ugyanakkor viszont roppant tisztelte Jugirit azért a szívósságáért és céltudatosságáért, amelynek az utóbbi évek során, minden elképzelhető elijesztés ellenére, tanújelét adta, és egyáltalán nem neheztelt a fiúra. Azért akadt To no Csudzso házában, aki ellenszenvet táplált a fiúval szemben. Kumoi kétségtelenül csinosabb és minden tekintetben vonzóbb volt, mint nénje, Csudzso úrhölgy; ő és a pártján álló udvarhölgyek egy ideje féltékenykedtek Kumoira. Ez a széthúzás éppen elég volt ahhoz, hogy Jugiri ne érezze magát teljesen gondtalannak. Viszont Kumoi anyja* és sokan mások boldogan vették hírét az eljegyzésnek.

Az akasi hercegnő beköltözését a trónörökös palotájába a negyedik hónap huszadik napjára tűzték ki. Muraszakinak az volt az óhaja, hogy még ezt megelőzően ellátogat a felséges istenség szülőhelyére.* A házban lakó többi hölgy szívesen elkísérte volna, de Muraszaki nem kívánt ilyen népes és vegyes kísérettel menni, és csupán a saját udvarhölgyeit és szolgáloit vitte magával. Még így is húsz kocsi telt meg velük, de igyekeztek minél kevesebb feltűnést kelteni, és csupán néhány fullajtárt jelöltek ki. Az ünnepnapon* már jókor reggel meglátogatták a szentélyt, s így Muraszaki időben visszatért: az ünnepi menetet már a szokásos módon, az emelvényről nézhette végig. Volt nagy tolongás, lökdösődés, mert a fullajtárok és lovászok, ki-ki a maga úrnőjének fogatára gondolva, jó helyet akartak biztosítani. De mihelyt Muraszaki hintója megjelent, mindenki tisztelettel félreállt, hogy előre engedje a her-

cegnőt. Gendzsi már ott várakozott az emelvényen, és óhatatlanul eszébe jutott, hogyan is történt, amikor régen, az egyik kamói ünnepen, olyan kínos civakodás tört ki a kocsik helyezkedése miatt.

– Örülök, hogy baj nélkül átjutottál a tömegen – mondta. – Ilyen alkalmakat az ember ritkán úszhat meg, anélkül hogy neheztelést ne váltson ki valamivel. Mindig félő, hogy a pillanatnyilag legünnepeltebb társaságbeli hölgy visszaél hatalmával, és könyörtelenül elsöpör mindenkit, aki útjában áll. Jugiri anyja egyáltalán nem volt pöffeszkedő, és mégis az okozta halálát, hogy éppen az egyik kamói ünnepen megengedte szolgáinak, hogy orcátlanul viselkedjenek, és ezzel kihívta maga ellen valaki haragját. A mostani császárnőnk anyját érte akkor sérelem. Különös, hogy lánya a legmagasabb polcra jutott, ahová nő egyáltalán kerülhet, szegény Aoi fia pedig csak most kezd előbbre jutni, és csupán egészen szerény keretek közt. Az ember sose feledje, hogy ezen a világon mennyire bizonytalan minden. Semmi okom nincs feltételezni, hogy dolgaim most már halálomig simán folynak. Ha túlélsz engem, könnyen meglehet, hogy igen veszélyes helyzetbe kerülsz . . .

Néhány herceg és nemesúr összegyűlt Muraszaki emelvénye közelében, hogy hódulatuknak kifejezést adjanak. Gendzsi csatlakozott hozzájuk. A császári testőrséget ma Kasivagi képviselte.* Reggel apja házában gyülekeztek azok a nemesek, akik most kísérték.

Koremicu lánya – emlékszünk, hogy a császári hálóterem mellett töltött be tisztséget – szintén jelen volt, mint hivatalának képviselője. Ekkortájt óriási sikere volt az udvarnál, és hintóját most is hódolóinak akkora serege követte, akár a Palota bármely más hölgyének, a trónörökös udvartartásának vagy a hatodik kerületnek* kocsiját. A hölgynél tisztelgő urak közt volt Jugiri is. Valamikor udvarolt is neki, habár elég tartózkodóan, ámde az a váratlan hír, hogy Jugiri eljegyezte magát egy előkelő házból származó lánnyal, érzékenyebben érintette a hölgyet, mintsem jómaga gondolta volna.

„Ha más napon nem is, de ma, hogy e koszorú övezi homlokod, bizonyára eszedbe jut régi találkozásunk." Így hangzott a költemény, amelyet Jugiri benyújtott a hintóba. A hölgy körül ott tolongtak csodálói, s ez elvonta figyelmét, de mégis megindultságot érzett, hogy a fiú ilyen pillanatban megemlékezik róla. A kocsiban ülve ugyan nem találni alkalmas helyet az írásra, a hölgy mégis ezzel a költeménnyel válaszolt: „Hogy a »mályván« »találkozást« kell érteni, ezt a tudósok döntik el. Aki szedi a virágot, nem tud erről, de az sem tudja, aki díszül homloka köré fonja."* A hölgy nem gondolta komolyan, amit írt, de Jugiri elutasításnak érezte, és visszavonult, ámbár kissé meglepte, hogy mostani boldogságában bárki nő válasza jelenthet számára valamit.

Ha a trónörökös felesége még gyermek volt csupán, az volt a szokás, hogy anyja vagy gyámja kísérte el az udvarhoz. Muraszaki az akasi hercegnőt még piciny korában örökbe fogadta, ezért, a szokásokhoz híven, neki kellett volna elkísérnie a keleti palotába. Gendzsi azonban nem hagyta jóvá a tervet, mivel az annyit jelentett volna, hogy Muraszaki egyhuzamban és sokáig távol lenne hazulról. Ez kitűnő alkalomnak látszott arra, hogy a kislányt igazi anyja, az akasi úrhölgy gondjaira bízzák. Muraszaki már régebben is úgy érezte, hogy a kislány elszakítása anyjától – habár társadalmi szempontból a gyermek javát szolgálja – nagyon is embertelen, éppen ezért csupán átmeneti intézkedés lehet. A kis hercegnő most már abban a korban volt, hogy fel tudta fogni a saját helyzetét, s bizony egyre elégedetlenebb lett vele. Nem is akarták útját állni, hogy anya és lánya összekerüljenek, hiszen ez mindkettőjük számára nagy boldogságot ígért. Muraszaki tehát a maga jószántából így szólt Gendzsihez:

– Nem lehetne megoldani, hogy az akasi hölgy kísérje el a gyermeket a keleti palotába? A kislánynak még sok gondozásra van szüksége, márpedig úgyszólván mindegyik udvarhölgye túlságosan fiatal erre a feladatra. Persze ott vannak a dajkái, s azok meg is tesznek mindent, amit csak tudnak. De akadnak olyan dolgok, amelyekben a magukfajta embertől nem is várhatjuk, hogy döntsenek. Ha én felügyelnék rá, nem tudnék folyton készenlétben állni. Jobban szeretném, ha lenne valakije, aki teljesen neki szentelhetné magát . . .

Milyen megnyugtató, hogy ilyen józanul fogja fel a dolgot! A döntésről Gendzsi sietve értesítette a lányka anyját. Megindító volt az akasi hölgy boldogsága. A hölgynek csupán az az aggodalma volt, hogy kirí majd a lánya szolgálatára kiszemelt sok-sok ifjú, ragyogó teremtés közül; sürgősen fel is akarta frissíteni ruhatárát.

Az akasi hölgy anyja, az öreg remete felesége, nagy megkönnyebbüléssel hallotta, hogy a kislány jövőjét véglegesen megalapozták, és ettől kezdve, sok baja és betegsége ellenére, kétségbeesetten ragaszkodott az élethez, abban a reményben, hogy mielőtt még sírba szállna, viszontláthatja unokáját. Sajnos, nagyon távol lakott az udvartól, és végül már szomorúan azon töprengett, vajon sor kerül-e valaha is erre a találkozásra.

A bemutatás estéjén Muraszaki kísérte el a gyermeket gyaloghintóban, mely mindkettőjüket a Keleti Palotába szállította. Az akasi hölgy megtehette, hogy gyalogszerrel kövesse őket, s ő szíves örömest meg is teszi. Attól tartott azonban, hogy jelenléte lerontja a hercegnő bevonulásának hatását, ezért erre az időre elvonult a saját lakosztályába, ahol, mint sejthetjük, fölöslegesnek és elveszettnek érezte magát. A bemutatási szertartást, Gendzsi kívánságára, csaknem teljesen a nyilvánosság kizárásával rendezték meg. De az ilyen ünnep mindenképp pompával jár, ez pedig szükségképpen feltűnést kelt. Mialatt Muraszaki beöltöztette a kis hercegnőt abba a díszbe, amelyet a fárasztó szertartás előírt, nem tudta magába fojtani vágyát, hogy bárcsak valóban az övé lenne ez a bűbájos gyermek. Ugyanez járt Gendzsi és Jugiri eszében is: ha Muraszakinak lenne gyermeke, ő lenne a földön a legboldogabb és legszerencsésebb asszony!

Három nap múlva elhagyta a Palotát, és ahogy kifelé tartott, találkozott a kislány anyjával: jött, hogy átvegye a felügyeletet. Beszélgetésbe elegyedtek, és Muraszaki ezt mondta:

– Mikor a kis hercegnőt elnéztem abban a felnőttnek való ruhában, eszembe jutott, milyen régen volt, hogy hozzánk költöztél. Mivel hosszú éveken át szomszédok voltunk, azt hiszem, most már kissé jobban meg kellene ismerkednünk . . .

A beszélgetés nem egykönnyen indult meg, de Muraszaki magatartása olyan nyilvánvalóan jóindulatú és rokonszenvet keltő volt, hogy a két asszony csakhamar barátságot kötött. Maga Muraszaki annyira vonzónak érezte a másik viselkedését és beszédmódját, hogy teljesen megértette Gendzsinek iránta érzett vonzalmát. Az akasi hölgy viszont elragadtatással szemlélte Muraszaki nemes magatartását és makulátlan szépségét. Egészen természetesnek találta, hogy minden asszony közül, akit Gendzsi valaha is kegyébe fogadott, vitathatatlanul mindig Muraszakit illette meg az első hely. Sőt, ebben a percben azt gondolta, megtiszteltetés számára, hogy mint Gendzsi vonzalmának legszerényebb részese, Muraszaki mellett foglalhat helyet – olyan megbecsülés ez, amelyre büszke lehet.

Muraszaki visszatérése nagy pompával, igen ünnepélyesen zajlott le. Engedélyt kapott, hogy gyaloghintón távozzék, pedig ez olyan kiváltság, ami csak a császár feleségét illeti meg. Az akasi hölgy szemmel kísérte Muraszaki elvonulását, és ismét fájdalommal döbbent rá a maga alsóbbrendűségére.

Elnézte kedves gyermekét: ott várt rá egy játékbaba nyugodt, kecses testtartásával – s ez több volt, mint amennyit el tudott viselni, és minthogy a fájdalom és az öröm külső jelei nagyon hasonlítanak egymáshoz, aki látta, nem tudta volna megállapítani, hogy az akasi hölgy szeméből patakzó könnyek a legtisztább és leggyengédebb boldogságból fakadnak. Éveken át úgy tetszett, hogy a sors teljesen ellene fordult, és most már arra lesz ítélve, hogy mind mélyebb szomorúságba és magányba merüljön. De most valahogy kiderült az ég feje fölött, és valahányszor eszébe jutott jámbor apja, aki annyit imádkozott, és annyi felajánlást tett, csak arra gondolhatott, hogy a szumijosi istenség egyengette el végül életének útját.

Muraszaki a kis hercegnőt olyan gondosan nevelte, hogy csak egészen kevés irányításra volt szüksége. Szépsége és szeretetre méltó természete egy csapásra megnyerte a keleti palota minden lakóját, nem utolsósorban magát a trónörököst is, mert ez ugyan gyermek volt még, de észre kellett vennie, hogy ez a kislány más, mint bármelyik kis pajtása, akit a sors eddig út-

jába sodort. Azok, akiknek tervét keresztülhúzta a kis hercegnő megérkezése, igyekeztek őfelsége jelenlétében kicsinylőleg nyilatkozni a gyermek anyjáról, és képmutató részvéttel mondogatták, mekkora hátrány lesz a lány számára, ha az udvarban állandóan ez a semmitmondó asszony lesz mellette. De minden megjegyzésük hatástalan maradt. A kislánynak roppant élénk észjárása volt, és csakhamar kiderült, hogy jó adag önállóság és akaraterő is rejlik benne. Most már minden szeszélyét kielégítették, és mivel sok udvarhölgyének jócskán akadt bámulója az udvarnál élő igen előkelő ifjú nemesek között, a kislány lakosztálya káprázatos ünnepek és fogadások színterévé vált. Az akasi hölgynek – miután rendbe tette a hercegnő ruhatárát, és intézkedett a háztartás dolgaiban – minden gondja az volt, hogy lányának udvarhölgyei az ünnepeken mindig kellő díszben jelenjenek meg. Muraszaki időnként szerét ejtette és meglátogatta őket, s örömmel tapasztalta, hogy az akasi hölgy magatartásában már nyoma sincs bizalmatlanságnak vagy hűvösségnek, ami találkozásukat eddig lehetetlenné tette.

Gendzsi mindig is úgy érezte, hogy jómaga nem ér meg magas kort, ezért igen boldog volt, amikor látta, hogy sikerült úgy gondoskodnia lányáról, hogy boldogságát is megalapozhatta. Ráadásul most Jugiri is biztosan állt a lábán – pedig az állandó nyugtalanság és levertség a fiú kiváló jellembeli tulajdonságait egy időben úgyszólván teljesen gátolta. Gendzsi ebben az időben valóban úgy látta, hogy szerencsésen túljutott élete legnagyobb nehézségein, s talán még azt is megérheti, hogy most már élete végéig elkerülik a nagyobb sorscsapások. Ha most meg kellene halnia, egyedül Muraszaki miatt lenne gondja. Viszont mindaddig, míg Akikonomu megőrzi befolyását, nagyobb baj nem érheti Muraszakit, hiszen a császárnő mindig is második anyját látta benne. Ráadásul Muraszaki mostohaanyja az eljövendő császárnőnek, így még akkor is jelentékeny helyet töltene be az udvarnál, ha Akikonomu meg találna halni vagy visszavonulna.

Néha-néha aggodalom fogta el a hulló virágok faluja hölgyének sorsa miatt. Szegénykének igazán nem volt vidám élete,

de pillanatnyilag még ott volt Jugiri, és gondja volt rá. Mindent egybevetve, Gendzsi nem is emlékezett olyan időre, amikor a dolgai ennyire megnyugtatóan állottak volna.

A következő évben készült betölteni negyvenedik évét. Hallotta, hogy az udvarnál, de az egész birodalomban is, nagy előkészületek folynak az esemény megünneplésére. Már ennek az évnek őszén kinyilvánították, hogy rangban egyenlő a császári apával, és hűbéri meg hitbizományi birtokai ennek megfelelően gyarapodtak. Hatalma már régóta feltétlen és teljes volt, s így ezek a változások nagyobb előnyöket már nem jelentettek. Sőt, bizonyos tekintetben kényelmetlenséget okoztak, mert ilyen nagy tisztséggel járó külsőségeket nem lehetett elhanyagolni, s ezért új rangjának megfelelően igen nagy udvartartással terhelték meg: megjelenése persze káprázató volt, de annyira körülményessé vált a Palotában való jövés-menése, hogy a császárt már nem láthatta olyan gyakran, mint szerette volna.

Rjozen még most is szenvedett attól, hogy méltóságát jogtalanul viseli, és bármely pillanatban kész lett volna lemondani a trónról, ha Gendzsi ellene nem szegül. Ugyanis azt hangoztatta, hogy a közhangulatra szörnyű hatással lenne, ha kitudódnék, hogy a jogos utódláson csorba esett.

To no Csudzso természetesen a Gendzsi után megürült posztra került, Jugiriból pedig végre palotai tanácsos lett. Azon a napon, amikor az újonnan kinevezett tisztviselők az udvarba mentek, hogy méltóságukba beiktassák őket, To no Csudzsót valósággal meghökkentette, milyen előnyössé vált Jugiri magatartása és megjelenése. Most érezte először, hogy Kumoi végül is sokkal jobban járt ezzel a fiatalemberrel, aki odaadó rabszolgája és védelmezője lett, mintha a Palotába kerül, mert ott bizonnyal a legjobb esetben is csak azt remélhette volna, hogy egy-egy pillanatra sikerül felkeltenie a császár érdeklődését.

Jugirinak új állásában tágasabb lakásra volt szüksége, mint amilyent apja palotájában kaphatott, ezért előléptetése után hamarosan átköltözött nagyanyja házába, a harmadik kerületbe. A ház kissé elhanyagolt állapotban volt, de hamarosan

rendbe hozták, s a hercegnő régi szobáit átalakították, hogy megfeleljenek az ifjú házaspár igényeinek. A ház mindkettőjük számára tele volt régi, szívmelengető emlékekkel. Vékonyka csemetékre, friss ültetésű fácskákra emlékeztek, s most terebélyes fákból álló árnyas ligetet láttak, s ott húzódott egy ágyás miszkantusz, amelyet még az öreg hercegnő ültetett, de ma már olyan sűrűn burjánzott, hogy kénytelenek voltak megritkítani és lenyesni, különben elveszi a napot a környező virágoktól. A vizes árkot ki kellett tisztítani, s amint beültették friss vízinövényekkel, nagyon csinos látványt nyújtott.

Egy szép őszi estén az ifjú pár ott állt a víz mellett: gyermekkorukról beszélgettek és a szerencsésen átvészelt megpróbáltatásokról. Kumoinak a sok kedves emlék mellett eszébe jutott némely apró esemény, amit akkoriban jelentéktelennek érzett, de most zavart érzett miattuk, nagyanyja öreg szolgálóinak jelenlétében. Az öregasszonyok ugyanis itt voltak: örömmel ragadták meg az alkalmat, hogy visszatérhetnek régi helyükre.

Jugiri a vízbe bámult, és elmondta ezt a költeményt:

– Titkok őrzője, egyedül te mondhatod meg, hová szállt a lelke, de te nem szólalsz meg, ó, házunk sziklából táplálkozó forrása!

Mire Kumoi így válaszolt:

– Ó, kis forrás! Annak árnyéka, ki eltávozott, nem hull már vizedre, míg hullámaid csendesen és mit sem bánva sietnek céljuk felé.

Ekkor történt, hogy To no Csudzso, aki hazatérőben volt a Palotából, az őszi lombok szépségétől csábítva betért hozzájuk a kertbe. A ház ismét megtelt élettel, elevenséggel, és éppen olyannak tetszett (gondolta To no Csudzso), mint szülei életében, azokon a régi őszi napokon. Ahogy egyik ismerős zugból a másikba vándorolt, furcsa megindultsággal állapította meg, hogy akiket nemrég még egészen gyermeknek látott, tekintélyes urai és birtokosai annak a háznak, ahol egykor maga is szülői fegyelmezés alatt állt. Szemlátomást Jugirit is zavarta kissé ez a helyzet: valahányszor utasításokat adott, elpirult és furcsa zavart érzett. Milyen szép, összeillő pár! – gondolta To no Csudzso. Kumoi ugyan nem volt különös szépség, de Jugiri olyan kecses és szép testalkatú, akihez foghatót alig látott. Csudzso rápillantott néhány, írásgyakorlattal megtöltött papírlapra, és meglátta a forrásról szóló költeményt, amelyet a fiatal pár az imént írt. Mélyen meghatódva ezt mondta:

– Nekem is az a szívem vágya, hogy szóljak e meghitt kis patak szellemének, de olyasvalaki érdekében, aki a sír szélén áll . . .*

Azzal felkapta az ecsetet, és megírta ezt a költeményt: „Bizony rég kiszáradhatott az öreg fa, mert csemetéinek zöld gyökerei már átszövik az árnyas földet." Az öreg hercegnő néhány idős szolgaasszonya ott üldögélt a közelben, és rekedt károgással rejtélyes történeteket mesélgettek hajdani csodákról. Közöttük volt Jugiri öreg dajkája is. Sohasem bocsátotta meg To no Csudzsónak, hogy olyan lelketlenül viselkedett ifjú urával szemben. Hallotta Csudzso költeményét a „csemetéről", s nem bírta elfojtani méltatlankodását. Egyszeribe odamondta ezt a verset:

– Közülünk néhányan már akkor ápolták e csemetéket, amikor első levelüket hajtották, és nem az utolsó pillanatban fedezik fel, milyen kellemes árnyat vetnek a földre!

Ettől még néhány öreg hölgynek megjött a bátorsága, hogy nyilvánítsa véleményét. Maga Jugiri jót mulatott rögtönzött megnyilatkozásaikon, Kumoi azonban eléggé kínosnak érezte émelygős hízelgésüket, és örült, amikor ihletük kiapadt.

A tizedik hónap vége felé a császár kifejezte azt az óhaját, hogy felkeresi Gendzsit az új palotában. Mivel tudta, hogy a juhar lombja bűvösen szép szokott lenni ebben az évszakban, Szuzaku excsászárt is meghívta, kísérje el. Lehet, hogy valaha megesett már, de csak ritkán, hogy a császár, elődjével együtt, ellátogatott alattvalójának házába, ezért az esemény nagy feltűnést keltett az egész birodalomban. Két ilyen fenséges személy fogadása olyan eseménynek számított, mely igen nagy gondot okozott. Gendzsi is csak hosszas töprengés után kezdte meg a tüneményes előkészítő munkákat.

A vendégek a kígyó órájában* érkeztek meg. A látványosságok kezdetét a jobb és bal kéz felőli testőrség díszszemléje

jelentette: a testőrök a lovuk mellett sorakoztak, éppúgy, mint az ötödik hónapban megtartott császári lóversenyek alkalmával. Kora délután a császár átvonult a főcsarnokba. Amerre ment, a hidak pallóját, az oszlopos folyosókat drága brokátokkal borították, a kíváncsiak tekintete elől pedig vastag vászonfüggönyök védték, amelyekre díszül tájképeket festettek. A keleti tónál a társaság csónakba szállt, és a Palota halászmesterének vezetésével Gendzsi emberei bemutatót tartottak idomított kormoránjaikkal: a madarak egész sereg halacskát fogtak ki. Ez a mutatvány eredetileg nem szerepelt a programban; az utolsó pillanatban rögtönözték, hogy a főrangú vendégek addig se unatkozzanak, míg a díszszemle teréről eljutnak a főépületbe. A kertben minden dombocskát vöröslő juharfák koronáztak, de a legpompásabb színük mégis Akikonomu nyugati kertjében volt, és hogy őfelsége elhaladtában jobban élvezhesse a látványt, Akikonomu birodalmának a nagy kerttől elválasztó falát egy darabon sietve lebontották.

A két felséges vendégnek a nagy csarnokban egymás mellett készítettek ülőhelyet, Gendzsinek pedig ettől meglehetősen távol; a császár kívánságára azonban Gendzsi székét a másik kettővel egy vonalba helyezték. Ezt a bánásmódot a jelenlevők roppant hízelgőnek érezték, valójában azonban a császár sokkal többet megtett volna Gendzsiért; a fiúi tisztelet parancsa szerint alázatos tisztelgéssel térdet kellett volna hajtania előtte. A tóból kifogott halakat a bal kéz felőli testőrség ezredesének kellett felajánlania a császárnak. Közben Gendzsi solymárai egy füzérre való zsákmánnyal megtértek az északi mezőkről. Ezt a másik testőrcsapat ezredese vette át, a keleti ajtón bejött a főcsarnokba, s a lépcsőnek* ezen az oldalán, térden állva nyújtotta át a vadat – a másik oldalon pedig már ki volt rakva a hal. A császár elébe tálalandó ételek elkészítését, őfelsége parancsára, To no Csudzso irányította, a jelenlevő hercegeknek és nemeseknek pedig roppant étvágygerjesztő ételeket hordtak fel, s minden fogást egész különlegesen tálaltak.

Amikor már mindenki kedvére evett, ivott, és már leszállt az alkonyat, beszólították a zenészeket. Nem adtak szabályos hangversenyt, de az udvarból több ifjú apród bemutatott néhány vidám táncot. Szuzaku excsászárnak egyre a sok évvel ezelőtt, a Piros Levelek ünnepén bemutatott táncok jártak az eszében. Amikor felcsendült a *ga-o-on*,* To no Csudzso fiai, mind a tízen, táncra perdültek, és olyan sikert arattak, hogy a császár jutalmul átnyújtotta saját köpenyét. A köpenyt To no Csudzso vette át, miközben művészien elvégezte a *budót*.* Gendzsinek eszébe jutott az a nap, amikor To no Csudzsóval együtt járta el „A kék hullámok táncát": letépett egy szál krizantémot, és ezt a költeményt mondta Csudzsónak:

– Ahogy múlik az idő, a te színed is mélyebb lesz, akár e virágé, de emlékszel még, ugye, a napra, amidőn ruhád ujját az enyém mellett lobogtatta az őszi szél.

Igen, gondolta To no Csudzso, ők ketten akkor még valóban illettek egymáshoz. Rangban, jövő reménységben vajmi kevés különbség akadt köztük. Most azonban – s ezt is jól tudta –, ha fontos poszton áll is, népszerűségben eltörpül Gendzsi mellett.

– Nem virághoz hasonlítlak téged, ki felséges fellegek pompájában rejtőzöl, hanem csillaghoz, mely a miénknél tisztább és csendesebb légből szórja sugarát.

Ez volt To no Csudzso válasza.

Közben az esti szél borzolgatni kezdte az udvaron heverő rőt leveleket, és barna-vörös mintájú szőnyeggé szőtte őket. Itt kint néhány bájos kisfiú – mind nemesi család sarja – játékosan utánozta a felnőttek táncát. Kék és karmazsinvörös köntöst viseltek és sárga inget, sötétvörös hajtókával. Udvari kalapkájuktól eltekintve nem viseltek semmi rangjelzést. Kedvesek voltak, amint ott ugrándoztak a juharlevél-szőnyegen, melyre a lenyugvó nap most küldte utolsó sugarait.

Hivatásos zenészeket nem hívtak, hogy virtuóz darabokat adjanak elő, hanem már elég korán megkezdődött a műkedvelő muzsikálás, mégpedig a császár vezetésével, aki a Palota könyvtárából elhozatott többféle citerát. Az évszak és a napnyugta szépsége megihlette a jelenlevő urakat, mind bekérték a hangszerüket, és zenében mondták el érzelmeiket. Az *Uda no Hosi** meghitt hangját hallva Szuzaku mélyen megindult. A császárhoz fordult, és ezt a költeményt mondta:

– Ámbár számtalan esős őszön át elnéztem az erdőt, még az ember nem járta völgyekben sem láttam ilyen szineket.

Mindezt a szokott, szelíden panaszos hangján mondta.

A császár így válaszolt:

– Úgy beszélsz, mintha pusztán levelek hevernének a földön. Pedig az ősz itt brokátot szőtt belőlük, s ha ezt örökül lehetne hagyni, birtokáért vetélkedne az utokor.

Most, hogy a császár már férfivá érett, elképesztően hasonlított Gendzsire. Ugyanilyen meghökkentő volt Jugirihoz való hasonlósága. Jugiriból persze, érthető módon, hiányzott őfelsége nagy nyugalma és tiszteletet parancsoló fellépése, amit ez sokévi uralkodása folyamán megszerzett, de kétségtelen, hogy Jugirinak sokkal szebbek voltak a vonásai. Most felszólították, hogy játsszék a fuvolán. A dalra rázendítettek a lépcsők mentén sorakozó urak, köztük To no Csudzso fia, Kobai, aki már régóta híres volt szép hangjáról.

Emlékezetes esemény volt ez, melyben szemlátomást része lehetett a gondviselés különös kedvezésének is.

HATODIK FEJEZET

Vakana

(ZSENGE SARJAK)

Első rész

Szuzaku excsászár már évek óta betegeskedett, de nehéz lett volna megmondani, mi is a baja. Gendzsi palotájában történt látogatása után állapota hamarosan még rosszabbra fordult, ezért előkészületeket tett arra, hogy szerzetesrendbe lép. Már rég elvonult volna kolostorba, ha anyja, Kokiden úrhölgy – aki öreg korára is megőrizte ellentmondást nem tűrő természetét – makacsul nem ellenezte volna ezt a lépését. De ő már

nem élt, s így most az egyetlen nehézséget a családja jelentette.

Oborozukitól nem volt gyermeke, de Dzsokjoden úrhölgy négy gyermeket szült neki: egy fiút (ő volt a trónörökös) és három lányt. Volt még egy negyedik lánya is egy bizonyos Glicínia hercegnőtől, Fudzsicubo húgától. Szuzaku nagyon szerette a hercegnőt, és vitathatatlan, hogy lányuk, Njoszan hercegnő, volt a legkedvesebb gyermeke. Kokiden befolyására azonban – Kokiden volt az, aki később Oborozukit is ráerőszakolta – Szuzakunak mindig háttérbe kellett szorítania Njoszan anyját. Miután Szuzaku leköszönt a trónról, az asszony élete mind egyhangúbbá és érdektelenebbé vált, és csakhamar elsorvasztotta a bánat.

Njoszan ebben az időben – ahol most tartunk az események elbeszélésében – körülbelül tizenhárom éves lehetett. Szuzaku a nyugati hegyekben remetelak építésébe fogott, s a munka most már befejezéshez közeledett; hamarosan elzárkózhatott a négy fal közé. Most már az volt egyetlen gondja, hogy mielőtt elvonul a világtól, elrendezze kislánya jövőjét. Először is gondolnia kellett avatására, mert ezt már nem lehetett halogatni. Valahányszor Szuzaku játékot ajándékozott gyermekeinek, mindig Njoszan választhatott először, s a többiek még holmi apró csecsebecséből is csak akkor kaphattak, ha Njoszannak az éppen nem kellett. Képzelhető tehát, hogy töviről hegyire átnézte kincstárát, milyen ritka és becses holmival növelhetné a küszöbönálló ünnep fényét.

Amikor fia, a trónörökös, meghallotta, hogy Szuzaku rövidesen elhagyja a fővárost, Dzsokjoden úrhölggyel együtt eljött hozzá búcsúlátogatásra. Szuzaku sohasem rajongott Dzsokjodenért, akivel valóban pusztán politikai érdekből házasodott össze, de minthogy ő volt a jövendő uralkodó anyja, s ezért fontos személynek számított az udvarnál, Szuzaku örült, hogy számos dolgot megbeszélhet vele. Először elbeszélgetett fia jövőjéről – ezzel kapcsolatban nem voltak aggodalmai –, majd így szólt látogatóihoz:

– A lányok miatt vannak gondjaim. Fogalmam sincs, mi lesz velük. Nemegyszer láttam már, mi történik ilyenkor. Szen-

vedés rá gondolni, hogy kihasználják, hogy sértegetik majd őket. Ha úgy is mondom, hogy „őket", persze nem annyira a te gyermekeidre gondolok, hiszen te minden bizonnyal iparkodsz majd, hogy eligazítsd sorsukat. Főként Njoszan sorsa nyugtalanít. Szeretném, ha gondjaidba vennéd . . .

Nem csekély kívánság volt ez. Njoszan anyja, akit a császár sokkal jobban szeretett nála, nagyon csúnyán viselkedett vele szemben, amikor kettejük közt tetőpontján állt a versengés. Dzsokjodennek nem volt szándékában, hogy egy védtelen árván töltse ki bosszúját, de nem látta be, miért éppen tőle kívánják, hogy ilyen felelősséget vegyen magára.

Szuzaku éjjel-nappal tépelődött kedves gyermeke jövőjén. Ezalatt állapota egyre gyengült, és az év végén már nem is tudta elhagyni ágyát. Minden látogatójának külön-külön elpanaszolta tanácstalanságát: részvétet kapott is bőven, de használható tanácsot bizony nem. Gendzsi gyakran érdeklődött hogyléte iránt, sőt személyes látogatását is megígérte, de végül Jugirit küldte el maga helyett.

– Attól tartok, apád neheztel rám valamiért – mondta Szuzaku. – Jómagam mindig nagyon szerettem őt, de egyszer, amikor az ellene szövetkezett erők nagyon hatalmassá váltak, megengedtem, hogy bizonyos rendszabályt léptessenek életbe . . . Minduntalan jártak a nyakamra, és figyelmeztettek, hogy vigyázzak . . . „Egy napon meg fogja találni a módját, hogy leszámoljon veled" – mondták. „Akadt már, aki tovább is várt, de a végén bevasalta a számlát", és így tovább. De meg kell mondanom, hogy mindeddig semmi sem történt. Egyetlen esetre sem emlékszem, amikor Gendzsi csak hajszálnyit is rosszakaratú lett volna velem szemben. Természetes, hogy jelenlegi nehézségeimben is hozzá fordulnék segítségért, de tudom, milyen terhessé válik minden ember, amikor gyermekeivel hozakodik elő. Így aztán oda jutottam, hogy fűvelfával megbeszéltem a dolgot, de Gendzsinek nem szóltam, mert semmi áron nem akartam elveszíteni rokonszenvét. Most, hogy ősszel ellátogattam a palotájába, rádöbbentem, milyen szerencsétlen dolog is, hogy olyan ritkán látom. Szeretném, ha rá tudnád bírni, jöjjön el egy nap . . .

– Meggyőződésem, hogy szívesen eljön – válaszolta Jugiri. – Én persze semmit sem tudok róla, mi történt akkor köztetek. Az utóbbi időben gyakran beszélt velem államügyekről, de soha nem úgy említett téged, hogy érződött volna, valamiért neheztel rád . . .

Mialatt Jugiri beszélt, az excsászárnak újabb gondolata támadt. Mi lenne, ha lányát, aki miatt olyan nagy gondban van, e derék és megnyerő ifjú férfi gondjaira bízná?

– Hallom, hogy már önálló háztartásod van – mondta Jugirinak. – Régóta tudtam, milyen nehézségeid voltak, és nagyon sajnáltalak. Gondolom, hogy most már minden gondodbajod kielégítő módon megoldódott. De valahogy az az érzésem, a történtek alapján To do Csudzso aligha érdemelte meg, hogy a veje légy. Megvallom, hogy ebből a szempontból bizony irigykedem rá . . .

Jugiri egy pillanatra meghökkent, de aztán eszébe jutott, hogy hallott róla, milyen nagy gondban van Szuzaku egyik lánya miatt . . . De restellte elérteni a célzást, ezért csupán ezt válaszolta:

– Annyi bizonyos, hogy miattam nem lehet okod irigységre, hiszen jól tudod, milyen jelentéktelen ember vagyok . . .

Így végződött beszélgetésük. Néhány komorna, aki Jugirit ottjártában megpillantotta, most hangosan magasztalni kezdte ruházatát, megjelenését. Ámde egy idősebb udvarhölgy méltatlankodva károgta:

– Hol marad ő attól, amilyen apja volt ebben a korában! Manapság nem is látni olyan férfit. Ő aztán igazán szép fiatalember volt!

– Nagyon igazad van – jegyezte meg Szuzaku, aki meghallotta kitörését. – Nem is lesz Gendzsinek soha mása. Persze, fölötte is eljár az idő, de úgy érzem, hogy eleven, sugárzó szépsége – ezért kapta már gyerekkorában a „Hikaru" jelzőt –, ha lehet, csak még fokozódott. Arcán, amikor nyugodt, olyan nemes méltóság látszik, ami felelőtlen ifjúságában nem volt meg benne. Ámbár azt hiszem, akkor a legvonzóbb, amikor nevet, és kis semmiségeken tréfálkozik. Olyankor láthatja az ember azt a Gendzsit, akihez hasonló még nem élt a földön.

Egy nap ágyához vezették a kis hercegnőt. Szuzaku látta, mennyire gyerek még, mennyire rászorul a gyámolításra, és így kiáltott fel:

– De szeretném, ha megtetszenék valakinek, és felnevelné azzal a szándékkal, hogy később feleségül veszi! Akkor nyugodt lehetnék, hogy jól gondoskodtam neveléséről és későbbi jövőjéről . . .

Magához hívatta a fődajkát, és miután megbeszélt vele bizonyos dolgokat Njoszan avatásával kapcsolatban, váratlanul így szólt:

– Bizonyára hallottál róla, hogyan nőtt fel Muraszaki úrhölgy. Bárha találnék valakit, aki úgy magára vállalná az én kislányomat! A császári családon kívül nemigen akadhat ilyen ember, márpedig a Palotában minden Akikonomu akarata szerint történik, és az udvarban élő többi hölgynek szava sincs. Ha valaki az udvarból hathatósan támogatná Njoszant, még megkockáztatnám, de így . . . Hadd mondjam meg: nem bántam volna, ha az ifjú Jugiri eszembe jut, amikor még szabad volt. Bizonyos vagyok benne, hogy nagy jövő áll előtte.

– Ha a hercegnő számára Jugirit kívántad volna biztosítani, nagyon rég kellett volna erre gondolnod – bólintott rá a dajka. – Éveket várt To no Csudzso lányára, és alig hiszem, hogy megnyerhetted volna más házassági tervnek. Gendzsivel kapcsolatban sokkal inkább lehetne reményünk. Egy dolog felől bizonyos lehetsz: ha egyszer vonzalom támadna benne ifjú úrnőm iránt, soscm hagyná el. Bizony, hallom, hogy bár egyéb gondja is van, de még most is látogatja Aszagao hercegnőt meg a többi hölgyet, akikről régebben annyit hallottunk.

– Nos – mondta Szuzaku –, hogy ifjúkori ügyei még most is annyira lefoglalják, ez a mi szempontunkból nem teszi őt nagyon kívánatossá . . .

A dolog mégis szöget ütött a fejébe. Még ha Njoszan úgy nevelkedik is fel, hogy Gendzsi házában csupán egy a sok közül, akkor is meglesz az az előnye, hogy árva gyerekként kerül oda, akinek védelmét Gendzsi kötelességének érezné.

– Ha az ember helyet keres egy fiatal lánynak, ahol némi életismeretet elsajátíthat, kívánni sem lehet jobbat, mint Gendzsi palotája. Bárha jómagam fele olyan kellemes és szórakoztató környezetben tölthetném el hátralevő időmet! Ha nőnek születek, biztosan beleszeretek Gendzsibe. Ifjú koromban volt is valami ilyen érzésem, és nagyon jól megértem, hogy mindenkit magával ragad . . .

Elhallgatott. Lehet, hogy eszébe jutott saját kudarca Oborozukinál.*

Minél többet tépelődött, annál jobban látta, hogy Gendzsinél alkalmasabb személyt nem találhat. Ha ő is akarja, annyit tehet a lányért, mint senki más. Ami pedig a Gendzsi háza népéhez tartozó többi hölgyet illeti, jelenlétük nem feltétlenül hátrányos: Gendzsi könnyen áthidalhatna bármi nehézséget, ha egyszer magához veszi Njoszant. A herceg visszavonultan él, ideje bőven van, ráadásul ritka varázsos egyéniség, és kiegyensúlyozott az életrendje. Mit lehet még kívánni? Egy-két név azonban még megfordult a fejében. Ott van Szocsi herceg. Senki sem állíthatná, hogy ez a házasság rangon aluli lenne Njoszan számára, hiszen a herceg is a császár fia, és ebből a szempontból nehéz is választani közte és Gendzsi közt. Ámbár Szocsi herceget gyengének, könnyelműnek tartja, és amiket mesélnek róla . . . Nem, ő nem lesz jó.

Minden lehetőséget latolgatott. Egy pillanatig még To Dainagonra is gondolt, a maga főudvarmesterére, akinek álmában sem jutott volna eszébe, hogy a hercegnő kezére áhítozzék, viszont felajánlotta, hogy „mellé áll" Njoszannak, ha az árván maradna. Ezt pedig bizonyára hibátlanul megtenné – Szuzaku meg volt győződve róla –, hiszen ez a nemesúr az ernyedetlen szolgálatkészség mintaképe. Viszont kezdő tisztviselő csupán, nincs se különösebb tekintélye, se befolyása. Szépen állnak a dolgok, ha már császári család lánya számára sem találni más házasságot!

Most ismét becsvágyóbb gondolatok foglalkoztatták. Oborozuki említette, hogy nővérének fia, Kasivagi, titokban arra vágyik, hogy kapcsolatba kerüljön a császári házzal. Talán e miatt a becsvágya miatt él még most is agglegényként. Ámbár sokan csak nevettek volna Kasivagi nagyralátó tervén, Szuzaku nem ítélte el érte. Végül is ebből kitetszik, hogy Kasi-

vaginak határozott életcélja van, s már ezzel kimagaslik a könnyelmű ifjú udvaroncok tömegéből, hisz azok egyes-egyedül a pillanat örömének élnek. Kasivagi tudomány dolgában is jól áll, s ha minden rendjén megy, egy nap a kormány élére kerülhet... Ragyogó parti bárki számára! Ámde ha Njoszan férjeként gondol rá, akkor Kasivagi (egyébként mindenki, akinek neve megfordult a fejében) reménytelenül kevésnek tetszik. Valóban, Szuzaku ezerszer többet törődött Njoszannal, aki pedig már eddig is számos hízelgő házassági ajánlatot kapott, mint a többi lányával, akiknek még egy árva kérőjük sem akadt.

Szuzaku nem is szánta volna el magát semmire, de a trónörökös döntő lépést tett a dologban. A fiatalember persze ilyesmiben nem mert nyíltan tanácsot adni apjának, de Szuzakunak fülébe jutott, hogy fia minden erejével ellenezné Njoszan házasságát bárkivel, aki nem tagja a császári családnak. Hiszen ebben a dologban nem csupán a lány boldogságáról volt szó: precedenst teremtenének, ami megingatná a császári család biztonságát.

A trónörökös véleménye szerint egyedül járható út már Szuzakunak is eszébe jutott: Gendzsit kell rábeszélni, hogy vegye pártfogásába a lányt.

Szuzaku végre kikötött Gendzsi mellett, és Szacsubent,* Njoszan fődajkájának bátyját bízta meg, puhatolja ki Gendzsi véleményét. Gendzsi persze már jó ideje tudott róla, hogy az excsászár mennyit őrlődik Njoszan sorsa miatt, és segíteni kívánt rajta.

– Arról nem lehet szó, hogy örökbe fogadjam a gyermeket – mondta. – Félő, hogy az excsászár állapota rohamosan hanyatlik, s a dolgok természetes rendjét tekintve, bizonyára évekkel túlélem őt. Ebben az esetben bármelyik gyermekén örömmel segítek. Viszont egyikért sem vállalhatok különleges felelősséget... Hogy Njoszant magam mellé vegyem ágyasomnak, ez – tekintve a köztünk levő korkülönbséget – olyan képtelenség, amiről beszélni sem lehet. De nincs is szükség ilyen furcsa megoldásra. Jugiri persze még nem vitte valami sokra, de ragyogó jövő áll előtte... Ámbár látom, hol lenne ebben a nehézség. Jugiri hűséges lélek, és e percben nem egyezne bele ilyesmibe. Szuzaku helyesen teszi, hogy ezt nem is javasolja.

Szacsuben nem akarta, hogy ezzel az első visszautasítással máris elintézettnek tekintsék a dolgot, ezért megindító szavakkal ecsetelte, milyen hatással lenne ez a válasz Szuzaku már amúgy is rossz állapotára. Gendzsi nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék.

– Tudom, hogy beteg, és azt is tudom, hogy Njoszan a legkedvesebb gyermeke – mondta. – Ez azonban még nem jelenti azt, hogy joga van bárkinek a nyakába varrnia. Vagy talán nekem nem is lehet szavam a dologban? Jómagam igazán nem látom, tulajdonképpen mi itt a nehézség. Miért nem küldi egyszerűen a Palotába? Ott persze lennének vetélytársai. De nem mindig az jár a legrosszabbul, aki utoljára érkezik. Saját anyjának pályafutása jó példa erre. Míg apám trónörökös volt, de még uralkodásának első éveiben is, Kokiden mindenkit legyőzött. Később azonban Fudzsicubo úrhölgy teljesen háttérbe szorította. Glicínia úrhölgy, Njoszan anyja, húga Fudzsicubónak. Hallom, hogy a kislány rendkívül szép, olyasfajta szépség, mint Fudzsicubo volt, de persze sokkal szerényebb... Miért ne ismétlődhetne meg ugyanaz a dolog? Megvan a jó származása, a szépsége, így hát igazán furcsa lenne, ha nem tudna boldogulni...

De mialatt ilyen tanácsokat osztogatott, megmozdult benne a kíváncsiság: tulajdon szemével szerette volna látni a gyermeket.

Három nappal Njoszan avatása után az excsászár felvette a tonzúrát. Ha egy ember élete semmitmondó és eseménytelen volt, akkor is szomorú látni ezt a végső ceremóniát. Most azonban olyasvalakiről volt szó, aki nemrég a dicsőség legmagasabb fokán állt, és lám, kész egy szempillantás alatt eldobni magától mindazt, ami fiatalságából és szépségéből megmaradt. A megrettenés moraja zúgott végig az udvarához tartozó urakon és a kísérőin, amikor a papok hozzáláttak végzetes feladatukhoz. Oborozuki ott volt mellette. Fájdalma láttán Szuzaku nem tudott uralkodni magán és megszólalt:

– Mindig azt hittem, gyermekeimtől lesz legnehezebb a bú-

csúzás, de ők, szerencsére, elég vidámak, s ez nagy megkönnyebbülés számomra. A te orcáid viszont könnyben áznak...

Szuzaku nem volt olyan állapotban, hogy fölkeljen az ágyból, ezért átemelték egy székre; nagy gyengesége és rosszulléte ellenére ott ült, mialatt Hijeizan apátja, három főpap segédletével, felolvasta a Tendai-szekta szabályzatát, beöltöztette őt a rend ruhájába, és elvégezte a többi szertartást, amelyek a világtól való végleges megválást jelképezték. Ezen események alatt még a szertartást végző papok sem tudták visszatartani könnyeiket, és a termet megtöltő hölgyek, különösen a hercegnők és Szuzaku feleségei, valamint a különböző rendű-rangú udvarhölgyek olyan zokogásban törtek ki, hogy Szuzakuban mélységes vágyakozás ébredt, bárcsak már békében megtelepedhetne hegyi remetelakában. Ámbár most elég valószínűtlennek tetszett, hogy valaha is vállalkozhat még erre az utazásra. És hogy ilyenformán megfosztotta magát a csendes kolostori napoktól – pedig mindig abban reménykedett, hogy így fejezi be életét –, ezt egyedül Njoszanért tette, az ő jövőjéért való aggódás tartotta vissza a fővárosban (ezt most már megvallotta magának) mindaddig, míg már késő lett.

Az ünnep után számos látogatót fogadott, köztük az uralkodót is. Ezen izgalmak hatására Szuzaku kissé magához tért, és amikor ezt Gendzsi meghallotta, elment hozzá, hogy megejtse rég megígért látogatását. Minden szertartásosság nélkül fogadták, és abban a székben kínálták meg hellyel, melyben Szuzaku szokott üldögélni, amikor még egészséges volt: mindössze valami lepellel meg dísszel kicsinosították. Gendzsinek nagy megrázkódtatást jelentett, amikor meglátta ifjúkori pajtását ünnepélyes vezeklő ruhában. De erőt vett magán, és végre megszólalt:

– Apám halálakor döbbentem rá először, milyen rövid, milyen semmi is az élet, s azóta sokszor terveztem azt, amit neked már sikerült elérned. Szeretném, ha olyan akaraterő lakozna bennem, mint tebenned. Ahogy elnézem öltözékedet, mélységes ellenszenvvel gondolok rá, hogy magam egyre halogatom a dolgot. Ha te, aki tudod, mit jelent az egész birodalom urának lenni, képes voltál rá, hogy megtedd ezt a lépést,

semmi oka nem lehet, hogy a magamforma egyszerű ember visszariadjon tőle. Ámbár valahányszor azt hittem, hogy az utolsó akadály is elhárult, mindig felbukkant valami újabb nehézség...

Hosszan elbeszélgettek a régi időkről, s végül Szuzaku ezt mondta:

– Velem szemben ne mentegetőzz, amiért késlekedsz megválni a világi élettől. Magam is napról napra halogattam, míg nem úgy alakult, hogy tervem java része sosem fog megvalósulni. Kételkedem benne, hogy valaha is eljutok a Nyugati Hegyekben levő remetelakomba, de remélem, addig elélek, hogy itt, a házamban elmondhatok még néhány csendes imát. Most bánt, hogy vallásom előírásait sosem tartottam meg olyan szigorúan, mint kellett volna. Ámbár gondolatban mindig sokat foglalkoztam szent dolgokkal, hiszen betegségem és fájdalmaim ellen is csak azért küzdöttem, hogy néhány esztendőt eltölthessek még egy szent helyen...

Ezután elemlegetett néhány apró-cseprő dolgot, amiben Gendzsi segítségére lehetne neki, majd így folytatta:

– Bizonyára hallottad, hogy sokat aggódom lányaim sorsa miatt. Különösen egyikük számára szeretném biztosítani, hogy lelkiismeretes védelmezője legyen, aki valóban jól gondoskodnék róla. Ennek az embernek mélységesen hálás lennék...

„Csak nem fog bele, hogy elmondja az egész históriát?!" – gondolta Gendzsi megrettenve. Bizonyos szempontból viszont cseppet sem bánta, hogy visszatérnek a témára, mert némi titkolt kíváncsisággal gondolt a kis hercegnőre.

– Teljesen megértem – szólt –, hogy a Njoszan rangjában levő lány számára még sokkal inkább fontos a biztos otthon, mint annak, aki egyszerűbb születésű. De ha ez nincs is meg, nem eshet baja, hiszen bátyjának, a trónörökösnek, gondja lesz rá. Szép tehetségű ifjú, s az egész országban bizalommal és tisztelettel néznek fel rá. Bizonyára kötelességének tartja, hogy ilyen közeli rokonát különös védelmébe vegye, és ha jó előre szóba hozod neki a dolgot, annál kevesebb gond gyötör majd a lány jövője miatt. Természetes, hogy fiad később örökli a trónt, és ha egy asszony boldogságát olyan könnyű lenne biz-

tosítani, amilyen könnyű új törvényeket hozni, akkor Njoszan számára valóban biztos lenne a zavartalan boldog élet. Persze elismerem, hogy végül maga a császár sem tehet többet egy asszonyért, mint hogy felveszi udvartartásába, ez azonban ebben az esetben nem jöhet számításba. Tehát, ha nyomban gondoskodni kívánsz sorsáról, valakivel meg kell állapodnod, hogy halálod után örökbe fogadja Njoszant, s aztán vagy ő maga feleségül veszi, vagy megígéri, hogy összeházasítja azzal, akit te előre kijelölsz. Így már igazán nem kell tartanod attól, hogy a síron túli életedben nem találod meg nyugalmadat...

– Mire jó, hogy mindezt elmondod nekem? – kérdezte Szuzaku. – Természetesen én már régen gondoltam erre, de a dolog nem olyan egyszerű, mint képzeled. Még uralkodónak sem könnyű, hogy több lánygyermeke számára megfelelő házastársat találjon, nekem pedig, aki már rég lemondtam a trónról, és ráadásul most készülök kolostorba vonulni (ha ugyan meg nem halok, mielőtt ezt elérem), annyira bonyolult ügy ez, hogy valóban azt hiszem, betegségemet felerészt ezek a gondjaim okozzák... Most már egyetlen napig sem hagyhatom a dolgot elintézetlenül... Tudom, nagy kívánság ez, de könyörögve kérlek, ezt az egy lányomat vedd a védelmedbe. Rád bízom, kit választasz férjéül. Meggyőződésem, hogy választásodnál magam nem is kívánhatnék jobbat. Ha Jugiri még szabad lenne, őt ajánlanám, de sajnos, To no Csudzso megelőzött...

– Jugiriban nagy adag önállóság és józan ész van, s azt hiszem, kitűnő férj lett volna Njoszan számára. Viszont kevés a tapasztalata, ezért kétlem, hogy a Njoszan rangjabeli lány számára egyedüli védelmezőként számításba jöhet. Ami engem illet, meg kell hagyni, hogy ha árván marad, legkevésbé az én gyámságom alatt kellene kellemetlenségektől vagy helyzetének változásától tartania. Nos, hogy eddig vonakodtam igent mondani, csupán azért történt, mert, mindent egybevetve, valószínűleg nem sokkal foglak túlélni.

Hihetetlen! Gendzsi beleegyezett – mégpedig nyilvánvalóan szívből tette, mert ettől a perctől kezdve mindketten feltételezték, hogy annak idején ő maga veszi feleségül Njoszant.*

Muraszaki már hallott Szuzaku szándékáról. Először megriadt, de később eszébe jutott, milyen alaptalan és fölösleges volt az a bánata is, ami akkor kinozta, hogy felfedezte: Gendzsi még most is eljár Aszagao hercegnőhöz. Szilárdan eltökélte, hogy ennek az ügynek nem tulajdonít semmi nagyobb jelentőséget, ezért mikor Gendzsi hazatért, tartózkodott tőle, hogy megkérdezze, szóba került-e a dolog. Gendzsi persze azt hitte, hogy Muraszaki nem tud a dologról, és magában azon elmélkedett, mit szól majd, ha tudomására jut. Ha lennének is nehézségek, csupán rövid ideig. Muraszaki csakhamar belátná, hogy a lány jelenléte, még ha felesége lesz is már, mit sem változtat az ő helyzetén. Ámde azt is tudta, ígéreteinek, fogadkozásainak semmi haszna nem lenne: csak az idő győzheti meg Muraszakit, hogy iránta érzett vonzalma semmit sem változott. Persze lehetséges, hogy a közbenső időszak kellemetlen lesz. Már olyan régóta nem volt köztük semmi nézeteltérés vagy gyanakvás, s így Gendzsinek még a gondolata is fájt, hogy bármi olyat mondjon, amivel Muraszakit felizgathatja, s ezzel, ha csak pillanatokra is, megzavarhatja az együtt töltött órák megszokott gyengéd hangulatát. Azt gondolta, hogy legalább még erre az éjszakára maradjon minden a régiben, ezért szóba sem hozta a Szuzakuval folytatott beszélgetést.

Másnap rút idő volt, a komor égen hóvihar száguldott tova. Gendzsi ott ült Muraszakinál: tervezgettek és közös múltjuk emlékeiről beszélgettek.

– Úgy éreztem, helyesebb, ha felkeresem az excsászárt, mielőtt még nem késő – mondta végre Gendzsi. – Sok szempontból fájdalmas volt ez a találkozás. Szemlátomást másra sem képes gondolni, csak arra, hogyan gondoskodjék lányáról, a kis Njoszan hercegnőről. Mindjárt ezzel rohant meg, és mostani szánalomra méltó helyzete miatt úgy éreztem, hogy nem utasíthatom vissza... Tudom, nem egy kellemetlen pletyka támad belőle, ezen nem tudok segíteni... Tény, hogy már régebben tett nekem hasonló ajánlatot, de kerülő úton, egyik emberem közbejöttével. Akkoriban habozás nélkül visszautasítottam, mert cseppet sem tetszett a gondolat, hogy az én koromban újabb kötelezettséget vállaljak. Amikor látogatásom folyamán visszatért a tárgyra (pedig nem hittem volna, hogy

megteszi), és szenvedélyesen kérlelt, ne utasítsam vissza, úgy éreztem, szívtelenség lenne megkötnöm magam... Mindenesetre a lány addig nem jön ide, míg Szuzaku el nem vonul remetelakába. Jól megértem, hogy szívesebben vetted volna, ha nem egyezem bele. De hidd el, kérlek, hogy ez még a legrosszabb esetben sem jelenthet akár csak egy hajszálnyi változást is a te helyzetedben. Képzeld magad Szuzaku helyébe, s ha megteszed, meggyőződésem, hogy örülsz, mert segítek rajta. Ha mindkét részről megvan némi tapintat és elnézés, nem látom be, miért támadnának ebből nagyobb nehézségek...

Ha Gendzsi most tréfálkozni kezd Muraszakival, ha mókázva azt kezdi bizonygatni, hogy az „imádott" lány holmi ügyefogyott és lehetetlen teremtés, az asszony nyomban elveszti a fejét, mert az a meggyőződése támad, hogy ez jelenti a végső, szörnyű idő kezdetét. Muraszaki valamiképp megérezte, hogy Gendzsinek semmi áron nem szabad megtudnia, mi játszódik le benne, ezért nyugodt hangon így felelt:

– Szegény Szuzaku! Nem tudom, hogy ilyen körülmények között hogyan is utasíthattad volna vissza. Álmomban sem jutna eszembe, hogy a magam részéről bármi ellenvetést tegyek. Sőt, nagyon szerencsétlen lennék, ha a lányt nem sikerülne rövidesen meggyőznöm arról, hogy ami személyemet illeti, kétszeres örömet jelent majd ittléte. Ugyanis nemcsak az hat meg, hogy apjának gondjai vannak miatta, hanem az a tény is, amelyet a lány bizonyára jól tud, ha te ezt nem is említetted: anyja, Glicínia úrhölgy, apám húga volt. Valóban szűkkeblűnek tarthatnának, ha húgomat nem látnám szívesen a házamban...

Gendzsi sokkal jobban ismerte Muraszakit, semhogy ne sejtse: e józan és helyeslő szavak mögött egészen más gondolatok és érzések rejlhetnek. De ha kiderülne, hogy – sejtelmeire rácáfolva – Muraszaki valóban így érez, és képes lesz arra, hogy a kis hercegnő életét kellemessé tegye, és ugyanakkor maga is boldog maradjon – akkor neki, Gendzsinek, még soha ilyen nyomós oka nem volt rá, hogy Muraszakit a legnagyobb kincsének tartsa, mellyel az élet megajándékozta.

– Bizonyos, hogy mindenféle ostoba híresztelés kap majd lábra... – mondta. – Ne törődj velük. Jusson eszedbe, hogy ilyen dolgokban a látszólag legpontosabb értesülések is nemegyszer teljesen alaptalanok. Leghelyesebb, ha az ember a tulajdon szemének hisz, és nem hagyja, hogy ítéletét kézen-közön szerzett hírek befolyásolják. Bármit hallasz is, várd meg, hogy a saját tapasztalatod is igazolja-e, és csak aztán állítsd majd, hogy nem bánok veled úgy, ahogy kellene...

Végül is – elmélkedett később Muraszaki – a kislányról való gondoskodás olyan kötelesség, mely alól Gendzsi nemigen vonhatta ki magát. Úgyszólván az égből pottyant elébe ez a lány, tehát nevetséges lenne haragszomrádot játszani Gendzsivel azért, mert elfogadta. Ha Njoszan olyan lány lenne, akit Gendzsi megkívánt, vagy akivel mindenáron össze akar melegedni, a dolognak más színezete lenne. De való igaz, hogy Gendzsi kényszerből vállalkozott erre a lépésre. Muraszaki elhatározta, megmutatja a világnak, hogy ő bizony nem veszti el a fejét. De azt is tudta, hogy ha valaki kiváltja az emberek ellenszenvét, már nem sokat számít, hogyan viselkedik... Mostohaanyja például őt teszi felelőssé Makibasira végzetéért: állítása szerint az ő féltékenysége késztette arra Gendzsit, hogy Tamakacurát átjátssza Higekurónak. Bizonyos, hogy amilyen csűrő-csavaró esze járása van, ebben az ügyben is kirukkol majd bonyolult pletykáival. Muraszaki türelmes és nagylelkű volt ugyan, de azért meg tudta fogalmazni ítéletét úgy is, hogy vágott. És most – bár eddig minden rendben ment – újra meg újra felvillant benne a gondolat, hogy elérkezett életének rettegett fordulópontja. Gendzsi bizalma, hódolata, a maga korlátlan uralma Gendzsi szívében, mely oly hosszú időn át büszkesége volt, most már mind odalesz...

De egész idő alatt semmi sem látszott Muraszaki viselkedésén, amiből hölgyei arra gondolhattak volna, hogy ilyen félelmek gyötrik...

Így jött el az év vége. Szuzaku, ágyához láncolva, még most is a fővárosban élt, de úgy döntött, hogy Njoszan haladéktalanul költözzék át az új palotába. Njoszan udvarlóit felizgatta a hír, hogy Gendzsihez kerül, de szemlátomást a császárt is csalódás érte, mert foglalkozott a gondolattal, hogy a lányt

felveszi udvartartásába. De nem tartotta érdemesnek, hogy szóvá tegye a dolgot; úgy döntött, hadd menjen minden a maga útján.

Mint már mondtam, Gendzsi ebben az évben készült megülni negyvenedik születésnapját. A kormány intézkedéseket hozott az esemény megünneplésére vonatkozóan. Gendzsi roppantul elszörnyedt erre a kilátásra, mert sosem szívelhette a pompás évfordulókat, megemlékezéseket. Úgy látszik, az egész birodalomban azon serénykednek, hogy békességének megzavarására körülményes és költséges módokat eszeljenek ki! Gendzsi határozottan igyekezett, hogy a buzgalmat lehűtse.

Akadt azonban egy apróbb figyelmesség, amit nem kerülhetett el. Az első hónap harmadik napján, mivel a patkány napja volt, Tamakacura elhatározta, hogy magára vállalja a tavaszi zsenge sarjak átadását.* Szándékát gondosan titkolta, de – államminiszter felesége lévén – nem mehetett népes kíséret nélkül, s így Gendzsi palotájába való megérkezése sokkal nagyobb mozgalmat jelentett, mintsem jómaga kívánta.

Gendzsi éppen a homlokzati nagy csarnokra nyíló oldalsó szobában tartózkodott. Emelvényét frissen festett paravánok vették körül, és körben a falon üde, fehér vászonfüggönyök csüngtek. Viszont a negyvenedik születésnapon használatos különleges székeket, asztalokat és állványokat mind mellőzték. A negyven kicsi függőágyat, Gendzsi párnáit és ülőhelyét, de minden egyéb részletet is roppant gondosan készítették elő. A négy dobozt, benne az ajándékba szánt szokásos ruházattal, két gyöngyház borítású, zománcberakásos állványra helyezték. A ruhák (teljes téli és nyári öltözet), de az illatszeres korsók, a gyógyszeres dobozkák, a tustartók, hajmosáshoz szükséges eszközök, fésűtartó dobozok és más holmik is, mind roppant finomak voltak. A tükörállvány cédrusfából készült, magának a tükörnek hátlapját pedig – bár a fémlapot nem vonták be semmi más anyaggal, sem festékréteg nem volt rajta – finoman vésett levélminta díszítette. Mindezeket a holmikat maga Tamakacura válogatta össze, neki pedig különös tehetsége volt ahhoz, hogy ilyen finom apróságokat ügyesen elrendezzen. Az egész esemény igen csendesen és minden formaság nélkül zajlott le. Tamakacura elbeszélgetett Gendzsivel, mielőtt az elfoglalta helyét a születésnapi trónuson. Utolsó találkozásuk óta hosszú idő telt el, és bizonyára mindkettejükben különös, sőt zavarba ejtő emlékek bukkanhattak fel. Tamakacura úgy látta, hogy Gendzsi túlságosan fiatal a nevezetes évfordulóhoz mérten, és ahogy elnézte, váratlanul azon kapta magát, hogy eltöpreng: nincs-e ebben valami tévedés. Lehetséges, hogy ilyen egy családfő, egy családalapító? Az elválás hosszú hónapjai után nehéz volt eltalálni, milyen hangot üssenek meg, sőt: miről beszéljenek egyáltalán. Tamakacura csakhamar észrevette, hogy jobbára úgy folyik a társalgásuk, mint a régmúlt napokban. Mindkét kisfiát elhozta magával.* Gendzsi már több ízben szerette volna őket látni, Tamakacura azonban ezt mindmáig nem akarta, és most is csak férje kifejezett parancsára hozta el őket az új palotába. Kedves kis lurkók voltak, mindketten hajszálra egyforma parányi udvari kabátot és nadrágot viseltek, hajukat középen elválasztották és oldalt felcsavarták. Gendzsi az öregedésről beszélt, majd így szólt Tamakacurához:

– Ne hidd, hogy célzatosan beszélek erről. Teljesen elégedett lennék, ha megmaradnék olyannak, mint voltam. És fenn is tudnám tartani a látszatot, ha ilyen apróságok lépten-nyomon fel nem bukkannának körülöttem: ők rám bizonyíthatják, hogy – legalábbis korom szerint –, nagyapa vagyok már. De meglehet, hogy az is vagyok, hiszen mostanában igen keveset hallok Jugiriről, és nem vagyok biztos benne, vajon érdemesnek tartja-e közölni velem ezt. Mindenesetre eltökéltem, hogy még egy ideig fiatal maradok, és ekkor éppen te jössz el emlékeztetni arra, hogy átléptem a végzetes határmezsgyét . . .

A tovatűnő évek úgyszólván semmit nem ártottak Tamakacurának, sőt előnyére vált, hogy már nem volt olyan félénk és zárkózott. A tavaszi sarjak átnyújtásakor – erre néhány perc múlva sor került – Tamakacura nyugodt méltósággal mondta el a felköszöntő verset:

– Zöld hegyoldalon szedett friss sarjakat, zsenge fenyőgallyakat hoztam: örök tavasz jelképeként koszorúzzák éltedet!

A zsenge sarjakat szantálfából készült négy tálcára helyezve mutatták be. Gendzsi felemelte a nagy boroskancsót, és elmondta a választ:

– Bár ellenkezve tűröm, hogy mind több év nyomja vállamat, nem könnyen hagyom el a mezőt, ahol e fenyők minden tavasszal nagyobb árnyékot vetnek.

Egy sereg látogató gyülekezett a délnek néző oldalsó szobában. Hjobukjo herceg úgy döntött, hogy távol marad, de mihelyt észrevették, hogy nem jelent meg, külön hírnököt küldtek érte. Mivel a herceg a mai ünnep számos résztvevőjével közeli rokonságban állt, nagy udvariatlanság lett volna, ha nem jelenik meg. Délfelé végre meg is érkezett. Ámde tőle nem lehetett várni, hogy egykedvűen viselje, amint veje, Higekuro, a társaság szeme láttán büszkélkedik új feleségével. Viszont ott volt Makibasira két fia is, és az ő kedvükért igyekezett barátságos lenni, s valahányszor a most következő ceremónia során segédkezhetett némi apróságban, készségesnek mutatkozott. A negyven kosarat és negyven dobozt megtöltő ajándékokat Jugiri vezetésével egy sereg nemesúr és udvaronc adta át. A nagy kancsó körbejárt, és Gendzsi megkóstolta a főzetet, amelyet Tamakacura ajándékából készítettek. A fenséges serleg és a többi edény szépen elrendezve ott állt négy alacsony szantálfa-asztalkán. Minthogy az excsászár most is élet és halál közt lebegett, hivatásos zenészeket nem hozattak. Mégis megszólalt a fuvola To no Csudzso kezében – ő ugyanis elhatározta, hogy ilyen nagy ünnepen nem hiányozhat a zene. Kitűnő műsort állított össze. A többi hangszernél is gondja volt rá, hogy mindegyikből a legrégibb és legritkább példányt hozzák el; ő maga jó példával járt elöl, ugyanis olyan japán citerát hozott, amely évszázadok óta családja legféltettebb kincsei közé tartozott. Ebben az időben Csudzso volt a legnagyobb művésze ennek a hangszernek, s most is ő maga játszott rajta, mégpedig gyönyörűen. Ámbár zavarba ejtő is volt játéka, mert egyszeribe mindenkinek elszállt a bátorsága, s amikor Gendzsi felkérte Kasivagit, hogy játsszék valamit, a fiatalember sokáig szabadkozott. Végül mégis sikerült legyűrnie izgalmát – és milyen jó volt, mert előadása egy szemernyivel

sem maradt el apjáé mögött. Mindenki örvendezett, de meg is volt lepve, hisz ilyen tehetség ritkán öröklődik. És itt helyes lesz megjegyezni valamit, amiről gyakran megfeledkeznek: jóllehet a kínai zenében minden hangot pontosan kell játszani, ahogy azt a hagyomány előírja, mégis sokkalta könnyebb a régi kínai dallamokat megtanulni, mint japán citerán rögtönözni. Itt teljes szabadsága van a játékosnak, és csupán arra kell ügyelnie, hogy a kísérő hangszereknek biztosítsa a játék lehetőségét. Kasivagi pedig éppen ezen a téren mutatkozott kiválónak. Együtt játszott az egész zenekarral, és bámulatosan tartotta a kapcsolatot mindegyik hangszerrel.

To no Csudzso, mikor egyedül játszott, nagyon mély hangszínre állította át citeráját, s húrjai tompán zizegtek, brummogtak. Kasivagi viszont normál magasra hangolt, s ettől (apja játékával ellentétben) könnyedség, vidámság érződött előadásán. A társaság még egyszer sem hallotta ilyen mesterien játszani.

A második hónap közepe tájt Njoszan beköltözött az új palotába. Nagy előkészületek történtek fogadására: az ő számára átrendezték azt a helyiséget, ahol a zsenge sarjak bemutatásának ünnepe lezajlott, a szomszédos épületszárnyban levő szobákat és az összekötő folyosókat pedig nagy sepréssel, súrolással előkészítették kísérete számára. Njoszan magával hozta bútorát – a császári Palotába is így szokás beköltözni. Érkezése valóságos szertartásként zajlott le – részt vett rajta az egész udvar. Gendzsi, akinek rangja egyenlő volt az excsászáréval, tehát erre nem volt köteles, kiment, hogy segítségére legyen a hercegnőnek a kiszállásnál.

A harmadik napon szokásos üdvözlések* pontosan az előírásoknak megfelelően zajlottak le. Muraszaki persze hamarosan rájött arra – amit Gendzsi eddig nem mondott meg világosan –, hogy Njoszan feleségnek jött a palotába. Ez a felismerés szörnyű csapásként érte, jóllehet semmi oka nem volt annak feltételezésére, hogy az újonnan érkezett hölgy bármilyen értelemben is elfoglalná az ő helyét. Elvégre nem most először kívánták meg tőle, hogy a házban tűrje meg vetélytársnőjét. Mind ez ideig azonban vetélytársnői korban nagyjá-

ból megegyeztek, származás dolgában pedig nem mérkőzhettek vele. Ezzel szemben Njoszan társadalmilag éppolyan jelentékeny személyiség volt, mint ő, s ráadásul éppen most lépett életének napfényes és virágzó korszakába, amelytől Muraszaki már lassan elbúcsúzhatott.

De nem mutatta, mit érez, vagy legalábbis remélte, hogy nem látszik meg rajta, és amikor Njoszan fogadására készülődtek, minden módon igyekezett segíteni Gendzsinek. Ahogy ott ültek egymás mellett, és tervezgették az új háztartás dolgait, Muraszaki szemlátomást minden részlet iránt nagy érdeklődést tanúsított. Gendzsi szeretettel nézte, és magában azt kérdezte, van-e a világon még egy asszony, aki ezt megtenné.

A kis hercegnő, ámbár a tizenharmadik évében járt, korához képest igen kicsike volt, és valóban egészen gyermeknek látszott még. Beszédén és magatartásán is még a gyermekszoba levegője érzett, és Gendzsiben óhatatlanul feltámadt az emlék, milyen élénk, és lényében, szellemében milyen határozottan megformált teremtés volt a kis Muraszaki, amikor húsz évvel ezelőtt otthonába hozta. Ámbár talán jobb is, hogy a kis jövevény – valódi korát is meghazudtolóan – olyan gyerekes még. Kevesebb a lehetőség, hogy bajok támadjanak vele. Viszont akivel nincs baj – gondolta Gendzsi –, az az ember mindig sokkal kevésbé érdekes, mint akivel akad bajlódás.

Az első három éjszakán Muraszaki nem látta Gendzsit. Bár ez az adott körülmények közt egészen természetes volt, mégis nagyon fájt neki, hiszen már sok éve nem esett meg, hogy ennyi időn át ne találkozzanak. Muraszaki minden este roppant gondosan beillatosította Gendzsi ruháit. Gendzsi soha nem látta tökéletesebbnek és csodálatra méltóbbnak, mint ezekben a percekben, és ahogy elnézte a komoly arccal buzgólkodó asszonyt, maga is elámult, hogy egy haldokló panasza, könyörgése ilyen útra vihette. De várjunk csak! A maga nyughatatlanságának, kíváncsiságának nem volt-e valami része benne, hogy oly gyorsan beleegyezett? Mert ott van Jugiri. Ámbár fiatal, mégis helyesen tételezték fel róla, hogy nála nem is érdemes előhozakodni azzal az ajánlattal, amelyre ő, Gendzsi, bezzeg egykettőre ráállt.

– Csak még egyszer – mondta Gendzsi a harmadik estén. – Aztán már nem kell elhagynom téged. Vagy ha mégis, bizonyos lehetsz benne, hogy nem az én kívánságomra történik. Nem szabad, hogy Szuzakuban olyan érzés ébredjen . . .

Muraszaki igen furcsának és elképesztőnek látta Gendzsi helyzetét.

– Ha Szuzakunak akarsz kedvében járni, és nem a magad örömét keresed – mondta mosolyogva –, bizonyos vagyok benne, hogy te jobban meg tudod ítélni, mint én, mit kell tenned Szuzaku boldogsága érdekében.

Végül Muraszaki rábeszélésére indult el Njoszanhoz – ámbár jóval később, mint eredetileg szándékában volt. Muraszaki fájó szívvel nézte, amint átlépi a küszöböt, vállán a finom, puha köpeny, melyet ő a saját kezével illatosított be.

Ha mindez néhány évvel ezelőtt történik – abban az időben, amikor állandóan résen állt, és várta ilyesfajta bajok első jeleit –, könnyebben elviseli. De azóta megszokta, hogy életük nyugodtan, zökkenők nélkül folyik tova, és úgyszólván lehetetlennek tetszett bármi változás. Biztonságérzetére tehát már az is nagy csapás lett volna, ha csupán pletykáról vagy holmi gyanakvásról lett volna szó. Ámde másképp történt, és jól tudta: bármi jöjjön is, soha többé nem lesz egyetlen gondtalan pillanata sem. De erről egy szót sem szólt senkinek.

Nem így az udvarhölgyei, akik ezen az estén oldalba bökdösték egymást, és felháborodva így suttogtak:

– Ki hitte volna, hogy valaha ilyen napra virradunk!

– Nos, nem az első eset, hogy a herceg beleszeret valakibe! . . .

– Ez igaz, de amennyire én tudom, eddig még egyiktől sem kellett így félni. Ezzel nem azt mondom, hogy valóban valami veszély fenyeget. De kisebb nehézségek valószínűleg újra meg újra adódnak majd. Nem valami szép időnek nézünk elébe . . .

Muraszaki úgy tett, mint aki nem hallja ezeket a párbeszédeket, és elég vidám hangulatban késő éjszakáig elbeszélgetett hölgyeivel. Aggodalmasan ügyelt, hölgyeinek ne legyen okuk kint a világban olyan híreket terjeszteni, hogy ő ellen-

séges érzésekkel viseltetik Njoszan iránt, ezért végül így szólt:

– Nagyon örülök, hogy beköltözött hozzánk ez az ifjú hercegnő! Habár elég népes a házunk, őfenségének nagy szüksége van újdonságot jelentő társaságra. Gondolom, idővel jól megértik egymást, és a hölgy új életkedvet önt belé. Én is roppant örülök ittlétének, mert amióta az akasi hercegnő elhagyott bennünket, senkivel sem játszhattam, pedig – bármilyen furcsa is –, úgy szeretek játszani, mintha még gyerek lennék. Ostobaság az a híresztelés: én nem akarom, hogy a hercegnő itt lakjék! Semmi nem jár messzebb az igazságtól! Ha őfensége valaki rangombelit vagy éppen egy olyan hölgyet fogadott volna bizalmába, akit mélyen alattam állónak érzek, akkor egy ideig kissé féltékeny lennék. Így azonban örülök, hogy segíthetek ezen a szegény kis teremtésen . . .

Ilyen érzelmekről tanúskodó megnyilatkozásai hallatán Nakacukaszát és Csudzso no Kimit majdnem elhagyta a béketűrés: egymásra pillantottak, ami világosan ezt jelentette: „Ennyi együttérzés már igazán túlzás!"

Régebben mindkét hölgy Gendzsi személyes szolgálatában állt, de már jó ideje Muraszaki mellé kerültek, és hűséggel ragaszkodtak hozzá.

Ezalatt a palotában lakó többi hölgy is azt találgatta, hogy ez az újabb esemény milyen hatással lesz Muraszaki helyzetére, és most először éreztek bizonyos elégedettséget a maguk szürke szerepe miatt: semmitmondó volt az, de ilyen megalázó helyzetbe sosem sodorhatta őket . . . Mindegyiküknek, egymástól függetlenül, eszébe jutott, hogy talán illendő lenne meglátogatni Muraszakit. Gyors egymásutánban el is mentek hozzá, s ebből Muraszaki fájón láthatta, hogy íme: részvétet éreznek iránta.

Muraszaki újra és újra elismételgette magában, hogy az élet nagyon rövid. Ez is, de minden más is, hamarosan véget ér. Mi értelme lenne hát, hogy annyira szívére vegye a dolgokat? De valahányszor eljött az éjszaka, érezte, hogy nincs nyugta, és végül pusztán azért bújt ágyba, hogy környezetének megjegyzéseit elkerülje. Ámbár az ilyen éjszakák, mint az itt leírt este is, Njoszan megérkezése óta megszokottá váltak,

Muraszaki még most is tévetegen, egyensúlyát vesztetten keresgélte helyét az ágyban. Erről eszébe jutott az az idő, amikor Gendzsi Szumában volt. Bármily furcsa, de azon a kívánságon kapta magát, bárha Gendzsi most is olyan messze lenne. Csupán azt tudni, hogy él – mindössze ennyit kívánt. És újabb szomorúságot szerzett magának azzal, hogy elképzelte: a herceg ott, a világ végén, maga pedig egyedül itt, a fővárosban. Azután fordított egyet a dolgon: ő meghal, és Gendzsi hamarosan követi. Gondolatai megtorpantak. Hát idáig jutottak a dolgok! Ilyen látomásokat idéz, hogy enyhítse a valóság kínját!

Kint baljóslatúan üvöltött a szél. Aludni próbált, ott feküdt holt csendesen, hadd higgyék a közelben levő komornái, hogy a vihar sem tartja ébren. Így feküdt, míg csak panaszos kakaskukorékolás nem hirdette: elmúlt az éjszaka. De amikor kinyitotta szemét, látta, hogy vaksötét van még.

Gendzsivel szemben egész idő alatt nem élt benne sem harag, sem ellenséges érzés, de gyötrelme úgy beléhasított, hogy utat talált Gendzsi álmaiba is: rémítő látomásként megjelent neki. Gendzsi felrettent, és amint meghallotta a kakaskukorékolást, közölte Njoszannal, hogy mennie kell – ugyanis megállapodtak, hogy virradatig marad nála. Nyomban tudni akarta, mi baj, hogy Muraszakinak szüksége van rá, ezért úgy tett, mint aki nem látja, hogy a kakasszó ellenére is sötét éjszaka van még. Njoszan még annyira fiatalka volt, hogy szívesen vette, ha dajkái ott alszanak közvetlen közelében, és most, hogy Gendzsi kinyitotta az átjáró ajtót, a dajkák felültek, és kocsányon ülő szemmel bámultak utána. Keleten halványan derengett az ég, és fénye sápadtan verődött vissza az utat borító havon. Amerre ment, ruhájának illata egy kis időre megtelepedett. Az egyik dajka ezt suttogta:

– Bár sötét az éj . . .*

A hó csak foltokban állt, de a kerti utak homokja úgy fehérlett, hogy Gendzsi nemegyszer maga sem tudta, havon vagy homokon lépdel-e. Bekopogott Muraszaki lakosztályának külső ajtaján, s közben Po Csü-ji versét idézte:

A vár falának repedéseiben még megül a hó.
Lent, az utcák álmát nem háborítja a reggel zaja: lépés se koppan.

Sokáig tartott, mire választ kapott, mert emberei nem szokták meg, hogy ilyen időben az ajtónál legyenek. Mikor végre elhúzták a reteszt, Gendzsi így dohogott:

– Hagytok ácsorogni, míg félig megfagyok! Szép jutalom a korai hazatérésért! Bár fordultam volna a másik oldalamra . . .

Muraszaki ágyához lépett, és felhajtotta a takarót. Az asszony most gyorsan begyűrte köntösének ujját, mert még nedves volt az éjszaka hullatott könnyeitől. Gendzsi úgy viselkedett, mintha mi sem történt volna, és a legnagyobb gyengédséggel, szeretettel szólt hozzá. De becézgethette, hízelghetett neki: Muraszaki komoly maradt és elgondolkodó, s szomorúan elfordult tőle, mintha úgy érezné, Gendzsinek nincs joga közeledni hozzá. Gendzsi ott ült, és nézte elragadtatva, csodálattal. Annyi bizonyos, ha szépségre vágyott, azért nem kellett volna éjszaka elmennie!

Az egész napot Muraszakival töltötte, közös életükből felidézett ezer gyengéd emléket, és kérte, ne titkolja el gondolatait. Amikor leszállt az éjszaka, levelet küldött Njoszan lakosztályába. Azt írta, hogy meghűlt a havas időben, ezért jobb, ha nem mozdul ki. A dajka, aki a levelet átvette, jól tudta, mi a helyzet. Egy-két perc múlva már vissza is tért és jelentette:

– Közöltem úrnőmmel.

Njoszan háza népe nyilván nem nagyon örült, hogy kimentette magát. Mi lenne, ha panasszal fordulnának az excsászárhoz? Házasságuknak ez mindössze a negyedik éjszakája! Netán korai, hogy máris megszüntesse éjszakai látogatásait?! Keressen valami újabb kifogást, és még ez egyszer menjen el Njoszanhoz? Ámde egy pillanattal később, amint Muraszakira tekintett, magában azt kérdezte, hogyan történhetett, hogy valaha is magára hagyta. Az asszony viszont úgy érezte, hogy a herceg szinte megvetően viselkedik Njoszannal szemben, és azt kívánta, bár törné a fejét, és egy kissé jobban intézné dolgait . . .

Másnap reggel Gendzsi mentegetőző sorokat küldött Njoszannak, és bár korára tekintettel nem volt föltehető, hogy igényes lenne ezekben a dolgokban, a herceg gondosan megnyírta ecsetjét, és különlegesen finom fehér papírt használt:

„Az utat nem zárják el nagy hótorlaszok, de a parányi kristályos pelyhek kavargása megbabonázza kábult fejemet."

Levelét virágzó szilvafa-gallyra kötötte, behívatta egyik szolgáját, és meghagyta: ne a kerten, hanem a nyugati fedett folyosón át menjen.* A válasz nehezen akart megjönni, s a várakozásba belefáradva visszatért Muraszakihoz a belső szobába. Kezében még most is ott volt a szilvaág, melyről azt a gallyacskát letörte, s amint észrevette, hogy Muraszaki kíváncsian néz rá, ezt mondta:

– Milyen kellemes lenne, ha minden virágnak olyan finom illata volna, mint ennek! Ámbár jobb a virágoknak, hogy a cseresznye nem hódítja el ezt az illatot. Akkor mindben csak gyomot látnánk, és rá sem hederítenénk. A szilvavirágnak megvan az az előnye, hogy elsőnek nyit. Szemünk akkor még nem telhetett be a virágok látásával, s lehet, hogy ezt a korai jövevényt érdemén felül szeretjük. Aztán bölcsen eltűnik, mielőtt a cseresznyevirág elérné teljes pompáját . . .

Ebben a pillanatban – pedig már nem is várta – végre megérkezett Njoszan válasza. Vékony, karmazsinpiros papírra írt, és roppant szellemes, tetszetős hajtogatása megdobogtatta Gendzsi szívét, mialatt a levelet bontogatta. Sajnos, az írása még teljesen kialakulatlan volt, és Gendzsi azt kívánta, bárha minél előbb eltehetné Muraszaki szeme elől. Nem mintha a levél bármi bizalmas közlést tartalmazott volna. De írójának rangját és a személyéhez fűződő természetes igényeket tekintve szégyen lenne megmutatni ezt a gyerekes irkafirkát. Ha viszont eldugja, abból biztosan félreértések származnak. Hagyta, hadd olvassa Muraszaki – már amennyit láthatott, amint mellette fekve, Gendzsi válla fölött belenézett. A költemény így szólt: „Oly könnyűek ezek a kései, tavaszi hópelyhek, hogy a legkisebb barátságtalan fuvallatra hamar eltűnnek az égbolt szeles keresztútjain."

Bizony gyerekes macskakaparás volt, s messze elmaradt

attól, amit az ő korában levő teremtéstől elvár az ember. Gendzsi jóformán csak egy futó pillantást vetett rá, s azzal félre is tette. Ha ez a levél valaki mástól érkezik, most megvitatná Muraszakival az írás gyarlóságait, elemeznék fogyatékosságait. Így azonban csak sóhajtott egyet és megszólalt:

– Nos, legalább láthatod, hogy nemigen van okod aggodalomra!

A nap folyamán rövid látogatást tett Njoszannál. A szokottnál is nagyobb gondot fordított öltözékére, mert tudtára akarta adni, hogy előző esti kimaradása nem jelent sem tiszteletlenséget, sem figyelmetlenséget. A hercegnő ifjabb udvarhölgyei hamar megengesztelődtek a herceg pompás ruházata láttán, de a dajkák fenyegető jelet láttak abban, hogy előző este nem jött el.

– Ugyan, ugyan! méltatlankodtak. – Mit tesz jóvá azzal, hogy felveszi a legdivatosabb ruháját?!

Kétségtelen, a kis hercegnő igen csinos volt, de egész környezete is úgy kiöltözött, s maga olyan pompás ruhát öltött, hogy az emberben első szempillantásra felvetődött a kérdés: maradna-e belőle valami, ha a ruhát meg az egyéb cifraságot lehántaná? Azt nem lehetett mondani, hogy Njoszan különösebben félénk lett volna, de barátságos viselkedése és nyugalma inkább gyerekre vallott, aki nem tud különbséget tenni barát és ellenség között, nem pedig ifjú hölgyre, aki megtanulta fegyelmezni magát. Apjából, Szuzakuból – bár az bizonyos tekintetben nőies volt, és nagyon érzékeny, vagy legalábbis alattvalói mindig ezért bírálgatták – egyáltalán nem hiányzott az életet megszépítő dolgok iránti érzék. Gendzsi nem is értette, hogyan engedhette meg Szuzaku, hogy legkedvesebb gyermeke ilyen elmaradott legyen éppen azokban a dolgokban, amelyeknek jómaga mindig a legnagyobb figyelmet szentelte. Gendzsi nyugtalan volt, mert a lány gyarlóságai olyan természetűek voltak, hogy hosszú időn át még bizony igen kevéssé vonzó élettárs marad. Ellenszenvesnek azért nem érezte, és most is hamarosan megpróbált elbeszélgetni vele. Bármit mondott, Njoszan mindenre helyeselt, de jómaga nem pendített meg semmi új témát. Bizony, nem olyan régen még az lett volna a véleménye, hogy Njoszan reménytelenül együgyű. Újabban azonban sokkal elnézőbb lett. Ha az embereket egyetlen gyarlóságuk miatt elvetnénk, hamarosan senki sem maradna. Gendzsi elhatározta, hogy bárkivel hozza is össze a sors, vonzó tulajdonságaiból igyekszik annyit kiaknázni, amennyit csak tud, rossz tulajdonságait pedig feledi. Valóban visszás lenne, ha unatkoznék e mellett a lány mellett, akinek kezéért rövidesen az egész udvar versengett volna. Viszont most még sokkal jobban érezte, mint Njoszan érkezése előtt bármikor, milyen páratlan asszony Muraszaki. Hogy őt annak idején gyermekévé fogadta, ez jelenti életének egyetlen olyan lépését, amit sosem lesz oka megbánni. Valahányszor – akár éjjel, akár nappal – együtt volt Njoszannal, egyre inkább sajnálta rá az idejét, s a végén valósággal félt, hogy egy-két óránál tovább képtelen megmaradni bárki társaságában – kivéve Muraszakit.

A trónörökös fülig beleszeretett kis feleségébe, az akasi hercegnőbe, és sosem engedte el maga mellől. A hercegnő azonban egy nap kijelentette, hogy belefáradt az udvari életbe, és szeretne egy időre hazatérni Gendzsi palotájába. A trónörökös azonban hallani sem akart erről, s a hercegnő kénytelen volt engedni, habár neheztelt miatta, mert életében ez volt az első eset, hogy akarata nem teljesült. A nyár folyamán nem érezte magát valami jól, s elvileg mindenki azon a véleményen volt, hogy el kellene mennie pihenni. Indulását azonban napról napra halogatták, s a hercegnő már-már úgy érezte, hogy házassága örökös rabságra ítéli. Csakhamar kiderült, hogy rossz közérzetének megvan a maga oka. Szolgálónői már korábban rájöttek volna, de a hercegnő fiatalsága miatt* nem merült fel ez a gondolat. De most, hogy kiderült, nyugalomra és ápolásra van szüksége, engedélyezték távozását, és a hercegnő el is költözött az új palotába. Régi lakosztálya már nem volt szabad, ezért azokat a szobákat adták neki, amelyek Njoszan hercegnő lakosztályából nyíltak. Anyja természetesen elkísérte. Ez volt az első eset, hogy az akasi hölgy úgy lakott a palotában, hogy nem választották el a lányától, és persze határtalanul boldog volt.

Egy nap, amikor Gendzsi és Muraszaki éppen látogatóba készült a trónörökös feleségéhez, Muraszaki ezt mondta:

– Nem ragadhatnám meg ezt a kedvező alkalmat, hogy megismerkedjem Njoszannal? Az összekötő ajtót könnyen ki lehet nyitni... Már egy ideje eszemben jár, hogy meglátogatom, de mind ez ideig nehéz volt megvalósítani. Ennél jobb alkalom valószínűleg már nem is kínálkozik...

– Az már bizonyos, hogy ennél semmi sem könnyebb – válaszolta Gendzsi. – Egyszerűen bemégy hozzá. Nem is lehet másként kezelni, csak mint egy gyermeket. Remélem, nem szertartásosan közeledsz majd hozzá, hanem segítesz nekem, hogy lenyessük hibáit. Ennél nagyobb szívességet nem is tehetsz nekem!...

Gendzsi elment Njoszanhoz, és beszélgetés közben megemlítette:

– Késő este Muraszaki úrhölgy meg akarja látogatni szomszédodat, a trónörökösnőt. Kitűnő alkalom ez számodra, hogy megismerkedj vele. Remélem megengeded, hogy egyenesen átjöjjön hozzád. Muraszaki elragadó hölgy, és éppen úgy szeret játszani, akár te. Azt hiszem, igen jól elmulattok majd együtt.

Njoszan kissé ijedten nézett a hercegre.

– Nem tudom, miről beszélgessek vele – mondta gyámoltalanul.

– Ó, az majd kialakul! – Gendzsi sietett megnyugtatni Njoszant. – Ő majd beszél hozzád, te pedig tudni fogod, mit válaszolj, ha már egyszer valaki átveszi a vezetést. Mindenesetre barátkozz meg vele, csupán ennyit kérek tőled.

Gendzsi nagyon fontosnak tartotta, hogy a két nő jól megértse egymást, ezért egy idő óta valósággal félve gondolt erre az elkerülhetetlen találkozásra, és semmit sem tett, hogy létre is jöjjön. Aggódott amiatt, hogy Muraszaki – ha eljön ez a találkozás – Njoszan gyerekes viselkedését egyszerűen unalmasnak, szintelen beszédét pedig terhesnek fogja érezni. Mindenesetre ezúttal Muraszaki volt az, aki a találkozás gondolatát fölvetette, és nem lett volna értelme, hogy ellene szegüljön.

Közben Muraszaki bement a szobájába, hogy felöltözzék a látogatásra. Habár nagy gonddal készülődött, és (éppen a látogatás körülményei folytán) élt benne az érzés, hogy az uralkodó család egyik tagja előtt készül tisztelegni – egész készülődése alatt azt bizonygatta magának, hogy Njoszan nem áll felette sem itt a házban, sem pedig kint az életben. Mialatt arra várt, hogy Gendzsi érte jöjjön, némi írásgyakorlatot próbálgatott: nem most fogalmazott verseket írt, hanem régebbieket, emlékezetből. Nem volt rossz hangulatban, mégis csupa szomorú, szerelmi bánatról éneklő költemény jutott az eszébe: furcsa véletlen folytán valahogy mindegyik ráillett az ő helyzetére.

Valahányszor Gendzsi fiatalabb nők társaságából, például Njoszantól jött, mindig felkészült rá (és eleve meg is alkudott vele), hogy Muraszakit szükségképpen kissé bágyadtnak, picinykét hervadtnak és fáradtnak látja majd. Ráadásul régóta együtt éltek már, s úgy érezte, mindenestül annyira ismeri, hogy ha az idő érintetlenül hagyja szépségét, akkor sem lenne különös, ha már nem tudná felszítani szenvedélyét. Valójában azonban éppen a fiatal nők nem tudtak számára meglepően újat nyújtani, Muraszakit ellenben szüntelenül csodálnia kellett. Így volt ezen az estén is, amint meglátta az esedékes látogatásra kiszemelt díszében, és minden ruhadarabjából finom édes illat áradt, s ő maga tetőtől talpig ragyogó volt: szebb volt az idén, mint tavaly, még szebb ma, mint tegnap.

Muraszaki látta, hogy Gendzsi belép, és papírjait gyorsan elrejtette a tustartó alá – ámde a herceg előszedte őket, mielőtt Muraszaki tiltakozhatott volna. Kézírása nem volt ritka szép, amilyen nemzedékenként csak egy akad, s még később is fennmarad emléke – de szépséget sugárzott. A herceg futó pillantást vetett a sorokra, és rábukkant erre a költeményre: „Közel van hát hozzám az ősz,* akár azokhoz az erdő borította hegyekhez? Mert míg elnézem őket, azalatt is tarkul zöldjük." Gendzsi fölvette az ecsetet, és ezt a költeményt írta mellé: „Nézz le az árokba: előbb válik fehérré ama madár smaragd tollazata, mint az ősz megdermeszti az én szerelmemet."

Szándékolatlan, nem tudatos, apró-cseprő dolgaiból Gendzsi minduntalan láthatta, hogy Muraszaki nagyon boldogtalan.

Hogy mégsem hozta szóba, annak nem az volt az oka, mintha nem látta volna, vagy nem tudná, mekkora erőfeszítéssel titkolja fájdalmát.

A trónörökösnő éppen olyan bizalmasan tudott beszélgetni Muraszakival, mint az anyjával, tehát a látogatásnak ez a része eléggé kellemesen telt el. A lány igen megszépült. Muraszaki, akiben egykor az akasi hercegnő sok kínos emléket keltett, társaságában most már nem érzett mást, mint a legőszintébb örömet. Rövid beszélgetés után az összekötő ajtón át továbbment Njoszan lakosztályába. A kis hercegnő gyerekesen suta társalgása nem volt zavaró, mert Muraszaki, ügyesen, kezdettől fogva úgy beszélt vele, mint kis rokonlánnyal, akit az ő gondjaira bíztak. Mindenekelőtt elbeszélgettek családjuk történetének azon bonyolult fejezetéről, melyből kiderül, miért számítanak unokatestvéreknek. Muraszaki behívatta Njoszan dajkáját, és ezt mondta neki:

– Alaposan megnéztük a dolgot, és bebizonyosodott, hogy úrnődet és engem többszörösen is családi kapcsolatok fűznek össze. Remélem, nem tartod udvariatlanságnak, hogy ennyit késtem látogatásommal. Nehéz volt elrendezni. Most azonban úrnőd és én nagyon megbarátkoztunk egymással. Remélem, megengeded, hogy ismét meglátogassam, de majd te is elkísérred hozzám. Kérlek, mától fogva gondolj rá: ha nem találkozunk gyakran, abban te leszel a hibás.

– Megértettem, asszonyom – válaszolta a dajka. – Mivel anyja nem él, apja pedig kolostorba vonult, meggyőződésem, hogy az én kis úrnőmre a tiédhez hasonló baráti gesztusok nélkül nagyon szomorú idő várna. Jól tudom, apja sosem szánta volna el magát, hogy elhagyja a fővárost, de bizonyos volt benne, hogy szívesen látsz bennünket – és ezt ma láthattuk is – és szívügyed, hogy szeretettel őrködj ifjú hölgyünk fölött. Hiszen láthatod, asszonyom, Njoszan hercegnő viselkedése még nagy fiatalságra vall, és nemcsak igen nagy szüksége van segítségre, de meg is szokta, hogy környezete segítse, és tőled is várja, hogy vedd szárnyad alá.

– Az excsászár úgy öntötte szavakba kívánságát – válaszolta Muraszaki –, hogy Gendzsi herceg nem is gondolhatott visszautasítására. Ami engem illet, számomra elszomorító, hogy oly keveset tehetek e szegény gyermek boldogságáért.

Komoly beszélgetésüket, melyre Njoszan nemigen figyelt, Muraszaki most hirtelen félbeszakította, és annyi hozzáértéssel és lelkesedéssel kezdett beszélni a képeskönyvekről meg a babákról, hogy Njoszan nyomban megállapította: ez az asszony távolról sem olyan unalmas, mint a többi felnőtt, és nem is hasonlít hozzájuk. Ettől az időtől kezdve gyakran találkoztak, vagy ha találkozásuknak akadálya volt, levélkéket váltottak: ezekben kizárólag Njoszan babáival és egyéb játékaival kapcsolatos ügyes-bajos dolgokat beszéltek meg.

Amikor híre futott, hogy Njoszan beköltözött az új palotába, az emberek sietve megjósolták, hogy Muraszaki szerencsecsillaga hamarosan leáldozik. Amikor egy idő múltán kiderült, hogy Gendzsi érdeklődését nem kizárólag az új hölgy köti le, hanem Muraszakit még az eddiginél is nagyobb hódolatban részesíti, sürgősen pártját fogták Njoszannak, mondván, hogy ha egyszer Gendzsit annyira hatalmában tartja Muraszaki, nem lett volna szabad a kis hercegnőt maga mellé vennie. Most azonban – mindkét pletyka cáfolataként – híre járt, hogy a két hölgy között a legteljesebb egyetértés uralkodik, s ezzel, a kívülállók számára, az ügy elvesztette minden érdekességét.

Közelgett az idő, hogy a trónörökösnő megszülje gyermekét. A következő év kezdetétől Gendzsi palotájában egyik könyörgő ájtatosság a másikat érte, és az ország minden buddhista templomában és régi hitet ápoló szentélyében imádkoztak az akasi hercegnőért. Régebbi tapasztalatára gondolva* Gendzsi roppant aggodalommal várta az eseményt, és bár fájdalmas volt számára, hogy Muraszaki nem szült neki gyermeket, bizonyos szempontból örült, hogy sohasem kellett a szorongó várakozás kínjait elviselnie. A hercegnő roppant fiatalsága szintén okot adott az aggodalomra, és amikor *Kiszaragi** kezdetén a hercegnő ereje hanyatlani kezdett, nemcsak Gendzsit fogta el rettegés, de mindenki aggódott, aki gondját viselte a hercegnőnek. Szorgos vizsgálódás után a mágusok megállapították, hogy jelenlegi szobájának fekvése kedvezőtlen számára, és sürgették az átköltöztetést. A palotából nem vihették el, mert ez igen

kockázatos vállalkozás lett volna, ezért áthelyezték az északi szárnyba, anyja régebbi lakosztályának központi csarnokába. Ennek az volt az előnye, hogy minden oldalról átjárók és fedett folyosók vették körül, ahol a palotában összesereglett papokat – oltáraikkal és más kegyszereikkel együtt – el lehetett helyezni, ugyanis a birodalom minden valamirevaló doktorát elhozatták, hogy varázsló tudományukat kifejthessék a hercegnő érdekében.

Ebben az időben az akasi hölgyet természetesen félelem szorongatta, de ugyanakkor felajzott várakozásban is élt, mert ha szerencsésen megszületik a trónörökös, ez annyit jelent, hogy rengeteg áldozata nem lesz hiábavaló. Ebből az alkalomból anyja, aki igen-igen öreg volt már, feljött vidékről, mert nem tudta elviselni, hogy izgalmak közepette éljen, és ne kapjon híreket.

A trónörökösnő igen keveset tudott születésének körülményeiről, az öreg nagymama azonban, amikor végre a lány ágyához eresztették, reszkető hangon csak úgy ontotta magából a sűrű sopánkodással megtűzdelt történeteket: zavaros beszéd volt ugyan, de mégis ebből hámozta ki az első felvilágosítást. Kezdetben persze kikerekedett szemmel bámulta furcsa látogatóját, és azon töprengett, ugyan ki lehet. Azt tudta, hogy él a nagyanyja, és amikor rájött, hogy ez a fecsegő öregasszony éppen ő, amennyire csak bírt, igyekezett udvarias lenni. A látogató elmesélte Gendzsi akasi életét, és azt, hogy mennyire kétségbeestek, amikor a herceget váratlanul hazahívták.

– Azt hittük, hogy soha többé egyikünk sem látja őt viszont – mondta az öregasszony. – Ó, egek! Ha akkor tudtam volna, hogy minden jóra fordul!... A te születésed mentett meg bennünket. Azt hiszem, ha te nem vagy, távozása után hírét sem halljuk többé.

Szeméből hála és öröm könnyei ömlöttek. A hercegnő is sírt: az ember egyrészt mindig meghatódik, valahányszor mesélnek neki a gyermekkoráról, másrészt megrázkódtatást jelentett számára, hogy megismerte születése valódi körülményeit. Mindig tudta, hogy anyja nem egészen tartozik abba a társadalmi osztályba, mint a mostani környezete. A Muraszakitól kapott gondos nevelés, valamint az udvarnál élő társnőinek rajongása a félénkség és félszegség utolsó nyomait is kitörölte belőle. Már hosszú évek óta az volt az érzése, hogy jómaga minden tekintetben egyenrangú a birodalom legelőkelőbb dámáival. Arca égett, ahogy most egymás után eszébe jutottak esetek, amikor megvetően beszélt olyan emberekről, akik – most már látta – semmiféleképp nem kevesebbek nála. Az udvarban élők zöme valószínűleg ismeri származásának igazi történetét, és bár a füle hallatára sosem hangzott el gúnyos megjegyzés, el tudta képzelni, hogy a maga mit sem sejtő kevélykedésére alattomban mindig milyen derültség lehetett a válasz. Akasi! Akasiban született!* Rágondolni is szörnyű! Soha egy pillanatra sem jutott eszébe, hogy ilyen rossz a helyzet, ő ugyanis ösztönösen sosem kíváncsiskodott olyan dolgok után, amelyekből alkalmasint valami kellemetlenség derülhet ki. Nos, most szembe kell néznie ezzel a kellemetlen és megalázó meglepetéssel. Azon töprengett, hogyan tudja majd valaha is büszkén fennhordani a fejét. Ezután végig kellett hallgatni a hosszadalmas beszámolót nagyapja furcsa szokásairól; szemlátomást valamiféle *risi* lehetett, aki él ugyan, de nem e világban jár. De furcsa helyről, de különös emberektől származik! – gondolta a hercegnő, és eszébe jutott, milyen igényes volt ő mindig a születés és nevelés elbírálásánál.

Anyja e pillanatban belépett a szobába. Nyomban észrevette, hogy lánya bánatosan néz rá. Kint a folyosókon nagy jövés-menés volt, mert a birodalom minden részéből összehívott papok és varázslók most gyülekeztek, hogy napi ájtatosságukat elvégezzék. A hercegnő szobájában azonban minden csendes volt, s az öreg apáca felhasználta az alkalmat: leült az ágy szélére, és szemlátomást teljesen kisajátította unokáját...

„Ó, miért csinál ilyesmit – gondolta az akasi hölgy, mikor belépett. – Legalább állítson oda egy paravánt. Ha bárki meglátja, amint ott ül az ágy szélén, nyomban elcsodálkozik, honnan pottyant ide. Még azt hiszik, hogy holmi javasasszony, aki azért jött, hogy valami pilulát adjon nekem. Milyen terhessé válik az ember az ő korában!"

Az öreg hölgy nyomban rájött, hogy kissé sokat engedett meg magának. Erősen nagyothalló volt, s most, félvén, hogy valami megjegyzés elkerülhette a figyelmét, szokása szerint félrebillentett fejjel hegyezni kezdte a fülét:

– He? He?

„Azért nem is olyan öreg még – gondolta az akasi hölgy. – Aligha lehet több hatvanöt-hatvanhat évesnél!"

Az öreg hölgy, apácaruhájában, igen takaros és tisztes, majdhogynem méltóságos látványt jelentett, de lerontotta külsejét, hogy szeme e pillanatban vörös és duzzadt volt a sírástól. Az akasi hölgy azonban nagyon jól tudta, mit jelent ez: anyja beleveszett az emlékezésbe. A hercegnőhöz fordult, és idegesen megszólalt:

– Látom, hogy nagyanya mindenféle különös történeteket mesélhetett régmúlt napokról. Nem kell elhinned minden szavát, mert hajlamos rá, hogy tündérmeséket, legendákat meg csodákat keverjen a valóságos események közé. Fogadni mernék, hogy családunk történetének válogatottan furcsa részleteit mesélgette az imént.

Gyanúját csak igazolta a hercegnő szótlansága. Nyilvánvaló, hogy az öreg apáca roppant meggondolatlanul fecseghetett. Az akasi hölgy már régen úgy döntött, hogy a trónörökös trónra lépése lesz az a pillanat, amikor teljes egészében elmondja a hercegnőnek születése körülményeit. Akkor már császárnő lesz, női becsvágya annál tovább nem is terjedhet, és semmi ilyen közlés – még ha kellemetlen is – már nem hathat rá olyan nyomasztóan. A jelen pillanatban azonban túlságosan felizgatná. Az akasi hölgy fájlalta, hogy anyjának így eljárt a nyelve.

A napi szertartás befejeződött; a papok nagy lábdobogással távoztak. Hogy a hercegnő gondolatait másfelé terelje, az akasi hölgy behozott egy kis gyümölcsöt, és kedveskedve kérdezte:

– Nem kívánnád? Egyél legalább egy szemet! – Anyai gyengédséggel nógatta az evésre.

Roppant furcsa módon nyilatkozott meg az öreg apáca öröme kedves unokája láttán: szeméből patakzott a könny, homloka szinte rosszallást kifejező ráncokba húzódott, ajkai véget nem érő, üdvözült mosolyra nyíltak, s bizony csúnyán kilátszott fogatlansága. Az öreg hölgy arckifejezése annyira aggasztó volt, hogy az anya megijedt, milyen hatást vált ki betegéből: igyekezett elkapni a nagyanya pillantását, de eredménytelenül.

Az öreg apáca most éppen ezt a költeményt mondta:

– Ne kárhoztasd a szeretet könnyeit, melyeknek tovarohanó árja szerencsés partra vitte ezt a vén bárkát... – Majd hozzátette: – Az én fiatalságom idején a korombeli öregeknek szabadságukban állt, hogy sírjanak, valahányszor jólesik.

„Követem e bárka nyomdokát a habokon át, hogy megtudjam, mely úton jött, és rátaláljak a papírfedeles kunyhóra, ahonnan elindult a mély vízre." – Ezt írta az ifjú hercegnő egy papírlapra, melyet íródobozából legfelülről vett ki.

Az akasi hölgy hozzáfűzte:

– Ámbár az, ki ama parton lakik, már rég kivetett kebeléből minden világi gondolatot, talán még őriz valamit a szív vakságából,* mely most is ráborul kedélyére.

Beszélgetésük most arra a reggelre terelődött, amikor búcsút vettek az öreg remetétől. A hercegnő akkor még jóformán csecsemő volt, s így erről az eseményről semmi emléke nem maradt, de el tudta képzelni, hogy szívszakasztó jelenet játszódhatott le.

A harmadik hónap közepén a hercegnő megszülte gyermekét, mégpedig rendkívül könnyen, szinte fájdalommentesen, tehát – furcsa módon – merőben másként zajlott le, mint a hercegnő előző gyengesége és kedélytelensége alapján várták. Gendzsi nagy megkönnyebbüléssel fogadta a hírt. A gyermek különben is fiú volt, tehát minden a lehető legszerencsésebben történt. A hercegnő mostani szállása egészen távol esett a ház első részétől, de számára ez kellemes volt, mivel közel lehetett anyjához – és kellemes volt az öreg apácának is, mert elnézhette, hogyan özönlenek az ajándékok. Valóban úgy érezte, hogy életének sok vihart látott hajója – amint maga mondta – végre szerencsésen partot ért. Ez a berendezkedés azonban nem maradhatott tartós, mert nagyon is eltért a hagyományos gyakorlattól, ezért úgy döntöttek, hogy a hercegnőnek vissza kell költöznie a saját lakosztályába. Már ott is volt, amikor Muraszaki meglátogatta: a hercegnő fehér kabátkába öltözve üldö-

gélt, és karjában tartotta kisfiát. Bájos látvány volt – ámbár Muraszakinak valóban nehezére esett megszoknia a gondolatot, hogy íme, a kis akasi hercegnő anya lett.

Muraszakinak semminemű idevágó tapasztalata nem volt, sőt úgy esett, hogy még kapcsolatba sem jutott ilyesmivel, hiszen a hercegnő kisfia volt az első gyermek, aki e házban született. Muraszakin látszott, mámorosan boldog, hogy foglalkozhat a gyermekkel, tehet-vehet körülötte, s az akasi hölgynek nem volt szíve megfosztani őt ettől a foglalatosságtól, hanem maga beérte a gyermek fürösztésével. Sőt, abba is beleegyezett, hogy ő végezze ezt a feladatot a kisgyermek hivatalos elismerésével egybekötött fürösztési ceremónián is, melynek lebonyolítására a trónörökös elküldte követét.* Ez a férfiú nagyjából tudta, hogyan állnak a dolgok, és arra gondolt, milyen kellemetlen lehet a hercegnőnek, hogy anyjának nem megfelelő személye állandóan emlékezteti a saját származásbeli foltjára. Ámde feladatának végzése közben meglepetve állapíthatta meg, hogy az akasi hölgyben van annyi méltóság és finom nevelés, akár a legelőkelőbb hercegnő anyjában.

Nem lenne különösebben érdekes, ha többet írnék a gyermek születésének megünnepléséről; ehelyett inkább sietve folytatom a történetet. A hercegnő a gyermek születését követő hatodik éjszakán költözött vissza a saját lakosztályába. A hetedik éjszakán maga a császár is elküldte ajándékait. Szuzakunak fogadalma tiltotta, hogy ilyen alkalomkor ajándékot küldjön, de általában úgy értelmezték, hogy az államkincstár pompás adományát, amelyet két kincstári hivatalnok, To no Ben és Szendzsi nyújtott át, tulajdonképpen Szuzaku kezdeményezésére küldték. Az ajándékok közt rengeteg volt a selyem; Akikonomu császárnő küldeménye még magáén a császárén is túltett. A hercegek és miniszterek versengtek egymással, ki küld ragyogóbb ajándékot, és még Gendzsi is – pedig gyűlölte a hivalkodást, és hajlott rá, hogy minden tüntető megnyilatkozást a legszűkebbre szabjon – ezúttal arra ügyelt, hogy minden a legnagyobb pompával menjen végbe. Valóban, az egész udvarban annyi csevegés folyt, akkora izgalom uralkodott, hogy egészen beleszédültem, és tökéletesen megfeledkeztem róla,

hogy bármi feljegyzést készítsek a kis herceg születését követően a Palotában lezajlott sok szép és érdekes ünnepségről.

Gendzsi is minduntalan karjára vette a gyermeket.

– Jugiri sosem hívott, hogy ismerkedjem meg a gyermekeivel – mondta egyszer. – Így nagy öröm számomra, hogy foglalkozhatom ezzel az aranyos kis kölyökkel...

A gyermek gyorsan fejlődött. Legfőbb ideje volt, hogy dajkákat keressenek mellé. De Gendzsi nem akart ismeretlen nőket felvenni, ezért inkább egy bizonyos időre átengedett néhányat a saját szolgálatában álló hölgyek közül: mind jó családból való és értelmes nők voltak, akiknek előéletét jól ismerte. Az akasi hölgy magatartása egész idő alatt mindenki csodálatát kivívta: méltóságos volt, de nem érzékenykedő, szerény, de nem visszatetszően megalázkodó. Muraszaki mindeddig érzett vele szemben némi feszélyezettséget, de a herceg születése óta sokkal jobban összebarátkoztak. Bár jómaga gyermektelen volt, nagyon szerette a gyermekeket. Saját kezűleg készítette el az oltalmazó bábukat* és más játékfigurákat, és órákon át elüldögélt, hogy mozgatta tagjaikat, és mindenféle mutatványokat végeztetett velük.

A harmadik hónap folyamán csodaszép időjárás köszöntött be. Egy verőfényes, csendes napon Szocsi herceg és To no Csudzso fia, Kasivagi, beállított az új palotába.

– Attól tartok, hogy itt túlságosan csendes élet folyik – mondta Gendzsi. – Minden évben, ilyen idő tájt, amikor nincsenek sem hivatalos ünnepek, sem baráti mulatságok, még nehezebb elszórakoztatni a vendégeket. Bár kieszelhetnék valamit mulattatásotokra... Jugiri az imént még itt volt. El sem tudom képzelni, hová lett. Azt hiszem, hogy holmi lovas céllövészetben lesz részünk, habár megvallom, halálosan ráuntam már. Jugiri valószínűleg rábukkant néhány fiatalemberre, akik élnek-halnak az ilyesmiért, s ezért tűnt el olyan hamar.

– Láttam Jugirit – szólalt meg most valaki. – A versenypálya közelében, a mezőn, labdarúgással szórakozik. Sokan összejöttek...

– A labdarúgáshoz nem szívesen állok be nézőnek – válaszolta Gendzsi. – Durva játék. De úgy érzem, ma mindnyá-

junknak olyasvalamire van szükségünk, ami felvillanyozza az embert... – Azzal üzenetet küldött Jugirinak: kérte, jöjjön át a palota elé. A fiatalember csakhamar megjelent egy sereg udvari úr kíséretében.

– Remélem, elhoztátok a labdát? – kezdte Gendzsi. – Hogyan osztottátok be a csapatokat?

Jugiri elmondta, hogyan ment a játék, és megígérte, olyan helyet szemel ki a játékra, hogy a ház ablakából oda lehessen látni. Mivel a trónörökösné már visszaköltözött férjéhez, üresen állt a lakosztálya, s ez előtt jókora telekrész húzódott, melyet sem patakocska nem szelt át, sem egyéb akadály nem akadt rajta, s így igen alkalmasnak tetszett. El is helyezték a jelzéseket. To no Csudzso fiai, ifjabbak és idősebbek egyaránt, mind gyakorlott játékosok voltak. A napszak és az időjárás már nem is lehetett volna kedvezőbb, ugyanis késő délutánra járt, és szellő sem lebbent. Még Kobai is olyan izgalommal vetette magát a játékba, hogy Gendzsi megszólalt:

– Nézzétek csak titkos tanácsosunkat!* Szemlátomást feledi viselt méltóságát. Nos, szerintem senki rangjának nem árt, ha egy kicsit kiabál és elugrándozik, csak persze egészen fiatalnak kell lenni ehhez. Attól tartok, én már régen kinőttem a korból, amikor az ember még ilyen heves taglejtések közepette sem válik nevetségessé. Nézzétek csak annak a fickónak a testtartását! Ismerjétek el, hogy nagyon rosszul állna a korombeli férfinak.

Jugiri hamarosan rávette Kasivagit, hogy vegyen részt a játékban. A háttérben virágzó fák álltak, s ahogy a két fiatalember fel s alá száguldozott az alkonyati napfényben, a zajos és durva játék egyszeribe szokatlanul finommá, kedvessé szelídült. Kétségtelen, hogy ez a játékosokon is múlott, de a táj szépségének is része volt benne. Mert körös-körül virágzó bokor- és facsoportok sorakoztak, csupa kinyílt virággal. A két kapu közti pálya épp akkor kezdett leheletszerűen zöldülni. A kapu előtt tolongó játékosok közül senki sem volt olyan győzelemre éhes, mint Kasivagi: arcáról világosan le lehetett olvasni, hogy ügyességét le akarja mérni ellenfelein, még akkor is, ha csupán játékról van szó; elviselhetetlen lett volna

számára, ha nem tudja bebizonyítani önmagának, hogy őt más fából faragták, mint a többi játékost. Valóban, alig néhány perce játszott csupán, de még ha csak kapásból rúgta is a labdát, abból is látszott, hogy egyik játékos sem ér fel vele. Nemcsak rendkívül szép férfi volt, de nagy gondot fordított a külsejére, és mozgását mindig valami különös mélaság és megfontoltság jellemezte. Éppen ezért mulatságos volt látni, ahogy most, minden ünnepélyességet sutba vágva, ugrándozott. A cseresznyefa* egészen közel állt a veranda lépcsőjéhez, ahonnan Gendzsi és Njoszan figyelte a játékot. Furcsa volt számukra, hogy a játékosok egyre csak a labdát lesik, és ügyet sem vetnek ezekre a szép virágokra, még akkor sem, ha pontosan a fa alatt állnak. Közben a játékosok ruházata elég zilálttá vált, s még a legérdemesebb ifjakon is akadt egy-egy elszabadult szalag, vagy kibomlott a kalapzsinórjuk. A megtépázott játékosokra sűrűn hullott a virágszirom. Jugiri végül nem állhatta meg, és felnézett a fára. Pontosan a feje fölött egy ág nyúlt ki, tele félig hervadt virággal. Lehúzta, letört egy gallyat, és háttal a háznak leült a lépcsőre. Kasivagi hamarosan csatlakozott hozzá, és így szólt:

– Úgy látom, a cseresznyevirág zömét levertük. Vakmerőségünk elrettentette volna a költőt, aki kérlelte a tavaszi szelet, „ne jöjjön, míg a gyümölcsöskertek virágzanak."*

Hátrafordult: arra nézett, ahol Njoszannak és hölgyeinek alakja átsejlett a függönyön.

Kasivagi bizalmas barátságban állt Szuzaku excsászárral, és abban az időben, amikor Njoszan jövője még kialakulatlan volt, a lánnyal alkalmilag váltott is egy-egy levelet. Szuzaku tudott erről, és egészében véve szemlátomást helyeselte. Kasivagit éppen ezért meglepetés és csalódás érte, amikor kihirdették Njoszan és Gendzsi házasságát. Nagyon vonzódott a lányhoz, és annak egyik komornája útján, akit történetesen ismert, még most is elég sokat hallott róla. Ez azonban sovány vigaszt jelentett. Bánatát még fokozta, hogy fülébe jutott: Njoszannak nincs eléggé megbecsült helye az új palotában, mert Muraszaki úrhölgy még most is csorbítatlanul uralkodik őfensége érzelmei fölött. Habár ő, Kasivagi, származását tekintve alatta állt Njo-

szannak, s ezért nem illett, hogy pályázzék kezére, de annyi bizonyos, hogy az ő házában nem érhetnék olyan megaláztatások, mint – Kasivagi hite szerint – a lánynak most el kellett tűrnie. Unta már, hogy főként csak a hölgy egészségi állapotáról és foglalatosságairól kapott híreket, ezért összebarátkozott Kodzsidzsuval, Njoszan dajkájának kislányával, és megpróbálta rábeszélni, hogy közvetítsen üzeneteket. Ki tudja, mi minden történhet még? Hiszen Gendzsi sokszor beszélt arról, hogy kolostorba óhajt vonulni; egy napon talán megteszi, akkor pedig Kasivagi számára ismét nyitva az út. Közben váltig azon törte a fejét, hogyan folytathatná ismeretségüket.

És ezen a napon, amikor a labdarúgójátékot rendezték, rádöbbent, hogy íme, mindössze néhány lépésre tőle ott a lány. Njoszan komornáit – szokás szerint – most sem igen tartották kordában, s bizony minduntalan elővillant valamelyikük ruhájának ujja vagy szegélye, amikor a hölgyek izgalmukban felfellibbentették a függöny sarkát – ugyanis a házból, a függönyök mögül figyelték a játékot. A függönyök mögül egyremásra elővillant valami tarkaság – napfényes tavaszi napon, az utca szélén, így libbennek meg az imaszalagok. A hercegnő díszparavánját eléggé gondatlanul állították fel: éppen azon az oldalon nem védte semmi, amerről a legkönnyebben be lehetett látni. De a most bekövetkező eseményre még kevésbé gondolhatott az ember: egy nagy kandúr egyszeribe fent termett az ablakban, és egy pici, helyes kínai cicus nyomába eredve, befurakodott a függönyök között. A paraván mögött nyomban nagy csiszegés-csoszogás támadt, látszott, amint a hölgyek ide-oda szökdécselnek, ruhájuk suhogott, és hallatszott, hogy bent a bútorokat ide-oda tologatják. Csakhamar kiderült, hogy a nagy kandúr idegen a házban, s hogy meg ne szökhessen, zsinórral kipányvázták. Sajnos, a zsinór hosszúnak bizonyult, s bent a szobában mindenre rácsavarodott. A kandúr vadul ugrándozott, neki-nekiveselkedve szabadulni akart, s teljesen szétzilálta az amúgy is rendetlenül csüngő függönyöket. A hölgyeket teljesen lefoglalta, hogy kibújjanak az összevissza hurkolódott zsinórból, így egyiküknek sem jutott eszébe, hogy behúzzák a függönyszárnyakat. Közvetlenül az ablaknál jól látszott egy izgatottan hadonászó csoport. Kicsivel mögöttük egy apró termetű alak állt, teljesen kiegyenesedve: mindössze egy hosszú ruha volt rajta, köpeny nem. Piros szilvavirág-szín ruháján egy sereg hajtóka, ugyanannak a színnek különböző árnyalataiban, s ezek egymásra hajoltak, akár egy bekötött könyv. Tengernyi selyemszálként lengedező haját megnyírták és kiritkították ugyan, és mégis arasz híján a földig ért. A lány karcsú, kicsiny termete és ruháján az a sok, dúsan egymásra boruló hajtás roppant érdekes ellentétet jelentett; mozdulatai kecsesek voltak; a haja pedig – főként ha a lány arcélét mutatta – igen szépnek tetszett. A sűrűsödő homályban Kasivagi egyre leste a lányt, és magában azt kívánta, bár korábban, még délután történt volna ez az esemény. Ebben a pillanatban a kandúr eszeveszetten felsírt: Njoszan feléje fordult, és most már látni lehetett nyugodt, öntudatos arcocskáját. Jugiri attól tartott, hogy majd őt teszik felelőssé ezért a vigyázatlanságért, és mármár az ablakhoz sietett, hogy rájuk szóljon – de úgy érezte, hogy ezzel csak még mások figyelmét is felhívja. Beérte hát azzal, hogy hangosan, sokatmondón megköszörülte a torkát. Njoszan hirtelen vissza is húzódott – Jugiri szerint szinte túlságosan is gyorsan: maga is kíváncsi volt a lányra, és ha lett volna bátorsága, örömmel felhasználja az alkalmat, és még egy kicsit elnézegeti. A kandúrnak végre sikerült kiszabadulnia, bent pedig szépen megigazgatták a paravánokat, függönyöket – így már semmi lehetőség nem volt rá, hogy újra részük legyen az iménti érdekes látványban. És ha Jugirit némi csalódás érte, mert olyan hamar elértették intését, képzelhető, hogy Kasivagi szíve milyen hangosan vert az egész jelenet alatt. Az első pillanattól kezdve nem volt kétséges, hogy a hölgyek közül melyik Njoszan, hiszen másképp öltözködött, mint a többiek: azok kínai köntöst viseltek, Njoszan pedig alsóruhát, s fölötte se köntös, se kabát. Kasivagi titkolta izgalmát, vagy legalábbis azt hitte, hogy el tudja rejteni. Jugiri azonban könnyen kitalálta, milyen hatással lehetett rá ez az élmény, és mivel még most is e házhoz tartozónak érezte magát, pirult Njoszan miatt, aki ekkorát vétett az illem ellen.

A kandúr még most is ott csavargott a közelben, és Kasi-

vagi, hogy a maga gondolatait másfelé terelje, hívogatni kezdte. A kandúr az ölébe ugrott, és elégedetten dorombolni kezdett. A macskát nemrég Njoszan tarthatta a karján – ebben bizonyos volt, mert puha bundájából még most is áradt a császári illatszer bódító szaga, amelyet pedig csak Njoszan használhatott. Ebben a pillanatban megjelent Gendzsi, és amint meglátta, hogy Kasivagi ábrándos gyengédséggel becézi a hercegnő kandúrját, éles hangon rászólt a lépcsőn ülő két fiatalemberre:

– Jobban tennétek, ha nem ülnétek a ház tövébe. Kínos ez azoknak, akik az ide nyíló szobában tartózkodnak... Miért nem jöttök be?

Azzal a szomszédos ajtón át bevezette őket. Csakhamar Szocsi herceg is csatlakozott hozzájuk, és élénk társalgás indult meg. A labdarúgó játékosok is szállingózni kezdtek befelé, és leültek a verandán sorba rakott szalma töméssű párnákra. Frissítőket szolgáltak fel nekik, elsősorban persze kaméliakalácsot,* de kaptak körtét, narancsot és más gyümölcsöt is. A kimerült játékosok mind mohón kaptak rajta, mihelyt a kínálásban sorra kerültek. Végül körbe járt a boroskancsó; a borhoz már csak szárított halat kaptak.

Kasivagi alig vett részt a beszélgetésben, egyre csak kifelé bámult, mint aki a virágzó fákat nézi. De Jugiri jól tudta, milyen látomás lebeg barátjának szeme előtt. Az egész eset fölöttébb sajnálatos volt. Kasivagi biztosan azt hihette, hogy a hercegnő szabadosan szokott viselkedni. El sem tudta képzelni, hogy Muraszaki valaha is eltűrje, hogy így meglessék. Hogy ez megtörténhetett, világosan jelezte, igazuk van az embereknek, amikor azt állítják: Gendzsi nem gondol új feleségével. Magától értetődik, hogy a hercegnő vigyázatlanságának oka nem a szemérem hiányában keresendő: nagyon fiatal még, s ezért gyanútlanság, jókedvű hetykeség él benne. Kétségtelen, hogy mindez igen vonzó lehet, de jómaga Gendzsi helyében nem érezte volna valami megnyugtatónak.

Kasivagit nem az foglalkoztatta, hogy Njoszant vagy hölgyeit bírálja hanyagságukért – ennek köszönhette, hogy része volt a látványban. Inkább szerencsés véletlennek tekintette – ha úgy vesszük, jelnek –, mely azt mutatta, hogy vonzalmának tárgya

a sors akaratából íme, kezd testet ölteni: többet vesztett árnyszerűségéből, mint valaha is remélhette.

Gendzsi most To no Csudzsóval folytatott régebbi versengéseiről kezdett beszélni Kasivaginak:

– Labdarúgásban apád mindig jócskán megelőzött engem – mondta. – Nem hiszem, hogy az ő tanítása nyomán tettél szert ekkora ügyességre, mert az ilyesmit nem lehet tanítani. Kétségtelen azonban, hogy bizonyos készséget örököltél tőle. Annyi bizonyos, hogy ma este mesterien játszottál...

Kasivagi felnevetett.

– Attól félek, hogy apám minden tehetségéből csak ezt az egyet örököltem – válaszolta. – Aggódom utódaimért, mert ettől az egyetlen jelentéktelen adottságtól eltekintve, egyebet nem is hagyhatok rájuk.

– Annyi baj legyen – szólt Gendzsi. – Amíg csak egy dolog is van, amiben felülmúlod a többi embert, biztosítod helyedet a történelemben. Családunk történetében úgy szerepelsz majd, mint labdarúgó. Igazán szívderítő lenne...

Mialatt beszélgettek, nevetgéltek, Kasivagiban az a meggyőződés kezdett érlelődni, hogy nincs a világon olyan nő, aki Gendzsi helyett őt választaná. Njoszan talán megkedvelné őt, Kasivagit, de mindenképp csak veszíthetne a cserével. Előbb még vérmes reményei egy szempillantás alatt semmivé váltak. Njoszan, akit az előbb még elérhető közelségben érzett, gondolataiban most egészen távolivá és megközelíthetetlenné vált. Kasivagi a legnagyobb kétségbeesésben hagyta el az új palotát.

Jugirival egy kocsiba szállt, és csakhamar így szólt hozzá:

– Igazán gyakrabban meg kellene látogatnunk Gendzsit, különösen az évnek ebben a szakában, amikor olyan kevés dolgunk van. Azt mondta, reméli, hogy újra eljövünk, mielőtt elvirágzanak a fák. Már nagyon közel a tavasz vége. Még a hónap folyamán találkozzunk nála, és hozd magaddal íjadat...

Megállapodtak a napban – de Kasivaginak tulajdonképp nem ez járt az eszében. Valami lehetőséget keresett, hogy Njoszan nevét beleszője a beszélgetésbe. De már meg is szólalt:

– Muraszaki úrhölgyet leszámítva, Gendzsi szemlátomást

senkivel sem törődik valami sokat. Szeretném tudni, mit szól ehhez az ifjú hercegnő. Megszokta, hogy apja rengeteget foglalkozzék vele, és arra kell gondolnom, hogy eléggé sivárnak találhatja mostani életét.

– Nagyon tévedsz – válaszolta Jugiri. – Apám kapcsolatát Muraszakihoz kívülálló csak nehezen értheti meg. Még gyermekkorában örökbe fogadta, és csak természetes, hogy nagy meghittségben élnek. Apám a világért sem tenne olyasmit, amivel megbánthatná érzékenységét. De nagyot tévedsz, ha azt hiszed, annyit jelent ez, hogy nem törődik Njoszannal.

Jugiri emelt hangon beszélt.

– Ne olyan hangosan – utasította rendre Kasivagi. – A lovászok minden szavadat hallhatják. Jómagam bizonyos vagyok benne, hogy a lány igen gyakran boldogtalan, és nem hiszem, hogy bárkinek joga lenne ilyen származású és nevelésű lányt ebbe a helyzetbe hozni . . . – Szemlátomást nagyon szívére vette a dolgot.

Kasivagi még most is az apja házában élt: a keleti szárnyban lakott, egészen egyedül. Nem valami vidám élet volt ez az ő korában levő férfi számára, de ő választotta a magányt. Némelykor igen nyomorultul érezte magát, és ilyenkor az a gondolata támadt, hogy elveszi az első lányt, aki útjába akad. Aztán eszébe jutott, hogy apja birodalmi kancellár. Semmi okát nem látta, hogy megelégedjék holmi rangján aluli házassággal, és elhatározta, vár, míg csak meg nem találja a menyasszonyt, akire joggal igényt tarthat. Ezen az estén egyedül üldögélt szobájában, és annyit töprengett, hogy belefájdult a feje . . . Mit tegyen, hogy újra láthassa Njoszant? Miképpen tudna legalább ilyen futó, semmit sem ígérő pillantást vetni rá, mint legutóbb? A többi nővel más volt a helyzet. Náluk mindig volt rá lehetőség, hogy valamilyen vallásos fogadalom vagy csillagjóslás örve alatt kijussanak a zárt lakosztályból. És ha az alkalom nem jött magától, meg lehetett rendezni . . . Ámde Njoszan esetében semmire sem mehetett ilyen együgyű és közismert fogásokkal. Mi sem valószínűtlenebb, mint hogy valaha is elhagyja lakosztályát, és már az is roppantul nehéz, hogy tudtára adja érzelmeit. Mindenesetre írt neki. Egyáltalán

nem ez volt az első levél, melyet az utóbbi időben Njoszan szolgálónőjére, Kodzsidzsura bízott.

„Asszonyom! Egy napon, nemrégiben, a tavasz csalogatására átléptem azt a sorompót, mely fenséges birodalmadat elválasztja a nagyvilágtól. Vakmerőség volt ez, s félek, megvetéseddel sújtasz érte. A régi költővel elmondhatom, hogy »láttam és mégsem láttam«,* de azóta is olyan háborgás dúl szívemben, amit csak az csillapíthat, ha megláthatom, amit rejtelmes árnyak eltakartak előlem."

Ezt a költeményt írta leveléhez: „Jóllehet e magas fán kezemmel csupán a bánat virágait érem el, mégis azt kívánom: bár ismét ama felzaklató éjszaka árnyai takarnának."

Kodzsidzsu nem tudott róla, mi történt azon az „egy napon, nemrégiben", és Kasivagi levelét egyszerűen a szokványos szerelmi panaszok különlegesen értelmetlen halmazának tartotta. Kileste a pillanatot, amikor magára maradt Njoszan, bevitte a levelet, és ezt mondta:

– Jó lenne, ha a te Kasivagid valamivel kevésbé lenne hűséges. Megelégeltem már, hogy minduntalan kézbesítsem üzeneteit. Akkor miért veszem át, kérded. Valószínűleg azért, mert jól látom, kétségbeesne, ha vonakodnék. Ámbár mit törődöm én azzal, ha kétségbeesik? Halvány sejtelmem sincs róla! – A lány elnevette magát.

– De furcsa dolgokat beszélsz! – válaszolta Njoszan, és a levélért nyúlt.

A „láttam és mégsem láttam" célzásból megértette, hogy Kasivagi meglátta, amikor az a baleset történt a függönyökkel. Elpirult, de nem azért, mert Kasivagi megpillantotta, hanem mert Gendzsi óva intette attól, hogy Jugiri jelenlétében mutatkozzék. Most eszébe jutott, hogy Jugiri akkor ott ült Kasivagi mellett. Amit az egyik látott, azt a másik is láthatta. Egyetlen gondja az volt, hogy Jugiri netán beszámol Gendzsinek, milyen vigyázatlannak mutatkozott – akkor pedig megszidják. Mint már gyakran előfordult, most is Kodzsidzsura bízta a válaszolást. Mindössze azt kellett tudatnia, hogy megjött a levél, ámde Kodzsidzsu ezt a szöveget firkantotta: „Nem tudom, mint értesz azon, hogy »láttam és mégsem láttam«. Ám-

bár közelléted zavarba hozhatott bennünket, valószínűleg úgy helyezkedtél, hogy lehetőleg semmit el ne szalassz." A levél mellett ez a költemény állt: „Érezz, amit akarsz, de ne kürtöld világgá, hogy szívedet oda akarod függeszteni a hegyi cseresznye legtetejére, ahová pedig soha senki keze fel nem ér."

A megbeszélt íjászversenyt a harmadik hónap utolsó napján tartották meg az új palotában. Kasivagi nemigen vágyott társaságra, és csupán azért fogadta el a meghívást, mert halvány remény élt benne, hátha hasonló eset adódik, mint a labdarúgómérkőzés alkalmával. Jugiri nyomban észrevette, hogy barátja különösen hallgatag és szórakozott. Jól tudta, mit jelent ez, és őszintén fájlalta a dolgot, nemcsak azért, mert jómaga kellemetlenségekbe sodródhat, de Kasivagi miatt is. Mert Jugiri nagyon szerette Kasivagit, és nem akarta, hogy akár csak apró, hétköznapi ügyek miatt is levert vagy rosszkedvű legyen.

Kasivagi ezúttal szentül megfogadta, hogy a legszigorúbban ügyel az illendőségre, mégpedig nemcsak azért, mert nagyon tartott Gendzsitől, de mert általában nagyon fontos volt számára mások véleménye, és semmi sem érinthette kínosabban, mint ha az udvarnál rajta köszörülik a nyelvüket. Ha élt is benne valami szándék, az nem Njoszanra, hanem a kandúrra vonatkozott. Azt képzelte, hogy enyhítené szenvedését, ha megszerezhetné azt az állatot, és mindig maga mellett tudhatná. Természetesen tudta, hogy bolond gondolat ez, s az adott körülmények között a kandúrt megszöktetni semmivel sem könnyebb feladat, mint elragadni úrnőjét.

Az íjászverseny eléggé érdektelenül zajlott le. Néhány nap múlva újból eszébe jutott szándéka, mert a trónörökös lakosztályában meglátott egy igen kedves kölyökcicát, mely ajándékképp éppen akkor érkezett a Császári Palotából. Őfelsége nevezetes macskájának ugyanis akkoriban sok kölyke lett, s ezeket a császár baráti körében szétosztogatták.

– Nemrégiben láttam egy igen szép kandúrt – pedzette Kasivagi, szinte mellékesen. – A Gendzsi palotájában lakó valamelyik hölgy tulajdona lehet. Még sosem láttam olyan szép állatot. Most jut eszembe, mintha azt mondták volna, hogy éppen a húgod, Njoszan a gazdája . . .

Igen jó sakkhúzás volt, mert a trónörökösnek gyengéje volt a macska, és mindig kész volt végeláthatatlan beszélgetéseket folytatni róla. Faggatni kezdte Kasivagit Njoszan csodálatos kandúrjáról, mert nem emlékezett, hogy maga látta volna.

– Ugyanabból a fajtából neked is van, nem is egy – jegyezte meg Kasivagi –, de abban a kandúrban van valami rendkívüli: olyan barátságos és értelmes, amilyet még sosem láttam.

Most hosszadalmas beszélgetés indult meg különböző macskafajták jó tulajdonságairól. A trónörökös először kölcsönkérte feleségének, az akasi hercegnőnek tulajdonában levő macskákat, és végül üzent húgának, Njoszannak is, nem adná-e kölcsön az ő állatait. Amint megérkeztek, mindnyájan megállapították, hogy a kandúr valóban igen szép állat. Kasivagi tudta, hogy a trónörökös kimerítően beszámol húgának, milyen fogadtatásban részesült kedvence, ezért helyesebbnek érezte, ha ez alkalommal nem mutat túlzott érdeklődést a kandúr iránt. Néhány nap múlva azonban újra eljött a trónörököshöz, azzal az ürüggyel, hogy megtartják a rég megígért citeraleckét.

– Melyik az a bestia, amelyet Gendzsinél láttam? – tért rá beszélgetésük folyamán. – Itt van még? Annyi van itt, hogy meg sem tudom őket különböztetni . . .

Valójában azonban máris ráismert Njoszan kandúrjára, és hamarosan ölébe is vette.

– Ugye, milyen okosan viselkedik? – kérdezte a trónörökös. – Ha meggondolom, hogy nemrég csupán messziről láttad, igazán különös, hogy rád ismer. Márpedig megismert, mert a macska bizalmatlan fajta, csak olyantól tűri el, hogy hozzáérjen, akit már ismer. Mindenesetre a mi macskáink gyakran még arra is emlékeznek, aki csupán egy pillanatra járt itt, és ügyet sem vetett rájuk.

– Azért gondolkodni nem tudnak, mint mi, emberek – válaszolta. – De szentül hiszem, hogy némelyiküknek lelke van, akár nekünk. – És nyomban megtoldotta: – Minthogy magadnak annyi szép macskád van, nem adnád kölcsön ezt az egyet, Njoszan kandúrját, egy kis időre?

Mikor kimondta kérését, csupán akkor jött rá, milyen furcsának is tetszhetett.

A kandúr egész éjszaka mellette aludt. Kasivaginak reggel első dolga volt, hogy ellássa, saját kezűleg megfésülje és megetesse. A macska, lehet mégoly vad is, ha gazdája a kabátjába bugyolálja, ágyában altatja, cirógatja, eteti, nagy gonddal ápolja, csakhamar behódol. Nemsokára úgy fordult, hogy valahányszor Kasivagi az ablakhoz ült, és üres tekintettel bámult maga elé, barátja csakhamar mellé lopakodott, néhányat nyávogott, mintha biztosítani óhajtaná gyengéd együttérzéséről. Ilyen törleszkedést kandúrnál csak ritkán tapasztalni. Kasivagi elmosolyodott, és ezt a verset mondta a kandúrnak:

– Szeretek, de nem szeretnek. De neked, aki naponta befészkelted magad kedvesem karjába, mi okod lehet a siránkozásra?

Mialatt beszélt, farkasszemet nézett a kandúrral. Erre az ismét nyávogásba kezdett, s abba nem hagyta, míg csak Kasivagi ölébe nem vette. Még akkor is a macskát dajkálta, amikor beállítottak az aznapi látogatók.

– Ez aztán igazán váratlan dolog! – suttogták azok egymás fülébe. – Sosem érdekelték ezek az állatok.

Éppen ekkor megérkezett a trónörökös küldönce, és kérte, hogy haladéktalanul küldje vissza a kandúrt. Kasivagi azonban nem akart megválni tőle.

HETEDIK FEJEZET

Vakana

(ZSENGE SARJAK)

Második rész

Telt-múlt az idő,* de csak igen kevés változás történt otthon is, meg a külvilágban is. Még az olyan esemény is, mint Rjozen császár lemondása, nem sokat változtatott a dolgok

menetén. Bár nem volt fia, aki utóda lehetett volna, de unokaöccse, a trónörökös, már férfikorban járt, és általában azt remélték, hogy egyszerűen folytatni fogja elődje politikáját. Rjozen lemondása egészen váratlanul jött, s betegeskedése szolgált rá ürügyül. Rjozen ugyanis, tizennyolc évi uralkodása alatt, mindig sóvárogva várta az alkalmat, hogy megszabaduljon helyzetéből, mely minduntalan roppant veszélyes titkolózásra, mások félrevezetésére kényszerítette.* Számos barátja volt, s velük most, mint magánember, sokkal szabadabb és érdekesebb kapcsolatot tarthatott fenn. Ráadásul gyermektelensége (ami hite szerint az ég büntetése volt akaratlanul elkövetett szentségtöréseiért) már nem nyomta annyira, hiszen az utódlás biztosítva volt.

Njoszan, mint az új császár húga, még inkább előtérbe került mind az udvarnál, mind pedig a nép hódolatában. De még most is messze járt attól, hogy helyzete csak némileg is megközelítse Muraszakiét, mert Gendzsi az évek múlásával csak egyre jobban ragaszkodott hozzá. Időről időre azonban mégis kiviláglott, hogy Muraszaki, a herceg változatlan gyengédsége és bizalma ellenére, nem teljesen elégedett helyzetével.

– Túlságosan sokan lakunk ebben a házban – jegyezte meg egyszer-egyszer. – Úgy szeretnék valami csendesebb helyen élni, ahol zavartalanul végezhetném ájtatosságaimat. Abban a korban vagyok, amikor az ember már nem sok örömet várhat e világtól, és jobban teszi, ha arra fordítja idejét, hogy felkészül következő életére.

Gendzsi azonban mindig azt ígérte, hogy hamarosan ő is elhagyja az udvart, és valóban megtette volna, ha nem fél attól, hogy Muraszakit magára hagyja.

– Nélküled elviselhetetlen lenne itt az életem – mondta Gendzsi. – Várjál vele, míg magam is elrendezem a dolgaimat, hogy letehessem fogadalmamat.

Egy éjszaka Gendzsi átment Muraszaki lakosztályába, de látta, hogy az asszony nincs ott. Már jóval elmúlt éjfél, amikor Muraszaki visszatért. Mint kiderült, Njoszan hercegnő lakosztályában zenéltek, utána pedig ott maradt beszélgetni.

– Mi a véleményed Njoszan játékáról? – kérdezte Gendzsi. – Úgy látom, hogy az utóbbi időben sokat fejlődött.

– Amikor ide költözött – válaszolta Muraszaki –, messziről többször hallottam a játékát, s megvallom, akkor meglepett tudatlansága. De meg kell hagyni, hogy most már egész ügyesen játszik. Ezt kétségtelenül annak köszönheti, hogy sűrűn tanítgatod.

– Nagyon valószínű – felelte a herceg. – Valóban úgy van, hogy manapság már senki sem kap rendes oktatást. A zenetanítás, ha valaki rendesen akarja végezni, fáradságos és nehéz feladat: minden hibát ki kell javítani, vezetni kell a tanuló kezét. Ráadásul rengeteg időt vesz el. De Szuzaku és Njoszan bátyja, a jelenlegi császár is arra számított, hogy legalább a citeraleckéit magamra vállalom, és nekem nem volt szívem csalódást okozni nekik. Nos, örömmel hallom, hogy szerinted haladt valamit a zenében, ha már azzal nem valami sokat nyert, hogy ide költözött. Mikor te kezdő voltál, sajnos, sokkal elfoglaltabb voltam, mint mostanában, és sohasem tudtalak ilyen hosszasan és alaposan oktatni, de újabban is hol ez, hol az akadályoz bennünket abban, hogy együtt gyakoroljunk. Ezért örömmel hallottam a múltkoriban Jugiri áradozását, hogy milyen szépen haladsz.

Gendzsi bizony különösnek érezte, hogy Muraszaki – akit maga még most is „kis tanítványának" tekintett – maga is leckéket ad unokáinak. Pedig így volt, legalábbis a zene terén. Ámbár unokái nevelésében nem akadhatott egyetlen olyan terület sem, ahol Muraszaki ne teljes felkészültséggel működhetett volna közre, és olyan sokoldalúnak mutatkozott, hogy Gendzsi sokszor nyugtalankodott miatta. Általános volt ugyanis az a vélemény, hogy az ilyen tüneményes, gyors felfogóképesség a korai halál előjele. Az volt egyetlen vigasztalása, hogy Muraszaki minden új ismerete, ha gyorsan szerezte is, mindig alaposnak és teljesnek bizonyult, míg az olyasfajta koraérettségnél – hallomása szerint – általában a tehetségnek csupán felületes kibontakozásáról van szó. Muraszaki nemrég ünnepelte harminchetedik születésnapját, és miután egy ideig elbeszélgettek közös életük sok évéről, Gendzsi ezt mondta:

– Nagyon vigyázz magadra ebben az évben. Veszélyes korba érkeztél.* Mondass magadért imákat; én mindenben segítek neked, amiben csak tudok, de sok olyan eshetőség létezhet, amire nem jut eszembe felkészülni. Gondold át a dolgot, és ha valami különleges könyörgést kivánnál tartatni, szólj, és majd gondoskodom róla. Milyen kár, hogy nagybátyád* már nem él. Az egyszerűbb, mindennapi imákat szépen elmondhatná . . . – Egy ideig hallgatott, majd újból megszólalt: – Milyen különös volt is az életem! Azt hiszem, kevés ember pályafutása volt valaha is szemre ragyogóbb. De sosem voltam boldog. Akiket szerettem, sorra elragadta a halál. Már rég elvesztettem életkedvemet, és ha arra ítéltettem, hogy tovább éljek, ezt – némelykor azt hiszem – csupán büntetésnek szánják bizonyos bűnökért,* amelyek szüntelenül nyomják lelkemet. Mindig csak te voltál a vigasztalóm, és örömmel gondolok rá, hogy az Akasiban eltöltött időt leszámítva, sosem tettem olyasmit, amivel csak egy pillanatra is igazi boldogtalanságot hozhattam volna rád. Nagyon jól tudod, hogy az előkelő társasággal nem törődöm. Azok az asszonyok, akiknek társaságában szigorúan megállapított formák és szabályok szerint kell viselkedni, számomra egyszerűen kínszenvedést jelentenek. Csak olyan emberrel érzem magam igazán boldognak, mint te, akit egész életében ismertem. De te ezt már mind nagyon jól tudod, nincs is értelme, hogy ismételgessem. Njoszan hercegnőre térve: tudom, számodra terhes volt, hogy be kellett fogadnod őt, de amióta itt van, csak még jobban megszerettelek. Azt pedig, ugye, hamarosan észrevetted volna, ha másvalaki iránt érzett vonzalmam mélyült volna el! Mindig jó megfigyelő voltál, ezért nem is hiszem, hogy ne tudnád . . .

– Nem tudom megmagyarázni a dolgot – válaszolta Muraszaki –, csupán annyit tudok, hogy minden kívülálló szemében én vagyok a legboldogabb, és főként érdemén felül szerencsés asszony. Belül azonban nyomorultul érzem magam . . . Minden nappal . . . – Érezte, hosszú magyarázkodásra lenne szüksége, s ehhez nem volt bátorsága. – Az az igazság – mondta végre –, úgy érzem, nem sokáig fogok élni. Magad mondtad, hogy ez a veszedelmes év. Hadd nézzek szembe a veszéllyel úgy, hogy

megteszem, amire már rég vágyom. Akkor majd nem kell annyit aggódnod értem.

Gendzsi most is kijelentette, hogy erről szó sem lehet. Az elválás puszta gondolatát is elviselhetetlennek érzi. Hogy mindennap találkozhatnak – egyedül ez jelenti a boldogság halvány mását, ami még megmaradt neki.

– Biztos vagy benne, hogy nem inkább azt szeretnéd, ha nem engednélek el? – kérdezte, amikor látta az asszony csalódott arcát.

Muraszaki keservesen sírt. Gendzsi tudta, hogy csak akkor áll el a könnye, ha egy ideig kitartóan közömbös dolgokról beszél. Mesélgetett emberekről, akikkel évekkel ezelőtt hozta össze a sors, és csak természetes, hogy régebbi ismerősei közül megemlítette Rokudzso úrhölgyet, Akikonomu császárnő anyját is.

– A történtek ellenére ma is azt tartom, hogy ő volt a legragyogóbb teremtés, aki valaha is élt az udvarnál – mondta. – Sohasem találkoztam nála elevenebbül és mélyebben érzékeny emberrel, ez pedig eleinte, mint gondolhatod is, hallatlanul lebilincselő társsá tette. De nincs nő, akivel tartós kapcsolatot lehetetlenebb lett volna fenntartani. Magától értetődik, hogy az ember néha rosszkedvű vagy sértődött, és éppen ilyen természetes, hogy egy idő múlva ez az érzés eltűnik. Az ő szívébe a legkisebb tövis is napról napra mélyebbre fúródott, s végül akkora indulat gyűlt fel benne, melynek hevessége teljességgel leírhatatlan. Maga is tudta, hogy ezen körülmények miatt nem mehettem hozzá, amikor kedvem tartotta, és számára is ez tette lehetetlenné, hogy fogadjon engem. De akkora büszkeség élt benne, hogy minden kimaradásomat bűnnek fogta fel: hosszabb időn át ridegségével sújtott, tőlem pedig elvárta az alázatos mentegetőzést. Legvégtére már lehetetlen volt kapcsolatunkat fenntartani. Szerencsétlenségre ki is tudódott, hogy viszonyom van vele. Vérmérsékletét tekintve, nagyobb baj már nem is történhetett. A gondolat, hogy neve az udvarnál szájról szájra jár, kínszenvedés volt számára, és bár ezeket a bajokat az ő roppant féltékenysége idézte elő, nem valami hiba, amit én követtem el, nagyon sajnáltam őt, és végül olyan

nyomorultul éreztem magam, mintha a történtekért valóban engem lehetett volna hibáztatni. Ezért fáradoztam annyit Akikonomu érvényesülése érdekében, habár jól tudom, hogy ennek kapcsán eléggé népszerűtlenné váltam. De mit számít, hogy részrehajlást meg mit tudom én mit hánynak a szememre, amíg megvan az az érzésem, hogy anyja legalább sírjában nem kételkedhet többé jószándékomban. De bevallom, hogy életemben nagyon is gyakran engedtem a pillanat ösztönzésének: élvezeteket kerestem, s később mindannyiszor keservesen meg kellett bánnom.

Ismeretségi köréből még sok más asszony természetét jellemezte, majd egy idő múlva ezt mondta:

– Mindig azt hittem, hogy az akasi hölgy, mivel tudatában van egyszerű származásának, kevéssel beéri. És valóban, vele éppen az jelentette a nehézséget, hogy az ember rábeszélje, valamennyire is igyekezzék érvényesülni. De rájöttem, hogy külső megnyilvánulásaiból nem lehet őt megismerni. Bármilyen szerénynek, engedékenynek és visszahúzódónak látszik is, szíve mélyén nem kevés konokság és büszkeség lakozik.

– Akikről beszéltél, legtöbbjüket soha nem is láttam – mondta Muraszaki, most már nyugodtan és összeszedetten –, tehát nem tudom, helyesen ítéled-e meg őket. Az akasi hölgyet azonban most már egészen jól ismerem, és bevallom, hogy rendkívüli érzékenysége és nagy büszkesége egyáltalában nem rejtőzködik szívének valamely titkos rekeszében, de nagyon is feltűnt nekem. Igen, valahányszor vele vagyok, úgy érzem, hogy vele ellentétben belőlem különös módon hiányzik a tartózkodás és érzékenység. De ha félénksége miatt gyakran csodálkoznom is kell, bizonyos vagyok benne, hogy a gyermek megért engem, és benne helyesen kiegyenlítődnek a dolgok.

Milyen csodálatos változás! Gendzsinek eszébe jutott az az idő, amikor az akasi hölgynek még a nevét sem ejthette ki, most pedig maga Muraszaki zengi dicséretét! Gendzsi tudta, hogy ezt a változást a kis hercegnő iránt való vonzalma idézte elő Muraszakiban, és arra gondolt, milyen jó, hogy van az a gyerek.

– Bárkihez méred magad, nem hiszem, hogy okkal akár túl

érzékenynek, akár nemtörődömnek tetszhetnél – felelte a herceg. – Tapasztalataim legalábbis arra tanítottak, hogy az ember ritkán találkozik valakivel, aki minden tekintetben sikerrel megtalálja a középutat. Te valóban csoda vagy... De most Njoszanhoz kell mennem, hogy megdicsérjem, amiért olyan szépen halad a zenében.

Njoszannak sohasem jutott eszébe, hogy jelenléte a házban más nőnek kellemetlen lehet. Gyermekes önfeledtséggel belevetette magát a pillanatnyi örömökbe. Mostanában szüntelenül a citerája foglalkoztatta, és semmi más nem létezett számára.

– Megérdemelsz egy kis vakációt – mondta Gendzsi. – Remélem, tanítód mindig úgy meg lesz elégedve veled, mint ma. Nehéz időket éltünk át együtt, ugye? És vigasztaló, hogy végül is lett valami eredménye. Ez az első eset, hogy teljesen meg vagyok veled elégedve.

Azzal letette a citerát, és mélyen elaludt.

Azokon az estéken, amikor Gendzsi távol volt, Muraszaki felolvastatott magának hölgyeivel. Így sok ódivatú regényes elbeszéléssel ismerkedett meg. Feltűnt neki, hogy e történetek hőseit, bármilyen könnyelműek, hűtlenek, sőt gonoszak voltak is, kivétel nélkül úgy ábrázolták, hogy végül sírig kitartottak egyetlen szerelem mellett. Ha ez így van a való életben, akkor Gendzsi – mint maga is gyakran mondta – valóban más, mint a többi férfiember. Muraszaki bizonyos volt benne, hogy Gendzsi érzelmei egész életében csapongani fognak, amerre éppen hajtja olthatatlan kíváncsisága... Bármit higgyen, bármit kívánjon, jövője is éppen olyan lesz, amilyen a múltja volt. Egyik éjszaka, amikor Muraszakiban éppen ilyen gondolatok kavarogtak, és csak igen késő re aludt el, néhány óra múlva, jóval virradat előtt felriadt: mellében heves fájdalmat érzett. Asszonyai mindent megtettek érte, amit csak tudtak, de kevés sikerrel. Hívni akarták Gendzsit, de Muraszaki nem engedte: nem akarta, hogy zavarják. Ahogy bírta, tűrte fájdalmait, míg csak ki nem világosodott. Magas láza volt, és nyugtalanul hánykolódott. Szolgálónői ismét kérték, hadd hívják el őfenségét. Gendzsi azonban még a ház másik részében időzött, és Muraszaki nem akarta, hogy érte menjenek. De most levél érkezett a trónörökösnőtől, és Muraszaki, ahogy válaszát diktálta, megemlítette, hogy nem érzi jól magát. A hercegnőt aggodalom fogta el, és mivel úgy sejtette, hogy Gendzsi még nem tud a bajról, levélkét küldött neki, s ebben közölte azt a keveset, amit Muraszakiról tudott. A herceg egy pillanat múlva ott termett Muraszaki ágya mellett, és nagy aggodalommal kérdezte:

– Jobban vagy már?

De ahogy kezét az asszony égő homlokára tette, máris tudta, hogy nincs jobban. Nyomban eszébe jutott nemrégiben lefolytatott beszélgetésük. Hátha ez az a veszély, amelytől óvni akarta. Elszörnyedt.

Mikor emberei látták, hogy nem akarja magára hagyni Muraszakit, tálcán behozták a reggelijét. Gendzsi azonban hozzá sem nyúlt az ételhez, egész nap mozdulatlanul ült az asszony ágya mellett, és a fájdalomtól szinte kővé váltan meredt rá. Sok nap telt el így. Muraszaki nyilván nagyon szenvedhetett, egy falat ételt sem akart enni – fejét fel sem emelte a párnáról. Közben Gendzsi küldöncei szerteszáguldtak, hogy az ország minden nagyobb templomában kezdjenek könyörgéseket Muraszakiért, és ágyához is hívatott papokat, hogy elvégezzék a ráolvasásokat. Muraszaki most már teljesen legyöngült, rossz állapotban volt. Mellében már nem kínozta szüntelen fájdalom, de minden újabb roham olyan erős volt, hogy alig bírta elviselni. Minden ismert gyógymódot megpróbáltak, de egyik sem hozott enyhülést. Látszott, hogy valóban nagybeteg, és Gendzsi csupán abban bízott, hogy az erős rohamok között most nagyobb szünetek adódtak. Úgy gondolta, annak a jele ez, hogy a természet bizonyos ellenállást fejt ki a betegséggel szemben. Lehet, hogy ezek a szünetek fokozatosan meghosszabbodnak, és erőre kaphat a beteg. Ennek ellenére a herceg még most is nagy izgalomban és szorongásban élt. Éppen ebben az időben felügyelnie kellett volna Szuzaku ötvenedik születésnapjának ünnepi előkészületeire, de teljesen képtelen volt bármi kívülálló dologra gondolni, ezért másra bízta ezt a feladatot. Szuzaku kolostori magányába is eljutott Muraszaki betegségének híre, és állandóan érdeklődött hogyléte iránt.

Hetek múltak el, de semmi javulás nem mutatkozott. Egyvalami volt csak, amivel még nem próbálkoztak: a környezetváltozás – s minthogy ezt ajánlották, Gendzsi, bár nem szívesen, de átvitette Muraszakit régi palotájába, a Nidzso-inbe.

Muraszaki gyakran alig tudta, mi történik körülötte. Egyszer azonban, egy meglehetősen nyugodt és világos pillanatában, szemrehányást tett Gendzsinek, mert nem engedte meg neki, amíg lehetett, hogy a vallásban keressen vigasztalást. De ha szörnyű volt is látni, amint a sors, vagyis ez a szörnyű betegség, amely ellen hiába küzd szegény, elragadja tőle Muraszakit, mennyivel rosszabb lett volna hallani, amint önszántából elutasítja az ő, Gendzsi, szerelmét, végignézni, amint eldobja önnön szépségét, tehetségét, báját, és ahelyett hogy vele maradna, tűrhetőbb életformaként a kolostori élet komorságát és nyomorát választja!

– Én már sokkal, sokkal korábban, amikor te még nem is gondolhattál ilyesmire, mélységesen vágytam rá, hogy fogadalmat tegyek, és hogy nem tettem, csak érted történt – válaszolta Gendzsi. – Gondold csak el, mit éreztem volna, ha végül is te hagysz el engem . . .

Muraszaki annyira legyengült, hogy felgyógyulásában nemigen reménykedtek. Újra és újra úgy látszott, hogy itt a vég. Gendzsit szakadatlanul gyötörte a bizonytalanság kínja, és egész idő alatt tájékára sem ment Njoszannak. Vége lett a zeneoktatásnak, lant és citera hétről hétre a tokjában pihent. Az új palotából sok asszony követte úrnőjét a Nidzso-inbe, s a háznak – Muraszaki üresen álló szobáival, szinte megdermedt életével – furcsán borús arculata lett, mintha ebben az egykor oly pompás, vidám palotában az egész élet Muraszakin, egyedül az ő jelenlétén fordult volna meg.

Egy nap Gendzsi magával hozta az akasi hercegnőt.*

– Gyertek gyorsan! – kiáltotta feléjük Muraszaki. – Furcsa látomások üldöznek. Félek egyedül!

A hercegnő magával hozta kisfiát, Niu herceget. Muraszaki, mikor meglátta a kisfiút, könnyezni kezdett.

– Úgy szerettem volna látni felnőni – zokogta. – Most már emlékezni sem fog rám!

– Nem, nem! – szakította félbe Gendzsi. – Nem engedhetjük meg, hogy így beszélj! Most már kezdesz jobban lenni. Minden a gondolatainkon fordul meg. Ha gondolataink nagyok és bátrak, mellénk szegődik a jósors, de ha kicsinyesek és félénkek, csak bajok várhatnak ránk. Az egészséggel is így vagyunk. Előkelő származású emberek, akik csupa jólétben élnek, nemegyszer halálra szomorkodják magukat, mert minden semmiségen bánkódnak, mert nem tanulják meg, hogy az életet olyannak fogadják el, amilyen. Te mindig olyan okos és kiegyensúlyozott voltál. Ez biztosan megsegít . . .

És amikor Buddhához és országunk isteneihez imádkozott, felemlegette Muraszaki jellemének nagy szépségét, és kérte, őrizzék meg azt, aki mások iránt mindig annyi szelídséget és türelmet tanúsított. A papok és varázslók éjjel-nappal serénykedtek, és amikor közölték velük, hogy a beteg állapota válságosra fordult, megkettőzték igyekezetüket: öt-hat napon át szemlátomást jobban is volt a beteg. Utána azonban ismét szörnyű rohama volt; de már olyan régóta így ment ez, hogy azt hitték, ismét magához tér. Gendzsi többé nem reménykedett végleges gyógyulásában. Akik Muraszaki mellett teljesítettek szolgálatot, semmi jelét nem látták annak, hogy valóban megszállott lenne, és az is teljesen bizonytalan volt, hol van a betegség főfészke. Az asszony ereje azonban egyre hanyatlott, és mivel Gendzsi tudta, hogy bármely pillanatban elérkezhet a vég, órákon át csak ült, virrasztott Muraszaki ágya mellett, s közben szüntelen bizonytalanság gyötörte.

A kormányzatban történt legutóbbi változások következtében sokan előléptek. Köztük volt Kasivagi is. Már régebben is az új császár bizalmas barátai közé tartozott; világos, hogy amennyiben ki akarja aknázni a helyzetet, nagy jövő vár rá. Mikor végre rájött, hogy reménytelen dolog Njoszanra gondolnia, beleegyezett, hogy a hercegnő nénjét, Ocsiba úrhölgyet, maga mellé veszi ágyasának. A hölgy egy komornától született, s minthogy ez nagy hátránynak számított, már annak a társadalmi helyzetnek is örült, amelyhez e nagyon kelletlen szerető révén jutott. Ocsiba csinos volt, sőt sokan nagyon vonzónak találták volna, de Kasivagi nem áltatta magát azzal,

hogy ez a kapcsolat csak némileg is kárpótolhatja az asszony húgánál szenvedett kudarcáért. Kasivagi öreg dajkája nővére volt Njoszan dajkájának (ez volt annak a Kodzsidzsunak anyja, akinek segítsége eredménytelennek bizonyult). Kasivagi a két idős hölgy rokoni kapcsolata révén hallott először Njoszanról. A hercegnő akkoriban gyermek volt még, és valahányszor Kasivagi meglátogatta öreg dajkáját, ez folyton a kislány okos mondásairól és kedvességéről, meg Szuzakunak lánya iránt érzett nagy-nagy szeretetéről szóló történetekkel szórakoztatta őt. A hölgy a lány dajkájától szedte értesüléseit, s éppen ezek a mesék ébresztették fel Kasivagi érdeklődését.

Most már nagy ideje volt, hogy Kasivagi utoljára hírt kapott Njoszantól, de amikor látta, hogy az új palota jóformán kihalt (Muraszaki betegsége óta ugyanis Gendzsi állandóan a Nidzso-inben tartózkodott, és a szolgálók zöme követte), Kasivagi úgy érezte, itt az ideje, hogy újabb kísérletet tegyen. Elhívatta Kodzsidzsut és megkérte, legyen segítségére.

– Nincsen lelkiismeret-furdalásom – mondta –, mert Gendzsi botrányosan elhanyagolja. Sohasem lett volna szabad ilyen felelősséget magára vállalnia, hiszen érzelmei már sokfelé lekötik. Kezdettől fogva világos volt, hogy Njoszant egy napon teljesen magára hagyja. Hónapok múlnak el, hogy a tájékára sem jön. Képzelem, milyen sivár élete lehet Njoszannak. Szuzaku hallott erről valamit, és rendkívül fájlalja már, hogy nem adta egyszerű nemesemberhez, aki értékelné ezt a megtiszteltetést, és mindent elkövetne, hogy boldoggá tegye a lányt. Félek, Szuzaku azt hiszi, hogy Ocsiba számára bennem éppen ilyen megbízható és lelkiismeretes férjet talált! Bár így lenne! Ámde ha testvérek is, és sok tekintetben hasonlítanak is egymásra, Ocsiba Ocsiba marad, Njoszan pedig Njoszan. Ezzel meg is mondtam mindent . . .

Kodzsidzsu elszörnyedt.

– No de ilyet! – kiáltotta. – Ez már több a soknál! Csak nemrég tettél ígéretet, hogy életedet a nővérének szenteled, most pedig azt mondod, hogy téged csak egy nő érdekel . . . az a másik!

– Tudom, nagyon furcsán hangzik – mondta Kasivagi mosolyogva –, de azt hiszem, Szuzaku meg őfelsége, a jelenlegi császár, szívesen hozzám adta volna Njoszant. Most pedig, hogy kiderült, Gendzsi egyáltalán nem vonzódik hozzá, bizonyára semmi kifogásuk nem lenne azellen, hogy úgy érzek, ahogy érzek. Elvégre számukra a lány boldogsága számít, márpedig most szánalmas élete van . . . Gyere! Nagyon lekötelezném, ha még egyszer megkísérelnéd!

– Fogalmad sincs róla, milyen nagyot kérsz! – csattant fel Kodzsidzsu. – Először is Njoszan tudja, hogy most házasodtál. És valóban azt hiszed, olyan rangot értél el a világban, hogy ellenségeddé teheted Gendzsi herceget? Talán tévedek, pedig nem is olyan régen történt, hogy . . .

És emlékeztette, hogy előléptetése egészen friss keletű, de annyira felháborította Kasivagi vakmerősége, hogy szavai egymásba botlottak, majd hirtelen el is hallgatott.

– Nos, ebből elég – intette le Kasivagi. – Maradjunk a tárgynál. Mindössze arra kérlek, hogy egy nap, amikor négyszemközt vagytok, tégy említést rólam. Ez minden bizonnyal nem lesz nagyon nehéz, mivel az új palotában eléggé eseménytelen az élet. Csupán azt szeretném, hogy Njoszan tudja, nem feledtem el. Nem kívánom tőled, hogy készíts elő találkozást, vagy hogy olyasmit mondj, ami egy erényes nőt pirulásra késztet.

– Pontosan olyasmit kívánsz tőlem, ami minden valószínűség szerint bajt hoz mindkettőnkre. Hogyan gondolod, hogy egyszeribe, minden bevezetés nélkül, beszélni kezdhetek rólad? És hogyan férkőzzek hozzá, mikor egyedül van? Aligha lesz lehetséges . . . – Így hadakozott, és minden lehetőt megtett, hogy Kasivagit eltérítse szándékától.

– Ezek csak mondvacsinált nehézségek – mondta végül türelmetlenül Kasivagi. – És mire ez a hűhó? Olyan furcsa az egy hölgynek, ha valaki rajong érte? Tudomásom szerint némelyik királynőnek, sőt, császárnőnek is volt kedvese. És kicsoda Njoszan, hogy szentségtörésnek tartod, ha valaki róla álmodik? Ahogy most vele bánnak, egyáltalán nem arra vall, hogy Gendzsi valami nagyra tartja. Tanuld meg, hogy ilyen merev elveket nem lehet vallani . . .

– Nagyot tévedsz, ha azt hiszed, hogy Njoszan mellőzve érzi magát, és csak azt lesi, ki szabadíthatná meg megalázó helyzetéből! Kezdettől fogva tisztában volt vele, hogy nem valami közönséges házasságba egyezett bele. Nagyon fiatal volt, és miután apja elhagyta a fővárost, eljött az új palotába, hogy legyen biztos otthona, és megismerkedjék a nagyvilági élettel. Meséd, hogy elhanyagolják meg hogy rosszul bánnak vele, mind csak mellébeszélés.

Kodzsidzsut már-már elhagyta a béketűrés, de Kasivagi ügyes hízelgéssel meg tudta akadályozni, hogy kirohanjon a szobából. A lány végül is ezt mondta:

– Ha úgy esik, hogy négyszemközt maradok úrnőmmel, szóba hozom a dolgot, de még ha Gendzsi nincs is ott, hanem a Nidzso-inben tartózkodik, mindig egy sereg ember gyűlik össze úrnőm díszfüggönyei körül, sőt még az ülőhelye mellett is van szolgálatban valaki. Tehát ne is várj tőlem semmi ígéretet.

A férfi naponta üzent Kodzsidzsunak, és végre a negyedik hónap közepe táján egy hirtelenjében megfirkantott levél érkezett a lánytól: felszólította Kasivagit, hogy nyomban jöjjön el az új palotába. Kasivagi álruhába öltözött, úgy indult útnak. Fölkészült arra, hogy kellemes, de nem valami óriási élményben lesz része. Arra egy pillanatig sem gondolt, hogy bebocsátják az emelvény függönyei mögé, de remélte, hogy Njoszan hajlandó lesz elbeszélgetni vele, és némi szerencsével azt is elérheti, hogy egy szemvillanásnyi ideig láthatja majd a lány ruhaujját, uszályát vagy legyezőjét.

Másnap készültek megülni az új kamói papnő megtisztulási szertartásának ünnepét. Az ünnepi szolgálatot teljesítő hölgyek közül tizenketten az új palotából kerültek ki, s ezek most elvonultak szobájukba, nagy buzgón varrtak, és csinosították magukat. Az udvartartáshoz tartozó többi hölgynek viszont jelen kellett lennie a másnap reggeli színjátékon, ezért szorgalmasan készülődtek. Így aztán Njoszan lakosztályában csak igen kevesen maradtak. Még kedves komornája, Azecsi is távol járt, mert egy ifjú kapitánytól (ez a Minamoto törzs tagja volt, és udvarolt a lánynak) váratlanul meghívást kapott, s erre Njoszan adott neki egy szabadnapot. Így tehát egyedül Kodzsidzsu volt szolgálatban: nagy csendben beengedte Kasivagit, és elvezette úrnője emelvényéhez. „Nos – gondolta Kasivagi –, ha tovább nem is jutnék, már ez is több, mint induláskor reméltem."

Njoszan aludt. Amikor hirtelen felrettenve megpillantotta az emelvény függönyén kirajzolódó férfialakot, természetesen arra gondolt, hogy Gendzsit látja. Ámde az egy cseppet sem hasonlított Gendzsire, hogy tisztelettudó pózban, idegesen ott feszengjen a szék szélére húzódva. Egy pillanatra azt hitte, hogy valami szellem kísérti, és arcát tenyerébe rejtette. Aztán összeszedte bátorságát, és újra felpillantott: világosan látta, hogy bár nem Gendzsi a látogatója, de hús-vér ember az mégis. Kasivagi most észrevette, hogy Njoszan ébren van, és magyarázkodni kezdett, miért jött. Ünnepélyes kijelentések, esdeklések, mentegetőzések követték egymást . . . Ki ez az ember, és mit jelentsen ez az egész? Njoszan még rémültebb lett, mint amikor kísértetnek hitte látogatóját. Segítségért kiáltott – de senki sem jött be, mert teremtett lélek nem hallotta hívását. Tetőtől talpig reszketett, homlokát kiverte a verejték. Gyermeki rémületében volt valami, ami lebilincselte Kasivagit, de ugyanakkor restellte is, hogy megijesztette Njoszant, és igen zavarosan újból mentegetőzni kezdett tolakodása miatt.

– Jól tudom, rangom nem jogosít fel, hogy egyenrangú félként közeledhessem hozzád. Ennek ellenére azt reméltem, hogy nem zársz ki teljesen ismerőseid köréből, akik hozzád közeledhetnek. Egyetlen jogom van csak, amiért hozzád apellálhatok: hosszú éveken át egyedül te foglaltad le minden gondolatomat, apád tanúsíthatja ezt. Mert nem bírtam keblembe zárni érzelmeimet, hisz valósággal megfülledtek ennyi idő alatt, és megvallottam őket apádnak, ő pedig egyáltalán nem utasított el. Ámde hamarosan csalódás ért, mert a mérleg más felé billent, aki soha egyetlen gondolatát sem szentelte neked, én pedig, aki oly mélyen szerettelek, könnyűnek találtattam, pusztán azért, mert nem volt elég magas méltóságom, s mert nincsenek császári őseim. Amint eldőlt a sorsod, elhatároztam, hogy szívemből örökre száműzöm minden feléd irányuló gon-

dolatomat. De akkor már túlságosan mélyre fészkelte be magát e szerelem: évek múltak el, ám szüntelenül rád gondoltam, utánad sóvárogtam, érted sírtam, s egyszer csak nem bírtam tovább a szenvedést: udvariatlanul betörtem hozzád, bár jól tudom, ezzel azt a látszatot keltettem, hogy nem tisztelem eléggé érzelmeidet, s emiatt a szégyen pírja önti el orcámat. De most, hogy itt vagyok, hadd engeszteljelek meg azzal, hogy ígérem: nem lesz okod megbánni, mert bebocsátást nyertem.

Mialatt beszélt, Njoszan szüntelenül azon töprengett, ki lehet ez a férfi. Lassan derengeni kezdett benne, hogy nem lehet az más, mint Kasivagi. Ez a felismerés csak még jobban megrémítette, és egy árva szót sem bírt válaszolni.

– Annyira keveset tudsz rólam – folytatta Kasivagi –, hogy nem lep meg, amiért kissé nyugtalannak látszol. Ámbár az ilyen látogatás, mint az én ma éjszakai jövetelem, egyáltalában nem ritkaság. Ha továbbra is sértést látsz benne, amilyen nyomorultul érzem magam, arra kényszerítesz... De nem! Szánj meg, és csak egyetlen szót szólj, aztán távozom.

Njoszanban nem volt semmi önteltség, ez pedig némileg felborította Kasivagi számítását. Azt várta, hogy a lány gőgös lesz és megközelíthetetlen – egyszóval olyan, amilyenek a köztudat szerint az ilyen rangú hölgyek általában. Ezért álmában sem jutott eszébe, hogy még valami elképzelhetetlen szerencsével is, első látogatása alkalmával továbbjusson holmi döcögős, lapos beszélgetésnél. Meglepetésére azonban Njoszan nem volt sem megközelíthetetlen, sem büszke, sem visszautasító. Egyszerűen egy roppant csínos lányka volt, aki félénken, kérdőn, de némi bizakodással tekintett rá. Kasivagi minden jó szándéka szertefoszlott. Miatta hamarosan az egész világ, minden lakójával elsüllyedhetett volna, a kisujját sem nyújtotta volna ki megmentésére.

Végül ahogy ott feküdt Njoszan mellett, s bár tulajdonképp nem aludt, vagy legalábbis ez nem volt szándékában, de mégis kissé elbóbiskolhatott, mert hirtelen megjelent előtte a kandúr, melyet egyszer csellel megkaparintott. Az állat hangosan dorombolva közeledett, ő pedig elcsodálkozott, hogyan kerül ide a macska és feltételezte, hogy biztosan magával hozta. De mi

késztethette erre?... Álmában éppen ezt a kérdést tette fel, de ekkor hirtelen felébredt. A macskának persze híre-hamva sem volt. Kasivagi eltöprengett, miért volt ilyen különös álma.

A hercegnő úgy érezte, hogy valami szörnyű dolog esett meg vele, éspedig annyira hirtelen, hogy kétségei támadtak, történt-e egyáltalán valami.

– Így írta meg a sorsunk – suttogta Kasivagi. – Bizonyára te is belátod, hogy ennek így kellett történnie.

És mesélni kezdett arról az estéről, amikor a labdarúgójátékot tartották: elmondta, hogyan pillantotta meg a rendetlenül csüngő függöny résén, részben annak köszönhetően, hogy az elszabadult kandúr ott ugrándozott, ficánkolt.

Szóval ő is meglátta, mindenki meglátta őt azon a szerencsétlen estén! Ámde ami akkor történt, mind semmi ehhez a szégyenhez képest, ami annak a vigyázatlan pillanatnak egyenes következménye. Hogyan merjen Gendzsi szeme elé kerülni? Ezt kérdezte magában, és keservesen sírt-sírt, mint valami gyermek, aki szomorú is és fél is egyszerre. Kasivagi gyengéden, szinte tisztelettel segített neki letörölni könnyeit. Megvirradt. Kasivagi, aki hónapok óta csak arra gondolt, hogyan juthatna be Njoszanhoz, most szemben találta magát azzal a sokkal nehezebb kérdéssel: miként távozzék. Ennek ellenére elhatározta, addig nem megy el, míg valami bizonyítékot nem kap Njoszantól, hogy az nem gyűlölte meg.

– Egész idő alatt jóformán egy szót sem szóltál – kezdte. – Mondj valamit. Ha barátságtalanul szólnál, még azt sem bánnám, de ne kelljen úgy távoznom tőled, hogy nem is hallottam hangod csengését. Mivel olyan kétségtelenül kimutattad, hogy ellenszenves vagyok neked, nem kell attól félned, hogy még egyszer terhedre leszek.

Hiába kérlelte. Njoszan ijedtsége és bűntudata akkora volt, hogy egyetlen szót sem bírt kiejteni.

– Ne hidd, hogy konok hallgatásoddal növelheted szenvedésemet – mondta végre. – Ember nem lehet megsemmisültebb, mint én vagyok e pillanatban.

Njoszan néma maradt. Kasivagi szinte eszét vesztette a lány makacssága miatt és kitört:

– Látom, minden hiába! Igen, ezzel eldőlt a sorsom. Ez az utolsó éjszakám a földön. Az élet értelmét számomra egyedül az jelentette, hogy rád gondolhattam, de most, hogy többé nem szabad... De várjunk! Most, hogy tudod, egy órám sincs már hátra, lehetsz-e olyan szívtelen, hogy egyetlen kedves szót is sajnálsz tőlem, amit jutalmul magammal vihetnék a síromba?

E szavakkal karjára vette a lányt, és visszavitte a külső szobába. Az ajtó, amelyen át tegnap este bejött, még nyitva állt. Miért nem megy már? Njoszan rémülten bámult rá. Csak nem marad még?... Hisz újabb bajt hozhat rá! A házra még szinte teljes sötétség borult, pedig már rég elmúlhatott éjfél. Kasivagi azt hitte, hogy kint már kissé világosodik, ezért óvatosan felhúzta az ablakredőnyt, majd visszafordult, mert abban reménykedett, hogy most már jobban láthatja a lány arcát, alakját.

– Nincs egy ép gondolatom! Mozdulni sem tudok! – kiáltotta, és kétségbeesetten nézte a lányt. – Ha azt akarod, hogy észre térjek, megnyugodjam, hogy elmenjek, szólj csak egy szót! Szólalj meg, ha másért nem, hát részvétből...

Njoszan senkit sem látott így viselkedni. Miért olyan fontos neki, hogy mond-e valamit vagy nem? Most mégis beszélni próbált, de olyan szörnyen reszketett, hogy csak értelmetlen dadogás jött ki a száján. A szobában percről percre világosabb lett.

– Hallgass meg! – szólt Kasivagi felindultan. – Ma éjszaka csodálatos álmom volt. Tudom, hogy mit jelent, és el akartam mondani neked, de hogyan tehetném, ha egyszer látom, menynyire gyűlölsz? Jól van, hát nem hallod meg! Az idő azonban eldönti, jól fejtettem-e meg álmomat.

Botorkálva elindult az ajtó felé.

Kora nyár volt, de őszi égbolt sem lehetett volna hidegebb és szomorúbb, mint amelyre most Kasivagi fölnézett.

– Csupa bánat e szürkülő világ! Nem tudom, hová megyek, azt sem, honnan jöttem, csupán egyet tudok: itt minden nyirkos a permetező harmattól.

Ez volt a búcsúverse. Amikor elmondta, feltartotta ruhája ujját, mellyel a lány könnyeit letörölte. Most, hogy a férfi valóban távozni készült, Njoszan bátorságra kapott, és halk hangon el tudta mondani válaszát:

– Szeretném, ha a reggeli szürkület árnyaival bánatom is eloszlana, és erről az éjszakáról minden emlékem egyetlen álom lenne csupán.

Lágy, félig gyerekes hangja egyre Kasivagi fülébe csengett, ahogy kifelé tartott a szobából. Most megtudta, nem üres szó csupán, amit a költő mond: „Testem távozik, de lelkem mintha itt maradna."

Nem haza ment, hanem apja házába tért meg: halkan besurrant – senki sem látta meg. Az az álom!... Végeredményben igen valószínűtlen, hogy azt jelentse, amit általában az ilyen álomnak tulajdonítanak.* És ahogy a történteket végiggondolta, úgy érezte, nincs oka nyugtalanságra. Sőt: álmának egyes mozzanatait örömmel idézte fel magában. Ámde akár jelent valamit az álombeli macska, akár nem, ő olyasmit követett el, amit a világ szörnyű bűnnek tart. Még hosszú napokon át szégyen és félelem kínozta, és ki sem tette lábát a házból. A szégyen és félelem érzése valóban úgy elhatalmasodott benne, hogy már nem is állt arányban tettének súlyával (ezt magyarázgatta önmagának). Kétségtelen, hogy meggondolatlanságot követett el, és ha együttlétüknek következménye lenne, a lány valószínűleg igen kínos helyzetbe kerülne. Ez azonban csupán távoli eshetőség – valószínűleg semmi baj nem történt. De akkor miért nehezedik így rá a szégyen és bűnbánat? Ha magát a császárnét csábította volna el, és bűne máris nyilvánosságra került volna, akkor sem lehetne fejvesztettebb, és szorongása annál nagyobb oktalanság, mert meggyőződése szerint semmiféle büntetés, még maga a halál sem lehet rettenetesebb, mint ez a gyötrelem, amit most kell kiállnia.

Még sokkal előbb, hogy Njoszanon bármi külső áruló jel mutatkozhatott volna, Kasivagi látni vélte, hogy Gendzsi különös arckifejezéssel néz rá, és vádlónak érzett tekintete félelemmel és szégyennel töltötte el.

Sok előkelő asszonyban erős vele született sóvárság él, ezt azonban elrejti a legtöbb ember szeme elől a gyermekkoruk-

ban beléjük nevelt illem. Ámde ez a hajlandóságuk a legcsekélyebb ösztönzésre meglepő módon nyilatkozhat meg. Njoszannal azonban nem ez volt a helyzet. Ártatlansága valóban akkora volt, mint látszott. A végzetes éjszaka élményei nyomán nem maradt benne más, mint iszonyatos rémület. Nem bírt megnyugvást találni abban, hogy végül is baj nélkül múlt el találkozásuk, senki sem látta meg őket. Még a saját szolgálói előtt is alig mert mutatkozni, és heteken át ki sem mozdult a sötét hátsó szobából. Érezte, hogy vele valami nincs rendben – míg végre minden külső segítség nélkül rájött, mi baj van.

Gendzsi hallotta, hogy Njoszan gyengélkedik, és riadtan sietett az új palotába. Amúgy is súlyos gondjaihoz talán még új terhek járulnak? Annál inkább örült, hogy Njoszant szemre egészségesnek találta. Csupán annyit vett észre, hogy nagyon szégyenlős, és állandóan kerüli pillantását. Bizonyára neheztel rá, mert annyi időn át magára hagyta, és mivel meg akarta vele értetni, miért hanyagolta el ennyire, beszélni kezdett Muraszaki betegségéről.

– Nem hiszem, hogy sokáig bírja – mondta egy idő múlva. – Meg lehetsz győződve, hogy még egyszer nem hanyagollak el ennyire. Muraszaki azonban gyermekkora óta velem él, elválaszthatatlanul életem része lett. Bizonyára sejted, a legutóbbi időben nem voltam olyan lelkiállapotban, hogy gondolataimban, beszédemben bármi más helyet kaphatott volna. Tudom, nem vagy olyan csacsi, hogy emiatt neheztelj rám . . .

Azzal már ment is. A szolgálók persze semmit sem mondtak a lány gyengélkedésének természetéről. De előbb-utóbb úgyis meg kell tudnia! És Njoszan, mihelyt magára maradt, keserves zokogásra fakadt.

Gendzsi mostanában olyan ritkán kereste fel az új palotát, hogy ittjártában sok dolga akadt, és nem szándékozott nyomban visszatérni. Szorongva gondolt rá, mi várja majd visszatértekor a Nidzso-inben. Váratlanul küldönc érkezett, és jelentette, hogy Muraszaki állapota rohamosan romlik. Egy pillanat alatt minden mást feledett, szívét sötétség ülte meg. Rohant a régi palotába. Végtelen hosszúnak érezte az utat. Amikor végre feltűnt előtte a palota, látta, hogy valóban valami

rettenetes történhetett, mert a főépület és az utca közt levő téren tömeg hullámzott, bentről pedig szűnni nem akaró sírás-rívás hallatszott.

Nem nézett se jobbra, se balra, rohant Muraszaki lakosztályába. Az asszony egyik komornája fogadta.

– A nap folyamán szemlátomást egészen jól érezte magát – mondta a hölgy. – Hirtelen jött rá ez a gyengeség.

Bentről más sem hallatszott, mint zokogás és nyugtalan jövés-menés. Az asszonyok közül sokan, akik legrégebb óta álltak Muraszaki szolgálatában, szinte eszüket vesztették fájdalmukban, és könyörögtek a halálnak, ragadja el őket is. A papok és varázslók, akik aznapi feladatukat már elvégezték, nagy zajjal lebontották oltáraikat és indulni készültek. Ebben nem volt semmi szokatlan, hiszen helyükbe mindig mások jöttek, és folytatódott a véget nem érő könyörgés. De Gendzsi úgy érezte, valami végleges van abban, ahogy nagy zörgéssel, módszeresen összecsomagolnak, és távozni készülnek. Hozzájuk rohant, és éles hangon rájuk parancsolt, hogy csendesebben vonuljanak el.

Muraszaki eszméletlenül feküdt, de Gendzsi bizonyosra vette, hogy ez valami révület lehet rajta, mert megszállta valami gonosz hatalom. Nem engedte, hogy a papok buzgósága alábbhagyjon, sőt a birodalom minden részéből hozatott egy sereg híres csodatevőt, és megkérte, fogjanak hozzá az ördögűzés szertartásához. Imájukban azért könyörögtek, hogy ha a beteg napjai meg is lennének számlálva, a Rendíthetetlen* ígérete szerint adassék neki fél év haladék. A papok óriási buzgalommal láttak hozzá a szertartáshoz, és mélyen, nagyon mélyen hajoltak a tömjénáldozat fölé: úgy tetszett, mintha a füst nem is az oltárról, de egyenesen a fejükről szállna fel. Gendzsi már csak abban reménykedett, hogy Muraszaki, halála előtt, még egy kis időre visszanyeri öntudatát. A gondolat, hogy többé fel sem ismeri talán, hogy nem kérhet tőle bocsánatot mindenért, amit ellene vétett, olyan felindultságba és kétségbeesésbe hajszolta, amit környezete csak igen ritkán látott nála: úgy érezték, a herceg nem éli túl Muraszaki elvesztését. Talán mélységes szomorúsága láttán indult meg

Buddha, de akárhogyan volt is, most egyes jelekből végképp bizonyossá vált, ami hónapokkal ezelőtt némileg már megmutatkozott, hogy megszállottság van Muraszakin. Az ördögűzőknek hamarosan sikerült a megszálló szellemet átvinniük egy kisfiúba, akit médiumnak hoztak magukkal. Mialatt a szellem a fiú száján át szidalmazta a papokat, mert arra kényszerítik, hogy engedelmeskedjék akaratuknak, Muraszaki lassan újra visszanyerte öntudatát. Gendzsi örömmel és rettegéssel figyelte, ahogy az asszonynak fokról fokra visszatért az öntudata – a fiú pedig őrjöngött, vonaglott. Végre az ördögűzők varázsigéi és szertartásai megfékezték a szellemet, s az, most már a fiú ajkaival, végre nyugodtan megszólalt:

– Gendzsi herceg kivételével mindenki hagyja el a szobát. Amit mondanom kell, egyedül ő hallhatja. Elég hosszú ideig gyötörtetek varázsigéitekkel, ráolvasásaitokkal. Nem szeretlek benneteket érte, ebben bizonyosak lehettek. Legszívesebben most nyomban bosszút állnék mindőtökön. Meg is van rá a hatalmam . . . de szabad akaratomból úgy döntöttem, hogy ezt későbbre halasztom. Mert bármennyire furcsálljátok is, mi szellemek, most is úgy szeretünk, ahogy a földön szerettünk. És amikor láttam, hogy Gendzsi hercegnek szinte eszét veszi a fájdalom, és hogy mennyire meggyötörte a sok virrasztás és a bánat, s ha egy időre abba nem hagyom munkálkodásomat, ő is összeomlik csapásaim alatt, megsajnáltam őt. Engem, aki aljas, gonosz fajzattá váltam, olyan gyengéd részvét fogott el iránta, amit csupán élő ember érezhet. Ezért mutatkozom meg nektek. Pedig nem akartam, hogy valaha is megtudjátok . . .

A médium haja az égnek állt, arcán pedig nagy könnycseppek gördültek alá. Gendzsi eltöprengett: vajon hol látta már a dühnek és szenvedésnek ezt a keverékét? Igen! Ilyen volt annak a jelenésnek arca is, amely feltűnt Aoi ágya mellett. Mintha letaglózták volna. Egyszóval semmi, még a halál sem térítheti el útjáról a gonoszt, mely azokon a régmúlt napokon gyötrelmes szenvedélyből támadt, és elindult útjára! Minden megfakult, semmivé foszlott, de az a szörnyűség változatlanul megmaradt. Gendzsi kézen fogta a médiumot, kellő távolságra vonta Muraszaki ágyától, és így szólt hozzá:

– Adj valami bizonyítékot . . . Említs meg valamit, idézz emlékezetembe valamit, amiről rajtam kívül senki nem tudhat! Akkor elhiszem, hogy *ő* beszél belőled. Addig azonban nem. Mert a rókaszellemek és más hatalmak gyakran szörnyű bajokat idéznek elő olyanformán, hogy halott barátunk szellemének mondják magukat, ettől pedig óvakodnom kell.

Mialatt Gendzsi beszélt, a fiút heves zokogás rázta. Végül a zokogásból kicsendült egy hang, amit a gyötrelem eltorzított ugyan, de tagadhatatlanul Rokudzso büszke, szenvedélyes hangja volt.

– Nagyon jól ismersz engem! Bármennyire megváltoztam is, ma is tudom, mit jelent, amikor ilyen együgyű, ártatlan arcot öltesz! Te legalább az vagy, aki mindig is voltál: szívtelen, becstelen . . .

Hangja ismét zokogásba fúlt. Gendzsiben szánalom ébredt, de valamiféle undor is, és meg sem kísérelt válaszolni.

A médium hamarosan újra megszólalt:

– Ne hidd, hogy távoli vándorútjaimon, amikor a világ legszélén száműzötten bolyongtam, csak egy pillanatig is ne lett volna tudomásom arról, mi történik itt a földön. Láttam, vezeklésül mi mindent tettél lányomért, a császárnőért, és hálás vagyok érte. Ámde, bármilyen furcsa is, most mindent másként látok. A lányom az enyém, nem feledkeztem meg róla. De ne hidd, hogy úgy szeretem, ahogy élő asszony szereti gyermekét. Semmit, egyetlen gondolatomat, egyetlen érzésemet sem hozhattam át változatlanul ide, a halottak világába, kivéve azt az őrült szenvedélyt, mely már a földön utálatossá és megvetendővé tett. Düh, féltékenység, gyűlölet: csupán ez tapad a lelkemhez, és ez húz vissza pillanatonként, mind közelebb a földhöz . . . És tudod, mi az, ami az életemben velem szemben elkövetett minden kegyetlenségednél jobban megsebzett? Hallottam, hogy barátnődnek mesélgettél „bőszültségemről", „panaszaimról" és „hallatlan féltékenységemről".* Azt gondoltam, hogy legalább a halál megóv ilyen hazugságoktól és sértésektől! Ezerszer is elkérdeztem magamban, hogyan lehetséges, hogy megannyi férfi közül éppen te, az előkelő nevelésű ember, így beszélsz rólam egy másik asszony-

nak! Azelőtt is rossz voltam, de ez az újabb sérelem szörnyű változást idézett elő bennem. A földön élőkben kárt nem tettem soha még, de most... Figyelj rám! Ha azt hiszed, a legkevésbé is vágyom rá, hogy azt az asszonyt, ott az ágyon, zsákmányommá tegyem, hát tévedsz! Itt hagyom őt is, itt hagylak mindnyájatokat! De ha meg akarsz szabadulni tőlem, szüntesd meg a varázsigék és ráolvasások áradatát, mert mindezzel csak csckély távolságban tudsz tartani! Tedd inkább, hogy ezek a hatalmas varázslók és papok, akikkel így körülbástyáztad magad, imádkozzanak lelkem szabadulásáért és minden bűnöm bocsánatáért. Ne hidd, hogy mivel most éppen nem állhattam tovább suttogásotokat és éneketeket, imáitok és a szent iratok olvasása úgy emészt, mint a láng nyelve, netán legyőztetek engem! Megint visszatérek, újra visszajövök mindaddig, amíg csak szent énekeitekből ki nem csendül egy szó, mely az én lelkem vigasztalására szolgál. Mondass értem ájtatosságokat, éjjel-nappal, szakadatlan! Mondd meg a lányomnak, a császárnőnek, hogy buzgón imádkozzék értem, és mondd meg neki: soha, még akkor sem, ha kegyvesztetté lesz is, és helyébe mást ültetnek, még álmában se tűrjön meg szívében egyetlen irigy vagy féltékeny gondolatot sem. Elég vétek terheli a lelkét, merthogy annyi hónapot töltött Iszében, ahol a Boldogságos nevét nem szabad kiejteni.*

A médium ismét őrjöngeni kezdett, ámde ez a beszélgetés a szellemmel túlságosan hátborzongató volt, semhogy folytatni lehetett volna. Mindazok, akiket az előbb felszólítottak a távozásra, már egyébként is töprenghettek, mi történik bent. Gendzsi megengedte, hogy ismét bejöjjenek, majd a fiút hét lakat alatt őrzött helyiségbe vitette,* Muraszakit pedig titokban elköltöztette a ház másik részébe.

Valamilyen módon olyan hír terjedt el, hogy Muraszaki meghalt; Gendzsit gyötörte, ahogy halomszámra érkeztek a részvétlevelek. A kamói ünnep napja volt, és a szentélyből hazatérőben többen tréfálkoztak Muraszaki váratlan kudarcán és bukásán. Egyikük megjegyezte, cseppet sem csodálnivaló, hogy elmosta őt az eső, mivel már elvesztette bűvös hatalmát a napfény* felett. Erre valaki így szólt:

– Az ilyesfajta csodalények nem bírják sokáig. És jó is, hogy így van. Másképp olyanok lennének, mint a közmondásbeli cseresznyevirág.* Ha nem tűnnének el oly gyorsan az élet színpadáról, végül az egész játékot ők irányítanák, és elrontanák mindenki más számára. Jóleső arra gondolni, hogy az a szegény kis Njoszan hercegnő ismét jogaiba lép. Gondolom, legfőbb ideje...

Kasivagi az előző napot otthon töltötte, de mivel alig tudta, hogyan üsse agyon az idejét, másnap elment az ünnepre, és öccseit is magával vitte kocsiján. Hazafelé jövet hallották a hírt, mert az emberek, egyik kocsiból a másikba, átszóltak egymásnak. A testvérek nem hittek benne, hogy ez a hír megfelel a valóságnak, és kínosnak érezték volna, ha elhamarkodottan részvétüket nyilvánítják. Viszont azt gondolták, hogy azzal semmi bajt nem csinálnak, ha egyszerűen – mint akik a hírt nem is hallották – elmennek látogatóba. Amint megérkeztek, az volt az érzésük, hogy a végzetes esemény valóban bekövetkezett. Mindenünnen sírás és jajveszékelés hallatszott. Még be sem léptek, amikor Muraszaki apja, Hjobukjo herceg, megelőzte őket: szemlátomást eszeveszett izgalomban berohant a házba.

Ekkor Jugiri jött ki. Könnyeit törölgette. Kasivagi hozzá fordult:

– Mondd gyorsan, mi történt? Útközben rossz híreket hallottunk, de nem hittük. Mindenesetre eljöttünk, ez mindenképp szándékunkban volt, mert érdeklődni kívántunk... Reméljük, jobban van. Olyan régóta tart már...

– Muraszaki állapota néhány hét óta valóban igen komoly – válaszolta Jugiri. – Végül ma, kora reggel, teljesen elvesztette öntudatát. Ekkor viszont felismerték, hogy ennek valami megszállottság az oka, és amint kezelésbe vették, magához tért. Úgy hallom, az a vélemény, hogy e percben nincs közvetlen veszély. Természetesen ez nagy megkönnyebbülés számunkra. De attól félek, valójában nincs sok remény...

Jugirin látszott, mennyire elszomorodott. Sokat sírhatott, mert szeme környéke egészen megduzzadt. „Miért veszi ennyire a szívére" – töprengett Kasivagi, mert eszébe jutott, hogy

Jugiri anyja családjánál nevelkedett fel, és – legalábbis a látszatból ítélve – mindig távol tartották mostohaanyjától. És ahogy mindnyájunknak szokásunk, hogy másokat a magunk bűnével gyanúsítunk – Kasivagi is egyszeribe úgy képzelte, hogy Muraszaki nagy szerelme nem is Gendzsi, hanem Jugiri lehetett.

Gendzsitől küldönc érkezett. Elnézést kért, hogy nem jelent meg személyesen.

„Tudom, megbocsátotok nekem – így szólt az üzenet –, ha megmondom: valamennyien olyan eseményt éltünk át, ami semmiben nem különbözött a haldoklás utolsó óráitól. Udvarhölgyeinknek még nem volt idejük rá, hogy magukhoz térjenek, és be kell vallanom, magam is annyira feldúlt vagyok, hogy nem tudlak benneteket méltóképpen fogadni. Remélem, megtiszteltek vele, hogy megismétlitek látogatásotokat olyan időben, amikor jobban méltányolhatom figyelmeteket."

Gendzsi nevének puszta említésére is szégyen és zavar fogta el Kasivagit; valósággal örült, hogy éppen akkor jöttek el, amikor ilyen fejvesztettség uralkodik a házban. Ami pedig a látogatás megismétlését illeti, a többiek jöjjenek, ha kedvük tartja, de annyi bizonyos, jómaga nem tart velük.

Muraszaki most egyfolytában öntudatnál volt, a könyörgéseket ellenben folytatták, és Gendzsi titokban ájtatosságokat rendelt Rokudzso lelkének megváltásáért is. Bizony, számtalan oka volt rá, hogy teljes szívből remélje: e könyörgések nem maradnak eredménytelenek. Már Rokudzso életében is elég baljóslatú tapasztalatot szerzett haragjának ördögi hatalmáról, most pedig, hogy a túlvilágon tartózkodott, és olyan lénnyé vált, akiből kiveszett minden emberi részvét és lelkiismeret, iszonyatos volt arra gondolni, hogy vele szemben érzett bőszültsége még most sem csillapult. Egyszóval hasztalannak bizonyult minden, amit Akikonomuért tett! De mi értelme is asszonyok jóindulatát keresni? Ha valaki alapjában véve nem rossz, nem is születik nőnek.* Talán nem kellett volna beszélnie Muraszakinak Rokudzsóról. Gendzsi pontosan emlékezett rá, hogyan is történt ez. Muraszaki megbetegedése előtti utolsó éjszakán beszélt róla. Nem mondott semmi igazán rosszat . . . Éppen elég nehéz kedvére tenni az élőknek, és egyenesen elviselhetetlenné válik a lét, ha az ember a legbizalmasabb beszélgetéssel bármely pillanatban magára szabadíthatja a halottak bosszújának dühét.

Muraszakinak rendületlenül az volt a kívánsága, hogy vágják le a haját. Gendzsi azt gondolta, talán ez a szertartás segíti majd, hogy némileg erőre kapjon, ezért beleegyezett. A rendbe való felvétele természetesen jobbára külsőség volt csupán, mert mindössze egy-két fürtöt nyírtak le a feje búbjáról, és a tíz fogadalom közül ötöt tett le. A szertartások alatt Gendzsi, a szabályokra nem tekintve, mindvégig ott ült Muraszaki mellett, és szeme könnyben úszott, miközben segített neki a felelgetésnél.

Az ötödik hónap a vége felé járt, roppant meleg idő volt. Muraszakit többször hirtelen ájulás fogta el, és nagyon legyengült. De ha gondolatai gyakran el is kalandoztak, egészen pontosan tudta, hogy Gendzsi milyen szorongó feszültséggel figyeli állapotát. Muraszaki nem remélt és nem kívánt gyógyulást, és ha néha-néha minden erejét összeszedve fel is ült, és evett egy kis levest, csupán azért tette, hogy Gendzsi élő embernek érezze, ne pedig holmi itt időző szellemnek (mert jómaga bizony már csupán szellemnek érezte magát). A hatodik hónap kezdetén meglepte és megörvendeztette Gendzsit, merthogy egy kicsit körülnézett. Gendzsi azonban még most is tele volt aggodalommal, és egyetlenegyszer sem sikerült átmennie az új palotába.

Njoszan állapota most már egyértelműen világossá vált, de egészsége egyáltalában nem szolgált rosszul. Nem is volt különösebb oka panaszra, mert csupán arcszíne tetszett sápadtnak, és az étvágya nem volt olyan, mint rendesen. Kasivagi nem tudott erőt venni magán, és többször is ellátogatott hozzá, de Njoszan elég félreérthetetlenül tudomására hozta, hogy szívesebben venné, ha nem háborgatná. Az volt az igazság, hogy Kasivagi nem tett rá olyan hatást, ami megérte volna, hogy vállalja a rettegést Gendzsi miatt. Annyi bizonyos, hogy kedvese az udvar egyik legszebb és legtehetségesebb fiatalembere volt, aki közeledési kísérletével sok lánynak elcsavarhatta volna a

fejét. Njoszan azonban megszokta Gendzsi sokkal lebilincselőbb lényét és külsejét, s a fiatalember jellemét színtelennek, külsejét pedig legfeljebb tűrhetőnek látta, az pedig, hogy Kasivagi palotai tanácsos volt, semmit sem jelenthetett annak számára, aki olyan nevelést kapott, mint ő.

Öreg dajkái és komornái természetesen már rég felismerték állapotát.

– Tudod-e pontosan, hogy őfensége mikor járt itt utoljára? – kérdezte egyikük.

– Úgy hiszem, nagyon rég lehetett.

Az asszonyok kényelmetlenül érezték magukat, de kötelességüknek tartották, hogy tájékoztassák Gendzsit. A herceg nyomban megjelent az új palotában.

Igen (Gendzsi egészen jól emlékezett rá), már több mint egy esztendeje történt... Nyilván valami tévedés lehet! Njoszannak egy szót sem szólt látogatása céljáról. A lány talán egy cseppnyit megviseltnek látszott. Gendzsi elhalmozta gyengédségével, gondoskodásával. Valóban bűbájos lány! Mivel már oly sokszor el kellett halasztania a látogatást, most, hogy végre sikerült eljönnie, itt akart tölteni egy-két éjszakát. Így is tett – ámde egész idő alatt aggodalomban élt Muraszaki miatt: semmi másra nem tudott gondolni, és idejének javát azzal töltötte, hogy leveleket írt neki.

– Ez aztán remek dolog! – méltatlankodott Njoszan egyik hölgye. – Egész levelezését erre az időre tartogatja, amikor itt tartózkodik. Kellőképpen értékeljük a megtiszteltetést, annyi bizonyos!

Kodzsidzsu csupán azt kívánta, bár Kasivagi is ugyanígy gondolkoznék Gendzsi látogatásáról. A fiatalember azonban, mihelyt tudomására jutott Gendzsi látogatása, szörnyen feldúlt állapotba került, és csak úgy ontotta Njoszannak vad féltékenység és kétségbeesés diktálta leveleit – s minden írása persze arra várt, hogy Kodzsidzsu kézbesítse.

– Terhemre van! Egyetlen sorát sem kívánom látni! – kiáltotta Njoszan. Gendzsi ugyanis éppen Muraszaki régi szállására ment, hogy elhozzon valamit, s ekkor Kodzsidzsu sietve előszedte az egyik eszeveszett hangú levelet.

– Legalább azt olvasd el, amit ide a szélére írt! – kérlelte Kodzsidzsu. – Bizonyos, hogy megesne rajta a szíved...

Azzal ki is bontotta a levelet, és éppen Njoszan kezébe nyomta, amikor léptek zaja hallatszott. Kodzsidzsut hirtelen rémület fogta el, és kisurrant a szobából. Njoszannak már nem volt ideje rá, hogy a levelet megsemmisítse vagy biztos helyre rejtse. Szíve vadul vert, mialatt fektében begyűrte a levelet derékalja alá.

Másnap reggel Gendzsi korán kelt, mert nem akart tűző napsütésben visszamenni a Nidzso-inbe.

– Hol van a legyezőm, amelyet tegnap használtam? – kérdezte egyik szolgáját. – Ez nem jó. Azt hiszem ott maradt, ahol tegnap este üldögéltem a hercegnővel. Megyek és megnézem.

Mindenütt keresgélt, majd odalépett a heverőhöz, melyen Njoszan feküdt. Egyszerre csak észrevette, hogy valami világoskék papiros sarka kandikál ki a kissé félrecsúszott derékalj alól. Jóformán oda sem gondolt, mit tesz, és kihúzta a papírt. Pillantása végigfutott rajta, s látta, hogy férfiírás az, elejétől végig. Azt is észrevette, hogy erősen illatosított, minden tekintetben előkelő levelet tart a kezében. Egyébként az írás (tengernyi volt, hiszen egy dupla ív mindkét oldalát megtöltötte) furcsa módon ismerősnek tetszett. Nem tévedhet. Kasivagi írása ez. Szolgája most tükröt hozott, és fésülni kezdte Gendzsit. Őt nem lepte meg, hogy egy levelet lát a herceg kezében, mert feltételezte, hogy abból a kötegből való, amelyet Gendzsi és Njoszan előző nap együtt olvasgatott. Kodzsidzsu azonban szintén megjelent, és riadtan látta, hogy a papír olyan színű, mint az a levél, amelyet tegnap ő maga hozott. Mialatt Gendzsinek felszolgálta a reggelit, tekintetét le nem vette a kék levélről, mely összehajtogatva ott feküdt a csésze mellett. Persze hogy nem lehet az! Hányan, de hányan használnak ilyen papírt! Már maga a tény, hogy itt hever, azt bizonyítja, hogy valami egészen más levél lehet! A hercegnő nem lenne olyan esztelen...

Ezalatt Njoszan békésen aludt. Micsoda könnyelmű kis teremtés! Gendzsi mindig is sejtette, hogy az érzelem szava nem

hat Njoszanra, s ha ilyen levéllel (Gendzsi már átfutotta a sorokat) csak ennyit törődik, hogy ott hagyja, ahol bárki megláthatja, ez máris azt bizonyítja, hogy annak mondanivalója semmit sem jelent számára. Milyen szerencse, hogy éppen ő találta meg, nem valaki kívülálló személy, aki egészen téves következtetést vonhatna le pusztán a tényből, hogy Njoszan ilyen levelet kap.

– Hová tetted a levelet, amelyet tegnap hoztam? – kérdezte Kodzsidzsu, mihelyt Gendzsi elhagyta a szobát. – Őfensége az imént egy levelet olvasott, ami nagyon hasonlított amarra.

Njoszan pontosan tudta, hová rejtette.

– Hová tetted? – nógatta Kodzsidzsu, mikor látta, hogy Njoszan szeme csupa könny. – Mikor meghallottuk, hogy jön valaki, azt gondoltam, ha együtt találnak kettőnket, úgy tetszhet, mintha közös titkunk lenne. Ezt akartam elkerülni, s ezért, amilyen gyorsan csak bírtam, eltüntem. De még beletelt némi idő, mire őfensége valóban belépett, és feltételeztem, hogy ezalatt sikerült valami jó rejtekhelyet találnod a levélnek.

– Éppen abban a pillanatban kezdtem olvasni, amikor belépett – zokogta Njoszan. – Eldugtam, ahová éppen lehetett, aztán pedig megfeledkeztem róla . . .

Tétován a derékalj alá bökött. Kodzsidzsu oda lépett, és keresni kezdte.

– Nincs itt! – kiáltotta. – Szörnyűség! Mit nem adnék érte, ha ez nem történik meg! Kasivagi csak a minap kért, hogy nagyobb óvatosságra intselek. Rettenetesen fél, hogy Gendzsi herceg gyanút fog. Most pedig éppen csak átadtam a levelet, és te máris olyan helyen hagytad, ahol őfenségének a legbiztosabban szemet szúr! De mindig is így bánsz mindennel. Nem kellene mondanom, de annyira nincs fogalmad róla, hogyan kell cselekedni, akár egy csecsemőnek. Először is, a paravánjaid mindig olyan rendetlenül állnak, hogy Kasivagi megláthat. Aztán nem tettél semmit az ellen, hogy hónapszámra küldözgesse kétségbeesett leveleit, s végül olyan őrületbe kergetted, hogy mindenáron látni akart. Én voltam segítségedre, bevallom. De mondhatom, álmomban sem jutott volna eszembe

ide hozni, ha sejtem, hogy csak ennyire tudsz vigyázni magadra. Nos, igazán sajnállak mindkettőtöket.

Így korholta a lányt; úgy beszélt vele, mintha egyenrangúak lennének. Njoszanból azonban annyira hiányzott minden rátartiság, hogy környezete alig is hihette: Njoszan Gendzsinek felesége, a császárnak pedig húga. Kodzsidzsu nyers szavaira Njoszan csak még keservesebb sírásra fakadt. A nap folyamán aztán környezete látta, hogy rosszkedvű, és semmit sem eszik.

– Ahelyett, hogy őfensége folytonosan akkora hűhót csap Muraszaki körül, aki – ha egyáltalán beteg volt – most már teljesen meggyógyult, inkább kissé több figyelmet szentelhetne ifjú úrnőnknek, akivel valóban nincs rendjén valami! – háborogtak Njoszan udvarhölgyei.

Gendzsi, mihelyt magára maradt, elővette a levelet, és figyelmesebben áttanulmányozta. Most már nem volt egészen biztos benne, hogy Kasivagi írta. Talán inkább holmi próbálkozás lehetett: valaki utánozni akarta Kasivagi írását – talán az egyik komorna kotyvasztotta össze tréfából. A levél stílusa azonban nemigen erősítette meg ezt a feltevést. Ha viszont valódi az írás, abból sok minden egyéb is következik: írója hosszú évek óta szerelmes Njoszanba, legalább egy alkalommal be is juthatott hozzá, de most valami baj lehet, és a levél írójának persze szorongó érzései vannak. Aki a levelet látja, mindezt könnyen megállapíthatja. Gendzsi csodálkozva töprengett rajta, mióta szokás ilyen vakmerően, ilyen meggondolatlanul írni. A levél kényes dolog: az ember sosem tudhatja, kinek a kezébe kerül – jómagának oka volt rá, hogy ez eszébe jusson.* De végül is van lehetőség arra, hogy ilyesmi ellen védekezzék az ember. Most legalább is szentül hitte, hogy ő soha életében nem illette a szeretett nőt ilyen otromba, tapintatlan és nyíltan vádló kifejezésekkel. És nem is annyira haragudott Kasivagira vakmerősége miatt, mint inkább megvetette ostobaságáért.

Gendzsi gondolatai tovább száguldtak. Mit kezdjen most Njoszannal? Mert már nem volt kétsége afelől, hogyan juthatott mostani állapotába. Az lenne a legegyszerűbb, ha minden mehetne tovább a maga útján, mintha mi sem történt volna. Ez persze lehetetlen lenne, ha Njoszan szerelméről va-

laki kívülálló révén értesült volna. Mivel maga jött rá a dologra, azt teheti, amit jónak lát. De meg bírja-e tenni? Megpróbálta elképzelni, hogy ezután is eljár Njoszanhoz, tréfálkozik vele, úgy tesz, mint aki semmiről sem tud... Az ember könnyen elszánja magát erre, de megvalósítani aztán nem bírja. Tudta, hogy jómaga, még ha szórakozásként udvarolgat is egy nőnek, mert nem szerelmes bele igazán, mihelyt rájön, hogy az elfogadja valaki más udvarlását, egyszeribe képtelen folytatni ezt az ártatlan enyelgést is. Ilyen esetekben az bántja, hogy másvalaki megkapja azt, amire ő igényt sem tart. És most Njoszan... Nem, ezt sohasem tudja megbocsátani. Ami pedig Kasivagit illeti, viselkedése olyan orcátlan és hitszegő, amire ő senki emberfiát nem tartotta volna képesnek. Egyszerre eszébe jutott, hogy van valami hasonlóság ezen epizód és egy másik esemény között, amelyben jómaga is szerepet játszott. Az azonban egészen más volt! A császár ágyasainak egészen különleges a helyzetük. Először is, sok asszony csupán államérdekből tölti be ezt a pozíciót, semmi személyes kapcsolat nem fűzi őket urukhoz, és hallgatólagosan elismert dolog, hogy szabadságukban áll másutt szórakozást keresni. Azután pedig, a császár környezetében levő urak és hölgyek már szolgálatuk természeténél fogva is könnyen összecsapódnak – ez már az udvari élet velejárója –, és lépten-nyomon keletkeznek bizalmas kapcsolatok, amelyek nagy botrányt okoznának, ha kiderülnének, viszont nagy hirtelen félbe is szakadnak, mihelyt a legcsekélyebb veszélye mutatkozik, hogy figyelik őket. Ráadásul a Palota kavargó életében az ilyen hirtelen támadt kapcsolatok és elválások alig is keltenek feltűnést. Njoszan elcsábítása azonban egészen más. A lány jól ismert minden körülményt, ami Gendzsit arra késztette, hogy őt magához vegye, tudta, hogy Gendzsi roppant gondot fordít nevelésére és oktatására, tudta, miatta kockára tette, hogy szakadás álljon be közte és azon egyetlen asszony közt, akihez szívvel-lélekkel ragaszkodott. Égbekiáltó hálátlanság! Hogy valaki, aki az övé, másnál keressen szerelmet, mégpedig olyasvalakinél, mint Kasivagi – nem! senki sem kívánhatja tőle, hogy ezt eltűrje. És mégis, ha nem akar nevetségessé válni, nem tehet mást.

Gendzsiben hirtelen felvillant a gondolat, vajon apja, az öreg császár, nem éppen ilyen gyalázatos helyzetben volt-e. Bizonyára ő is nagyon jól tudta (először történt, hogy Gendzsinek ez eszébe jutott), mi történt, és csupán megjátszotta a vakot. Nincs mit tagadni: szörnyű dolog volt, és kezdettől fogva tudhatta – még ha e pillanatig magának eszébe sem jutott, mennyit szenvedhetett az apja.

Mihelyt hazatért, Muraszaki észrevette, hogy valami nem hagy nyugtot Gendzsinek. Azt hitte, hogy Gendzsi nem szívesen, jobbára csak az iránta érzett részvétből hagyta ott az új palotát, és bizonyára bántja, hogy annyi időn át nélkülöznie kellett Njoszan társaságát.

– Igazán nem kellett volna ilyen hamar visszatérned – mondta. – Most valóban sokkal jobban érzem magam, Njoszan állapota viszont, mint hallom, cseppet sem kielégítő.

– Kissé megviseltnek látszott – jegyezte meg a herceg –, de nincsen semmi komoly baja, ezért nem is éreztem szükségesnek, hogy ott maradjak. Családja ellenben nagy hűhót csap körülötte. A császár minduntalan érdeklődik utána. Ma, ottlétem alatt is érkezett egy küldönc. Nem hiszem, hogy valóban annyira aggódnék, de apja* elvárja tőle, hogy érdeklődjék, ő pedig eleget tesz neki. Engem mindketten szemmel tartanak s ezért nagyon kell ügyelnem.

– Nem törődöm vele, mit gondol a császár – válaszolta Muraszaki –, de nagyon elszomorítana, ho Njoszan azt hinné, az én betegségem miatt hanyagolod el. És ha jómaga belátással van is, attól tartok, hogy néhány udvarhölgye békétlenséget szíthat...

– Látom, sokkal jobban aggódsz Njoszanért, mint én magam – szólt Gendzsi nevetve. – Kedvedért meg kell próbálnom, hogy komolyabban vegyem felelősségemet. De attól félek, sohasem fogom tudni kiszámítani, hogy tetteim milyen hatással vannak Njoszan udvarhölgyeire és komornáira. Lehet, hogy szívtelennek tartasz, de megvallom, már azzal is megelégednék, ha elkerülhetném, hogy bármi kellemetlenségem legyen a császárral. Remélem, mire legközelebb elmegyek az új palotába, már velem tarthatsz.

– Félek, hogy ebbe még beletelik egy kis idő – felelte Muraszaki. – Kérlek, most mindjárt menj vissza, és maradj ott. Njoszan számára annyira megnyugtató lenne. Én majd utánad megyek, mihelyt bírok.

De napok múltak el, és Gendzsi nem készülődött.

Njoszan úgy magyarázta Gendzsi távollétét, hogy kegyvesztetté lett. Igaz, azelőtt is megesett, hogy hetekig magára hagyta, de akkor maga még semmi rosszat nem tett, ezért eszébe sem jutott, hogy a herceg büntetésnek szánja távolmaradását. Attól is rettegett, hogy apja megtudja, Gendzsi sosem jön el hozzá, ugyanis Njoszan fejébe vette: Szuzaku is nyomban arra gondol majd, hogy ő valami bűnt követett el.

A legközelebbi alkalommal, amikor Kasivagi ismét levelet próbált küldeni, Kodzsidzsu roppantul megörült, hogy végre alkalma lesz véget vetni az egész dolognak, és kereken megmondta, mi lett a legutóbbi levél sorsa. Kasivagi megrettent. Tudta, az ilyesfajta kapcsolat egy idő múltán elkerülhetetlenül oda vezet, hogy valami kiszivárog belőle. Bizonyíték persze nincsen, s ha az érdekeltek makacsul tagadnak, az emberek végül is ráhagyják, hogy nem történt semmi. Ő, Kasivagi, annyira ügyelt, hogy sehol a leghalványabb gyanút se ébressze, és lám, Njoszan a leginkább érdekelt félnek valósággal az orra elé tette a súlyosan terhelő bizonyítékot. Az év legforróbb időszakában jártak, de e hír hallatára Kasivagi egész testét olyan jeges borzongás fogta el, hogy azt hitte, halálra dermed. Még ha Gendzsi idegen lett volna! Habár a baj úgy is elég súlyos lenne, tekintettel Gendzsi rangjára, befolyására. Évek óta már, valahányszor szórakozásról vagy fontos hivatalos dologról volt szó, amihez az ember csupán a legjobb barátját hívja meg, akit szeret, s akiben megbízik, Gendzsi mindig elküldött Kasivagiért. Márpedig Kasivagi életének egyik legnagyobb öröme volt, hogy Gendzsi ilyen nyilvánvalóan szerette társaságát. Most már szó sem lehet róla, hogy barátok maradjanak. Az egészben ez volt a legrosszabb. De fenyegetőn meredt előtte a kérdés, mármost hogyan viselkedjék Gendzsivel szemben. Ez annyira kínozta, hogy a szó szoros értelmében belebetegedett. Ha teljesen távol tartja magát, mindenki tudni kívánná az okát, s ha Gendzsi eddig még nem lenne bizonyos vétkességében, ezután már nem lenne kétsége. Szüntelen szorongás és rossz előérzet gyötörte, s elzárkózott szobájába. Folytonosan azt magyarázta önmagának, hogy túlzott bűntudata nem áll arányban vétkének nagyságával. Mégsem bírt szabadulni a gondolattól, hogy ezzel az egy tettével máris eljátszotta az élethez való minden jogát.

Most már tudta, őrültség volt tőle, hogy nem látta előre, mi fog történni. Azon a végzetes estén, amikor a labdarúgójátékot rendezték, már attól a pillanattól kezdve, hogy Njoszan kitette magát bárki tekintetének, neki tudnia kellett volna, hogy a lányban egyáltalán nem lehet megbízni. Jugiri, aki előtt akkor éjszaka, hazatérőben, bizonyára elárulta izgalmát, nyilván jól tudhatta, mi vár rá, ha megkísérel titkos szerelmi viszonyt kezdeni egy ilyen teremtéssel, akiben a legkisebb felelősségérzet vagy lojalitás sincs – azt ugyanis képzelni sem tudta, hogy bárki egyszerűen *elfelejtsen* egy ilyen levelet eltenni szem elől. De ha némelykor meg is próbálta, hogy ilyen elmélkedéssel csitítsa lelkiismeretét, állandóan mélységes sajnálat élt benne Njoszan iránt, és teljesen tudatában volt, milyen szörnyű helyzetbe juttatta a lányt.

Gendzsi végül ismét ellátogatott az új palotába. Arról természetesen szó sem lehetett már, hogy Njoszan iránt bármi szeretetet is érezzen, de a lány nyilvánvaló bűntudata és rémülete akkora részvétet ébresztett Gendzsiben, hogy vigasztalni, dédelgetni kívánta – azaz valójában úgy akart viselkedni, mintha mi sem történt volna. Ez azonban nem sokáig tartott. Költeni rá, gondoskodni kényelméről – mindez elég könnyen ment, de mihelyt arra került sor, hogy úgy szóljon hozzá, amiből a jelenlevők ne olvassák ki sem elfogódottságát, sem ridegségét, akkor valóban nehéz feladat előtt állt, és a saját hasztalan küzdelmén némileg lemérhette, mit szenvedhetett Njoszan. Csakhamar kiderült, hogy a hercegnek nincs szándékában célzást tenni a történtekre, de ez egyáltalán nem tette bizakodóvá Njoszant: lehajtotta fejét, s arcát még mélyebb szégyen és bűnbánat öntötte el. Nem tudhatta biztosan, hogy Gendzsi mit tudott meg, és milyen következtetéseket vont le az egészből,

Olyan arccal nézett a hercegre, mintha szidnák, jóllehet pontosan az ellenkezője történt – s már ezzel elárulta bűnösségét. Viselkedése szorosan összefüggött gyerekes éretlenségével, amely az egész szerencsétlenség végső oka volt.

Időközben Njoszan állapotának híre a hegyek közt, magányban élő Szuzakuhoz is eljutott. Természetesen roppant boldog volt. Tudta, hogy Muraszaki betegségének legválságosabb idejében Gendzsi hónapokig távol maradt az új palotától, de ezt, a körülményeket tekintve, egészen természetesnek vette. Kiderült az is, hogy Muraszaki állapota mar meglehetősen javult, de Gendzsi – talán indokolatlan aggódásában – még akkor sem hagyta magára. Njoszan bizonyára nem szolgáltatott rá okot, hogy ennyi időn át elhanyagolják, s valószínűleg próbára is tette türelmét. Nem mintha leveleiben valaha is panaszkodott volna. De valaki a háza népéből, rosszul értelmezett buzgalmában, megjegyzést tehetett Gendzsire az udvarnál vagy egyebütt, társaságban. Szuzaku csupán abban reménykedett, hogy Njoszan semmi olyat nem követett el, amivel ezt a pletykát megerősíti. Szuzakut e világ dolgaiból már semmi nem érdekelte, de lánya iránti szeretete változatlanul nagy volt. A levél, amelyet most írt lányának, véletlenül egy olyan ritka alkalommal érkezett, amikor Gendzsi is ott tartózkodott az új palotában.

„Attól tartok, nagy ideje, hogy utoljára hírt adtam magamról – írta –, de állandóan sokat gondolok rád. Amióta állapotodról értesültem, imáimba külön könyörgést szövök érted. Feltétlenül írj róla, milyen az egészségi állapotod. Attól félek, az utóbbi hónapokban sokat voltál egyedül – bár ezért senkit sem lehet hibáztatni. – Ha ez a helyzet tovább tartana is, ne feledd, hogy Gendzsi nem hibás benne. És főként igyekezz elkerülni, hogy akár Gendzsiben, akár valaki másban olyan érzés támadjon, hogy hosszú távolmaradását a legkisebb mértékben is zokon veszed."

A helyzet rendkívül nehéz volt. Gendzsinek nem volt szándékában, hogy valaha is elmondja Szuzakunak, mi történt. De előbb-utóbb rájön, hogy Muraszaki betegségének semmi köze elidegenedésükhöz. Míg meg nem tudja az igazat, azt hiheti, hogy Gendzsi gyalázatos és hitszegő módon megszegte ígéretét.

– Mit válaszolsz? – kérdezte a herceg Njoszanhoz fordulva. – Szeretném tudni, ki mondhatta neki, hogy elhanyagollak. Ha mostanában egy kissé el is idegenedtünk egymástól, az biztosan nem az én hibámból történt.

Njoszan mélyen elpirult, és elfordította a fejét.

– Gondolom, apádat mi nyugtalanítja a legjobban – folytatta Gendzsi. – Azt a tudat, hogy olyan gyerekes vagy, és teljesen képtelen vagy vigyázni magadra. Igyekezz és bizonyítsd be neki a jövőben, hogy emiatt nem kell többé aggódnia. Nem volt szándékomban, hogy beszéljek vele erről a dologról... De természetesen lehetetlen, hogy közted és köztem olyan maradjon a viszony, mint azelőtt. És ha Szuzaku ezt a változást úgy magyarázná, hogy elhanyagollak, kénytelen lennék megmagyarázni a dolgot. Neked sem akartam ezt szóba hozni, de ha már itt tartunk, hadd mondjam meg: ha találtál valakit, aki boldogabbá tesz téged, mint én, menj hozzá nyugodtan... Bár azt hiszem, a te szempontodból ez nem lenne okos dolog, de hogy így van-e, azt majd az események megmutatják... Cseppet sem lep meg, hogy úgy érzel, ahogy érzel. Először is mindig érdekesebb, ami új, engem pedig már gyermekkorod óta ismersz. Az igazi baj azonban az, hogy öreg vagyok hozzád. Így van. Utálatosan öreg vagyok. Mi sem természetesebb, mint hogy a magadforma gyerek menekülni kíván tőlem. A magam részéről csupán egy feltételt szabok: amíg apád él, meg kell őriznünk a látszatot, még akkor is, ha terhes öregembernek tartasz. Azután tehetsz, ami jólesik. De nem tudom elviselni, hogy Szuzaku megtudja, valójában hogyan is ért véget a mi csodálatos házasságunk, amelybe minden reménységét vetette. Nem hiszem, hogy sokáig éljen még. Ha nem akarod fokozni szenvedéseit, kérlek, tégy róla, hogy egyelőre hasonló epizódokban ne legyen részünk.

De amint ezeket a szavakat kimondta, valahogy ismerősen csendült a saját hangja. Évekkel ezelőtt az ő neveléséért felelős emberek hányszor, de hányszor ütötték meg ugyanezt a hangot, és jómaga milyen szárazaknak és szánalmasaknak tartotta ezeket a szemforgató prédikációkat! „Unalmas vén em-

ber!" – bizonyára ezt gondolja most Njoszan. Gendzsi hirtelen elszégyellte magát, és mélységes hallgatásba merült: elővette a lány íródobozát, gondosan kikeverte a tust, és előkészítette a papírt. De Njoszan most olyan keservesen zokogott, és annyira reszketett a keze, hogy nem volt képes hozzálátni a levéliráshoz. „De másképp szaladhatott ecsetje – tűnődött Gendzsi –, mikor nekiült, hogy megválaszolja azt a levelet, amelyet a derékalja alatt megtaláltam!" Njoszan keze már nem remegett, de egyetlen mondatot sem tudott megfogalmazni, és Gendzsi kénytelen volt tollba mondani az egész levelet.

Szuzaku ötvenedik születésnapjának megünneplését már több ízben elhalasztották, de most végre kitűzték a tizenkettedik hónap közepére. Az új palotában már javában folyt a tánc és a zene gyakorlása, és Muraszaki – bár egy kicsit még elodázta volna a hazatérést – most hirtelen fejébe vette, hogy ez a foglalatosság segíteni fog neki abban, hogy elterelje figyelmét testi fájdalmairól. Ezért nyomban visszavitték lakosztályába. Az akasi hercegnő ekkortájt szintén az új palotában tartózkodott, kisfia, Niu, és másodszülött gyermeke társaságában. Ez is fiúcska volt. Aranyos gyerek volt mindkettő – ottlétük mindenki számára nagy örömet jelentett. Gendzsi először nehezen barátkozott meg a gondolattal, hogy nagyapa lett, de most már órák hosszat eljátszott a gyerekekkel.

A főpróbára természetesen Kasivagit is meghívták. Tudta, ha ilyen alkalommal otthon marad, roppantul unatkozna, és szerencsétlennek érezné magát. Egyébként is, távolmaradása mindenkinek feltűnne, és nem kívánatos gyanakvásra adna okot. Mégis, amikor a meghívást megkapta, azt válaszolta, olyan beteg, hogy nem mehet el. Gendzsi tudta, hogy ilyen eseménytől csak valóban komoly betegség tarthatja távol, ezért még egyszer írt, és kérte, fogadja el a meghívást. Apja, To no Csudzso, figyelmeztette Kasivagit, hogy biztosan megsértené Gendzsit.

– Mindenki tudja, hogy nincs semmi komoly bajod – mondta –, és zenés előadások alkalmával, mint ez is, nagy szükség van a segítségedre.

Kasivagi végül is megígérte, hogy elmegy. A többi meghívott herceg és udvari úr előtt érkezett, és nyomban bevezették Gendzsi díszfüggönye mögé. Kasivagi valóban nem volt jó színben: sovány volt, sápadt, és teljesen kiveszett belőle az a pezsgő elevenség, amely egész családját jellemezte. Arckifejezése komolynak és elgondolkodónak tetszett, mint az olyan emberé, aki roskadozik felelősségének súlya alatt. „Éppen az az ember, akinek gondjaira lehet bízni egy könnyelmű hercegnőt!" – gondolta Gendzsi. De lehet, hogy jól illenek egymáshoz, és ha előbb gondoltak volna erre a házasságra... Valóban, Gendzsi nem azt nem tudta megbocsátani, ami történt, hanem ahogyan a dolog lejátszódott. Hiszen ha kettőjük közül csupán az egyikben lett volna némi megfontoltság...

Ennek ellenére úgy beszélt Kasivagival, hogy hangján nyoma sem érződött ridegségnek vagy rosszallásnak.

– De rég nem találkoztunk! – mondta. – Pedig nem is volt semmi különösebb oka. Nálunk bizony elég sok betegeskedés akad. Persze már valamivel jobb a helyzet, de most a Szuzaku születésnapjára folyó előkészületek vesznek igénybe, és el kellett végeztetnem bizonyos szertartásokat a lánya nevében is, aki – mint tudod – most itt él nálam. Szuzaku fogadalmat tett, és nem lenne helyes úgy megünnepelni születésnapját, mintha világi ember lenne. Úgy esett azonban, hogy házamban most jó egynéhány kisfiú tartózkodik, és tudom, nagy örömet szerezne Szuzakunak, ha tiszteletére az ünnep napján bemutattatnék néhány táncot. Senki sincs, aki ebben annyira segítségemre lehetne, mint éppen te, és nagyon hálás vagyok, hogy megbocsátod a hosszú elhanyagolást, és segítségemre sietsz.

Kasivagi érezte, hogy Gendzsi beszéde közben arcát hol pír önti el, hol meg elsápad. Némi ideig tartott, mire megemberelte magát, és válaszolni tudott. Ezt mondta végre:

– Nagyon sajnáltalak, mikor hallottam gondjaidról. Tavasz óta magam is igen beteg vagyok. Azt hiszem, beriberim van. Némelykor szinte járni sem tudok. Hónapok óta nem is tettem meg nagyobb utat, mint tőlem a Palotáig, s úgy éreztem, mintha teljesen el lettem volna vágva a világtól. Senki sem tartozik többel Szuzakunak, mint én, de félek, ha apám nem említi, teljesen megfeledkezem ötvenedik születésnapjáról. Ha megenged-

nél egy megjegyzést: nem hiszem, hogy egy igen fényes ünnep kedvére való lenne Szuzakunak. Amikor a küldöttség felkeresi, jöhet néhány egyszerű dal és tánc, hogy utána jócskán maradjon idő, és nyugodtan elbeszélgethessen vendégeivel. Azt hiszem, ezzel szerezhetnénk neki a legnagyobb örömet.

– Teljesen igazat adok neked – válaszolta Gendzsi. – Természetesen az éneket és táncot nem rövidíthetjük le annyira, hogy már-már tiszteletlenségnek tessék, de ha ennek rendezését magadra vállalod, akkor nem lesz ilyen aggodalmam. Jugiri ugyan most már kitűnően érti a hivatalos szertartások és egyebek rendezését, de a művészetek iránt sosem volt különösebb érzéke. Szuzaku viszont nagyon ért minden ilyesmihez, főként a zenéhez és a tánchoz, tehát ami keveset adunk, azt mindenképp annak rendje-módja szerint kell nyújtanunk. Ezért is szeretném, ha segítenél Jugirinak a kisfiúk tánca rendezésénél. A hivatásos táncmesterekkel ugyanis reménytelen a helyzet. Mindegyikük ragaszkodik a maga elképzeléséhez, és semmilyen rábeszélésre nem engednek belőle.

Ember barátságosabban már nem is beszélhetett volna, mint Gendzsi. Kasivagi érezte is ezt, és mégis olyan feszélyezettség élt benne, mint amikor belépett a szobába. Mihelyt tisztázták a próbák ügyét, szemlátomást nem akadt más beszélnivalójuk: néhányszor sikertelenül megkísérelték, hogy a szokott módon beszélgessenek, majd Kasivagi csendesen elvonult.

A próbát a zeneteremben tartották, amely a halászlakhoz csatlakozott. A táncosok egy magas domb lábánál jelentek meg. A földet vékony, csillogó hóréteg borította, a levegő azonban olyan enyhe volt, ami azt jelezte, hogy valahol nem messze, a tavasz már felütötte tanyáját. A gyümölcsfákat már az első rügyek leheletnyi fehérsége borította. Ahogy teltek az órák, élénkült a hangulat. Jócskán iszogattak, s az idősebbek elérzékenyedtek unokáik szereplése láttán. (A tánc valóban igen szép volt, hiszen a táncosok mind egészen kis fiúcskák voltak.)

– Jó, jó, Kasivagi! Csak ne vágj olyan megvető arcot! – kiáltotta Gendzsi Kasivagi felé. – Még néhány év csupán, és meglátod, némi borocska után neked is éppúgy eleredne a könnyeid, mint nekünk.

Kasivagi nem válaszolt, és Gendzsi, ahogy most figyelmesebben elnézte, látta, hogy nemcsak teljesen józan (egyetlen volt az egész társaságban), de valóban igen rossz hangulatban is van. „Bizonyára mindnyájan látják – gondolta Kasivagi –, túlságosan beteg vagyok ahhoz, hogy részt vegyek ilyen mulatságon. Milyen meggondolatlanság Gendzsitől, hisz feleannyira sincs becsípve, mint mutatja, hogy magára irányítja a figyelmet, mert a terem másik végéből átkiabál hozzám!" Gendzsi ezt tréfának szánhatta, de Kasivagi nem tudott mulatni rajta. Szörnyű fejfájás kínozta, és valahányszor hozzá ért a boroskancsó, csak színlelte az ivást. Gendzsi azonnal észrevette, visszaküldte a kancsót, és újra meg újra kényszerítette, hogy húzza ki a porcióját.

Végül Kasivagi már nem bírta tovább a mulatozást: szó sem volt még arról, hogy már véget érne, de ő feltápászkodott, és kiment a szobából. Annyira nehezére esett a járás, hogy azt kellett hinnie, sokkal többet ivott, mint szándékában volt. De nem ez lehetett a magyarázata, hiszen világosan emlékezett mindarra, ami történt, és pontosan tudta, nem ivott annyit, hogy így hasson rá. Mostani állapotát egyedül azzal hozta összefüggésbe, hogy olyan szorongást állt ki Gendzsi társaságában. De bármilyen kínos volt is a gyötrelme, aligha nyújthatott magyarázatot arra, hogy most valósággal az ájulás határán járt.

Csakhamar kiderült, szó sincs róla, hogy megcsömörlött volna, vagy hogy egyszerű fejfájása lenne: súlyos betegség tört ki rajta. Anyja azt ajánlotta, hogy Kasivagit hozzák haza a szülői házba, mert véleménye szerint itt sokkal jobb ápolást kaphat. Kasivagi tudta, hogy ezzel nagy fájdalmat okoznának feleségének, Ocsiba hercegnőnek, hisz hónapokon át példás türelemmel elviselte, hogy férje teljesen elhanyagolja, és mindig abban reménykedett, hogy az végre is észre tér mostani szerencsétlen szerelmi háborgásából. Ha most feltételezik, hogy súlyos betegségében nem képes őt ápolni, ezt úgy magyaráznák (Kasivagi tudta ezt), hogy rövid és szerencsétlen kapcsolatuknak immár teljesen vége szakadt.

Ocsiba anyja szintén ott volt.

– Ezt sosem lett volna szabad javasolniuk – mondta mél-

tatlankodva. – A szülőknek semmi körülmények között sincs joguk hozzá, hogy a férjet elválasszák feleségétől. Ha Kasivagi csupán addig marad is ott, míg meg nem gyógyul, lányom számára nagyon fájdalmas lenne az elválás. Ocsiba teljességgel képes rá, hogy gondoskodjék Kasivagiról, és semmi okát nem látom, miért ne maradhatna itt, legalább addig, míg be nem bizonyosodik, hogy gyógyulása nem halad kielégítő módon.

Kasivagi mindezt hallotta, és érezte, hogy igaza van anyósának.

– Kezdettől fogva tudtam – mondta neki –, hogy származásomnál fogva reménytelenül alatta állok a hercegnőnek. De reméltem, idők folyamán annyit emelkedem hivatalomban, hogy kiegyenlítem ezt a különbséget. De mióta rajtam van ez a rettenetes betegség, minden reményem odalett, hogy ilyen módon érdemessé tehetem rá magamat, és most már az az egyedüli gondom: ne legyen olyan érzése, hogy rossz vagyok hozzá. Vajon megérem-e csak ezt is? Ki tudja? Mindenesetre nem kívánok elmenni innen . . .

Végeredményben tehát egyelőre a maga otthonában maradt. Anyja azonban nem hitte, hogy fiának rendes ápolásban van része.

– Nagyon aggódom Kasivagiért – mondta. – Már nem is kívánja, hogy mellette legyek. Régebben, ha csak egy kicsit is rosszul érezte magát vagy rosszkedvű volt, mindig itt hagytam a többi gyermekemet, és átmentem hozzá, hogy gondját viseljem. És szerette, ha vele voltam. Tudom, hogy szerette . . .

Elment fiához, és újabb kísérletet tett, hogy elvigye. Kasivagi ezúttal engedett. Valóban úgy volt, hogy anyja minden gyermeke közül őt szerette legjobban. Talán azért, mert ő volt az elsőszülöttje. De bármi volt is az oka, régen is, de nősülése óta is olyan önfeláldozónak mutatkozott vele szemben, hogy Kasivagi gonoszsággal határos kegyetlenségnek érezte volna, ha nem engedi meg, hogy elvigye oda, ahol mindig mellette lehet. Kasivagi ezt mondta Ocsibának:

– Ne aggódj miattam! Ha esetleg rosszabbul lennék, értesítlek, és apám házába nyugodtan átjöhetsz. Bocsásd meg, hogy olyan csúnyán bántam veled. Most magam sem értem már, miért viselkedtem olyan bolondul. Ha tudtam volna, hogy már csak ilyen kevés időm van hátra . . .

Keservesen sírt, mialatt átvitték apja házába. Ocsiba magára maradt, szörnyű izgalomban és bizonytalanságban. To no Csudzsót mélyen lesújtotta, hogy meglátta, milyen állapotban érkezett meg Kasivagi. De arra gondolt, hogy betegsége nem jött olyan váratlanul, mint általában gondolták. Már hónapokkal előbb észrevette, hogy fia alig eszik valamit, nemegyszer csupán egy szem hitvány narancsot fogyasztott, de néha még ezt is eltolta magától. Ilyen körülmények közt persze nem maradt semmi ereje.

A közismert és nagy tehetségű fiatalember összeomlása mindenütt nagy sajnálkozást keltett. Az udvarból mindenki eljött, hogy érdeklődjék állapota felől. A császár és Szuzaku gyakran elküldte küldöncét – szüleinek bánatát leírni pedig teljesen fölösleges. Gendzsit is nagyon megrendítette a dolog: minduntalan érdeklődött Kasivagi állapota iránt, és számos biztató, meleg hangú levelet küldött To no Csudzsónak. Mindenekfölött azonban Jugirit érte nagy szomorúság, hiszen Kasivagi volt a legjobb barátja, és idejének java részét most Kasivagi betegágya mellett töltötte.

Szuzaku születésnapjának megünneplését a tizenkettedik hónap huszonötödik napjára tűzték ki. Kasivaginak, egy ilyen kimagasló személyiségnek a súlyos betegsége szomorúságba borította nemcsak a családját, de a felsőbb udvari köröket is, s így a választott időpont roppant szerencsétlennek tetszett. De az ünnepséget már hónapok óta annyit halogatták, hogy Kasivagi netán hosszan tartó betegsége miatt újabb halasztásra nem is gondolhattak. Ráadásul ez nagyon bántaná Njoszant – gondolta Gendzsi –, hiszen annyit fáradozott az előkészületekkel. A kitűzött napon meg is tartották a szertartást. Szokás szerint ötven templomban elmondták az imákat, Szuzaku remetelakában pedig ünnepélyesen felolvasták a Nagy Nap-Buddha* szent iratait.

NYOLCADIK FEJEZET

Kasivagi

Az új év semmiféle fordulatot nem hozott Kasivagi állapotában. A halálos vég bizonyosnak látszott, és maga Kasivagi egyáltalán nem kívánt menekülni előle. Ha néha-néha úgy tetszett is, mintha szembeszállna sorsával, csupán azért történt, mert nem akarta feltárni szülei előtt, maga mily kevéssé fél a válástól, melynek lehetősége bennük oly keserű kínokat ébreszt.

Kisgyermek korától kezdve egyvalami volt, amit Kasivagi sosem tudott elviselni: a kisebbrendűség érzése. Apróságokra, nagy dolgokra egyformán állt ez: ha nem ő nyerte a jutalmat, ha nem ő győzött a játékban, nem ő jutott a legelső helyre, nyomban mélységes megvetés támadt benne önmaga iránt, és úgy érezte, céltalan az egész élete. És most, hogy dolgai valóban rosszabbul állottak, mint bármikor, önmaga megvetésének érzése annyira úrrá lett rajta, hogy úgy érezte: elviselhetetlen számára a földi lét. Akkor lett volna a legboldogabb, ha utolsó napjait valami vidéki templomban élheti le, de nagyon jól tudta, ezzel a lépésével annyira elszomorítaná szüleit, hogy bánatuk oda is elkísérné, és teljesen feldúlná a békességet, melyet a hely nyújtana. Mi lenne, ha mégis felgyógyulna betegségéből? A botránynál és megszégyenülésnél is rosszabb lenne, Njoszan nyomorúságának és kegyvesztettségének látásánál is szörnyűbb lenne a tudat, hogy Gendzsi nem becsüli többé. Olyan hosszú időn át voltak barátok, annyi közös emlék és élmény kötötte őket össze, és barátságuknak ő csak ebben az egy dologban vált árulójává. Tudta, ha eltávozik az élők sorából, sőt már amikor bizonyossá válik, hogy meghal, feledve lesz ez az árulása, és sokéves jó barátságuk szívmelengető emlék marad. Annyira bizonyos volt ebben, hogy a halál lehetőségét kétszeres örömmel üdvözölte.

Egy nap, amikor kis időre magára maradt, levelet írt Njoszannak, s ebben ezt mondta: „Azt hiszem, hallottál róla, hogy

halálos betegen fekszem. Azóta sem jelezted, hogy szeretnéd tudni, mi van velem. A körülményeket tekintve ez talán egészen természetes, de engem elszomorít, mert érzem, hogy . . ."

Annyira reszketett a keze, hogy nem bírta leírni mindazt, ami szándékában volt, és hirtelen befejezte egy költeménnyel: „Még a hamvadó máglyám fölött szállongó füstfelhőből is új tündökléssel ragyogjon elő olthatatlan szerelmem fénye." „Egyetlen jó szót szólj csupán – tette hozzá –, hogy az világítson lépteimnek a sötétségben, mellyel saját dőreségem árnyékolja be az utat, amerre haladnom kell." Számos más végső üzenettel és kéréssel együtt ezt is Kodzsidzsura bízta. Az ifjú komorna eléggé megszokta már, hogy ilyen feladatokat ellásson (hiszen maga jóformán gyerek volt még, amikor ez a szerelem kezdődött), de mióta Kasivagi visszaélt jó szolgálataival, szörnyen haragudott rá. Most azonban, hogy olyan szavakat hallott, mint „utoljára" és „soha többé", nyomban sírva fakadt, és amikor átadta a levelet, kérlelni kezdte Njoszant, válaszoljon, míg nem késő.

– Sajnálom, hogy beteg – mondta Njoszan –, de reggel óta olyan nyomorultul érzem magam, hogy az ilyen rossz hír nemigen rázhat már meg. Kasivagi már éppen elég bajt okozott, nem akarom még azzal tetézni, hogy rajtakapjanak, amint vele levelezem.

Az ilyen elhatározás Njoszannál sohasem a szilárd eltökéltség jele volt, hanem inkább a félelemé, hogy Gendzsi, aki eddig még csak bizonytalan szavakkal utalt kalandjára, újra szóba hozza azt a szégyenletes dolgot – ez a lehetőség pedig mélységesen leverte és kétségbe ejtette. Kodzsidzsu ennek ellenére nyugodtan előkészítette a hercegnő íróeszközeit, és az – ha sok habozás után is – nemsokára megírta válaszát, Kodzsidzsu pedig szerét ejtette, hogy az éj leple alatt titokban elvigye To no Csudzso házába.

Kasivagi szobájának csendjét azonban felverték. To no Csudzso ugyanis tíz körömmel kapaszkodott a reménybe, hogy fia életét meg lehet menteni, és varázslókat meg doktorokat hívatott fia ágyához. Kacuragi hegyéről érkezett aszkéták, nagy templomok híres papjai, isten háta mögötti falusi szentélyek

lelkészei, minden rendű-rangú szent emberek hemzsegtek a házban. A csodatévők közt, akiket apja utasítására Kobai* és a többi fiú elhozott a hegyekből, volt néhány egészen vad és viszszataszító külsejű *jamabusi** is; a közelebb fekvő helyekről jött papoknak sem volt sokkal megnyerőbb külsejük, amint vadul forgó szemmel és nyers hangon rázendítettek a szanszkrit varázsigékre. A jövendőmondóknak és jósoknak szinte egybehangzóan az volt a véleményük, hogy a beteget asszonyi gonosz szellem tartja hatalmában. Valóságos megszállottságnak azonban nem sikerült nyomára bukkanni, és To no Csudzso éppen azért hívta össze a papok és doktorok szedett-vedett seregét, hogy találjon valakit, aki e rejtélyes hatás alól megszabadítja Kasivagit.

– Hogy gyűlölöm ezt a zsivajt! – kiáltotta végül Kasivagi. – Talán bűneim miatt van, nem tudom, de nemhogy enyhítené bajomat, hanem egyenesen rosszul vagyok tőle, ahogy lármásan papolják szent szavaikat. Úgy érzem, tovább élnék, ha abbahagynák.

Így szólt, és elvánszorgott a belső szobába. Valójában Kodzsidzsuval akart beszélni – To no Csudzsónak ellenben azt mondták, hogy Kasivagi aludni tért.

Csudzso már nem volt fiatal, de még most is igen élénken és mulattatóan társalgott. Furcsa és elszomorító látványt jelentett, ahogy most Kasivagi betegségének tüneteiről ünnepélyes hangú, végeláthatatlan megbeszéléseket folytatott ezekkel a bőszült kuruzslókkal. Kasivagi a belső szobában meghallotta, amint így szól:

– Meggyőződésem, hogy megszállottságról van szó, és kérve kérlek benneteket, ne nyugodjatok, míg csak meg nem találjátok.

– Mit mond? – kérdezte Kasivagi Kodzsidzsutól. – Azt hiszem, a jósok fedezték fel, hogy valami nő hatalma tart megszállva. Apám ugyanis semmit sem tud még arról, ami történt. Nos, ha a lány szelleme valóban a lelkembe kapaszkodott, büszke vagyok rá, hogy ez lesz a halálom. Ám ami bűnömet illeti, túlbecsüljük annak nagyságát. Ilyesmi régen is gyakran megesett, és a jövőben is lesz rá elég példa. Nem azért kívánom a halált, mert bűnöm miatt furdal a lelkiismeret, hanem valami szörnyű rémület jön rám, valahányszor arra gondolok, hogy Gendzsi herceg ismeri titkomat. A történtek után valahogy az ő ragyogása, az ő vakító fölénye teszi számomra lehetetlenné az életet. Abban a pillanatban, amikor a zenepróba estéjén találkozott a tekintetünk, lelkem kettéhasadt: jobbik fele elszállt messze, talán Njoszanhoz, és nekem csak a durva salak maradt. Kodzsidzsu, ha az új palotában céltalanul bolygó lélekre találsz, kötözd meg öveddel, és hozd vissza hozzám.

Már nagyon erőtlen volt, és mindezt félig nevetve, félig sírva mondta el. Kodzsidzsu ekkor közölte vele, hogy Njoszan megkapta levelét. A lány szégyene, bűnbánata, lesütött szeme, beesett arca – mindez olyan élénken megjelent Kasivagi lelki szeme előtt, hogy úgy érezte, Njoszan nevének puszta említésére is kiszakad a lelke, és ellenállhatatlanul sodródik a lány felé.

– Mihelyt meghallom, hogy szerencsésen túlélte a jelenlegi veszélyt – folytatta Kasivagi –, kész vagyok meghalni. Emlékszel, ugye, milyen álmot láttam akkor éjszaka... hogy a macska bejött utánam a szobába? Soha senkit sem kérdeztem meg, de szívem mélyén mindig is tudtam, mit jelent.

Szenvedélyének tüzét, mely egyre jobban, egyre hevesebben lángolt benne, mialatt ott feküdt tétlenül, Kodzsidzsu betegesnek és félelmetesnek érezte. De feltámadt benne a részvét, és keservesen sírni kezdett. Kasivagi megkérte, tartsa oda a lampiont, és fényénél elolvasta Njoszan válaszát. Njoszan kézírása még most is kialakulatlan volt, de már mutatkoztak rajta tetszetős vonások. „Ne hidd – írta –, hogy egész idő alatt közönyös voltam szenvedésed iránt. De talán könnyű lett volna hangot adni részvétemnek? Csupán egy pillanatra képzeld magad az én helyzetembe. Ami pedig költeményedet illeti: »Bárcsak a hamvaimból felszálló füst elvegyülhetne máglyád lángjával, mert ínségem, hogy kárhozatos gondolatok kínjától szabaduljak, nem kisebb, mint a tiéd«." Njoszan még sosem szólt hozzá ilyen hangon; ezt legalább magával vihette a túlvilágra. Kasivagi válasza éppen úgy festett, mintha madárkák, bemártott lábbal, végigsétáltak volna a papíron: hanyatt fekve írt,

és gyenge, téveteg keze hol erre, hol arra vándorolt. „Ámbár nem marad meg belőlem más, mint a csendes égbolton vonuló füst, tántoríthatatlanul feléd tartok az űr úttalan mezőin át."

Ezen az estén Njoszan nagyon rosszul érezte magát, és a tapasztaltabb komornák nyomban felismerték, hogy elérkezett a szülés ideje. Sürgősen üzentek Gendzsinek, s amint a herceg az új palota felé tartott, óhatatlanul azon töprengett, milyen boldog izgalomba hozta volna ez a hír, ha a gyermek kétségtelenül az övé lenne. A körülmények miatt most meg kell játszania nemcsak az örömet, de a várakozó apa minden aggodalmát is. Könyörgő istentiszteleteket kell tartatnia, papokat és varázslókat kell hozatnia a palotába, ráolvasásokat és varázslatokat kell rendeztetnie.

Njoszan egész éjszaka vajúdott. Reggel, ahogy a nap első sugara megjelent, megszületett a gyermek. Gendzsinek nem volt könnyű dolga, mikor meghozták a hírt, és közölték, hogy a gyermek kisfiú: nehéz volt mutatnia apai büszkeségét és hálát, pedig erre nagy szükség volt, hacsak nem akarta elárulni titkát. A körülményekre tekintettel valóban örült is, hogy Njoszan fiút szült, mert lánygyermek nevelése sokkal több gonddal jár, a fiút pedig magára hagyhatja. Ha viszont felnőtt korban nagyon hasonlít majd Kasivagira, ez – fiúról lévén szó – mindenesetre feltűnőbb lesz, mint egy lánynál lenne. Milyen különös mód jól kiszabott büntetés ez vétkéért,* amely még most is nyomja lelkiismeretét! Egyetlen vigasza volt, hogy a bűn, amelyért e világon már megbűnhődik az ember, a következő életben már nem esik akkora súllyal latba. A gyermekért valóban mindent megtett, amit elvárhattak tőle azok, akik sajátjának hitték. Az ifjú anya szobáját tékozlásig menő pompával díszítették fel, és csak úgy özönlött mindenünnen a sok tálka, varázsdoboz,* süteménytartó, s az ajándékozók versengtek egymással, hogy ezen szokásos ajándékok díszítése minél előkelőbb, eredetibb legyen. Ötödik nap este megérkezett Akikonomu excsászárnő finom csemegékkel teli csomagja a fiatalasszony számára, de összes hölgyeinek is, rangjukhoz és tisztükhöz mérten küldött ajándékot, és az átadás a legválasztékosabb és leghatásosabb külsőségekkel zajlott le. A hetedik napon, este, az állami küldöttek a hivatalos ceremóniát megillető ünnepélyességgel átnyújtották a császár ajándékait.

To no Csudzso is mindenképp szerencsét akart kívánni Gendzsinek a szemlátomást oly szerencsés esemény alkalmából, de Kasivagi aggasztó állapota miatt nem tudott személyesen megjelenni. Egyébként mindenki eljött, aki csak valamennyire is fontos szerepet töltött be a Palotában vagy a kormányban. Nyilvánvaló, hogy mindez az ünneplés, melynek – látszat szerint – mélyen kellett érintenie Gendzsit, valójában csak kínos feszengést és kellemetlenséget jelentett számára. Még holmi nagy lakoma és hangverseny rendezéséről is szó esett, de Gendzsinek sikerült ezek alól kibúvót találnia.

Njoszant teljesen megtörte az átélt megpróbáltatás, ugyanis első szülésének izgalmas élménye éppen olyan időben érte, amikor legyengült, beteges állapotban volt. Még egy csésze levest sem akart enni. A gyermek pedig csak a maga szerencsétlenségére emlékeztette, s így szívből kívánta, bárcsak fel se épülne. Gendzsi minden tőle telhetőt megtett, hogy környezetét meggyőzze a gyermek iránt érzett szeretetéről – de napok teltek el, mire látni kívánta, s már ez elegendő volt arra, hogy a dajkák közt meginduljon a sugdolózás.

– Nem gondolod, hogy több jó érzést is tanúsíthatna? – mondogatták. – Milyen aranyos gyermekkel ajándékozta meg úrnőnk, ő pedig egyetlen pillantást sem vet rá.

Njoszan fél füllel hallotta ezeket a megjegyzéseket. Úgy érezte, ez még csupán az előjáték ahhoz képest, amint a herceg majd később viselkedik vele és a gyermekkel szemben. Ilyen körülmények között tűrhetetlen lesz itt az élete – gondolta Njoszan. El is határozta, hogy mihelyt erőre kap, kolostorba vonul.

Gendzsi nem Njoszan lakosztályában töltötte az éjszakákat, de minden reggel bejött, és megnézte, hogy van.

– Fájlalom, hogy olyan kevés időt tölthettem veled – mondta. – Az a helyzet, hogy az utóbbi időben teljesen elmerültem különféle vezeklési gyakorlatokban és ájtatosságokban. Úgy érzem, nincs már sok időm, hogy fölkészüljek jövendő életemre. Egyébként sem lett volna sok értelme, hogy meglátogas-

salak, míg lakosztályodat megtölti az ünnepségekkel kapcsolatos jövés-menés és lárma. De nagyon szeretném tudni, hogy vagy? Erőre kaptál már?

Azzal a heverő fölé hajolt és Njoszanra nézett. Az fölemelte fejét, és már nem a jól ismert gyerekhangján, hanem sajátságosan józan, kiábrándult hangon így felelt:

– Nem hiszem, hogy mindezt túléltem volna, ha nem tudom, hogy ez a halál gyalázatot hoz az emberre a túlvilágon.* Kolostorba akarok vonulni, hogy könnyíthessek bűneim súlyán.

– Ne mondj ilyet! – válaszolta Gendzsi. – Legutóbbi élményed nehéz próbatétel volt számodra, ez természetes. De bizonyára nem volt olyan szörnyű, hogy elvette volna minden életkedvedet.

Vajon Njoszan komolyan gondolja, amit mond? Gendzsi megrettent, hogy esetleg meg is valósítja szándékát. Ámde azt is jól látta, milyen nehézségekkel járna, ha úgy akarnának élni, mintha mi sem történt volna. Gendzsi ismerte saját érzelmeit, tudta, hogy azokon erőnek erejével sem bír változtatni, és bárhogy szeretné is feledni a múltat, Njoszan folyton szenvedne a tudattól, hogy ő a szíve mélyén nem bocsátott meg neki. És mások is, például Njoszan apja, feltétlenül észrevennék, hogy kapcsolatuk megváltozott. Ha viszont Njoszan ragaszkodnék hozzá, hogy letegye fogadalmát, legjobb lenne, ha nyomban megtenné, azzal az ürüggyel, hogy egészségi állapota megrendült. Máskülönben lépését azzal magyaráznák, hogy ő, Gendzsi, szívtelenül viselkedett vele szemben. Ámde pillantása ekkor a lány hosszú, szép hajára szállt: hány évig gyönyörködhetne még benne! És elviselhetetlennek érezte a gondolatot, hogy a papok késsel levágják ezt a hajat.

– Ugyan, ugyan! – szólalt meg fennhangon. – Szedd össze a bátorságodat! A dolgok azért nem állnak ilyen rosszul. Nézd meg Muraszakit! Sokkal rosszabbul volt, mint te, és most már túl van a veszélyen.

Gendzsi rábírta, hogy egyék egy kevéske levest. Njoszan valóban nagyon sápadt volt és sovány, sőt egészében véve riasztóan törékeny. És mégis, ahogy Gendzsi elnézte a mozdulatlanul fekvő Njoszant, szokatlanul szépnek látta, és ebben a

pillanatban tökéletesen megfeledkezett hűtlenségéről. Ilyen szépségnek mindent meg lehetett bocsátani!

Szuzaku excsászár sokat aggódott Njoszanért, merthogy olyan sokáig tartott a lábadozása. A lány pedig, mióta testileg ennyire legyengült, még jobban hiányolta az apja jelentette támaszt, mint elválásuk első idejében. Komornái nemegyszer hallották, amint így sóhajtozik: – Ó, csak itt lenne az apám! Nem halhatok meg, míg viszont nem látom!

Hírnököt küldtek Szuzaku hegyi kápolnájába, mert úgy érezték, helyes, ha tud róla, hogy lánya folyton utána sóhajtozik. És ekkor az excsászár megtette azt, amiről azt hitte, hogy soha többé nem vállalkozik rá: otthagyta a templomot, és az éj leple alatt lejött az új palotába. Gendzsit teljesen készületlenül érte a látogatás, de sietve megköszönte felséges vendégének, hogy megtiszteli a házát.

– Nos – mondta Szuzaku –, néhány hete még senkit sem lepett volna úgy meg, mint jómagamat, ha valaki azt mondja: ismét megjelenek köztetek. De az utóbbi időben annyit bánkódom Njoszan betegeskedése miatt, hogy nem bírom elvégezni a szokott napi imáimat és ájtatosságaimat. Az a gondolat, hogy lányom, aki jóformán gyermek még, elmegy előttem, és én, gyenge öreg ember itt maradok, s még az a vigaszom sem lesz meg, hogy láthattam életének utolsó hónapjaiban, olyan szörnyű számomra, hogy habozás nélkül hozzá siettem, habár tudom, hogy váratlan megjelenésemet könnyen félremagyarázhatják.*

Szuzaku még szerzetesi ruhájában is vonzó, előkelő jelenség volt; a feltűnés elkerülése céljából egyszerű fekete köntöst vett fel, de olyan méltósággal viselte, olyan finoman redőzött rajta, hogy egészen megváltozott a komor ruházat. Mikor Szuzaku belépett, Gendzsi szemét könnyek lepték el – de ezek inkább az irigység, mint a szomorúság könnyei voltak.

– Nem hiszem, hogy különösebb baja lenne Njoszannak – mondta Gendzsi. – Ha arra gondolok, hogy az utóbbi hetekben milyen kevés táplálékot vett magához, csodálnám, ha nem érezné magát rosszul. Ha nincs kifogásod ellene, és megelégszel ezzel a kényelmetlen ülőhellyel . . .

Azzal odavezette Szuzakut a lány ágya mellé, és egy alacsony heverőre mutatott, amit a lány fekvőhelye mellé toltak. Asszonyai segítségével az ágy széléhez közelebb ültették Njoszant. Szuzaku felemelte az ágy függönyét, és kedvesen megszólalt:

– Attól félek, egészen olyan vagyok, mint a házikáplán, mikor eljön felolvasni az esti ájtatosságot. De úgy látszik, ezen a téren nem vagyok valami kiválóság, mert érted mondott minden imámnak vajmi kevés eredménye mutatkozott. Ha eljöttem is, nem azért tettem, mintha bármi hasznodra lehetnék, egyszerűen nem volt maradásom.

– Ha nem jöttél volna – válaszolta Njoszan könnyezve –, azt hiszem, már nem sok óráig éltem volna. De most, hogy itt vagy, hadd tegyem le fogadalmamat, mielőtt még késő lenne.

– Ez nagyon komoly dolog – felelte Szuzaku. – Persze, ha alaposan meggondoltad, és bizonyos vagy benne, hogy nem bánod meg ezt a lépésedet, én lennék az utolsó, aki ellenkeznék veled. Te azonban nagyon fiatal vagy még. Ha felgyógyulsz betegségedből, még hosszú élet állhat előtted. Ha ebben a korodban lemondasz a világról, ez nagy megdöbbenést váltana ki, és elkerülhetetlenül szigorú ítéletet mondanának mindazokról, akik felelősek boldogságodért. Remélem, ezen is gondolkoztál...

Aztán Gendzsihez fordult:

– Azt hiszem, meg kell fontolnunk, hogy ez a lépés nem lenne-e számára mindenképpen nagy segítség. Ha egyszer attól fél, hogy már csak rövid ideje van hátra, akkor tiszteletben kellene tartani kívánságát...

– Már napok óta ezt hajtogatja – szólt Gendzsi –, de nekem az az érzésem, hogy valami gonosz szállta meg, az mondatja ezt vele, mert meg akar téveszteni bennünket. Ezért nem is vettem komolyan.

– Ha gonoszat tanácsolnak a szellemek, kétségkívül helyes, ha nem követjük – mondta Szuzaku. – De ha valaki, aki végsőkig legyengült és kimerült, arra kér bennünket, hogy tegyünk meg egy bizonyos lépést, mi pedig nem vesszük figyelembe kívánságát, később súlyos lelkiismeret-furdalásunk lehet miatta.

Ilyen hát Gendzsi magatartása a szeretett lény iránt, akinek boldogságát olyan bizalommal tette le a kezébe! – gondolta Szuzaku. Gendzsi hangján érződött, hogy számára Njoszan kívánságai már rég nem fontosak. Ez a hangnem valóban teljesen egybevág azokkal a híresztelésekkel, amelyek már évek óta el-eljutnak hozzá. Jó, ha egyszer Gendzsi úgy bánik vele, hogy annál a kolostor szigorát is elviselhetőbbnek érzi, kétségtelenül nagy botrányt takaríthatnak meg, ha Njoszan leteszi a fogadalmát már most, amikor megfelelő ürügyet jelent betegsége. Ha Gendzsi nem is bizonyult jó férjnek, kétségtelen, hogy anyagilag nagyon szépen ellátta. Rendes körülmények közt ez megnehezítené, hogy kivonják a lányt hatalma alól. De ha Njoszan apáca lesz, ő, Szuzaku, kényelmesen el tudja helyezni a harmadik kerületben levő tágas és kellemes palotájában, melyet egykor apja, az öreg császár ajándékozott neki. Amíg jómaga él, gondját is viselheti, és bármi kösse is le Gendzsi figyelmét, bizonyára nem lesz annyira érzéketlen, hogy teljesen magára hagyja. De ezt majd megmutatják az események.

Gendzsi, mihelyt látta, hogy Szuzaku nem ellenzi Njoszan szándékát, ágyához lépett, és az ellene elkövetett hűtlenségre már nem is gondolva arra kérte, legalább addig várjon, míg megerősödik.

– Gyenge vagy, és az is leszel még egy ideig, nem bírnád ellátni a szerzetesi élettel járó feladatokat. Egyél, igyál, erősödj meg, és akkor majd újra beszélünk erről.

Njoszan azonban fejét rázta, mert gyűlöletesnek érezte e képmutatást; ugyanis álnokságnak vélte, hogy Gendzsi így beszél vele Szuzaku jelenlétében. A herceg nyomban észrevette, hogy Njoszan nem tartja őszintének a bocsánatát. De hogyan győzze meg? Már hajnalodott, és mivel Szuzaku, a nappalt be nem várva, vissza akart térni remetelakába, halaszthatatlanul cselekedni kellett. A hercegnő lakosztályába éjszakára beosztott papok közül kiválasztották azokat, akik a leginkább alkalmasnak látszottak a feladatra, bevezette őket Njoszanhoz, hogy előttük letehesse fogadalmát, ezek pedig lenyírják a haját. Látta, amint levágták Njoszan hosszú, szépséges fürtjeit, hal-

lotta, amint elrebegi a komor fogadalmat, s ez több volt, mint amit el tudott viselni: Gendzsi keservesen sírt az egész szertartás alatt. Szuzaku sem bírta megindultság nélkül nézni gyermekét, akinek szívből kívánt minden földi boldogságot, akire százszor több gondot fordított, mint bármelyik gyermekére, s aki most lemond a világról – pedig erre a lemondásra csak az képes, aki e földi életben már semmi boldogságot nem remél.

– Az imákat elmondhatod, mihelyt megerősödsz – mondta kapkodva, és máris sietett, mert rohamosan világosodott.

Njoszan olyan gyenge volt, hogy csak halványan tudta, mi történik körülötte. El sem búcsúzott apjától, illetőleg szemlátomást nem is vette észre, hogy távozik.

A reggeli szertartások alatt Njoszannál megszállottság jelentkezett, és nyomban megszólalt egy gúnyos hang:

– Haha! Azt hiszed, megszabadultál tőlem? Szó sincs róla! Amikor az előbbi lerázott, itt vertem tanyát, és anélkül, hogy sejtették volna, azóta sokat szorgoskodtam érdekében. Most pedig visszatérek . . .

A hír, hogy Njoszan fogadalmat tett, Kasivagi még pislákoló gyógyulási vágyának megadta a kegyelemdöfést. Gyakran gondolt Ocsibára, és azt kívánta, bárcsak itt lenne vele. De szülei jómagát annyira birtokukba vették, hogy attól félt, felesége itt sokkal nehezebben tudná elviselni helyzetét, s ezért azt a reménytelen indítványt tette, hogy egy időre vigyék vissza otthonába. Ezt természetesen megtagadták. Ocsiba jövőjéről többekkel is beszélt. Anyja mindig nagyon ellene volt ennek a házasságnak, és csakis To no Csudzso és Szuzaku kívánságának engedett. Szuzaku úgy érezte, hogy Kasivagiból komoly és megbízható férj lesz, ugyanis Njoszan balsorsából megtanulta, mennyivel többet ér az az ember, aki a császári család részéről történt ajánlatot rendkívül hízelgőnek tartja, s ezért minden erejével azon lesz, hogy ennek a megtiszteltetésnek meg is feleljen. Kasivagi arcába vér szökött, amikor eszébe jutott, hogy mit vártak tőle.

– Remélem – mondta egy nap anyjának –, ha már nem leszek, mindent meg fogsz tenni Ocsibáért, amit csak bírsz. Tudom, mennyire fájdalmas lesz számára, hogy így itt marad, és bár nem az én hibám, hogy közös életünk ilyen rövid ideig tartott, de azt fogja érezni, hogy igen kevés öröme volt házasságunkból.

– Semmi értelme, hogy ilyet kívánj tőlem – felelte az anyja. – Magam sem élek tovább nálad.

Világosan látszott, hogy nincs szándékában segítségére lenni, ezért öccséhez, Kobaihoz fordult, és neki adta meg utasításait erre és egyéb dolgokra vonatkozóan. Kasivagit a családban mindig a megbízhatóság és a józan ész megtestesülésének tekintették. Öccsei és a házban élő többi fiatalember is mind úgy tekintett rá, mintha apjuk és védelmezőjük lenne, s így elvesztésének lehetősége megsemmisítő csapást jelentett számukra.

A császár is mélyen elszomorodott, amikor meghallotta, hogy Kasivagi nem sokáig élhet már, és úgy gondolta, hogy rendkívüli tanácsosi ranggal ruházza fel. Remélte, hogy az előléptetés fölött érzett izgalom felvillanyozza Kasivagi hanyatló élete-erejét, sőt egy vegső látogatásra is eljön a Palotába. Kasivagi természetesen nagyon boldog volt, de kénytelen volt azt válaszolni, hogy beiktatásán nem tud személyesen megjelenni.

Jugiri volt az első látogatója, aki e megtiszteltetés alkalmából kifejezte szerencsekívánatait. Kasivagi mindig igen bizalmas viszonyban volt vele. A lakosztályához legközelebb eső kapu előtt lovasok és kocsik szorongtak, de Kasivagi már az év kezdete óta annyira gyenge volt, hogy az ágyban sem bírt felülni, s így egyetlen látogatóját sem fogadhatta. De éppen roppant gyengesége figyelmeztette arra, hogy ha egyáltalán látni akarja még Jugirit, nem szabad elszalasztania ezt az alkalmat: megkérte, tekintsen el a szobájában uralkodó rendetlenségtől, ágya mellől elküldte a papokat és szolgákat, hogy mindketten zavartalanul élvezhessék utolsó együttlétüket.

– Reméltem, hogy ma egy kissé jobban leszel. Azt hittem, talán a kinevezésed . . . – kezdte Jugiri, és félrehúzta az ágy függönyét.

A beteg fehér ágyneműje és – mentegetőzésének cáfolataként – az egész környezetében megmutatkozó nagy rend és tisztaság egyenesen irigylésre méltóvá tette Kasivagi derűs, nyugalmas tartózkodási helyét. Az imént kellemes illattal füs-

tölték be a szobát, s jól látszott, hogy bár a beteg semmivel sem tudja szórakoztatni vendégét, az az óhaja, hogy látogatásáról legalább ne kellemetlen emléket vigyen magával. Jugiri egészen közel hajolt a párnájához, de Kasivagi annyira gyenge volt, hogy még így is alig hallotta a hangját. Szemlátomást még a lélegzés is nagyon nehezére esett.

– Egyáltalában nem vagy olyan rossz színben, mint gondoltam – mondta Jugiri. – Az ember nem is hinné, hogy már olyan hosszú ideje betegen fekszel.

De alighogy ezt kimondta, máris megnémult egy kis időre, és fel kellett itatnia könnyeit.

– Mondj valamit a betegségedről! – folytatta. – Mikor fordult ilyen komolyra? Habár igazán jól ismerlek, de erről semmit sem tudok.

Kasivagi egyet-mást elmondott betegségének tüneteiről, majd így folytatta:

– Mindez azonban összefügg valamivel, ami már rég nyomja a lelkemet. Talán korábban kellett volna beszélnem erről, mert most már semmi célja. Gyakran vágytam rá, hogy beszéljek erről valakinek... talán az öcséimnek. De valahányszor el akartam kezdeni, az, akit bizalmasomnak választottam, valamilyen okból mégis alkalmatlannak látszott. Arról van szó... hogy is mondjam?... Valami feszültség támadt Gendzsi és közöttem. Heteken át készülődtem, hogy kimagyarázkodom nála, s a végén már olyan súlyosan nehezedett rám a dolog, hogy szinte elviselhetetlenné vált az életem. Aztán váratlanul ő maga hívatott. A zenepróba estéjén történt ez. Abban a pillanatban, amikor beléptem, éreztem, hogy szíve mélyén elítél, s ahogy tekintetünk találkozott, megláttam benne valamit, amitől odalett minden bátorságom és minden szándékom, hogy szembenézzek szégyenemmel. Attól a naptól fogva egyetlen pillanatra sem voltam boldog és nyugodt. Persze Gendzsi valószínűleg mindig olyan embernek tekintett, aki minden tekintetben mélyen alatta áll; ennek ellenére kisfiú korom óta a legnagyobb bizalommal volt irántam. Éreztem is, hogy mindent meg kellene mondanom neki, mert ha úgy halok meg, hogy ez még terheli a lelkiismeretemet, jövendő életemben lelkem nem nyeri el üdvét. Most már mindenképp késő... De megtehetnél nekem egy nagy baráti szolgálatot: ha már nem vagyok, mondd el neki mindezt. Biztosan tudom, hogy mindjárt megbocsát nekem. Ha ezt megtennéd...

Habár kérése nem volt világos, Jugiri sejtette, mire vonatkozhat. De nem merte feltételezni, hogy valóban eltalálta, ezért csupán ennyit válaszolt:

– Azt hiszem, aggodalmad merő képzelődésen alapszik. Apám sosem beszél rólad másképp, csak a legnagyobb elismeréssel, és amióta beteg vagy, nagyon aggódik érted: többször is világosan meglátszott rajta, hogy halálod milyen nagy veszteség lenne számára. Ha valami félreértés van közöttetek, miért nem szóltál róla előbb? Meggyőződésem, hogy könnyűszerrel tisztázhattam volna nevedben.

– Talán valóban jobb lett volna, ha megteszem – felelte Kasivagi –, de mindennap vártam, hogy másnap már erőre kapok, és inkább tudok majd erről beszélni, míg végül úgy esett, hogy elkéstem. Természetesen nagyon fontos, hogy másnak egy szót se szólj erről a dologról. Neked csak azért beszéltem róla, mert bizonyos vagyok benne, hogy egyszer sikerül szóba hoznod, és mindent megteszel annak érdekében, hogy Gendzsi a valóságnak megfelelően lássa a dolgot... De van még valami. Kérlek, tégy meg mindent Ocsiba érdekében. Nem akarom, hogy Szuzaku azt higgye, senkit sem hagytam gyámolítására.

Még sok mindent el akart mondani, de hangja elfúlt, és amikor papírt és ecsetet hoztak neki, már csak annyi ereje volt, hogy felírja:

– Kérlek, most menj el!

A varázslók még egyszer ágya köré tódultak. Sietve odahívták szüleit, nővéreit – Csudzso úrhölgyet és Jugiri feleségét, Kumoit. Tamakacura nem felejtette el, hogy Kasivagi udvarolt neki, amikor még nem tudta, hogy féltestvérek, s amint meghallotta, milyen súlyos állapotban van, mélyen megrendült, és gyógyulásáért számos ájtatosságot tartatott kedves templomaiban. De minden hiábavaló volt, mert ahogy összegyűlt körülötte a család, Kasivagi kilehelte lelkét. Olyan váratlanul

következett be a halála, hogy már nem volt idejük elhívatni Ocsiba úrhölgyet az első kerületből. Bár Kasivagi sosem adta neki a szívét, de mindig gyengéden és szemre nagy szeretettel bánt vele – s az asszony nem neheztelt rá, csupán szomorú volt, hogy ilyen fiatalon elözvegyült, miután hozzáment valakihez, akinek, egybekelésük óta – így vélte az asszony, házasságára visszapillantva – semmi öröme nem volt az életben.

Njoszannak, szerencsétlen tette óta, gyakran megfordult a fejében, hogy a halál nem is lenne elég súlyos büntetés Kasivagi számára, de most, halálhírét hallva, megrettent. Eszébe jutott, hogy megjósolta a gyermek születését. Talán nem is azzal a szándékkal jött azon a napon, hogy bármi rosszat tegyen. Vallása azt tanította, van olyan találkozás, melyet a sors* határoz meg. Lehetséges, hogy tettét végül is túl súlyosan ítélte meg? . . .

Jugirinak újra és újra eszébe jutott Kasivagi titokzatos kérése. Nem volt kétsége az iránt, hogy a gond, melyre Kasivagi célzott, valamiképpen összefügg Njoszan hercegnővel. Először is, Kasivagi több jelét adta annak, hogy különösen vonzódik a hercegnőhöz. A természettől annyira tartózkodó és fegyelmezett Kasivagi esetében ez azt jelentette, hogy valami félelmes erő lett úrrá rajta, és nem nehéz elképzelni, hogy szenvedélye talán megnyilatkozott valami kínos jelenetben vagy vakmerő vallomásban. Igen, szinte bizonyosra vette, hogy valami valóban botrányos dolog történt. Mert ha nem így lenne, miért engedte meg Gendzsi, hogy a hercegnő ilyen nevetségesen fiatal fejjel fogadalmat tegyen, mégpedig olyan betegség ürügyén, ami szemlátomást igazán nem súlyos?

Senkinek sem szólt a dologról, még Kumoinak sem, akivel pedig minden titkát megosztotta. De elhatározta, hogy a legközelebbi alkalommal egyszerűen elmeséli Gendzsinek Kasivagi üzenetét, s majd meglátja, tudja-e Gendzsi értelmezni vagy nem. Addig is volt más látogatási kötelezettsége.

Ocsiba ugyanis a tágas, néptelen palotában, anyjával kettesben, szomorúan töltötte napjait. Néha benézett hozzá egyikmásik sógora, de semmi egyéb társasága vagy szórakozása nem akadt. Pillantása egyszer-egyszer Kasivagi kedves sólymára

vagy lovára tévedt, vagy éppen az egyik solymászra vagy lovászfiúra, aki bánatosan lődörgött; látta, hogy emberen is, állaton is, mennyire meglátszik a gazdátlanság, elhagyatottság. Mindenből, ami valaha Kasivagié volt, tompa gyász áradt; főként lantján és citeráján látszott ez: húrjaitól megfosztva,* árván pihent mindkettő. A ház előtt álló fákat virágok sűrű fátyola takarta. Az asszony az ablaknál állt, és az járt az eszében, hogy íme: minden megy tovább. Sötét gyászruhában járókelő komornái közt nagyon elhagyatottnak érezte magát. Ekkor váratlanul kiáltozás és patkócsattogás hallatszott be az utcáról. Azt várta, hogy a zaj majd távolodik, s egyszerre csak elhal. Meglepetésére azonban a lovascsapat megállt a kapu előtt. Egy pillanatra mindent feledett, és az volt az érzése, hogy Kasivagi jött meg a Palotából. Levelet hoztak be. Bizonyára Kobai lesz, vagy valamelyik öccse. Ki más jönne hozzá? Némi zavarral látta, hogy látogatója nem kisebb ember, mint Jugiri. Már éppen ki akarta küldeni komornáját, hogy üdvözölje a látogatót, amikor eszébe jutott, hogy Jugiri valószínűleg nem ilyen bánásmódhoz szokott. Ocsiba anyja végül is a nagy előcsarnokból nyíló egyik oldalsó szobába vezette a vendéget. Jugiri részvétét fejezte ki a hölgynek a lányát ért veszteség miatt, és elmondta, hogyan történt, hogy Kasivagi, valamivel a halála előtt, gondjaira bízta Ocsiba hercegnőt.

– Remélem, hamarosan alkalmam lesz megmutatni, menynyire komolyan veszem kötelességemet. Már előbb jöttem volna, hogy megbeszéljem veled a dolgot, de ebben a hónapban sok minden összezsúfolódott, s az udvarnál viselt tisztségem révén, szabály szerint, jelen kellett lennem. Elhiheted, hogy szívem szerint ez az idő nem volt alkalmas a szórakozásra, és inkább csendben otthon maradtam volna. Hogy szegény Ocsiba mit érezhet, meg tudom ítélni abból, amit To no Csudzso házában láttam és hallottam. Számára pedig még sokkal nagyobb és súlyosabb a veszteség, mint a szülők számára.

Ocsiba anyja a szokatlan látogató jelenlétében eleinte igen félszegen viselkedett, Jugiri hangja azonban barátságos és megnyugtató volt.

– Szegény teremtés! – sóhajtotta a hölgy. – Mi, öregek, min-

dent megteszünk, hogy el ne veszítse életkedvét. Végül is a birodalomban nem ő az egyetlen fiatal özvegy. Erre kell gondolnia. Jómagam eleget leéltem az életemből, és tudom, hogy életünk nagy része bánat és veszteségek közepette telik el, erre kell felkészülnünk. Bármi boldogság csak úgy mellékesen jöhet. Szeretném, ha megpróbálna kissé vidámabb lenni. Ha így folytatja, csakhamar követni fogja a sírba Kasivagit. Tudom, te voltál Kasivagi legjobb barátja. De meg kell mondanom neked, hogy ezt a házasságot kezdettől fogva elleneztem. Nem is tudom, Szuzaku miért örült neki annyira. Feltehetőleg To no Csudzsónak akart kedvezni. Most azonban kiderült, hogy bár a felsorolt okokkal melléfogtam, de igazam volt, amikor elleneztem, és bár ne hagytam volna, hogy rábeszéljenek. Nem mintha előre láttam volna, mi fog történni! Elég ódivatú vagyok, s így mindenképp ellenzem a császári családon kívül eső házasságot. Kiderült azonban, hogy van annál rosszabb is, mint maga ez a kapcsolat. Mert olyan volt Ocsiba élete Kasivagival, hogy őt sem asszonynak, sem lánynak nem lehet mondani. Hogy aztán most, egy ilyen férj elvesztése miatt halálra bánkódja magát, ez jót tehet társadalmi hírnevének, de tőlem, aki az anyja vagyok, senki sem várhatja el, hogy helyeseljem ezt az áldozatot.

Már későre járt, és mivel Jugiri elígérkezett To no Csudzsóhoz, távoznia kellett. Ocsiba nem mutatkozott. De nem ez volt Jugiri utolsó látogatása az első kerületben.

A negyedik hónapot írták. Minden fát és bokrot leheletnyi zöld takart. A szomorúságba merült palota és lakói, akiket a gondjaira bíztak, ezeken a vidám nyári napokon minduntalan eszébe jutottak Jugirinak. Egy délután, amikor nem tudta, mit kezdjen idejével, a szokottnál korábban látogatóba indult az első kerületbe. Látta, hogy az udvart már leheletnyi zöld fű takarja, és itt-ott, ahol vékony rétegben állt a homok, meg végig, a fal széltől védett hasadékaiban már kiütközött a komló. Ocsiba ülőhelyét, ma először, vékony nyári díszfüggönyök vették körül: üdéknek, hűseknek tetszettek, amint a kora délutáni szellő és napsugár áthatolt rajtuk. Egy kislány jött elébe: ritka nemes fejtartása megtetszett Jugirinak, habár a lány is

olyan ruhát viselt, mint a ház minden lakója: szomorú színe ugyanarról a bánatról vallott. Míg arra várt, hogy megtudja, fogadhatja-e Ocsiba (anyja gyengélkedett, és azt mondták, hogy az ágyat őrzi), elnézte a ház előtt álló ligeteket. Megfordult fejében a gondolat, hogy lám, a fák mit sem tudnak arról, mi érte a ház lakóit, hiszen gondtalanul pompáznak vidám nyári ruhájukban. Ekkor megpillantott egy tölgyet meg egy juhart: ott álltak egymás mellett, fénylő friss levelekkel ékesen, és összefonták ágaikat.

– Szeretném tudni, hogyan kötöttek ezek ilyen barátságot? – kérdezte Jugiri Ocsiba egyik udvarhölgyétől. Aztán elindult a díszfüggöny felé, és közben ezt a költeményt mondta:

– Amit megadtál a tölgynek, azt most, erdők kegyetlen istennője, megtagadod hű barátjától, a juhartól?

– Milyen jól áll neki a könnyű nyári ruha! – suttogták a komornák, amikor Jugiri a függönyhöz hajolt. – Milyen előkelő! Milyen finom!

Az egyik szolgáló, név szerint Soso, csakhamar hozta a választ:

„Bár a tölgy leroskadt, a csúcsán levő kis gallyakat nem kívánom véletlenül ide tévedt jövevénynek adni."

Ocsiba anyja most megjelent, mire Jugiri gyorsan elhátrált a függönytől.

– A gyászban és izgalomban eltelt hetek megrendítették egészségemet – mondta az idős hölgy. – Bizonytalan lett a járásom. De igazán nagyon kedves tőled, hogy eljöttél, s úgy éreztem, személyesen kell köszönetet mondanom érte.

Az idős hölgy valóban igen rossz színben volt.

– Félek, hogy sok gondod van Ocsibával – jegyezte meg Jugiri. – Egészen természetes, hogy feldúlta a dolog, de mindennek van határa. El kell fogadnunk, amit ránk mér a sors, és igyekeznünk kell jobbra fordítani. Végül is rövid az élet, és bánataink gyorsan elmúlnak.

Jugiri azonban valójában azon gondolkodott, hogy Ocsibában jóval több rejlik, mint neki elárultak róla. Hogyan lehetséges, hogy vigasztalhatatlanul gyászol valakit, akit alig ismert? Jugiri elhatározta, hogy megoldja a rejtélyt: sok kérdést

tett fel Ocsibára vonatkozóan. Lehetséges, hogy Ocsiba most még inkább érzi, mint Kasivagi életében, hogy ezzel a házassággal nevetségessé vált az előkelő társaság szemében. Szegény teremtés! Távolról sem volt nagy szépség, de kifejezetten csúnya sem – legalábbis így ítélte meg abból, amennyit éppen láthatott belőle. De még ha csúnya lenne is, emiatt nem lehet barátságtalan egy asszonyhoz, mint ahogy szabadosságot sem engedhet meg magának azért, mert a hölgy szép.

– Kérlek, próbálj meg néha egészen nyíltan beszélni velem, mondd el nehézségeidet, akár ha Kasivagival közölnéd!

Jugiri e szavain nem lehetett semmit kifogásolni, de annyira szenvedélyes hangon beszélt, ami kissé zavarba ejtő volt.

Közben Kasivagi elvesztését egyre fájlalták az egész országban és az udvarnál is. Roppant népszerű volt a társadalom minden rétegében, minden korú és állású emberek körében. Már-már valószerűtlenül hangzik, de még a konyhában dolgozó legények és az udvarnál élő totyogós öreg hölgyek is szüntelenül siránkoztak halálán. Az ifjú császárnak pedig – hiszen Kasivagi elválhatatlan társa volt – minden hangversenyen és ünnepen, minden sétánál keserűen összeszorult a szíve, valahányszor a múltra gondolt. Bizony, alig volt alkalom, hogy egyszerre csak valaki fel ne sóhajtott volna:

– Ó, Kasivagi! Szegény Kasivagi!

Egyedül Gendzsi tudta: nem távozott el úgy a földről, hogy ne hagyott volna maga után egy kis emléket. Pedig ez érdekelte volna az elhunyt minden barátját. De, sajnos, nem lehetett elmondani nekik.

Márpedig Kasivagi földi pályafutásának eleven mementója nem is volt holmi semmibe veendő teremtmény! Mert mire eljött az ősz, már ott csúszott-mászott a padlón, és a dolgok rendje szerint hamarosan egyéb tudományra is szert fog tenni.

KILENCEDIK FEJEZET

A fuvola

Elérkezett Kasivagi halálának első évfordulója. Gendzsinek a fiatalember elvesztése fölött érzett fájdalma egyre nőtt. Nem olyan sokan voltak, akikkel könnyedén és elfogulatlanul beszélgethetett – ámbár Kasivagi ennél is többet jelentett számára. Megosztották egymással minden élményüket, gondolatukat – legalábbis addig a szerencsétlen eseményig, amelyet Gendzsi mindenáron el akart felejteni. Kasivagi emlékére maga is tartott istentiszteleteket, de külön félretett száz aranyat, s ezt is ájtatosságok rendezésére fordította, viszont ezt már úgy tekintette, mint Kaorunak, az elhunyt kisfiának megemlékezését apjáról. Ennek természetesen titokban kellett maradnia, hiszen a fiút továbbra is sajátjaként nevelte. Jugiri rendkívül ünnepélyesen tartotta meg az évfordulót, és ráadásul e szomorú alkalomból olyan pazar bőkezűséggel mutatta meg nagyrabecsülését az első kerületben lakó hölgyek iránt,* hogy To no Csudzso fel is figyelt rá.

– Szegény fiam dolgainak intézéséből Jugiri sokkal buzgóbban kiveszi részét, mintsem vártam volna – jegyezte meg To no Csudzso. – Kobaiban és a többiekben távolról sem él enyni törődés. Jugirit sokkal melegebb barátság fűzhette Kasivagihoz, mint gondoltam.

Jugiri buzgalma, az elhunyt iránt tanúsított szeretetének és tiszteletének egyéb jelei láttán a szülők számára csak még sajgóbbá vált a fiuk korai elhunytán érzett keserűség.

Szuzaku porig sújtva szemlélhette volna apai gondoskodásának tragikus eredményét, ha számára a világ dolgai többet jelentettek volna merő árnyéknál. Ott volt Ocsiba: rövid házasság után zátonyra futott, de házassága is kezdettől fogva csak megcsúfoltatást jelentett; Njoszan pedig, az ő szeretett Njoszanja, akinek annyi minden szépet és jót kívánt – meghalt . . . legalábbis az élet minden emberi dolga és öröme számára. Azért így is nagy örömet jelentett Szuzakunak, hogy a maga

foglalatosságában – imából, vezeklési gyakorlatokból, áldozatok bemutatásából álló napi rendjében – most már lánya is osztozik. Állandóan írt Njoszannak sok minden apróságról, ami az istennek szentelt élettel volt összefüggésben. Egyik nap fiatal bambuszhajtást küldött neki, amit a remetelak közelében tört, és néhány szál *tokoró*t,* amelyet a szomszédos domboldalon emelt ki a földből; Njoszanhoz intézett hosszú-hosszú levelének szélére pedig ezt írta: „Elküldöm neked remeteéletem jelképeit, pedig nem könnyű hozzájuk jutni most, hogy sűrű tavaszi köd üli meg a hegyeket. »Ámbár az üdvösség ösvényén messze mögöttem jársz, haladj előre bátran, s hadd legyen közös a célunk«."*

Njoszan éppen könnybe lábadt szemmel olvasta ezt a költeményt, amikor Gendzsi belépett. Micsoda furcsa holmik hevernek a lakkozott tálkákon, amelyeken mindig gyümölcs szokott állni? Azután észrevette, hogy Njoszan éppen Szuzaku levelét olvassa, majd oda is nyújtotta neki. Nagyon hosszú volt a levél: elmélkedett benne a saját közelgő haláláról, búsongott, hogy most már soha többé nem látják egymást. A *tokoró*ról szóló kitétel különösnek hatott Szuzakutól, hiszen tolla mindig inkább a jámbor dolgokra állt, mintsem a költészetre. Gendzsi azonban sűrű lelkiismeret-furdalás közepette olvasta. Szuzaku kétségtelenül nagy aggodalmat és csalódást érezhet Njoszan házassága miatt, s bár Gendzsi ebben nem érezte magát hibásnak, így szólt Njoszanhoz:

– Remélem, nem szándékozol megfogadni apád tanácsát. Szörnyű gondolat, hogy elvonulj magányos hegyek közé.

Most, hogy Njoszannal való kapcsolata már csak egészen felületes lehetett, még inkább csodálta szinte gyermeki szépségét, melyet csak fokozott, hogy haját oldalt levágták, s így egészen simán hullt alá két orcája mellett. Mégis őt, Gendzsit lehet hibáztatni mindenért. Ő engedte meg, hogy a lány eltávolodjék tőle. Bár céltalan volt igyekezete, hogy helyrehozza az elmúlt évek mulasztásait, egészen közel ment Njoszan függönyéhez, és szinte dédelgetőn beszélt hozzá.

A kisfiú dajkájának szobájában aludt, de most felkeltették; erre nyílegyenesen bemászott Gendzsihez, és belekapaszkodott

ruhája ujjába. Fehér selyemingecske volt rajta, e fölött piros köntöst viselt, finoman rádolgozott kínai mintával. A köntös elég hosszú volt, és a kis uszály furcsa alakzatban húzódott utána. Mint az ilyen korú gyermekeknél szokás, köntöse elöl végig nyitva volt, és kilátszott két lábacskája: fehér és selymes volt az, akár a frissen hántott fűzfavessző. Mosolyában és homlokának rajzában kétségtelenül volt valami, ami Kasivagira emlékeztetett. De kitől örökölhette feltűnő szépségét? Apjától nem – annak tűrhető külseje volt, és távol állt a szépségtől. Njoszanhoz – furcsa módon – nem is hasonlított. Az a kifejezés, ami a fiúcska arcának fő jellegzetességét adta, leginkább mégis őhozzá, Gendzsihez állt közel (legalábbis így képzelte).

A kicsi akkor próbálgatta az első lépéseket. Amint bejött, nyomban észrevette a Szuzaku által küldött és a gyümölcsös tálon heverő furcsa gyökereket, és tipegve arra indult. Feltétlenül meg akarta tapasztalni, mik azok: nyomban ízekre szedte, szétszórta, darabokra tördelte, megrágicsálta – egyszóval szörnyen összekente-fente magát és az egész szobát.

– Nézzétek csak, hogy haszontalankodik! – kiáltott fel Gendzsi. – Ezeket a gyökereket igazán eltehettétek volna szem elől. Valamelyik asszony biztosan jó tréfának vélte, ha azt mondja neki, hogy ennivalót lát. – Azzal karjára vette a fiúcskát. – Milyen kifejező arca van ennek a picinek! – folytatta. – Igen kevés dolgom akadt ilyen korú gyermekekkel, és fejembe vettem, hogy mind egyformák és egyképpen érdektelenek. Most látom, mekkorát tévedtem. Ha felnő, micsoda pusztítást fog véghezvinni a közvetlen szomszédságban cseperedő hercegnők szívében! Szinte sajnálom, hogy már nem láthatom. De hát „bár minden évben eljön a tavasz" . . .*

– Hogyan beszélhetsz ilyesmit! – szörnyedtek el valamenynyien.

A kis Kaorunak most jöttek az első fogacskái, és mivel úgy képzelte, hogy a Szuzaku küldte friss bambuszhajtás éppen arra való, hogy duzzadt ínyéhez szorítsa, addig ügyeskedett, míg megkaparintotta az egyiket, és a szájába dugta. Közben persze szörnyen csorgott a nyála.

– Nos, valóban jól szórakozik! – kiáltotta Gendzsi. – Micsoda ficamodott gusztusuk van az ilyen gyermekeknek! „Bár törzsében olyasmi rejlik, ami keserű számomra, e friss hajtástól szívem mégsem tud megválni!"

Mialatt ezt az akrosztichont mondta, kézen fogta a gyermeket, és megpróbálta rábeszélni, tegye le azt a vacakot. Kaorunak fülig futott a szája, úgy mosolygott, de ügyet sem vetett Gendzsire: négykézláb, nagy csattogással elügetett zsákmányával, gyorsan, ahogy csak bírta keze-lába.

Ahogy múltak a hetek, a fiúcska egyre kedvesebb lett; nem telt bele nagy idő, és teljesen eltűnt a „keserű mellékíz", amelyet jelenléte vegyített Gendzsi gondolataiba. Úgy érezte, hogy a gyermeknek, aki oly nagy öröm forrása lett számára, az volt a sorsa, hogy ilyen körülmények között, és nem másképpen szülessék meg. Kasivagi csupán eszköze volt a sorsnak. A maga, szemre oly irigylésre méltó életében adódott furcsa, érthetetlen események sorában éppen az a legkülönösebb (gondolta Gendzsi), hogy az egyetlen hölgy, akinek hibátlan a származása, aki fiatal, szép és minden tekintetben makulátlan, a vele való rövid házasság után kijelenti, hogy inkább kolostorba kívánkozik! Ilyen pillanatokban valami visszatért Kasivagi iránt érzett régi keserűségéből.

Ezalatt Jugirinak minduntalan az járt az eszében, halálos ágyán mit mondott neki Kasivagi. Ha egyáltalán nem sejti, mire vonatkozhatnak szavai, valószínűleg már rég megbeszéli Gendzsivel. Így azonban nagyon jól tudta, hogy a téma rendkívül kényes, és azon töprengett, lesz-e valaha is bátorsága, hogy szóba hozza.

Egy szomorkás őszi estén, amikor szokásos látogatására megérkezett az első kerületben lakó hölgyekhez, Ocsibát citerája társaságában, szorgalmas gyakorlás közepette találta. Az asszony nem akarta, hogy zavarják, ezért Jugirit a délnek néző nagy oldalsó szobába vezették. Amikor leült, távolodó szoknyasuhogást hallott, és valami sejtésnyi kellemes illatot érzett. Mindez – Jugiri szerint – azt jelezte, hogy megérkezésének hírére néhány hölgy sietve elrejtőzött a belső szobában.

A látogatás az Ocsiba anyjával folytatott szokásos beszélgetéssel kezdődött. Mialatt a régi időkről társalogtak, Jugiri akaratlanul is összehasonlította ezt a csendes, teljesen kietlen házat a maga otthonával, ahol hajnaltól alkonyig olyan élénk sürgés-forgás uralkodik, mert teljesen megtöltik a hancúrozó gyerekek és a szép számú szolganép. Itt tartózkodó szigorúság ömlött el mindenen. Ahogy körülnézett, úgy érezte, hogy ha jómaga közönséges szenvedélyeknek és vágyaknak csupán a gondolatával is betörne ebbe az egykedvű nyugalomba, ha ezt az előkelő csendet felverné bármi durva zabolátlansággal vagy jogtalan bizalmassággal, súlyosan vétene a jó ízlés ellen, és eljárását nem lehetne elég szigorúan elítélni. Odanyújtottak neki egy citerát, és Jugiri felismerte benne Kasivagi hangszerét. Néhányat pendített rajta, majd így szólt Ocsiba anyjához:

– Ismerem e hangszer csengését. Ezen szokott játszani Kasivagi, ugye? Mennyire örülnék, ha lányod játszana rajta valamit. Azt mondják, hogy a hangszer megőrzi halott gazdájának ujja nyomát, s még később is felismerni.

– Attól tartok, hogy ebben az esetben nem lesz így – válaszolta az anya –, mert Kasivagi halála után levették a húrokat, és most újak vannak rajta. Ocsiba az utóbbi időben igen keveset játszott, és bizony fájó szívvel mondom, hogy hamarosan mindent elfelejt, amire apja tanította. Bizonyára tudod, hogy Szuzaku a zene terén sokat foglalkozott lányainak oktatásával, és gyakran mondta, hogy Ocsibához fűzi a legnagyobb reményeket. De mióta az a szerencsétlenség ért bennünket, azt hiszem, minden tudománya feledésbe ment már . . .

Az idős hölgy újra kérte, hogy játsszék, de Jugiri szabadkozott. Azt mondta, egyedül Ocsiba tudhatja felidézni Kasivagi pendítését, és ragaszkodott hozzá, hogy a citerát tegyék le Ocsiba ülőhelye mellé. Az asszonynak azonban nyilvánvalóan nem volt kedve teljesíteni Jugiri kérését, ez pedig nem sürgette.

Felhőtlen égről sütött le a hold. Vadludak, szárny szárny mellett, nyílegyenes rajban húztak el a ház fölött. Ő, a társtalan asszony, mennyire irigyelheti ezt a boldog sereget!* Végül megindította az őszi este szépsége, a bőrét hűsítő, meg-

meglibbenő lágy szellő: ölébe vette a nagy kínai citerát, és játszott rajta néhány akkordot. A zenéből áradó bensőséges érzés minden szónál jobban felkavarta Jugirit. De Ocsibának ahhoz nem volt kedve, hogy együtt játsszék Jugirival, és mivel már késő́re járt, a fiatalember búcsúzkodott. Már kifelé tartott, amikor az anya átnyújtott neki egy fuvolát.

– Hosszú éveken át Kasivagi családjáé volt, de nincs értelme, hogy némán itt heverjen ebben az elhagyott házban. Kasivagi olyankor játszott rajta, amikor kocsijában ült, és fuvolájának hangja összevegyült fullajtárjainak kiáltásaival. Nagyon vágyom rá, hogy ismét halljam a hangját, ha más kéz játszik is rajta . . .

Jugiri azonnal látta, hogy Kasivagi jól ismert fuvoláját tartja a kezében. Eszébe jutott, barátja hányszor elmondogatta, bárcsak holta után olyan ember kezébe kerülne, aki ért is hozzá, és nem pusztán emléknek tekinti. Jugiri néhány futamot játszott rajta, majd hirtelen megállt.

– Megengedted, hogy játsszam a citeráján – mondta –, és mert te bátorítottál, nem éreztem lelkiismeret-furdalást. De most, hogy ezen a fuvolán játszom . . . – Jugiri hangja elcsuklott.

Ocsiba anyja ezt a költeményt mondta:

– A házamat körülvevő harmatos bokrok közt ma éjszaka megszólalt a kabóca hangja, akár a régi időkben.

– Bár a lyuksor ma is ugyanazokat a hangokat jelzi, ujjaim mi mást csalhatnának ki belőlük, mint könnyes, elcsukló hangot?!

Így felelt Jugiri, és végre, hosszas habozás és késlekedés után, már késő éjszaka, visszatért otthonába.

Az ablakredőnyöket bezárták, mindenki aludt. Kumoi hallott róla, hogy Jugiri sokat fáradozik az első kerületben lakó két hölgy ügyeiben. Szemlátomást ez az oka, hogy gyakran késő́n jár haza – és bár Kumoi ezúttal jól hallotta, hogy megérkezett, nem volt kedve beszélgetni: alvást színlelt.

– Miért zárkóztok be ennyire?! – kiáltotta Jugiri, amikor végre beeresztették. – Olyan szép holdvilág van, hogy az ember nem is hinné, bárkinek is van szíve bezárni az ablakot.

Azzal kinyitotta a redőnyt, és félrehúzta a Kumoi fekhelyét elzáró függönyöket is, majd leült, de úgy, hogy kiláthasson.

– Végképp nem értem, hogyan feküdhet valaki az ágyban, amikor ilyen látványban lehet része! – mondta Jugiri. – Gyere csak ide, és nézz ki. Nem bírom el, hogy ezt elszalaszd.

Kumoi azonban rossz hangulatban volt, és úgy tett, mint aki nem hallja a hívást.

Mintha az egész lakást telehintették volna gyerekekkel: itt is, ott is egy arcocska derengett – simaságán átsejlett a gyermeki szendergés gondtalansága –, s amerre csak fordult, mindenütt udvarhölgyek, dajkák és más házbeliek aludtak seregestül – alvó alakok eleven gubanca. Ismét össze kellett hasonlítania ezt a csődületet azzal a síri csendes házzal, ahonnan éppen most érkezett. Kivette zsebéből a fuvolát, és játszott néhány hangot. Vajon alusznak-e már az első kerületben, vagy talán gondol rá Ocsiba, és azt kívánja, hogy bár még ott lenne? Talán éppen most játszik a citerán, amelyet még ő helyezett a keze ügyébe. Vajon megváltoztatta-e a hangolást?* Az idős hölgy, Ocsiba anyja, szintén jól játszik japán citerán. Már ágyban feküdt, amikor gondolatai így elkalandoztak. Hogyan lehetséges – töprengett –, hogy Kasivagit olyan kevéssé érdekelte Ocsiba? Habár azt senki sem állíthatja, hogy valóban rosszul bánt volna vele, de Jugirit felháborította a gondolat, hogy valaki, aki megszerezte magának Ocsibát, egyszerre ráunhat! Ámbár tudta, hogy ilyesmi megesik, sőt, alapjában véve elég ritka, hogy bármely vonzalom éveken át változatlan maradjon. Erre egyetlen példaként a maga és Kumoi kapcsolata jutott az eszébe. Az eredmény azonban az lett, hogy feltétlen hűségével elkényeztette az asszonyt. Kumoi kissé érzékenykedő és követelőző lett . . . Ezzel a gondolattal aludt el. Álmában megjelent neki Kasivagi, felkapta a fuvolát, és kíváncsian nézegette. Jugirinak még álmában is eszébe jutott: nem tette helyesen, hogy játszott a fuvolán, mert ezzel magához vonzotta Kasivagi szellemét.

– Ha úgy tudnám fújni, ahogy a szél is bármerre fújja dalát a sás közt, fuvolám szava elszállna igazi örökösömhöz! – így beszélt az álomalak.

Jugiri éppen meg akarta kérdezni, mit jelentsen e különös vers, amikor hirtelen felrettent. Egyik gyermeke felsírt. Fülhasogató sírása nem és nem akart szűnni. A gyerek nem akarta meginni a tejet, a dajkák pedig nagy aggodalommal sürögtek-forogtak körülötte. Most Kumoi vette karjára a gyereket, és leült vele a lámpa közelében. Haját füle mögé simította, ruhája elöl nyitva volt, s látszott szép vonalú melle, keblének hullámzása. Nem akarta megetetni a gyereket, csak hagyta, hogy szájacskája a mellére simuljon – ezzel és más apró fortélyokkal el is állította a kicsi könnyeit. Jugiri most már ott állt mellette.

– Valami baja van a gyereknek? – kérdezte, és hogy aggodalmát megmutassa, marékszámra hintette szét a rizst, és közben elmondta a védelmező varázsigéket. Ha a gyermeken nem is sokat segített vele, de legalább elűzte a saját álmának nyomasztó hatását.

– Semmi értelme annak, amit csinálsz! – szólt Kumoi. – A kicsi beteg. Biztosan valami ragályt szedett össze, amikor erőnek erejével kitártad az ablakot. Hazajössz, miután mit tudom én hol, kiszórakoztad magad, megtölteted a házat egészségtelen éjszakai levegővel, pusztán azért, hogy neked meglegyen az örömed, és bámulhass a holdba.

Jugiri azonban látta az arcáról, hogy már nem neheztel, csak ugratja.

– Rászolgáltam a szidásra, ha igaz, hogy a ragály csak az ajtón vagy az ablakon át jöhet. Ha bárki más vallja ezt, elég gyerekes nézetnek tekinteném. De minthogy féltucat gyermek anyja állítja, természetesen tisztelettel kell fogadnom.

Ezután hallgatagon ült ott, és olyan különösen nézett Kumoira, hogy az egészen zavarba jött tőle, s végül meg is szólalt:

– Nem feküdnél le inkább? Félek, nem olyan az öltözékem, hogy nyugodtan mutatkozhatom benne.

Kumoi tudta, hogy a lámpafényben ülve nem lehet valami előnyös látvány. Jugirit ez a kis kacérság nem bosszantotta, sőt meghatódott tőle, mert tudta, hogy feleségének még most is gondja van arra, milyen hatást tesz rá. A kisfiú szemlátomást valóban rosszul volt. Kis megszakításokkal egész éjszaka sírdogált, s így az egész házban senki sem aludt sokat.

Jugiri nagy nyugtalanságot érzett a fuvola miatt. Az álom világosan jelezte, hogy a hangszer illetéktelen kézbe került. Kasivagi bizonyára nem nőnek szánhatta, mert az ugyan mi hasznát látná? De a férfiak közül se igen tudta, kire gondoljon. Ahogy eltöprengett Kasivagival folytatott utolsó beszélgetésén, mindinkább arra a meggyőződésre jutott: barátja úgy halt meg, hogy valami szörnyű teher nyomta a lelkét, valami titok, valami bűntudat, ami örök időkre elzárhatja előle a szabadulást. És mialatt azon tépelődött, hogy ilyen esetben mit tartanak a leghatékonyabbnak, Kasivagi lelkéért egész sereg ájtatosságot tartatott az Otagiban* és különböző templomokban, amelyekkel az elhunyt családja kapcsolatban állt. Arra gondolt, hogy a fuvolát felajánlja egy buddhista szentélynek. Némi fontolgatás után azonban úgy vélte, hogy ez – enyhén szólva – udvariatlanság lenne a hölggyel szemben, aki neki ajándékozta, és elhatározta, hogy apjához fordul tanácsért.

Közölték vele, hogy Gendzsi az akasi hercegnőnél van. Ahogy átment Muraszaki lakosztályán, ráköszönt a kis Niu, aki ekkor hároméves volt. A kisfiú Muraszaki kedvencének számított, s talán ő volt a legszebb gyerek a palotában.

– Vegyél fel, kérlek szépen! – állt elébe a gyerek. – Mondd, nem tisztelnéd meg magad azzal, hogy visszaviszel anyuhoz?

A fiúcska még összezavarta a szavakat, és saját magára alkalmazta azokat az udvariaskodó kifejezéseket, amelyeket dajkái használtak vele szemben.

– No, gyere! – szólt Jugiri nevetve. – De Muraszaki úrhölgy paravánjai előtt kell elvonulnunk. Nem fogja ezt udvariatlanságnak tartani?

– Nem láthat téged – mondta Niu, és ruhájának falatnyi ujjával eltakarta Jugiri arcát. A fiúcska irányította, akár egy vakot, s így érkeztek meg az akasi hercegnő ajtaja elé. Kaoru éppen itt játszott a hercegnő többi gyerekével. Jugiri letette a fiúcskát a küszöbre, s amint annak bátyja, Ni no Mija ezt meglátta, lármázva csörtetett Jugiri felé:

– Én is lovacskázni akarok!

Niu azonban meg akarta akadályozni, hogy Jugiri karjára vegye bátyját:

– Nem! Nem! – kiáltotta. – Jugiri az én bácsikám, nem a tiéd! Az enyém, csak az enyém!

– Rendesen viselkedjetek, gyerekek! – kiáltotta Gendzsi, amint ott termett mellettük. – Jugiri egyikőtöké sem. Ő bizony a császár kamarása, és ha őfelsége meghallja, hogy elloptátok testőrezredesét, nagyon megharagszik. Te pedig kis csibész vagy, Niu! Mindig megpróbálod, hogy bátyáid rovására előnyöket szerezz!

– Ni no Mija viszont már egy felnőtt önfegyelmével le tud mondani jogairól – jegyezte meg Jugiri. – Az ő korában levő gyermeknél riasztó az effajta önzetlenség.

Gendzsi úgy érezte, sosem látott még három ilyen aranyos gyereket, és bár nagy felfordulást csináltak, elnézően mosolygott rájuk. Végül azonban ezt mondta:

– Ez a hely nem alkalmas vendégfogadásra. Menjünk valahová, ahol kényelmesen elbeszélgethetünk.

Azzal elindult a saját szobája felé. De nem egykönnyen szabadulhattak, mert a három kis herceg rájuk csimpaszkodott, és nem akarta őket eleresztení. Természetesen teljesen jogtalan volt, hogy Kaoru, egy köznemes gyermeke, együtt nevelkedjék az akasi hercegnő gyermekeivel. Gendzsi azonban jól tudta, hogy ha maga csak egyetlen hanggal is jelezné, hogy ezt helytelennek tartja, Njoszant szemrehányásként érné. Gendzsi – amint már korábban is mondtam – igen pontosan tudta, hogy tetteinek milyen hatása van mások érzelmeire, éppen ezért egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy megmutassa: az ő szemében Kaoru semmivel sem kevesebb, mint a saját unokái.

Jugiri távolról már többször figyelgette Kaorut, de eddig még nem barátkozott össze vele. Most meglátta, hogy a kisfiú a paraván hasadékán át bekukucskál hozzá, s erre felvett egy földre hullt virágos cseresznye ágacskát, a fiúcska felé nyújtotta, és hívogatni kezdte. Kaoru nyomban előtotyogott. Sötétkék kezeslábas volt rajta, s ennek színe erősen elütött egyenletesen sápadt bőrétől. Kaoru sokkal szebb, mint az akasi hercegnő két fia – gondolta Jugiri. A benne feltámadt gyanakvás eredményeként játszik vele a képzelet, vagy Kaoru valóban hasonlít egy kissé szegény Kasivagira? A tekintetében, a szeme állásában (bár ez a jellegzetesség a kisfiúnál jóval határozottabbnak látszott) volt valami, amit emlékezete szerint senki másnál nem látott. És a mosolya is... Képzelődnék? Nem. Bizonyára Gendzsi sem láthatja úgy mosolyát, hogy nyomban eszébe ne jusson Kasivagi. És ha így van, mivel magyarázhatja? A két kis akasi herceg izmos, hétköznapi módon jóképű fiúcska volt – Kaoruban azonban volt valami kifinomult, valami előkelő, amivel száz más nemesi származású gyermek közül is kiválna. „Halálos kár – gondolta Jugiri –, hogy To no Csudzsónak majd megszakad a szíve, mert Kasivaginak nincs fia, nincs nevének fenntartója, de nem is tudhatja meg az igazságot erről a kicsikéről... – feltételezve persze, hogy valóban ez az igazság..." És bár To no Csudzso a múltban ellenségesen viselkedett vele szemben, Jugiri szíve szerint megszerezte volna neki ezt a nagy örömet. Ámde mihelyt arra gondolt, miképpen hajtsa végre, belátta, hogy elképzelése megvalósíthatatlan. Közben összebarátkozott Kaoruval, aki csöppet sem félt tőle, és pompásan eljátszottak együtt.

Gendzsi enyhén gúnyos mosollyal hallgatta Jugiri elbeszélését az első kerületben tett legutóbbi látogatásáról, majd az eseménnyel kapcsolatosan kérdezett egyik-másik régi barátjukról, ismerősükről, s végül váratlanul ezt mondta:

– Remélem, nem úgy viselkedsz, amiből Ocsiba úrhölgy téves következtetést vonhatna le. A magam keserű tapasztalatából tudom, hogy ilyen veszély fennáll. Kétségtelen, csupán barátod emlékezete késztet rá, hogy így cselekedj, de bárki, aki hall sűrű látogatásaidról, könnyen más következtetést vonhat le belőle. A te érdekedben, de a hölgy érdekében is ügyelned kell arra, hogy kitűnjék: teljesen önzetlen okok késztetnek e látogatásokra.

„Az ilyesfajta tanácsadás apám specialitása – gondolta Jugiri. – Milyen igényesen szabja meg elveit, és milyen sikertelenül alkalmazza őket!"

– Nemhogy bírálat nem érhet a két hölgy iránt tanúsított figyelmem miatt – válaszolta –, de megróhatnának azért, ha nem venném a kezembe ügyeik intézését. Megengedem, hogy e látogatásaimról szóló elbeszélésemmel esetleg azt a gyanút kelthetem, hogy akár Ocsiba úrhölgy, akár én, nem vagyunk eléggé megfontoltak. De minden attól függ, hogy az ember milyen körülmények közt mond vagy tesz valamit. Valamely megjegyzés egy adott helyzetben igen arcátlannak tetszhet, máskor viszont teljesen ártatlanul hangzik. És bizonyára igazat adsz abban is, hogy sok függ az érdekeltek jellemétől és korától is. Ocsiba már nem egészen fiatal, bennem pedig nincsen hajlandóság a válogatás nélküli szerelmeskedésre. Ha kapcsolatunk szerinted némileg fesztelenné vált, csupán azért lehetséges, mert Ocsiba úrhölgy komolyan veszi az életet, és mert tudja, hogy bennem meg lehet bízni.

Beszélgetésüket most olyan irányba terelte, hogy egészen magától értetődően elmesélhette álmát. Gendzsi meghallgatta – nem szólt közbe, viszont pontosan tudta, mit jelent az álom.*

– Ismerem a fuvolát, amelyről beszélsz – mondta végül. – Őszintén szólva, annak valójában itt a helye, e házban, mert eredetileg Muraszaki apjáé volt. A leszpidéza-ünnepi hangversenyt követően, egy nap megengedte Kasivaginak, hogy hazavigye, mert tudta, hogy a fiatalember kitűnő játékos. Ocsiba anyja persze nem tud erről, és egészen természetes, hogy neked ajándékozta.

Ez merő kitalálás volt, és Gendzsi bizonyosra vette, hogy Jugiri tudja ezt, sőt azt is tudja, ki a titokzatos örökös, akiről álmában Kasivagi beszélt. Gendzsi viszont nem akart addig megszólalni, míg Jugiri világosabban értésére nem adja, hogy ismeri a titkot. Jugiri látta, hogy apjának semmi kedve őt bizalmába vonni, és úgy gondolta, helyesebb, ha elhalasztja a már rég esedékes közlést, milyen rejtélyes kérése volt Kasivaginak halálos ágyán. Ámde igen nagy volt a kísértés, hogy túljusson az egész ügyön, és belefogott, mintha ez az emléke csak most jutna eszébe:

– Kasivagi valamivel halála előtt különböző utasításokat adott nekem dolgaira vonatkozóan. Ugyanakkor megbízott valamivel, ami az irántad érzett mélységes tiszteletével függ össze, legalábbis így véltem. Ámbár többször is belefogott, hogy megmagyarázza a dolgot, nem tudtam rájönni, mit akarhat, sőt későbbi töprengéseim során sem tudtam megállapítani, hogy pontosan mire gondolhatott.

Jugiri kissé eltúlozta önnön tanácstalanságát, s ennek az lett az eredménye, hogy Gendzsi számára most már egészen bizonyossá vált: Jugiri megtudta a titkot. De Gendzsi most sem akart beszélni.

– Semmi olyan okról nem tudok, ami miatt Kasivagi arra a gondolatra juthatott, hogy haragszom rá – mondta. – Ami az álmodat illeti, szeretném nyugodtan átgondolni, és majd megmondom, mihez tartsd magad. Vénasszonyok mondása szerint különben is csak nappal szabad álmokról beszélni!

Látszott, hogy Gendzsiből egy szót sem lehet kicsikarni. Ámde a történet, amelyet Jugiri legutóbb elmondott, kétségtelenül tett rá *valami* hatást. Jugiri tisztelettel gondolt apjára, s eltöprengett, vajon mi játszódhat le lelkében.

TIZEDIK FEJEZET

Jugiri

Jugiri okosságának és hűségének olyan nagy híre volt, hogy az első kerületben tett sűrű látogatásai miatt semmi pletyka nem támadt; mindenki úgy érezte, hogy ez Kasivagi emlékéhez való ragaszkodásának megkapó bizonyítéka. Valóban, viselkedése miatt mind ez ideig semmi szemrehányás nem érhette – lelke mélyén azonban olyan érzés élt, hogy nem sokáig marad ez így.

Ocsiba anyja azt sem tudta, hogyan köszönje meg a fiatalember rendkívüli jóságát. Jómaga mind kevesebb szórakozást talált, s így Jugiri gyakran érkező levelei, sűrű látogatásai jelentették legfőbb örömét. Jugirinak Ocsibához fűződő kapcso-

latában eleinte nyoma sem volt udvarlásnak vagy gyengédebb érzelemnek, s ezt mindketten annyira megszokták, hogy zavaró lett volna, ha Jugiri hirtelen változtat viselkedésén. De előbb-utóbb mégis adódhat, hogy barátságuk egész természetesen és szinte észrevétlenül átalakul valami fesztelenebb kapcsolattá. Ilyen körülmények valóban adódtak is: Jugiri élesen figyelte Ocsibát, ámde be kellett vallania, hogy az asszony nyilván nem akar élni az adott helyzettel. Belefáradt ebbe a kísérletezésbe, és már-már azon gondolkodott, kereken megmondja neki, hogy szereti, s majd meglátja, hogyan fogadja – ámde Ocsiba anyja ekkor súlyosan megbetegedett. El is szállították a fővárosból a hegyek közt fekvő birtokára. Az idős hölgynek régebben volt egy káplánja, egy szent életű ember, akinek igen sokszor sikerült már segítenie megszállottakon, kiűzve belőlük a gonoszt. Ez a pap most a hegyekben lakott: oda kötötte szigorú fogadalma, hogy sosem hagyja el faluját. Remetezuga szerencsére egészen közel esett az idős hölgy birtokához, s így most, hogy elhagyta a fővárost, számíthatott a pap jó szolgálataira. Fullajtárokat és úti kocsit Jugiri bocsátott rendelkezésére. Az ember azt hinné, hogy ez sértette Ocsiba sógorait, hisz nyilvánvalóan az ő kötelességük lett volna, hogy ilyen esetben a hölgyek segítségére legyenek. Az az igazság, hogy őket nagyon lefoglalták a saját ügyeik, s így soha eszükbe nem jutott, hogy felajánlják szolgálataikat. Egyedül Kobait érdekelte Ocsiba sorsa, ámde ő olyan elutasítónak érezte az asszony viselkedését, hogy végül beszüntette látogatásait.

Jugiri figyelmessége szinte határtalannak bizonyult. Amikor meghallotta, hogy a könyörgéseket az idős hölgy ágyánál tartják, a papok részére alamizsnát és vadonatúj ruhákat küldött. A köszönőlevelet maga Ocsiba írta, mert anyja túlságosan beteg volt, hogysem írni tudjon, és mindnyájan azon a véleményen voltak, udvariatlanság lenne egyszerűen tollba mondani a levelet. Jugirinak roppantul tetszett Ocsiba kézírása, és annyira örült a levélnek, még ha az más érzelmeit közvetítette is, hogy most még gyakrabban írt Ocsiba anyjának, abban a reményben, hogy hasonló válaszokat kap. Nagyon szerette

volna felkeresni a hölgyeket vidéki otthonukban, de tudta, hogy Kumoi ezt legrosszabb sejtelmei igazolásának tekintené, s így magában leszögezte, hogy – legalábbis egyelőre – hiba lenne ez a látogatás.

Ám hogy egyre jobban bent jártak az őszben, mindinkább vágyott rá, hogy megtudja, mi van a hölgyekkel. Az is eszébe jutott, hogy a hegyekben már tarkulnak a lombok, és égő vágy fogta el, hogy vidékre menjen.

Arra hivatkozhatott, hogy az öreg káplán, aki ritkán mozdult ki magányos és hozzáférhetetlen zugából, végre ráállt, hogy felkeresi régi patrónusát.

– Magam is sok mindenről szeretném kikérni tanácsát – magyarázkodott Jugiri. – Talán soha többé nem adódik ilyen alkalom. Egyúttal pedig azt is megtudhatnám, hogy van Ocsiba és az anyja.

Útjára csak néhány fullajtárja és vagy fél tucat belső szolgája kísérte el; mindnyájan vadászruhába öltöztek. Nem volt nagy út a hegyekben fekvő birtokig. Bár a Macugaszi mellett fekvő Ojama színeit össze sem lehetett hasonlítani a mögötte húzódó vad és sziklás vidékkel, mégis sokkal inkább magukkal ragadták Jugirit, mint otthon, a nagy palota kertjeiben mesterségesen felidézett őszi hangulat.

A házat mindössze egy alacsony sövénykerítés vette körül, de igen rendezett volt és takaros. Bent a házban – jóllehet csak ideiglenes tartózkodásra rendezték be – minden megvolt, amit igényes ízlésű ember megkívánhatott. A könyörgéseknél használatos oltárt a főcsarnokból nyíló oldalszárnyban állították fel. A beteg hölgyet az épület hátsó traktusában helyezték el, lánya pedig a nyugati szárnyban lakott. Attól féltek, hogy a betegség netán ragályos, s azt tanácsolták Ocsibának, maradjon a városban. A lány azonban hajthatatlan volt, és csupán azt az egyetlen óvintézkedést tette, hogy a ház másik végében rendezkedett be.

Vendégszoba nem volt, ezért Jugirit egyenesen Ocsiba lakosztályába vezették. Innen bonyolította le szokásos üzenetváltását az idős hercegnővel. Ocsiba nyilván a szoba túlsó végében tartózkodhatott, mert a hölgy érkezésekor hirtelenjé-

ben összetákolt emelvény felől, a függönyök mögül, halk ruhasuhogás hallatszott, és Jugiri meg is pillantotta egy alak körvonalait: nem lehetett más, csak Ocsiba. Szíve vadul vert. Üzenetváltása a beteg hölggyel csak igen lassan folyt, mivel az a ház túlsó végében feküdt, és a szünetekben, mialatt a küldöncök jöttek-mentek, Jugiri beszélgetni kezdett az öreg hercegnő egyik udvarhölgyével.

– Ha meggondolom, több mint egy éve már, hogy úrnőtök ügyeit a kezembe vettem – mondta –, és bizony különösnek érzem, hogy Ocsiba még ma is vadidegenként bánik velem. Bizonyára hallotta, hogy megérkeztem, de egyetlen üdvözlő szót sem küld. Ilyet még sosem tapasztaltam. Úgyszólván képtelen eljárás ez velem szemben, s akik tudják, milyen vagyok, minden bizonnyal nehezükre eshet, hogy ne nevessenek a szemébe. Gondold csak meg: megállapodott nős ember vagyok, tudod a koromat, ámde fiatalabb fejjel sem adtam sok tanújelét az ifjúkori vadságnak! Mivel magyarázod úrnőd magatartását?

A hölgy számára érthető volt Jugiri méltatlankodása. Elment és buzdítani kezdte Ocsibát, legyen kissé vendégszeretőbb. A hercegnő azonban így felelt:

– Anyám nevében egyszer-egyszer kénytelen voltam írni. De ne tekintse ezt úgy, hogy levelezni óhajtok vele. E pillanatban annyira lefoglal anyám betegsége, hogy senkit sem kívánok látni.

– Teljesen értelmetlen ez – válaszolta Jugiri, mikor megkapta az üzenetet. – Szemlátomást annyira aggódik anyja betegsége miatt, hogy csakhamar a maga egészsége is kárát látja. Ne vedd zokon, ha megmondom: úrnőd betegségét javarészt az okozza, hogy bánatára látnia kell Ocsiba örökös mélabús tépelődését. Ha egy kissé összeszedné magát, azt hiszem, igen jó hatást tenne anyjára, de magának Ocsiba úrhölgynek is javára válnék. Visszás beállítás az tőle, hogy csupán anyjához fűz baráti kapcsolat.

Ezt mindannyian elismerték.

Napnyugta táján sűrű köd ereszkedett le, és a hegy, melynek lábánál a ház állt, sötét és alaktalan tömegként úszott

fölötte. A sövény mentén nyíló s a ködben furcsa szürkére fakult gyermekvirágok közül szakadatlanul szólt a bogarak zümmögése, a vad, kusza bozótból pedig csörgedező víz hűs, tiszta hangja hallatszott. Néha-néha bánatos, nyirkos szél söpört végig a hegyeken, és megrázta a sűrű erdőket. Időnként megszólalt az egy-egy ájtatosság végét s a következő kezdetét jelző gongütés: a hívó hang máris rázendített, mikor a befejező gongütés zengése jóformán még el sem halt. Mindezek a hangok, s maga az egész környezet, szinte féket vetett a kalandozó képzeletnek – ámde Jugiriban csak fokozta az elhatalmasodó szenvedélyt. A beteg szobájában egyre buzgóbban mormolták a varázsigéket, egyre buzgóbban folyt az ének. Híre futott, hogy fogytán a hercegnő ereje, és az egész háznép összesereglett. Jugiriban felvillant a gondolat: kedvezőbb alkalom nem is kínálkozhat, hogy megvallja érzelmeit Ocsibának. A házat most már sűrű köd ülte meg.

– Semmi értelme, hogy most útnak induljak – mondta. – Nem is találnám meg az utat.

És Ocsibának beküldte ezt a költeményt: „Kedvesebb szívemnek, hogy a menekülés ösvényét elzárja előlem a hegyek ködleple." Ocsiba pedig így válaszolt: „Azért ereszkedett le a köd, hogy otthonom sövényét elrejtse, s nem azért, hogy az üres szívű vendéget visszatartsa." Már az is szokatlan volt, hogy egyáltalában válaszolt, s a puszta tény, hogy rászánta magát, Jugiri fejéből száműzte a gondolatot, hogy még az éjjel visszatérjen a fővárosba.

„Való igaz, hogy nem találnék haza. Te pedig nem engeded meg, hogy itt maradjak. Szerinted mit kell tennem?"

A fiatalember merész szavait mindeddig nem feltétlenül kellett elérteni, ámde ezt az ellenvetést Ocsiba arcátlanságnak érezte, és annyira megharagudott, hogy nem volt hajlandó folytatni a levelezést. Jugirit főként azért érte nagy csalódás, mert tudta, ilyen alkalom nem kínálkozik többé. Irtózott a gondolattól, hogy az asszony esetleg úgy érzi, mintha ő ki akarná használni egyedüllétét. De mit árthat Ocsibának, ha egyszer élő szóval hallja, mit érez iránta? Elküldött a kíséretében levő egyik nemesúrért, aki alatta szolgált a testőrségnél.

– Nem mehetek el addig, míg a káplánnal nem beszéltem – szólt. – Mindeddig egyetlen pillanatra sem mozdult el a hercegnő mellől, de azt hiszem, hamarosan tart egy kis pihenőt. Itt maradok, és megpróbálok szót váltani vele, mihelyt az éjszakai ájtatosság véget ér. Te és a többiek maradjatok a helyeteken. De küldj le valakit kuruszunói birtokomra, azt hiszem, nincs messze innen. Ott majd kerítenek abrakot a lovaknak. Ti pedig, akik itt maradtok, ne beszélgessetek. Ha a házbeliek meghallják a hangotokat, megtudják, hogy itt maradtam éjszakára, és félremagyarázzák jövetelem célját.

– Nem gondolhatok a hazatérésre – mondta később Ocsibának, csak úgy mellékesen. – Itt éppúgy várhatok, akár másutt. Remélem, nem zavarlak. Mihelyt a káplán kijön anyád szobájából, csatlakozom hozzá.

Jugiri még sosem viselkedett ilyen arcátlanul. Hetykeségére az lett volna az egyetlen hatásos válasz, ha menedéket keres anyja lakosztályában. De ilyen körülmények közt túlzásnak érezte a megfutamodást: mozdulatlanul ülve maradt, és eltöprengett, mi jöhet még. Nem kellett sokáig várnia. Néhány perc múlva az egyik udvarhölgye hozott valami üzenetet, Jugiri pedig, valami ürüggyel, a hölgy nyomában bejött a függönyök mögé. A köd már annyira sűrű volt, hogy bent a házban égő lámpa mellett is csaknem sötétség uralkodott. Ocsiba, hirtelen rémületében, a szoba mélyén kivezető tolóajtóhoz sietett. Ha sötét volt is, Jugiri csalhatatlan érzékkel a nyomában volt, és mielőtt az asszony bezárhatta volna az ajtót, még éppen el tudta kapni ruhájának uszályát. Ocsiba kiszabadította magát, de az ajtó túlsó oldalán nem volt se retesz, se gomb: ott állt remegve, és szorította az ajtót.

– Valóban olyan rettenetes az, hogy függönyöd mögé merem tenni a lábamat? – kérdezte Jugiri. – Lehet, hogy keveset számítok szemedben, de mégis ismerlek már egy ideje, s talán tettem is neked néhány apró szolgálatot.

Most hozzáfogott, és nyugodtan, józanul beszélt iránta érzett vonzalmáról. Az asszonynak azonban egyre csak az járt az eszében, milyen orcátlan módon teremtette meg e beszélgetés lehetőségét, és annyira felháborította Jugiri tolakodása, hogy alig is tudta, miféle érzelmeiről próbál most olyan türelemmel beszélni.

– Ha vétek úgy érezni, amint érzek – folytatta –, akkor rászolgáltam neheztelésedre. De egy pillanatig se tarts attól, hogy ezt bármi más vétekkel tetézem. Azért jöttem, hogy beszéljek... pusztán azért, hogy beszéljek. Jogom van hozzá, hogy elmondjam gondolataimat, mert ha magamba fojtom őket, hevükkel csakhamar porrá égetik szívemet. Hányszor, de hányszor megpróbáltam már, hogy elmondjam, mit szenvedek, de te nem akartál meghallgatni. Miért csodálkozol tehát, hogy megragadom ezt a kedvező alkalmat? De ne tarts rosszabbnak, mint vagyok. Kínozz, ahogy jólesik, esküszöm, nem teszek mást, mint szavakba öntöm mindazt, ami bennem forrong, ami már nem fér meg szívemben.

Ocsiba még most is szorongatta az ajtót, de Jugiri könnyen kinyithatta volna, ha akarja – ám nem tett rá kísérletet.

– Nem kímélnéd meg magad ettől a fáradságtól? – kérdezte végül Jugiri, és nevetése valamiképp meggyőzte az asszonyt, hogy nem akar semmi rosszat. Lehanyatlott a keze. Jugiri eltolta az ajtót és belépett.

– Biztosan nem tudod, mennyit szenvedek miattad – mondta. – Már-már azt hiszem, ha asszony vagy is, de fogalmad sincs a szerelemről.

Ocsiba nem tudott mit válaszolni, sem erre, sem Jugiri egyéb kijelentéseire. Jugiri valóban szemére vetette, hogy „fogalma sincs" a szerelemről, de ha ezzel egyáltalán akart valamit mondani, jobbára csak arra a készségre gondolt, mellyel az ember – elveitől és hajlandóságaitól elvonatkoztatva – megadja magát más vágyának.

– Tévedsz! – felelte Ocsiba. – Sokkal többet tudok, mint gondolod, ahhoz mindenesetre eleget, hogy tudjam: kíméletlenségednek, aminek ma éjszaka tanújelét adtad, bizony kevés köze van a szerelemhez.

Jugiri megkísérelte, hogy az asszonyt a holdfénybe vezesse, mert most erős szél fújt, és felszállt a köd. Ocsiba azonban még most is tartózkodó volt.

– Hiszen már bebizonyítottam, hogy semmi rossz szándék

nem vezet – mondta Jugiri komolyan. – Higgyél nekem, és meglátod: semmit sem teszek engedelmed nélkül. Gyere . . . – Magához vonta Ocsibát.

Már majdnem megvirradt. A hold felhőtlen égről ragyogott alá, és fénye a köd utolsó foszlányain is áthatolt. A nyitott verandán ültek, mely oly keskeny volt, hogy a hold a szemükbe sütött. Jugiri Kasivagiról kezdett beszélni. Ocsiba pedig egész nyugodtan és örömmel vett részt a beszélgetésben.

Jugiri azonban nem volt képes magába fojtani a szemrehányást, hogy Ocsiba nagy gyengédséggel ápolja Kasivagi emlékét, jóllehet férje elhanyagolta őt, őhozzá viszont nemigen kedves, pedig határtalanul csodálja. Az asszony nem felelt, csak némán töprengett: Kasivaginál hiányzott ugyan az előkelő születés és a magas rang, de törvényes férje volt, s ezt az ő apja és Kasivagié is jóváhagyta, és férje révén megvolt a maga jogos társadalmi pozíciója. Ha még ez a sok jót ígérő házasság is csődbe juthatott, ugyan mit várhat egy szerelmi viszonytól, ami minduntalan ellenállásba és akadályokba ütköznék? Még ha Kumoi idegen lenne! De húga Kasivaginak, és Ocsiba nagyon megbarátkozott vele. És To no Csudzso! Ő mit gondolna minderről? Ocsiba gondolatai, bármerre tapogatóztak is, mindenütt talált valakire, aki közel áll hozzá, aki neki kedves – s e viszony híre ezeket az embereket mélyen felháborítaná és sértené. És ha jómaga is így elszörnyed – pedig ő igazán tudja, hogy a látszat ellenére teljesen kifogástalan volt viselkedése –, ugyan mit gondolhatnának azok, akik a helyzetet nem ismerve a legsötétebb gyanakvásra is hajlandók?! És számára az sem jelentett vigaszt, hogy anyja e pillanatban még semmit sem tud arról, mi játszódik itt le: végül úgyis rájön, és szemében csak annál bűnösebb lenne a dolog, mert lánya titkolózott előtte.

Ocsiba anyjánál ugyan nem mutatkozott semmi határozott gyógyulás, de akadtak napjai, amikor teljesen öntudatnál volt, és tiszta volt a feje. Egy ilyen alkalommal történt, hogy a napi könyörgés befejeztével a káplán még ott maradt nála, és az ágya mellett ülve varázsigéket olvasott fel. Nagy örömmel látta, hogy javult a beteg állapota.

– Nemhiába hangzott el a Nagy Nap-Buddha szent ígérete – kezdte. – Bizonyos voltam benne, hogy buzgón mondott varázsigéinknek meglesz a hatásuk. A gonosz szellem, mely megszállva tartott téged, nagyon hadakozott, de végül is nyomorult és elgyötört lény az, s annyi bűn terheli, hogy tehetetlen a szentség fegyvereivel szemben.

Mikor a gonosz szellemet említette, hangja szigorúvá és haragossá vált. Majd a megalkuvást nem ismerő jámborokra oly jellemző nyerseséggel váratlanul megkérdezte:

– Lányodnak mióta van viszonya Jugirival?

– Nem tudom, miről beszélsz! – vágta rá az idős hölgy méltatlankodva. – Jó barátja volt Kasivaginak, és barátságuk iránti kegyeletből időnként segítségünkre van ebben-abban. Hallottam, hogy betegségem idején minduntalan eljött érdeklődni hogylétem iránt, ez pedig igazán nagyon kedves tőle . . .

– Semmi szükség ilyen szavakra – szakította félbe a pap. – Előlem ne takargasd a dolgot. Ma reggel, amikor a hajnali szertartásra jöttem, jól láttam, amint a nyugati szárny ajtaján kilépett egy rendkívül jó megjelenésű fiatalember. Még elég ködös idő volt, és magam fel sem ismertem volna, de hallottam, amint kísérőim sugdolózni kezdtek: „Ott megy Jugiri herceg. Mindig egyformán zajlik le a dolog. Amikor előáll a kocsija, elküldi, és itt rendezkedik be éjszakára." Ámbár valóban magam is ráismerhettem volna a nyomában szállongó illatról. Megfájdult tőle a fejem. De hát a fiatalemberek mindig is túl sok illatszert használnak . . . Ez így nem mehet tovább! Ne hidd, hogy elfogultság él bennem vele szemben! Ellenkezőleg: családjának régtől fogva lekötelezettje vagyok. Nagyanyja mindig hozzám fordult, valahányszor imákat akart mondatni érte, és a hercegnő halála óta maga Jugiri is sokszor küldött értem. Nekem azonban nincs szándékomban, hogy szó nélkül eltűrjem ezt a szerelmi viszonyt. Felesége, Kumoi úrhölgy, nem akárki, akivel büntetlenül lehet űzni ilyen játékot. Milyen nagyobb állami poszt van manapság, ahol ne ülne rokona? Ráadásul nyolc, vagy talán kilenc gyermeket szült Jugirinak. Csak nem gondolod, hogy lányod kiszoríthatja Kumoit? Végeláthatatlan civódás és féltékenyke-

dés támadna ebből, és végül olyan szégyenletes, őrjöngő szenvedélybe torkollna, ami már gyakran okozta asszonyok romlását, és ha a sors úgy akarja, végül a Hosszantartó Sötétségre juttatja őket. Még ha lányod nem is ragadtatja magát szenvedélyes érzelmekre, a fiatalember feleségében olyan féltékenységet ébreszt, mely végül Ocsiba úrhölgy lelkét is zsákmányul ejti, és súlyosan veszélyezteti üdvösségét. Egyszóval: ennek azonnal meg kell szűnnie! Ragaszkodom hozzá!

A pap mind felindultabban és hevesebben ágált az állítólagos szerelmi viszony ellen, s az idős hölgy csak nagy nehezen bírt szóhoz jutni.

– Sejtelmem sem volt róla, hogy ilyesmi zajlik itt – mondta. – Emlékszem ugyan egy alkalomra, amikor mondták nekem, hogy Jugiri nem érzi jól magát, és itt tölti az éjszakát, hogy másnap még meglátogathasson. Talán innen ered ez a híresztelés. Jugiri mindig annyira komoly volt, olyan megbízható, hogy el sem tudom képzelni . . .

Valójában azonban maga is észrevett néhány furcsaságot, és bár Jugiri olyan szertartásos, olyan kínosan óvatos volt, hogy elkerüljön mindent, ami pletykára adhat okot, és nőkkel szemben annyira tisztelettudóan és udvariasan viselkedett, mégis, néhány apró jelből rájött: ha Jugiri magára marad, és nem fenyegeti a veszély, hogy idegen szem figyeli, könnyen megesik, hogy meg nem engedett szabadossággal viselkedik. Márpedig az utóbbi hetekben Ocsiba lakosztálya csaknem elhagyatott volt. Viszont van valaki, aki biztosan tudja, mi az igazság. Elhívatta Kososo komornát, aki – bár nem szívesen, de kénytelenségből – elmondta, amit tudott.

– Értésemre adták, úrnőm, hogy Jugiri herceg egy bizonyos dologban, ami már a múlt év vége óta foglalkoztatja, könnyíteni akar a szívén. Pirkadat előtt távozott, és kezeskedhetem róla, hogy semmi említésre méltó dolog nem történt. Nem tudom megérteni, hogyan támad az embereknek ilyen gondolatuk!

Azon kezdte törni a fejét, ki lehetett a hírharang. Álmában sem jutott volna eszébe, hogy a pap.

Az idős hölgyet rendkívül felizgatták ezek a közlések, és

olyan keserves sírásban tört ki, hogy Kososo ezerszer is elszidta magát, miért is volt olyan együgyű, hogy megmondja az igazat. Megpróbálta helyrehozni a hibát, s igyekezett a dolgot a lehető legkedvezőbb színben feltüntetni. „De úrnőm, hiszen ott volt köztük a paraván!" . . . „De úrnőm, hiszen jóformán egy percet töltöttek csak együtt!" . . . és így tovább.

– Mit számít mindez! – nyögte Ocsiba anyja. – Eszes, szemérmes nőnek eszébe sem juthat, hogy fogadja! Bár úgy lenne, hogy nem követtek el semmi rosszat! De a papok nem így beszélnek a dologról, és a konyhában meg a mosókonyhában sem ezt mondogatják! Bár meg lehetne magyarázni az embereknek, hogy valójában mi is történt! De sajnos, ebben a házban senkire nem lehet rábízni semmit . . .

Zihálva beszélt – újabb kínzó roham jött rá.

Jugiri csak nagyon kelletlenül szánta el magát, hogy otthon töltse a következő éjszakát. Ha nyomban felkerekedik, és elmegy hazulról, csak megerősíti a legutóbbi végzetes alkalommal keltett gyanakvást. Már hónapok óta ingerlékeny volt, de most még ezerszer nyugtalanabb és komorabb lett. Kumoi tudta, vagy legalábbis sejtette, hol töltötte az éjszakát, de nem tett célzást a dologra. Bánatát azzal leplezte, hogy részt vett gyermekei játékában. Késő este levél érkezett Ocsiba anyjától. Olyan reszkető kézzel írt, hogy Jugiri nehezen tudta elolvasni, és egészen közel kellett tartania a lámpához. Ámbár Kumoi díszfüggönye mögött ült, nyomban észrevette, mit csinál a férje: mögéje lopózott, és kikapta kezéből a levelet.

– Mit csinálsz! – kiáltott rá Jugiri, szörnyen felindulva. – Micsoda viselkedés ez? Egyébként is, a levélben nincs semmi érdekes. A keleti szárnyban lakó úrhölgy küldte.* Nem jól érezte magát ma reggel, és kihallgatásom után* fel kellett volna keresnem. De mivel kevés időm volt, levélben érdeklődtem hogyléte iránt. Magad is láthatod, hogy nem nagyon hasonlít holmi szerelmes levélhez! Igazán nem való így kitépni valamit az ember kezéből! Napról napra jobban heveskedsz. Legalább akkor viselkedj rendesen, amikor mások is vannak a szobában!

– Ha valaki napról napra jobban elveti a sulykot, az te

vagy! – Kumoi mindössze ennyit válaszolt. De igyekezett könnyed hangon beszélni, mert minden áron csitítani akarta Jugiri harcias hangulatát.

Jugiri elnevette magát.

– Lehet, hogy igazad van – mondta. – De valóban van-e bármi okod is panaszra? Minden embernek joga van időnként némi szórakozásra. És annyi bizonyos, nincs még egy ember a világon, aki ezzel a jogával annyira csínján bánik, mint én. Az olyan férj hűségével, aki képtelen egyetlen lépést is tenni a világban, egy idő múltán nincs mit büszkélkedni. Valóban, feltétlen hűségem veszteséget jelent számodra. Sokkal kitüntetőbb egy asszony számára, ha számos vetélytársnőjét megelőzve az első helyet foglalja el, mintha teljesen egyedül van. Ráadásul a férj vonzalma sokkal tartósabbnak ígérkezik, ha kereshet némi változatosságot és szórakozást. Nem sokra mennél rajongásommal, ha ez pusztán annyit jelentene: eltompult vagyok ahhoz, hogy más nők szépségét meglássam.

Jugiri remélte, hogy szavaival lekötheti az asszony figyelmét, és szép csendben visszaveheti a levelet. Kumoi azonban a szemébe nevetett, és így szólt:

– Boldogságomról való szíves gondoskodásodat olyan időre tartogattad, amikor már túl idős vagyok hozzá, hogy bármit is élvezzek belőle. Talán ha nagyobb tapasztalatom lett volna ezen a téren, nem hatna rám olyan nyomasztóan, hogy mostanában olyan nagyon elfoglalt vagy. „Ha már valaha is barátságtalan lettél volna hozzám . . ."*

A célzás találó volt, de Jugiri nem akarta elismerni.

– Ugyan! – mondta. – Képtelenség itt „hűtlenségre" célozni! Hallhattál valamit, amiből azonban egy szó sem igaz. Különös! Némelyik rokonodban még ma is él az a gyűlölködés, amelyet kezdetben éreztek irányomban . . . emlékszel, ugye? . . . Akkor még hatodik rangban voltam, és azt hitték, kevés vagyok a számodra. Bizonyos vagyok benne, most ismét abban mesterkednek, hogy valamiféle hazugsággal ellenem fordítsanak. Ez már mégiscsak tűrhetetlen! Ocsiba számára éppúgy, mint a magam számára!

Kumoi valószínűleg sok mindent hallhatott, ami e percben

még nem volt igaz, de minthogy Jugiriban éppen az a remény élt, hogy hamarosan mindez valósággá válik, nem tudott határozottan tiltakozni. Rájött, hogy Kumoi öreg dajkája valóban igen elkeseredett hangon beszélt róla, de szó nélkül hagyta, meg sem kísérelte, hogy mentegetőzzék.

Ami a levelet illeti, roppant oktalanság lett volna nagy ügyet csinálni belőle: Jugiri úgy feküdt le, hogy meg sem kísérelte visszaszerezni. Mindenesetre nyugtalanító volt, hogy nem tudta, mi van benne. Valamilyen ürüggyel sikerült fölkelnie, és keresgélni kezdett a heverő alatt, amelyen Kumoi feküdt – de nem találta. Nyugtalanul töltötte az éjszakát, reggel pedig jó ideig az ágyban maradt. Öltözködés és egyéb ürügyén csak akkor látott hozzá a keresgéléshez, amikor Kumoit kihívták a gyerekekhez. Kumoi látta, Jugiri nem sürgeti, hogy adja vissza a levelet, s ebből arra következtetett, hogy valóban olyan semmitmondó, mint állítja – sőt: már meg is feledkezett róla, hogy elvette tőle. Egész délelőtt nagy szorgosan babákat készített, írásleckéket adott, elmókázott a gyerekeivel, s így nem csoda, hogy eszébe sem jutott a dolog. Jugirinak azonban szüntelenül a levélen járt az esze. Most már múlhatatlanul válaszolnia kell. Ámde ha feleletéből kitűnne, hogy nincs is nála a levél (márpedig valóban csak itt-ott sikerült kibetűznie egy-egy szót), az öreg hölgyben nyomban felébred a gyanú, hogy Jugiri valahol elhagyta a levelet.

A reggelit nyugodt délelőtt követte. Jugiri egyszerre csak megszólalt:

– Mi is lett a levéllel, amit tegnap este elszedtél tőlem? Láttad, hogy jóformán bele sem néztem . . . Vagy visszaadtad volna? Ma eléggé fáradt vagyok, és bár valóban meg kellene látogatnom,* de azt hiszem, még apámhoz sem megyek el. Viszont a legkevesebb, amit tehetek, hogy küldök neki néhány sort. Mit is írt?

Mindezt olyan ügyesen adta elő, hogy Kumoiban az az érzés támadt, igazán nevetségesen viselkedett a levélügyben. Hogy valamennyire mégis védje a maga igazát, így szólt:

– Van rá mentséged. Mondd azt, hogy meghűltél, mikor legutóbb éjszaka a hegyekben voltál.

– Erről már éppen eleget hallottam! – felelte Jugiri. – Csak azon csodálkozom, nem szégyelled, hogy úgy beszélsz rólam, mintha valami undorító kéjenc lennék. Komornáid már rég csak mulatnak az én itthon ülő életemen, s nagyot nevetnének, ha hallanák, újabban min nyargalsz. – Hirtelen elhallgatott, majd felkiáltott: – Nos, hol az a levél?

Kumoi megígérte, hogy megkeresi, de nem fogott hozzá nyomban. Néhány további mondat után Jugiri lefeküdt egy kis időre, mert már alkonyodni kezdett. Hamarosan felverte a kertből beáradó tücsökzene. Erről eszébe jutott, milyen hangos ciripelést csaptak Onóban,* azon a ködös estén. Nem szabad, hogy ma se menjen el a válasza. Felpattant és kaparni kezdte a tuskövét. Valahogy úgy kell összehoznia a választ, hogy észre ne vegyék: nincs már meg a levél. Ahogy tűnődve üldögélt, a párnán, melyen helyet foglalt, valami kis dudorodást érzett. Kihúzta, hogy lássa, mi az. Nagy örömére – s mint később kiderült: nem kis nyugtalanságára – előkerült az elveszett levél. Bizony nem volt kevésbé lehangoló, mint sötét sejtelmeiben festegette. „Legutóbbi leveled – írta az öreg hölgy –, akkor érkezett, amikor lányom éppen nálam járt, s ezért behozták utána. Mivel ő nem tudta, mit feleljen, én írok helyette: »Világosan megmutattad, hogy szemedben a mező széle, hol az asszony-virág hervadoz, csupán egyetlen éjszakán át tartó enyelgésre való.«"

„Egyetlen éjszaka!" Nyilvánvaló, mit akar ezzel mondani a levél írója. És milyen következtetést vonhatott le az ő hosszú hallgatásából! Ahogy újra alaposan megnézte a levelet, kitűnt, hogy igen nagy felindultságban írták. Óhatatlanul némi keserűség fogta el Kumoi iránt, hiszen az ő bolondos csínye okozta ezt a kínos várakozást. De hát egy-két évvel ezelőtt Kumoinak még álmában sem jutott volna eszébe, hogy ilyesmit tegyen. A saját megváltozott magatartása idézte elő nála ezt a fordulatot. Egy pillanatra megfordult a fejében, hogy felkerekedik és elmegy Onóba, de biztosra vette, hogy Ocsiba nem fogadná, még akkor sem, ha anyja engedélyezné a látogatást. Valóban reménytelennek tetszett a dolog, mert Jugirinak éppen aznap volt a „fekete napja".* Talán jó is, hogy a körülmények így összeesküdnek ellene, gondolta erényesen, s azzal sietett válaszolni a levélre. „Ahogy megpillantottam leveledet, boldog voltam – nem is egy okból – írta. – A benne levő szemrehányó célzás azonban eléggé rejtélyes számomra. Mit meséltek neked? »Valóban: őszi bozótban feküdtem, de pihenésemet nem üdítette enyelgésre megvetett lomb-párna.« Általában úgy hiszem, nem sok értelme, hogy ilyen szemrehányásra válaszoljak, de sajnálkozva állapítom meg, hogy ezúttal elhamarkodottan vontad le következtetésedet . . ."

Külön írt Ocsibának, s mindkét levelet átadta Tajunak, főcsatlósának, aki legutóbbi onói látogatásakor is vele volt. Meghagyta neki, hogy az istállóban a leggyorsabb lábú lovat keresse ki, és könnyű kínai futárnyerget dobjon a hátára.

– Mondd meg, hogy apám palotájában időztem – súgta –, és éppen most tértem haza.

Ezalatt Onóban nem valami jól mentek a dolgok. Az anya – amint Ocsiba érezte is –, eléggé meggondolatlanul, kezébe vette az ügyek intézését, és tiltakozott Jugiri könnyelmű, futó kalandja ellen. Most aztán kiderült, hogy megsértette vele Jugirit. Órák teltek, már egészen besötétedett, válasz azonban még most sem érkezett. Ez annyira felizgatta az idős hölgyet, hogy nyilvánvaló javulása egyszeribe semmivé lett, és még vége sem volt a napnak, állapota rosszabbra fordult, mint valaha. Ocsibát nem bántotta, hogy Jugiri nem jelent meg, és csupán azt sajnálta, hogy akkor, azzal az egyetlen alkalommal, nem viselkedett kimértebben. Mikor anyja szomorúságát látta, úgy hitte, az tölti el ilyen irtózással, ami feltételezése szerint történhetett azon a szerencsétlen éjszakán. És magyarázni kezdte, tulajdonképpen milyen semmiség az, ami lejátszódott. De nem volt könnyű beszélni erről. Belezavarodott és mondanivalójának kellős közepén elakadt. Zavara láttán anyja kétszeresen bánatos lett. „Szegény teremtés – gondolta. – Volt-e valaha is asszony, aki ilyen előkelő, ilyen tehetséges, és akit szüntelenül így üldöz a sors?!" Aztán keserűen megjegyezte:

– Kellemetlen dolgot kell mondanom neked. Gondolom, már rég meg kellett volna tennem. Talán nem a te hibád . . . de a hallottakból úgy érzem, hihetetlenül gyerekesen viselked-

tél. Ennek a dolognak most már vége, hiszen világos: többé nem óhajt a tájékunkra jönni. De kérlek, a jövőben légy óvatos minden ilyen dologban. Kétségtelen, hogy nagyon sokat fáradoztam neveléseddel, s végül az ilyen dolgokban már nem is vagy egészen tapasztalatlan... Talán dőreség volt részemről, de biztosíthatlak, minden dolog közül, ami bajt hozhatott rád, legkevésbé erre gondoltam. Némi állhatatosság, józan ész és határozottság, semmi egyébre nem lett volna szükséged. Látom, igen távol vagy még attól, hogy vigyázni tudj magadra, ezért mérhetetlenül nyugtalanít, hogy nemsokára el kell hagynom téged. Még az egyszerű emberekben is, persze a jobbakra gondolok, megvan az az érzés, hogy a könnyelműség nem illik egy özvegyasszonyhoz. A te rangodbelinek pedig álmában sem juthat eszébe, hogy hódolói így ki-be járjanak házában. Nagyon fájlalom, hogy házasságod olyan kevés boldogságot hozott. Magad is tudod, hogy ezt a választást én nem helyeseltem, de apád, az excsászár, és Kasivagi apja annyira szorongatott, hogy végül is engedtem, mert úgy gondoltam, hogy a sors akarata ez a semmi jót nem ígérő házasság. Szörnyű szerencsétlenségnek is bizonyult, s ennek következményeit egész életedben viselned kell. De legalább megvolt az az elégtételed, hogy tudtad: magad semmiben nem vagy hibás, és az égi hatalmakat okolhattad anélkül, hogy megtorlástól kellett volna félned. Most már nem lehet ilyen érzésed. De ha meg tudnád állni, hogy ne törődj vele, mi minden kevéssé hízelgő dolgot suttognak körülötted, azt hiszem, nagy vigasztalásodra lehetne az ezzel a fiatalemberrel fenntartott kapcsolatod, amennyiben persze továbbra is eljárna ide, amire, úgy hiszem, egyáltalán nem gondol már.

Anyja könyörtelen hűséggel vázolta helyzetét. Ocsiba nem tudott mit mondani, csak ült, és csendesen sírdogált. Anyja figyelmesen nézte, és hirtelen gyengéd csodálat fogta el lánya iránt:

– Milyen szép vagy! – sóhajtotta. – Nincs senki hozzád fogható! Neked, aki ilyen szépség vagy, mi lehet a sorsodban, ami csak úgy vonz magához minden kudarcot, minden csalódást?!

Az öreg hölgy állapota annyira leromlott az izgalmaktól, hogy könnyen zsákmányul esett a megszállottság újabb rohamának, mely régebben már jelentkezett nála. Egy szempillantás alatt elvesztette öntudatát, és tagjai jéghideggé váltak. A papok sietve összegyűltek, és eget ostromló könyörgéseikkel megpróbálták magához téríteni. Mindannyian szent életű emberek voltak, hegyi templomokból úttalan utakon jöttek ide, pedig fogadalmuk szerint halálukig nem lett volna szabad kimozdulniuk. Ocsiba és baráti körének könyörgése vette csak rá őket, hogy megszegjék fogadalmukat. De ha most le kellene bontaniuk oltáraikat, és legyőzötten vissza kellene vonulniuk cellájukba, ezzel a Hitet érné súlyos csapás (ünnepélyesen ezt hangoztatták Buddhának).

E percben érkezett meg Jugiri levele. A beteg, öntudatának pillanatnyi felvillanásában, megértette: Jugiri egy szót sem ír arról, hogy eljön még. Rossz sejtelmei tehát igazolást nyertek. A fiatalember akkor, hideg szívvel, mindössze csak szórakozást keresett. És utolsó ép gondolata az volt, hogy ha most az udvarnál bármi pletyka megindul, ahhoz nem lesz szükség az ő levelére.

Környezete nem mindjárt vette észre, hogy elérkezett a vég. Azelőtt is gyakran voltak rohamai, s olyankor úgy tetszett, mintha az élet elszállt volna belőle. De most a szokásos ráolvasásoknak már nem volt semmi hatásuk, és aztán látták is, hogy mindennek vége.

Elérkezett a kilencedik hónap. A hegyekben viharok dühöngtek. A fákon már egyetlen levél sem maradt, kietlen volt az egész vidék, és Ocsiba, aki olyan érzékenyen figyelte a természet változó arculatát, nyomorultabbul érezte magát, mint valaha. Olyan sötét gondolatok keringtek benne, hogy elfogta a halálvágy – szabadulni akart magányos életének szörnyű egyhangúságától. Jugiri csaknem naponta írt. Érdeklődése és számtalan ajándéka boldoggá tette az ott időző papokat, hiszen régóta tartó remeteéletükben az ilyesfajta örömök végtelenül sokat jelentettek. Jugiri nagy aggódásról tanúskodó üzeneteket, némelykor pedig hosszú leveleket küldött, s ezekben nagy együttérzéssel, aprólékosan érdeklődött Ocsiba egész-

ségi állapota iránt – ámde az asszonyon semmi öröm nem látszott. Ez az a férfi, gondolta, akinek szívtelensége annyira feldúlta anyja lelki nyugalmát, hogy nem tudott békében meghalni: lelkén súlyos teherrel szállt a sírba, ami veszélyezteti üdvét.* Ezután már Jugiri nevének puszta említésére is könny fakadt Ocsiba szeméből. Környezete mindent megtett, hogy Jugiri ügyét felkarolja. A herceg ugyanis egyetlen sor választ sem kapott az asszonytól, de ezt eleinte azzal magyarázta, hogy anyja halála bizonyára súlyosan nehezedik kedélyére. Idő múltával azonban kitűnt, hogy valami egészen más oka lehet Ocsiba magatartásának, melyet jómaga nyersnek, sértőnek érzett. Ha olyan leveleket írt volna neki, amelyekben meg sem említi gyászát, hanem csupán a napi látványosságokról és szórakozásokról tájékoztatja, még megértette volna Ocsiba ingerültségét. De tudatában volt annak, hogy levelei a legmélyebb részvétről s az asszony minden érzelme iránt tanúsított tapintatos megértésről beszéltek. Eszébe jutott, hogy amikor nagyanyja meghalt, egy ideig maga is igen búskomor volt, sokkal inkább, mint nagybátyja, To no Csudzso, aki anyjának halálát bizonyos tekintetben magától értetődőnek fogta fel: bár ügyelt rá, hogy mindent megtegyen, amit az emberek ilyenkor illendőnek tartanak, az egészet jobbára fárasztó időfecsérlésnek tartotta. Még Gendzsi is, aki az idős hölgynek csupán a veje volt, sokkal több részvétet mutatott. Furcsa, de Jugiri kortársai közül az, akinek érzelmei leginkább megnyilatkoztak, a csendes, szinte egykedvű Kasivagi volt. Mennyire örült neki, amikor ezekben a napokban láthatta, milyen jólesett neki Kasivagi részvéte! És Jugiri roppantul furcsállta, hogy Ocsiba nem vágyik ilyen vigasztalásra.

Kumoi még most sem tudott róla semmi bizonyosat, mi készülődik: az Onóba küldött gyakori levelek állítólag mind Ocsiba friss gyászával foglalkoztak. A kitűnő hölgy halála azonban önmagában nem nyújtott elég magyarázatot Jugiri kedvetlen és gondterhelt hangulatára. Egy este, amikor Jugiri heverőjén feküdt, és csak bámult az alkonyodó égre, Kumoi egyik gyermekével odaküldött neki egy papírszalagot, melyen ez állt: „Örömmel vigasztalnálak, csak tudnám, hogy a halottat gyászolod, vagy az élőért emésztődsz!" Jugiri elmosolyodott. Magában azt kérdezte, ugyan miért tetszeleg Kumoi abban, hogy egérutat kínál neki. Nagyon jól tudja, hogy bármennyire szerette is az idős hercegnőt, halála – annyi hónap elmúltával – már nem teheti ennyire bánatossá. Sietősen, hanyagul oda firkantotta a választ: „Sem az egyik, sem a másik. Ki búsul azon, mert egy harmatcsepp elillan a reggeli levegőben?!" Mindez szép és jó, de minek ez az általánosságban mozgó elmélkedés a harmatcsepp sorsáról? Világos, hogy Jugiri nem akarja őt bizalmába vonni – és Kumoi nagyon boldogtalan volt.

Jugiri meg akarta várni, hogy leteljék a gyász ideje, és csak akkor akart ismét ellátogatni Ocsibához. Ámde nem bírta a várakozást. Tudta, Ocsiba hírnevén nagyobb csorba nem eshet, mint ami máris érte, és elhatározta, nem hagyja abba az ostromot, míg célját el nem éri. Kumoi pedig gondoljon, amit akar. Ocsibától ugyan vajmi kevés biztatást kapott, de az idős hercegnő levelében az az „egyetlen éjszakát" emlegető mondat úgyszólván szentesítette, hogy folytassa udvarlását, Ocsiba számára pedig megnehezíti, hogy kereken elutasítsa őt.

A kilencedik hónap közepe lehetett. Amerre Jugiri haladt, a táj olyan fenségesen tárult elé, hogy még a legeltompultabb, legérzéketlenebb szemlélőt is rettegő bámulattal töltötte volna el. Útja erdőkön át vezetett, ahol a vihar minden levelet leszaggatott, de még az ágakat is letördelte, földön hempergette, majd odavágta a hegyekből örvénylő kavargásban lesodort törmelékhalomra. Ahogy a ház felé közeledett, a vihar morajlásába távoli zsolozsmázás vegyült. A sövény alján őzcsorda keresett menedéket a szélrohamok elől: patájukat erősen megvetették a megbarnult rizstarlón, és a kereplő* éles kattogására sem mozdultak el menedékhelyükről. Szorosan összebújtak, és szánalmasan bőgtek. A hegyi patak zúgására Jugiri felriadt gondolataiból. A tücskök lombos rejtekhelyét szétzúzta a vihar, s ők maguk furcsán hallgattak. De akadt egy virág, a kék sárkányüröm, mely hosszas, türelmes várakozásáért most nyerte el jutalmát: harmattal beborítva, szomorkás győzelmében árválkodva világított a száraz fűben.

Mindebben nem volt semmi rendkívüli, de Jugiriban – útjának körülményei és természete miatt – az őszi táj e szokványos képe is elviselhetetlen szomorúságot ébresztett.

Eszébe jutott Soso no Kimi vidám nevetése, csinos arca. Érezte, ha vele tölthetne egy kis időt, eloszlana rossz hangulata – éppen ezért őt hívatta, mihelyt megérkezett a nyugati kapuhoz.

– Gyere közelebb! – mondta. – Ha hangosabban kell beszélnem, még meghallhatják, márpedig komoly dologról akarok veled társalogni. Remélem, javamra írod, hogy ebben az évszakban megtettem ezt az utat a hegyeken át?! – Egy pillantást vetett a hegyek felé. – Most már le is száll a köd – folytatta. – Nézd csak, hogy sűrűsödik... Gyere közelebb, közelebb! – suttogta.

A lány kicsit dagasztgatta a függönyt, amely mögött ült, míg végre buggyot vetett a nádkeret szélénél. Ruháját eligazgatta féloldalra. Soso no Kimi Jamato helytartójának húga volt, tehát Ocsiba unokatestvérének számított, s vele teljesen egyenrangú nevelést kapott. Persze ő is mély gyászt viselt.

– Természetesnek veszem, hogy Ocsiba úrhölgynek igen rossz a kedélyállapota – mondta végül Jugiri –, de azt sehogy sem értem, miért kell emiatt olyan kitartóan udvariatlannak lennie velem szemben. Az őrület szélére kerget elutasító magatartásával, hogy egy árva szót sem válaszol. Mindenki látja rajtam, hogy szinte eszemet vesztem már.

Ilyen hangon beszélt, majd hogy megemlítette az öreg hercegnő utolsó levelét, könnyekre is fakadt.

– Késlekedtél válaszoddal – mondta Soso no Kimi, és még keservesebben sírt, mint Jugiri –, s ez szemlátomást szörnyű hatással volt rá. Az utóbbi időben már szépen erőre kapott, de a várakozás izgalma akkor egyetlen nap alatt tönkretette. A gonosz erők, amelyek már korábban is utána nyúltak, felismerték a lehetőséget, és gyorsan éltek vele. Akkortájt, amikor a veje meghalt, egyszer-kétszer volt már rajta ilyen rosszullét, s némelykor azt hittük, nem is ébred fel többé. De azután mindig eszébe jutott Ocsiba szomorú helyzete, és minden erejét összeszedve visszatért az életbe. Pedig most is hogy kellene valaki, akiben unokatestvérem, Ocsiba, az anyjához hasonló vigasztalóra találna. Olyan állapotban van, mint aki már önnön nevét sem tudja. És így megy ez naphosszat.

Némileg összefüggéstelenül, és nagy zokogás közepette, így próbált magyarázatot adni Ocsiba hallgatására.

– Mindez rendben van – mondta Jugiri –, de én változatlanul rejtélynek érzem különös viselkedését. Ne tarts gyengédtelennek, hogy kimondom: e pillanatban én vagyok az egyetlen ember, aki segítségére tudok lenni. Apja valami hegy tetején, valósággal a felhők közé temetkezett, s ha néha gondol is családi dolgaira, olyan messze van, hogy gyakorlatilag nem segíthet. Nem látom semmi okát, hogy te miért ne magyarázhatnád meg neki ezt, ha alkalmad kínálkozik rá. Ez a magatartás hovatovább makacssággá fajul nála. De végül is minden jóra fordul még. Most úgy érzi, hogy soha többé nem óhajt visszatérni a társas életbe, de minden ember kedélyállapota változó. És a történések sem terveinkhez igazodnak...

Soso no Kimi azonban nem segített neki, és Jugiri többszöri üzenetére Ocsiba csupán annyit válaszolt, hogy egyszer, később, amikor már nem bénítja ennyire a vesztesége fölött érzett fájdalom, igyekezni fog megköszönni ismételt látogatásait.

Jugiri, palotájába visszatérve, céltalanul és szórakozottan ténfergett. Az udvartartásában élő hölgyek megrettenve össze is súgtak:

– Milyen szörnyen rossz színben van! Róla igazán nem tételeztük volna fel, hogy ilyen állapotba jut!

Kumoinak eszébe ötlött, hányszor dicsérte Jugiri azt a kellemes kapcsolatot, mely Gendzsi háza népének tagjai közt uralkodik. Ha jómaga most legalább neheztelést mutatna Jugirinak Ocsiba iránt megnyilvánuló érdeklődése miatt, férje nyomban azt mondaná rá, hogy barátságtalan, kicsinyes természet. Kumoi úgy érezte, ő is el tudná viselni, hogy van vetélytársa, ha nem most kellene kezdenie megszokni, és ha a környezete is természetesnek venné ezt. De mindenki már kezdettől fogva a feltétlen ragaszkodás utolérhetetlen mintaképének tartja Jugirit, s hogy ez a csodálatosan hűséges ember ráunt, ez valóban megalázó számára.

Így feküdtek pirkadatig, ügyet sem vetettek egymásra, és egyikük sem tett kísérletet a békülésre. Még jóval előbb, hogy felszállt a hajnali köd, Jugiri már ismét felingerelte Kumoit, mert felkelt és megírta szokásos levelét Onóba. Ezúttal azonban az asszony nem tréfálkozott vele. Jugiri igen hosszan írt, aztán eltolta maga elől a levelet, és dünnyögni kezdett egy verset. Halkan motyogott, de Kumoi meghallotta szavait: „Mást sem üzensz nekem, mint hogy addig nem adsz hírt magadról, míg véget nem ér a végtelen éjszaka álma." „A Hangtalan Vízesés, mely Ono hegyéről zuhog alá..."* Kumoi úgy hallotta, mintha ezt a költeményt idézné.

Késő délelőtt megérkezett a válasz. Igen egyszerű külsejű levél volt: barnás színű, vastag papírra vetették, s a kézírás – szokás szerint – Soso no Kimitől eredt. Kumoi figyelte Jugiri arcát, miközben az olvasta a levelet. Végül megtört volna Ocsiba hercegnő hallgatása? Valójában a levél csupán Soso szemrehányásait tartalmazta: miért ír folytonosan, ha egyszer céltalan. „Hogy ezt bebizonyítsam – írta –, legutóbbi leveledet mellékelem úgy, ahogy éppen megmenthettem." És csakugyan, ott volt Jugiri levele, darabokra tépve, összefirkálva. Jugiri első érzése mégsem a sértődöttség volt, mert írásával így bánt Ocsiba: elragadtatva vette tudomásul, hogy az asszony látta, kezébe vette levelét. Összeillesztette a darabkákat, és nagyjából ezt a költeményt böngészte ki: „Akár az Ono vizei, szünet nélkül, éjjel-nappal csendesen csordogálnak könnyeim." Az Onóról szóló régi vers volt ez, kissé átköltve Ocsiba saját helyzetére. Kézírásában azonban sok érdekes vonás akadt.

Hányszor, de hányszor látott Jugiri férfiakat ugyanolyan szánalmas helyzetben, mint most a magáé. Férfiember epekedését mindig is valószerűtlennek érezte, és igen szigorúan ítélte meg, mert azt hitte, hogy némi erőfeszítés árán egyszeribe megszabadulhatna a bajoktól. Pedig nem: nincs itt szabadulás – csupán tűrni lehet.

Nem telt bele sok idő, és Gendzsi megtudta, mi történik. Mindig megnyugtató volt számára, hogy Jugiriban annyi józanság és önmérséklet lakozik. Kellemes volt például az az érzés, hogy bármi botrányt szaglásszanak is körül, Jugiri neve

ezek kapcsán nem szerepelhet – s ennek annál is inkább örvendett, mert jómagának homlokegyenest ellenkező híre volt. Ocsibával való kapcsolata egyiküknek sem hozhat sok boldogságot. De sokkal kisebb lett volna a baj, ha a hölgy nem az ő körükből kerül ki. Mert mit gondolhat a dologról To no Csudzso? És a többiek? Ezt azonban Jugiri maga is megtudja oldani. Ő nem is tudna használható tanácsot adni ebben. De nem is annyira Jugiri járt az eszében, mint inkább a két hölgy. Akarva-akaratlan mélységesen sajnálta őket. Egyik nap, amikor mindenféléről beszélgettek Muraszakival, megemlítette neki a dolgot, és előhozakodott saját aggodalmaival is: mi lenne vele, Muraszakival, ha jómaga, akár Kasivagi, korábban halna meg. Muraszaki elpirult, és fájdalom suhant át arcán, mert nagyon jól tudta, mennyire valószínűtlen, hogy túlélje Gendzsit. Muraszakiban nagy részvét élt minden asszony iránt. Milyen elképzelhetetlenül nehéz a helyzetük! Ha elzárkóznak a négy fal közé, nem tudják meg, hogy van szépség, gyengédség, érzelem – mi marad számukra? Ülhetnek és szüntelenül elmélkedhetnek a sötétségen, a halálon. És végül a szülőknek is mi örömük lehet benne, hogy lányuk tapasztalatlan, szürke senkivé válik? Bizony, éppen hogy szörnyű csalódást jelentene számukra. Nem közismert-e a Hallgatag Hercegről szóló történet?* Az asszonyoktól elvárják, hogy ilyen életet éljenek. Mindent a szívükbe kell zárniuk. Pedig még a papok is a hallgatást tartják az egyik legnagyobb vezeklésnek, és a Hallgatag Herceg is, bár tudta, mi a jó és mi a rossz, csak úgy kerülhette el az elevenen eltemettetést, hogy elszánta magát és megszólalt. Még ha az ember önnön teljes megelégedésére meg is tudna maradni a helyes középúton, mennyi nehézséggel járna még ez is!... Muraszaki természetesen nem magára gondolt, hanem fogadott gyermekére, az akasi hercegnőre.

Amikor Jugiri legközelebb eljött a Palotába, Gendzsi szóba hozta onói barátaikat, mert kíváncsi volt, hogyan fogadja ezt Jugiri.

– Az Ocsiba anyjáért tartott gyász nemsokára véget ér – kezdte. – Körülbelül harminc éve, hogy Szuzaku magához vette az asszonyt!... Egy emberöltő, igen, egy egész emberöltő, ha

így visszatekintünk! Hamarosan vége az éjszakának, a harmatcsepp eltűnik a napfényben, pedig „mit ér, ami ily rövid ideig tart csupán?" Később a hölgy fogadalmat tett, és elvonult a világtól, de azt hiszem, nem lehetett nehéz élete. Sajnálom, hogy elment közülünk. Nagy csapás ez, valóban nagy csapás.

– Bizony az – felelte Jugiri –, különösen ha meggondoljuk, milyen haszontalan és jelentéktelen emberekről állítják, hogy haláluk veszteség az ország számára... A negyvenkilencedik napra előírt szertartások megrendezését teljes egészében unokaöccsére, Jamato kormányzójára bízták. Szomorú dolog ez, mert most, a hercegnő halála után, még jobban kitetszik, mint életében bármikor, hogy elvesztette minden befolyását, és nem maradt semmi támasza.

– Szuzaku számára minden bizonnyal nagy csapás lehetett – jegyezte meg Gendzsi. – Én főleg a lányát sajnálom. Egyébként azt hallom, hogy csinos. Bizonyos, hogy Njoszan után ő a legkedvesebb gyermeke apjának.

– A lányról igen keveset tudok – mondta Jugiri. – Anyja azonban igazán szeretetre méltó asszony volt. Nem ismertem közelről, de néhány alkalommal módomban volt kisebb szolgálatokat tenni neki.

Ha Jugiri nem ilyen simán hazudik, Gendzsi folytathatta volna a beszélgetést. Viselkedése azonban arról árulkodott, hogy tanácsot sem nem kér, sem el nem fogad. Gendzsi mindenesetre úgy érezte, nagyon visszás lenne, ha éppen ő tartana erkölcsi prédikációt, így hát más irányba terelte beszélgetésüket.

A negyvenkilencedik napon tartandó ünnep előkészületeit valójában szinte teljes egészében Jugiri bonyolította le, és minden apró részletet nagy gonddal kidolgozott. Buzgalmának okáról persze sok találgatás folyt. Annak alapján, ahogy To no Csudzso megismerte Jugiri jellemét, jómaga nem hitt a pletykának, hanem főként Ocsibát hibáztatta, amiért megengedte, hogy kívülálló személy ilyen döntő szerephez juthasson a szertartás megrendezésében.

Szuzaku meghallotta, hogy lánya Onóban kíván maradni, és apáca akar lenni. „Remélem, nem teszel ilyet – írta Ocsibának. – Tudom, általában igen dicséretre méltónak tartják, ha egy özvegy visszavonultságban él. Léteznek azonban olyan körülmények, amikor ez a lépés a magadforma asszony számára, hisz senki sincs, aki melléd álljon a jelen és a jövendő életben egyaránt, éppen az ellenkezőjét eredményezi, mint képzelte. Azt hiszem, e percben egyrészt nem vonulhatsz vissza az udvartól, hacsak nem akarsz tápot adni nem kívánatos híreszteléseknek. Másrészt lelkileg nem vagy megfelelő állapotban a szerzetesi élet megkezdéséhez. Ha valóban vonz ez az élet, kérlek, addig ne tégy semmi jóvátehetetlent, míg érzelmeidnek kellő időt nem engedtél a lehiggadásra..."

Szuzaku hasonló értelemben írt többször is. Szemlátomást hallott róla, hogy Ocsiba nevét Jugiriéval együtt emlegetik, és attól tartott, hogy olyan hírek kapnak majd lábra: Ocsiba azért vonul el a világtól, mert azon bánkódik, hogy a dolog nem úgy fordult, mint várta.

A hír, hogy Ocsiba nemsokára visszatér az udvarba, nehéz helyzet elé állította Jugirit. Ha máris jogot formálna az asszonyra, ezzel azt a látszatot keltheti, hogy a megboldogult hercegnő nem kellő szigorúsággal látta el feladatát, ezt pedig olyan gyanúsításnak érezte, aminek – még ha nem is vennék nagyon szigorúan – nem szabad elhomályosítania az elhunyt emlékét. Ámde az, hogy az embereket meggyőzze, most kezdődött csak vonzalma, és végigjátssza a frissen támadt szerelem szokásos felvonásait, az udvarlást, a búskomor hangulatot – ez több volt, mint amit kívánhattak tőle.

Mihelyt kitűzték Ocsiba érkezésének napját, Jugiri elhívatta Jamato helytartóját, és megtanácskozta vele, mi lenne a teendő, hogy az első kerületben levő palotát kissé lakályosabbá tegyék. Onóba való költözés előtt a házat már jó ideje csupán asszonyok lakták, s így minden eléggé elhanyagolt állapotba került. Jugiri kiadta a rendelkezést, hogy takarítsák ki a helyiségeket, és maga gondoskodott róla, hogy mindenüvé új függönyök, paravánok, díszfüggönyök és más egyebek kerüljenek. Úgy egyeztek meg, hogy ezeket a felszereléseket magának a helytartónak házában készítik el, amilyen gyorsan csak lehet.

Amikor eljött a nap, Jugiri saját kocsiját és fullajtárjait küldte el Ocsibáért, de jómaga nem ment el érte. Ocsiba ellenvetésére, hogy nincs szándékában elhagyni Onót, unokatestvére, Jamato helytartója, így válaszolt:

– Úrnőm, ebben a dologban el kell fogadnod döntésemet. Teljes szívemből veled érzek, és egy idő óta mindent megtettem, ami hatalmamban állt, csak hogy segítsek rajtad. De tartományomra is kell gondolnom: sürgős ügyek várnak, és azonnal vissza kell térnem. Szerencsére a te dolgaid egyáltalában nem állnak rosszul. Udvartartásod irányítását rendkívül hűséges és lelkiismeretes emberre bíztam. Nem óhajtom azt mondani, hogy őbenne bármivel is mást láss, mint legutóbb énbennem. De ha mégis így döntenél, melletted szólna számos múltbeli példa. Senkinek sem lenne joga, hogy megszóljon téged, még akkor sem, ha kiderülne, hogy ez a vonzalom egyoldalú, azaz csak az ő részéről áll fenn. Mert bármilyen akaraterő lakozzék is egy asszonyban, nem valósíthatja meg szándékait, ha nem áll mellette egy tisztelője, aki befolyásával és anyagi segítségével támogatja. Ne hidd, hogy nem bízom értelmi képességeidben. Bizonyos vagyok benne, hogy szándékaid mindig kiválóak lesznek, csupán abban kételkedem, hogy végre is tudod hajtani őket. – Majd, Ocsiba hölgyeihez fordulva, így folytatta: – Szerintem ebben a dologban mindnyájan hibásak vagytok. Elindítottátok a dolgot, most pedig, okkal mondom, egyszerűen vonakodtok üzenetet közvetíteni vagy más módon segítségére lenni a boldogtalan hercegnek.

Ilyen szemrehányások hallatán a hölgyek a hercegnő köré sereglettek, és hozzáláttak, hogy átöltöztessék az útra szánt új ruhájába. Végezetül arra is rábeszélték, hogy megfésültesse a haját is: kerek tíz arasz volt az – ezt vágyott annyira feláldozni. Valamennyit gyérült ugyan, habár ezt senki sem vette volna észre Ocsiba ellenben rosszkedvűen méregette. Mennyi változást tapasztal önmagán . . . ezt is, de más egyebet is! Soha többé nem merne mutatkozni senki emberfia előtt . . .

– Gyere már! – kiáltották a hölgyei. – Már réges-rég úton kellene lennünk! Nemsokára beesteledik.

Az egyik komorna kisurrant a piperés dobozzal, egy másik felkapta a ruhás dobozt. A kosarakat, a zsákokat egyenként felrakták a kocsikra. Már senki sem maradt a házban, és mivel Ocsiba nem élhetett ott egyedül, keservesen sírva beszállt a Jugiri által küldött kocsiba.

Végre megérkeztek. Mi lett anyja házából? És kik gyülekeznek az átjáró folyosókon? Mire ez a furcsa ünnepélyes hangulat? Alig bírta elhinni, hogy ez a ház valóban az ő régi otthona, s bár a kocsi már rég megállt, Ocsiba jó ideig mozdulatlanul ült a helyén.

Jugiri a palota keleti szárnyában várakozott. Sok holmival indult útnak, s ebből Kumoi szolgálói azt a következtetést vonták le, hogy hosszabb távollétre készül.

– Legalább szólhatott volna! – dohogták. – Mikor lesz a szertartás?*

Feltételezték, hogy a viszony titokban már évek óta tart. Eszükbe sem jutott, hogy a vonzalom esetleg nem is kétoldali. Szerencsétlen helyzet volt ez Ocsiba számára.

Mihelyt megvacsoráztak, és minden elcsendesedett, Jugiri felkereste Soso no Kimit, és megkezdte a szokásos ostromot.

– Nyilván bele tudsz nyugodni, hogy magára hagyd még egy-két napra – jegyezte meg a lány. – Gondolom, remélhetjük, hogy ennyi ideig kitartasz hűségesen. Úrnőnk mára cseppet sem lett vidámabb, keserűséggel fogadta a hazatérést, ezért semmi értelme, hogy közeledj hozzá. Magam is arra kérlek, légy egy kissé több belátással, mert ha bármin felindul, én iszom meg a levét. Hidd el, semmire sem lehet vele menni, valahányszor ilyen hangulatban van.

– Igazán furcsa – mondta Jugiri. – Amennyire ismerem, sosem gondoltam volna, hogy mogorva és kezelhetetlen . . .

Azzal hozzáfogott, és elsorolta, mi minden jó származnék kapcsolatukból nemcsak az ő számára, de Ocsibának is, és hogy senkinek nem lehet kifogása ellene – ámde Soso no Kimi türelmetlenül a szavába vágott:

– Ilyen erővel arra is megkérhetnél, hogy egy halottnak vigyek üzenetet! Ha egyszer mondom, hogy nincs észnél, s akár egész éjszaka beszélhetnék hozzá, egyetlen szavamat sem értené. Uram, meggyőződésem, hogy nem kívánsz magadnak elő-

nyöket kovácsolni mostani állapotából. – Soso no Kimi a kezét tördelte.

– Hallatlan! – kiáltotta Jugiri. – Soha embert még ilyen durván meg nem sértettek! A hercegnő csodálkoznék, ha tudná, hogy bárki kívülálló mennyire megbotránkozna viselkedésén!

– Kevés az élettapasztalatod, ha ezt „hallatlannak" nevezed! – nevetett a lány. – Ami pedig a kívülállókra való hivatkozásodat illeti, azt hiszem, minél kevesebbet mondanak a dologról, annál jobb. Egyáltalán nem vagyok meggyőződve róla, hogy a te pártodra állnának.

Ámbár a lány erősen fékezte Jugirit, az ajtókat mégsem zárhatta be előtte, hiszen ő irányította az udvartartást, és bizony máris mindketten megjelentek a hercegnő szobájában. Hogyan védekezzék az ember ilyen arcátlanság, ilyen veszekedett tapintatlanság ellen? Ocsiba olyasmit tett, amiről tudta, hogy bárki emberfia gyerekesnek és méltatlannak tartaná: felkapta a derékalját, bemenekült a raktárhelyiségbe, és magára zárta az ajtót. Meddig kell itt maradnia? Ezt senki nem tudta volna megmondani. Szemlátomást egész háza népe Jugiri pártján áll. Szörnyen nyomorultul érezte magát. Berendezkedett, hogy itt tölti az éjszakát.

Jugiri viszont, mihelyt legyűrte első meglepetését és felháborodását, valamennyire megnyugodott. Minden eldőlt: határozottabb visszautasítást képzelni sem lehet. Jön az éjszaka, s ők ketten ott állnak, akár a két szerencsétlen *jamadori*-madár:* az egyik az ajtón kívül, a másik belül. Végre hajnalodott. Jugiri még egyszer hasztalanul kérte Ocsibát, hogy csak egy résnyire is nyissa ki az ajtót, majd eltávozott, mert nem óhajtotta, hogy széles körben híre fusson: *így* töltötték az éjszakát.

Apja palotájába ment pihenni, és ott beszélgetni kezdett a hulló virágok falujának hölgyével.

– Mit szól hozzá Kumoi, hogy Ocsiba visszatért az első kerületbe? – kérdezte az asszony szelíd, nyugodt hangján.

– Az emberek valami históriát kerekítenek köréje, ugye? – válaszolta Jugiri. – Pedig roppant egyszerű a helyzet. Ocsiba anyja eleinte ellene volt, hogy védelmembe vegyem lányát.

Utolsó óráiban azonban nagyon aggódott, mi lesz Ocsibával, ha támasz nélkül marad, és mivel Kasivagi jó barátom volt, visszavonta kifogásait, és arra kért, hogy mindenben legyek Ocsiba segítségére. Nincs abban semmi botrányos vagy meglepő, hogy visszahoztam az első kerületbe; minden ezzel kapcsolatos szóbeszéd pletyka, fontoskodó emberek koholmánya. Ami Ocsibát illeti – Jugiri könnyedén felnevetett –, másról sem beszél, mint hogy apáca lesz, ez pedig azt igazolja, hogy nem sokat hederít hódolatomra. Talán legjobb is lenne, ha kolostorba vonulna. E pillanatban teljesen lehetetlen a helyzetem vele és Kumoival szemben is. Ámde addig is a lehetőségekhez mérten segítenem kell Ocsibát, mert eleget akarok tenni anyja kívánságának... Ha apám legközelebb eljön hozzád, kérlek, magyarázd meg neki mindezt, mihelyt alkalmad kínálkozik rá. Én félek előhozakodni vele, mert még azt hiszi, hogy annyi idő múltán egyszeribe könnyelműségre adtam a fejemet... Habár semmi okom nincs, hogy féljek akár mások szemrehányásaitól, akár a magam lelkiismeretétől.

– Mindig is gondoltam – felelte az asszony –, hogy teljesen kiforgatják a dolgot. Most látom, hogy igazam volt. És valóban, miért is ne lehetne két feleséged, ha úgy óhajtod?! Én csak sajnálom szegény kis hercegnőt. Eddig minden úgy történt, ahogy ő akarta!

– „Szegény kis hercegnő!" Az ám! – kiáltott fel méltatlankodva Jugiri. – Ez a szó nemigen illik rá. Biztosíthatlak, hogy nagyon is jól tudja képviselni a maga érdekeit. A „kis démon" jobban ráillik, valahányszor azt képzeli, hogy megcsorbítják jogait. És miért tételezed fel, hogy rosszul fogok vele bánni? Bocsásd meg, hogy erre hivatkozom, de éppen a saját példád mutatja, mennyit nyerhet valaki némi türelemmel és önuralommal. Könnyekkel és jelenetek árán férfiembert pillanatnyi kényszerhelyzetbe lehet hozni, de az így kikényszerített ígéreteket nyomban meg is szegi, aminek mindkét emberben kellemetlen emléke marad. Tudod, hogy több okból mindig is rajongtam mostohaanyámért, de leginkább a veled szemben tanúsított elnézéséért csodáltam.

Az asszonyt nem tévesztette meg ez a hízelgés.

– Azért mondod ezt csupán, mert meg akarod velem értetni, hogy a magamforma jelentéktelen ember milyen keveset tudhat az ilyen helyzetről – szólt mosolyogva. – De nem hiszem, hogy éppen Gendzsi merjen háborogni ilyesmi miatt, még előttem, négyszemközt sem. Ez igazán tűrhetetlen lenne...

– Nagyon tévedsz! – felelte Jugiri. – Elég gyakran tartott nekem előadást hasonló dolgokról. És bármilyen rossz volt is tanácsa, nekem úgy kellett tennem, mintha mélyen hatna rám. Tudom, milyen lehetetlen ez a helyzet.

De térjünk vissza az első kerületben álló palotába.

– Úrnőnk – mondták Ocsiba asszonyai –, nem zárkózhatsz be, valahányszor csak eljön a herceg. Nem lenne helyesebb, ha egyszer a szokásos módon fogadnád, és amennyiben szakítani akarsz vele, ezt illendően megmondod neki, s ezzel a magad részéről egyszer s mindenkorra elintéznéd a dolgot?

Ocsiba azonban úgy érezte, hogy nem kell tekintettel lennie arra, aki őrá nem volt tekintettel, és máris annyit ártott hírnevének, hogy évek múltán is nyoma marad.

– Úrnőnk azt üzeni, hogy később, ha majd jobb hangulata lesz a társalgásra, és te még kedves leszel emlékezni rá, majd úgy rendezi dolgát, hogy beszélhessen veled. E percben még annyira frissen él benne anyja halálának emléke, hogy elnézésedet kívánja kérni. – Ezt jelentette az egyik komorna. – A valóság az – folytatta –, hogy máris mindenki házasoknak tekint benneteket, s ez persze roppantul bántja.

– Szó sincs róla, hogy bármikor visszaéltem volna helyzetével, jóllehet ezt a legtöbb férfi megtette volna... Mondd meg neki, ha bejönne a szobájába, nem kifogásolom, hogy paravánt állíttasson közénk, feltéve, ha megengedi, hogy elmondjam, mit szenvedek, hiszen minden bizonnyal nem szakad belé a szíve! Ha ezt eléred nála, akkor hónapokon át híremet sem hallja.

Így érvelt Jugiri, és mivel minden szava hiábavalónak bizonyult, végül kijelentette Soso no Kiminek, hogyha most végleg elmegy, azt gondolja majd mindenki, hogy ráunt Ocsibára – ez a híresztelés pedig sokkal jobban sértené az asszony büszkeségét, mint bármi eddigi pletyka.

Tagadhatatlanul így volt ez, és mivel Jugiri nyilvánvalóan mélységesen hálás lett volna, ha csak egyetlen pillantást vethet is a hercegnőre, Soso no Kimi hajthatatlansága megingott: megmutatta, hogy az északi oldalon, a személyzet szállásán, egy titkos ajtón át hogyan juthat be a raktárba. Hogy Ocsiba valamelyik komornáját rá lehet bírni, árulja el úrnőjét, ez eléggé természetes lett volna, hisz ilyenek az emberek. De íme, Soso no Kimi, a rokona, az egyetlen ember, akiről valóban azt hitte, hogy az ő pártján áll, egy pillanatnyi lelkiismeret-furdalás nélkül kiszolgáltatta őt az ellenségnek.

Jugiri tehát beszélhetett Ocsibával, felsorolhatta minden érvét, könyöröghetett neki. Ámbár Ocsiba magában elismerte, hogy nagy ékesszólással és lelkéből beszél, szavai egyáltalán nem indították meg: ott ült a férfival szemben, és szorosan beburkolózott ruhájába (kabát nem volt rajta). Ocsiba elszántsága, hogy elutasítja Jugirit, nyilván olyan erős lehetett, és egész magatartásán annyira látszott, hogy irtózással tölti el közelsége, hogy Jugiri először gondolt rá: Ocsibánál ez már nem félénkség vagy özvegyi tartózkodás. Úgy érezte, aligha van asszony, akit udvarlásával legalább valamennyire ne tudott volna megnyerni. Ocsiba azonban egész idő alatt hajthatatlan maradt, akár a tölgy. Jugiri hallott már heves, minden értelmet nélkülöző ellenállásról, amelynek semmi más oka nem lehetett, mint az előbbi életben szerzett valami rossz tapasztalat. De sosem jutott volna eszébe, hogy ilyen kirívó eset létezzék. Hát csupán ennyit kap mindazért, amit eltékozolt? Eszébe jutott az idő, amikor még Kumoi és közötte semmiféle baj nem létezett: mennyi apró titok, bizalmas szó édesítette meg azokat az éveket! Jugiri hirtelen elnémult – érvei kimerültek. Ott ültek mindketten, és várták, hogy hajnalodjék.

Ámbár holmi raktárhelyiségben ültek, nem volt bent nagy zsúfoltság. Néhány szekrényke állt ott, tele illatszerrel, és egy-két polcos állvány, de szép rendbe rakva, nem álltak útban, s így a helyiség kicsi, de eléggé lakályos szobácskának tetszett. Mindeddig egészen sötét volt, de most nappali fény kezdett beáradni a nyitott ajtón. Ocsiba ruhájának redőibe rejtette arcát. Jugiri előrehajolt, és kisimította a ruháját. Ocsiba haja

kuszán borult az arcára. Jugiri most hátra simította a haját, és a növekvő világosságban végre meglátta vonásait. Érdekes, eleven arc tűnt fel szeme előtt: előkelő volt, de lágy, asszonyos. És vajon mit gondolhat róla? Az igazat megvallva, ahogy most ránézett Jugirira, tetszett neki a férfi, még sokkal jobban, mintha ki lett volna öltözve. Azt azonban lehetetlennek érezte, hogy Jugiri őbenne bármi különöset is lásson. Hiszen Kasivagi (akinek sokkal kevesebb joga volt a finnyásságra) teljesen érdektelennek találta őt. Méghozzá évekkel ezelőtt, amikor pedig maga még sokkalta különb volt, mint most! . . . Ilyen gondolatok foglalkoztatták Ocsibát. És mit fog gondolni apja? És To no Csudzso? Anyja is csak nemrég halt meg . . . Csak legalább letelt volna már a gyászidő . . . Jugirinak sok idejébe került, mire Ocsibának minden érvelésére megfelelt.

Feltálalták a reggelit (persze nem a raktárhelyiségben, ezt talán mondanom sem kell), és mivel úgy vélték, hogy a gyászidő alatt használt sötét bútorok zavarnák a hangulatot, a szoba egyik végéből leválasztottak egy kisebb részt: Ocsiba díszparavánja szegfűszeg árnyalatú szürke volt, a berendezés nem túlságosan díszes. Az ételt szantálfából készült kétpolcos tálalóasztalkán szolgálták fel. Erről és más holmikról még Jamato helytartója gondoskodott.

A felszolgáló személyzet a sárga, szilvakék, szürke és a barna árnyalataiba öltözött, de imitt-amott akadt egy-egy világosabb, vidámabb színű ruha is. Minthogy az egyesülés a hölgy házában történt, a hagyományos szokásokból számos részletet figyelmen kívül kellett hagyni, de a helytartón kívül más nem is akadt, aki intézkedjék, és az alantasabb személyzetet kioktassa kötelességeire. A család számos csatlósa, akik pillanatnyilag nem voltak szolgálatban, sietve beállítottak, mihelyt meghallották, hogy a házban ilyen előkelő vendég telepedett meg. Jugiri abban a helyiségben fogadta őket, amelyet tudomásom szerint házi kancelláriának neveztek.

Amikor Kumoi látta, hogy Jugirinak egyáltalán nincs szándékában visszatérni az első kerületi palotából, úgy vélte, épp elég időn át vette védelmébe férjét. Igazuk van az embereknek. Férje már nem a régi megbízható és sziklaszilárd Jugiri.

Abból a Jugiriból semmi sem maradt. Nem látta okát, miért tűrjön el tőle további megaláztatásokat: elment To no Csudzsóhoz, majd – a csillagok kedvezőtlen állására hivatkozva – berendezkedett ott éjszakára is. Úgy esett, hogy Csudzso úrhölgy éppen otthon volt látogatóban. Kumoinak nagy vigaszt jelentett nővére társasága, s ezért meghosszabbította tartózkodását az apai házban.

To no Csudzsónak bizonyos hiresztelések fülébe jutottak Jugiri új szívbeli kapcsolatáról, és nem lepte meg, hogy a dolog válságos pontra jutott. Az volt a véleménye, hogy Kumoi megfutamodása a tiltakozásnak fölöslegesen heves módja, de hát Kumoi mindig is elhamarkodott és makacs volt.

Mindenesetre, ha nehéz volt bánni Kumoival, tízszeresen állt ez az apjára. Családfői jogaihoz ember még nem ragaszkodott olyan kínos pontossággal, mint Csudzso. Úgy tetszett, valósággal örömét leli önnön hajthatatlanságában. Jugiri meg volt győződve róla, hogy apósa nagyon esztelenül fog viselkedni, mihelyt ő ismét megjelenik a Nagy Csarnokban. „Micsoda szégyen! Egy szót se többet! Takarodj a szemem elől!" Ilyen volt a stílusa, Jugiri pedig semmi kedvet nem érzett ilyen jelenethez.

Kumoi egy csomó gyerekét otthon hagyta, de a kislánykákat, akik még egészen aprók voltak, magával vitte To no Csudzso palotájába. Amikor Jugiri első ízben hazatért, a kisfiúk tomboltak örömükben, és köréje gyülekeztek. Egyikük azonban elsírta magát, és panaszkodott, hogy boldogtalan anyja nélkül. Jugiri számára szívettépő volt ez. Egymás után írta a leveleket Kumoinak, és kérte, térjen vissza, sőt kocsit is küldött érte – de mindez hiába volt. Jugirit most már ingerelte az asszony makacssága, és szíve szerint sorsára is hagyja a dolgokat. Viszont attól félt, hogy ez rossz hatással lesz apósára, ezért estefelé személyesen elment a palotába. Egyenesen abba a lakosztályba sietett, ahol Kumoi, látogatásai alkalmával, meg szokott szállni. Kumoi nem volt ott, de rábukkant néhány hölgyére és a kislányokra, akik dajkájuk társaságában voltak. Tőlük megtudta, hogy Kumoi nővérével együtt a középső épületben lakik.

„Berendezkedsz a nővéred lakosztályában, pedig – korodhoz nem illően – otthagytad egy sereg gyerekedet, a többit meg itt dugod el a palota távol eső szárnyába. Mondd, kérlek, mit jelentsen ez? Már régen látom, hogy a fejed tele van nevetséges képzelődéssel, de azt mégsem gondoltam volna, hogy mindazon rajongás után, amit a múltban tanúsítottam iránted, fogod magad, és hátat fordítasz nekem és számtalan gyerekünknek – és ráadásul ilyen semmitmondó ürüggyel."

Ilyen mogorva hangú levelet küldött be az asszonynak. Kumoi így válaszolt:

„Mi jó származhat abból, ha visszatérek hozzád? Rám untál, és nincs okom feltételezni, hogy ez az érzésed nem lesz tartós. Ami pedig a gyermekeket illeti, örülök, hogy ennyire törődsz velük."

Jugiri többször nem próbálkozott, hogy visszavigye Kumoit. Egyedül töltötte az éjszakát. Micsoda ember lehetett az, töprengett Jugiri, aki elsőnek terjesztette azt a véleményt, hogy a szerelem valami kellemes dolog? Hogy gondolatait elterelje, úgy fektette le a kislányokat, hogy rájuk lásson. De nemigen talált nyugtot, mert mihelyt feledte Kumoi szerencsétlen megfutamodását, Ocsibáért kezdett aggódni. Milyen izgatott lehet, hogy ma éjszaka nem jelent meg! Lehet, hogy újra elölről kezdheti az ostromot?!

Másnap reggel ezt írta Kumoinak:

„Azt hiszem, hogy elhatározásodat az egész világ esztelenségnek fogja tartani, de mivel ragaszkodsz hozzá, kész vagyok belenyugodni. Gyermekeink, akiket itthon hagytál, természetesen nagyon szomorúak, mert nem vagy velük. Feltételezem azonban, hogy megvan az oka, amiért így elhagytad őket, tehát rám kell bíznod, hogy úgy gondoskodjam róluk, ahogy jónak látom."

Levelében mintha rejtőznék valami fenyegetés! Arra gondol talán, hogy a gyermekeket kiszolgáltatja holmi mostohának? Bármilyen szörnyűnek tetszett is ez, Kumoi képesnek tartotta rá Jugirit. Férje később még azt is kérte, hogy a kislányokat küldje vissza hozzá. „Ezután már igen nehéz lenne bármi tárgyalásba bocsátkoznom apáddal – írta –, és talán soha többé nem láthatnám kislányainkat, hacsak vissza nem térnek. Mert, ugye, sokkal helyesebb lenne, ha a gyermekek együtt nevelkednének fel?"

A kisfiúk aranyosak voltak, de még egészen kicsinyek.

– Ne hallgassatok anyátokra! – intette őket. – Sok mindenről nem helyes a felfogása, és haragjában olyan gondolata támadt, amivel mindannyiunknak sokat ártott.

To no Csudzso egyáltalán nem haragudott Jugirira, sőt az volt a véleménye, hogy lánya csupán nevetségessé tette magát ezzel a hirtelen elköltözködéssel.

– Egy kicsit várhattál volna, s majd meglátod, hogyan alakulnak a dolgok – mondta Kumoinak. – Jugiri végül is igen józan eszű ember. Az ilyen makacs, fejetlen magatartás asszonyhoz egyáltalán nem illik. De ha már megtetted, egyelőre tarts ki. Később meglátjuk, milyen lépéseket tesz, hogy visszaszerezzen téged.

To no Csudzso ezt a költeményt küldte Ocsibának: „A bennünket összefűző kötelék miatt számodra helyet tartogatok szívemben, de rokonszenvet többé ne várj tőlem – több is jutott neked abból, mintsem megillet." Fiát, Ben no Sosót választotta küldöncül; ez már Kasivagi életében jól ismerte a házat, és most egyenesen besétált. A női lakosztály előtt elterülő verandán hellyel kínálták, ámde beszélgetésre egyik hölgy sem érzett kedvet. Ocsibában természetesen fájdalmas emlékeket ébresztett a fiatalember látogatása. To no Csudzso fiai közül Ben no Soso volt a legcsinosabb és legtehetségesebb, s ahogy Ocsiba bentről elnézte, elámult, mennyire hasonlít Kasivagira.

„Lehetséges volna, hogy velem, aki oly gyakran megfordultam e házban, úgy akarsz bánni, mint vadidegennel?!" – Ezt írta a fiú.

Ocsibának fogalma sem volt róla, mit válaszoljon To no Csudzso költeményére. Komornái azon a véleményen voltak, hogy más nem válaszolhatja meg helyette. Bárcsak élne az anyja, és segíthetne neki! Kétségtelen, hogy anyját bántanák azok a körülmények, amelyek To no Csudzsót ilyen kijelentésre késztették, de mindig kész volt segíteni nehéz helyzetében, sőt helytelen cselekedeteit is takargatta.

„Én csupán egyetlen ember vagyok – hogyan szolgálhattam rá egyszerre a szeretetedre és a szemrehányásodra is?" Ezt tartalmazta Ocsiba válasza. Egyszerűen összehajtogatta a levelet, és záró pecsét nélkül máris kiküldte Ben no Sosónak.

– Annak számára, aki oly jól ismerte e házat, eléggé megalázó, hogy a verandán hagyják várakozni – mondta Ben no Soso Ocsiba hölgyeinek. – Látom, ha kiváltságos személy óhajtok lenne, gyakran el kell jönnöm. Bebocsátást bizonyára csak hosszas kitartás jutalmaként lehet nyerni. Készüljetek fel rá, hogy gyakran láttok majd.

E könnyed hangon elmondott megjegyzése után el is távozott.

Abban az időben, amikor Jugiri semmi biztatást nem kapott Ocsibától, és környezete csak igen nehezen bírta elviselni rossz hangulatát, Kumoi váratlanul levelet kapott Koremicu lányától.* Ez a hölgy feltételezte, hogy Kumoi mindig a legteljesebb közönnyel viseltetett iránta, de amikor az Onóban történtekről hallott, valami arra indította, hogy részvevő sorokat írjon Kumoinak – s ezt több levél is követte. Költeménye így szólt: „Jómagam senki sem vagyok, és ruhám ujja nem a magamért, hanem az érted hullatott könnyektől nedves: siratom, hogy így kihunyhat a szerelem." Kumoi ebben talán érzett némi arcátlanságot, de mivel éppen akkor kapta a levelet, amikor mélységesen csüggedt volt, örült a rokonszenvnek, még ha jelentéktelen személy részesítette is benne. „Milyen gyakran fájt a szívem azokért, akiket ilyen fájdalom ért! Nem is álmodtam volna, hogy hamarosan magamra is ez vár." Mindössze ennyit válaszolt, de bármilyen egyszerűek voltak is e szavak, Koremicu lánya nem kételkedett őszinteségükben.

Magyarázatul el kell még mondanom, hogy abban az időben, amikor To no Csudzso Kumoinak közelébe sem engedte Jugirit, ennek titkos kapcsolata volt Koremicu lányával. Házasságát követően azonban csak nagy ritkán látta a lányt. Kumoitól négy fia és négy lánya volt, Koremicu lányától két fia és két lánya. Mind a tizenketten csinos, szépen fejlett gyermekek voltak, de különösen állt ez a titkos kapcsolatából származó négyre, s bennük ráadásul roppant értelem is lakozott.

A kisebb fiú és lány anyjánál maradt, a két nagyobbat pedig a hulló virágok falujának hölgye nevelte, mégpedig különös gonddal. Gendzsi gyakran látta a két gyermeket, és nagyon megszerette őket.

És ennyi egyelőre elég is lesz Jugiriból és ügyeiből.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A törvény

Habár Muraszakit látszólag már nem fenyegette közvetlen veszély, betegsége annyi hónapja tartott, hogy felgyógyulásához kevés remény maradt. Gendzsi szinte látta, amint napról napra fogy az ereje. Rettegéssel töltötte el a gondolat, hogy túl kell élnie az asszonyt – ámde Muraszakiban nem élt aggódás a jövő miatt.* (Valóban semmi olyan köteléke nem volt, ami általában a földhöz köt bennünket.) Csupán egy dolog nyugtalanította: mit jelent majd halála annak az egyetlen embernek, aki hosszú időn át élettársa volt.

Gondolatban természetesen sokat foglalkozott a jövendő élettel, és idejét számtalan kegyes cselekedettel és jótékonykodással töltötte. Leginkább azt kívánta volna, hogy a még hátralevő rövidke idejét olyan helyen tölthesse, ahol teljesen a hitnek szentelheti magát – de Gendzsi nem engedte volna el. Ámbár a herceg nemegyszer hangoztatta, hogy magának is van ilyen szándéka. Miért is ne tehetnék meg egyszerre? Gendzsi ugyan rendíthetetlenül hitt benne, hogy Amida Paradicsomában egy és ugyanaz a lótuszvirág lesz a trónusuk, de addig is, míg maga a kolostorban van, Muraszaki pedig a zárdában – bármilyen közel lennének is egymáshoz –, nem találkozhatnának. Gendzsi tudta, ha Muraszaki állapota hirtelen rosszra fordulna, már az asszony szenvedésének puszta gondolatára odalenne az elmélkedéshez szükséges minden nyugalma. Ilyenformán Gendzsinek be kellett érnie azzal, hogy maga lemaradjon, jóllehet annyi gyenge teremtés* bátran megtette ezt a lépést.

Muraszaki persze Gendzsi engedélye nélkül is cselekedhetett volna, de tudta, nem tenné boldoggá, ha végül így érné el célját. Ámbár bántotta, hogy még most is megtagadja kívánságát. De talán nem is Gendzsi hibája ez – gondolta. Bizonyára neki magának van valami bűne, ami úgy ránehezedik, hogy gátolja lelki fejlődését.

Nemrég ezer másolatot készíttetett a *Lótusz iratok*ról, és ezeket most sietve felajánlotta áldozati ajándékként. A szertartást* a Nidzso-inben készültek megtartani, mert Muraszaki azt tekintette otthonának. A hét ministráns ruhája is az asszony ajándéka volt: minden kis részletét, még a szegélyek kivarrását is az ő terve szerint készítették. Gendzsinek nem mondta meg, mi készül, de az valamennyit mégis látott az előkészületekből, és megcsodálta Muraszaki ízlését és hozzáértését, amely – akár más dolgokban – a vallási szertartások terén is megnyilvánult. Gendzsi ugyan nem tudta pontosan, mire volna szüksége, de némi segítséget azért tudott nyújtani, s ez nem is jött rosszul. Jugirinak kellett felügyelnie a táncosokra és a zenészekre. Annyi ajándék és adomány érkezett a császártól, a trónörököstől, a császárnőtől és az udvari nagy dámáktól, hogy a küldöncökkel szüntelenül roskadásig megteltek a folyosók. Képzelhetjük, milyen tolongás lehetett akkor, amikor már a szertartásra gyülekezett a seregnyi ember.

A harmadik hónap tizedik napja volt. A fák mind virágba borultan álltak, enyhe és csendes idő köszöntött be. Valóban úgy tetszett, mintha nem lenne messzi a Paradicsom, és még a hitetlen ember is visszanyerné ártatlanságát. Muraszaki mély megindultságot érzett, ahogy egyszerre annyi ember ajkáról felhangzott a favágó dala – ámbár nemcsak most, de bármikor így hatott volna rá. Viszont ezen a napon a szöveg még új jelentést is nyert. „Bár az életben nem vár rám semmi jutalom, mégis elszomorít a tudat, hogy hamarosan elszenesedik a fa, ellobban a tűz lángja." Ezt írta Muraszaki, és költeményét a kis Niu herceggel elküldte az akasi hölgynek. Ennek megfordult a fejében, hogy ha ugyanilyen hangnemben válaszol, s ezt bárki megtudja, érzéketlenséggel vádolhatná őt. Éppen ezért – bár a feleletet kissé erőszakoltnak érezte – ezt írta:

„A Magasztos ezer évig szolgálta a remetét, a te lángod pedig ilyen hamar ellobbanjon törvényének rőzseparazsán?!"

Egész éjszaka folyt az ének, minduntalan megszólaltak a dobok és a gongok. Ahogy pirkadni kezdett, és a virágok színe ismét előtűnt ott, ahol a hajnali légben eloszlott a köd, Muraszaki úgy érezte, hogy kedves évszakának, a tavasznak, még most is megvan a hatalma, hogy visszahívja őt az életbe. És mialatt minden ágról olyan madárcsicsergés hallatszott, hogy mellette még a fuvola sikkantgató hangja is elnémult, éppen Ling herceg* tánca folyt. Az utolsó tételnek, különösen a vidám, gyors befejező résznek (ha meggondoljuk, hol és mikor folyt ez az előadás) félelmes hatása volt. A táncosokat elárasztották ajándékokkal; a nézők lelkesültségükben lekapták a kabátjukat, s halomba gyűlt a sok kabát a táncosok és a zenészek előtt. Ezután hangverseny következett, s ebben az udvarban élő minden kitűnő játékos közreműködött. Szemlátomást mindenkin örömteli izgalom vett erőt.

– Csak még egy kis ideig! – sóhajtotta Muraszaki, és érezte: sok minden akad még, amit fáj elvesztenie.

Az utóbbi napokban azonban a szokottnál jobban megerőltette magát, és most roppant fáradt volt. Amikor eszébe jutott, most látja utoljára az összes meghívottakat – pedig hasonló összejövetelek alkalmával mennyi éven át szemlélhette őket, kit a citerája, kit a fuvolája társaságában –, minden erejét összeszedve kiegyenesedett, és egyenként jól megnézte vendégeit. És ott voltak a hölgyek is – velük is hány nyári meg téli ünnepséget élt meg, némi versengés közepette! És a hangversenyeken és ügyességi próbákon a kifelé megmutatkozó jólneveltség mélyén is hányszor meghúzódott némi féltékenység vagy keserűség! És mégis mindőjüket szerette. Most pedig ők maradnak még, legalábbis egy ideig, neki viszont, teljesen egyedül, útnak kell indulnia, maga sem tudja, merre.

A nyári forróságban olyan súlyosra fordult Muraszaki állapota, hogy az akasi hercegnő engedélyt kért, hadd maradjon távol a Palotától, és beköltözött a Nidzso-inbe. A keleti szárnyat szánták neki, de a fogadási szertartást a főcsarnokban bonyolították le. A ceremónia változatlan volt, Muraszaki sok-

szor látott már ilyet, ma azonban furcsa megindultság fogta el, mert érezte, ez az utolsó pillantás a külvilágba, s ahogy sorra szólították a szolgálattevő méltóságokat, feszülten figyelt a válasznál felcsendülő régi, meghitt hangokra.

Már egy ideje nem látta a hercegnőt, tehát elég sok mondanivalója akadt.

– Úgy örülök, hogy elsőnek is hozzám jöttél – mondta Muraszaki. – Hallom, hogy elég messze, a keleti szárnyban szállásolnak el. Ha már berendezkedsz, terhes lesz ide átjárnod, én pedig, félek, aligha bírok látogatóba menni . . .

A hercegnő hosszan ott maradt Muraszakinál, és hamarosan az akasi hölgy is csatlakozott hozzájuk. Most következő beszélgetésük során Muraszaki nem tett célzást közelgő halálára, de nyugodt, csendes hangon itt-ott mégis ejtett egy-egy szót, ami azt mutatta, hogy az emberi dolgok elkerülhetetlen mulandóságának gondolata állandóan foglalkoztatja. Amikor meglátta az akasi hercegnő gyermekeit, kicsordult a könnye. Mennyire szerette volna látni, mi lesz belőlük! Olyan kedves volt Muraszaki könnyben ázó arca, és annyira nem látszott megviseltnek vagy betegesnek, hogy a hercegnő alig bírta elhinni, igazak a hozzá befutott szomorú hírek. Honnan ered, hogyan kezdődött ez a titokzatos és egyre növekvő gyengeség? Muraszaki végül beszélt a halálról, de egészen tárgyilagos hangon; ugyanis beszélgetésük folyamán így szólt:

– Van egy-két emberem, akik már hosszú évek óta itt szolgálnak. Fájó szívvel gondolok rá, hogy itt maradnak támasz nélkül. Ha már nem leszek, törődjetek velük.

Azzal az akasi hercegnőnek felsorolta több hivatalnokának és csatlósának nevét.

A többiek most visszavonultak – el kellett végezniük imájukat, és egyéb teendőik is voltak –, Muraszaki pedig, mivel éppen könnyebben érezte magát, elhívatta a kis Niut. A császári család összes gyermekei közül Niu volt a kedvence. Muraszaki így szólt hozzá:

– Ha már nem látsz, gondolsz-e majd néha rám?

– De még mennyire! – vágta rá Niu. – Szeretem apámat, a császárt, és asszonyanyámat is, de az én drága nagymamámat még kétszerte jobban. Nagyon szomorú lennék nélküled. – El akarta rejteni könnyeit, és ruhaujjával nagy hirtelen megtörölte arcát, de olyan bájos mozdulattal, hogy Muraszaki nem állhatta meg és elmosolyodott.

– Ha megnősz – mondta Muraszaki –, legyen tiéd ez a ház, és amikor minden virágzik, ablakod előtt itt áll majd a piros szilva- és a cseresznyefa. Sok örömed legyen bennük, és néha, ha eszedbe jut, áldozz egy-két virágos ágat a mi urunknak, Buddhának.

Mialatt beszélt, Niu komolyan nézett a szemébe, és végül bólintott. De érezte a fiúcska, hogy már nem bírja visszatartani könnyeit, s ezért kiment a szobából.

A hűvös őszi idő némi könnyebbedést hozott Muraszakinak, de a legkisebb megerőltetés is elég volt hozzá, hogy visszaessék. Az időjárás mindvégig eléggé barátságos maradt, de amint közelgett a tél, Muraszaki szünet nélkül szenvedett a párásságtól és hidegtől. Elérkezett az ideje, hogy a hercegnő is visszatérjen az udvarba. Muraszaki szíve szerint megkérte volna, hosszabbítsa meg látogatását, de a császár máris türelmetlenkedett felesége távolléte miatt. Egymást érték az udvarból érkező küldöncök, s így a hercegnőt már legfeljebb néhány órára tarthatták vissza. Szó sem lehetett róla, hogy a szokásos látogatásra Muraszaki átmenjen a hercegnő lakosztályába, ezért – az eddigi gyakorlattól eltérően – az akasi hercegnő hajlandó volt átmenni Muraszakihoz. A beteget zavarta, hogy ilyen bonyodalmat okozott, de nagyon-nagyon vágyott rá, hogy még egyszer viszontlássa a fiatalasszonyt, s így végül a fejedelmi hatalom összes jelvényeit áthozták a főcsarnokba.

Estére hideg szél kerekedett, Muraszakit azonban átsegítették az ablak mellett álló heverőre, hogy jobban láthassa a kertet. Gendzsi nagyon megörült, mikor látta, hogy ezt a megerőltetést is el bírta viselni.

– Úgy látom, ma sokkal jobban vagy – mondta. – Azt hiszem, a hercegnő közelsége új erőt öntött beléd.

Muraszaki elnézte, mekkora a herceg öröme e vélt javulás felett, és még fájóbb szívvel gondolt rá, milyen szörnyű csapás vár Gendzsire.

– Vajon remélheti-e a harmatcsepp, hogy a szél borzolta fűszálon biztonságban megtelepedhet?! – Muraszaki ezt az akrosztichont* mondta, Gendzsi pedig így válaszolt:

– Ha egyszer minden oly esztelenül rohan a pusztulás felé, miért higgyük, hogy éppen egy gyenge harmatcsepp elsőnek elérheti célját?

– Azt hiszem, jobb lenne, ha most visszatérnél a szobádba – szólt Muraszaki. – Nagyon szédülök. Tudom, nem haragszol rám, hogy nem tudtalak illendően szórakoztatni, de nem szeretném, ha sor kerülne rá, hogy helytelenül viselkedjem.

Díszparavánját egészen közel húzták fekhelyéhez. A hercegnő ott állt, és fogta Muraszaki kezét. Valóban úgy tetszett, hogy Muraszaki elillanni készül, akár harmatcsepp a fűszálról. Bizonyosnak látszott, hogy közel a halála, ezért küldöncöket küldtek a szélrózsa minden irányába, hogy felszólítsák a papokat: Muraszaki lelki üdvéért lássanak hozzá a szent iratok olvasásához. De a betegnek már nemegyszer sikerült felépülnie ilyen roham után, s most is abban reménykedtek, hogy csupán az évekkel ezelőtt rátámadt megszállottság jelentkezik újra. Egész éjszaka szünet nélkül végezték a különböző imákat és ráolvasásokat, de hiába: másnap reggel, valamivel napkelte után, meghalt Muraszaki.

Az akasi hercegnő hálás volt a sorsnak, hogy mindvégig ott lehetett Muraszaki mellett. Az esemény, bár már régen várták, az egész házat kábulatba, fejvesztettségbe sodorta. Gendzsi teljesen összetört, és mihelyt Jugiri megérkezett, minden elintézendő dolgot rábízott. Odahívta Muraszaki halottaságyához, és így szólt:

– Tudod, hogy halálára gondolva mindig is az volt a kívánsága, hadd tegye le fogadalmát. De én nem képzeltem, hogy ilyen hamar elérkezik a vég, és ezért nem engedtem el magam mellől. Most már szívem mélyéből bánom. Úgy látszik, hogy az éjszaka szolgálatban állott papok már mind elhagyták a házat, legalábbis nem hallom hangjukat. De azért egyiketmásikat talán még itt éred. Nem késő még megadni azt, ami Buddha irgalmából segítségére lehet azon a sötét úton, melyen végig kell haladnia.*

– Sok esetről tudok, hogy a gonosz szellemet ezzel sikerült kiűzni – mondta Jugiri. – Remélem, hogy most is így lesz. Azt mondják, ha valaki csupán egy napon vagy egy éjszakán is tagja lehetett valamely szent szerzetesrendnek, már ez is hasznára lehet jövendő életében. De mi értelme, hogy feladják neki a tonzúrát most, amikor már halott? Ez csupán arra jó, hogy a magad számára még fájdalmasabbá tedd a szertartást, de neki nem nyújtasz vele segítséget síron túli vándorlásaiban.

Kiderült, hogy néhány pap valóban ott maradt, mert virrasztani akartak a halott mellett. Jugiri értük küldött, és megadta nekik utasításait. Sok éve volt már annak, hogy olyan érzelmeket táplált Muraszaki iránt, amiket senkinek be nem vallhatott. De mióta megpillantotta a tájfun reggelén, nem egyszer eltöprengett, vajon látja-e még valaha. A hangját már soha többé nem hallhatja – de látni még megláthatja egyszer, és mialatt korholta az egyik szolgaasszonyt, aki hangosan, szinte eszeveszetten zokogott, fölemelte a függöny egyik sarkát. Még halvány volt a reggeli világosság, s így csak igen keveset láthatott. De ebben a pillanatban Gendzsi felemelte a nagy lámpát, és olyan közel tartotta a fekhelyhez, hogy Jugiri teljes szépségében megláthatta Muraszakit.

„Miért ne lássa?" – gondolta Gendzsi, mert tudta, hogy Jugiri bekémlel. A következő pillanatban azonban eltakarta szemét ruhája ujjával.

– Szinte rosszabb látni most, hogy még semmit sem változott – mondta. – Azt hinnéd, hogy mindjárt szólni fog, megmozdul . . .

Jugiri el-elmorzsolgatta feltörő könnyeit. Muraszaki haja – nem volt sem dúlt, sem kuszált – lazán terült szét a párnán, s tengerében, az erős lámpafényben, káprázatos fehéren világított az arca. Szépsége még sosem tetszett ilyen makulátlannak, mint most, hogy így ráfeledkezhetett, és nem zavarta egyetlen hang, egyetlen mozdulat sem – gondolta Gendzsi. Jugiri meghökkenten bámulta. Úgy érezte, hogy magából is elröppen a lélek, tovaszáll, és ott lebeg Muraszaki közelében, mintha ő lenne a szellem, az asszony pedig a drága test, melyet lakóhelyéül választott.

Mivel sem Gendzsi, sem a Muraszaki mellett már régóta szolgálatban álló hölgyek nem voltak olyan állapotban, hogy megtegyék a végső intézkedéseket, Jugirira hárult mindez, sőt még az a kötelesség is, hogy bátorítsa, vigasztalja a gyászolókat, hátramaradottakat. Életében sok gyászt látott, de soha olyat, mint ami most körülötte kibontakozott, s úgy érezte, ilyennek soha többé nem lesz tanúja.

Napokon át ott maradt apja mellett, és minden módon igyekezett másfelé terelni gondolatait, igyekezett őt vigasztalni. Megkezdődtek a napéjegyenlőség idején beköszöntő viharok, s ezen az éjszakán Jugiriban megelevenedett annak a pillanatnak emléke, amikor a nagy tájfun reggelén megpillantotta Muraszakit. Majd felvillant benne a halott Muraszaki képe. Hogy Gendzsi gyászolt, az érthető; de mi oka volt Jugirinak erre a szörnyű szenvedésre? Hogy elrejtse bánatát, elővette rózsafüzérét, és a szemeket pergetve suttogni kezdte:

– Amida, Amida, Amida Buddha! – Gyorsan mondta, hadarva, hogy ne hallják könnyeinek pergését.

Gendzsi éjjel-nappal sírt, s végül úgy érezte: könnyfátyol lebeg közte és a világ között. Magában ezerszer elkérdezte, mi haszna volt valaha is az önnön szépségéből, amelyről annyit beszéltek, mi a benne rejlő sok tehetségből, mely a vele egyenrangúak fölé emelte? Alig jött a világra, és máris magány és bánat lett az osztályrésze. És aztán, mintha Buddha attól félt volna, hogy csak egy cseppnyi bizakodás is maradt benne az élet és annak örömei iránt, egyik veszteség a másik után érte – de ezekből végül is magához tért. Most aztán az elképzelhető legnagyobb csapás érte, s halomra döntött benne mindent, amit előző bánatai meghagytak. Most már csupán annak akart élni, hogy vezekeljen, böjtöljön – pedig ha valami még közéje és a vallásnak szentelt élet közé állt, akkor az éppen a bánata volt: őrjítő fájdalma úgy felőrölte minden erejét, hogy nem volt képes letenni fogadalmát. Sokszor és buzgón imádkozott, bárcsak jönne el számára a feledés pillanata, hogy nekivághasson az életnek, amelyre úgy sóvárgott. Ha azonnal belép valamely rendbe, azt hinnék az emberek, hogy erejevesztetten engedett a pillanat ösztönzésének – a váratlan veszteséggel járó megrázkódtatás kiforgatta valójából. Ilyen gondolatokat pedig semmiképp nem akart kelteni az emberekben.

Így küzdött benne vágya egy új élet után, és irtózása, hogy ez a lépése milyen hatást váltana ki – s ettől csak fokozódott nyugtalansága.

To no Csudzso még részvétnyilvánításában is ügyelt arra, hogy ne lépje túl azt a határt, amelyet szerinte a helyzet szigorúan megkövetelt. De olyan nagyra becsülte Muraszakit, hogy ezúttal nem csupán a köteles részvétlátogatásnak tett eleget, hanem ezt követően számtalan levelet is küldött. Eszébe jutott, hogy éppen ilyen idő tájt, a nyolcadik hónap közepén hunyt el húga, Aoi – és hányan követték már azok közül, akik akkor gyászolták! Így töprengett egy vigasztalan estén, amikor az ősz a szokottnál is jobban elfátyolozta az égboltot. Behívatta fiát, Ben no Sosót. Hosszan írt Gendzsinek, s a levél szélén ez állt: „Úgy tetszik, a múltban volt már ilyen őszünk. Rá emlékezve friss harmatcsepp hull könnyekkel már amúgy is átitatott ruhaujjamra."

Gendzsiben rajzani kezdtek a múlt emlékei – nemcsak Aoi halála, de ezer más élmény, amit Csudzsóval együtt élt át, és sűrű könnyhullatás közt írta meg válaszát: „Gondolataimban mostani bánatom összevegyül a régivel, s csak egyet tudok: gyűlölöm ezt az évszakot, mindenestül gyűlölöm." E költeményhez írt leveléből – ha csupán a felét is elmondja mindannak, amit érez – szenvedélyesen áradt volna nyomorúsága, kétségbeesése. Tudta azonban, hogy To no Csudzso az ilyen érzelmek kifejezését szánalmas gyengeség jelének tekintené, ezért csupán megígérte, hogy legközelebb ismét ír, most pedig csak annyit mondott: „Nem tudom eléggé megköszönni részvétedet, mely gyakori érdeklődésedből felém árad."

„Bár világos a ruha . . ." Ezt írta egykor Gendzsi.* De már nem törődött a szokásokkal, és olyan ruhát hordott, amit nem sok választott el a „mély gyász"-tól.

De valóban, nemcsak a szűkebb udvari körökben gyászolták Muraszakit. Gyakran megesik, hogy azt, aki a sors kegyéből oly magasra emelkedik, elég sok gyűlölség veszi körül. Az emberek nemegyszer úgy érzik, hogy ez, ha négoly barátsá-

gosan viselkedik is, tudatában van önnön fölényének, s éppen ezért amit kedvességnek szán, csupán fokozza az egyszerű emberek félszegségét, zavarát. Muraszakiban nyoma sem volt mindennek. Lényének ritka szeretetreméltósága valamilyen módon ott is hatott, ahol az ember legkevésbé sejtette volna; mindenfelé akadtak hívei, és nagyon ragaszkodtak hozzá. Sokan közülük egészen más társadalmi osztályhoz tartoztak, mint az elhunyt, de ezeken az őszi napokon még ők sem bírták száraz szemmel hallgatni a szél zúgását, s a bogarak zümmögését.

Akikonomu császárnő ebben az időben sűrűn írt Gendzsinek. Egyik költeményében ezt mondta: „Helyes volt az ítélete – többé én sem mondok neki ellent –, mikor az elszáradt levelet és a kopár őszi mezőket csak ellenkezve dicsérte."

Gendzsi közönyös hangulatban volt, de ezt a levelet többször is elolvasta: úgy érezte, ha e pillanatban létezik ember, akinek társasága vigasztalni tudná, akkor Akikonomu az. „Te, aki biztonságban élhetsz a távoli felhőbirodalomban, nézz le rám, mert belefáradtam e gyarló világ mulandóságába." Így válaszolt Gendzsi. Összehajtogatta a levelet, de még sokáig csak ült, üldögélt, és a semmibe bámult, míg végre elküldte a levelét.

Kevés volt az önbizalma; érezte, nem bírna illő méltósággal és tartózkodóan viselkedni, ezért kerülte a palota forgalmasabb részeit, és java idejét az egyik hátsó szobában, a női lakosztály közelében töltötte. Itt háborítatlanul végezhette ájtatosságait. Számára már csak egy volt fontos: biztosítani akarta, hogy ha már Muraszakinak és neki el kellett válniuk a földön, a Paradicsomban ugyanannak a lótuszvirágnak harmata üdítse őket.

Jugiri rendeztette meg a negyvenkilencedik napon esedékes szertartásokat, mert Gendzsi, mélázó hangulatában, elfelejtett ezekre vonatkozóan utasítást adni.

Telt-múlt az idő, és Gendzsinek szüntelenül az járt az eszében, hogy másnap megteszi a rég vágyott lépést... De valami okból mégsem cselekedett. Mindenekelőtt még egyszer látni akarta az akasi hercegnőt és ennek gyermekeit.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

A káprázat

Ismét tavasz ragyogta be a földet, és akár az előző években, az ajtók előtt most is tolongtak a látogatók. Gendzsi azonban betegségére hivatkozott, és díszparavánja mögött maradt. Csupán akkor volt hajlandó eltekinteni e ceremóniától, amikor mostohaöccse, Szocsi no Mija herceg jött el: behívta elfüggönyzött fülkéjébe, és ezt a költeményt mondta:

– Ne keresd e helyen az évszak vidámságát, hisz eltávozott az, „akivel öröm volt dicsérni a csillogó tavaszi ágakat".

Szocsi herceg így felelt:

– Ne hidd, hogy egyszerű virágok miatt jöttem! Siratni szeretném azt az egy szálat, melynek illata tovatűnt.

S amikor Gendzsi később öccse után bámult, és elnézte, amint kifelé lépdel a piros szilva virágos ágai alatt, úgy érezte, ha valaki ez évben rá tudná bírni, hogy élvezze a kert szépségét, az éppen Szocsi herceg lenne, hisz iránta mindig is fel tudott melegedni a szíve. A virágok még nem nyíltak ki teljesen, de éppen ilyenkor a legédesebb az illatuk. Ám ebben az évben nem rendeztek sem hangversenyt, sem kirándulást. Bizony minden megváltozott.

Muraszaki hölgyei közül mindazok, akik már régóta szolgálatban álltak a házban, még most is mély gyászt viseltek, és csak még vigasztalhatatlanabbak voltak veszteségük miatt. Fájdalmukat csupán az enyhítette, hogy Gendzsi úgyszólván sehová nem járt, s így azzal tölthették idejüket, hogy szüntelenül szolgálatára álltak. Nagy ideje volt annak, hogy utoljára komolyan megnézett egy udvarhölgyet. Pedig akadtak közöttük, akik valaha régen megnyerték tetszését. Ha netán egyikükmásikuk azt remélte volna, hogy bármi előnyt kovácsolhat a mostani helyzetből, keserű csalódás éri. Gendzsi egyedül hált; az éjszakai szolgálatra beosztott hölgyek mindig többedmagukkal voltak, és elég messze ültek a herceg fekhelyétől. Gendzsi némelykor szívesen elbeszélgetett volna velük a régi időkről.

Úgy érezte, hogy bár Muraszakiban szilárd meggyőződés élhetett, mégis akadtak apróságok, amelyek (bár semmi tartós hatást nem gyakorolhattak kapcsolatukra) időnként mégis zavarhatták – Gendzsi pedig elviselhetetlennek érezte, hogy valaha is fájdalmat okozott neki, ha mégolyan köznapi és nevetséges dolog volt is az. De még sokkal elviselhetetlenebbnek érezte, amikor eszébe jutott az a néhány komolyabb eset... Hányszor megtörtént, hogy Muraszakitól – ámbár az pontosan tudta, hogy ő mit forgat a fejében – egyetlen szó szemrehányást vagy panaszt nem hallott! Pedig volt olyan idő, amikor – legalábbis akkor – nem tudhatta, hogyan alakul végül a dolog. Keservesen bánta, miért is adott rá okot, hogy Muraszaki aggodalmasan, rosszallással figyelje. Gendzsi némelykor elbeszélgetett azokkal, akik Muraszakit legjobban ismerték abban az időben. Mindenekelőtt szóba került az az idő, amikor Njoszan ideköltözött. Muraszakin sosem látszott ellenséges érzés, de bizonyára sokat szenvedhetett. Eszébe jutott az a havas reggel, amikor hajnalban visszatért szobájukba, és észrevette, hogy az asszony sírt. Milyen szelíd volt, milyen béketűrő, mennyire igyekezett titkolni, hogy szenved!

Gendzsi álmatlanul feküdt egész éjszaka, és csüggedés meg remény közt várta, hogy legalább álmában egyetlen pillanatra viszontláthassa Muraszakit.

– Erősen havazott.

Ezt mondta valaki, és Gendzsi felrezzent. Az egyik hölgy szólhatott, amint hazafelé tartott szállásukra. Gendzsi emlékezetében csak még elevenebben jelent meg az a havas reggel, és elviselhetetlennek érezte magányát. Hogy elterelje gondolatait, sietve felöltözött, és csakhamar elmerült a reggeli ájtatosságban. Egyszerre csak parázstartójából elszállt a hamu, újra felcsapott az eltemetett láng, és fénylőn bevilágította szobáját. Muraszaki két hölgye, Csunagon és Csudzso éppen ott tartózkodott.

– Gondolhatjátok, az elmúlt éjszaka nemigen volt alkalmas arra, hogy egyedül aludjam – mondta Gendzsi. – Ha minden csak azt szolgálja, hogy elidegenítsen a világtól, nem tudom megmagyarázni, miért ragaszkodom mégis ehhez az élethez?!

Pedig valójában azt gondolta, hogy a hölgyeknek mégis jelent némi vigasztalást, ha neki szolgálhatnak, s magában azon töprengett, mihez kezdenek, ha ő már nem lesz.

Csudzsót már gyermekkora óta ismerte, és egy időben bizalmas viszonyban is állt vele. Emiatt Csudzso – Muraszaki életében – mindig igen félszegen viselkedett Gendzsi jelenlétében. Az asszony halála óta azonban – persze egészen más értelemben – ismét barátok lettek. Muraszaki ugyanis nagyon szerette a lányt, s ez önmagában elegendő volt ahhoz, hogy kedves legyen Gendzsi számára is: a lány gyökeret vert az ő életében, akár a fenyő a zöldellő sírhanton.

Azok a hercegek, akikkel Gendzsi bizalmas viszonyban állt – fivérei és unokatestvérei voltak ezek –, minduntalan eljöttek, de ő egyiküket sem akarta látni. Minden erőfeszítést megtett ugyan, hogy visszazökkenjen régi vendégszerető hangulatába, de érezte, hogy nagyon tönkretette a hónapokon át tartó levertség: ha most újra fogadná barátait, úgy maradna meg emlékezetükben, amilyen most, nem pedig amilyennek régebben ismerték. De ha egyszerűen elrejtőzik előlük, ez a teljes megsemmisülést jelentené számára, azt rebesgetnék majd róla, hogy szégyell nyilvánosan mutatkozni, vagy hogy annyira összetörte a bánat, hogy nem képes értelmesen elbeszélgetni. Az embereknek még sokkalta rosszabb elképzelésük támadna, mint amire a való helyzet jogosít. Nem akarta, hogy azt beszéljék róla, tehetetlenségben, elbutultan tölti napjait, ezért Jugirit és még néhány fiatalembert hajlandó volt fogadni. Ám még most is díszfüggöny mögül beszélgetett velük. Élt benne egy elszánás: először kellőképpen magához akar térni, hogy ismét találkozhassék az emberekkel, teljesen összeszedettnek lássék előttük – s aztán megteszi a tervezett végső lépést. Több ízben megpróbálta felkeresni a palotában élő hölgyeket, de mindannyiszor azt tapasztalta, hogy nem bír uralkodni bánatán. Sietve haza is ment, és elhatározta, hogy többé nem próbál kapcsolatot keresni a világgal.

Az akasi hercegnő már visszatért a császári palotába, de Gendzsi rábeszélte, hogy Niu herceget még egy ideig hagyja nála. A kisfiú nagyon érdeklődött a szobájával szemközt növő

piros szilvafa iránt, és minduntalan kitotyogott, hogy lássa, nem esett-e valami baja. Azt mondta, hogy ezt a nagymamája hagyta meg neki. Még csak a második hónapban jártak: minden fa virágzott, de a bimbók még nem bomlottak ki teljesen, s a kikandikáló fényes szirmok leheletnyi fátyolként borultak az ágakra. Egyszerre Niu fájának egyik ágán teli torokból megszólalt egy fülemüle. Gendzsi nem állhatta meg, és elindult, hogy közelről is hallhassa. Ahogy kifelé tartott, ezt a verset suttogta: „Tudja-e a fülemüle, ott, a vörös szilvafán, hogy az, ki fényes lugasát ültette, már nem hallja szavát?"

A tavasz egyre jobban kibontakozott, és Muraszaki kertje szokott pompájában tündökölt. De Gendzsinek nem szerzett örömet e látvány – valóban arra vágyott, bárha messze innen, a hegyek közt lehetne, valami kietlen, elhagyatott helyen, ahol fájdalmát nem öregbíti sem egy szál virág, sem madárdal. Elsőnek a labdavirág nyílt ki, tengernyi harmatos szirmának teljes pompájában. Majd amikor lehullt a szimpla virágú cseresznye, a nyolcszoros óriás szirmú pedig már-már elvirágzott, nyitni kezdett a cukornyírfa, a glicínia pedig még csak sejtelmesen színesedett, mert minden kincsét későbbre takargatta. Milyen ügyesen ültette be kertjét Muraszaki! Az ember bármerre fordul, a hervadó virágot máris követi egy később nyitó, s mindig újabb és újabb virágok lépnek egymás helyébe!

A kis Niu még nem jött rá, hogy más a Nidzso-in és más az új palota,* és lelkendezve felkiáltott:

– Nézd, kivirágzott a cseresznyefám! Tudom, mit tegyünk, hogy el ne hullassa virágait. Körülvesszük paravánokkal, s ha nem nyitogatjuk a szárnyait, nem fújhat be a szél!

– Igazán kitűnő ötlet! – Gendzsi mosolyogva megkérdezte, ismeri-e a költeményt: „Bárcsak elég bő lenne ruhám ujja . . .* – De a te terved sokkal ésszerűbb – tette hozzá.

Egyedül a kis herceg társaságában lelte örömét.

– Félek, már nem sokáig játszhatunk együtt – mondta a gyermeknek. – Nem azt akarom mondani, hogy meghalok, de oda megyek lakni, ahol már nem találkozhatunk.

– Oda mégy, ahol nem találkozhatunk? Nagymama is ezt mondta . . . – És Niu lesütötte a szemét.

Egy este, amikor a kialvó fénybe halvány ködpára vegyül, Gendzsi végre nekivágott, hogy meglátogassa az akasi hölgyet. Látogatása teljesen váratlanul érte a hölgyet, hiszen Gendzsi már rég a tájékára sem jött. De azért sikerült illendőképp fogadnia, és olyan kellemes hangulatot teremtett, hogy Gendzsinek az járt az eszében, vajon nem az akasi hölgy-e a világ legbájosabb asszonya. Egy idő múltán azonban megváltozott a herceg arckifejezése, s hogy ez mit jelent, a hölgy pontosan leolvasta róla. arra gondol, hogy Muraszakival összehasonlítva ő mindig is milyen kevéssé érdekelte, és hogy milyen céltalan is akár itt, akár másutt vigasztalást keresnie.

Egy ideig halkan beszélgettek, majd Gendzsi megszólalt:

– Már szumai száműzetésem idején is gondoltam rá, hogy elvonulok egy kolostorba, távol minden emberlakta helytől, és ott várom be a halált. Pedig akkor még nemigen volt rá okom, hogy így cselekedjem. Később ezernyi kötelék és kötelezettség tartott rabságban, és nem gondolhattam a menekülésre. De szégyellem magam, mert nem volt bennem elég elszántság, hogy megtegyem azt a lépést, amíg lehetett.

– Nem hiszem, hogy ezt bárki is szemedre vetné – válaszolta az asszony. – Még az olyan embereket is, akik igazán senkinek nem hiányoznának, gyakran fogva tartják olyan kötelékek és érzelmek, amelyek csupán az ő részükről vannak meg, de ezek miatt nem bírják elhagyni a világot. Mennyivel kevésbé lehet tőled várni, hogy alapos megfontolás nélkül vállalkozz erre a lépésre, hiszen annyian függnek tőled! Azt hiszem, sokkal inkább azért kárhoztatnának, ha hirtelen és meggondolatlanul magadra öltenéd a szerzetesi ruhát, mint ha hosszúra nyújtod mostani életedet. Sok olyan esetre emlékszem, amikor emberek pusztán azért fordítottak hátat a világnak, mert valami megrázkódtatás érte őket. Én ezt mindig értelmetlen cselekedetnek tartottam. Bizonyos vagyok benne, hogy helyesebben teszed, ha megvárod, míg a kis hercegek nagyobbak lesznek, és a dolgok úgy rendeződnek, hogy megszabadulsz minden nyugtalanságtól és aggodalomtól.

Milyen bölcsen hangzott ez a tanács!

– Attól tartok – felelte Gendzsi –, hogy ezt az általad ajánn-

lott nagy óvatosságot magam megbocsáthatatlanabbnak érezném bármi elhamarkodottságnál.

Egy ideig a közöttük levő régi barátságról beszélt, majd megkérdezte:

– Emlékszel arra a tavaszra, amikor Fudzsicubo úrhölgy meghalt? Akkor valóban azt éreztem, hogy „ha a cseresznyefának szíve volna, fekete virágot nyitna". Csodáltam őt jó ízléséért, előkelőségéért. Egyébként gyermekkorunkban együtt nevelkedtünk, s így természetes volt, hogy nehezen viseltem el elvesztését. Most azonban egészen más a helyzet. Nemcsak az asszony hiányzik mellőlem. Olyan fiatalon került hozzám, és úgy éreztük, hogy még sok-sok év áll előttünk... Valahányszor arra gondolok, milyen bűbájos, milyen tehetséges és okos volt, porig sújt a gondolat, hogy mekkora veszteség ért...

Késő éjszakáig együtt ültek, és beszélgettek a régi időkről. Gendzsi bizonyos szempontból valóban örült volna, ha reggelig maradhat, de hazament, bár tudta, hogy ezzel csalódást szerez a hölgynek.

„Hogy megváltozott a régi idők Gendzsije!" – állapította meg magáról a herceg, amikor elhagyta az asszony lakosztályát. Egyenesen a nappali szobába ment, és elkezdte ájtatosságait – mindössze néhány percet pihent csak fekhelyén.

Újra elérkezett a kamói ünnep.* Gendzsinek eszébe jutott, milyen élénk sürgés-forgás lesz hamarosan a szentélynél, s ezért Muraszaki udvartartásának minden tagját hazaküldte családjához.

– Csalódás lenne számukra, ha elesnének ettől a látványosságtól – mondta. – Menjenek csak nyugodtan haza, és otthonról üljék meg az ünnepet.

Úgy esett, hogy Gendzsi éppen a keleti szárny felé tartott, amikor megpillantotta Csudzso no Kimit: a lány hirtelenjében akart egyet szundítani, de Gendzsi lépteit hallva sietve felpattant – ám az alatt az egy szempillantás alatt, hogy elrejtette arcát köntösének bő ujjában, a herceg máris megpillantotta élénk vonásait, nemes fejtartását. Szundikálás közben kiszabadult haja zilálton omlott előre, amint ott állt lehajtott fejjel. Piros nadrágját halványsárga minta díszítette.

Egészen sötét mintájú, mélypiros köntösén félrecsúsztak a ráncok, és kínai kabátkája lesiklott a válláról. Mialatt rendbe hozta ruházatát, letette a kezében szorongatott szál mályvát.* Gendzsi fölvette a virágot és megkérdezte:

– Mi ez? Őszintén mondom, elfelejtettem a nevét.

– Ezen a legnagyobb napon, amikor a vízinövényt átteszik a cserépbe, ahová leszáll az istenség, feledheted-e a virágfüzér nevét?

A lány ezzel az akrosztichonnal felelt, mire Gendzsi így szólt:

– Azt hittem, hogy e világon már semmi sem hozhat kísértésbe. De lám, a mályva megmutatta, hogy képzeletemben lesben állnak le nem igázott árulók.

Az ötödik hónapban, a szakadó esők idején belefáradt, hogy naphosszat csak üldögéljen, és ne legyen semmi szórakozása, ezért a hónap közepe felé, egyik éjszakán, amikor nem esett az eső és a hold csodálatos ragyogással jelent meg a felhők között, magához hívatta Jugirit. A holdfényben tüzesen fénylett a narancsvirág, s ahogy ott ültek, édes illatfelhő szállt feléjük. Pillanatról pillanatra várták, hogy megszólal „a hang, mely minduntalan felkeresi az örökké változatlan helyeket"* – ámde hatalmas felhők jelentek meg: zuhogni kezdett az eső, és a hirtelen feltámadó szél majdhogy el nem oltotta a lámpát.

– Lassan hozzászokom a magányhoz – mondta Jugirinak –, de ma este valami okból nagyon elhagyatottnak érzem magam. Olyan a mostani életem, hogy jó gyakorlatra teszek szert, mire eljutok hegyi templomomba.

Eszébe jutott, hogy még semmivel sem kínálták meg Jugirit.

– Az egyik hölgy behozhatná a gyümölcsöt – szólt. – Az urak közül ma éjszaka senki szolgálatára nem lesz szükségünk. Csak zavarnának bennünket.

Jugiri ezalatt vizsgálódva nézte apja arcát, s azt kérdezte magában, vajon igazán olyan jól felkészült-e a kolostori életre, mint képzeli. Látszott, hogy gondolatai még egyre csak az őt ért veszteséggel foglalkoznak – márpedig ez aligha előnyös

az ájtatos élet szempontjából. Jugirit azonban még most is kísértette az a feledhetetlen látvány, melyben azon a bizonyos reggelen része volt, és úgy érezte, megérti apja lelkiállapotát.

– Hamarosan itt lesz az évforduló – emlékeztette Gendzsit. – Van valami utasításod számomra?

– Nem tudom, van-e értelme, hogy bármi rendkívülit tervezzünk – válaszolta Gendzsi. – De azt hiszem, ez alkalommal felajánlhatnánk az Amitabha Paradicsomáról készült festményt, melyet még halála előtt rendelt meg. Tudom, hogy egyik káplánjának részletes utasításokat adott erre a felajánlásra vonatkozóan, s amennyiben volna valami teendőnk, jobb, ha hozzá fordulsz tanácsért.

– Valószínűleg semmi nehézség nem lesz, hiszen ezekben a dolgokban a legnagyobb gonddal járt el – felelte Jugiri. – Valóban, ha volt valaha is lélek, aki rászolgált az üdvösségre, akkor ő bizonyosan. És milyen kár, hogy olyan fiatalon halt meg és szépségének, tehetségének nem maradt örököse! Ez az, amit legjobban fájlalok . . .

– A hibát talán nem is az ő sorsában, mint inkább az enyémben kell keresni. Láthatod, mindössze néhány gyermekem van. Téged viszont a sors számos pompás utóddal ajándékozott meg. Nem fenyeget a veszély, hogy családod feledésbe merül.

Gendzsi tudta, ha beszélgetésük a múltra terelődik, bármely pillanatban gyengeség jöhet rá, ezt pedig mindenképpen el akarta kerülni. Ekkor váratlanul segítségére jött a rég várt kakukkszó, mire ő – igen találóan – a „Honnan tudhatta a kakukk" című költeményt idézte:

– „Ó, kakukk, ki a hulló esőben lesiettél a hegyről, hát eljöttél, hogy megkeresd, aki nincs többé?!"

Ezt énekelte Gendzsi, Jugiri pedig így válaszolt:

– Keresd inkább a te sötét birodalmadban,* ó kakukk, és mondd meg neki, virágzik a fa, melyet ültetett.

Jugiri egész éjszaka ott maradt apja közelében. Különös érzés fogta el, hogy immár korlátozás nélkül járhat-kelhet abban a lakosztályban, melyet Muraszaki életében annyi titok vett körül.

Ebben az évben a Goszecsi-táncok idején* Jugiri két legnagyobb fia apródként szolgált az udvarnál. A két fiú körülbelül egyenlő magas volt, és igen kedvesen hatottak egymás mellett. Kurodónak és öccseinek* – akiket az új rizstermés megízlelésének ünnepére kineveztek heroldnak, és a tisztükkel járó pompás kék mintás ruhát viselték – gondjuk volt a két fiúra, és bemutatták őket a császárnak. Gendzsi elnézte a fiúkat, és azon töprengett, mi rejlik csodálkozó, ártatlan arcuk mögött. És emlékezetében újra megelevenedett a kis Goszecsi-táncosnő, aki évekkel ezelőtt annyira megtetszett neki.

Közelgett a napja, hogy véget vessen az udvari sürgés-forgás kellős közepén kialakított, mostani visszavonult életének, és most azzal töltötte ideje javát, hogy számba vette vagyontárgyait, és döntött, mi legyen a sorsuk az ő elköltözése után. Vagyonának nagy részét elosztogatta kisebb ajándékok formájában – nagyobb hagyatékról nem rendelkezett, mert ez feltűnést kelthetett volna: hívei ugyanis még nem tudtak róla, milyen csapás vár rájuk. Annyi köztudomású volt: legfőbb vágya, hogy visszavonultan élhessen, s ezért aggódva várták az új esztendőt.

Még az a feladat is várt Gendzsire, hogy megsemmisítse a leveleket, amelyek zavart kelthetnének, ha itt maradnának. Sokat már régen eltépett, ám gyakran félretett egy-egy levelet, azzal a szándékkal, hogy később majd megsemmisíti, de végül nem bírta magát elszánni, hogy megtegye. Most, hogy itt volt az alkalom, találomra kivett néhányat, és gondosan átolvasta. Szumában kapott levelei közt, melyeknek zömét most eltépte és kidobta, volt egy sereg Muraszakitól is, gondosan összekötve egy csomóba. Bizonyára ő maga készíthette ezt a kis köteget, de olyan rég, hogy már nem is emlékezett rá. A tus olyan friss volt, mint azon a napon, amikor írtak vele, s úgy tetszett, száz évig is ilyen maradna. De mire jó az ilyen emlék? Nem viheti magával . . . Behívott két-három hölgyet, akikkel leginkább bizalmas viszonyban állt, és a leveleket egyenként nekik nyújtotta, hogy összetépjék. De ahogy kezében tartotta a leveleket, csakhamar olyan sűrűn peregtek könnyei, hogy minden lapra új jelek rajzolódtak az ecsetvonások mellé.

Nem akarta, hogy szemtanúi legyenek gyengeségének, s így végül eltolta magától az egész levélköteget, s közben ezt a költeményt mondta:

– Szívem annyira áhítozik utána, aki már túljutott a Halál Hegyén, hogy itthagyott nyomaira sem bírok nézni.*

A hölgyek persze nem bontották ki a kezükbe nyomott leveleket, de itt-ott megpillantottak egy-egy szót, s ebből megtudták, milyen levelek ezek, és szívükben sajgó gyötrelemmel semmisítették meg őket. Némelyikre emlékeztek még a levél születésének idejéből. Pedig akkor Muraszakit és Gendzsit csupán néhány mérföld választotta el egymástól, és megvolt rá minden reményük, hogy hamarosan viszontlátják egymást. Ennek ellenére asszonyuk – jól emlékeztek még erre – nagyon sokat szenvedett. Csodálkozhattak-e, hogy Gendzsi most nem tudja elviselni e levelek látását?

Gendzsi most kivett egy levelet a kötegből, de nem olvasta el, csak ráírta a szélére: „Menjetek, ti értelmeteket vesztett, könnyáztatta papírlapok, és egyesüljetek a füsttel, mely az ő hamvadó máglyájáról száll tova az ég ösvényén." – S azzal mindet elégettette.

Buddha nevének ünnepét* szokatlan pompával tartotta meg, mert tudta, ez az utolsó, amelyet még palotájában láthat. Sosem csörgött még így a *sakudzso,** mint ezeken az éjszakákon. Különös volt hallani, amint a papok többször is elmondták a szokásos imát: „Még sokáig örvendezzék mai magas rangjának", és Gendzsi remélte, hogy a mi urunk, Buddha, tudni fogja, milyen messzi jár ez az ima az ő valóságos kívánságától. Már magasan állt a hó, de még egyre hullt. Amint véget ért a szertartás, elhívatta az ünnepi menet vezetőjét; a hagyománynak megfelelően megtörtént a boroskehely átnyújtása és a többi procedúra, majd szép ajándékokat osztott ki mindazok között, akik részt vettek a szertartáson.

A vezető éveken át a Császári Palota alkalmazottja volt – még az öreg császár* is jól ismerte őt. Gendzsi mély megindultsággal látta, milyen deres fejű öreg emberré lett családja szolgálatában.

Ekkor került sor a szokásos fogadásra, melyen a hercegek és udvari urak jelentek meg. Néhány szilvafa cseppnyit rügyezett már, s ez annál elbűvölőbb látványt jelentett, mert még vastag hóréteg ült az ágakon. Lakomát és zenét is terveztek, de ebben az évben is olyan eleven volt még Gendzsi fájdalma, hogy nem vágyott dalra, és úgy rendelkezett, hogy a fogadáson mindössze néhány, az évszakhoz illő kínai költeményt mondjanak el.

Elfelejtettem azonban említeni, milyen költeményt mondott Gendzsi, amikor a papnak átnyújtotta a boroshelyhet. Így hangzott: „Ki tudja megmondani télen, hogy meglátja-e a tavaszt? Ne várd a virágot, érd be a rügyező ággal – ezt fond a homlokod köré!" A pap pedig így válaszolt: „Másért sem imádkoztam, csupán egyért: láss még ezer tavaszt, míg csak ezüstös hó nem nyílik homlokodon."

Még sok más költemény is készült, de azokat fölösleges feljegyezni.

Muraszaki halála óta ez volt az első alkalom, hogy Gendzsi a vendégei közé vegyült. Azok szebbnek látták, mint valaha, és az idős pap sem tudta elfojtani örömkönnyeit.

A kis Niunak eszébe jutott, hogy itt az év vége, és nagy ugrándozva bejött. Mindenkit felszólított, hogy a rossz szellemek elűzése érdekében lásson munkához, és meg is kérdezte, ki hogyan akar zajt csapni. Gendzsiben felötlött, hogy néhány nap még, és többé nem látja a gyermeket, s szomorúan elmondta e költeményt:

– Bánatomban nemtörődöm módon néztem a napok múlását, pedig most, ez évvel együtt, életem is kiapad.

Úgy rendelkezett, hogy az újévi szertartásokat a szokásosnál is nagyobb pompával rendezzék meg, és gondoskodott róla, hogy a palotájába érkező hercegek és udvari tisztviselők olyan ajándékokban és adományokban részesüljenek, mint még sohasem.

JEGYZETEK

HARMADIK RÉSZ: FELHŐKOSZORÚ

Első fejezet: Felhőkoszorú

9. old. Gendzsi megígérte, hogy ha elérkezik az ideje, a kislányt összeházasítja a trónörökössel, Rjozen fiával.
Buddhista szertartás, mely megfelel a keresztény vallásokban szokásos konfirmációnak.

12. old. Szójáték: *Fumi* annyi mint „levél", de azt is jelenti: „lépni". *Ato* „lábnyom", de annyi is, mint az „ecset nyoma".

13. old. A kisgyermekek haját, két kis tincs kivételével, leborotválták.

14. old. A kard azt jelezte, hogy a gyermek császári vérből származik. Az „Égi Gyermekek" bábuk, s az a rendeltetésük, hogy a gonosz őket lelje, s így a gyermek megmeneküljön a bajtól.

16. old. Gendzsi most vagy harminc éves lehetett.

18. old. „Állj meg csónakoddal, ó, cseresznyeárus lányka, még be kell vetnem e talpalatnyi szigetecske földjét, de aztán visszatérek, holnap újra visszatérek." S a dalban a lány így válaszol: „Holnap! Jól mondod! Ezek csak szavak! Szeretőd van ott túl, a másik parton, és nem jössz el holnap, bizony, nem jössz el."

20. old. Arról a titokról, hogy a császár az ő fia. Az állam biztonsága az ősök kultuszán nyugodott. Ezt pedig csupán az igazi leszármazott biztosíthatta, s ha olyasvalaki birtokolta a trónt, aki arra születésénél fogva nem volt jogosult, ezzel kihívta a Nap haragját, márpedig a japán császár a Nap leszármazottjának tekinti magát.

23. old. Idézet Ujeno Mine-o verséből, amelyet Fudzsivara no Motocune halálára, 891-ben írt.

27. old. Momozono Sikibukjo herceg, az öreg császár öccse, Aszagao apja.

29. old. Az apa sírjánál a szertartásokat csak vér szerinti fia végezhette el – vérségi kapcsolat híján azonban ez bűnös cselekedetnek, szentségtörésnek számított.

30. old. A kommentárok szerint Ono no Komacsi nővérének egyik költeményéből, a költőnő fennmaradt művében azonban nem található meg ez a vers.

33. old. A *Kokinsu* 546-ik versének ismeretlen költője.
Gendzsi az ősszel azonosítja Akikonomut.

34. old. „Ha barátságtalan vagy, én is azzal fizetek, s akkor megtudod, mi fájdalmat okoz." Ismeretlen költő verse.

Második fejezet: Aszagao

37. old. Tehát nagynénje Aszagaónak, de Gendzsinek is, akik első unokatestvérek voltak. Momozono herceg, Aszagao apja, az öreg császárnak, Gendzsi apjának öccse volt. Aszagao volt az egyetlen hölgy, akinek Gendzsi eredménytelenül udvarolt. Lásd az első rész második fejezetét.

41. old. Vagyis azt, hogy Aszagaót szerelmével üldözze.
Célzás egy költeményre: „»Nem akarok szeretni!« – ilyen feliratú imaszalagokat kötözgettem a Megtisztulás Folyójánál. De mintha az istenek nem akarnák elfogadni szent ígéretemet!"

42. old. Aszagao.

43. old. Ahol Muraszaki nemigen szokott megjelenni.

44. old. A férfi lakosztályban.
A tizedik hónap folyamán az istenek visszavonulnak, és nem hallgatják meg senki imáját. Visszatérésüket azután ujjongással ünneplik a tizenegyedik hónapban. Ebben az évben azonban a Fudzsicubóért elrendelt országos gyász miatt nem tartották meg ezeket az ünnepeket.

47. old. Lásd az első rész hetedik fejezetét.
572–621.

50. old. A buddhizmus ellen elkövetett vétkeiről van szó. Aszagao a kamói sinto templom papnője volt, ott pedig minden buddhista ima és vallásgyakorlat tilos volt.
Rokudzso Zembo hercegnek második felesége volt.

55. old. A hulló virágok falujának hölgye.
Csúfnevén „mandarinkacsa".

57. old. A Gonosz három birodalmát (az állatok, az éhes szellemek és a démonok birodalma) hatalmas, kanyargó folyam járja be.

Harmadik fejezet: A leányka

57. old. Gendzsi most harminchárom éves.
A negyedik hónapban tartották.
Az ünnepség résztvevői babérból és mályvából font füzért viseltek.
Aszagao gyászruhája sötétkék glicíniaszínű volt.
Gyászának ideje csakhamar letelik. Szójáték a *fudzsi* – glicínia, és a *fucsi* – folyam szavakkal.

58. old. A csomagokban tarka ruhák voltak. Szokásos ajándék volt ez, ha valakinek éppen letelt a gyásza.

64. old. A professzorok az elavult japán és a klasszikus kínai nyelv különös vegyülékét beszélték, amit itt természetesen nem lehet érzékeltetni.

65. old. Mint Cse Jün és Szun Kang, két kínai írástudó, akiknek nem volt pénzük gyertyára sem (IV. század).

66. old. Sze-ma Csien művét (I. század), mely vitathatatlanul a legjobb kínai történelmi munka.

69. old. Lásd a második rész első fejezetét. A sorok végén levő rímszókat letakarták, és a verseny résztvevőinek ki kellett őket találniuk.
Első felesége a jobb kéz felőli miniszter lánya volt.

71. old. Szuzaku excsászár kisfia.

72. old. A dúr és a moll itt a *jot*, illetőleg az *int* jelenti. A hat húrt a diatonikus skála első, ötödik, kilencedik, valamint a harmadik, hetedik és tizenegyedik félhangjára hangolták.

81. old. „Az enyémhez hasonló bánatot érezhetnek ők is, a vadludak, midőn panaszos kiáltással vonulnak a felhők országán át."

82. old. Kokiden húgával.
Akikonomu beiktatása a császárnő méltóságába.

87. old. Kumoi anyja.

89. old. Fudzsicubóval kapcsolatban, aki Gendzsinek kedvese lett.

90. old. Egy legenda szerint néhány táncosnő megnyerte az istenek tetszését, s ezek elragadták őket az égbe.
Koremicu lánya.

91. old. Lásd a második rész második és harmadik fejezetét.

96. old. 804–872.

97. old. *A fülemüle tavaszi trillái* című dalt és táncot a mítoszbeli kínai császárnak, Jaónak tulajdonítják.
Célzás az öreg császárnak, Gendzsi és Szuzaku apjának halálára.

98. old. Lásd a harmadik rész első fejezetét.

100. old. Egy *macsi* nagyjából száztíz méternek felel meg.

101. old. Az állatöv jegyeivel a szélrózsa különböző irányait határozták meg; ezek sorjában délnyugatot, délkeletet, északkeletet illetőleg észak nyugatot jelölnek. Az épületeket a kínai asztrológia szabályainak megfelelően tájolták be.

102. old. A kamói ünnep alkalmával szállásul szolgált.
Az ötödik hónap ötödik napján szedték le.

103. old. *Quercus dentata.*
Az ünnepek körülbelül egy hétig tartottak, s ezek középpontjában az őszi napéjegyenlőség állt. A Távoli Part a nirvána, efelé viszi Buddha az emberiséget az üdvösség hajóján. Az ünnepet csak Japánban tartják.

105. old. Az ősz istennője, de itt célzás Akikonomura. Másik jelentése pedig az, hogy udvariasabb legyen Akikonomuval most, hogy ő a császárnő.

Negyedik fejezet: Tamakacura

106. old. Lásd az első rész negyedik fejezetét.

107. old. To no Csudzso lánya Jugaótól. Tamakacura volt a neve.
A nagy déli sziget. Ezen fekszik a mai Nagaszaki.
To no Csudzsót.

115. old. A Szent Tükör istenénél a Hizen-beli Macurában.
Saját magára gondol.

121. old. Japánban egy történet járja arról, hogy Hszi-csung kínai császár (874–888) felesége olyan csúf volt, hogy a „lófejű" gúnynevet adták neki. Egyszer azonban álmot látott, s ennek engedelmeskedve keletnek fordult, és imádkozott a japán haszegavai Kvannonhoz. Nyomban megjelent előtte egy alak, kezében Kvannon szent vizesedényével: leöntötte a császárnő arcát, s erre az Kína legszebb asszonyává vált.

122. old. Csupán kis távolság választja el a haszegavai templomtól.

128. old. Cukusi sziget elöljárója.

129. old. Nagyjából: lelkiatyja.
Ekkor körülbelül hatéves.

130. old. Fudzsicubo.

134. old. A szolgák húzták, mivel az ökröket már a kapu előtt kifogták.

141. old. Az akasi hölgy lánya.

144. old. Izanaginak és Izanaminak, a felséges isteneknek piócagyermekük született. Amikor az hároméves korában még nem bírt lábra állni, csónakban kitették a viharzó tengerre.

150. old. *Madoi:* tévelygek.

152. old. Aki kifordítva veszi fel a kabátot, szerelmesével álmodik.

Ötödik fejezet: Az év első dala

152. old. Az év tavasszal kezdődött. Gendzsi ekkor harminchat éves.
Muraszaki kertje.

153. old. Az újév harmadik napjának estéjén retekkel és naranccsal szolgálták fel.
Régebben ő is szerelmes volt Gendzsibe.
Kagami: tükör.

154. old. Az állatöv első jegye.
Úgy hallgatsz, mint ez a játékmadár, és újévi üdvözletet sem küldesz.

155. old. Itt lakott a hulló virágok falujának hölgye.

159. old. *Virágozzék, gyarapodjék ez a ház!*
De édes is a szakifű, a szakifű –
mint a szakifű három levele, négy levele,
oly erősre épült e ház!
Ezért nem láthatják Buddhát, és szavát sem hallhatják.

161. old. *Hana:* orr, de annyit is jelent: virág.
Lásd az első rész hatodik fejezetét.

162. old. Ismét *hana:* orr, de virág is.

163. old. Ucuszemi kapcsolata mostohafiával, Ki no Kamival. Lásd a második rész hetedik fejezetét.

164. old. Az első hónap tizennegyedik napján egy csapat ifjú nemes táncolva és énekelve járta be a Palotát és a különböző előkelőségek házát. Lásd a második rész hatodik fejezetét.
Az excsászár és anyja, Kokiden palotája.
Tamakacura.

165. old. „A Bambuszfolyót híd szeli át, s a lábánál elterülő virágos kertben, hadd üljek le ott, abban a virágos kertben, ifjak s lányok körében."

166. old. To no Csudzso fia, aki szép hangjáról híres. Lásd a második rész harmadik fejezetét.
A *Banszurakut*, vagyis a „Tízezer tavasz örömé"-t.

167. old. Ünneputót a császári Palotában szoktak tartani.

Hatodik fejezet: A pillangók

168. old. Az őszi falevelekkel megtöltött dobozkát. Lásd a harmadik rész harmadik fejezetét.

169. old. Lásd a második rész kilencedik fejezetét.
Az Omiban levő *Jamabuki no Szaki.*
A Jamasiro-beli Idé, mely szintén híres kerriavirágáról.
Horai, meseország, a „Halhatatlanok Szigete".

170. old. A második szólam a felső a-val kezdett. Igen magas hang lévén, nehéz volt játszani. Ez a hang jelképezte a tavaszt.

Ezzel tértek vissza a szokatlan „tavaszi" hangszínről a megszokott hangnemre.
Fűzfarossztal, zöld cérnával – ejhaj!
Fülemüle kis kalapkát varrt magának – ejhaj!
Úgy hirlik, hogy szilvavirág szirmaiból – ejhaj!

171. old. Hogy az ellenség meg ne lássa.
Azt hiszi, hogy Tamakacura Gendzsi leánya, tehát neki unokatestvére.
Az első fokú unokatestvérek közti frigyet rossz szemmel nézték.

173. old. A japánok tudvalevően a földön ülnek, maguk alá húzott lábbal.
A buddhizmussal azonban Közép-Ázsiából ide is átterjedt a szék használata.
Amida Buddha paradicsomának egyik bűvös madara.

175. old. Tamakacura lakosztályába.

176. old. Konfuciusz házassága, akár Szókratészé, nagyon boldogtalan volt.

181. old. Po Csü-ji költeménye 821-ből. Azt írja le, milyen boldogságot jelent, hogy a Palotában teljesített szolgálat után visszatérhet saját házába: „Az ablaknál ülök, és fülelek a szélre, mely suhogva jár a bambusznád közt. A teraszon sétálgatok, és elnézem, amint a fák között felkel a hold."

185. old. Lásd a harmadik rész negyedik fejezetét. Ateki ismerte Tamakacura születésének titkát.

Hetedik fejezet: A jánosbogárka

185. old. Tamakacura.

186. old. Tajué.
Az ötödik hónap a házasságkötésre nem volt szerencsés.

188. old. A különös illat, amelyet Gendzsi használt.

190. old. *Oboje-naki* valóban annyit jelent, mint „hír nélküli", azaz „nem híres".

192. old. Az íriszt az ötödik hónap ötödik napján szokták szedni.
Színes szövetből készült labdát, belsejében illatszeres tarsolykával, mely hit szerint megóvott a betegségektől.

193. old. A hulló virágok falujának hölgyéhez.

194. old. Délután egy órakor.
„Labdaütögető."
Koreai tánc.

196. old. Egy félárva kislány története. Az eredeti mű elveszett, s az ugyanilyen címen meglevő mű nem más, mint a *Szoba a lépcső alatt* című, XV. századból származó elbeszélés átdolgozása.
Egy öreg ember, akihez mostohaanyja erőszakolja.

199. old. A *Mahajana,* a buddhizmus később kifejlődött, Tibetben, Kínában és Japánban uralkodó formája.
Elveszett.

200. old. Até úrhölgy egyik kérőjét a másik után utasítja el. Végül feleségül megy a trónörököshöz, és boldogan él, míg meg nem hal. Muraszaki szemében ez a történet ódivatú olvasmány volt.

202. old. A hatodik rangosztály jelvénye. Emlékezünk, hogy Gendzsi vonakodott előléptetni Jugirit.
Jugirinak nem sikerült elnyernie Kumoit, To no Csudzso leányát.

203. old. Azt remélte, hogy Csudzso úrhölgyből császárnő lesz.

Nyolcadik fejezet: Egy ágyás szegfű

209. old. Vagyis nem tartozik a fudzsivarákhoz, ahhoz a törzshöz, melynek az írónő maga is sarja.
„Házamban vászonredőny takarja az ajtót, és az ágyat függönyök rejtik el. Jöjj, hercegem, legyen tiéd a lányom, és menyegzői lakomának kedvenc haladat tálaljuk fel, akár *avabit* kívánsz, akár bármi mást."

212. old. Gendzsi valamilyen történetet idéz, mely azonban elveszett.
Szó szerinti fordításban annyit jelent, mint „férfira gondolni és sóvárogni".

213. old. Utalás To no Csudzso költeményére. Lásd az első rész második fejezetét.

215. old. Egy parasztlány, akit Kobai fedezett fel, mialatt Tamakacura után kutatott.

217. old. Több ilyen varázsige van; a legrövidebb, szanszkrit nyelven, így szól: *Namasz szamantavajranam ham* (Üdv mindenkinek, kinek villám a fegyvere! Úgy legyen!) Részben azért volt olyan hatásos, mert Japánban nagyon kevesen tudták a jelentését.
Az akasi hercegnőt.

218. old. To no Csudzso anyja, Kumoi nagyanyja.

219. old. Ekkor nem a Palotában tartózkodott. Csudzso úrhölgy a császár egyik ágyasa volt.

220. old. *Szugoroku,* egyfajta kockajáték.
Japánban az ablakot nem üvegezik, hanem papírral borítják be.

227. old. Az omi hölgy költeményében három jelentéktelen helynév van. Ebben a válaszlevélben négy is szerepel, de mind szándékosan értelmetlen, mert Csunagon nem volt képes kiokosodni Omi leveléből, hogy hová akar kilyukadni.

Kilencedik fejezet: A fáklyák

230. old. Nagyjából a d-től d-ig terjedő egész hangok vannak meg rajta. Szerelmes volt Tamakacurába.

Tizedik fejezet: A tájfun

231. old. Akikonomu apja, Rokudzso férje, aki már rég meghalt.

232. old. „Várva várom jöttödet, akár a harmattól roskadó zsenge leszpidézia a szelet, mely terhétől mgszabadítja."

236. old. Kumoin.

237. old. A hulló virágok falujának hölgye.

243. old. A „tökéletes szeretőről" szóló történet, amely Muraszaki idejében igen népszerű olvasmány volt, nem maradt fenn. Vö. az első rész második fejezetével.
Az egyiket Kumoinak, a másikat Koremicu lányának írta.

NEGYEDIK RÉSZ: A KÉK NADRÁG

Első fejezet: A császár szemleútja

249. old. Vallási szertartás, melyet a tizenkettedik hónapban tartottak meg. Az oharanói szentély a Kiotótól nyugatra fekvő hegyekben volt.

Gendzsi palotájából.
Reggel öt órakor.

252. old. Talán Rokudzso halálának évfordulója lehetett.
Ez a császári szemleút olyan pompás volt, hogy minden előbbi eltörpült mellette. Szójáték a *mi-jukival*, az ugyanis azt jelenti: „mély hó", de azt is: „császári látogatás".

253. old. A Fudzsivara-nemzetség házi istenét. A Fudzsivara-nemzetséghez tartozott To no Csudzso, tehát Tamakacura is.

254. old. Általában az apa volt a tanú, de néha nagybácsi, sógor vagy más rokon töltötte be ezt a szerepet. Az avatást a regény gyakran említi. Vallási szertartás ez, mely megfelel a konfirmációnak.

264. old. A szankszkritban: *Paramita*. Ezt az ünnepet tavasszal és ősszel tartják, de csak Japánban.

265. old. A hercegnő buddhista szerzetbe lépett – az avatás viszont sinto ünnep volt.
Szellemes költemény, amelynek minden szavában célzás rejlik a küszöbönálló ünnepre. Például *futa* a. m. „mindkettő" és „dobozfedél"; *kakego* = „elrejtett gyermek" és „egymásba rakott dobozok".

266. old. Este kilenckor.

269. old. Amikor Szuszano-o isten visszatért az alvilágból, nővére, a Napistennő, annyira felháborodott orcátlanságán, hogy „addig toporzékolt kemény kövekkel kirakott udvarán, míg a szilánkok hópehelyként nem repdestek". Bátyjának viselkedése annyira megrázta, hogy elvonult egy barlangba, és sötétség borult a földre.

Második fejezet: A kék nadrág

273. old. Az öreg hercegnőt, To no Csudzso anyját gyászolta, aki tehát nagyanyja volt. Az öreg hercegnő halálát a regény megtörténtnek veszi, bár csak három fejezettel utóbb említi meg. A kék nadrágot a gyász jeléül viselték – innen a fejezet címe.
A kilencedik hónapban tilos volt lakodalmat tartani.
Kasivagi, Kobai és To no Csudzso többi fia.

276. old. A regény nem nevezi meg az asszonyt. A fordításban azonban valamilyen néven kell szerepelnie. Kislányát hívják Makibasirának, ő azonban olyan ritkán bukkan fel a regényben, hogy név nélkül is maradhat. Ezért az angol fordító a kislány anyjának adta ezt a nevet.

277. old. Ekkor ugyanis senki sem jegyezhette el Tamakacurát, sem az udvarnál be nem mutathatták.

Harmadik fejezet: Makibasira

279. old. Tamakacura egyik komornája.

281. old. Higekuro herceget.

283. old. Az asszonyok lelkét a Halál Folyóján első kedvesük szelleme segíti át.

284. old. Makibasira, Higekuro elmebeteg felesége ugyanis ott él még.

291. old. Hogy kiűzzék a szellemet, mely „megszállta".

296. old. Az asszony jellemére vonatkozóan lásd az első rész ötödik fejezetét. Muraszaki anyja vetélytársnője volt neki, ezért szüntelenül bosszantotta, sértegette – addig üldözte, percnyi szünet nélkül, míg Muraszaki anyjának meg nem szakadt a szíve.

297. old. Lásd a harmadik rész harmadik fejezetét.

301. old. Tizenegy éves lehetett, minthogy valamivel Gendzsi száműzetése előtt született.
Lásd a harmadik rész ötödik fejezetét.

302. old. Ez volt a *mizu-umaja*, vagyis „vizes abrak" – így nevezték a táncosok a maguk szakkifejezésével. Az igazi lakomájuk neve *ii-umaja* volt, vagyis „rizses abrak".

303. old. Tamakacura.

305. old. A kilencedik században történt, hogy Fudzsivara no Tokihira elnyerte egy hölgy kezét, akinek Taira no Szadabumi már jó ideje csodálója volt. Amikor Szadabumi szemrehányást tett az asszonynak állhatatlansága miatt, a hölgy így felelt: „Nem emlékszem, mit ígértem ébrenlétemben, de most álom útvesztőjében vándorlok, helyesebben: vándorol *valaki* – mert alig hiszem, hogy az én vagyok."
Ka bakiri azt jelenti, hogy „annyi", de azt is, hogy „csupán az illat". Célzás Jamabe no Akahito egy versére (VIII. század).

306. old. Vagyis: írj nekem néha.

308. old. Lásd a második rész első fejezetét.

309. old. „Az ositakai síkságon káka nő a tóban, oda járnak a vadgalambok táplálékért. El ne vágd hát a tövénél, mert nem nő ki újra, el ne vágd hát a tövénél!"
„Kint is az jut az eszembe, otthon is az jár a fejemben, milyen is volt azon a napon, amikor erre járt, és karmazsinvörös köntösének uszálya húzódott utána." *Manjosu,* 2550. Igen darabos, együgyű költemény.
Ez volt Tamakacura régi szállása.
Iva annyi, mint „szikla", de annyit is jelent: „hangtalanul".

310. old. Azt mondta vele, hogy Tamakacurát úgy elzárták Higekuro házában, mint szelíd madarat a kalitkában. A szóban forgó madár tulajdonképpen egy kacsafajta, de jóval kisebb annál. Ha „kacsatojást" emlegetnénk, a kép egészen hamis lenne.

312. old. Ha nem kaphatod meg Kumoit, miért nem veszel el engem?

Negyedik fejezet: A virágos szilvaág

314. old. Gendzsi születése idején. Lásd az első rész első fejezetét.
Az illatszer alkatrészeit fémmozsárban törték porrá.
A kilencedik században élt.

318. old. Uda császár unokája, híres költő és a művészetek nagy értője.

319. old. 889–897.
Így nevezték, mert már száz lépés távolságból érezni lehetett.
Japán citerán.

320. old. Este hét órakor.
Este tizenegy órára.

Ötödik fejezet: Fudzsi no Uraba

325. oldal. To no Csudzsót. Célzás az *Isze monogatari* egy sorára.

326. old. A Fudzsivara család sírboltjánál.

330. old. A bíbor szín – a magas rang jele.
Konfuciusz.
„Ha úgy kitárod szívedet, hogy áttetsző lesz, mint a glicínia levele, ha rá tűz a nap: többé nem leszek irántad bizalmatlan."

331. old. A szokásos szójáték: *macu* vagyis „fenyő" illetve „várni".
„Egy helyütt, itt szemközt, törött a nádsövény, s anyámnak ezt elmondta valaki. Csak az a fecsegő asszony lehetett, öcsém felesége, mert ő látott téged, amikor kisurrantál, csak ő lehetett, aki elárult."
Idézet egy másik régi dalból.

332. old. A negyedik hónap nyolcadik napja. A gyermek-Buddha képmását (vagy tíz centiméteres szobor, jobb kezét az égre emeli) ünnepélyes menetben körülhordozzák, és meghintik vízzel. Az ünnepet annak emlékezetére tartják, hogy az esősárkányok vizet hintettek a gyermek-Buddha fejére.

333. old. Van egy közmondás: „Nem érdemes kosárba vizet önteni."
Augo a. m. „egyesülés", de annyit is jelent: „fűzfakosár".
Egy hercegnő, akivel To no Csudzsónak régebben szerelmi viszonya volt. A hölgy később rangon aluli házasságot kötött egy tartományi felügyelővel.
A kamói szentélybe. Tamajorihime istennő itt szülte meg Vakeikazucsit, a mennydörgés istenét. A kamói ünnepet éppen ennek az eseménynek ünneplésére ülik meg.
A negyedik hónapban.

334. old. A kamói ünnepen az udvarban levő minden szervezet hivatalból képviseltette magát.
Gendzsi palotájának.

335. old. *Ao-bi* a. m. „mályvakoszorú és „találkozás napja".

341. old. Úgy beszél önmagáról, mintha már öreg ember volna.
Délelőtt kilenc órakor.

342. old. A császári emelvény lépcsőjéről van szó.

343. old. „Köszönet a herceg kegyeiért" – kínai tánc.
Művészi, táncnak is beillő meghajlás.
Híres japán citera.

Hatodik fejezet: Vakana (Zsenge sarjak) (Első rész)

349. old. Lásd a második rész harmadik fejezetét.

350. old. Gendzsi egyik csatlósát.

354. old. Aoi halála óta Gendzsinek nem volt felesége, mert Muraszaki gyakorlatilag csupán első számú ágyasának számított. Muraszaki ugyanis, anyja alacsony rangja miatt, nem lehetett Gendzsi *kita no katá*ja, vagyis törvényes hitvese.

358. old. Kínai szokás, melyet a japán udvarban is követtek.

359. old. A két gyerek négy-, illetve hároméves lehetett.

361. old. Az ifjú asszony megérkezését követő harmadik napon a férj értesíti apósát, hogy házaséletüket megkezdték, és közös életük jónak ígérkezik.

365. old. „Bár sötét ez a tavaszi éjszaka, kell-e más vezető, mint a virágok illata, ha oda akarok jutni, ahol a szilvafa virágzik."

367. old. Hogy Muraszaki meg ne lássa.

369. old. Alig tizennégy éves volt.

371. old. *Aki* a. m. „ősz", de azt is jelenti: „belefáradni valamibe". Ebből kiviláglik a vers rejtett értelme: „Közel volna már az a nap, amikor Gendzsi megun engem?"

373. old. A második hónap.

375. old. Súlyos társadalmi hátrányt jelentett, ha valaki nem a fővárosban született, tekintet nélkül arra, hogy kik a szülei. A regényben a lányt akasi hercegnőnek nevezik, de ne higgyük, hogy így szólíthatták.

377. old. „A szív vaksága" (sötétsége), *kokoro no jami,* nem egyéb mint a szülő szeretete gyermeke iránt.

378. old. Képviselőjének elküldésével a trónörökös elismerte a gyermekre vonatkozó apaságát.

379. old. A bábuk eredeti rendeltetése az volt, hogy az ártó befolyásokat elhárítsák a gyermekről.

380. old. Kobai most a Nagytanács tagja.

381. old. A négy kapufát hordóba ültetett fenyő, juhar, fűz és cseresznyefa jelezte.
Fudzsivara no Josikasze, IX. század.

384. old. A labdarúgó játékosokat mindig ezzet a tésztával tartották jól.

387. old. Az *Iszei történetek* kilencvenkilencedik fejezetében a költő elbeszéli, hogy a nyári lóversenyek alkalmával a kocsijában ülő hölgyet „látta és mégsem látta".

Hetedik fejezet: Vakana (Zsenge sarjak) (Második rész)

390. old. Körülbelül három és fél év telt el. Talán úgy látszik, mintha ez az ugrás egyszerűen a fordító kihagyásából eredne – de az eredetiben is így van.

391. old. Valójában ugyanis nem az öreg császár, hanem Gendzsi fia volt. Mégis áldozatot mutatott be a császári sírokon, ezzel pedig sérelem esett a holtakon.

393. old. A jósok szerint mind a férfi, mind a nő életében több veszedelmes kor van. Néhány évszázaddal később nőknél a harmincharmadik életévet tartották a legveszélyesebb kornak. A harminchetedik évet sehol másutt nem említik, de figyelmet érdemel, hogy Fudzsicubo harminchetedik életévében halt meg.
Lásd az első rész ötödik fejezetét.
Szerelmi viszonya Fudzsicubóval.

398. old. A császár felesége volt, de őt magát nem kiáltották ki császárnőnek.

407. old. Macskával álmodni gyermek születését jelzi.

409. old. Fudo.

411. old. Lásd ugyanezt a fejezetet.

412. old. Mivel ez sinto szentély volt, a sintoizmussal versengő buddhizmusnak a nevét sem volt szabad kiejteni.
Egyrészt Muraszaki biztonsága érdekében, másrészt azért, hogy ha Rokudzso megszólalna a fiún keresztül, avatatlan meg ne hallja.
Tréfás célzás Gendzsi nevére, a *Hikaru*ra (a „Ragyogó").

413. old. „Ha hatalmunkban állna, hogy a cseresznyevirág megmaradjon a fán, nem csodálnánk úgy többé."

414. old. Buddhista tanítás.

419. old. Lásd a második rész első fejezetét.

421. old. Szuzaku.

431. old. Szanszkrit nyelven *Maha-vairocsana.* Japánban Dainicsi – a misztikus *(tantra)* szekta legfőbb Buddhája.

Nyolcadik fejezet: Kasivagi

434. old. Kasivagi öccse.
Hegyekben élő aszkéta.

436. old. Viszonyáért apja kedvesével, Fudzsicubóval.
Egymásba rakott dobozsorozat.

438. old. Aki gyermekágyban hal meg, annak számára a síron túl nehéz a szellemi átalakulás.

439. old. Azt a gyanút keltheti, hogy államcsínyt tervez.

446. old. *A karma.*

447. old. A gyász jeléül.

Kilencedik fejezet: A fuvola

451. old. Kasivagi özvegye (Ocsiba úrhölgy) és ennek édesanyja iránt.

452. old. Keserű gyökeret.
Tokoro annyit is jelent, mint „hely, végcél", „Keresd ugyanazt a *tokorót*, mint én" vagyis: hagyd el a várost, és vonulj el a hegyek közé.

453. old. „Bár minden évben eljön a tavasz, és új virágok nyílnak, mégis csak addig láthatjuk őket, ameddig a sors engedi."

455. old. Úgy tartották, hogy a vadliba hímje és nőstény párban, összefont szárnnyal repül.

457. old. Iránta érzett ellenszenve jeléül.

459. old. Valószínűleg ott temették el Kasivagit.

462. old. Azt, hogy Kasivagi fuvoláját fiának, Kaorunak kell adni.

Tizedik fejezet: Jugiri

473. old. A hulló virágok falujának hölgye.
Apjánál, Gendzsinél.

474. old. „Ha már valaha is barátságtalan lettél volna hozzám, könnyebb szívvel elviselném, hogy ilyen hirtelen hűtlen lettél."

475. old. A hulló virágok falujának hölgyét. Jugiri továbbra is úgy tesz. mintha tőle érkezett volna a levél.

476. old. Ocsiba háza a hegyek közt.
A csillagjósok véleménye szerint.

480. old. Aki valamilyen gonddal terhelten hal meg, nem üdvözülhet.

481. old. A parasztok kereplővel védték a termést a madarak ellen.

484. old. Otosani no Taki verse.

485. old. Buddhista történet. A hercegnek, aki megismerte a különbséget a jó és a rossz között, és emlékezett előbbi életeire, eszébe jutott, hogy utolsó előtti életében kiejtett száján egy haragos szót, s ezért a következő életét a pokolban kellett eltöltenie. Ezután hercegként született újra, és elhatározta, hogy a biztonság kedvéért most egyáltalában nem fog beszélni. Már tizenhárom éves volt, amikor a király, türelmét vesztve, parancsot adott, hogy temessék el elevenen, mire a hallgatag herceg végül megszólalt.

489. old. A hivatalos jegyváltás.

490. old. A rézfácán. A hím és a nőstény állítólag a völgy ellenkező két oldalán alszik.

498. old. Jugiri beleszeretett a lányba, amikor az a Palotában Goszecsi-táncosnő volt. Lásd a harmadik rész harmadik fejezetét.

Tizenegyedik fejezet: A törvény

499. old. Fogadott gyermekét, az akasi hercegnőt, már feleségül adta a császárhoz.
Ucuszemi, Fudzsicubo, Njoszan és mások.

500. old. A szertartás a *Lótusz iratok* felolvasásából állt. Ez nyolc ülést vett igénybe. Ezt követte a favágó történetének előadása; az egyik pap játszotta Sakjamuni szerepét, amikor az még favágó volt, a többiek pedig körbejártak, és énekelték a favágó dalát: „Ha a *risi*nek nem vágok fát, és nem húzok vizet, vajon birtokotokban lenne-e a Lótuszvirág szent irata?" Ez a játék ama legendára célzott, amely szerint Buddha a *Lótusz iratok*ban lefektetett tanítást egy *risi*től kapta, midőn egy régebbi inkarnációja során nála szolgált.

501. old. Ling hercgnek nőiesen szép arca volt. Észrevette, hogy a csatában nem félnek tőle ellenségei, ezért ijesztően vad álarcot vett fel. Vannak, akik azt mondják, azért viselt álarcot, mert óvni akarta arcszínét.

504. old. Szójáték az *oku* szóval, mely annyit is jelent, mint „megtelepedni", de annyit is, hogy „ágyból fölkelni".
Gendzsi a tonzúra feladására gondol. Gyakran megtették ezt haldokló esetében, sőt halottnál is.

507. old. Aoi halálakor. Lásd az első rész kilencedik fejezetét. „Mély gyász"-t csak a szülőkért viseltek, feleségért nem.

Tizenkettedik fejezet: A káprázat

512. old. Gendzsi régi palotája (ott halt meg Muraszaki) és a hatodik kerületben álló új palota.
„Bárcsak elég bő lenne ruhám ujja, hogy beboríthatnám az eget, s a szél többé nem cibálhatná kedvére a tavasz virágait." – Ismeretlen költő verse.

514. old. A negyedik hónapban.

515. old. A kamói ünnep részvevői tűzték ki. Neve annyit is jelent, mint „találkozás napja" – mindkét versben ez a szójáték szerepel.
A kakukk.

516. old. A kakukkot a Halál Hegye felügyelőjének nevezték.

517. old. A tizenegyedik hónapban.
To no Csudzso kisebb fiai.

518. old. *Ato* a. m. „nyom" és „kézírás".
A tizenkettedik hónap 21., 22. és 23. napját.
A papok hosszú botja, melyre fent fémkarikákat függesztettek. Ezzel mentek koldulni.
Gendzsi apja.

TARTALOM

Harmadik rész: Felhőkoszorú
Első fejezet: Felhőkoszorú 9
Második fejezet: Aszagao 37
Harmadik fejezet: A leányka 57
Negyedik fejezet: Tamakacura 106
Ötödik fejezet: Az év első dala 152
Hatodik fejezet: A pillangók 167
Hetedik fejezet: A jánosbogárka 185
Nyolcadik fejezet: Egy ágyás szegfű 204
Kilencedik fejezet: A fáklyák 227
Tizedik fejezet: A tájfun 231

Negyedik rész: A kék nadrág
Első fejezet: A császár szemleútja 249
Második fejezet: A kék nadrág 272
Harmadik fejezet: Makibasira 278
Negyedik fejezet: A virágos szilvaág 313
Ötödik fejezet: Fudzsi no Uraba 325
Hatodik fejezet: Vakana (I. rész) 344
Hetedik fejezet: Vakana (II. rész) 390
Nyolcadik fejezet: Kasivagi 432
Kilencedik fejezet: A fuvola 451
Tizedik fejezet: Jugiri 463
Tizenegyedik fejezet: A törvény 499
Tizenkettedik fejezet: A káprázat 509

Jegyzetek 521

A fordítás alapja: Arthur Waley, The Tale of Genji,
Copyright by George Allen and Umein Ltd., London, 1935, 1952

A kiadásért felel az Európa Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Tőkei Ferenc
A szöveget az eredetivel egybevetette: Julow Viktor
A kötésterv Csillag Vera munkája
Műszaki vezető: Siklós Béla
Készült: 5200 példányban, 28,9 (A/5) ív terjedelemben,
az MSZ 5601–59 sz. szabvány szerint